Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

1. 6. 478

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

COMMENTARIA IN SEPTEM LIBROS

Aphorismorum Hippocratis.

EO ORDINE CONTEXTA,

Quo Doctoratus (vt aiunt) puncta exponi consueuere.

AVCTORE

RODERICO A FONSECA LVSITANO

Olim Pisis Medicinam Supraordinariam interpretante,
Deinde Patauij Praxim Prima sede profitente.

Accessit huic nouæ editioni Index Aphorismorum, & Tractatus de Febribus locupletissimus eiusdem Auctoris.

DICATA

Illustrissimo, ac Amplissimo Viro D.D.

ALEXANDRO BORROMEO
PATRITIO PATAVINO

Comiti Castri Arquati, & Burgi Vallis de Taro.

Et in hoc Archigymnasio Patauino P. Theorices Profess.

PATAVII M.DC.LXXVIII.

Typis Iacobi de Cadorinis. *Super. Perm.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ILLVSTRISSIME
AC AMPLISSIME VIR.

EXtra Fortunæ aleam effusè regnare in totius Orbis conſpectu alicuius Viri optimè de literis meriti gloriam, illud ſanè efficax argumentum eſt, ſi, quæ ab eo ſcripta ſunt, non ſemel publico cenſui expoſita, adhuc tamen à ſapientibus Viris deſiderentur; hoc etenim inde fit, quoniam vix è prælo vindicata tam auidè apud ſtudioſos ſecedunt, tamque arctè ſeruantur, vt clientium numero non ſufficiant, præclaro experimento illud optimum eſſe, quod nulli non placet; Hoc argumenti genere hodiè laudatum velim Rodericum à Fonſeca, cuius lucubrationes in Aphoriſmos Hippocratis non ſemel typis euulgatæ nihilominus ab eruditis ingenijs etiam expetuntur, ſedulam eorundem fruſtrantes diligentiam, quibus ne vnũ quidem exemplar apud typographos, aut bibliopolas ſuppetit; hac raritate eximij auctoris pretium probante fato. At quidquid Roderico indulget Fortuna ſtudioſorum vtilitati ſurripit, deeſt namque eius auctoris copia, qui tum ſermonis elegantia, & claritate, tum facillima methodo, optimiſque præceptis ad Oracula artis Apollineæ manuducit, & ambages retexit. Ergo me facturum operæpretium duxi, ſi Medicinæ candidatorum incommodo conſulerem. Idcircò omni laude dignum opus, iamprimum ex Aui mei Officina editum recudere decreui, palam facturus me pro

virili ſemper publicæ vtilitati litaturum; nec vt ſpero conſilium meum damnauerit quiſquis liuentibus oculis, aut hunc Reipublicæ literariæ fructum, aut eximio auctori gloriam non inuiderit. Quod mihi pro voto ſucceſſurum confido, dum nomini tuo Illuſtriſſime, ac Ampliſſime Vir hoſce labores voueo; Quis enim Rodericum à Fonſeca ſtudioſæ iuuentuti facilius commendauerit? cui amplior adhibebitur fides, quam tibi cuius præcepta, vel in Archigymnaſio publicè Medicinā doceas pro Oraculis, aut ipſam in ſubſidiū vitæ facias pro Miraculis habentur? Immo ſi locus in orbe eſt, quà tellus, quà mare patent, ad quem non appulerint præclara huius auctoris monumenta, eò nunc ſanè prouolabunt, dum fronti gereut præfixum tuum fauſtum omen. Quæ enim tam inhoſpita regio, in quam non penetrauerit clariſſimi tui Nominis, ac excelſæ tuæ gentis decus? cui non in comperto eſt, te ex Vitalianorum vltra fidem antiquiſſimo, ac nobiliſſimo oriundum genere? in cuius ſerie numerantur Reges, facilè numerari Principes non poſſunt, quod deinceps verſo nomine (vt quæ prius Vitaliana, nunc Borromea gens ſit) ſeruauit tamen excelsā indolem progignendi ingentes animas, & ad rerum faſtigia natas; vt etiam nunc videre liceat intra vnius ſæculi ſpatia ad Romanam Purpuram, apicem nempe honorum, euectos quatuor Borromeæ gentis maximos viros, quorum Sanctitas adorata Numina Cęlo, & feriatos, feſtoſque dies addidit terris. At innumera dictu breuis paginæ anguſtia recuſat; prætereo igitur conſulto tot Borromeos Heroes, qui, & ſago, & toga tum Florentiæ, & Mediolani, tum Patauij, ac alibi terrarum nunquam intermoritura gloria florentes vixere, & vigent. In te vnum rapimur nunc, qui tantæ Auorum nobilitati genium tuum miſces, illum nempè, qui, & ingenuo morum candore, & ſingulari doctrina ſui ſpectatores vndèquaque trahit, nullibi enim non celebrantur Sapientiæ tuæ eternū victura monumen-

ta,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ta, nam vbique mortales degunt, quorum animas non semel fugientes ad vitam reuocasti, quos non semel conclamatos tumulo surripuisti. Nec sanè minus nobilia capita hic recenseo, quis enim maris arenas numerauerit? Per te viuunt plurimi Europæ Principes, quibus dum propior instabat ferali gladio illacrymabilis Cloto, tu ipsam funesto ab opere deturbasti; Centenni viuunt in Italia, in Germania, in Gallia, in Anglia, ac in Hispania, vltimisque Septentrionis regionibus nobilissimi Viri quos tu seruasti, & quorum vitam sapientia tua longiorem quotidie facis, dum quotidie consultus meliora pandis Oracula, quam olim ex Epidauri cortinna prodirent; Augustissimis præsertim Imperatoribus normam comparandæ salutis, ac non semel regendæ vitæ præscribens longius, & felix æuum impetrasti, vt verum sit quod maximi Principes tibi vitam debeant, frequentes populi à te Principes incolumes habeant; & tandem quis memoret Serenis. Reipublicæ Venetæ præstantissimos Proceres à te restitutos? Hosce tuos de Libithina triumphos facilè intelligit quisquis singularem in te amorem, habitos honores, ac inualescentem apud ipsos tui gloriam repetit. Tibi igitur nostri æui, nostræ vrbis præcipuo lumini sese despondet liber iste, tuamque in clientelam se cõmendat, te vindicem, te patronum exorat. Tuæ interim humanitatis sit obseruantiæ meæ calculos hoc in voto distinguere, dum interim Cælum intuens tibi deprecor diuturnam eius lucis vsuram, quam tu alijs potes donare perennem. Vale.

Pridie Idus Octob. 1679.

Addictissimus cliens
Iacobus Cadorinus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

PRÆFATIO AVCTORIS.

PRius, quam ad textus explanationem deueniamus, nonnulla præfari operæpretium eſt, quę faciliorem aditum ad futuram doctrinam efficient. Dicendum itaque eſt de Auctore huius libri, quid ſibi velit vel intendat in eo; de inſcribendi ratione, & denique de ordine.

Auctor Quod igitur ad Auctorem ſpectat, aſcribitur hic liber Hipp. Heraclidis filio in Coo oriundo, qui præſens opus compoſuit iam ſenex, quaſi cumulum ſui laboris, vel ex his, quæ longo tempore in ægris curandis erat expertus, vel quod eius doctrinam deſumpſerit ex tabulis in Templo Aeſculapij repertis, quo ſeu ob Aeſculapij Numen, ſeu ob Aſclepiadarum nomen, & peritiam, multi conueniebant ægri, qui vbi hoc, vel illo remedio eſſent ſanati, nomen ægri cum remedio, in tabulis Templi notabatur: non quod (vt malignus quidam ſcripſit Andreas) Bibliothecam Gnidiam combuſſerit, ex quod opus confecerit. Habuit hic Hippocrates auum etiam alterum Hippocratem Magnum dictum, duos etiam nepotes eiuſdem nominis, quibus aliquod operum eorum, quæ paſſim Hippocratis nomine leguntur, tribuit Galenùs. Cæterum Hippocrates Cous Heraclidi filius, quem huius libri auctorem facimus, Princeps fuit Coacæ Academiæ; præter quam fuit & Rhodia, & Gnidia, quarum mentionem facit primo de Victus ratione in Morbis acutis. Quanta verò fuerit huius viri præſtantia; vel ex eo perſpicuum eſt, quod honores nulli Mortalium tributos aſſequutus ſit; illi enim aurea ſtatua erecta eſt; dies quoque obitus illius ſacra fuit habita, conceſſa quoque ſacrificia Eleuſina, & pub lico ærario ſibi, poſteriſque ſuis inſtituta alimenta. Huius viri opera ab aliorum operibus diſtinguuntur, teſte Galeno, breuitate, ſententiarum grauitate, inuſitatis

Intētio vocabulis. Intentio Auctoris eſt Artem Medicā docere breui quodā cōpendio, ita vt coſmographos imitari videatur, qui dū vniuerſum Orbē in anguſtiorē mappam cō-

tra.

trahunt, omissis vacuis terrarũ spatijs, grauiores dũtaxat vrbes ostendunt, quippe & ipse nunc, circuncisis longioribus demõstrationibus, atq; inanioribus ambagibus, modos tantum cardinesq; rerũ notat, ex quibus, alia, quasi ex carcere depromat; nec mirũ; nam Medicina propemodũ infinita; ac multorum quidẽ hactenus opera aucta, nondum tamẽ omnibus numeris absoluta: quod in vestibulo statim aperiens, Artem longã statuit, & vitæ nostre spacium longè excedentem: quæ imitati posteriores Medici, post longam medicinæ indagationem, omnes deniq; ad compendiũ eam redegerunt. Inscriptio huius libri à modo scribendi desumitur, qui est Aphoristicus, ac si dicas, Doctrinam per sententias breues, & separatas: est enim Aphoris. sententia vniuersalis, grauis, breuis, separata, & vera. Quamuis difficilis sit hæc doctrina, eo quod breuis sit sine ordine, varieq; translata, primum tamen obtinent locum in Artem Medica, quoniã accomodatissima est ad memoriam, & compẽdium, difficultas verò, præceptorũ opera tollitur. Illud tamen nimis tumidè prolatum a Gal. videtur, præcipiente .s. neminem ad Hipp. accedere prius quã vniuersos eius libros perlegerit: nã ea est eius operũ prolixitas, vt ad illos exactè lęgẽdos vix vita vniuersa sufficiat. Hæc præfari libuit, ante quã ad expositionem tex. deuenirẽ; in cuius explanatione eum ordinem seruandũ mihi proposui, quẽ seruare solent iuuenes in punctis Doctoratus recitandis, vt facilè vnusquisq; se exercere possit. Ordo igitur talis est, in primis nexus aphorismi explicabitur, deinde Auctoris intentio, tertio ratio intentionis, quarto diuisio, quinto demonstratio, vltimo loco animaduersiones, quę aphorismi doctrinam peruiam, ac facilem reddent, & difficultates (si quæ contingent) aperient. Vbi verò mihi propono nectendos inuicem aphorismos; non ita intelligendum est, vt concedam aliquem ordinem essentialem inter eos reperiri, sed accidentalem quocunque scilicet respectu ad inuicem copulentur.

Inscriptio. *Ordo.* *Ordo seruandus in cõmẽt.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

INDEX APHORISMORVM
Qui in hoc opere exponuntur.

APHOR. LIBRI PRIMI.

Aphorismus Primus.
Vita breuis, Ars longa, Occasio &c. pag. 1
Aphorismus 2.
In perturbationibus ventris, & vomitibus &c. 3
Aphorismus 3.
Habitus Atletharum, qui &c. 5
Aphorismus 4.
Victus tenuis, atque exquisitus, &c. 6
Aphorismus 5.
In tenui victu ægri delinquunt, quo fit, &c. 9
Aphorismus 6.
Extremis morbis, extrema remed. &c. 11
Aphorismus 7.
Cum itaque morbus peracutus est, &c. 12
Aphorismus 8.
Cum morbus in suo vigore cōsistit &c. 13
Aphorismus 9.
Coniectari itaque oportet &c. 15
Aphorismus 10.
Quib. itaq; vigor statim futurus, &c. 16
Aphorismus 11.
In accessionib. abstinere oportet &c. 17
Aphorismus 12.
Accessiones, & constitutiones indicabunt, &c. 19
Aphorismus 13.
Ieiunium senes non decrepiti fuerunt facillimè &c. 20
Aphorismus 14.
Qui crescunt, plurimum habent, &c. 21
Aphorismus 15.
Ventres hyeme, & vere natura, &c. 23
Aphorismus 16.
Victus humidus febricantibus, &c. 24
Aphorismus 17.
Quibus semel, aut his, plus minusue, &c. 26
Aphorismus 18.
Aestate, & Autumno cibos &c. 29
Aphorismus 19.
Quibus per status circuitus, &c. 30
Aphorismus 20.
Quæ indicantur, & iudicata sunt, &c. 31
Aphorismus 21.
Quæ educere oportet &c. 32
Aphorismus 21.
Concocta medicare, atq; mouere, &c. 34
Aphorismus 23.
Quæ euacuantur, & euacuata sunt, &c. 37
Aphorismus 14.
In morbis acutis rarò, & per initia. 38
Aphorismus 25.
Si qualia oportet purgentur, &c. 30

APHOR. LIB. SECVNDI.

Aphorismus Primus.
Quo in morbo somnus laborem affert, &c. pag. 40
Aphorismus 2.
Vbi somnū delirium sedat, bonū, &c. 41
Aphorismus 3.
Somnus, & vigilia vtraque si &c. 42
Aphorismus 4.
Non satietas, nec fames, &c. 43
Aphorismus 5.
Spontaneæ lassitudines, &c. 45
Aphorismus 6.
Quicunque dolentes, &c. 46
Aphorismus 7.
Quo longo tempore extenuata sunt, &c. 47
Aphorismus 8.
Si à morbo cibum assumens, quispiam. 48
Aphorismus 9.
Corpora, cum quis purgare volet. 49
Aphorismus 10.
Impura corpora, &c. 50
Aphorismus 11.
Facilius est potu refici quam cibo. 51
Aphorismus 12.
Quæ relinquuntur in morbis, &c. 52
Aphorismus 13.
Quibus crisis fit, &c. 54
Aphorismus 14.
In fluxionibus alui, &c. 55
Aphorismus 15.

Vbi

Vbi fauces dolent, aut pustularũ, &c. 56
Aphorismus 16.
Fame dominante, &c. 58
Aphorismus 17.
Vbi præter naturam, &c. 59
Aphorismus 18.
Eorum, quæ confertim, & celeriter. 60
Aphorismus 19.
In morbis acutis, nõ omnino certe &c. 62
Aphorismus 20.
Quibus in iuuentute aluus est, &c. 63
Aphorismus 21.
Famem thorexis soluit. 64
Aphorismus 22.
Qui à repletione Morbi sunt. 65
Aphorismus 23.
Morbi acuti quatuordecim diebus iudicantur. 66
Aphorismus 24.
Index septimi quartus, &c. 67
Aphorismus 25.
Aestiuæ quartanæ plerumque breues. 69
Aphorismus 26.
Conuulsioni febrem accedere, &c. 70
Aphorismus 27.
Iis, quæ præter rationem curant, &c. 72
Aphorismus 28.
Febricitantem non omninò leuiter. 73
Aphorismus 29.
In principio morborum, si quid &c. 74
Aphorismus 30.
Circa principia, & fines morborũ &c. 75
Aphorismus 31.
Si à morbo cibũ ad hibeas quispiã &c. 76
Aphorismus 32.
Qui aduersa valetudine, &c. 76
Aphorismus 33.
In quouis morbo mente constare, &c. 77
Aphorismus 34.
Minus periclitantur ægrotantes &c. 78
Aphorismus 35.
In quibus morbo partes ad vmbilicum, &c. 80
Aphorismus 36.
Sana corpora, &c. 82
Aphorismus 37.
Qui integra sunt corporis valetudine, &c. 83
Aphorismus 38.
Paulo peior, sed suauior, &c. 83
Aphorismus 39.
Senes magna ex parte &c. 84
Aphorismus 40.
Raucedines, & grauedines, &c. 85
Aphorismus 41.
Qui frequenter, ac fortiter, &c. 86
Aphorismus 42.
Apoplexiam fortem, & 87
Aphorismus 43.
Strangulati, aut suffocati, &c. 88
Aphorismus 44.
Qui natura valde crassi, &c. 89
Aphorismus 45.
Epilepsia laborantes, &c. 90
Aphorismus 46.
Ex duobus simul doloribus, &c. 91
Aphorismus 47.
Sum pus fit &c. 92
Aphorismus 48.
Quoquo modo corpus moueatur &c. 93
Aphorismus 49.
Quotidianis laboribus consueti, &c. 94
Aphorismus 50.
Quæ longo tempore, &c. 95
Aphorismus 51.
Semel multum, & repente &c. 46
Aphorismus 52.
Omnia secundum rationem facienti, &c. 97
Aphorismus 53.
Quibus aluus est humida, &c. 98
Aphorismus 54.
Vt traducenda iuuentute, &c. 99

APHOR. LIBRI TERTII.

Aphorismus Primus.
Mutationes temporum potissimum pariũt morbos, &c. 101
Aphorismus 2.
Naturarum quædam ad hyemẽ, &c. 102
Aphorismus 3.
Morbi quoque alij, ad alia beneficia. 104
Aphorismus 4.
In temporibus, cum eodem die modò calor, modò, &c. 105
Aphorismus 5.
Auster auditum hebetat, &c. 106
Aphorismus 6.

Cum æstas fit verisimilis &c. 108

Aphorismus 7.

Magnis siccitatibus febres fiunt acutæ; &c. 109

Aphorismus 8.

Certis temporibus suam tempestiuitatem, &c. 110

Aphorismus 9.

Autumno in vniuersum morbi acut. &c. 111

Aphorismus 10.

Autumnus tabidis nociuus. 113

Aphorismus 11.

Inter anni partes; si Hyems sicc. &c. 114

Aphorismus 12.

Si vero Hyems austrina, &c. 115

Aphorismus 13.

Æstate vero frigida, & aquil. &c. 116

Aphorismus 14.

Aquilonio autem, & sicco autumno, &c. 117.

Aphorismus 15.

Ex tempestatibus anni in vniuersum, &c. 119

Aphorismus 16.

Assiduis imbribus morbi fere fiunt, &c. 120.

Aphorismus 17.

Quotidianæ tempestates Aquil. &c. 122

Aphorismus 18.

Quo ad tempora verò attinet, Vere, & prima æstate, &c. 124

Aphorismus 19.

Omnes morbi in quibusuis temporibus fieri possunt, &c. 125

Aphorismus 20.

Vere Melancholiæ, Epilepsiæ, &c. 126

Aphorismus 21.

Æstate vero nonnulli horum, &c. 127

Aphorismus 22.

Autumno æstiui etiam morbi multi, &c. 128

Aphorismus 23.

Hieme pleuritides, &c. 129

Aphorismus 24.

Secũdum ætates autem hi morbi, &c. 132

Aphorismus 25.

Aduentante dentionis tempore, &c. 132

Aphorismus 26.

Ipsis verò grandiusculis, &c. 133

Aphorismus 27.

Grandioribus autem, &c. 134

Aphorismus 28.

Pueris maximam partem, &c. 135

Aphorismus 29.

Iuuenibus sanguinis spuitione, &c. 137

Aphorismus 30.

Vltra hanc ætatem prouectis, &c. 138

Aphorismus 31.

Senibus spirandi difficultates, &c. 139

APHOR. LIBRI QVARTI.

Aphorismus Primus.

Pregnantes purgabis, &c. 142

Aphorismus 2.

Purgantiũ medicamentorũ vsu, &c. 143

Aphorismus 3.

Si qualia oportet purgari, &c. 144

Aphorismus 4.

Aestatem superiorem potius, &c. 144

Aphorismus 5.

Sub caniculã, & ante caniculã, &c. 145

Aphorismus 6.

Graciles, & ad vomẽdũ faciles, &c. 142

Aphorismus 7.

Aegrè vomẽtes, & modicè carn. &c. 143

Aphorismus 8.

Obnoxios phthisi, &c. 148

Aphorismus 9.

Melancholicos infra, &c. 149

Aphorismus 10.

Purgandum in valde acutis, &c. 150

Aphorismus 11.

Quibus tormina adsunt, &c. 151

Aphorismus 12.

Quib. propter leuitatem ventres, &c. 152

Aphorismus 13.

Qui ad helleborum non facile, &c. 152

Apgorismus 14.

Poto helleboro corpus mouendum, &c. 154.

Aphorismus 15.

Cum helleborum citare vis, &c. 154

Aphorismus 16.

Helleborus periculosus sanat, &c. 155

Aphorismus 17.

Non febricitanti cibi fastidium, &c. 156

Aphorismus 18.

Su-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Supra septum transuersum dolores, &c. 157

Aphorismus 19.

Qui potione medica, &c. 154

Aphorismus 20.

Si citra febrem tormina, &c. 154

Apgorismus 21.

Excrementa alui nigra, &c. 155

Aphorismus 22.

Morbis quibusuis incipientibus, &c. 161

Aphorismus 23.

Quibus per morbos acutos, &c. 162

Aphorismus 24.

Dysenteria si ab atra bile incipiat. 163

Aphorismus 25.

Sanguinem superneque quidem efferri, &c. 164

Aphorismus 26.

Si dysenteria laboranti, &c. 165

Aphorismus 27.

Quibus per febres, &c. 166

Aphorismus 28.

Quibus deiectiones sunt biliosæ, &c. 167

Aphorismus 29.

Febricitantibus si sexto die, &c. 168

Aphorismus 30.

Quibus accessiones fiunt, &c. 169

Aphorismus 31.

Qui per febres lassitudinem sentiunt, &c. ibidem.

Aphorismus 32.

Quibus ex morbo conualescentibus, &c. 170.

Aphorismus 33.

Sed si qua ante morbum pars, &c. 171

Aphorismus 34.

Si febre detento suffocatio, &c. 172

Aphorismus 35.

Si febre detento, &c. 173

Aphorismus 36.

Sudores febricitantibus boni, &c. 173

Aphorismus 37.

Frigidi sudores, &c. 174

Aphorismus 38.

Qua corporis parte sudor, &c. 175

Aphorismus 39.

Et qua corporis calor, &c. 176

Aphorismus 40.

Quibus in toto corpore, &c. ibid.

Aphorismus 41.

Sudor multus per somnus factus, &c. 177

Aphorismus 42.

Sudor multus frigidus, &c. 178

Aphorismus 43.

Febres, quæ tertio quoque die, &c. 179

Aphorismus 44.

Quos febres longæ, &c. 180

Aphorismus 45.

Quibus tubercula ad articulos, &c. ibid.

Aphorismus 46.

Si rigor febre non intermittente, &c. 181

Aphorismus 47.

Excretiones in febribus, &c. 182

Aphorismus 48.

In febribus non intermittentibus, &c. 183

Aphorismus 49.

In febre non intermittente. &c. 184

Aphorismus 50.

Vbi in febre non intermittente, &c. ibid.

Aphorismus 51.

In febribus abscessus, &c. 185

Aphorismus 52.

Quibus in febribus, &c. 186

Aphorismus 53.

Quibus per febres, &c. 187

Aphorismus 54.

Quibus siccæ tusses, &c. ibid.

Aphorismus 55.

Ex Bubone febres, &c. 188

Aphorismus 56.

Febricitantibus sudor, &c. 189

Aphorismus 57.

Spasmo, aut tetano, &c. 190

Aphorismus 58.

Si febre ardente laboranti, etc. ibid.

Aphorismus 59.

Exquisita tertiana, etc. 191

Aphorismus 60.

Quibus per febres aures, etc. 192

Aphorismus 61.

Febricitantem nisi diebus, &c. ibid.

Aphorismus 62.

Quib. super febres morbus regius, &c. 193

Aphorismus 63.

Quibus in febribus certo die, &c. 194

Aphorismus 64.

Quibus per febres morbus regius, &c. 195

Aphorismus 65.

In febribus circa ventriculum, &c. ibid.

Aphorismus 66.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

In Acutis febribus, &c. 196

Aphorismus 67.

In febribus per somnum &c. ibid.

Aphorismus 68.

In febribus spiritus, &c. 197

Aphorismus 69.

Qui non sine febre, &c. 198

Aphorismus 70.

Quibus per febres vrinæ, &c. 199

Aphorismus 71.

Quibus die septimo, &c. 200

Aphorismus 72.

Quibus pellucidæ, & albæ sunt vrinæ, 201

Aphorismus 73.

Quibus elata hypochondria, &c. ibi.

Aphorismus 74.

Quibus spes est ad articulos, &c. 202

Aphorismus 75.

Si quis sanguinem mingat, &c. 203

Aphorismus 76.

Quibus cum vrina crassa, &c. 204

Aphorismus 77.

Quibus cum vrina crassa, ibid.

Aphorismus 78.

Qui inopinanter sanguinem. 205

Aphorismus 79.

Quibus in vrinis subsident. 206

Aphorismus 80.

Si quis sanguinem. ibid.

Aphorismus 81.

Si quis sanguinem, aut pus. 207

Aphorismus 82.

Quibus in meatu vrinario. ibi.

Aphorismus 83.

Mictus noctu plurimus, &c. 208

APHOR. LIBRI QVINTI.

Aphorismus primus.

Conuulsio ex helleboro lethalis. 209

Aphorismus 2.

Conuulsio a vulnere perniciosa. 210

Aphorismus 3.

A copioso sanguinis fluxu. 211

Aphorismus 4.

A purgatione immodica. ibid.

Aphorismus 5.

Si Ebrius quispiam de repente obmutescat, &c. 202

Aphorismus 6.

Qui tetano corripiuntur. 213

Aphorismus 7.

Epilepsia ante pubertatem. 214

Aphorismus 8.

Qui pleuritide laborant, &c. 215

Aphorismus 9.

Tabes ijs maxime ætatibus fit. 217

Aphorismus 10.

Quibus ex angina in pulmonem. ibi.

Aphorismus 11.

Qui tabe vexantur. 218

Aphorismus 12.

Qui per tabem capilli defluunt. 219

Aphorismus 13.

Qui spumantem sanguinem. ibid.

Aphorismus 14.

Si tabe detento. 220

Aphorismus 15.

Qui ex pleuritide empyici fiunt. ibid.

Aphorismus 16.

Calidum frequentiore vsu. 221

Aphorismus 17.

Frigidum vero conuulsiones. 222

Aphorismus 18.

Frigidum inimicum ossibus, &c. 223

Aphorismus 19.

Quæ perfrigerata sunt, &c. 224

Aphorismus 20.

Frigidum vlceribus mordax. ibi.

Aphorismus 21.

Est autem vbi in tetano sine vlcere. 225

Aphorismus 22.

Calidum quo vulnere pus mouet. 226

Aphorismus 23.

Frigido vero in his vtendum. 227

Aphorismus 24.

Frigida veluti nix et glacies. 228

Aphorismus 25.

Articulorum tumores, et dolores absque vlcere. 229

Aphorismus 26.

Aqua quæ cito calefit. iai

Aphorismus 27.

Quib. noctu bibendi est auiditas. 230

Aphorismus 28.

Suffitus aromatum muliebria educit, 231

Aphorismus 29.

Pregnantes purgabis. 232

Aphorismus 30.

Mulier

Mulier in vtero ferens, &c. 232
Aphorismus 31.
Mulierem grauidam morbo quopiam, 233
Aphorismus 32.
Mulieri sanguinem euomenti, &c. ibid.
Aphorismus 33.
Mulieri menstruis per naturam, 234
Aphorismus 34.
Mulieri vterum gerenti, &c. 235
Aphorismus 35.
Mulieri hysterica, aut difficulter, &c. ibi.
Aphorismus 36.
Mulieri menses decolores, nec eodem. 236
Aphorismus 37.
Si mulieri vterum gerenti mammæ. 237
Aphorismus 38.
Mulieri geminos ferenti, &c. 238
Aphorismus 39.
Si quæ, nec prægnans, nec puerpera, 239
Aphorismus 40.
Quibus in mammis sanguis colligitur 240
Aphorismus 41.
Si scire velis, an Mulier conceperit. ibid.
Aphorismus 42.
Mulier grauida, si marem gerit, coloratior, &c. 242
Aphorismus 43.
Si prægnanti in vtero erysipelas. ibid.
Aphorismus 44.
Quæ præter naturam tenues vterum, 243
Aphorismus 45.
Quæ verò mediocriter corpulenta, ibid.
Aphorismus 46.
Quæ præter naturam crassæ, &c. 244
Aphorismus 47
Si qua parte vterus, &c. 245
Aphorismus 48.
Mares dextera vteri parte, &c. 246
Aphorismus 49.
Ad secundinas deturbandas, ibid.
Aphorismus 50
Mulieri si placet menstrua sistere, 247
Aphorismus 51.
Quæ vtero gerit, &c. 248
Aphorismus 52.
Mulieri partum gerenti, &c. ibid.
Aphorismus 53.
Quæ fœtum sunt perdituræ, 249
Aphorismus 54.
Quibus os vteri durum est, &c. 250
Aphorismus 55.
Quæ gestantes vterum febribus corripiuntur, &c. 251
Aphorismus 56.
Si muliebri profluuio conuulsio, &c. ibid.
Aphorismus 57.
Menstruis abundantibus morbi eueniunt, &c. 252
Aphorismus 58.
Ad recti intestini & vteri inflammationem, &c. 253
Aphorismus 59.
Si mulier non concipit, &c. 254
Aphorismus 60.
Si prægnanti purgationes menstruæ, 255
Aphorismus 61.
Si mulieri purgationes, &c. ibi
Aphorismus 62.
Quæ frigidos, & densos vteros habent, 256
Aphorismus 63.
Par est de maribus ratio, &c. 257
Aphorismus 64.
Lac præbere capite dolentibus, &c. 258
Aphorismus 65.
Quibus sunt cum vlceribus, &c. 259
Aphorismus 66.
In magnis vulneribus, &c. 261
Aphorismus 67.
Incontenta bona, &c. 262
Aphorismus 68.
Partes capitis posteriore laborant, ibid.
Aphorismus 69.
Rigores incipiunt mulieribus, &c. 263
Aphorismus 70.
Qui quartana torripiuntur, &c. 264
Aphorismus 71.
Quibus arida, & dura cutis, &c. 265
Aphorismus 72.
Auriginosi non admodũ ventosi, &c. 266

APHOR. LIBRI SEXTI.

Aphorismus primus.
In diuturna leuitate intestinorum, 268
Aphorismus 2.
Quibus nares humidiores. &c. 269
Aphorismus 3.
In longis intestinorum difficult. 270
Aphorismus 4.
Circum glabra vlcera, maligna, &c. 271

Apho-

VII

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Aphorismus 5.
Doloribus lateris, & pectoris, &c. ibid.
Aphorismus 6.
Renum, & Vesicæ vitia in senibus, 272
Aphorismus 7.
Dolores ventris sublimes leuiores, 273
Aphorismus 8.
Aqua inter laborantibus, &c. 274
Aphorismus 9.
Latæ pustulæ non admodum pruriginosæ, &c. 275
Aphorismus 10.
Capite dolenti, &c. ibid.
Aphorismus 11.
Melancholicis, & Nephriticis, &c. 276
Aphorismus 12.
Diuturnas curanti hæmorroidas, &c. 277
Aphorismus 13.
Singultu fatigante sternutatio, &c. 278
Aphorismus 14.
Hydrope detento si aqua, &c. ibid.
Aphorismus 15.
Longo alui profluuio laboranti, &c. 279
Aphorismus 16.
Pleuritide, aut Peripneumonia, &c. 280
Aphorismus 17.
Ophthalmia laborantem alui, &c. ibid.
Aphorismus 18.
Pertusa perfectaue Vesica, &c. 281
Aphorismus 19.
Præfectum os, aut cartilago, &c. 282
Aphorismus 20.
Si in ventrem sanguis preter naturam. ib.
Aphorismus 21.
Insanis si varices, vel hæmorrhoides. 285
Aphorismus 22.
Ruptiones quæ ex dorso, &c. 284
Aphorismus 23.
Si metus atque mæstitia, &c. ibid.
Aphorismus 24.
Si quod gracile intestinũ perfectũ sit. 285
Aphorismus 25.
Erysipelas foris intrò conuerti, &c. 286
Aphorismus 26.
Quibus in febribus ardentibus, &c. 277
Aphorismus 27.
Quicumque Empyi, aut hydropici. ibid.
Aphorismus 28.
Eunuchi podagra non laborant. 288
Aphorismus 29.
Mulier Podagra non laborant, &c. 289
Aphorsmus 30.
Puer podagra non laborant, &c. 290
Aphorismus 31.
Oculorum dolores meri potio, &c. 291
Aphorismus 32.
Balbi longo alui profluuio, &c. 292
Aphorismus 33.
Qui acidum eructant, &c. ibi.
Aphorismus 34.
Qui Calui sunt, his varices magnæ. 293
Aphorismus 35.
Hydropicis si tussis superueniet, &c. 294
Aphorismus 36.
Difficultatem vrinæ phlebotomia soluit. 295.
Aphorismus 37.
Angina correpto si tumor appareat in collo, &c. ibid.
Aphorismus 38.
Quibus occulti cancri adsunt, &c. 296
Aphorismus 39.
Conuulsio à repletione fit, &c. 298
Aphorismus 40.
Quibus ad Hypochondrium dolor est. ibid.
Aphorismus 41.
Quibus in corpore pus, &c. 299
Aphorismus 42.
Regio morbo laborantibus, &c. 300
Aphorismus 43.
Qui lienosi difficultate, &c. 299
Aphorismus 44.
Quibus à stranguria Ileus superuenerit. ibidem.
Aphorismus 45.
Si vlcera annua, &c. 300
Aphorismus 46.
Qi gibbi ex asthmate aut tussi fiunt. 301
Aphorismus 47.
Quibus venæ sectio, aut purgatio. 302
Aphorismus 48.
Lienosis difficultas intestinorum, &c. ibi.
Aphorismus 49.
Quibus podagrici morbi fiunt, &c. 303
Aphorismus 50.
Quibus diuisum est cerebrum, &c. ibid.
Aphorismus 51.
Qui valentes capitis repente, &c. 307
Aphorismus 52.
Sed in somnis etiam, an de oculis, &c. 308

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Aphorismus 53.
Deliratio, quæ cum risu fit, tutior, &c. 309
Aphorismus 54.
In acutis passionibus cum febre, 311
Aphorismus 55.
Dolores Podagrici veri, ibid.
Aphorismus 56.
Morbis Melancholici, &c. 311
Aphorismus 57.
Apoplexiæ autem fiunt maximè, 312
Aphorismus 58.
Si omentum exciderit, &c. ibid.
Aphorismus 59.
Quibus longo coxendicum dolore, 313
Aphorismus 60.
Quibus diuturno ischiadico dolore. 314

APHOR. LIBRI SEPTIMI.

Aphorismus Primus.
In morbis acutis frigus partium externarum malum. 315
Aphorismus 2.
Propter ægrotans caro liuida, &c. 316
Aphorismus 3.
A vomitu singultus, & oculorum rubor, malum, &c.
Aphorismus 4.
A sudor horror malum, &c. 318
Aphorismus 5.
Ab insania, quam maniam Græci vocant, &c. ibid.
Aphorismus 6.
In morbo diuturno cibi fastidium, ibid.
Aphorismus 7.
A multa potatione rigor, & delirium malum, &c. 319
Aphorismus 8.
A tuberculi introrsum ruptione, &c. 320
Aphorismus 9.
A *sanguinis profluuio desipientia.* ibid.
Aphorismus 10.
Ab Ileo vomitus singultus, &c. 321
Aphorismus 11.
A pleuritide Peripneumonia malum. 322
Aphorismus 12.
A peripneumonia phrenitis malum. ibid.
Aphorismus 13.
Propter ardores vehementes, &c. 323
Aphorismus 14.
Propter plagam in capite, &c. ibid.
Aphorismus 15.
A sanguinis sputo puris sputum malum.
Aphorismus 16.
A puris sputo phthisis, & fluxio. 325
Aphorismus 17.
Propter iecoris inflammationem, &c. ibid
Aphorismus 18.
Propter vigilantiam conuulsio, aut desipientia, malum, &c. 326
Aphorismus 19.
Ab ossis nudatione Erysipelas, &c. 326
Aphorismus 20.
Ab erysipelate putredo, &c. ibid.
Aphorismus 21.
A forti in vulneribus pulsu, &c. 328
Aphorismus 22.
A diuturno partium ad ventrem attinentium, &c. 329
Aphorismus 23.
A syncera deiectione dysenteria. ibi.
Aphorismus 24.
Ab ossis vulnere desipientia, &c. 330
Aphorismus 25.
A medicamento epoto, &c. 331
Aphorismus 26.
Propter vehementem dolorem, &c. ibid.
Aphorismus 27.
Si pregnanti tenesmus superueniat. 332
Aphorismus 28.
Siue os, siue cartilago, seu neruus. ibid.
Aphorismus 29.
Si leucophlegmatia detento, &c. ibi.
Aphorismus 30.
Quibus per diarrhæas spumosa, &c. 333
Aphorismus 31.
Quibus per febres in vrinis, &c. 334
Aphorismus 32.
Quibus in vrinis biliosa sedimenta. ibid.
Aphorismus 33.
Quibus diuersæ fiunt vrinæ, &c. 335
Aphorismus 34.
Quibus in vrinis bullæ innatant. 336
Aphorismus 35.
Quibus in vrinis adipalis superficies est, &c. ibid.
Aphorismus 36.
Quibus vero renibus laborantibus. 337
Aphorismus 37.

Qui

Qui sanguinem vomunt, &c. 338
Aphorismus 38.
Destillationes in ventrem superiorem. 339
Aphorismus 39.
Si sanguinem aut grumos, &c. 340
Aphorismus 40.
Si de repente lingua inconueniens fiat. ibi.
Aphorismus 41.
Si senibus supra modum purgatis. 341
Aphorismus 42.
Si febris sit non ex bile, &c. ibid.
Aphorismus 43.
Mulier non fit ambidextera. 342
Aphorismus 44.
Si suppuratis cum vruntur, aut secantur, &c. ibid.
Aphorismus 45.
Quibus purulenter, &c. 343
Aphorismus 46.
Dolores oculorum post meracioris vini potum, &c. 344
Aphorismus 47.
Si Hydropicum tussis habeat, &c. ibid.
Aphorismus 48.
Stranguriam, & dysenteriam, &c. ibid.
Aphorismus 49.
Ab angina detento, &c. 345
Aphorismus 50.
Quicunque in cerebro Sphacelon, &c. ibid.
Aphorismus 51.
Sternutamẽtum cietur ex capite, &c. 345
Aphorismus 52.
Quibus iecur vehementer, &c. 349
Aphorismus 53.
Quibus sanguinem conuenit, &c. ibi.
Aphorismus 54.
Quibus intra ventriculum, &c. ibid.
Aphorismus 55.
Quibus iecur aqua refertum, &c. 348
Aphorismus 56.
Anxietudinem oscitationem. &c. 349
Aphorismus 57.
Quibus in Meatu Vrinario, &c. ibi.
Aphorismus 58.
Quibus occasione aliqua cerebrum, ibi.
Aphorismus 59.
Corporibus humida carne præditis. 350
Aphorismus 60.
Vbi toto corpore mutatio, &c. 351
Aphorismus 61.
Sudor multus calidus, aut frigidus. ibi.
Aphorismus 62.
Si febribus tertio quoque die, &c. 352
Aphorismus 63.
Quibus longæ febres, &c. ibid.
Aphorismus 64.
Quibus tubercula, aut, &c. ibi
Aphorismus 65.
Si quis febricitanti cibum præbeat. ibi.
Aphorismus 66.
Quæ per vesicam præmeant, &c. 353
Aphorismus 67.
Et quibus in deiectionibus, &c. ibid.
Aphorismus 68.
Quibus cruda deorsum subeunt, &c. 354
Aphorismus 69.
Excretiones in febribus, &c. ibid.
Aphorismus 70.
Corpora cum quis purgare, &c. 355
Aphorismus 71.
Somnus vigilia modum si, &c. ibid.
Aphorismus 72.
In febribus non intermittentibus; ibid.
Aphorismus 73.
In febribus non intermittentibus, ibid.
Aphorismus 74.
Alba pituita aquæ intercus, &c. ibid.
Aphorismus 75.
A dyarrhæa dysenteria, 356
Aphorismus 76.
Dysenteria superuenit, &c. ibid.
Aphorismus 77.
A spalismo ossis abscessu, 357
Aphorismus 78.
A sanguininis vomitione tabes, &c. ibi.
Aphorismus 79.
Qualia, quæ per vrinas, &c. 358

RODERICI
A FONSECA
Olim Pisis Medicinam Supraordinariam,
Nunc Patauij practicam priore loco profitentis

In Septem Libros Aphorismorum Hippocr. Commentaria, nunc tertio in lucem edita,

Cum tractatione de febrium remedijs.

APHORISMVS PRIMVS

Vita breuis, Ars longa, Occasio &c.

CVM hic aphorismus sit primus in ordine, non potest connecti cum antecedenti: cohæret igitur cum subsequenti, ea ratione, vt futuræ doctrinæ sit quasi principium, & fundamentum. *Connexio.*

Intentio Hippocratis in aphorismo est, explicare difficultates, quæ in Arte Medica contingunt. *Intētio*

Ratio intentionis est, vt cognitis impedimentis ipsius Artis, Medicus quantum in ipso est, illa remoueat. *Ratio intentionis.*

Diuiditur hic aphorismus in duas partes, in quarum prima ponit difficultates ex parte Medici; in altera verò ex parte rerum aliarum, quæ extrinsecus adueniunt. *Diuisio*

Quicumque docet aliquam Artem, debet in primis præponere difficultatem Artis. *Demonstratio.*
Sed Hippocrati proponitur Medicinæ traditio. Ergo
Difficultates eius sunt in primis dicendæ.

Maior propositio probatur; quia conducit difficultates præponere ipsius Artis; vt commodis remedijs tollantur. Quamobrem melius est asserere, non proœmialem aliquam hic doctrinam poni (vt ait Galenus) sed doctrinam vnam vtilem, & necessariam ad Medicinam.

Minor propositio clara est; nam intentio Hippocratis est in his libris, breui quodam compendio Artem totam docere.

Prima difficultas pendet ex longitudine Artis, quę quidem respectu humanæ vitæ adeo est prolixa, vt si etiam vita nobis esset triplo longior (vel ipso Galeno teste) satis non esset ad plenissimam eius cognitionem. Tollitur hæc difficultas si Ars aphoristicè tradatur, si quæstiones inanes, quasque, vocat Galenus Logicas, resecentur ab Arte, si is, qui Medicinam addiscit, ingenio valeat, & sumptibus, vt per otium Arti totus sedeat. *1. Difficultas.*

Altera difficultas pendet ex operandi occasione, quæ cum in alijs rebus, tum maximè in Medicina, & præcipuè in acutis morbis est momentanea; quemadmodum *2. diff.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

scripsit Hippocrates libro de Decenti Ornatu. Nam corpus humanum humidum est,
„ instabilia autem sunt, quæ in humidis consistunt, quare frequenter, & à natura, &
„ à fortuna mutantur; quod institutum tractans primo de morbis, ait. Temporum
„ occasiones multas esse, & varias in Arte, quemadmodum etiam, & morbos, & af-
„ fectiones, & eorum curationes; maximè verò repentina in his, quibus animo defe-
„ ctis opitulari oportet, & qui nec vrinam, nec stercus egerere possunt, & qui suffocan-
„ tur, & si mulierem parientem, aut sauciatam liberare oportet, & cætera huius ge-
„ neris, sunt enim istæ occasiones repentinæ, & paullo posterius non sufficiunt. Hæc ille, & rursus primo Prognosticorum, ita enim volat occasio, vt alij moriantur prius quàm Medicum vocent, alij accito Medico derepente è vita discendant. Hanc ergo occasionem operandi tanti fecit Hippocrates, vt libro de Arte putauerit omnem mor-
„ bum curari posse, si Medicus eam arripiat. Tollitur hæc difficultas, si Medicus frequenter visitet ægrum, multa experientia, multa doctrina, multa diligentia, & dogmatum vtilium, ac maximè remediorum abundantia.

3. diffi. Tertia difficultas pendet ex difficultate experimenti, quod in Medicina admodum est periculosum; noua enim experiri, plena res est periculo, sed & expertis vti periculosum est, ob differentiam naturarum, morborum, temporis, ætatis, & aliorum quæ prout varia sunt, diuersam auxilij quantitatem, tempusque desiderant. Tollitur hæc difficultas assidua ægrorum multorum inspectione, sine qua medicinam, quasi aurum adulterinum, vocat Hippocrates. Tollitur deinde hæc difficultas, si à debilioribus incipiamus, si fieri potest, & tempus concedat; si omnia legamus, & paucis, & expertis vtamur.

44. Diffic. Quarta difficultas pendet ex ambiguitate iudicij, quoniam Medicus, tam in dignotione, quàm prognostico, & curatione, multoties cogitur coniectura vti; morbi etenim, qui intra corpus latent, magis ex opinione, quàm scientia dignoscuntur libro de Arte prognosticum incertum est 2. Aph. Curatio maximè coniectura vtitur, præcipuè in quantitate remedij: Quamobrem laudat Hipp. libro de veteri Medicina; Medicum, qui minus errauerit. Tollitur hæc difficultas, ingenio perspicaci, multa doctrina multa experientia, & methodo.

Aphor. 19.

5 diffic. In altera parte textus tres ponit alias difficultates, quarum prima pendet ex ægroto, qui nisi Medico obediens fuerit, frustra laborat. Tollitur hæc difficultas Medici prudentia, per quam non solùm dignoscuntur, hi, qui ægrotare simulant, sed etiam ægrotorum peccata agnoscuntur mentientium, si quando potiones imperatas non accipiunt, vt libro de Decenti ornatu testatur Hipp. Tollitur præterea, ægri gratificatione in his, quæ parùm nocere possunt, vt docet Hipp. in 6. Epid. Sect. 4. Prognostico, per quod admirabilis Medicus habetur primo Prognosticorum. Quartò tollitur consolatione, persuasione, atque etiam metu, si periculum imminens proponat.

6. diff. Altera difficultas pendet ex illis, qui Medico inseruiunt, seu sint ad stantes, seu Chirurgi, Coqui, clysterum Infusores, & reliqua Ministrorum turba; quorum peccata Medicum rectè operantem impediunt: Quamobrem mouit Hippocrates, vt curam ægroti committat Medicus Artis peritis, qui per absentiam ea, quæ vtilia sunt, addant, aut securè offerant, quæ contingerunt, nunquam verò committendos esse ægros imperitis: siquidem malefacti culpa transfertur in Medicum. Tollitur igitur hæc difficultas, si peritos ministros, ac diligentes eligat Medicus, si frequenter, visitet, occurrendo his, quæ per errorem contingunt.

Lib. de Decent Orn.

7. diff. Vltima difficultas pendet ab his, quæ fortuitò contingunt, quæ nullius Medici opere eueniunt; & interrumpunt tum curationem, tum etiam Prognosticum, & omnia, quæ intra corpus à fortuna fiunt; cuiusmodi multa esse scripsit Hippoc. Tollitur hæc difficultas Medici prudentia quantum fieri potest. Cùm igitur tot, tantaque sint impedimenta in Medicina, rectè consuluit Celsus, non posse plures ægros vnà ab vno Medico rectè curari.

Primo de Morbis.

Quod

Quod vita nostra duplici ratione breuis dicitur, cum comparatione ad Artem facta, tum etiam in seipsa: ad Artem quidem, propter multa, vastaque, quæ in ea continentur, in se verò, quoniam multæ sunt plantæ longè viuaciores, quàm homo animal enim, cum propter motum, tum etiam propter sensum, non tandiu viuere potest: motus enim copiam caloris requirit maiorem, quàm in plantis, & ideo magis dissoluit; sensus humiditatem requirunt facilè dissolubilem. Addit Arist. constare animal ex humido aqueo facilè congelabili, viuaciores autem plantas habere humidum oleosum. *1 Animaduersio.*

Quod Medicinæ finis duplex est, alius principalis, quippe qui operatio dicitur; alius secundarius, qui est cognitio. Ex quo fit, vt Medicina Ars, & scientia dicatur: propter opus dicitur Ars, propter cognitionem scientia, ideo ab Hippocrate Ars, & scientia nuncupatur. *Altera Animaduersio Lib. de lege.*

Quod duæ sunt Medicinæ partes, quarum altera doctrina dicitur, altera verò exercitatio; Doctrina in vniuersalibus consistit, docens affectionum in vniuersum cognitionem, prognosticum, & curam, quæ pars in libris, & Demonstratione comparatur. Exercitatio autem, illa in particulari respicit, quæ comparatur, cùm per libros, qui ad particularia descendunt, quos Practicas vocant, tum etiam assidua ægrorum inspectione. Has duas Artis partes vocat Galenus duo Medici crura, quorum altero; deficiente, claudicare est necesse. Cum itaque dicit *Artem longam* non solùm respectu doctrinæ intelligit, quæ breui comparatur in Academijs, sed & exercitationis. *3 Animaduersio.*

Quòd proponens Hippocrates artem longam, monet Medicos, ne frustrà conterant tempus in vanis quæstionibus, quas Logicas, & Sophisticas appellat Galenus; quarum duplex est genus, aut enim de nominibus solùm disseritur, cuiusmodi est illa, An ob vrinationem impeditam à lapide, vesica dicatur læsa. Vel disputatur quidem de rebus, sed vel extra Artem, vel scrupulosiùs, quàm Arti conueniet, quæ sensum sequitur. Ob primum reprehendit Medicos eos, qui ad Medicinam dicunt esse necessariam hominis cognitionem simpliciter, appellans sophisticos; quòd sufficiat Medico cognoscere, quid est homo ad ea, quæ comeduntur. Cæterum quoad nomen attinet, non est frustra laborandum, sed vel proprio nomine res tractanda, vel si non habet, eo quod aduersarius concedit; aut denique arbitrio res nominetur. *Quarta adnotatio Primo de locis affectus Lib. de Veteri Medicina.*

Quòd in tertia parte textus Hippocrates, quasi pro difficultate ponit Medici imperitiam dum ait, *Nec verò satis est Medicum suo functum esse officio* propterea ex ipsiusmet doctrina hic adducere oportet, quæ necessaria sunt, ad hoc, vt Medicus rectè suum officium præstet, ea verò sunt, Natura, Doctrina Locus studijs aptus, Institutio à puero, Industria, Tempus, & Longa peregrinatio. *Quinta aduocatio. Lib. de lege.*

APHORISMVS II.

In perturbationibus ventris, & vomitibus, &c.

CVM Hippocrates in superiori aphorismo difficultates Artis explicasset, vt commodis remedijs illas tollamus, nunc ad propositum accedit, præceptum tradens de euacuatione, perquam vtile, & necessarium. *Connexio.*

Intentio Hippocratis est hæc. Euacuatio, si fiat humoris peccantis, inducit conferentiam, & tolerantiam: sin minùs, contra. *Intentio.*

Ratio intentionis, vt vel ex vno signo Medicus, dum euacuat, vel euacuit, cognoscat bonam euacuationem: non enim multitudine (vt vulgò dicitur) bona est æstimanda vacuatio, sed ex conferentia, ac tolerantia. *Ratio intẽtionis.*

Diuiditur præsens textus in tres partes; in prima, exemplo clarissimo, ponit mediũ suæ conclusionis; in altera parte ponitur auctoris intentio; in tertia verò nonnulla *Diuisio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

adducuntur, quæ & sententiæ veritatem explanant, & Medicum adiuuant in electione humoris euacuandi.

Demonstratio. In vomitu, seu alui deiectione, quę sponte natura fiunt, euacuatio peccante humore, sequitur conferentia, & tolerantia: sin minus, contra.

Ergo Omnis euacuatio, quæ ope Medici fit, si fiat humoris peccantis, affert conferentiam, & tolerantiam: sin minus, contra.

Antecedens præterquam quod, vt experientia notum, supponitur ab Hipp. potest tamen ita demonstrari. Nam humor peccans est causa morbi; eo igitur educto, sequitur conferentia, quoniam autem natura rectè operans, non euacuat nisi humorem victum, ideo necessaria tolerantia; quòd si humor non peccans educatur, è contrario neutrum sequetur.

Consequentia probatur ex opere naturæ ad opus artis, proposito vno particulari exemplo, consueto scilicet Hippocrati, optimoque argumentandi genere; Nam cum Medicus sit naturæ imitator, valet argumentum ab opere naturæ ad opus Medici; quamuis ratio adducta etiam vniuersalis sit; Hippocrates autem argumentatur à posteriori, tanquã à notiori, quod si confert, & facilè fertur, peccans humor euacuatur.

Prima animaduersio In tertia Aphorismi parte in considerationem adducit regionem, tempus ætates, ac morbos, tamquam ea, quæ & peccantem humorem præostendunt, sententiamque allatam declarant, namque ex illis non modò peccans humor cognoscitur, sed etiam impendimentum nascitur præfatæ sententiæ.

Quòd spontanea vacuatio illa est, quæ sine ope Medici fit; hæc vel fit natura vincente morbum, quæ nunquam fit à principio, sed apparetibus coctionis signis: alia verò fit natura superata, cuiusmodi sunt illæ euacuationes factæ prope mortem, debilitate retentricis, vt in Dysenteria Bilis atræ. Aut denique vacuatio fit natura irritata, quæ media est inter illas duas. Prima semper fit cum conferentia, ac tolerantia. Altera verò neutrum habet: nam licèt atra bilis sit peccans humor; ratione tamen signi malum est. Tertia, aliquando fit cum conferentia, quando natura cooperatur; sed nunquam cum talerantia: quia fit in principijs morborum, turgente scilicet materia; aliquando autem neutrum sequitur, natura non cooperante. Quamobrem scri-

4. Aph. 2. psit Galenus nullam euacuationem in principio esse bonam: quoniam, vel sine tolerantia, fit, vel sine tolerãtia, & conferentia. Cum verò Hippocrat. exemplum naturæ spontè euacuantis scribit, intelligit, Natura vincente morbum fieri.

Altera animaduersio Quòd per *talia, qualia* intelligit Hippocrates humorem noxium, seu per qualitatem, quę est κακοχυμόα, seu per quantitatem, quæ est πληθῶρα, nam vasorum inanitio, qua voce vtitur in consequentia, quodcunque peccatum comprehendit, licèt antecedens sit magis de purgatione, quæ quidem est species euacuationis, per quã humor alius, præter sanguinem, educitur. Non solùm autem aliqui, per *tale, quale* peccantem intelligunt humorem, sed quòd sit coctus loco, tempore, quantitate conueniente eductus: hæc enim necessaria esse dicunt, ad hoc, vt conferentia sequatur & tolerantia: Quomodo semper redditur vera sententia, quamuis, si humorem peccantem solùm intelligamus, vt plurimum etiam vera sit.

Tertia animaduersio Quod conferentiam, ac tolerantiam sequi ad euacuationem noxij humoris, intelligitur, aut simul vtrumque, aut alterum ex illis. Rursus, vel ista in ipsa sequuntur euacuatione, vel paulò post, secunda, vel tertia die, nam dies euacuationis propter motum, & separationem humoris molestior esse solet in quacunque euacuatione, ex quo conferentia magis sequitur hanc diem, quàm quod in ea fiat.

quarta animaduersio Quod signa Medico necessaria ad euacuationem humoris noxij, quedam sunt antecedentia, quędam consequentia ipsam euacuationem. Rursus antecedentia, quę dam sunt communia, quędam propria, & omnia complexus est Hippocrates in Aphorismo

rismo, nam signum consequens bonam euacuationem, est conferentia, ac tolerantia: ex antecedentibus communia intelligit, per *tempus, regionem, ætatem.* Propria autem morborum nomine, quo quidem non solùm morbum intelligit, verùm etiam symptomata peccantem humorem significantia.

Quòd hęc quatuor aliquando sunt impedimento, quò minus educto humore etiam peccante, sequatur conferentia, & tolerantia. De tempore scripsit 4. Aph. *Sub cane, & ante canem difficiles sunt purgationes.* Nec minus etiam difficultatis habere magnas temporum mutationes, penes *Solstitia*, & Æquinoctia. *5 Animaduersio. Aph. 5. Lib. de Aca. u & loc.*

De regionibus obseruarunt Asclepiades, & Galenus Pleuriticos Romæ, & Athenis degentes phlebotomia non ita iuuari, quòd Austro vtraque ciuitas sit exposita: contrarium autem accidere in Hellesponto, quod iaceat ad Boream.

De ætate prohibuit Galenus sanguinis missiones in Pueris, & Senibus.

De morbis verò nonnulli sunt, qui euacuationes respuunt, quamuis causa expostulet, vt Syncopis, quę ex humorum frigiditate fit. Adhæc addere oportet temperamentum, consuetudinum, victus rationem, à quibus difficultas, vel facilitas vacuationis cum pendeat, impedimento esse possunt, quò minus conferentia, & tolerantia ad humoris noxij eductionem sequantur.

APHORISMVS III.

Habitus Atletharum, qui &c.

CVM Hippocrates de qualitate vacuandi in antecedenti tractasset; in pręsenti modò de quantitate eiusdem agit, seu de mensura humoris educendi, qui quidem est alter scopus in euacuatione necessarius. *Connexio.*

Tantum vacuare oportet, quantum vires fuerunt.

Quoniam multi sunt scopi euacuationis, sicuti & omnis Medici operationis, nec satis est vnum, vel alterum, sed omnes simul habere. Sunt autem, an euacuandum, qualis humor, quantum, quare, quo loco, quo tempore, quo modo. Decet igitur de omnibus his agere; quare in antecedenti de qualitate, in hoc verò de quantitate verba facit. Rursus, vt ostendat non esse tantum humoris vacuandum, quantum peccat, sed infra subsistendum, si vires non sufferunt. *Intẽtio Ratio intẽtionis.*

Diuiditur Aphorismus in duas partes: in prima, veluti factum est in antecedenti, probat clarissimo exemplo suam intentionem: conclusionem ponit in secunda, atque etiam corollarium deducit. *Diuisio*

Extrema vacuatio minimè facienda est in athletis;

Ergo nec in alijs vlla vacuatio vltra vires est facienda. *Demonstratio.*

Antecedens probatur, quoniam nulla extrema vacuatio est tuta, nam omne nimium naturæ inimicum, dicit Hippocrates. Præterea si extremè euacuarentur Athletæ, educeretur simul humor peccans, & non peccans; quoniam non totus sanguis peccat. *2. Aph. 51.*

Consequens manifestè sequitur; quoniam si Athletæ, qui sunt summè pleni, non sunt extremè vacuandi, eò minùs reliqui.

In altera parte deducit Hippocrates, extremas repletiones esse periculosas ab eodem exemplo; siquidem summè repleti Athletæ, nisi euacuentur, periculum est, repente suffocentur, aut vasis eruptis, in periculum vitæ incidant.

Quod scopus, qui quantitatem respicit, seu euacuationis, seu repletionis, adeò difficilis est, vt non possit Medicus ad vnguem id determinare, sed quàm proximè per coniecturam assequitur. Ad mensuram ergo humoris vacuandi, primò quan- *1. Animaduersio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Dieta, & de Veteri medic.

titas humoris consideranda, tanquam indicans, deinde virtus cum tempore, regione, ætate, & consuetudine, quæ prohibent, aut assentiunt. Tantum ergo vacuandum, quantus est humor peccans, si vires tolerant; si verò non tolerant, quod semel fieri non potest, pluries repetendum. Cum verò a virtute summa omnium sumatur indicatio, ideo Hippocr. potius per virium tolerantiam, quam per humoris quantitatem, euacuationis mensuram descripsit.

Altera Animaduersio aph. 25

Quod extrema vacuatio periculosa dicitur, non solùm si vires non tolerant; sed etiam si tolerant. Sed dicet aliquis, quomodo extrema vacuatio potest esse cum tolerantia, si talis omnis est vltra vires? Dicas, tolerantiam esse duplicem, vel in actu, vel in potentia: vires igitur concidunt actu in euacuatione, quæ est ad λειποθυμίαν, sed non potentia, at in ea, quæ est ad syncopen, vtroque modo. Primo modo conceditur vacuatio extrema, infra. Altera verò prohibetur.

3. Animaduersio.

Quod habitus corporis, dicitur firma, & stabilis ipsius constitutio, quæ est in duplici differentia, salubris scil. & insalubris. Rursus salubris, quæ bona dicitur, aut est talis absolutè, vel bona dicitur respectiuè. Habitus ergo Athletarum non est bonus simpliciter; sed ab Athleta intentus, qui nil aliud cogitat, quàm humores, & carnes adaugere, multa ciborum, & potuum ingluuie. Quamobrem, quando ad supremam illam plenitudinem deuentum est, periculum suffocationis, aut ruptionis imminet vasorum, nisi quis citissimè euacuet per sanguinis missionem: nam inedia, frictiones, purgationes Athletis non conducunt.

4 Animaduersio. 1. de Dieta. aph. 14 6. Epid

Quòd sanitas (auctore Hippocrate) consistit in proportione cibi ad laborem: quando igitur labores superant, necesse est plenitudinem fieri, quæ paulatim subcrescens ad summumque perueniens, in extremum deducit corpus ipsum. Athletæ igitur plus sumunt, quam consumere possint. Quamobrem paulatim vasa adeò replentur, vt denique ad extremam plenitudinem deueniant; appetunt tamen Athletæ semper & vera, & naturali fame; tùm quoniam validum habeant calidum innatum, tùm etiam quoniam vehementer exercentur; tùm quod natura numquàm quiescat; ideo partes semper attrahunt; tùm, quoniam nulla potest esse adeo extensa plenitudo, quin aliquid de nouo possit ingredi, homine viuente.

Quinta adnotatio.

Quod extremam vacuationem describit Hippocrates per vasorum concidentiam, vel compressionem; quoniam contingit vasa concidere, atque comprimi exinanita; nam videmus in his, qui inedia vexantur, contrahi venas, & carnis molem, sicut extendi in lautè pransis, ac nimis repletis.

APHORISMVS IV.

Victus tenuis, atque exquisitus, &c.

Connexio. lib de Flatib. Intentionis; Ratio intētionis Diuisio demon. stratio.

CVm de operatione Medici, quæ ad ablationem pertinet, in superioribus actum sit, deque ipsa euacuatione, quò ad qualitatem, & quantitatem; Nunc de ratione alendi agit, quæ ad adiectionem pertinet: est enim Medicina adiectio, & ablatio; teste Hippocrate.

Vna victus species, omnibus morbis conuenire non potest.

Vt diuersas victus species Medicus præscribat, pro morborum diuersitate.

Diuiditur Aphorismus in duas partes; in prima ponit Antecedens suę conclusionis; in altera verò illius probationem adducit.

Victus tenuis, & exquisitus, omnibus morbis non conuenit.

Nulla igitur victus species reperiri potest omnibus morbis accommodata.

Antecedens ponitur in prima parte textus, & in secunda probatur: hoc pacto.

Victus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Victus extremus in tenuitate, vel crassitie, est formidabilis, ac periculosus, nec conuenit omnibus morbis, quoniam omne nimium est naturæ inimicum. Ergo.

Eadem ratione tenuis exquisitè, cum ratione peracuti morbi sit extremus ad plenitudinem: ratione longi ad tenuitatem, periculosus est, & propterea minimè omnibus morbis conuenit.

Consequentia probatur, quia victus tenuis exquisitè, medius est inter species victus tenuis; Ergo si ille non competit omnibus morbis, neque etiam alia species victus.

Prima Animaduersio. Primo Acut. Quòd morbus multas habet differentias, inter quas ea, quæ ad tempus spectat, vel vt nostro instituto accommodata, expendetur. Est ergo omnis morbus, vel longus, vel breuis. Breuis est morbus, qui 40. diebus terminatur, vltra quos longus appellatur. Rursus breuis, vel est sine periculo, vt Ephemera; vel cum periculo, & acutus dicitur, vt pleuritis, pulmonia, phrenitis, febris ardens, quemadmodum testatur Hippocrates. Rursus acutus, vel est quatuor dierum terminabilis, qui est exactè **peracutus**; vel septem, vt peracutus **simpliciter**; vel intrà quatuordecim, vt acutus **simpliciter**, vel ad viginti dies, & dicitur **acutus non simpliciter**, vel ad 40. qui est acutus **ex decidentia**.

Altera adnotatio. Quòd quemadmodum plures sunt morbi species, ita etiam plures sunt victus species, penes maiorem, vel minorem refectionem; nam alimentum vel valdè reficit, & dicitur plenum, vel mediocriter, & dicitur medium: vel parum, & dicitur tenue. Primum sanis competit, vt caro vituli, aut veruecis, aut vina grandia. Alterum verò corporibus neutris, vt senibus, & conualescentibus, & morbis longis, veluti est caro pulli, vina mediocria. Tertium acutis competit morbis, cuius adhuc plures sunt species: nam vel manditur, & dicitur cibus, vt mica panis iure intincta, & tota ptisana; vel sorbetur, vt succus ptisanæ, vel bibitur, vt melicratum; vel denique nihil assumitur, quod est inedia.

Lib. de Veteri Medic.

Tertia Animaduersio de Veteri medicina. Quòd alendi ratio (teste Hippocr.) eadem est, & in sanis, & in ægris: quoniam vtrisque propter sanitatem est inuenta: quippe in sanis cùm non possent superare ferinum, vt carnes crudas, vel Hordeum: coacti sunt eum victum ad temperiem redigere, vt ab humana natura superari posset. cum verò ægri superare non possent sanorum victum, ad cibos per quam debiles deuenerunt. Cum verò, nec hos aliqui ex ægris superarent, sorbitiones; si verò nec has, potus, vel denique extremam inediam. Quatuor itaque sunt victus tenuis species, cibus, vt tota ptisana; sorbitio, vt eius succus: potus, vt mulsa, atque inedia. prima dicitur victus non exquisitè tenuis competens morbis acutis terminabilibus vltra 14. dies. Altera dicitur tenuis exquisita, morbis acutis simpliciter accommodata. Tertia dicitur tenuissima non exquisitè, peracutis non exactè conueniens. Quarta tenuissima exactè, peracutorum morborum exactè propria. Ex quibus mens Hippocratis declaratur; nam sorbitio, quæ dicitur exquisitè tenuis victus, non competit omnibus morbis, sed tantummodo morbis exquisitè acutis, nam in longis extremè tenuis est, & in acutis ex decidentia: in peracutis simpliciter: extremè plena. vt verò istas differentias percipias, tùm morborum, tum etiam victuum, tabulam subscripsimus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

- *Morbus*
  - *Breuis, qui terminatur intra dies 40.*
    - *Sine periculo, vt Ephemera.*
    - *cum periculo, qui dicitur acutus.*
      - *4. dierum, qui dicitur peracutus exactè.*
      - *7. dierum, peracutus non exactè.*
      - *14. dierum, qui dicitur acutus exactè.*
      - *20. dierum, qui dicitur acutus non exactè.*
      - *40. dierum, qui dicitur acutus ex decidentia.*
  - *Longus, qui transit 40 dies.*

- *Victus*
  - *Plenus, qui vires auget, conuenitque sanis corporibus, vt* — *Caro, castrati, vituli, suis, vina grandia.*
  - *Medicus, qui vires conseruat, competitq; morbis longis, vt caro* — *auium, pysciculorum: Vina mediocria.*
  - *Tenuis qui vires imminutas seruat.*
    - *Tenuissimus exactè, qui competit acutis exactè 4. dierum vt inedia.* — *inedia*
    - *Tenuissimus nō exactè conuenit peracutis non exactè 7. dierum, vt Melicratum.* — *Potus*
    - *Tenuis exquisitè conuenit exquisitè acutis 14. dierum, vt succus ptisanæ,* — *Sorbitio*
    - *Tenuis non exquisitè, competit morbis 20. dierum acutis non exquisitè, vt tota ptisana.* — *Cibus.*

Quarta Animaduersio

Quòd Antiqui (vt refert Hippocrates primo acutorum) maximè peccabant, quoniam vna victus specie vtebantur in omnibus morbis, quos hic reprehendit, diuersam victus rationem statuens, secundum diuersas morborum species.

5. Adnotatio.

Quòd victus tenuis definitur à Galeno, qui vires imminuat, non quòd reuera sit aliquis victus, qui vires imminuat, sed dicitur talis respectiuè propter victum plenum, & mediocrem: dicitur autem victus tenuis tribus modis; specie, quantitate, ac numero, de quibus omnibus loquitur Hipp. sed præcipuè de tenuitate secundum speciem; sunt enim victus tenuis species quatuor, Cibus, Sorbitio, Potus, Inedia. Notat tamen Galenus, quantitatem victus aliquando variare speciem, vt si succus ptisanæ in pauca quantitate detur (cum alioquin dicatur victus tenuis exquisitè) vim habet melicrati, quod ad victum non exactè tenuissimum pertinet.

Quòd inter cætera alimenta, morbis acutis accommodata, extollit Hippocrates ipsam

ipsam ptisanam,qua quidē non solùm vtitur in ægris: sed in exēplis vbicunque de victu tenui loquitur,dicitur autem ptisana à pinsendo, seu decorticando, quoniā frumēta ad ipsius confectionem trita,& decorticata assumebantur,quæ,licet ex varijs frumentis, vt ad Oriza,Chondro, Tritico,Lente,& Hordeo,antiquitus fiebat: optima tamen, & celebratissima ex Hordeo conficitur.Modus autem conficiendi talis est. Grana optimi Hordei in aqua infunduntur, deinde aqua calefacta, extrahuntur, & leuiter in mortario trita, fricantur, ac decorticantur; inde exficcantur. Hoc hordeum ita præparatum, cruda ptisana dicitur. Cocta verò,ita communiter fieri solet, Rec. huius crudæ ptisanæ libram vnam, aquæ optimæ libras 30. infunde per 24. horas, inde coquito vsque ad totius aquæ consumptionem: sic,vt grana hordei in congeriem vnam coeant quæ congeries ita parata tota, seu granosa dicitur ptisana, cibus tenuis non exquisitè acutis morbis accomodatus,qui transeunt dies 14.Ex hac ptisana secundum maiorem vel minorem expressionem succus extrahitur, victus nimirum exquisitè tenuis, morbis exquisitè acutis accommodatus.

6. Adnotatio — *Modus conficiēdi ptisanā.*

Quòd in exibenda ipsa ptisana, vel ipsius succo Hipp. multa obseruat; primùm, vt ex optimo hordeo sit facta, & quàm maximè cocta, deindè, vt non detur illis, quibus adhuc in stomacho cibus inclusus est, sed expectandum, quò ad infernas partes descendat: Tertiò, quando siccior est morbus, quam conuenit, seu crudior; nam in pleuritide si dolor sit magnus, sputum incoctum, difficultas spirandi, si quis,non facta priùs euacuatione, ptisanam dederit ægrum præcipitem in mortem aget.

7. adn. — *1. Acutorum.*

Quòd Medicus triplici potissimum vtitur remediorum genere, Diæta, Pharmacia, & Chirurgia; per duo vltima manifestè vel iuuat, vel nocet; at per Diætam non apparet; tamen re ipsa magis per Diætam operatur, quàm per reliqua duo, cum magnam facultatem habeat sanandi, debilitandi, & occidendi.

8. Animaduersio. — *4. acut. Lib. de Veteri Medicina.*

Quòd Hippocrates vituperat victus rationes extremas, vt periculosas, & maximè,fugiendas, quamuis aliquando conducant, vt dicemus. Proinde Prodicum accusat, quippe qui febricitantes inedia, & exercitio necabat; nec non Medicos illos Diatritarios, qui per tres dies omni cibo abstemios seruabant ægros: est enim tenuitas extrema hæc viuendi ratio. Ea ratione reprehenditur Petrona, & eius sequaces, qui Carne, ac vino ægros saturabant, nouo quodam & inusitato curandi genere.

9. Animaduersio. — *6. epid.* — *1. Acutorum.*

Quod ea fuit mens Hip. in acutis morbis nutriendis, vt magis laudauerit Medicos, qui ad tenuiorem, quàm eos, qui ad pleniorem declinabant, quoniam maior est in illis indicatio, quæ sumitur à morbo ad paucitatem, quam à viribus ad conseruationem, ac proinde maior committatur error peccando ad pleniorem, quam ad tenuirem victum.

10. Animaduersio.

APHORISMVS V.

In tenui victu ægri delinquunt, quo fit &c.

CVM in precedenti Aphorismo de ratione alendi ægros, secundum diuersas morborum species egisset, nec posse vnam victus speciem, qualis est tenuis exquisitè, omnibus morbis competere: nunc preceptum ad eum victum pertinens docet, admodum necessarium.

Connexio.

Quò tenuior est victus ratio, eo magis est periculosa. *Intētio*

Vt magnoperè animaduertat Medicus in victus ratione tenuiore, & eò magis, quò victus tenuior fuerit, quoniam errata, quæ in tali victu consistunt, magni sunt momenti,

Ratio intētionis.

menti, vt ægrum perdere possint primo acutorum.

Diuisio

Diuiditur Aphorismus in tres partes; in prima, & secunda probatur conclusio secundum diuersas partes. In vltima parte conclusionem ponit intentam.

demonstratio.

Victus eò est periculosior, quò maiorem præbet peccandi occasionem, & peccatum commissum grauius est.

Sed quò tenuior fuerit victus ratio, maiorem dat peccandi occasionem, & peccatum grauius.

Quò igitur tenuior fuerit victus, magis periculosus.

Maior est manifesta. Minor verò probatur in prima textus parte, hac ratione; quoniam quò tenuiùs alitur æger, eò maior fit mutatio, ergo maior peccandi occasio, & propterea magis læduntur; quia magis peccant. Qua de re scripsit Hipp. ægros morbi plenos, ciborum inanes, potiùs, quæ morbo grata sunt, quam quæ sanitatem faciunt, appetere. Hùc accedit, quòd morbus, quanto tenuiorem victum desiderat, tantò est vehementior; ideo peccata grauiora.

Lib. de arte.

In altera textus parte exemplo sanorum, eandem conclusionem probat, sic. Sani, quò exquisitius viuunt, difficilius errata ferunt, quia debiliores ergo & ęgri: valet Argumentum, quia sani sunt fortiores, ægri verò debiliores: nam qua ratione se habent sani debiles ad sanos robustos, se habent ægri ad sanos, præcipuè morbis acutis laborantes, in quibus, quàm graue sit peccatum, nautarum exemplo, declarat Hipp. nam in tranqnillitate nauigantes, si quid peccetùr, non magnopere lædit: at in forti procella paruus error Nauem perdit: ea ratione, & in morbis, si fuerint leues, parum negotij facessunt, at vbi fuerint magni, & periculosi, acuti, iam manifesta sunt peccata, eaque grauissima.

Lib. de veteri Medic.

Prima Animaduersio

Quòd duplex est viuendi genus; alterum quidem accuratum, & exquisitum, alterū verò indifferens, cum homo nullam seruat victus rationem determinatam. Sani homines nullis legibus obligari debent Celso Auctore, ideo secundo modo viuere debent; at insalubres primo viuendi genere vti conducit; exquisitus namq; victus, pręterquā quod breuem faciat vitam, periculosus etiam est ob varios vitæ errores, per quos, si illa viuendi ratio mutetur, ferè moriuntur; quod de senibus scripsit, si ad iuuenes cōparentur. Quamobrem ad insolitum faciendam mutationem consuluit loco citato.

Hipp. 6 Epide. 2. Aph.

Altera animaduersio

Quòd hic Hip. non comparat victum ad victum ea ratione, vt Medicus debeat declinare magis ad hunc, quam ad illum; sed comparat duas species victus, ea ratione, qua sunt minus, vel magis periculosæ, non supponens aliquem Medici errorem, E.G. supponantur ægri duo, quorum alter potu alatur sibi conuenienti, alter verò sorbitione, quę illi conducat, utraque illis conducit: sed periculosior est prima, quam secunda non tamen ex hoc infert, declinandum ad pleniorem, vel tenuiorem, vtraq; enim (vbi conuenit) imperanda; sed potus magis formidabilis est, quàm sorbitio; & hæc, quam Ptisana: idcirco maximè præcauendi errores Medici, ægri, adstantium, quam tenuius alitur ægrotus.

Tertia annotatio. lt. Acutorum.

Quòd Medicus statim in prima die eligit victus speciem seruandam vsque ad morbi vigorem. Num itaque si errandum sit, conducit pleniorem eligere, vel tenuiorem, dico tenuiorem, loquendo de morbis valde acutis, quam maior est indicatio, quæ sumitur in morbo peracuto ad prohibendum, quam à viribus ad conseruandum, Hippocrate auctore docente conducere, vt cibus detrahatur, donec morbi vigor maturescat: quinimò longè magis peccare eum, qui cibum dat, vbi non conuenit, quàm illum qui negat, vbi conuenit, dixit tamen plerumque tenuiorem victus speciem eligendam, quoniam aliquando contingit ob virium infirmitatem pleniorem eligere.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS VI.

Extremis morbis, extrema remedia &c.

CVm Hippocrates in præcedentibus aphor. extremam euacuationem, & repletionem periculosas esse statuerit, in præsenti aphorismo præceptum tradit, ad extrema auxilia spectans, maximè utile, ac necessarium. *Connexio.*

Extremis morbis extrema remedia optima sunt. *Intētio*

Ne putaret aliquis, idcircò non esse obeunda extrema remedia, quoniam dictum est superius esse periculosa, &, vt illos reprehendat, qui semper à leuioribus auxiliis inchoandam esse curationem contendunt. *Ratio intētionis.*

Breuitas aphorismi diuisionem non admittit.

Remedium debet esse æquale morbo. *Diuisio*

Sed extremo morbo æquale est remedium extremum. Ergo *Demonstratio.*

Extremo morbo remedium extremum adhibere conuenit.

Maior, atque minor adeò sunt claræ, vt probatione nulla indigeant.

Quod morbus extremus duplex est, vel actu talis, vel potentia. Extremus actu, est peracutus morbus; potentia verò extremus triplex est. Primus quando materia turget; secundus quando timor est, vt superueniat magnus morbus, veluti in Athletis ad summum plenis; tertius principio sanabile, in fine verò nequaquam, & suppurati dum vires valent sectione sanabiles; cum verò debiles, nequaquam. De omnibus his morbis vera est allata sententia. *Prima adnotatio.*

Quòd extremum remedium, alterum est propriè extremum, vt inedia in victu, sanguinis missio ad Ἐξανθήματα purgatio vehementissima: alterum est impropriè extremum, quod quidem magnum, ac generosum dicitur, vt sanguinis missio, aut purgatio eradicans. Hæc remedia dicuntur extrema, quamuis reipsa non sint. quoniam aliquando sortiuntur vim extremi remedii, veluti sanguinis missio, etiam non extrema in Apoplectico salutem, vel mortem affert, & Hæmoptoico eodem modo. Magna igitur remedia, magnis morbis: extremaque extremis conueniunt. *Altera animaduersio*

Quod licet ex doctrina Hippocr. exemplis manifestare hanc sententiam: nam in peracuto morbo statim extremum victum præcipit in sequenti Aphorismo. Exemplum habes etiam, adhibens frigidæ aquæ magnam perfusionem in distinctione, dummodo sit in iuuene carnoso, ætateque media ad caloris reuocationem, quod pertinet ad Pharmaciam, nunc ex doctrina Hippocratis ad lipotimiam purgandum. In Chyrurgia sanguis eo vsque mittitur, idque maximè in magnis inflammationibus, quales sunt pleuritides magnæ, dolore ad clauiculam attingente, virtute constanti. *Tertia animaduersio* *5. Aph. 21.* *Huius 22.*

Quod per extrema remedia curantur morbi non solum magni, & extremi, sed maligni: quare in pestilentibus febribus Medici hac nostra tempestate aquas, & Olea, quæ vim ignis habent, adhibent, seu intus sumpta, seu extra admota: per quæ aliquando, quasi ab inferis reuocant ægros, & aliquando mittunt: sed ex sententia Galeni, vbi vnica vitæ spes est, eaque sola; præstat magis aduersus pericula ire, quàm certò moriturum derelinquere, & ex Celso melius est anceps experiri remedium, quàm nullum: id, quod perpetuo seruat Hipoocrat dum secat, & adurit suppuratos, lienosos, hepaticos, hydropicos, aliosque huius generis morbos curat. *4 acut.* *quarta adnotatio.*

Quod multa sunt genera magnorum remediorum, quibus morbi pertinaces pelluntur. Primum pertinet ad cibos, & potus medicatos, quales sunt ligni guaiaci, chinæ, sar- *5. Animaduersio*

sæ

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſæ, cum extenuanti victus ratione. Alterum genus pertinet ad frequentes euacuationes, Tertium ad Alexipharmaca, ſeu magna antidota, quale eſt Mitridatum, Theriaca. Quartum per olea, & aquas diſtillatas, & mineralia, vt aqua, quæ vulgò dicitur Acqua de Petechie, quas Ἐξανθήματα Græci vocant. Olea contra venena vocata, & inter mineralia Antimonium quod ex ſententia Theophraſti, atque experientia comprobatum eſt curare quartanarios, inſanos, melancholicos, hydropicos; eiuſque generis morbos longos, ac peſſimos. Quintum genus pertinet ad ignem, quo tamquam præſtantiſſimo, modò in fungo, modò in ligno, modò in ferro vtitur Hipp. ad intemperies frigidas tollendas, caloremque natiuum reſtituendum, vt in Iſchiaticis, Apoplecticis, Epilepticis Sextum genus, mutatio regionis, nam Hippocrate teſte ſexto Epidem. in longis morbis terram mutare optimum eſt. Septimum genus per Balnea fit, quæ medicata dicuntur.

Sect. 5.

6. Adnotatio *2. Aph. 51.* Quod vbi neceſſitas non vrget, curatio ſemper inchoanda à debilioribus; tùm, vt natura paulatim aſſuefacta ad mutationem, magna poſtea remedia ſufferat; tùm etiam ne, ſi contingat error [quod plerumque fit] nimis noceamus. Sed dicet aliquis, ſi remedia debent eſſe æqualia, quomodo à debilioribus inchoandum? Reſpondetur, quod æquale duplex, vel gradu, quod ſemel adhibitum, morbum tollit, vel numero, quod pluries adhibitum, morbum tollit. poteſt ergo remedium eſſe debile gradu, ſed æquale numero; nam regula illa, quod curatio fiat per æqualia intelligenda eſt, niſi quid prohibeat, quoniam aliquando propter vires, minus quam decet vacuandam, aliquando magis, ob futuri morbi timorem.

7. Adn. Quod morbus extremus dicitur ab Hippocrate non ille, qui naturam vincat, ſed qui cum ea validè confligter, & cum periculo, aliquam tamen Medico ſpem ſalutis affert; quoniam, in quibus natura omninò victa eſt, manus auxiliares negat Medicus, ne (referente Galeno) infamentur remedia, quæ quidem a iis auxilio fuere. Cæterum deſperatus morbus duplex eſt, vel, qui neceſſariò occidit, in quo nihil præſtat Medicus, vel ex illis eſt, qui licèt plerunque occidant, aliquando tamen præter ſpem ſanantur, in quibus non licet ægrotantes deſerere, ſed licet auxilia experiri etiam magna, at cum proteſtatione adſtantium. Hoc conſilium ſecutus Galenus, febrem Hecticam in tertia ſpecie Balneo curare tentauit.

Lib. de Arte Hip. in methodo.

APHORISMVS VII.

Cum itaque morbus peracutus eſt, &c.

Connexio. CVM in 4. Aph. præcedenti, vnam victus ſpeciem non poſſe omnibus morbis conuenire ſtatuiſſet, ſed varias, prout morbi euariant; nunc particularem cuiuſque ſpeciei applicationem explanare intendit, ab vno extremo morbo tamquam regulam, cætera deſumens.

Intētio Duas habet concluſiones, prima in morbo peracuto tenuiſſimo victu vti oportet: altera verò, quo morbus magis diſtat ab illo extremo, plenior eo conuenit victus ſpecies.

Ratio intētionis. Quoniam non ſufficit dicere vnam victus ſpeciem, qualis eſt exquiſitè tenuis, omnibus acutis non conuenire, quod factum eſt in 4. Aph. ſed aſſignare oportet, quæ nã victus ſpecies cuique morbo competat, quod hic facit Hippocrates.

1. demōſtratio. Diuiditur aphoriſmus in duas partes; in quarum altera primam victus ſpeciem cōſtituit morbo extremo conuenientem, a qua tanquam à norma in altera parte reliquas conſtituit ſpecies, ſecundum varias acutorum claſſes magis, & minus diſtantes. Prima concluſio ſic deducitur.

Morbus extremus, tenuiſſimum victum requirit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Paracutus morbus est extremus. Ergo

Tenuissimum victum exposcit.

Maior est aphorismus superior. Minor probatur in textu, cũ enim peracutus morb. extremos statim habeat labores, extremus meritò dicitur.

Morbus extremus inediam requirit.

Tot igitur gradus faciendi victus, quot secundum magis,& minus sunt species acutorum morborum. *Altera demonstratio.*

Antecedens supra probatum est. Consequens deducitur; quia morbus victum respuit; ideo quo fuerit minus extremus, minus respuit, ideo plenior victus species illi debetur, quo magis ab extremo distat: sed quatuor sunt morborum classes; secundum magis, & minus distantes ab illo extremo; quatuor igitur tenuis victus species illis debentur: extremus est quatuor dierum, illi inedia conuenit primus ab hoc septem dierum, illi conuenit Potus. Alter ab hoc 14. dierum, cui Sorbitio. Tertius 20. dierum, cui Ptisana. Quartus 40. dierum, cui Cibur competit solidior.

Quòd ratio alendi ægros, in morbis acutis, duplicem habet respectum; alterum ad speciem morbi victus speciem variantem; alterum verò ad morbi vigorem, secundum vniuersalia tempora ipsius: de primo loquitur in præsenti aphorismo, de altero verò in sequentibus, vsque ad decimum. *Prima adnotatio.*

Quòd vnus, & idem morbus pro diuersitate causarum potest fieri magis, & minus acutus, id Anginæ exemplo manifestat Hipp. quæ enim plurimum dolorem infert, nullo in faucibus apparente tumore, eodem die strangulat, 3. acut. 4. Hæc igitur erit extrema ideò inediam requirit. Quæ verò similem dolorem priori exhibet, sed attollitur, & in faucibus ruborem efficit, longior, sed nihilominus lethalis. Hæc alteram facit speciem, in qua potus solùm conuenit, vt melicratum. At Anginæ, in quibus ceruix, & pectus simul rubent, hæ diuturniores sunt, & ex ipsis patientes euadunt, nisi erisipelas intro recurrat. Hæc est 3. species Anginæ, in qua sorbitio competit, vt succus Ptisanæ. Ex his clara, & aperta sunt, quę dicit Hipp. in Aphorismo; nam in prima Anginæ specie, vt extrema, ac peracuta, tenuissimo victu vtendum est: cum verò talis non fuerit, tantum euariare speciem victus oportet, quantum ab extrema distat magis. *Altera animaduersio 3. Prog.*

Quod cum dicit peracutum morbũ statim labores habere extremos, vox illa *statim* spacium vel quatuor dierum significat; talis enim peracutus exactè dicitur, quippe vel à prima inuasione summe affligit delirio, vigilia, anxietudine, rigore, spirandi difficultate, sopore, inquietudine, siti, conuulsione, vnde formidabilis est. *Tertia animaduersio*

Quod morbus acutus est in triplici differentia, ratione causæ, à qua nascitur; vel plenitudine, & κακοχυμία vel à malignitate, & corruptione; vel à resolutione: sententia Aphorismi de prima specie intelligenda est, non autem de secunda, vel tertia; quia cum morbus oritur à vehementi putredine, qualis febris est pestilens, pleniorem exposcit viuendi rationem, tum propter vires, quę in ea resoluuntur abundè, tum ob temperiem, & corruptionem putredinis: nec minus nutrire conuenit in morbo per resolutionem facto, qualis est febris colliquans. *Quarta animaduersio*

APHORISMVS VIII.

Cum morbus in suo vigore consistit &c.

CVM in superiori Aphorismo de forma alendi ęgros tractauerit secundum varias morborum species; Nunc in eodem morbo secundum diuersa tempora eandem victus formam instituit, & quemadmodum supra vnum extremum inter acutos morbos, *Connexio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bos, tanquam reliquorum normam accipit; ita & hic morbi vigorem, tanquam regulam ad reliqua morbi tempora assumit.

In morbi vigore tenuissimè alere oportet.

Intẽtio Vt quemadmodum varianda est species victus, secundum varias morbi species; ita secundum morbi tempora, atque in vigore morbi tenuissime alendum; quoniam non vniformiter à principio morbi vsque ad finem ægros nutrire conuenit.

Ratio intẽtionis.

Diuisio Breuitas Aphorismi diuisionem non admittit.

Demonstratio. Quo tempore summi sunt labores, & natura maximè coctioni incumbit; tenuissimè alere oportet.

Sed in vigore morbi maximi sunt labores, & maximè natura coctionem intendit.

Ergo

In vigore morbi tenuissimè alere conuenit.

Maior est, Aphorismus præcedens; nam ideò in peracuto tenuissimè alendum, quoniam extremos habet labores; prætereà, quando natura coctioni incumbit, non est reuocanda ab opere per cibos.

Minor demonstratur, vel ex ipso vigoris nomine, tunc enim viget morbus, cum summa sunt omnia, in statu quoque naturam maximè coctioni esse intentam, patet ex signis coctionis, quæ eo tempore manifestiora sunt, quam antea.

Prima annotatio. Quod morbus omnis habet vicissitudinem, seu ætatem, quam tempus dicimus, secundum variationes, quas facit. Duplex autem est variatio, secundum duplicem morborum progressum, altera penes coctionem, & cruditatem; altera verò penes morbi motum. Prima quatuor constituit tempora; principium, in quo immanifesta est coctio; augmentum, in quo manifesta; status, in quo perfecta, & declinatio quæ quidem euacuationem sequitur. Variatio autem penes motum tria tantum facit tempora, principium, statum, & finem.

Altera Animaduersio. Quòd tempora quatuor coctionis, atque cruditatis non est necesse in omni morbo reperiri: nam morbus mortalis non habet declinationem; sanabilis verò potest carere augmento, & statu euacuata in principio materia opere Medici, sed dicitur Morbus isthæc quatuor habere tempora, si sanabilis, nisi aliquid impediat, tempus verò secundo modo consideratum necessariò habet omnis morbus, quoniam necesse est habere principium, statum, atque finem.

Tertia Animaduersio Quòd vigor morbi duplex Medicis consideratur; vel secundum symptomata vel penes coctionem, quæ duo tempora aliquando coincidunt, aliquando autem separantur; coincidunt, quando morbus reseruat totam suam materiam, ad vnicam expulsionem, quæ crisis est, seperantur in morbis, qui paulatim soluuntur, sicuti in pleuritide, resudante paulatim materia, in quibus symptomatum vigor ferè est à principio. Cum itaque dicat Hippocrates *tenuissimè alendum in vigore*, intelligit de vigore symptomatum; nam hic vigor, vbi seperatur a coctionis vigore, magis prohibet alimentum, quia non solùm in eo tempore natura maximè cum morbo pugnat, quòd in coctionis vigore accidit, sed alimentum corrumpit.

Quarta Animaduersio Quòd tenuissimus victus dupliciter intelligi potest; absolutè, vt inedia, vel respectiuè ad reliqua morbi tempora utroque modo dici potest, quoniam vigor morbi acuti peracutus est, ideò vel inediam, vel potum solum in eo conuenire decet.

5. Aduatio. Quod fieri potest, vt morbus in principio magis affligat & maiora edat symptomata, quam in statu, quia in principio adsunt cruditatis symptomata, quę maiorem vim habent, quàm ea, quę in statu coctionis excitantur, & præcipuè quando morbus paulatim soluitur, vt in pleuritide, & tunc statim à principio tenuissimè alendum.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS IX.

Coniectari itaque oportet &c.

CVm de ratione alendi ęgros penes speciem, ac tempus morbi in superioribus egerit: in pręsenti modò Aphorismo, à virtute sumit indicationes: quippe quæ primum locum in constituenda victus ratione teneat. *Connexio.*

In constituenda victus ratione coniectari opertet, an victus possit permanere vsque ad morbi vigorem?

Quia dictum est in præcedentibus variandam esse victus speciem, pro diuersa morbi acuti specie, ita vt acuto quatuor dierum, inedia; septem verò dierum melicratum, quatuordecim autem sorbitio danda esset: quod cum plerumque seruandum sit, aliquando tamen plenius nutriendum, quam morbi modus requirat, ob timorem, ne virtus perdurare possit cum illa, ad vigorem vsque morbi. *Intentionis Ratio intētionis*

Quoniam totus Aphorismus vnica est conclusio, licet multis verbis prolata, idcirco indiuisum relinquimus. *Diuisio*

Illa victus ratio in morbis est constituenda, cum qua virtus perdurare possit ad morbi vigorem. *demonstratio*

Sed hoc fieri non potest, nisi facta coniectura ipsius virtutis ad tale tempus.

Ergo.

Instituenti victus rationem in ęgris coniectari oportet, an virtus possit perdurare ad morbi vigorem?

Maior propositio ideo probatur, quoniam, nisi virtus perseueraret ad statum morbi, opprimeretur à laboribus, quippe qui eo tempore contingunt, nec morbum superare posset. Minor est manifesta, quia Medicus non potest instituere formam victus cum qua perseueret virtus ad morbi vigorem valida, nisi facta illa coniectura, quam diximus.

Quòd Medicina non in omnibus habet ęqualem certitudinem, idcirco quædam in ea docentur scientificè, alia verò artificiosa quadam coniectura, quæ quidem media est inter scientiam, atque ignorantiam, alia verò simplici coniectura, quæ magis ad ignorantiam accedit. Iudicium itaque, quod fit de duratione virtutis vsque ad morbi vigorem, non potest scientificè assequi, nisi per coniecturam, quę tamen ad scientiam accedit. Quare Hippocrates ad hanc cognitionem in Aphorismo præcipit coniectura vtendum esse, & propterea Medicina dicitur Ars coniecturalis, quoniam in pluribus coniectura vtitur: quæ quidem coniectura cum potius sit ex parte operantis, quàm ipsius artis, ideò rectè dixit Alexander, *Medicinam in se quidem consideratam immutabilem esse, & scientiam verè nuncupari posse*, quamuis ad opus redacta coniecturalis fiat, & incerta. *Prima adnotatio.*

Quòd duplex sumitur coniectura virtutis ad morbi vigorem, altera à præsenti, & antecedenti robore, altera verò à variatione, quæ fit ipsius virtutis progredietis à principio ad vigorem. Primum indicium sumitur ab operationibus ipsius ægri robustis, in pulsu, ac respiratione vitalis, in motu, & sensu animalis. Alterum indicium sumitur à morbi duratione, ideoque duplicem indicationem sumpsit Hip. nutriendi ægros, alteram à virtute, alteram autem à morbo, quamuis vtraque a virtute sumatur, vel præsente, vel variante pro duratione. *Altera Animaduersio*

Quòd virtutis debilitas, quædam est ad apparentiam, quædam verò ad existentiam: prima prouenit à vi morbi, altera autem ob resolutionem. Vtraque debilitas duplex est aut cum permanentia, aut cum concidentia, vt in λειποθυμία, & syncopi: virtus debilis per oppressionem cum permanentia, non solùm inediam requirit, sed etiam *3. Animaduersio.*

vacuationem. Cum concidentia easdem habet intentiones, aliquando tamen non vacuamus ob timorem maioris mali, & nutrimus vino propter virtutem, vt in syncopi, quæ quidem ex humoribus crudis gignitur; virtus debilis propter resolutionem, victum requirit, nullam verò euacuationem, quocunque modo debilis fuerit. Hinc fit vt exclamet Hipp. aduersus Medicos, qui ægrorum debilitates non cognoscunt, quæ fiunt propter vitium oppressionem ob morbi vehementiam, & quæ ob vasorum vacuationem, cum isthæc cognitio salutem, aut mortem afferat.

2. Acutorum.

Quòd in sanis robur indicat ciborum additionem, debilitas verò ablationem, vnde in mutatione, quæ est ad robur, cibos addere, in ea verò, quæ ad debilitatem, adimere necessarium putat Hipp. at in morbis contrarium euenit, quo enim robustior fuerit virtus, minus de cibo dandum quo debilior, magis, loquendo de vera debilitate; quia nos non alimus ægros acuto morbo laborantes, penes exigentiam, sed quantùm virtus possit perdurare valida vsque ad morbi vigorem.

4. Animaduersio. 2. acut.

Quòd virtutis perdurationem intelligit Hipp. vsque ad vigorem morbi, ita, vt eo tempore sit morbo superior, quamuis virtus respectu sui in principio sit debilior, respectu tamen morbi robustior nam quo magis pugnat contra morbum, eò debilior euadit, sed interim & ipse morbus melius disponitur. Hinc fit, vt omnis morbus salubris à principio sit malignior, benignior verò, quo magis progreditur, abeuntibus cruditatis symptomatibus, licet coctionis sint maiora.

5. Animaduersio.

APHORISMVS X.

Quibus itaque vigor statim futurus, &c.

Connexio. CVM de forma victus hactenus egerit, indicatione sumpta à morbi specie, & illius temporibus, nec non à virtute, in præsenti modò Aphorismo de mutatione victus agit, quæ fit in vno, eodemque morbo.

Intẽtio Duas proponit conclusiones, prima est huiusmodi, morbi, in quibus status statim futurus est, nullam requirit victus mutationem. Altera, cum morbi vigor, vltrà quartum diem differtur, mutationem requirit ipsius victus à pleniori ad minus tenuem.

Ratio intẽtionis. 2. acut. Vt doceat, quomodo fieri debeat mutatio victus in vno, eodemque morbo & reprehendat Medicos Diatritarios, quippe qui per tres dies a morbo inediam imperabant, inde cibos exhibebant in vigore morbi, cum potius à principio victum offere opporteat, & remouere in vigore, quod hic docetur.

Diuisio Diuiditur Aphorismus in duas partes, in prima ostendit, quando nulla est facienda victus mutatio: in altera verò, quando facienda est, & quomodo fieri debeat.

Demonstratio primæ partis.

Morbus, qui tenuissimum victum requirit nullam patitur eius mutationem.
Sed morbus, qui statim viget, tenuissimum victum, requirit. Ergo
Morbus, qui statim viget, nullam requirit victus mutationem.

Maior probatur quoniam tenuissimus victus est inedia, ideò nullam admittit mutationem.

Minor est, Aphorismus sextus, nam quibus vigor statim futurus est, hoc est, intra quatuor dies, tenuissimè alendum.

Demonstratio alterius conclusionis.

Quo tempore minor est morbus, victus plenior competit.
Sed in principio minor est morbus. Ergo
Plenius alendum à principio, quàm in vigore.

Maior probatur, quia victus prohibetur à morbo. Ergo, quo minor morbus, magis de victu concedendum.

Minor probatur iuxta illud, *Circa principia, & fines omnia imbeciliora.*

2. Aph. 30. Quòd Hippocrates sumit victus formam secundum duas considerationes; prima

sumi-

sumitur à virtute, in antecedenti Aphorismo; altera verò sumitur à morbo; & hæc tripliciter, vel penes diuersas morbi species, de qua quidem Aphorismo quarto, ac septimo, vel penes tempora morbi, de qua Aphorismo octauo, vel penes mutationem quæ fit à principio ad vigorem, de qua in hoc, docens non esse in morbo extremo mutandum victum; sed cum morbus longior est; ita tamen faciendam mutationem, vt magis à principio, & minus in vigore detur; ideo dicit Hipp. maximè errare Medicos illos, quippe qui in primis diebus vasa vacua facientes, tunc cibos exhibebunt, quod morbus maximè ægrum confligit. Quamobrem nulla die vasa vacua fieri permittenda iubet, in quibus posterius dare conuenit ptisanam, aut sorbitionem, vel potum; quoniam peccata, quæ à principio committuntur, non itarespuunt medelam, vt illa quę in vigore. *anima diuersio* *Libro Acut.* *1. Acutorum.*

Quod hæc sententia, per quam magis à principio alendum docet, ita intelligenda est, vt non adsit in stomacho cruditas, quo casu expectandum est quoad descendat; nec si adest à principio symptomatum vigor, & magna plenitudo, quo tempore prius corpus vacuandum est, vt de lateris dolore magno sine sputo, & ad clauiculam tendente, scripsit Hipp. siquis enim (ait) cibum exhibeat non priùs facta vacuatione, vel venæ sectione, vel medicamento, mortem citam afferet. Quibus in casibus à principio minus nutrire conuenit, magis verò in augmento. *2. Adnotatio. 2. acut.*

APHORISMVS XI.

In accessionibus abstinere oportet &c.

CVM Hipp. in antecedentibus Aphorismis de forma victus tractasset, quæ cuique morbo est conueniens, nec non mutatione victus in vno, eodemque morbo facienda; In præsenti de tempore, quo cibandus est æger, pertractat, sumpta indicatione à particulari morbi tempore. *Connexio.*

In accessionibus abstinere à cibo oportet. *Intētio*

Quia non satis est cognoscere victus species, vnicuique morbo conuenientes, sed tempus in quo cibandus sit æger per singulos dies; quod sanè tempus scripsit Hipp. magnam vim habere in morbis acutis, & illis, qui periculosissimi sunt. *Ratio intētionis. 1. acut.*

Diuiditur Aphorismus in duas partes; in prima ponit suam intentionem forma vniuersaliori; in altera verò describit eandem magis in particulari. *Diuisio*

Quo tempore natura tristis, & magis opprimitur, abstinere à cibo oportet. *Demonstratio.*
Sed in accessione natura tristis est, & magis opprimitur. Ergo
In accessione abstinere oportet.

Maior declaratur; quia eo tempore non solum corrumpitur alimentum: sed natura distrahitur à pugna, vnde augentur putredines, & cruditates gignuntur. *Acut.*

Minor probatur ab Hipp. cùm enim per accessionem calor ad partes internas fugiat, *necesse est,* (ait) *ventriculum calidum esse, multoque fastidio plenum, & pracordium intentum, & corporis iactationem propter internam turbationem, & mentis alienationem.* Quare si quis tali tempore cibum exhibeat, malè per omnia peccauerit, ac morbum non parùm augebit.

Quòd accessio nil aliud est, quàm illud morbi tempus, in quo natura magis contra morbum insurgit, quod quidem particulare morbi tempus dicitur; & quemadmodum tempus vniuersale morbi diuiditur in quatuor partes secundum coctionem, & cruditatem; ita etiam accessio in tot partes distribuitur secundum motum caloris distinctas: cùm enim animę instrumentum sit calidum innatum, quod est in sanguine, & in membris; hinc fit, vt accessionis partes per motum sanguinis, & caloris distin- *Prima adnotatio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

guantur. Cum itaque trahitur vniuersus ad suos fontes, principium est accessionis; quod Galenus diuisit in inuasionem, & inæqualitatem; cùm verò calor iste incipit diffundi, & manifestè augetur, augmentum nascitur; quando verò calor totus est extensus, vigor est accessionis; quando verò calor manifestè decrescit, declinatio dicitur.

Altera anima duersio Libro Acut. Quòd potest etiam diuidi accessionis tempus in duas partes secundum aliam considerationem; intensioné scilicet, & remissionem. Prima comprehendit principium, augmentum, & statum; qua significatione accipit hic accessionem Hipp. è cuius sententia describitur totum illud intensionis tempus, cùm pedes frigidi sunt, & thorax calidus; è contra declinatio, dum thorax, ac venter temperatus est, & pedes sunt calidi. Quamorem Hipp. ait, *obseruato febrium accessiones vt nunquam exhibeas, quando sunt, aut futuræ expectantur, sed vbi desinunt, aut quieuerunt, & quàm longissimè principio. Cùm verò pedes frigidi sunt, neque potum neque sorbitionem nec aliud quidquam eiusmodi dato, verum hoc maximè esse ducito, vt expectes donec valdè fuerint calefacti.*

Tertia adnotatio. Quòd quemadmodum in inflammationibus natura dupliciter se habet; ita etiam in reliquis malis; in inflammatione aliquando materiam paulatim expellit, vt in pleuritide: aliquando totam reseruat ad mutationem, ita etiam & in febribus natura paulatim insurgit aduersus materiam; vnde facit accessionem; aliquando totam reseruat materiam ad vnicam expulsionem, & nullam facit accessionem, vt in synocho, & causone.

quarta adnotatio. Quòd vbi morbus habet accessiones, vel habet illas euidentes, vt tertiana, quartana, quotidiana intermittentes, vel obscuras, cùm sunt continuæ. Euidens accessio fit cum pulsus manifesta contractione, rigore, horrore, aut frigore euidenti: at obscura, nec necessariò habet frigus, nec pulsus contractionem; in putridis continuis adest semper manifesta contractio in inuasione. Sed in hecticis, potius distenditur pulsus.

5. Animaduersio Quòd morbus, qui accessionibus caret, vel est peracutus, vel acutus. si fuerit peracutus, nil dandum est per vniuersum morbum, si verò fuerit acutus, tunc exhibere oportet quod conuenit, tempore sanitatis conuento, at si morbus habet accessiones, vel intermittit, vel non intermittit. si intermittit, cibare oportet in tempore intermissionis: si verò non intermittit, in declinatione prius accessionis.

Sexta Animaduersio 10. met 3. Quòd triplici de causa cogitur Medicus nutrire in accessione, vel quia concidunt vires, vt in animi defectu, vel quando cibus non solùm vt alimentum exhibetur, sed vt remedium, vt in febri biliosa, temperamento calido, habitu corporis gracili, & raro, qua ratione Galenus nutrit in accessione, & parùm ante illam vel denique quando secunda accessio ita primam occupat, vt dubius sit Medicus, quo tempore cibare debeat, id vero accidit, vel quoniam secunda accessio inuadit prius, quam prima declinet, aut ita excipiat declinationem primæ, vt breuitas illius non sit satis ad cibi coctionem. Primus casus morbum peracutum facit, ideò per totum illius tempus nil dare oportet. Alter verò casus mediam quoque exposcit perpetuam, quod si necessitas dare cogat, in accessione cibandum, idque quàm longissimè à principio, nisi augmentum & status sæuiora habeant symptomata, tunc enim eligimus tempus, quo natura minus affligitur ad cibationem, Cæterùm tabulam subiunximus particulare tempus cibationis depingentem.

Non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

- *Morbus, vel,*
  - *Non habet accessiones.*
    - *si fuerit peracutus, nil dandum.*
    - *si longior, dandum tempore consueto in sanitate.*
  - *habet accessiones,*
    - *Cum interuallo.*
      - *Longo, & in eo cibandum.*
      - *breui, & in declinatione dandum.*
    - *sine interuallo, & tunc vel declinatio est.*
      - *longa, & in principio eius cibandum.*
      - *breuis.*
        - *si vires sufferunt, nil dandũ per totum morbum.*
        - *si non sufferunt, dandum in tẽpore accessionis, in quo minus affligitur natura.*

Quòd accessio quædam est ordinata, quæ seruat tempus determinatum, vt in tertiana, quartana, & quotidiana; quædam inordinata, vt quæ nullum tempus determinatum habet. Hippocr. in prima textus parte omnem comprehendit accessionem: in altera verò eam, quæ fit per circuitus, quæ ordinata est, quæ non solum licet, cùm adest, abstinere, sed & cum futura est, quod quidem tempus Medicus non potest cognoscere in ea, quæ sine ordine inuadit: idcirco saltem accessione præsente abstineat. *7. Animaduersio.*

APHORISMVS XII.

Accessiones, & constitutiones indicabunt, &c.

CVm in Aphorismo nono faciendam esse coniecturam moneret, an virtus posset perdurare ad morbi vigorem, & in antecedenti considerandas accessiones, vt tùm victus species, tùm tempus cibandi cognosceremus, in præsenti modò Aphorismo docet, quomodo tùm status morbi, tùm etiam accessiones particulares deprehendi possint. *Connexio.*

Status, seu morbi constitutio, eiusque accessiones, ex morbo, anni tempore periodorum proportionibus, & signis postea apparentibus dignoscuntur. *Intentionis*

Quoniam ex statu breuiori, vel longiori victus species deprehenditur, ex accessionibus tempus cibandi manifestatur. *Ratio intẽtionis*

Diuiditur Aphorismus in duas partes; in prima ponit signa, per quæ Medicus vniuersale, & particulare morbi tempus cognoscit: in altera verò, per quæ, & tempus vniuersale morbi, & illius exitus deprehenditur. *Diuisio demonstratio.*

Illa morbi constitutionem demonstrant, & illius accessiones, quæ pertinent, vel ad naturam morbi, vel causas, vel accidentia.

Sed morbus, tempus, proportio periodi, post apparentia sunt huiusmodi.

Ergo

Ista morbi statum, & illius accessiones ostendent.

Maior per se clara est, quia nil aliud est in morbis, quod ista possit indicare.

Minor declaratur, nam morbi nomine comprehendit illius essentiam: anni tem-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

pus causa morbi est; proportio periodi, pars est ipsius morbi, post apparentia vero effectus illius.

Quòd *constitutio* hic significat tempus vniuersale morbi, an breue, vel longum, *1. Ad- not.* *accessio* verò, tempus particulare, quo inuadit: vtrumque ex specie morbi, ac differentiis deprehenditur: cum enim dico *phrenitidem, anginam, pleuritidem, febrem ardentem*, breuem morbum significo; cùm verò *podagram, arthritidem, quotidianam, quartanam*, longum: cùm verò profero *biliosum morbum*, accessionem ad tertium, *pituitosum*, quotidie *melancholicum* ad quartum inuadere comprehendo.

Anni tempus; quoniam æstiui omnes morbi breuiores sunt, sicuti hyemales longiores, quod quartanæ exemplo Hippocr. demonstrauit. Ex temporibus etiam anni, *Altera animaduersio* Aestas, tertianum paroxysmum; Autumnus, quartanum; Hyems, quotidianum; Ver, quod sanguis in eo augeatur, non magis hunc, quàm illum. Sed ad anni tempus reducere oportet epidemias constitutiones, regionem, victus præcedentis modũ, *1. aph. 5.* temperiem, corporisque habitum: nam arbitratur Galenus Hippocratem, vbi vnum, vel alterum ex his nominat, breuitatis studio, reliqua subintelligenda esse.

Quod proportio paroxysmi est vnius ad alterum, vel quoniam citius, corripit, aut *Tertia animaduersio* tardius; vel quòd magis, aut minus durat, vel quòd magis, aut minus affligat, aut æqualiter per omnia se habeat. Si igitur secunda accessio anticipat, magis durat, & affligit, augetur morbus, & breuis erit, si eadem hora æqualiter duret, & affligat, stat morbus, & viget; vbi postponit, minus durat, & affligit, declinat. Hæc verò proportio magis indicat vniuersale tempus, quàm particulare, potest tamen, & particulare ostendere, quoad horam inuasionis. Cognita item prima accessio ex forma extenditur, qua die altera futura est.

Quod signa, quæ in morbis apparent, vel necessariò, & semper morbum comitan- *Quarta adnotatio.* tur, & dicuntur pathognomonica, vt febris, vel tussis in pleuritide, alia verò non necessariò, quæ vel pertinent ad morbi magnitudinem, vel ad coctionem, & cruditatẽ, vel ad crisim, & perturbationem, quæ quidem omnia signa *post apparentia* vocat Hippocr. quod plerumque post morbi principium visantur. Prima signa sub morbi specie comprehenduntur, & significant solum tempus vniuersale, vel particulare morbi, at secunda tempus vniuersale, & morbi euentum, vel salutarem vel mortalem: V. gratia in pleuritide dolor ad clauiculam, breuem, ac periculosum morbum ostendit: sputum crudum, longum, & periculosum: coctum verò, breuem, ac securum. Sunt autem potentissima ad significandam coctionis signa, quæ ab excrementis sumuntur, sputo scilicet, vrina, alui fece, sudore, muco. Prẹter hæc sunt actiones vitales in pulsu, & respiratione, animales in motu, ac sensu, quæ quidem & tempus, & euentum morbi ostendunt.

APHORISMVS XIII.

Ieiunium senes non decrepiti ferunt facillimè, &c.

Connexio 1. Acutorum. CVM ad præscribendum victûs rationem non solum virtutem, morbi modum (de quibus hactenus dictum est) considerasset Hippocr. sed præter hæc, ętatem, anni tempus, consuetudinem: ideo in præsenti accedit ad ipsam ætatem.

Intentio. Corpora quò fuerint generationi propinquiora, minus ieiunium ferunt.

Vt ostendat, quænam ętates sint magis, vel minus reficiendæ in morbis.

Ratio intent. Potest diuidi Aphorismus in quatuor partes, iuxta quatuor ætates, quas ad inuicem comparat, quamuis ex omnibus vna efficiatur conclusio, supra *Diuisio* prolata,

Corpora,

Corpora, quæ citius in famem incidunt, & ab illa magis læduntur, difficilius ieiunium ferunt. *Demonstratio.*

Sed quò corpora magis propinqua sunt generationi, citiùs in famem incidunt, & ab illa magis læduntur. Ergo

Corpora, quò sunt generationi propinquiora, minus ieiunium ferunt.

Maior est certa. Minor ostenditur, tum ex parte efficientis, tùm etiam materiæ; nam efficiens calor (ex sequente Aphorismo) maior est illis, qui sunt ortui proximiores, corpus illis etiam magis consumitur, quia humidius, & rarius.

Quòd ętates distinguuntur secundum variationes, quę fiunt in corpore nostro, quo tempore viuit; quæ quidē variationes cum secundum diuersam considerationem plures sint, aut pauciores, ideò ętates quoque non vnam diuisionem sortiuntur. Aliquando enim diuisio fit in duas, quo pacto Hipp. in sequenti Aphorismo in crescentem, & decrescentem: aliquando in quatuor, vt in hoc, pueritiam, adolescentiam, consistentiam, & senectutem; est autem Pueritia ab ortu ad seminis, vel menstruorum emissionem. Adolescentia verò ab eo tempore omne spatium, quo homo crescit. Consistentia autem, totum illud spatium, quo sensibiliter homo in eodem statu manet. Senectus verò, cùm declinat. Et quemadmodum quatuor sunt anni partes, quę in plures diuidi possunt, ita etiam vnaquæque istarum ætatum in plures partiri potest. *Prima animaduersio*

Quòd duplex est temperamentum; alterum natiuum, alterum verò, quod per ętates acquiritur: est enim pueritia calida, atque humida. Adolescentia verò, temperata. Consistentia, frigida, & sicca. Senectus, frigida, & humida. Quæ duplex temperies indicatur in hoc Aphorismo ab Hippocrate; ætatiua, in priore parte Aphorismi; Naturalis verò, per ea verba *& qui viuidiori sunt ingenio præditi*: quibus verbis indicat ætatiuum temperamentum à naturali distingui. *Altera adnot.*

Quòd ætates non certo annorum numero describi possunt: nam alij citiùs, alij tardiùs pubescunt, vigent, aut senescunt, ob varias naturas, regiones aliasve causas; nihilominus solet assignari ætatis annorum numerus, vt pueritiæ decimusquartus annus. Adolescentiæ vsque ad quadragesimum, eo numero, quo vtitur hic Hipp quia continet iuuentutem. Consistentia ad quinquagesimum, à quo tempore Senectus incipit vsque ad vitæ finem. *Tertia animaduersio*

Quòd comparatio, quæ fit inter ætates ad ferendum ieiunium in hoc Aphorismo, vel potest fieri in eodem homine, vt Petrus minus ferat ieiunium Puer, quàm Adolescens, & Adolescens, quam consistens; vel potest fieri comparatio ad diuersos homines, vt Petrus magis ferat Ieiunium Puer, quàm Paulus adolescens Hip. intelligit facta comparatione in vno, eodemque homine, quia non esset vera sententia comparatiuè facta ad diuersos, quoniam fieri potest, vt Petrus puer magis ferat ieiunium, quā Paulus iuuenis, non ratione ætatis sed temperamenti natiui. *quarta adnot.*

Quòd senectus duplex est; altera prima, quæ cruda dicitur; altera vltima, quæ decrepita. Rursus, ferre ieiunium, vel intelligitur quod tardiùs quispiam famescat, vel quòd cibi paucitatem ferrat. Primo modo accepto ieiunio, primi senes facilè ieiunium ferunt; secundo modo vltimi, quoniam ætas vltima paucum admodum assumit cibū; ideò citius in famem incidit. Quare decrepiti parum, & sæpè sunt nutriendi. *Vltima Adnot.*

APHORISMVS XIV.

Qui crescunt, plurimum habent, &c.

CVM in superiori Aphorismo Hippocrates statueret magis esse reficienda corpora; quo propinquiora sunt generationi; In hoc causam affert, ita, vt respectus huius Aphorismi ad superiorem sit causæ ad effectum. *Connexio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Eadem est, quæ in superiori Aphorismo, qui crescunt plus nutriendi sunt

Intentio. Eadem, quæ in superiori, vt magis in morbis nutriamus crescentes, quam decrescentes.

Ratio intent. *Diuisio* *Demonstratio.* Diuiditur Aphorismus in duas partes, in quarum prima ponitur intentio, & causa intentionis, in altera verò è signo probat assumptum.

Qui plurimo abundant innato calore, plurimo egent alimento.

Qui crescunt, plurimo abundant calore innato. Ergo

Qui crescunt, vberius nutriendi.

Maior ab Hippocrate probatur, quoniam nisi cibus præstò adsit, in his, qui multum habent innatum calorem, corpus consumitur.

Minor à signo probatur, quoniam, qui crescunt, febribus acutis magis, & facilius corripiuntur, non item senes, quod in illis calor abundet; in his verò deficiat.

Prima adnotatio. Quòd duplex est calidum in nobis, alterum quidem in membrorum substantia, quod radicale dicitur, & primogenitum, omniumque operationum causa, alterum elementare, ex temperie alimentorum conflatum, quod primum illum calorem excitat. Quò igitur corpus generationi propinquius est, magis habet de primo illo calore, seu humido. Ratio est; quia minus est exiccatum: ideò plures etiam operationes facit in vtero format, nutrit, auget. Extra vterum verò (dum crescit homo) nutrit, & auget: cum autem decrescit, nutrit solùm. At maior est calor, qui plures edit operationes.

Altera Animaduersio Lib. de natura Pueri. Quòd calidum illud innatum primum, seu portio ignis cælestis concurrit cum reliquis elementis ad nostri corporis generationem. Huiusmodi calidum in semine latitans spiritum gignit tanquàm suæ operationis instrumentum. Formato homine, maxima pars eius in corde remansit, nec non in singulis membris sua quæque portio fixa, per quam viuunt, & dicitur calidum fixum, imprimitur quoque in sanguine calor, & in membris à Corde, quod dicitur influens, quare factum est, vt calorem innatum, & in semine, & in spiritu, & in membris, & in sanguine ponant Medici: est enim in semine, & spiritu illius, & sanguine menstruo, tanquam in principio, in Corde, vt in fronte, in sanguine, vt in pabulo.

3 Adnot. Lib. de Corde 2. de part. animal. c. 2. Quòd sanguis, teste Hipp. in se non est calidus, sed calefit à membris, quam sententiam recipit Aristot. scribens, calidum esse sanguinem non suo calore, sed extraneo, simpliciter autem non esse magis calidum, quàm frigidum, est enim succus alimenti, qui quidem in se non ità calet, sed sumit ebullientem calorem ex Corde, & Hepate.

quarta animaduersio Quòd sanguis in nobis duplicem habet differentiam, quidam enim est magis crassus & frigidior, ab Hepate prognatus, alter calidior, & tenuior, in corde contentus: Primum appellat Hipp. Pituitam. Alterum verò Bilem, ex quo fit, quod passim affirmet, corpus nostrum ex Bile, ac Pituita conflari, morbosque proinde omnes ex Pituita, & Bile gigni.

5. Animaduersio. Quòd multipliciter dici potest aliquid calidius, substantia scilicet, quantitate, qualitate, robore, & tactu. Substantia innati calidi maior est in pueris, quoniam minus consumpta, quantitas, duplex, multitudinis, & extensionis. Pueri multidine calidiores, extensione verò frigidiores. Qualitas duplex, vna caloris simpliciter, vt calor est altera, vt in ratione innati, quæ mitis est. Primo modo, pueri minus calidi sunt, quàm iuuenes, altero verò modo calidiores. Efficacia duplex caloris, in ratione innati, per quod sanguificat, & coquit, in ratione caloris, per quod attenuat, & calefacit. Primo modo calidiores sunt Pueri. Altero verò Iuuenes. Tactus, seu ad apparentiam, æqualem habent calorem pueri, & Iuuenes.

Sexta animaduersio. Quod cum dicimus, Puero magis reficiendos esse, quam Iuuenes, duplicem habet intellectum, vel absolutè, vel in comparatione ad corpus. Primo modo falsum est,

quo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quoniam multò magis assumunt cibi Iuuenes, quàm Pueri. Altero modo verum est, quod Pueri pro ratione sui corporis magis sunt nutriendi, quam Iuuenes.

Quod Senes minus corripi acutis morbis, quemadmodum verum est, ita magis periclitari ex illis rationi esse consonum, iuxta illud, minus periculosas esse ægritudines cognatas, quam dissimiles. *Setima animaduersio*

APHORISMVS. XV.

Ventres hyeme, & vere natura, &c.

CVM in præcedentibus duobus Aphorismis ætates considerasset, prout alimentũ magis, vel minus indicant; Nunc in eam considerationem anni tempus assumit quippe quod in nutritione suam quoque habeat prærogatiuam. *Connexio.*

Hyeme, ac vere plus nutrire oportet, quàm in alijs temporibus.

Vt per illud tempus non solùm sanos, sed etiam ægros magis alamus. *Intẽtio*

Aphorismus in duas partes secatur, in prima intentionem, & causam illius assignat, in altera verò à signo probat assumptum. *Ratio intẽtionis. Diuisio*

Quo tempore plus est in nobis innati calidi, magis nutrire oportet.

Sed hyeme, ac vere plus est in nobis innati caloris. Ergo

Hyeme, & vere magis nutrire oportet, quam in alijs temporibus. *Demonstratio.*

Maior probatur ab Hipp. nam nisi eo tempore multum detur alimenti, corpus consumitur, calore absumente seipsum, quod indicant Athletæ, & pueri, qui non alia ratione plurimum alimenti assumunt, quàm quod calido multo abundent. *6.epid.*

Minor ostenditur, non solum ratione temporis, pellentis calorem ad viscera, & vnientis, sed ratione longissimi somni, quippe qui maximè reparat natiuum calorem, à vigilia dissipatum, vnde Hipp somnum, & cibum visceribus, veluti laborem articulis, & carnibus maximè conferre statuit. Quòd per *ventres* intelligit non solum stomachũ sed viscera omnia, quæ ipsum vallant. quamuis verè per *ventres* caput, thoracẽ, & abdomen intelligere possumus, vtpote hyeme, ac verè magis calentia, necnon etiam per somnum. Quare non solum primam, sed alteram, & tertiam coctionem magis perfici dicimus per somnum, & hyemem, quam per æstatem & vigiliam, nam quamuis per somnum cerebrum refrigeretur, & partes externæ magis frigeant, quam internæ, ex spiritu tamen in membris quiescente per somnum, & non dissipato, magis cõmouetur coctio, accedit fomentum à partibus internis transmittentibus ad externas. *1.Adnotatio.*

Quod calidum innatum in ratione innati, maius est in hyeme, & per somnum quàm in æstate, & per vigiliam, at in ratione caloris, minus, idem est, ac si dicas calidum auctum, secundum quantitatem hyeme, secundum verò qualitatem æstate. Hinc fit, vt pulsus non fiat frequentior hyeme, quam æstate. Hinc etiam fit, vt multa hyeme gignatur pituita, verum hæc non arguunt calorem diminutum in quantitate, sed potius in qualitate. primum assumit Hipp. hic, non alterum. *Altera Animaduersio*

Quòd duplex est corporis habitus, alter quidem carnosus, & quadratus, alter verò gracilis, & debilis. Rursus calidum innatum duplex, fixum, in membris, influens, in sanguine, ac spiritu. Hæc sententia vera est in carnosis, quia gracilia animalia, & exanguia, vt reptilia, viuuntur à frigore. Vnde rectè dicitur ab Hippoc. *Naturarum alias ad hyemem, alias ad æstatem bene se habere*. Ideo naturæ calidæ ad hyemem bene se habent, frigidæ verò ad æstatem. Rursus est non de calore fixo, hic enim nunquam augetur, sed minuitur/ sed de calore influenti, qui quidem est in sanguine ac spiritu. *Tertia Animaduersio*

Quod mensura alimenti non est sumenda absolutè, vel à maiori, vel minori resolutione, sequeretur enim per hyemem esse minus dandum, sed penes caloris copiam, quæ *4.adnotatio.*

quidem non solum maior est in hyeme, & ideo magis consumens vndique, sed sensibilia excrementa, quæ per aluum, & vrinas secedunt copiosiora. Adde ex sententia Galeni validum esse calorem hyemis, atque etiam per densiorem cutim attenuatum admodum excrementum insensibiliter expelli validissimè.

quinta animaduersio Quod somnus longior, vel ita intelligitur, vt sit multus non interpolatus, & suauis vel quod sit frequentior, lenis ac turbulentior. Primo modo hyeme somni longiores. Altero verò in æstate, in qua homo pronus est magis ad somnum: sed non est ita tranquillus, ac longus, vt in hyeme.

Sexta adnotatio. Quòd anni tempora Astrologis quatuor numerantur iuxta quatuor Zodiaci puncta, duo scilicet Æquinoctia, quæ faciunt Ver, & Autumnum, duo verò Solstitia, quæ constituunt Hyemem, atque Æstatem. Hipp. verò non ita diuidit anni tempora, sed penes ortum, atque occasum stellarum insignium. ver scilicet, ab Aequinoctio verno ad Pleiadum ortum, ab Ortu Pleiadum, ad Arcturi ortum, Aestas. Ab Arcturi verò ortu ad Pleiadum occasum, Autumnus à quo tempore, vsque ad Aequinoctium vernale, extenditur Hyems. Qua ratione fit, vt Autumnus, & Ver ad duos Menses ferè extendantur singula; Aestas, & Hyems ad quatuor menses. Ex quo fit, vt Aestas in duas partes diuidatur; Oram, & Oporam; Hiems verò in tres, Sementam, Brumam, atque Insertionem.

APHORISMVS XVII.

Victus humidus febricantibus, &c.

Connexio. CVM in precedentibus Aphorismis victum considerasset Hipp. vt contraindicatur à morbo, nunc illum contemplatur quatenus ab eo indicatur; alimentum enim vt alimentum, morbus respuit, vt remedium vero indicat.

Intentionis Duas habet conclusiones Aphorismus. Prima est;

Victus humidus omnibus febricantibus vtilis.

Altera est. Victus humidus, pueris, & assuetis confert.

Ratio intētionis Vt ponat prærogatiuam victus humidi, & vt ostendat particulari exemplo curationem per contraria, sicuti conseruationem per similia fieri oportere.

Diuisio Diuiditur Aphorismus in duas partes. In prima prærogatiuam humidi victus exprimit, quatenus indicatur ab omni febri, in altera verò quatenus indicatur à re naturali, ætate scilicet, & consuetudine.

demonstratio. 1. conclusinis Victus qualitas morbo contraria esse debet.

Sed victus humidus omni febri opponitur. Ergo

Victus humidus omnibus febribus conuenit.

Maior manifesta est: Contrariotiorum enim contraria sunt remedia.

Minor probatur; quia calor febrilis siccus est, veluti è contra natiuus humidus ideo ab alimento humido oppugnatur magis, quam a frigido.

Demonstratio. alterius conclusionis. Lib. de ac.acq. &c. Naturalia seruanda sunt similibus.

Ætas, & consuetudo sunt naturalia. Ergo

Similibus seruanda. Cum verò pueri humidi sint naturaliter, humidisque assueti; Hinc fit, vt illis sit aptissimus victus humidus.

Maior est principium artis, quia similia à similibus conseruantur.

Minor probatur: nam ætas nobis est connaturalis, assuetudo autem est altera natura, vel cum ea confunditur, id quod exemplo Macrocephalorum declarauit Hippocrates: Cum enim gens illa à principio arte capita acuta pueris efformaret, progressu temporis, natura illis similia procreabat, veluti conspirans cum assuetudine.

Quod

Quòd calor febrilis naturali contrarius est: quia primus acris est; alter verò mitis. Primus humectat, alter axiccat. Hinc fit, vt magis calori febrili opponatur humidum, quàm frigidum, nam quamuis siccitas non sit de essentia caloris extranei,& febris, vt morbus (neque enim semper ratione siccitatis actiones in febre læduntur,) tamen in ratione caloris, extranei, magis illi aduersatur humidum, licèt absolutè in ratione caloris, frigidum. Cum verò calorem febrilem non absolutè consideret Hippocrates,sed vt respicit natiuum,hinc fit vt potius victum humidum, quam frigidum nominet in Aphorismo, licet, & frigidus febri opponatur. *1. Animaduersio.*

Quod febrilis calor duplex est; alter simplex. quippe qui in calore consistit præter modum aucto. nullamque dispositionem sequens; alter qui sequitur dispositionem corporis, vel putridam, vel malignam; vt qui sequitur obstructionem, inflammationem, aut insignem putredinem. Prima dicitur ab Auicenna, febris morbus, altera verò febris accidens. Cum igitur Hippocrates dicit, humidum victnm omnibus febribus competere, intelligit de febri morbo non complicata cum alio effectu, seu causa requirente exiccationem: nam in maligna, atque hydropis febre humidus victus non conducit: quoniam in complicatis affectibus ratio habenda eius, quod magis vrget. *Altera Adnot.*

Quòd ex hoc Aphorismo colligitur febrem, quo simplicem magis seruat naturam, maiorem victus copiam exposcere. vnde accusat Hippocrates Prodicum, inedia, & laboribus febricitantes interimentem, quod inedia sit febri inimica, vt siccæ passioni. Vnde siccas,ac squallidas naturas in febribus Galenus ocyssimè nutriendas docet,nisi ex obstructione, vel inflammatione accendatur febris. *3. Animaduersio. 6. Epidemio.*

Quod qualitas alimenti duplex consideratur; prima in calido, frigido, humido atq; sicco; Altera verò quod aperiat, vel incidat, vel roboret, Hippocrates primum qualitatem assumit, quam morbo opponit; sed, & secundas qualitates inde opponendas esse causis morborum colligitur, vt obstructioni aperientes, crassis attenuantes, lentis incidente cibos opponamus. *4. adn.*

Quòd victus duo Medicis significat, vel cibum, & potum, vel regimen in sex rebus non naturalibus. Primum intendit Hippocrates in Aphorismo, vera tamen est sententia in secundo: quia febri non solum competit alimentum humidum, & pueris; sed alia, quæ humectant, somnus, quies, aer humidus, fomentum, balneum, vnctio. *5. Animaduersio*

Quòd victus humidus duplex est,alia per se, alia arte comparata: de vtraque intelligit Hipp. non solum enim præstat cibos exhibere, quippe qui actu sint humidi in febre, sed qui potentia: quod vtrunque est in ptisana, ideo maximè laudatur ab Hppocrate. Quamobrem Medici excogitauerunt Iura, Consumpta, Destillata, Expressa, Pista, cæteraque huius generis, ad febres vtilia, cibos efficientes sorbiles, ac potabiles. *Sexta adnotatio. 1. Acut.*

Quòd victus humidus multas habet prærogatiuas. Primò acutis morbis conuenit, quia omni febri confert. Deinde verò est naturæ familiaris: nam humido viuimus, & nutrimur. Tertiò facilè apponitur, distribuitur, & vnitur quantum in se est,licèt per accidens aliquando siccum citius conficiatur,quam humidum, vt in sicca natura. Vnde iubet Hipp. Iuuenibus dandum esse cibum impermutatum: & quamuis in assimilatione, quæ quidem est vltima transmutatione, citius à sicco membro transmutetur siccum alimentum,ea saltem ratione victus humidus citius alit membrum siccum quia velocius transit alias præparationes, chilificationem, sanguificationem, distributionem, & agglutinationem. *7. Animaduersio. Lib. de alimentum.*

Quòd intemperies, quæ sunt naturales, vt quæ adueniant ratione ætatis, atque consuetudinis, seruandæ sunt per similia, dummodo tantus non sit excessus, vt homo de valetudine quæratur; tunc enim paulatim transmutanda. Pueri igitur humi- *8. Animaduersio.*

ditas

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ditas conseruanda, sed siccitas, & frigiditas senis reducenda, vtraque enim naturalis, sed in sene excedit, non in puero: intemperies autem præter natutam semper contrarijs tollenda.

APHORISMVS XVII.

Quibus semel, aut bis, plus, minusve, &c.

Connexio. CVM hactenus Hippocrates de alimento multa disputasset penes formam vniuersalem ipsius morbi; Nunc de illo agit in particulari, docens quomodo victus

Intětio Medicus vltra considerationem victus vniuersalem, particularem quoque eius formam perpendere debet.

Ratio intětionis. Quoniam non satis est determinare victus speciem, cuique morbo competentem, sed perpendere per singulos dies, quando plus, aut minus, quando semel, bis, aut pluries nutrire conueniat.

Diuisio Diuiditur Aphorismus in duas partes, in quarum prima suam proponit intentionem, explicans, in quibus consistit modus ipsius victus particularis, quatenus à virtute sumitur, & à morbo; In altera verò nonnulla addit, quæ maximè conducunt ad illius inuentionem.

demonstratio. Id, quo ignorato, perfectè nutriri ægri non possunt, debet à Medico cognosci.
Sed sine forma victus particularis non possunt perfectè nutriri ægrotantes. Ergo
Forma victus particularis, vltra vniuersalem illius considerationem, debet expendi à Medico.

Maior per se clara est. Minor probatur: quoniam virtutis variatio, ac morb, iper singulos dies, variam victus partitionem indicat.

1. Adn. Quòd victus modus particularis, tria considerat de alimento, vel quod magis, aut minus nutriat, vel quod paucum, aut multum sumatur, vel quod semel, aut pluries detur. Duo prima illis verbis comprehendit, *quibus plus, aut minus*.

Altera animaduersio Quòd modus hic cibandi particularis à duobus sumitur ab Hipp. Primum à coniectura, quæ fit de duratione virtutis ad morbi vigorem, & est principale. Alterum, quod sumitur à tempore, regione, ætate, & consuetudine, quod minus est principale, vtrumque conatur explicare Galenus, sed in primo ponit fundamenta, ac præcepta, quæ & confusa sunt, & etiam partim falsa, quod enim supponit, constantem virtutem posse stare cum defectu, vel corruptione maligna, nequaquam admitti debet in morbis acutis: neque etiam in febre diaphoretica acuta [cuiusmodi sunt acuti ex defectu] consistere virtus potest, vt secundo Acutorum tradit Hipp. appellans istas debilitates ex vasorum euacuatione: nec in pestilenti febri constare virtus potest. Propterea nos duas tabulas subijciemus, in quarũprima ostendemus, quomodo nutriri debeat æger, sumpta indicatione à virtute, & morbo, in altera verò, quo pacto à reliquis tempore, scilicet regione, ætate, consuetudine, ac temperamento.

Virtus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

- *Virtus*
  - *Constans*
    - *Cum defectu*
      - *Ait Galenus in hoc casu dãdum multum sapè.*
        - *Sed casus hic est impossibilis: quoniam ista est debilitas ex vasorum euacuatione.*
    - *Cum abũdantia.*
      - *Sanguinis Plethora.*
        - *Parum*
        - *Parum nutriens.*
        - *Rarò*
          - *Hic tamen citissimè vacuandum, ne* πληθώρα *trãseat, in* κακοχυμίαν.
      - *Aliorum humorum* κακοχυμία.
        - *Parum*
          - *Si turgent humores statim vacuandi.*
        - *Pauci nutrimenti. Raro*
          - *Si crudi sunt, ac firmi, coquendi prius.*
      - *Cum corruptione.*
        - *Perfecta; & est casus impossibilis.*
        - *Imperfecta*
          - *Parùm sæpè*
          - *Attemperans.*
            - *Hic tutius vacuare.*
  - *Debilis*
    - *Cum defectu*
      - *Parum*
      - *Boni succi*
      - *Sapè.*
    - *Cum* πληθώρα.
      - *Parum*
      - *Pauci nutrimenti.*
      - *Rarò*
        - *Hic vacuandum missione sanguinis; non enim cum multo sanguine virtus debilis esse potest, nisi per oppressionem.*
    - *Cum* κακοχυμία
      - *Parum*
      - *Rarò*
      - *Pauci nutrimenti.*
        - *Hic purgatio necessaria in principio turgente humore. Coctione apparente inquieto, atque crudo.*
    - *Cum corruptione.*
      - *Perfecta*
        - *Parum nutriẽs sapè*
          - *Hic necessaria purgatio in principio.*
      - *Imperfecta*
        - *Parum Sapè Attemperans*
          - *Hic epicrasis requiritur.*

Parum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

- *Parum, & ſapè*
  - *Æſtas.*
  - *Regio calida, ſicca.*
  - *Autumnus prima parte.*
  - *Conſuetudo.*
  - *Bilioſi.*
  - *Rari habitus.*
  - *Infantia.*
- *Parum, & rarò*
  - *Autumnus in debili.*
  - *Regio humida.*
  - *Primi ſenes.*
  - *Denſi habitus.*
  - *Frigidi, ſicci.*
  - *Aſſueti.*
  - *Ver in medio.*
- *Multum, & ſapè*
  - *Pueritia.*
  - *Regio calida, humida.*
  - *Temperies ſimilis.*
  - *Autumnus in forti.*
  - *Aſſuetudo.*
- *Multum rarò*
  - *Hyems.*
  - *Iuuentus.*
  - *Regio frigida.*
  - *Temperies calida.*
  - *Habitus denſus.*
  - *Aſſuetudo.*
  - *Ver prima parte.*

3. Animaduerſio. Quòd virium debilitas duplex eſt in morbis ex ſecundo Acutorum; altera, quæ prouenit ex vi morbi, altera, quæ oritur ex vaſorum euacuatione. Quæ ex vi morbi oritur, habet cauſas, vel plenitudinem, vel κακοχυμίαν vel putredinem. Quæ verò ex vaſorum euacuatione, ſpiritus, atque humorum conſumptionem. Prima debilitas ſemper reſpuit victum, præter quam ſi fiat à vehementi corruptione, quo caſu nutrimus, quia timor eſt, ne virtus peruenire poſſit vſque ad morbi vigorem. At altera debilitas ſemper indicat victum.

4. Adnatio. Quòd circa conſuetudinem Atiqui plus cænabant, in prandio verò parum nutrimenti ſumebant, quinimò multi ſemel in die nutriebantur. Nunc verò aliqui plus prandent, alij bis, & ter, & pluries, qui quidem omnes cum ægrotant, ea ratione nutriri debent, niſi quid prohibeat.

quinta Animaduerſio Quòd ad victus, modum, ad hunc poteſt reduci præparatio, condimentum atque ordo. Præparantur autem cibi elixatione, aſſatione, & frixione, condiuntur verò aceto, ſapa, ſale, oleo, melle atque ſaccharo. In acutis morbis ſola elixa ferè conueniunt. Neque debet eſſe auarus Medicus in gratificatione, quæ pertinet ad ſapores, maxime ſalis. Conuenit quoque acetum in acutis, ſed conuenientior eſt Limonis ſuccus, maximè bilioſis, ac malignis febribus. Melle rarò debet vti vt alimento Medicus in acutis, quia bilioſum admodum. Ordo parum facit, quoniam vnica cibi ſpecies ſufficit in acutis morbis.

APHO-

APHORISMVS XVIII.

Aestate, & Autumno cibos &c.

CVM superiori Aphorismo de partitione cibi egisset, & proposuisset dandum esse aliquid tempori; Ideo in presenti explicat, quomodo anni tempus ad ipsam partitionem conducat. *Connexio.*

Aestate, & Autumno cibi copia difficillimè fertur; hyeme verò, ac verè facillimè. *Intẽtio*

Vt demonstret æstiuo tempore, atque autumnali paucum, & sæpè alendos ægros, quoniam copia cibi difficilè fertur. Contra verò hyeme, & verè, multum & rarò, quoniam cibi copia facilè fertur. *Ratio intẽtionis.*

Diuiditur Aphorismus in duas partes: in quarum in prima docet, quomodo nutriendi sint ægri Aestate, & Autumno: in altera verò quomodo hyeme, & vere. *Diuisio.*

Quo tempore plus est innati calidi, facilè fertur cibi copia. *Demonstratio.*

Sed hyeme, & vere multa inest copia caloris. Ergo

Tunc temporis facilè fertur cibi copia. Et à contrario difficilè Aestate, & Autumno.

Maior propositio perspicua est; quia multus calor multam cibi copiam suffert.

Minor est Aphorismus 15. Ventres hyeme, & vere calidissimi.

Quòd quemadmodum ex Aphorismo 15. potest huiuscemodi sententia probari, tamquam à causa, ita ex hoc Aphorismo, tanquàm ab effectu demonstrari potest ille: Nam vbi multus est calor, facile; vbi verò paucus, difficile fertur cibi copia, & vbi difficilè fertur cibi copia, paucus calor, & ubi facilè, multus. *1. Animaduersio.*

Quòd non solum melius superatur alimentum in hyeme, quam æstate, sed errata, quæ fiunt in victu ob nimiam satietatem, facilius hyeme, & vere, quam alijs temporibus corriguntur: quod indicat verbum illud *cibi copia*, neque solum peccata quantitatis, sed qualitatis ipsius victus, quando est naturæ humanæ contraria, vt in venenatis, facilius vincuntur in hyeme, quamuis quoad expulsionem citius in æstate corrigantur, tanquam in tempore ad vomitum aptissimo. Sed in corpore si maneat venenum, magis superatur hyeme, quam æstate, & diutius viuit homo eo tempore, si moriturus est. *Altera Adnotatio.*

Quod nutrimentum non solum in maiori copia hyeme, ac vere sumendum, sed solidum, ac densum magis, & potius assum, quam elixum. Potus verò quam paucissimos, & meracissimos. Sed æstate contra multum bibere, atque dilutius, parum autem comedere; neque enim fieri potest, vt multum bibamus & comedamus, nam potatores non multum edunt, & è contra. *3. Animaduersio. De victu priuatorũ.*

Quòd appetentia vehementior est, & velocius aduenit homini in hyeme, quam in æstate, ob potentiam caloris, supposita tamen eadem cibi substantia, quantitate, ac præparatione: verum, quia hyeme comedimus magis, quam æstate, ideo fit, vt citius appetamus tempore æstiuo. *De aere, aqu. et locis. 4. Animaduersio.*

Quòd facilius fertur cibi copia hyeme, quam in vere: quod quidem Hipp. in hoc Aphorismo concedit, facta comparatione ad mediam, atque vltimam partem ipsius veris. Præterea licèt ratione temporis multum in vere dandum sit, attamen ob plenitudinem iubet Galenus parcius nutriendum: in autumno verò, cum sit tempus varium, & inæquale, si vires sint debiles, vt in æstate, nutrimus. At in robustis, plus damus. *5. Adnotatio*

Quòd hic Aphorism. differt à 15. quoniam ibi absolute respicit quantitatem victus, hic verò partitionem. Deinde ibi æqualiter nutriendum esse hyeme, & vere; Hic verò magis hyeme. Tertiò ibi continetur causa plus, aut minus nutriendi, hic verò de- *6. Adnotatio-*

toleran-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tolerantia maiori, vel minori.

5. Adnatio. 3. de caus. puls. 6. Quòd virium robur maximum putauit Galenus tempore veris. Quare consequitur, vt magis vere, quam hyeme alendum sit. Dicendum est, quamuis robur virium eo tempore sit maximum, tamen ob timorem repletionis minus dandum, nec verò illud recipiendum est, facultatem naturalem hyeme robustiorem, vitalem verò in vere, cumque magis cibo indigeat naturalis, quam vitalis; ideo magis hyeme dandum; quoniam calor cordis, non tantum hepatis, maior est hyeme, quam æstate.

APHORISMVS XIX.

Quibus per status circuitus, &c.

Connexio. CVM præter dicta in antecedentibus, accessionum circuitus ad partitionem victus conducat, ideo in præsenti Aphorismo illos in considerationem adducit, atque in memoriam reuocat.

Intētio Neque cum adest accessio, neque cum futura est, quidquam exhibere oportet.

Ratio intētionis. Quoniam accessionum periodi tollunt cibum; ideò contingere potest, vt qui alioqui parum, & sæpè essent nutriendi ob illorum frequentiam; parum & raro cibentur, vel etiam plus, m nusque.

Diuisio Breuitas Aphorismi diuisionem haud patitur, nisi quis illius partes duas efficere velit, ita, vt in prima nil dandum præsente accessione, in altera vero neque ante accessionem.

In accessione natura magis, quam vnquam, est tristis & oppugnata. Ergo

demonstratio. Cum per circuitus morbi fiunt, nil dare, neque cogere in accessione, & prope eam.

Antecedens clarum, & apertum est: quoniam accessio dicitur deterior morbi tempus.

Consequens deducitur, quia tunc temporis natura cibum corrumpit, atque incoctum relinquit.

Quare, seu quis iam præsente accessione, seu parum ante illam victum det, magnoperè lædet naturam, & morbum augebit.

Prima Animaduersio Quòd non solum nil dandum in accessione, & parum ante illam, sed neque cogendum ægrotum, vt sumat. Dictum propter imperitos Medicos, qui non distinguentes debilitates in morbis, in accessione non solum cibum exhibent, sed cogunt: in accessione enim æger afflictus apparet plerumque ob vim morbi. Quod si resoluatur, vt in febribus purè biliosis, temperaturis siccis, ac ventriculi sensu, in his non solum dare ante accessionem, & in ea, sed cogere licet.

Altera Animaduersio Quòd iudicium duplex est, alterum particulare, quod in vnaquaque fit accessione, alterum vniuersale totius. Primus indicat morbum quoad partem, alterum verò quoad totum: est autem iudicatio Hippocrati, cum morbi vel tolluntur, vel remittuntur, vel augentur per celerem mutationem, quippe quæ non nisi in die accessionis fieri potest, iuxta illud. *Quibus quotidie rigores fiunt, eodem die febres soluuntur.*

1. Aph. 30. Quod verbum illud *adimere* duo nobis significare potest; vel cibi, vel materiei morbificæ ablationem: & quamuis mens Hippocratis sit de cibo, rectè tamen & ad humorem accessionem inductorum referri potest, nam licet materiam ante accessionem euiter vacuare clysteri, glande, aut vomitu, nec verò solum id, sed & medicamentum purgans in die accessionis aliquando exhibere conuenit, in longa, ac pertinaci febre, qualis est quartana, vt placuit Auicennæ, multisque alijs Medicis insignibus, veluti experientia comprobatum.

3 Animaduersio. Quod circuitus quidam sunt ordinati certa quadam die, vel hora repetentes, alij

sine

sine ordine inuadunt. Ordinati accessio Hipp. multiplex, quotidiana, tertiana, quartana, quintana, septana, nonana. Quo fit vt circuitus ordo absolutè ad humoris putrescentis proprietatem referendus non sit, alioquin tres essent circuitus tantum iuxta humores tres(sanguis enim accessionem non facit) sed neque ad humorum copiam minorem, vel maiorem, quia pauca bilis quartanum faceret circuitum, sed ad actionem naturæ ac putredinis qualitatem natura enim mouet vt plurimum de tertio in tertium, ideò omnis accessio, quantum in ea est, tertiana, fit, quia de tertio in tertium mouere solet. At humoris diuersitas in essentia, quantitate, modo putredinis naturæ impetum vincit. Sed hæc ad aliud tempus reseruanda sunt. Illud tamen notat Hippocrates, istorum circuituum pessimum esse quintanum, quippè qui tabidos antecedens, vel superueniens occidat sicuti & semitertianus. 4. Animaduersio. In Epidemio.

Quòd hic Aphorismus differt ab vndecimo: Primùm quod ibi solum docet tempus particulare exhibendi cibum, hic verò ad partitionem illius eum adducit: ibi solum abstinendum à cibo, cum adest accessio, hic etiam ante illam; ibi solum adimendum alimentum, hic verò non id tantum, sed neque cogendum 5. Animaduersio.

Quòd in morbis circuitus quidam sunt perpetui, alij vero minimè circuitus non perpetuus, est tertianus, vel quartanus, quoniam non omnis morbus ita exacerbatur, at perpetuus circuitus in omni morbo adest, illum verò indicauit Hipp. esse ad vesperam, quoniam inter horas diei ad illud tempus magis exacerbatur morbus, vesperam verò intelligit non solum post meridiem sed primam noctis partem; quare perturbationes potissimum ad noctem perpetuò fieri scripsit. Galenus verò tempora anni quatuor, quatuor diei temporibus confert, ita vt matutinum tempus veri, meridies æstati, vesper autem autumno, nox verò hyemi comparetur 6. adn. 6. epid.

APHORISMVS XX.

Quæ iudicantur, & iudicata sunt, &c.

CVM in secundo, & tertio Aphorismo huius libri Hippocrates de qualitate, & quantitate euacuationis tractasset, interpositis sententijs de victu, docet in præsenti, an Medicus vacuare debeat, nec ne. Connexio.

Natura rectè operante, Medicus nil moliri debet. Intētio

Vt Medicus cognoscat, an sit operandum, vel potius totum negotium naturæ commitendum, est enim primus actionis scopus, an agendum, de quo hic tractat Hippocrates, & per consequens an euacuandum. Ratio intētionis.

Hæc sententia, cum vnica sit conclusio, diuisionem non admittit, quare indiuisam eam reliquimus. Diuisio

Medicus non debet operari cum noxa.

Sed si quid molitur Medicus, natura rectè operante, semper nocet. Ergo Demonstratio.

Medicus nil debet moliri, natura rectè operante.

Maior est per se clara, atque aperta. Minor vero probatur, quia si Medicus facit aliquid, vel naturæ opus impedit, vel auget (supponimus enim perfectam naturæ operationem;) at quocumque modo nocet, si impedit, retrocedens materia partes principes occupabit cum vitæ discrimine, si auget, virtutem exhaurit, vltra modum euacuans.

Quòd iudicium dicitur repentina in morbis mutatio & magna, atque spontanea, nomine translato à iudicio, quod fit in foro. Dicitur mutatio repentina; quia, quæ paulatim fit in morbis mutatio, non est crisis, sed exolutio, magna verò, quia per crisim ægrorum status vehementer mutatur; Spontanea, quia fit sine Medici opere. Prima animaduersio.

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Altera animaduersio Quod Crisis differentia sumitur à differentia termini illius: vel enim mutatio fit ad salutem, & dicitur crisis optima; vel ad melius, quæ quidem bona nuncupatur, vel ad mortem, quæ pessima, vel ad peius, quę mala dicitur. Cum igitur morbus, vel optimè, vel pessimè iudicatur, nil moliri Medicus debet. cum verò ad melius fit iudicium, Medicus supplere debet, sicuti si nihil operatur, quo tempore mouere deberet. In mala etiam crisi, re non in totum disperata. Medicus coctionem adiuuare, naturamque roborare debet, quantum fieri possit.

Tertia animaduersio Quod crisis tam bonæ, quam malæ tria sunt Medico signorum genera, quædam sunt antecedentia ipsam, quædam verò ipsi adiuncta, alia crisim consequentia. Optimæ crisis signa, ac firmissima sunt coctiones excrementorum, quæ dic indicatorio in vrina, fecibus, sputo, perfectæ apparent, minus perfectæ in bona, sicuti in mala crisi, cruda; in pessima, praua; ponimus enim in vnoquoque signo, optimum, bonum, malum, pessimum, ex Hippocratis sententia in Prognostico: vrina enim cum sedimento albo, leni, æquali, in quarta die apparens, septima perfectè iudicandum morbum indicat; cum subrubea, non ita perfectè; cum cruda, malè iudicandum, cum nigra, pessimè. Signa ipsi crisi adiuncta, est perturbatio in nocte antecedenti, & dies critica, nam benè iudicantur ipsi morbi plerumque septima, quatuordecima, ac vigesima, malè autem sexta, octaua, ac duodecima. Signa verò consequentia crisim, sunt conferentia, ac tolerantia, vbi enim vtrunque consequitur, optima, vbi nullum, pessima, vbi conferentia sine tolerantia, bonum, quemadmodum vbi tolerantia sine conferentia, malum.

Quarta animaduersio Quòd crisis duas habet partes, perturbationem scilicet, atque euacuationem, iuxta illud. *Quibus crisis fit, nox quæ accessionem præcedit grauis*, ob vapores, qui eleuantur, vel ad caput, vnde delirium, suffusio, dolor vigilia, vel ad cor, vnde anxietudo, difficultas spirandi, vel ad stomachum, vnde sitis, morsus illius inappetentia, vel ad musculos, vnde rigor. Quibus repente apparentibus, Medicus terreri non debet, vbi coctionis signa apparuere, sed confirmari. Contra, vbi cruditatis notæ, vel putredinis adfuere. Est tamen crisis plerumque ad bonum, vnde noctem crisis sequentem leuiorem statuit Hippocrates.

Toto citato. quinta animaduersio Quod morbi multipliciter terminantur, vel crisi, quod subito fit, vel per coctionem & paulatim. Crisis vel fit per euacuationem, quando materia extra corpus pellitur, vel per abscessum, cum ad ignobiles partes transmittitur. Est, & alius morborum terminus, cum morbus vnus in alium degenerat; at angina, in pulmoniam, hæc verò in suppurationem.

3. Adn. Quòd præcipit Hippocrates per hanc sententiam, vt Medicus cum natura integrè iudicat, spectatorem solum se præbeat, neque aliquid moueat, aut innouet seu medicamentis, seu irritamentis per hæc imperitos reprehendens; quippe qui, vt aliquid sapere videantur, in omni ægri visitatione aliquid præcipiunt faciendum, vt clysterem, vel vnctionem, vel frictionem, vel aliud quippiam, & crisim interrumpunt. Illos quoque hæc mordet sententia, qui quidem nullum ægrum impurgatum relinquunt in fine mali, docens perpetuò nil moliendum à perfecto iudicio.

APHORISMVS XXI.

Quæ educere oportet &c.

Connexio. CVM in superiori Aphorismo de primo euacuationis scopo pertractasset, quo quidem proponitur, an euacuandum sit; In præsenti locum euacuationis commodum demonstrat.

Cum

Cum Medicus mouet, debet locum eligere, ad quem natura mouet cum conferentia. *Intẽtio*

Vt Medicus cognoscat, quando aliquid operari debet, & vt in ipsa operatione naturæ motum imitetur, locumque ad euacuandum aptissimum cognoscat. *Ratio intẽtionis.*

Non admittit diuisionem Aphorismi breuitas, nisi ita quispiam ipsam partiri velit, vt in prima parte doceat motum naturæ esse immutandum, in altera verò cautionem adhibeat, ita vt diuidatur in regulam, & cautionem. *Diuisio* *Demonstratio.*

Medicus est imitator naturę rectè operantis. Ergo

Per eum locum debet mouere, ad quem natura mouet cum conferentia.

Antecedens est manifestum. Consequentia clarè deducitur.

Quòd dum locum euacuationis aptum docet hic Hippoc. imitandamque esse in eo naturam, naturæ opus non integrum supponit, vel non inchoatum: tunc enim operatur Medicus, quoniam natura vel mouet quando mouere debet, vel non mouet. Si mouet, vel id facit vincens, vel superata, vel irritata. Si mouet vincens, vel mouet intra corpus ad abscessum, vel extra corpus per euacuationem, & in vtroque, vel perfectè, vel imperfectè. Cum igitur natura non mouet, quando debet mouere; Medicus mouere debet ad loca consueta naturæ. Cum mouet vincens imperfectè, mouere debet per locum, ad quem vergit natura, si conferat. cum mouet irritata, vel id fit turgente materia, natura cooperante, & tunc mouere debet, vel symptomaticè, & tunc corrigenda. Quare Medicus dicitur naturæ imitator, cum nil operatur, adiutur verò, cum imperfectę vincit corrector autem, cum irritata est, & symptomaticè mouet, qua de re loquens Hipp. 6.Epid. ait; reuellere, si quo non oportet, vergant humores, si verò quo oportet, aperire conuenit. Motus verò naturæ irritatæ, qui fieri solet in principio medius est inter motum naturæ vincentis, & victæ. *1. Animaduersio.*

Quòd consueta naturæ loca, ad quæ solet transmittere, sunt, quæ habent meatus patentes, & colligantiam cum parte læsa, dummodo ipsa non sit offensa aliquo particulari morbo quare scripsit Hippocrates oculorum defluxus: si modò conferre videbitur, reuellere ad fauces oportet. Cerebrum igitur in abscessu mouet ad parotidas, glandulas scilicet post aures: in euacuatione verò ad nares, palatum, & aures. Cor quidem, & Iecur ad axillas, & inguina. hoc ad dextras illud ad sinistras per abscessum: at in euacuatione per cutim, vrinam, deiectionem, hæmorrhoidas, menstrua vomitum. Quare Hippocrates iudicari ait acutos morbos, aut hæmorrhagia, aut sudore multo oborto, aut vrina purulenta, vitri formam referente, aceruatim prodeunte, aut aluo mucosa, & cruenta de repente egerente, & vomitibus non prauis contingentibus, non quod omnia ista ad vnum morbum iudicandum concurrant, sed quod vnum, vel alterum sufficiat. *Altera Animaduersio.* *Li. Prædict.*

Quòd motus naturæ ad locum conferentem per signa cognoscitur, seu natura tendat ad abscessum, seu ad euacuationem; quorum omnium hic tabulem subijcere decreuimus ad vtilitatem addiscentium. *3. Adnotatio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

- *Motus, Naturæ,*
  - *per abscessum,*
    - *Futurum, cuius signa.*
      - *Vrina tenuis cum bonis signis.*
      - *Virtus non ita fortis cum calidis humoribus.*
      - *Virtus robusta cum frigidis humoribus.*
      - *Morbi longitudo cum bonis sighis.*
    - *Locus abscessus.*
      - *superiora, cuius signa.*
        - *dolor, calor, tumor,* — *partium illarum superiorum.*
      - *inferiora, cuius signa.*
        - *tumor, calor, & dolor,* — *harum partium.*
  - *per euacuationem.*
    - *Vomitu, cuius signa.*
      - *Vertigo, Pulsus durus, Dolor capitis, Morsus ventriculi, Rigor, Labri inferioris tremor, Hypochondrij frigiditas.*
    - *Sudore.*
      - *Rigor præcedit, pulsus mollis, anxietudo, vrina suppressio, & Alui, carnes calidæ, rubræ, ac vaporosæ.*
    - *Deiectione.*
      - *Signa aliarum excretionum non sunt Rugitus tormina.*
    - *Vrina*
      - *Si reliqua signa non extant.*
      - *Murmur in hypocondrio.*
      - *Lumborum grauitas. Assuetudo.*
    - *Hæmorrhagia.*
      - *e narib. cuius signa*
        - *Hebetudo oculorum.*
        - *dolor colli, & frontis, rubor faciei.*
      - *Menstruis*
        - *Difficultas spirandi. Tensa hypocondria. Ætas, & Regio sanguinea.*
        - *Grauitas lumborum, calor, & dolor ad pectinem.*
      - *ex hemorrhoidibus.*
        - *Assuetudo in sanitate.*
        - *grauitas, atque dolor partis.*

APHORISMVS XXII.

Concocta medicare, atque mouere, &c.

Connexio. CVM Hippocrates in præcedentibus Aphorismis duos euacuationis scopos proposuisset, an vacuandum esset, & quis locus euacuationi aptus; In præsenti modo de purgationis tempore agit.

Intentio Duas habet conclusionnes, quarum prima est huiusmodi. Materia tunc temporis purganda est, quando est cocta. Altera verò est; Materia turgens, purganda est sine mora.

Ratio intentionis Vt in materia quiescenti Medicus coctionem expectat: in ea verò, quæ in motu, est etiam si cruda sit, statim purget.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Diuiditur hæc sententia in duas partes; in quarum prima conclusionem ponit in quiescente humore, in altera verò in humore turgente. *Demonstratio.*

Sed quiescente materia, hæc duo sequuntur solum, quando est cocta. Ergo

In materia quiescente solum purgare oportet, coctione apparente.

Maior per se clara, & aperta est. Minor demonstratur: nam cocta materia, natura vincit, quare humor noxius vacuatur à bono segregatus; vnde couferentia. Coctus item humor victus est ideo cum tolerantia.

Illa materia sine mora est euacuanda, quam vel natura superare nequit, vel naturam præoccupare est apta. *Demonstratio. 2.*

Sed turgens materia, vel à natura superari non potest, vel præoccupatur ab ipsa; Ergo

Materia turgens sine mora est vacuanda.

Maior probatur; nam materia, quam natura coquere non potest, qualis est maligna, & venenata, frustra re inqueretur in corpore, & cum ægrotantis pernicie. Materia item, quæ naturam præoccupare potest, est illa, quæ petens principales partes, morbos grauissimos, & penè insuperabiles inducere est apta. Ob idque antequam naturam occuper, statim purganda, atque educenda. Minor declaratur; quia illa est materia turgens, quippe quæ vel est insuperabilis à natura, vel adeò mobilis, vt timor sit raptus ad partem nobilem, materia autem maligna, etiam quiescens, turgere dicitur, quia valdè affligit.

Quòd concoctio duplex, alimenti, & excrementi. Prima fit per conuersionem humoris in substantiam corporis. Altera verò consistit in reductione humoris ad temperiem, vel in prima, vel in altera, vel etiam in tertia qualitate. Cum itaque Hippocrates coctum humorem euacuandum esse docet de secunda loquitur coctione, præcipiens non esse vacuandum humorem, nisi à natura victum: alioquin, cum multo ægri nocumento fieri quod patet in tumoribus, qui aperiuntur ante integram maturitatem: nam salubres tardissimè, & cum multo negotio, insanabiles autem perimunt. Quare scripsit Hipp. *Qui, cum ea, quæ in principios morborum inflammata sunt, soluere medicamentis aggrediuntur; hi de intenta, & inflammata parte nil auferunt; imo sanas partes colliquefaciunt.* *Prima animaduersio* *4. acut.*

Quòd concoctio apparet tum in augmento, tum etiam in statu, in illo imperfecta, in hoc verò perfecta: vtroque tempore purgare oportet. Vbi enim tanta est materiæ copia, vt timor sit, ne, vel calorem suffocet, vel ad partes internas fluat, paulatim coquimus, & paulatim vacuamus; cum verò abest ille timor, perfecta coctio expectanda est ad purgationem, & ita conuenit minorans medicamentum, non in principio, sed in augmento, ex sententia Hipp ita scribentis. *Quibus in principio vrinæ tenues, tales ne purgato, sed si visum fuerit, infusum per clysterem adhibeto, postea corpus quiescat, vnctionibus vtatur, & æqualiter contegatur, potu vtatur mulsa, medicamenta autem non exhibeto; si enim quid circa ventrem commoueris, vrina non concoquetur, sed absque indicatione febris ad multum tempus extendetur. At quibus in principio vrinæ nebulosæ, aut crassæ, tales depurgare oportet, si cætera conferat.* Hæc ille. Per quæ docet, in principio morbi in quieta materia, atque cruda nil esse exhibendum, præter clysterem. At in augmento, quod nomine principij significat, vacuãdum esse nam principium, vt extenditur ad quartam diem comprehendit augmentum, & in ea potest appare coctio. *Altera adnot.* *4. Acutorum.*

Quòd coctio duplici auxilio promouetur, vel per ea, quæ calidum innatum augent vel quæ humorem ad mediam temperiem reducunt. Prima sunt, quæcunque calefaciendi, & humectandi vim habent, vt somnus, quies, vnctio, fomentum, cooperimentum, clyster, vinum, mulsa. Secunda sunt, omnes qualitates, tam primæ, quam secundæ, aut tertię, vim habentes reducendi humorem ad temperiem. Consideratur *Tertia animaduersio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

autem coctio maximè in excrementis, vrina, sputo, sudore, fece.

quarta animaduersio Quòd humores tenues quiescentes, vel sunt in cauitatibus corporis, vel sunt imbibiti in partibus illius. Primi nulla expectata coctione, vacuari possunt à principio. Alij verò temperamento indigent, & in crassatione, vt ad mediocritatem redigantur, alioquin nulla Arte educi possent, vt humor, qui grauedinem excitat, vel qui sputo expelli postulat.

5. Animaduersio. Quòd materia turgere dicitur, non solum quando velociter mouetur, sed quando à natura superari non potest, vt maligna, & pestilens. hæc enim, licet aliquando lateat repentè postea mouetur. Quare fit, vt turgentia materiæ, non solum fit in principio, sed post ipsum, & in augumento, & vigore. Seu igitur illa actu turgeat, seu potentia, statim educenda est, nulla expectata mora, antequam præoccupetur natura, & virtus prosternatur. Sed in maligna, leui semper medicamento, ob virtutis prosternationem; In ea, quæ velociter mouetur, fortiori.

Sexta animaduersio. Quòd motus faciens materiam turgente; non solum illius est humoris, qui huc, vel illuc indifferenter mouetur, sed etiam eius, qui ad vnam locum repit, & dolorem, & inflammationem efficit. Propterea materia turgens non solum medicamento educi debet, sed phlebotomia, quod plerumque fit magis, quam purgatione, quamuis vtrumque remedium aliquando conueniat. Vbi verò materiæ impetus est ad partes superiores, magis phlebotomia conuenit, veluti si ad inferiores purgatio: id quod *Hipp. 2 Acuto.* Hipp. Pleuritidis exemplo demonstrauit, nam vergente ad clauiculam dolore, sanguinem mittit, ad hypocondria verò purgat. Conuenit, tamen aliquando purgatio, cum ad stomachum mouetur, & os per vomitum ad patentem viam.

7. Animaduersio Quòd Hippocrates hic loquitur non solum de medicamento purgante, sed & de omni alia excrementi eductione, seu per vrinam, seu sudorem: ista enim non sunt mouenda, nisi cocta materia, si verò turget, tutum non est, per sudorem, vel vrinam illam educere, ob tarditatem euacuationis: cum verò purgatio excrementi requirat coctionem, neque in principio facienda sit, nisi raro, maior est ideo prærogatiua phlebotomia, & in qua nulla coctio expectanda est.

8 Animaduersio. Quod in morbis acutis rarò materia turget, sed plerumque in peracutis. Sed quoniam isti morbi rarò inuadunt, ideo fit, vt rarò materia turgere dicatur. Ex quo deducitur, valida remedia in peracutis statim esse obeunda, non solum ob morbi vim sed ob tolerantiam.

9 Adnot. Quòd ex medicamentis purgantibus, quædam sunt valida, vt scammonium, lathiris peplium, antimonium; alia imbecilla, vt cassia, manna, tamarindi, mirobolani, syropus rosatus; catholicon: alia mediocria, vt Rabarbarum, Agaricus, turbit, electuaria, diaphænicon, de succo rosarum, de psyllio, hamec, indum. Valida medicamenta rarò admodum in vsum deducenda, nisi necessitas vrgeat. Mediocria frequentur. Leuia in leuiori morbo. Cum tamen materia cruda est, atq; sine motu, nil per os exhibendum, sed clysterium vsum solum probat Hipp. Hinc materiæ coctionem procurat.

4 Acut 10. Animaduersio. Gal. 4. Aph. 5. 42. aph Quòd rarò natura cum vtilitate à principio euacuat; Medicus temen frequentius: id quod Hippocrates indicauit, iubens à principio acutorum mouendum, nunquam tamen purgatio in materia cruda potest esse cum tolerantia, & sine labore, licèt sit cum conferentia, vel ratione præsentis mali, vel saltem futuri.

APHO-

APHORISMVS XXIII.

Quæ euacuantur, & euacuata sunt &c.

CVM Hippocrates in superiori Aphorismo de tempore euacuandi tractasset; In præsenti modò de ipsius euacuationis modo verba facit, & de illius iudicio. *Connexio*

Bona euacuatio non debet iudicari ex quantitate ducti humoris, sed peccantis cum tolerantia. *Intētio*

Vt demonstret non esse semper per æqualia curandum; sed,& per ea, quæ morbum superant, & per ea quæ infra morbum subsistunt. *Ratio intētionis*

Diuiditur Aphorismus in duas partes, in quarum prima suam proponit intentionem in altera verò rationem illius adducit. *Diuisio*

Si bona euacuatio æstimanda esset per quantitatem humoris, nunquam euacuaremus magis, vel minus, quàm peccet. *Demonstratio.*

Sed aliquando vacuamus vltra id, quod peccat, aliquando autem infra subsistimus. Ergo

Vacuatio non est æstimanda penes quantitem humoris, sed virtutis tolerantia m.

Antecedens clarum, & apertum est. Assumptum verò probatur, quoniam aliquando vacuamus ad λειποθυμίαν, quod est supra vires ob vim morbi, aliquando autem infra propter debilitatem.

Quòd ex hac doctrina educitur euacuandi modus; vbi enim morbus est magnus, & tolerantia multa semel, ac repente multumque ducere oportet, at si deest tolerantia, euacuationem partimus, neque idcirco negat non esse considerandam humoris quantitatem in euacuatione, sed habendam quoq; rationem esse eius quod magis vrget. Qua ratione, fit vt aliquando ad λειποθυμίαν, fiat euacuatio, aliquando verò infra morbum. *1. Animaduersio.*

Quod virtutis defectus quidam est absolutus, alius verò respectiuus.

Absolutus dicitur syncopis, per quam omnes virtutes concidunt. Respectiuus autem, qui dicitur λειποθυμίαν; per quam non in totum vires deijciuntur, sed constat adhuc robur, cum in pulsu, tum etiam, in motu. Cum itaque Hippocrates dicit faciendam esse euacuationem vsq; ad defectiones, intelligit non ad syncopem, sed ad lipothymiam. Primam possunt vires sufferre. Alteram autem tolerant, neque contrarium huius docet Hippocrates tertiò huius; cum enim negat facienda s esse extremas euacuationes, intelligit ad syncopem. *Altera animaduersio*

Quòd tres causas affert Galenus, euacuationē indicantes vsq; ad λειποθυμίαν, febrem scilicet ardentissimam, magnam inflammationem, magnumque dolorem. Sed nulla febris esse potest, seu illa sit sinocha, seu causon, quæ tantam indicet euacuationem, nam sinocha febris, licèt magnam indicet sanguinis missionem, non tamen extremam. Causon verò aut sanguinis missionem, non indicat, aut in pauca quantitate. Dolor, etiam si maximus, non omnis indicat huiuscemodi euacuationem, vt si à causa frigida oriatur,& vires dissoluat, vt distentio, colicus. Tertius casus, Idest maxima inflamatio cum acuto dolore hanc euacuationem ad λειποθυμίαν, indicat, & à causa, vt scripsit Hipp. in pleuritide, ad clauiculam vergenti, atque ad mammas; si acutus fuerit robustus, ætas florens; nam nisi hæc adsint, conducit potius magnam, quam extremam vacuationem moliri, in tantum est formidabilis, vrget tamen necessitas in dicto casu. *3. Animaduersio,* *4. Acutorum.*

Quod vacuatio ad Lipothymiam; solum fieri debet per sanguinis missionem, at *4. adnotatio.*

per purgationem nunquam, etiamsi morbus sua natura id postularet; quoniam non est in potestate nostra sistere medicamencum, sicut sanguinem, vnde syncopis, aut conclusio pro Lipothymia succederet cum ęgri pernicie, at cum sanguinem mittimus, manum pulsui admouemus, & cũ iã manifestè debilitatur, resistere statim possumus.

5. Adn. Ga. lib. de san. miss. Quod antiqui latissimè sanguinem mittebant; erat enim ipsius mensura vnica libra ad minus, & aliquando ad tres libras mittebant; quod intelligendum est vbi sanguis peccat, non quam alij abundant humores, quamuis purgatio indicetur, tamen sanguinem mittimus aliquando ob morbi magnitudinem, quo tempore non ita larga conuenit sanguinis missio; sed si vtrumque copuletur, & sanguis peccans, & morbi magnitudo minima quantitas est lib. 1. mediocris autem lib. duæ, magna verò, tres; vltra hoc iam est extrema.

APHORISMVS XXIV.

In morbis acutis raro, & per initia.

Connexio. CVM Hippocrates antea præcepisset, non esse purgandum in principio, nisi in turgentia, Nunc ostendit quomodo purgatio se habeat ad morbos acutos, & ad materiæ turgentiam.

Intẽtio. Duas habet conclusiones, prima est. In morbis acutis rarò purgandum.

Altera verò, in principio acutorum, etiamsi turgeat, rarò purgandum.

Ratio intẽtionis. Ratio primæ conclusionis, vt Medicus educat materiam per locum, ad quem vergit, at rarò vergit ad aluum, ideo rarò purgandum.

Ratio alterius est, vt si materia turget, non statim purget, cum plerumque sanguinis missio sit magis opportuna.

Diuisio. Diuiditur Aphorismus in duas partes; in prima duo præcepta ponit ad purgationem in acutis necessaria, in altera verò cautionem adhibendam ob periculum esse monet.

1. demõstratio. Quò natura vergit, eò ducere oportet.

Sed natura rarò vergit in acutis ad aluum. Ergo

Rarò in acutis purgare oportet.

Maior est Aphorismus vigesimus primus. Minor probatur; quia morbi acuti non solum per aluum iudicantur, & ad illiam vergunt, sed ad nares, ad cutim, ad vesicam, ad abscessum. Quibus in casibus, per ea loca educere oportet. Quare malè Medici, omnes acutos morbos saltem in declinatione purgant, omittentes naturæ motum. si verò materia quiescat, potest ad aluum mouere, sed in acutis rarò quiescit, & ferè turget.

2. demõstratio. Quo tempore rarò adest indicans purgationem, rarò purgandum.

In acutorum principio rarò adest, quod purgationem, requirat. Ergo

In acutorum principijs rarò purgandum.

Maior per se patet. Minor demonstratur: si enim materia non turget, non solum rarò; sed nunquam in principio purgandum. Si turget rarò etiam, qui sæpè sanguinis missione vtendum, nam sæpè cum inflammatione coniuncti sunt, & magnitudine. Cuius ratione, constante virtute, sanguinem ducere oportet ex sententia Hippocr.

6. Acutorum. 1. Animaduersio. 4. Acut. Quod in principio acutorum cum turget materia; non sequitur, quod ideo sit purganda, cum venæ sectione potius, quam purgatione sit educenda, vt scripsit Hippocrates: *Septi transuersi inflammationes, & precurdiorum intentiones, in recta ceruice, spiratione sicca, quibus pus non subest, & hepatis dolores, & splenis grauitates, & supra septum transuersum dolores, & morborum collectiones, solui non possunt,*

si quis

si quis medicamento purgare aggrediatur: nam vena sectio in talibus præcipuum est. Hæc illæ: sed rarò est acutus morbus sine his; ideo sæpius venam secare, quam purgare licet, virtute constante, vtrumque auxilium moliri possumus, conuenit tamen magis purgatio in conclusione, colico dolore; alijsque ex frigidis causis magis morbus ortis.

Altera animaduersio

Quòd præmeditatio multas habet conditiones. Prima debet fieri circa remedij electionem, an vtendum sit phlebotomia, vel potius purgatione. Deinde si purgandum est, medicamenta eligenda, quæ minus noceant febri, omne enim medicamentum purgans calidum est, atque siccum, vel effectum vtrumque parit, in acutis tamen sine febre hoc nocumentum non timemus. Præterea considerandum, an intestina sint obstructa à stercore duro, tunc clysterem adhibemus. Nihil vtilitatis afferre potest, vnam diem expectare in turgente materia ad purgandum, vt innuere videtur Galenus tum quod turgens materia præparationem [quod tenuis sit, & velociter moueatur) non admittat, tum quod cunctatio illa periculosa est adeo, vt occasio remedij transeat quamobrem scripsit Hipp. *In valde acutis mouendum eodem ipso die, si ad sui expulsionem materia incitet, differre enim in talibus malum.* Sunt & alia multa contraindicantia purgationem, vt in morbi natura, ægri ætas, tempus: quippe quæ omnia inuicem ita comparare oportet, vt purgatio, quam molimur, maius afferat iuuamentum quam nocumentum. *4. aph.*

APHORISMVS XV.

Si qualia oportet purgentur, &c.

CVM Hipp. scopas euacuationis hactenus tractasset, an, quid, quantum, quando, quo loco, quomodo euacuandum esset; Nunc hæc omnia sub paucis verbis ad memoriam reducit. *Connexio.*

Conferentia, ac tolerantia laudabilem faciunt euacuationem. *Intẽtio*

Vt duabus conclusionibus allatis, vnde maximè sit purgatio laudanda, demonstret; fieri enim potest, vt aliqua conditio ex superioribus desit; & tamen vacuatio sit bona. *Ratio intẽtionis.*

Aphorismi breuitas diuisionem non admittit. *Diuisio*

Bona euacuatio per ea iudicanda est, quæ perpetuò cum illa iunguntur. *Demonstratio.*

Sed conferentia, ac tolerantia sola perpetuò omnem bonam euacuationem comitantur.

Laudabilis igitur euacuatio à conferentia, & tolerantia iudicanda.

Maior per se clara est. Minor verò probatur, quoniã aliquãdo nõ solũ cruda, sed praua cũ conferentia, & tolerantia educũtur, quãuis rarò admodum, vt crisis per vrinas nigras aliquando accidit, & per variegata, meraca alui excrementa. *1. Animaduersio.*

Quod Hippocrates duplici ratione describit excrementorum expulsionem, altera per excrementi qualitates; altera per conferentiam, ac tolerantiam; nam in Prognostico laudabile sputum assignans, primo modo ait tale esse, quod commixtum est ex flauo, & rubro, citò, ac promptè expellitur; at secundo modo ait, omnia sputa, quæ dolorem sedant, bona esse; sicuti quæ non sedant mala. secunda tamen est fidelior descriptio: quia per praua crisis aliquando fit. ita & de purgatione dicendum, quod ea bona est, quæ fit humoris peccantis cocti, quantitate, tempore, loco conuenienti; sed melius per conferentiam, & tolerantiam, seu illa fiat à natura, seu ab arte.

Finis Libri Primi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Secundum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMVS PRIMVS.

Quo in morbo somnus laborem affert, &c.

Connexio. CVM Hippocrates in præcedenti libro de Morborum curatione per Diætam, Pharmaciam, & Ghirurgiam pertractasset; in hoc secundo volumine accedit ad prognosticum: plurima enim eius pars in cognoscendo morbi euentu consistit: licèt nonnulla interponat, quæ ad dignotionem, & curationem magnopere conducunt. In prima igitur hac sententia somnũ assumit in considerationem, quid ex eo in acutis prædicendum sit; demonstrans.

Intẽtio Quo in morbo somnus laborem affert, est lethale, si verò leuationem, non lethale.

Ratio Intentionis. Vt signa, quæ ex somno deducuntur, magni facienda sint à Medico, siquidem vel ex ipso solo & mortem, & salutem coniectari licet.

Diuisio Diuiditur Aphorismus in duas partes, in quarum prima mortem ex somno prædicendam, in altera verò salutem ostendit.

demonstratio. Illud, quod significat naturam superari à morbo, est lethale.

Sed labor ex somno significat naturam superari à morbo. Ergo

Labor ex somno est mortalis, & per consequens vtilitas, ex somno salutaris.

Maior est per se clara. Minor autem ostenditur: quia per somnum maximè viget calor innatus, quare maior eo tempore pugna contra morbum. Quod si non solum non leniuntur symptomata, sed augentur ex eo, signũ est naturam morbo succũbere.

Prima animaduersio Quòd tria quærit Medicus de morbo, dignotionem scilicet, prognosticum, atque curationem: dignotio est necessaria, quandoquidem ex ea dependent reliqua duo. Prognosticum multis de causis Medico est necessariũ; nã per illud non solũ vnius hominis, sed & vniuersę prouinciæ morbos præcauet Medicus, per hoc Gloria Medici ægri obedientia, Artis dignitas conseruatur. Non immeritò igitur Hipp. tam multa de illo ratiocinatur, tum in his libris, tum etiam in prognosticis, prorheticis, predictionibus, & Coacis prænotionibus scripta reliquit.

Altera Animaduersio Quòd somnus nil aliud est, quam retractio caloris ad sua principia, vt qui per vigiliã dissipatus est, reficiatur; hic verò aliquando est naturalis, aliquando præter naturam. naturalis coctionem iuuat, hominem alacrem facit, vires reficit, corpus humectat, lassitudinemque tollit. Pręter naturam autem fluxiones mouet, caput grauat, corpus eneruat, & plus, quam ratio postulat, refrigirat.

Tertia animaduersio Quod labor tria significat, exercitium, dolorem, molestiam, seu læsionem. Hic in tertio significatu sumitur: intelligit autem ex somno læsionem, non quamcumque

sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſed magnam, atque perſeuerantem, quale eſt delirium, conuulſio, difficilis reſpiratio, ſyncopis, coma, atq; eo magis, ſi hæc ſomnus afferat, quo tempore magis iuuare ſolet, in ſtatu, vel declinatione ipſius acceſſionis, poſſunt tamẽ extremæ ex ſomno fieri leſiones nocte antecedente criſin, ſed non perdurãt, nos autem ſupponimus durare læſionem.

Quòd æqualem vim habent in genere bona ſigna ad bonum, ſicuti mala ad malum cæteris paribus; per accidens tamen contingit, vt certiora ſint indicia ad malum, quam ad bonum, quia ad hoc, vt quis ſanetur non ſolum ſufficit hoc bonum ſignum, ſed quod alius morbus non ſuperueniat, & quod nullus committatur error. Hac ratione factum eſt, vt Hipp. lethalem dixerit ex ſomno læſionem, ſed iuuamentum bonum tantum: at lethali opponitur valde bonum, nam quod ſomnus iuuet, id à natura eſt, at quod noceat, valde rarum. *quarta Animaduerſio*

Quò ad mortem prædicendam, aliquando vnum ſufficit ſignum, aliquando verò minimè: ideo reliqua conſideranda. Sic igitur Hipp. ex facie illa valde diſſimili, ſi in principio apparet in morbo acuto citra cauſam manifeſtam, mortem prædicit; at ſi vltra quatuor dies conſpiciatur, reliqua ſigna conſideranda; ita in hoc, vel ex hoc vno ſigno mortem prædicit, licet tamen ad ſecuritatem, & reliqua conſiderare, nam letha apud Hippocratem non neceſſariam mortem ſignificat, ſed quæ vt plurimum adueniat. *quinta Animaduerſio 1. prog.*

Quòd per ſomnum aliquando ſolent iudicari morbi, ſi fuerit profundus, non turbulentus; lædat verò ſomnum nocturnum; cæterum conſiderandas eſſe per ſomnum palpebras etiam præcepit, ſi quid ex albo appareat, ſi id non ex alui profluuio, aut medicamenti potione fuerit, aut ægrotus non ita dormire conſueuerit, malum, ac valde lethale, nam ex hoc conuulſio muſculorum arguitur, qui palpebram mouent, ex magna ſiccitate, & cerebrum exiccatum nimis, hoc tamen accidens refert Gal. ad virtutis imbecillitatem, quod non probatur. *6. Adnatio. Hip. in Coacis 1. prog. loc. cit.*

APHORISMVS II.

Vbi ſommum delirium ſedat, bonum, &c.

CVM in antecedenti Aphoriſmo de læſione, & iuuamento ex ſomno ſermonem haberet, in præſenti exemplum adducit prædictæ ſententiæ. *Connexio*

Delirij ſedatio ex ſomno, bonum portendit. *Intentio.*

Vt exemplum adducat, quid per læſionem intelligat, quam dixit ex ſomno fieri ad mortem, magnum ſcilicet ſymptoma, vt delirium, ſimul etiam & iuuamentum ex ſomno, ex quo valde ſperandum ſit, indicet. *Ratio intent.*

Aphoriſmi breuitas non patitur diuiſionem. *Diuiſio*

Quòd naturæ victoriam indicat, bonum eſt. *Demonſtratio.*

Sedatio delirij à ſomno, naturę victoriam indicat. Ergo

Delirij ſedatio à ſomno, bonum portendit.

Maior clara, & aperta eſt; minor demonſtratur, quia delirij ſedatio arguit materiam vel concoqui, vt in inflammatione, vel expelli, ſi ex humore procreetur, aut denique attemperari, ſi ex imtemperie fiat.

Quòd delirium eſt accidens animalis facultatis principis deprauatæ, cogitationiſque, aut imaginationis. Eſt autem delirium multiplex. Quoddam enim eſt ſine febre, aliud cum febre Sine febre, vel eſt iners, vt ſtultitia, quæ quidem quibuſdam naturaliter accidit, aut ex ictu, vel ſanguinis euacuatione, vel eſt ſtudioſum, & melancholicum dicitur, per quod delipit homo cum metu, & triſtitia, vel furibundè inſanit, ſeu à cerebro, ſeu ab hypocondrio cauſa mali fiat. Delirium cum febre, aut eſt ſo- *1. adn.*

poro-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

porosum, quale dicitur lethargicum, comaticum, stupidum aut vigil, & hoc vel est perpetuum, vt phrenitis, vel ex interuallo aduenient, quale per ardentium febrium accessiones oritur.

Altera animaduersio. Quòd, quamuis sedatio omnis delirij ex somno sit bona, Hippocrates tamen loquitur de ea, quæ fit in febre acuta, & cum vigilia, neque enim somnus soporosum delirium sedare potest, cum illud augeat, sed magis vigil, atque tunc potentiùs est signum ex somno, quando delirium continuum sedat: & sedatio illa fit secundum rationem, & perdurat, tunc enim certam salutem denunciat, alioquin non quæuis sedatio delirij fida, aut secura est, veluti in Phelini vxore, cui quidem ex somno delirium sedatum est, & tamen mortua est, neque enim erat delirium per essentiam, sed per consensum, quia per interualla affligebat, fuit nihilominus in se bona sedatio illa, non tamen fida, aut secura quoniam non durauit *1. epid.*

3. adn. Quòd ex hoc vno accidente possumus nos ad reliqua argumentari. Si somnus soluens delirium bonum est signum, bonum etiam erit, si conuulsionem vel spirandi difficultatem, anxietudinem, aut syncopem sedaueri, sicut, si aliquod ea his afferat somnus lethale.

quarta animaduersio Quòd quando Hipp. de aliquo signo, quod manifestè bonum est, vel malum; bonum aut malum pronunciat, non absolutè solum id intelligendum est, sed quòd bonum amplius occultam bonitatem, malum occultam malitiam indicent, quia non solet scribere ea, quæ omnibus nota sunt. Cum itaque ait, bonum esse sedari delirium, ex somno, non solum id, sed superare naturam ipsum morbum ostendit, sicut contrarium, si delirium excitet.

5. adn. Quòd mentem lædi per delirium existimauit Hippoc. mentemque esse scripsit aliquando in cerebro, aliquando in corde, aliquando vero in sanguine: sed in corde ponitur, tamquam in principio, in cerebro autem tanquam in instrumento proprio, in sanguine verò, tanquam in instrumento communi. Quare cum homo delirat, necesse est aliquod ex his effici. exemplum cordis habes libro de virginum morbis; cerebri verò, Libro de morbo sacro; Sanguinis Libro de flatibus: nam homo sapit, cum sanguis benè se habet, ac temperatus est: desipit verò, cum corrumpitur, & alteratur.

Sexta animaduersio *In Coacis præsagijs.* Quòd insomnia in phreneticis euidentia, bonum portendere scripsit Hippocrates Contra in Prorrheticis phrenitidem portendere, Sed soluitur, quoniam illic de non turbulentis insomnijs loquitur, hic verò de turbulentis: dicuntur autem turbulenta, quia pariter ab adstantibus, & ipsis ægris vociferantibus, ac terrefactis præsentiuntur. Sed dices, quomodo phrenetici delipientes, vel dormire, vel narrare insomnia possunt? Dicimus inclinari aliquando phreneticum ad somnum, in quo euidenter adstantibus somniare videtur, & talia insomnia bona sunt: quia significant naturam ad somnum aliquo pacto inclinari, quod bonum est, nisi iam ægro debili existente, id accidat.

Setima animaduersio Quòd signa, quæ deliria indicant, sunt Hipp. retrocessus parotidum capitis pulsus, vertigo, vrina tenuis, aut rubicunda. dentium stridor, spiratio magna, & rara, sputa rotunda, lingua resiccata, aut tremulans.

APHORISMVS XXII.

Somnus, & vigilia vtraque si, &c.

Connexio. CVM Hip. in antecedentib. Aphorismis de somno in particulari verba fecisset, quatenus in acutis morbis, bonum, vel malum portendit; In hoc vniuersaliter non tantum de somno, sed de vigilia sermonem instituit in eandem intentionem.

Somnus,

Somnus, & vigilia, vbi modum excedunt, malum.

Vt ostendat non solum res præter naturam nocere, verum etiam naturales, quales sunt somnus, & vigilia, si extra modum sint: deinde, vt si hæc in sanis accidant, futurum morbum præcaueat Medicus, qui ex illis significatur frigidus ex somno, calidus ex vigilia. Tertiò vt in morbis ex vtroque malum coniectemus. *Intētio Ratio intētionis.*

Huius sententiæ breuitas diuisionem haud patitur.

Id quod aut morbum futurum indicat, aut præsentem augeri significat, est malum. *Diuisio demonstratio.*

Somnus, & vigilia vltra modum, aut morbum pronunciant, aut præsentem deteriorem indicant.

Somnus igitur, & vigilia modum excedentia, malum.

Maior per se patet. Minor probatur, quia somnus præter modum plenitudinis indicium est in sanis, quare morbi nuncius. In ægris malum & vt causa, quia naturam debilitat, & vt signum, quia excedentem humiditatem, aut fragilitatem significat: eadem ratione vigilia in sano calidum indicat morbum. in ægro, & vt causa vires dissoluit, & vt signum cerebri siccitatem, ac caliditatem denunciat. *3. dedic ta.*

Quòd somni modus consistit, vt sit mediocris, quantitate, qualitate, & tempore. Vbi igitur aut multus est, aut profundus, aut commutatus, modum excedit: nam naturalis somnus quantitate decimam horam non excedit, qualitate suauis, neque admodum profundus, tempore nocturno, vti consuetum est. vbi igitur hæc fuerint transmutata; malum protenditur, minus in sanis, maius in ægris, & magis adhuc in acutis. est autem pessima febris, quæ perpetuam inc inationem habet ad somnum, sicuti, quæ perpetuam vigiliam, magis tamen timendus somnus in calido morbo, & vilia in frigido, quia malignitas morbi manifesta est ex illis, sicuti peius est in ardenti febri non sitire, quam sitire. *Prima animaduersio.*

Quòd somnus vltra modum, dupliciter fieri potest, aut præter consuetudinem, aut præter naturæ necessitatem. intelligit Hippocrates de somno vltra naturæ necessitatem, quia fieri potest, vt sonus duorum, aut trium dierum non sit malus immò bonus in ijs, qui diu vigilarunt, veluti etiam in pueris. hic ergo somnus est quidem in vltra consuetum dormiendi tempus, sed non vltra natura indigentiam, ideo somnum, præter consuetudinem, sed præter naturæ necessitatem, augetur enim calor per somnum quantitate, per vigiliam qualitate. quare necessaria fuit alteratio vtriusque: est tamen somnus propter vigiliam institutus, qui calidum ad vigiliam præparat. *2. Animaduersio.*

Quòd somnus tantæ est efficaciæ in nobis, vt non solum ad sanitatem, sed & ad vitæ longitudinem sit potentissimus, maximum enim est cruditatis remedium, & virium restaurator, decet igitur multum dormire, atque potissimum in cruditatibus, crapula enim, & ebrietatem discutit somnus, quo tempore non solum nocturnus, sed etiam diurnus confert, quare à Cardano reprehenditur Ficinus, qui ad vitæ longitudinem putat conducere surrectionem ante diluculum: quippe illo tempore maximè somni iuuamenta manifestari ait; ideo potius dormiendum; sed Ficinus supponit capiendum somnum prima nocte ad satietatem, vt postea cum Sole homo ad actiones se accingat expeditissimus. *3. Adnot. Hip. 2. acut.*

APHORISMVS. IV.

Nec satietas, nec fames, &c.

CVM in antecedenti Aphorismo de somno, atque vigilia, modum excedentibus verba fecisset, in hoc de fame, & satietate, deque omni alia in nobis actione *Connexio.*

vltra

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Intētio vltra modum producta sermonem habet, & quemadmodum antecedens primum Aphorismum continet; ita hic antecedentem, quoniam vniuersalior est

Ratio intētio nis. Nil, quod modum excedat, bonum, seu ad famem, & satietatem, seu ad aliud quippiam pertineat.

Vt Medicus, vbi videt mutatam consuetudinem, in sanis accuratè se habeat, & præuideat, ne aliquod malum occupet, in ægris verò magis formidet excessum, cum iam præter naturam habeat, ideoquè cautius procedat.

Diuisio Huiuscemodi sententia in duas partes secari potest, in prima conclusionem ponit de fame, & satietate, in altera verò ad alia omnia traducit sententiam.

Quidquid naturæ contrarium, est malum.

Demonstratio. Sed omnis excessus naturæ est contrius. Ergo

Omnis excessus malus.

Hip. li. de nat. hom. 1. adn. Gal. li. artis Med. Maior est clara. Minor autem ostenditur, quia natura nostra in mediocritate consistit, & per consequens sanitas, & vita.

Quòd fames sit inanitio & indigenti corpore, sentitur autem in ventriculo, in reliquis verò membris non sentitur. Hinc fit, vt famis, & satietatis modus quidam sit determinatus quantitate, qualitate, & tempore, temperata enim natura tantum appetit, quantum concoquit. At vbi iste modus corrumpitur, necesse, est male se habere corpora; nam fames vltra modum vel magnam significat inanitionem, vel intensam frigiditatem, vel κακοχυμίαν, veluti satietas plenitudinem, vel bilis abundantiam, aut vehementem intemperiem.

Altera Animaduersio. 5. epid. Quòd fames, & satietas non solum ventriculi affectiones significant, sed hepatis, & venarum. Memorabilis verò casus est Vniadis, de quo scripsit Hippocrates, qui cum ieiunus esset, suetum vehementem, & dolorem sentiebat; cumque validis medicamentis purgatus esset, sanari non poterat; conualuit tandem secta vtriusque brachij vena, donec exanguis fieret. verisimile igitur est, sanguinem biliosum, & acrem illam

1. artis Med. affectionem procreasse. Sed dices; Bilis famem non facit, sicut neque alia calida intemperies, vnde scripsit Galenus, ventriculos calidos minus appetere: nam bilis in stomacho magis sitim, quam famem inducit. Sed dicendum bilem per accidens famem inducere, & magis in venis, quam in ventriculo, quia membra nolunt ex ea nutriri; Vidi hominem Regio morbo affectum, qui quidem aliquando in tantam incidebat famem, vt satiari, non posset: aliquando verò in satietatem magnam; trahebant enim venæ à veutriculo, sed nutriri non poterat corpus ex bilioso humore, vnde fames primò oriebatur magna, inde verò inappetentia recurrente ad venticulum rursus humore bilioso. Sed dices, qua ratione in venis excitat famem bilis, quia corpus ex ea non ita nutritur, eadem deberet famem inducere in ventriculo. Non tamen est eadem ratio, quia ventriculus non solum appetit appetitu naturali insensibili nobis, sed sensibili: quare non eandem parit affectionem bilis in eo. Aut dicendum bilem, licèt sua caliditate inappetentiam excitet, sua acredine famem inducere. Quando igitur magis mordet, quam calefacit, famem: quando magis calefacit, quam mordet, inapetentiam parit.

3. Animaduersio. Gal. li. Artis Med. Quòd excessus dupliciter consideratur, vel in temperata naura, vel in ea, quæ temperata non est. Rursus intemperies aut est naturalis, aut morbosa. Modus temperatæ naturę est, vt tantum appetat, quantum concoquere potest, intemperatæ verò calida magis concoquit, quam appetat, frigida è contra. Vbi igitur mutetur iste modus proportionalis, malum indicat Hippocrat. sed peius in morbosa iam natura.

4. Animaduersio. 3. artis Med. Quòd excessus, qui fiunt in nobis, ad tria accidentium genera referuntur, operationem, excrementa, & mutatam qualitatem. In omnibus consideratur quantitas, qualitas, & tempus; atque id dupliciter, vel secundum partium, &

faciunt

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

faciunt corpus neutrum, vel magnum, constituunt ægrum. Ad operationem mutatam pertinet mutatio tam in sensu interno, quam externo, in pulsu, respiratione, appetentia. Ad excrementa, mutatio in vrina, fece, muco, sudore, hæmorrhoide, menstruis, item sternutamenta, ructus, singultus, flatus. Qualitatis mutatio corporis habitum comprehendit gracilem, aut crassum, itemque alias qualitates secundas in odoribus, saporibus, coloribus, sonis. Quare scripsit Hipp. qua aliaque per vrinas, & aluum subeunt, atque per carnes abeunt, & si qua alia ratione corpus à natura recedat, spectare oportet: nam si parum, paruus morbus, si multum, magis, si valde multum, iam tale fuerit perniciosum; nec solum damnandam mutationem in malum, sed etiam in bonum, si vltra modum fuerit existimare oportet. *7. Aph. vlt.*

Quòd satietas duo significat, inappetentiam, & nimiam repletionem. Primum intendit Hippocrates, sed vera sententia est etiam de secunda, valde enim magnam vim habere ad sanitatem scripsit Hipp. *non satiari cibis, & esse impigrum ad labores.*

APHORISMVS. V.

Spontaneæ lassitudines, &c.

CVM in antececedentibus à rebus naturalibus signa sumeret non modò ad dignotionem, sed prædictionem. In præsenti aphorismo rem præter naturam assumit, non tamen in eo excessu, quo morbum constituat, sed pronunciet, sicuti, & excessum rerum naturalium in præcedentibus sumebat, non vt actu & ægrum, sed neutrum constituit. *Connexio.*

Spontanea lassitudo morbos prænunciat. *Intẽtio*

Vt Medicus commoda remedia in tempore adhibens, futuros morbos præcaueat. *Ratio intẽtionis.*

Breuitas Aphorismi diuisionem non patitur. *Diuisio*

Id, quod vel plenitudinem, vel κακοχυμίαν, vel vtrumque indicat, morbos prænunciat.

Spontanea lassitudo, aut plenitudinem, κακοχυμίαν, aut vtrumq; vitium indicat. *demonstratio.*

Ergo

Spontanea Lassitudo morbos prænunciat.

Maior probatur, quia morbi, qui ex humorum vitio procreantur, ex aliquo istorum nascuntur.

Minor demonstratur, quoniam in lassitudine spontanea, natura mittit humores ad musculos, & carnes extra venas, grauata humoris quantitate, aut qualitate, vel vtroque, vnde timor est obstructionis, putredinis, inflammationis, & febris.

Quòd Lassitudo est dispositio, seu accidens quod refertur ad motum cum molestia, & pigritia. Ideo omnis lassitudo est dolor, quia omnis molestia dolor est. Penes igitur doloris species, quas lassitudo inducit membris, variæ lassitudinis species nascuntur. Si igitur dolor fuerit grauans, lassitudo dicitur tensiua, si pungens, vlcerosa, si ambo sentiantur, phlegmonosa, si ossa veluti contundi videantur, vt in Quartanis; sed hæc non distat à reliquis, nisi, quod in illis magis mittuntur humores ad musculos, & cutim, in hac verò ad ossa, & membra interna. Est & lassitudo quædam, quæ arefactiua dicitur, ex nimio exercitio proueniens, per quam membra exsiccata sunt nimis, sed hęc spontanea, esse non potest. *Prima adnotatio.*

Quod lassitudo ratione causæ multas habet differentias: quædam enim fit sine motu, & spontanea dicitur, patientibus musculis similem dispositionem illi, quę fit ijs ex motu tensis, ac delassatis. Alia est lassitudo non spontanea, quæ ex nimio motu exoritur, & tripliciter accidere potest, aut in exercitatis, cum multum se exerceant, *Altera animaduersio. 2. de dieta. Hipp.*

ceant, aut exercitatis, sed exercitio non assueto, aut exercitatis assueto exercitio, si excedat. Fit autem lassitudo ex labore, colliquata carne, & consumpta humiditate adiposa, vnde humor transmittitur per carnes, veluti in febribus accidit aliquando.

Tertia animaduersio Hippoc Quod omnis lassitudo morbum parere potest, sed magis spontanea, quia à causa interna nascitur, ideo magis timenda, qua ratione facilius est solutu omne vitium à causa externa, & manifesta ortum ducens, dummodo naturam humanam non superet, vt in peste. Quare in Prognostico minus malas esse affectiones, ac non multum timendas, si à manifesta causa nascantur, vt faciem illam horrendam, si fame aut vigilia accidat, non ita extimescendam ratus, veluti si occulta ratione nascatur.

4. adn. Quod remedia lassitudinis spontaneæ, sunt vacuatio, vel per sanguinis missionem in plethora, vel purgatione in κακοχυμία, vel vtraque: faciunt quoque crudi humores lassitudinem, qui coquendi sunt, & attenuandi, ac expurgandi. *2. & 3. de diæta.* Laboriosa vero lassitudo balneo, frictione, vnctione, ambulatione, & purgatione, si opus fuerit, tollitur. est autem lassitudo ferè plenitudinis comes, ideo & vomitu, & Diæta illam curat Hippoc.

1. adn. 4. aph. 74. Quod lassitudo fit etiam in febribus colliquato humore, & indicat Hippocrati futurum ad articulos abscessum, nisi vrina multitudo procedat, & liberet. Est autem lassitudo, seu defatigatio malum signum in acutis, vt articulorum confractiones: malignitas enim morbi eo demonstratur, & animalis virtutis imbecillitas. *In pro.* Quare conuerti facilè, & in attollendo se promptum esse, bonum pronunciandum scripsit Hippocrates, veluti malum, corporis grauedinem, potens sanè hoc signum ad robur dignoscendum, & imbecillitatem.

APHORISMVS VI.

Quicunque dolentes, &c.

Connexio. CVM in antecedenti aphorismo tractasset Hipp. de lassitudine, quæ species est quædam doloris. In hac sententia præceptum tradit ad ipsum dolorem pertinens celebre, magnę que vtilitatis.

Intẽtio Causa doloris præsente, si dolor non sentitur, mens ægrotat.

Ratio Intentionis. Vt moueat contra vulgi opinionem doloris ablationem, non semper bonam esse; quinimò magnum malum ex hoc significari, si præsenti causa dolor non sentitur. Præterea, vt ex hoc Mentis turbationem Medicus prænunciet.

Diuisio Huius Aphorismi breuitas, & continuitas diuisionem non patitur.

demonstratio. Vbi aliqua necessariò concurrunt ad operationem, læsa operatione, necesse est aliquid ipsorum lædi.

Sed mens, & pars, quæ sentit necessariò ad sensationem concurrunt. Ergo

Si pars non sentit sana existens, mens ægrotat.

Maior per se clara, & aperta est. Minor probatur: nam sensatio, quæ fit in parte, necessariò communicari debet principio, alioquin sensus sequi non potest.

1. adn. Quod ad sensationem multa sunt necessaria: obiectum primo, quod sentiri debet, deinde vero pars, quæ sentit; tertio instrumentum vniuersale calidum innatum, & spiritus quippè qui tum per neruos, tum per arterias confluit & mens. Hippoc. igitur supponit hic partis sanitatem, obiectum præsens; si gitur tollitur sensus, necesse est mentem lædi, & tolli instrumentum ipsius sensus, spiritum scilicet, vel à corde vel à cerebro transmissum, mens enim & in corde, & in cerebro ponitur ab Hippoc. igitur causa doloris præsente non sentitur in parte, necesse est mentem ægrotare, vt patet in phreneticis, qui quidem nec famem, nec sitim sentiunt. Si vero cerebro illæso [illegible] non sentiat, necesse est partis temperamentum esse corruptum, vt in gangræna, &

in

doloribus à causis malignis: nam in pleuritide maligna, dolor non sentitur, tamen est signum Pathognomonicum, quia partis temperies corrumpitur.

Quòd dolor non est sensatio aliqua, neque aliquod sensus obiectum, sed molestia, quæ oritur ex sensatione causæ corrumpentis naturam, & à sua harmonia distrahentis. Duplex verò est doloris significatio, altera communis, qua ratione omnis morbus vicus dicitur, & dolor, quia molestiam affert; altera particularis, qua solum dolorem appellamus insignem molestiam. Hic rursus duplex, vel à causa naturali procedens, vt fames, & sitis, vel causa præter naturam, inflammatione nimirum, vel scissione, vel ruptura. De hoc secundo loquitur Hipp. quia dolor in primo significatu non arguit mentem ægrotare, nec loquitur in sanis, quia si in illis dolor non sentitur, potest contingere, non solum, quia mens ægrotet, sed quia aliò sit intenta, vt in ijs, qui pugnant, non sentientes dolores eo tempore. Intelligit igitur in ægris præcipuè, & de magna molestia. *Altera anima duersio*

Quòd si quis velit sententiam vniuersalem reddere, ita dicere oportet. Si præsens causa doloris non sentitur à membro, necesse est, vel mentem ægrotare, vel aliò esse intentam, vel sensum partis esse abolitum, vel læsum instrumentum sensus parculare, spiritum, animalem, vel vniuersale, calorem innatum. Mens verò hic ab Hipp. accipitur pro sensu interno, seu ad imaginationem, seu ad cogitationem, seu memoriam relatio habeatur. Quod verò afferit Galenus actionis læsionem partem læsam indicare, id verum esse intelligendum est, vel immediatè, vt de actione naturali, vel per consensum, vt de vitali, & animali, quia læsio, non solum supra membrum, sed vel in principio, vel instrumento læsionem indicat. *3. Adnatio.* *1. de lo. affect.*

Quòd doloris sedatio sine causa manifesta est, de qua potissimum loquitur Hippoc. ideo scripsit perniciosas anginas, quæ non manifestum dolorem faciunt; tunc enim iudicium est, vel mentem ægrotare, vel partis sensum ablatum, occultatur verò dolor præter rationem cum non præcessit vacuatio aliqua, nec in die indicatoria facta est sedatio, futurum enim, vel delirium, aut aliquid horrendum significat. *quarta Anima duersio*

APHORISMVS VII.

Quod longo tempore extenuata sunt, &c.

CVM in superioribus egisset Hipp. de præcautione, quæ fit in neutris decidentiæ, nunc de restauratione neutrorum conualescentiæ agit, & præceptū tradit ad refectionem extenuatorum perquàm vtile. *Connexio.*

Quæ longo tempore extenuata sunt, sensim reficere oportet, quę verò, breui, repentè. *Intētio*

Vt modum doceat reficiendi, non penes maiorem, aut minorem consumptionem, vt putarunt nonnulli, sed penes motus celeritatem, scilicet, & tarditatem extenuationis. *Ratio intētionis.*

Potest hæc sententia in duas partes secari: quarum primà, ad eos pertinet, qui ex longo tempore extenuati sunt: altera verò ad illos, qui breui, & repentè. *Diuisio*

Reditus ad statum naturalem debet esse similis recessui. *Demonstratio.*

Longo igitur tempore extenuata, sensim: breui, repente sunt reficienda.

Antecedens ostenditur ratione à consuetudine ducta; nam quæ longo tempore consumpta sunt, paulatim: quæ verò breui, repente assueta sunt extenuari. Quare si quis extenuationis motum mutet; ita, vt illa breui, hæc sensim repleat, lædet non mediocriter. Consequens manifestè deducitur.

Quòd extenuatio duplex est, altera, quę fit ex euacuatione sensibili, aut insensibili, vbi modum excedit; altera, quæ oritur ex κακοχυμία. Prima repletione curatur: *1. Animaduersio. 6. epid.*

Altera

Altera verò euacuatione. Exemplum habet apud Galen. qui accersitus ad curationem Mulieris extenuatæ, præter omnium Medicorum sententiam, illi pluries sanguinem misit, & sanata est, defecerant enim illi menses: venæ præterea tumidæ, & sanguinem causam extenuationis esse: quem membra respuunt, non secus ac ventriculus prauum alimentum detestatur. Sumpsit tamen Gal. curationis modum ex Hipp. 5. Epid. viri in Oeniade.

Altera Adnotatio Quod extenuatio à vacuatione quædam est parua, quædam mediocris, & quędam magna. In prima sanguis solum, aut spiritus exhalauit: in altera vero etiam pinguedo, & adeps: in tertia autem partes solidæ, vt carnes, venæ, arteriæ. Primæ, & secundæ extenuationis signum est cutis laxatio, tertiæ verò contentio cũ flauedine. Quod *6. epid.* scripsit Hipp. in extenuatione primum laxari cutim, deinde circumtendi. Contra in repletione. Ait Gal. in longis morbis, non solum humores, sed partes solidas extenuari; ideò sensim reficiendas: Contra in breuibus solum humores, & spiritus; ideò repente nutriendum esse. Sed cum in colliquanti febre, quæ acuta est etiam pars solida consumatur, ratio vniuersalis aphorismi, non esset vera, quia aliquando oportet in longo morbo breuiter, in breui sensim reficere. Melius ergo est refectionem non penes maiorem, aut minorem extenuationem describere, sed penes recessus modum à naturali statu; nam, quæ breui extenuantur, breui reficienda sunt; sed contra, quæ sensim, ex longo tempore, vt cumque facta sit extenuatio.

Tertia Animaduersio, Quòd refectio fit non solum per cibum, & potum, Verum etiam per reliquas res non naturales, somnum scilicet, exercitium, vacuationem aerem, animi passiones, ad mediocritatem redacta; & quamuis corpora recenter extenuata sint, & vehementer, tamen repente sunt reficienda, quia cibos habemus, qui multum nutriunt, & facilè coquuntur, vt iura, stillata, consumpta, expressa, pista, oua sorbilia, vina; reficiunt quoque odores, epithemata cordi admota.

4. Animaduersio. Quòd cautio adhibenda est in refectione, quæ repentè fieri debet; nam Hipp. non reficit ægros, nisi per duos, aut tres dies post iudicationem, & in ipsa refectione, ita celeriter reficere oportet, vt non affatim fiat refectio, sed sensim, tum ob debilitatem caloris, tum quoniam conualescentes magis appetunt, quam concoquunt, ob membrorum inanitionem. Refectio igitur ab odoribus incipienda est, hinc ad potus, inde ad sorbitiones, postea ad cibus humidiores, indè sicciores, ita vt tempus refectionis sit æquale tempori extenuationis.

APHORISMVS VIII.

Si à morbo cibum assumens, quispiam.

Connexio. CVM de conualescentium refectione verba faceret in superiori; atque eo modò illos reficiendos esse tradiderit, quo consumpti fuerunt. Nunc preceptum aliud vtile circa refectionem adducit.

Intentio. Conualescens, qui non reficitur à cibo, aut plus assumit, quàm decet, aut purgatione indiget.

Ratio intent. Vt ostendat non sufficere ad refectionem allatam supra obseruationem; sed sumendum alimentum ad virium proportionem, & corpus mundum esse debere. Quare vbi non succedit, vel de cibo detrahendum, vel purgandum.

Diuisio Diuiditur hæc sentætia in duas partes, in quarum prima, docet quando excessu alimenti non reficitur corpus: in altera autem quando κακοχυμία id prohibet.

Demonstratio. Cibi cruditas detractionem requirit, corruptio verò purgationem.

Sed

Sed corpus conualescens, si non reficitur, aut non coquitur cibus, aut corrumpitur. Ergo.

Conualescentis corpus, nisi reficiatur, vel cibi detractionem, vel purgationem requirit.

Maior certa quidem est. Minor probatur, quia nulla alia est ratio, cur à cibo non reficiatur corpus; quam, vel quia crudus manet ab excessu, quod ex appetentia cognoscitur; vel, quia corrumpitur à morbi reliquijs adhuc in corpore existentibus: indicia sunt inappetentia, sitis, oris amaritudo, vigilia, aut quidquam aliud modum excedens naturæ.

Prima adnotatio. Quòd dupliciter potest cibum appetere conualescens, vel naturaliter, ex inanitione. tunc nisi reficiatur, plus assumit, quam decet. vel præter naturam ob intemperiē frigidam, aut mordentem humorem. tunc non solum indiget detractione, sed purgatione. In primo casu calorem innatum fouemus, cibum detrahimus. In altero autem paulatim purgamus, & reficimus; qui quidem modus epicrasis dicitur.

Altera animaduersio 7. aph. 75. De veteri medicina. 3. Animaduersio. Quòd status corporum triplex est, secundum naturam sanorum, præter naturam ægrorum, & medius neutrorum. In omni statu alimentum ad proportionem eius, quod consumitur, & virtutis dari debet. si quis verò sani alimentum neutro, neutri verò ægro exhibet, magnopere lædet; magis enim offendere in ægris sanorum alimentum, scripsit Hipp. quàm iumentorum sanis, veluti etiam, si quis sano ægri nutrimentum adhibeat, sano morbus fit; In vnaquaque enim natura tantum dare oportet, quātum vires conficere possunt sine detrimento.

Infra aph. 32. Quòd Hipp. in conualescenti magis laudat inappetentiam, quam immoderatam appetentiam, quia prima temporis tactu melius appetit, altera verò in fastidium incidit. Quod verò dicitur *corpus, quia non appetit, purgatione indigere* non intelligit, vt semper sit facienda purgatio. quia natura poterit superare humoris reliquias, ad maiorem tamen securitatem ponitur purgatio

APHORISMVS. IX.

Corpora, cum quis purgare volet.

Connexio. CVM antecedenti Aphorismo docuisset Hippocrates purgandos esse, eos qui à cibo non reficiuntur modicè eum sumentes, nunc quid faciendum sit ante purgationem docet, præceptum tradens vtile, & necessarium.

Intētio Corpora, purganda, ante purgationem fluxilia facere oportet.

Ratio intent. Vt Medicus remoueat impedimēta, quæ didifficilem purgatiogem reddunt, ita enim cum tolerantia fiet, alioquin tormina, & dolores excitabit.

Breuitas huius sententiæ diuisionem non fert.

Diuisio Medicus cum purgat, intendit conferentiam, & tolerantiam.

Demonstratio. Sed sine præparatione corporis ista non fiunt. Ergo.

Ante purgationem corpora præparare oportet.

li. 1. Acutor. 1 Moior per se patet. debet enim Medicus ita curare, vt iuuet, & non noceat, quod scripsit Hippocrates, vt agat quæ citò, citò; quæ purè, purè; quæ citra dolorem, vt quam minimus dolor sentiatur. Minor ostenditur, quia si humor non sit fluxilis, viæ impeditæ; purgatio cum tormine, dolore, anxietate, & nausea fiet, & labore.

Prima Adnotatio. 1. huius 22. Quod præparatio, vel pertinet ad humorem, vel ad partes corporis, per quas educitur humor, præparatur attenuatione, incrassatione & coctione. Corpus verò viarū apertione, humectatione, assuefactione, & motu: Cæterum attenuatio, & incrassatio ac coctionem præparant, maximè enim cedit coctus humor; ideo scripsit. Concocta Medicari. Attenuatur igitur humor crassus fieri potest, & à calore parte tenui exha-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

lante, & à frigiditate congelante. In frigidis ergo mediocriter attenuant, mulsa, oxymel simplex, inde compositum; amplius syrupus de stæchade, de quinque radicibus, de calamentho, epithymo. in crasso humore à causa calida, ptisana, syrupus, de pomis iura, serum. Humor verò tenuis ad purgationem non eget incrassatione, nisi sit imbibus: at si quando incrassatur, est propter coctionem; nam coctio non solum fit à calore inna: sed à Medicamentis reducentibus temperiem.

Altera anima duersio Quòd viarum apertio comprehendit canales, per quos excrementa, vt humores, educi solent, seu ad intestina, seu ad menses, vrinas, os, nares, aures. Fit verò ista apertio in intestinis, abstersione, & mollificatione, maximè per clysteres; in venis aperientibus, incidentibus, laxantibus. Illud verò ex Hippocrate notandum, qui per *7. aph. 70.* superiora purgans aluum sistit, per inferiora verò, laxat. Humectatio quoque corpora præparat ad purgationem, & fluxilia facit; ea verò si balneo, fomento, cibo, atque potu. idcò obseruant Medici Austrinum tempus ad purgationem. Assuefactione corpus præparatur ad vomitum, leuioribus primum, sicuti ad deiectionem per clysteres. Motus quoque corpus præparat assumpto medicamento. ideò scripsit Hippocrates: *4. aph. 14.* Poto Helleboro, corpus mouendum potius quam somno tradendum: nam vel nauigatio indicat, motione turbari corpora. Vigilia quoque omnem promouet excretionem præter sudorem, qui per somnum magis excernitur.

3. adn. Quòd vox ista *purgari* non solum de deiectionem sit intelligenda, sed de omni alia expulsione seu per vomitū, vrinas, menses, hęmorrhoidas, sudores illa fiat, nec solum fluxilia facere corpora oportet, cum hæc medicamentis mouemus sed & cum sanguinem mittimus vbi crassus fuerit, quod obseruat Hippoc. in apoplecticis, aut ijs, qui-*4. Acutorum.* bus interceptæ sunt venæ, obmutescentibus, sanguinis enim præparari debet prius ad expulsionem frictionibus, fomentis ex oleo calido, vt fluat ad sectionem.

APHORISMVS. X.

Impura corpora, &c.

Connexio. ITA connectitur hæc sententia cum octaua superiori, vt causa cum suo effectu, docet enim, cur corpora purgatione indigent, quę à cibo modico non roborantur ex morbo.

Intētio Impura corpora quanto magis nutries, magis lædes.

Ratio intētionis. Vt impura corpora non nutriamus, sed prius vacuemus.

Diuisio Breuitas huius sententiæ diuisionem non admittit.

Demonstratio. Id, quod auget prauorum humorum quantitatem, & malitiam, quanto magis datur, magis lædet.

At alimentum in corpore impuro auget & quantitatem, & malitiam praui humoris.

Corpus igitur impurum, quanto magis nutries, magis lædet.

1. aduersio. Maior per se clara est. Minor probatur, quoniam ex adiectione alimenti in corpore impuro augetur quantitas, & seruatur qualitas.

Altera adnot. Quòd tres sunt status corporum, impurorum, ægrorum, neutrorum cum decidentia, & conualescentia, de quibus omnibus vera est huiuscemodi sententia, quod quanto magis nutriuntur, magis læduntur.

Quòd nutritio, quæ corpori adhibetur, vel est ad robur, & refectionem, vel ad conseruationem, & necessitatem vitæ. Primo modo non debet nutriri corpora impura; sed secundo modo nutriri debent.

Tertia anima duersio Quod impura corpora dicuntur, vel propriè, vt in κακοχυμία, & putredine, vel impropriè, vt in πληθώρα, πληθώρα autem, & κακοχυμία euacuationem po-

stulant,

ſtulant, inde refectionem. Putredo vbi ea eſt inſignis alimentum requirit. Nec de his loquitur Hipp. quoniam in hoc caſu ob neceſſitatem nutrimur propter vires, & quia humores omninò ſunt inepti ad nutritionem, ideo maior eſt vtilitas, quæ ſequitur ad nutritionem, quam impuritas ex corruptione. Adde nutrimentum, quod in putredine exhibemus attemperans eſſe debere, quare attemperatur, & corrigitur putredo, vt in cacochymia, cum adſunt humores non ita confecti, nec vires ita debiles, minus indicatur de cibo. Sunt autem cibi attemperantes iura pullorum, ptiſana cum bolo armeno, ſucco limonis, alijſque eiuſdem rationis.

Quod impura corpora, quæ ægrotant manifeſta habent ſigna. Neutra verò decidentię dignoſcuntur tum in operationibus, tum excrementis, & qualitate mutata, de quibus multa Hipp. Neutra verò conualeſcentæ, de quibus potiſſimum loquitur hic Hipp. ſua quoqne habent iudicia manifeſta, adeſt enim inappettentia, ſitis, ſomnus, aut vigilia præter modum. *quarta animaduerſio 3 de diæta.*

Quòd corpus dicitur impurum dupliciter, vel extra ſolum, vel intus, ſolum, vel intus, & extra. In primo caſu licet nutrire corpus tuto, in alteris verò nequaquam, ſed purgare prius oportet. Cognoſcitur autem impuritas intra ex impuritate excrementorum, vrinæ potiſſimum. Vbi verò pura ſunt excrementum, tunc corpus mundum eſt ad iura, vt ſcribit Hippocrates infra. *quinta adnot.*

Quòd in omni impuro corpore debili, tutum eſt vti epicraſi. Et autem epicraſis paulatim vacuare, & paulatim replere, quæ maximè conuenit in neutris conualeſcentiæ ob debilitare, m, inopiam caloris nam neutri decidentiæ, non paulatim, ſed ſemel euacuandi ſunt quia adeſt virium robur. In plethora quidem ſanguinis miſſione. In κακοχυμία vomitu, ſeu deiectione. *aph. 15 6. adn.*

APHORYSMVS XL.

Facilius eſt potu refici quam cibo.

CVM antea ſeptimo Aphoriſmo ſtatuiſset Hippocrates reficiendos eſſe conualeſcentes pro ratione extenuationis, ſenſim ſcilicet illos, qui longo tempore, breuiter autem illos, qui breui erant extenuati; Modo ſententiam affert ad ipſam refectionem vtilem. *Connexio.*

Facilius eſt humido reficere quam ſicco.

Vt qualitatem ciborum indicet ad reficiendum aptiſſimam, atque eo magis, quo citius nutrire intendit. *Intẽtio Ratio intẽtionis.*

Breuitas ſententiæ diuiſionem haud patitur. *Diuiſio*

Quòd facilius tranſmutatur, diſtribuitur, atque vnitur, facilius reficit. *Demonſtratio.*

Humidum facilius tranſmutatur in ventre, diſtribuitur, & vnitur. Ergo.

Humidum alimentum facilius reficit, quam ſiccum.

Maior probatur, quia nutritio fit per tranſmutationem alimenti primò in ventriculo in chylum, inde per diſtributionem ad membra: denique per aſſimilationem, & vnionem.

Minor oſtenditur ex natura humidi, quod facillimè tranſmutatur, & permeat.

Quòd duæ ſunt qualitates ad refectionem aptiſſimæ, altera quidem agens, altera verò patiens. Inter agentes calidum efficacius agit, inter patientes autem magis patitur humidum. Quare fit, vt humidum, & calidum ad coctionem probentur, & ea ratione pueri maximè coquunt. *1. Animaduerſio.*

Quòd tria ſunt in corpore, que refectionem requirunt, membra, humores, & ſpiritus. Spiritus odoribus, & aere reficiuntur, humores humida ſubſtantia, ſolida mẽ- *Altera Adnot.*

 bra,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Lib. de alim. bra, solidiori. In ista triplici refectione, id quod est magis humidum citius, & facilius reficit. Sed dices, scripsit Hipp. siccum alimentum aliquando transmutari facilius, quam humidum. Ratio est, quia sicca membra ob similitudinem facilius à siccis nutriuntur, facilior enim est transitus symbolis. Dicendum, quod licet in sicco membro facilius transmutetur siccum alimentum, quando iàm est appositum illi immediatè, tamen quia nutritio fit per mutationes multas, cibi in chylum; huius autem in sanguinē; ideò fit, vt citius, & facilius per istas mutationes transeat humidum. Quare mediatè semper facilius transmutatur humidum.

3. Animaduersio. Quòd potius nomine *potus* intelligere possumus tum alimentum humidius, tum etiam vini potionem, & quemadmodum inter alimenta, facilius reficit humidum ita vini generosi potus facilius, & citius reficit, quam alimentum humidum. hoc magis reficit odor, tum vini, tum alimentorum, vt carnis, reficiuntur enim facillimè odore spiritus. *Lib. de sensu.* Quod verò scribit Arist. Odorem non facere ad alimentum, sed ad sanitatem, non ita intelligendum est, vt negat absolutè, odorem nutrire, (nam si ex aere nutriuntur spiritus, quanto magis ex euaporatione alimenti?) sed quòd magis faciant ad sanationem, quam alimentum. Primum igitur locum celeris nutritionis habet odor, inde vina generosa, postea verò alimenta humida, vt iura, stillata, expressa, consumpta, oua, pullorum carnes, pisciculorum, inde carnes auium, & denique quadrupedum.

4. adn. 1. aph. 16. Quòd calidum in ratione humidi magis coquit, quam in ratione sicci, nam pueri calidum maximè coquit, quia humidum, at febrile, alimentum corrumpit, & in nidorem vertit. Ideo febrienti humida damus alimenta, vt calorem reducant ad temperiem, & facilius mutentur. Sed dices, calidus ventriculus despicit alimenta facilis coctionis, quoniam illa adurit, ergo, & febrilis aduret humida, magis ergo sicco in febre nutriendum. Non tamen valet comparatio ab intemperie æquali ventriculi, ad intemperiem febris inæqualem.

5. adn. Lib. de alim. Quòd vbi corpus debile est, magis conueniens est alimentum humidum, at absolutè siccum præstat, tum quia partes solidæ siccæ sunt, tum quia etiam putredini magis resistit, & quia tale alimentum longiorem vitam præstat, quare siccum alimentum sanis præferendum. Ideo scripsit Hipp. Iuuenibus dandum alimentum impermutatum, valde senibus mutatum, iunioribus verò medio modo se habens, quia primi validi sunt, secundi debiles, tertij in medio sunt positi, per mutationem verò intelligit macerationem, & preparationem, quæ fit coctura, assatione, vel elixatione.

APHORISMVS XII.

Quæ relinquuntur in morbis, &c.

Connexio. CVM in octauo Aphorismo scripsisset Hippocrates, corpora, quę non afficiuntur à morbis, indigere purgatione. In hoc causam assignat, quòd morborum reliquiæ morbos facere solent.

Intentio Quæ post crisim in morbis relinquuntur, recidiuas facere solent.

Ratio intentionis. Vt Medicus diligenti cura attendat, si quid a morbo relinquitur, idque remoueat, & accuratè tractet corpora, ne recidiua contingat, nam cum morbus alteri succedit, plerumque occidit.

Hip. de affect. Breuitas aphorismi non est capax diuisionis.

Diuisio Posita dispositione morbifica cum virum languore, facilè morbus sequitur.

Demonstratio. Sed in conualescente non perfectè iudicato, adest dispositio morbifica cum languore virium.

Quæ igitur relinquuntur à iudicatione facilè morbum renouant.

Maior probatur, quia posita dispositione ad putredinem, vel in humore, vel in membro

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bro cum imbecillitate, , facilè attenditur. Minor clara est, si enim non perfectè iudicatur morbus, necesse est relinqui in humore, vel in membro dispositionem ad morbum, nam in crisi perfecta, nil relinquitur agendum.

Quòd perfectæ crisis, in qua nihil relinquitur, signa sunt, alleuiatio coctionis signis apparentibus, & in die iudicatoria, per aliquam effatu dignam euacuationem, vel abscessum. Signa imperfectæ crisis, & recidiuæ, contraria; si morbus alleuit, non secundum rationem, hoc est sine coctionis notis, vel extra diem criticum, vel sine euidenti euacuatione, aut abscessu. Relinquitur præterea oris amaritudo, aut insuauitas, inappetentia, vigilia, aut somnus præter modum, tristitia, corpus à cibo non roboratur. *1. aduersio.*

Quod recidiua quædam est vera, quædam non vera. Vera accidit in imperfecta crisi, quoties natura non potuit in totum causam morbi eradicare, sed remanet dispositio in materia antecedenti, vel in membro, quasi nidor, vnde rursus morbus renouatur neque enim natura, cum iudicauit, irritata est ab illa materia, quæ facit recidiuam, quia latebat, neque ita erat disposita. Recidiua non vera est illa; quæ accidit in crisi perfecta ob aliquam causam externam, vt malam scilicet victus rationis, aut temporis constitutionem. Vbi igitur veræ recidiuæ timor est, purganda materia, quæ vt plurimum solet esse bilis adusta. nec solum purgatione: sed aliquando & missione sanguinis, vbi cinis in sanguine fuit relictus. Partis verò dispositio ad naturalem statum reducenda ijs, quæ roborant, & attemperant, Interim victus ratio habenda, ne ob errorem recidiua contingat. *Altera adnot.*

Quod recidiuæ, vel fiunt in augmento, vel in declinatione, quæ in augmento fiunt parum temporis interponunt, quæ verò in declinatione, diutius. Sed dices, quomodo potest fieri recidiua in declinatione? Si enim natura in morbo superat multum, quomodo in conualescenti non poterit superare parum, & prohibere ne fiat morbus? Respondeo, esse materiam difformen, cuius pars à natura superata declinationem fecit, & alleuiationem. remanet altera, cum qua natura non pugnauit, vel quòd non fuerit ab illa irritata, vel quod alia gignitur de nouo. Sunt autē recidiuæ aliquando longè peiores radice in illis, quæ præter rationem leuant nulla facta iudicatione; præcipuè quando recurrit, tumor vel abscessus ad partem internam: aliquando leuiores, vt quando à causa externa, & manifesta fiunt, vel post morbum iudicatum per euacuationem, aut coctionem. *Tertia animaduersio*

Quod recidiua quemadmodum, & crises fiunt secundum dies iudicatorios, proinde illi maximè contemplandi sunt, & numerandi non solum à die recidiuæ, sed a die radicis. Illud verò animaduersione dignum est, quod scripsit Hipp. Morbum, qui ad suppurationem tendit, recidiuam non facere, (quidquid suppuratur non reuertitur,) Quare parotides, nisi suppurentur, recidiuas facere dixit. Sed contraria scribere videtur in Prognostico: vbi in aurium suppurationibus ex inflammatione, ait, recidiuas plerumque seniores occidere. Non tamen contraria dicit; quoniam in Epidemijs supponit morbum in suppurationem tendere; quam viam, vbi assumpsit, aliam sumere non potest. In Prognostico verò scribit posse recrudescere morbum, noua supernè ruente materia. *4. animaduersio.* *3. prog. 7.*

Quod morbus, qui succedit morbo, vel est eiusdem rationis, quod plerumque fit in recidiua, vel diuersæ rationis. Sed in hoc casu potius morbum in alium transmutari dicimus, quàm veram recidiuam; id autem fit vel errore Medici remediorū intentensione inducentis contrarium morbum, vel morbo ipso alterum gignente, vt sanguinis sputum tabem, peripneumonia phrenitim. *quinta Animaduersio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XIII.

Quibus crisis fit, &c.

Connexio. CVM Hipp. in antecedenti Aphorismo de crisi mentionem faceret, docens reliquias imperfecti iudicij morbos renouare. Modò in hac sententia occasionem nactus, modum ostendit cognoscendi ipsam crisim, & prædicendi illam.

Intentio. Nox præcedens crisim grauior, subsequens plerumque leuior.

Ratio intentionis. Vt Medicus ex signis antecedentibus crisim cognoscat, neque turbetur, si quid grauius accidat, crisim propè futuram denuncians, imò confirmetur, & confidat.

Diuisio. Diuiditur Aphorismus in duas partes, in prima absolutè profert noctem crisim antecedentem grauiorem, in altera verò subsequentem plerumque leuiorem.

Demonstratio. 1 concl. Quò natura magis irritatur, grauiora contingunt.
Sed in nocte ante crisim magis, quam alio tempore irritatur natura. Ergo
In nocte crisim antecedenti grauiora contingunt.

Maior per se patet. Minor verò probatur, quoniam ea nocte non solum magis quam alio tempore, fit coctio, sed separatur bonum a malo: vnde vapores eleuantur, qui diuersas partes petentes, diuersa pariunt accidentia: ad Caput venientes delirium, dolorem, suffusionem, surditatem; ad cor, palpitationem, anxietudinẽs ad membra sentientia, rigorem, aliaque eius generis, à quibus magna, & repentina fit turbatio.

Demonstratio alterius concl. Naturæ conatus, vt plurimum sunt ad bonum.
Sed in crisi fit naturæ conatus. Ergo
Crisis, vt plurimum est ad bonum, & per consequens nox leuior, quæ sequitur.

Maior probatur, quia motus naturæ semper sunt in conseruationem eius, in quo est, quoniam natura in vniuersali sua intentione numquam errat, quamuis in particulari erret, vt aqua, quę sua natura deorsum tendit, & sic conseruatur: At si fortè deorsum sit ignis, accidit corrumpi: Minor demonstratur, quoniam crisis est spontanea mutatio, & subita, quæ fit, insurgente contra morbum. Ob id nox sequens crisim, leuior vt plurimum esse solet.

1. aduersio. Quòd crisis habet tres partes, perturbationem, dum separatur bonum à malo excretionem, & solutionem? & quamuis vnaquæque istarum, crisis dici possit, magis tamen secundam intelligit Hippocr. quoniam in separatione magis perturbatur æger, quæ excretionem præcedit.

Altera aduet. Qnòd prima pars crisis, quæ perturbatio dicitur, magis fit in nocte quam in die, tum quia Luna, quę humores ad motũ concitat, magis eo tempore dominatur. vnde terræmotus, inundationes, & Partus eo tempore fiunt: tum etiam, quia vis naturalis fortior, & vnita magis eo tempore, tum quod humoris irritatio magis sentitur in nocte somno interrupto, & natura non occupata in actionibus diurnis: motus verò humoris, siue excretio magis fit in die adiuuante Solis calore, promouente, & effundente, meatusque adaperiente: Tertia pars crisis, quę est leuatio, ad sequentem noctem sequitur.

Tertia animaduersio Quod crisis aliquando fit simul secundũ omnes partes in nocte, aliquando in die, sed pluries in nocte, non solum ad bonum, sed etiam ad malum, quia si pluries crises fiunt in nocte, Ergo etiam ad malũ plures; tum quia magis mouentur humores praui ad viscera; tum etiã quia destituitur calore Solis corpus viuificantis; tùm, quoniam morbi malitiam adiuuat, incitans crisim ante coctionem.

4. adu. Quòd nox sequens crisim, aliquando grauior esse solet, sed rarò contingit, quod

prob..ri

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

probari potest, quia cũ pluries in vita ægrotemus, semel mori cõtingit, nã mala crisis rarò accidit, præterquã in pestilẽti cõstitutione. Sed & in bona crisi accidit aliquãdo, subsequentẽ noctẽ nõ esse leuiorẽ, quia crisis illa potest extendi ad duos dies, vel ob Medici errorem, vel ob morbum succedentem, vel ob infidam constitutionem

Quòd crisis non fit, nisi in accessione, propterea dixit Hip. grauẽ noctẽ accessionẽ præcedentem, non quod præcedens non sit grauior tẽpore accessionis, sed compara tione facta ad subsequentem noctem: nam accessionis hora grauior est, quam nox præcedens, nisi ea numeretur, includatur in tempore accessionis. *5. animaduersio.*

Quòd turbatio in morbis maximè incipit a meridie, & vesperi, ad quam horam voluit Hipp. omnes morbos exacerbari: comprehenditur autem cum nocte hoc tempus: accidentia verò, quę perturbationem faciunt, quædam sunt communia, alia verò propria. Communia sunt, anxietudo, iactatio. Propria pro ratione loci, ad quem confluit materia, de quibus iam dictum est; excretio enim, quæ fit per vomitum, veluti vnaquæque alia sua propria habet accidentia; veluti etiam, quæ fit per abscessum, partis dolorem, & calorem. *6. adu.*

Quod, cum Medicus videt hæc signa, non debet turbari, sed considerare antecedentem in excrementis coctionem, & diem, in quo fit crisis. si enim præcessit coctio & ista perturbatio fit septima die, vel nocte antecedenti; salutem prædicet. At si pręcesserunt cruditatis signa, & dies perturbationis critica non fuerit, aut ἀκρισίας, aut dolores, aut recidiuas, aut morbi longitudines, aut mortes: & solet fieri bona crisis plerumque in die impari, quia per hos dies natura mouet. Ideo morbi, qui imparibus exacerbantur, faciles sunt iudicationis: contra, qui paribus, ad iudicandum difficiles. *7. Animaduersio.*

APHORISMVS XIV.

In fluxionibus alui, &c.

CVM in præcedenti mentionem fecisset de crisi; quæ quidem fit, vel per euacuationem, vel per abscessum. In præsenti sententia, signum sumit crisis, quę fit per euacuationem, eamq; communissimam alui deiectionem. *Connexio.*

In fluxu ventris excrementorum mutatio iuuat, nisi ad praua fit.

Vt Medicus non modo in critica fluxione alui, sed in symptomatica, signum habeat ad bonum, vel malum ex mutatione excrementi, mutationemq; laudandã esse, non solum si fiat ad bonum, sed si ad malum, & æquale, quod maius est. *Intẽtio* *Ratio intẽtionis.*

Non est diuisionis capax Aphorismi breuitas. *Diuisio*

Id quod, vel naturæ dominium, vel eius validam actionem ostendit, est bonum. *Demonstratio.*

At excrementi mutatio non ad praua, vel naturæ dominium ostendit, vel eius validam actionem ostendit. Ergo

Excrementi mutatio, si non fit ad praua, bonum est signum.

Maior certa quidem est. Minor ostenditur, quoniam vbi excrementa perseuerant in vno statu, causæ pertinacia demonstratur. At vbi mutatio fit ad bonum; superans natura ostenditur, & valida illius actio in humores, Quare scripsit Hippocrates: Acidum ructum in diuturno alui profluuio bonum significare. Coctionem enim perfici quodammodo ex illo signo ostenditur. *6. aph. 1.*

Quod alui fluxus quidam est spontaneus, quidam verò fit Medici ope. Spontaneus vel est criticus, vel symptomaticus. Symptomaticus triplex est, Lientaria, Diarrhæa & Disenteria Si igitur medicamenti ope fiat purgatio, iuuat mutatio etiam, tametsi fiat ad praua, saltem ratione causæ; quamuis non ratione signi: bonum enim est prauum humorem esse extra corpus. At si mutatio fiat ad praua *1. adu. 4. aph. 21.*

criticè; iuuat etiam, nam & per nagras vrinas, & æruginosum vomitum aliquando morbum expelli notamus, sed rarò. At in symptomatico fluxu iuuat mutatio, non solum si sit ad bonum, sed si sit ad æquale, quia mutatio arguit robur naturæ.

Altera animaduersio 1.prog. Quòd excrementum, veluti omne aliud ex doctrina Hippocratis in Prognostico, quoddam est bonum, quoddam verò malum, quoddam prauum. Optima igitur est egestio mollis, cohærensnon admodum graue olens, subrufa, iuxta copiam ciborum ingestorum. Mala autem est liquida, alba, pallida, vehementer rufa, subuiridis, ac leuis. Praua est nigra, liuida, pinguis; æruginosa, putrida, ramentosa, seu simul, seu per eijciatur. Ex his pingue excrementum, liuidum, ramentosum, putridum, æruginosum, nunquam cum progressu educitur. Nigrum rarò admodum. Cæterum, quod de fecibus dicimus, de vrina, sputo, sudore, muco, vomitu, & alijs excretionibus dictum puta. Verum tabulam ex Hippocrate in Prognostico alui excrementi, ad facile exemplum descripsi.

In fece consideratur.

- *Substantia*
  - *Secundum naturam*: *mollis*, *cohærens*, *æqualis* — *bonum*
  - *Præter naturam.*
    - *Mala*: *aquosa*, *liquida*, *inæqualis*
    - *Praua*: *ramentosa*, *carunculoso*, *pinguis*
- *Quantitas*
  - *bona*: *pro ratione ciborum ingestorum*; *bis in die, semel in nocte*; *pro consuetudine.*
  - *præter naturam*: *exigua*; *multum, aceruatim*; *parum, & sæpè.*
- *Qualitas*
  - *Naturalis*: *Subfulsa*; *non admodum graue olens*
  - *Præter naturam*
    - *Mala*: *alba*, *pallida*, *vehementer rufa*
    - *Praua*: *nigra, liuida, æruginosa, prassina, putrida, cruenta, ex ijs varia.*

APHORISMVS XV.

Vbi fauces dolent, aut pustularum, &c.

Connexio. CVM antea statuisse Hipp. impura corpora non esse nutrienda, sed priùs expurganda. In hac sententia docet cognoscere corpus impurum, & per consequens quando à crisi aliquid relinquitur.

Vbi

Vbi natura totum humorem ad aliquam partem deponit, tutò corpus alere possumus, vbi verò aliquid intus manet, non tutò. *Intellig*

Vt Medicus cognoscat in omni crisi, quando corpus intus purum est: & videat quando nutrire conuenit, aut purgare, *Ratio intent*

Diuiditur in duas partes Aphorismus: in prima docet, quomodo impurum corpus cognoscatur. In altera verò, quomodo purum. *Diuisio*

Vbi corpus est impurum, nutriti tutò non potest. *Demonstratio.*

Sed quibus materia abscedit ad fauces, vel cutim cum excrementis biliosis, corpus est impurum.

Tales igitur abscessus nutriti tutò non possunt.

Maior est aphorismus decimus suprascriptus. Minor probatur; quia biliosum excrementum indicat, prauos humores non totos ad abscesum missos, sed intus adhuc manere. *Demonstratio.*

Corpore, quæ intus sana sunt, tutò ali possunt.

Sed quibus per abscessum pura sunt excrementa sanum est intus corpus.

Tutò ali possunt. Ergo

Maior patet, quia humor, qui est in abscessu, non inficit alimentum, quinimò roborat naturam, & intus sana facilè resoluet, quod in abscessu est.

Minor de se manifesta est; siquidem si aliquid humoris intus esset in excrementis id ostenderetur.

Quòd crisis fit, vel per euacuationem, vel per abscessum; cum enim natura non potest extra corpus educere noxiam materiam, saltem ad ignobiles partes transmittit, aures, fauces, axillas, inguina, articulos, cutim. Hip. igitur hic loquitur de crisi; quæ per abscessum fit, assignans glandulas, fauces, vel cutim, ad quæ loca tubercula fieri solent, & considerandа esse docet excrementa ad cognoscendum, num intus aliquid maneat, quod non modò in crisi per abscessum; sed in ea, quæ per euacuationem fit, considerandum est, & etiam per sanitatem, vt in scabiosis, alijsque cutis vitijs: quo ad enim impura fuerint excrementa, impurum corpus est; quando quando verò pura, sanum. *1. adn.*

Quòd excrementa omnia sunt consideranda, sed magis propria partium, in quibus est morbus; vrina in febribus, & cutis vitijs, feces in ventris morbis, Biliosa verò excrementa sumit hic Hipp. vt omne aliud vitium significant, quod per verba illa patet, *si verò sanorum excrementis similia*; non enim biliosum solum opponitur sano; sed pituitosum, melancholicum, & alio quovis modo infectum; verum quia frequentius biliosum apparet, ideo de biliosum apparet, ideo de bilioso loquutus est in textu. *Altera animaduersio.*

Quòd impurum corpus non solum dignoscitur per excremẽtorũ impuritatem, sed per alia signa, vt sunt, sitis, oris amaritudo, inappetentia, non vbi roborari: enim cum impuris excrementis hæc aderunt, certius de corporis impuritate argumentum fit; quia fieri potest, vt post crisim natura partem materiæ per vrinas, vel aluum depellat: & tunc nullum ex prædictis signis apparet, quo tempore expectãdum est, quoad totum euacuetur, & inde corpus nutriendum. *1. adn.*

Quòd contingit aliquando pura esse excrementa, & ægrum pessimè habere, vt in pestilenti febre, vrina apparuit naturalis, morbus tamen hominem occidit: id verò contingit, vel quia natura nõ audet materiã aggredi, vel quoniã morbus nõ fit in venis, sed lateat veluti anguis in aliqua parte; inde quasi ex abscessu erũpẽs partes princ pes opprimit. Animaduertit tamẽ Galenus in febre maligna vrinas, si aliquãdo apparẽt naturali similes, nõ tales reuera esse. At nos nõ vno signo cõtẽti esse debemus, cẽt securissimo, sed alia adducere ad maiorẽ cautelã: in maligna enĩ febri si talis appa- *Quarta animaduersio, de causa;* ...

ret vrina, Thorax considerandus. an caleat magis, quam cæteræ partes, num magna adsit respiratio, & feteat, si adest anxietudo, hæc enim ostendunt malignam humoris qualitatem. Cæterum Galenus in vitiata ventriculi coctione hoc vtitur signo, exhibens cibos difficilis corruptionis, vt consideret quo humore inficiantur, & quomodo à calore tractata sint.

De locis af fect.

APHORISMVS DECIMVSSEXTVS.

Fame dominante, &c.

Connexio. CVM supra Hip. aphorismo octauo ex nimia fame recidiuam fieri statuisset: de ipsa nunc sermonem habet, docens quid vitare debeant famescentes, nam infra magis laudat inappetentiam in conualescenti.

aph. 32 In fame laborandum non est.

Intentio. Vt corpora plus nimio famascentia in quiete contineantur; & vt tempus terminandi exercitium definiatur, & vt euacuationes vitemus, in quibus futura est inedia.

Ratio inten.

Diuisio Aphorismi breuitas diuisionem non patitur.

Demonstratio. Id, quod molestiam auget, fugiendum.

Labor magis molestiam auget. Ergo

In famo labor fugiendus.

Maior certa quidem est. Minor declaratur, quia labor euacuat. & consumit, ergo fames augetur, causa enim famis est corporis consumptio.

1. Adnotatio. Quòd fames est tristis sensus in ore ventriculi ob alimenti indigentia: vbi igitur homo abstinet à cibo. aut voluntarie, aut quia deficiat, & famescit, quiescendum: neque solum motus vitandus, sed quicquid corpus inanire valet, nec solum vbi adest fames id faciendum, sed vbi futura est inedia, nec sanguinem mittere; nec purgare, vel sudorem mouere, aut corpus quovis alio modo sensibiliter vacuare licet: fallit tamen hæc regula in acutis, in quibus sit imperanda inedia; purgamus tamen, quia morat breuitas, & magnitudo ita requirit.

Altera animaduersio Quòd labor duplex, alter animi, alter verò corporis. In fame quiescendum non solum à labore corporis, sed etiam animi, quoniam omnis labor consumit: est tamen accomodatus labor ante famen, quòd adiuuet alimenti coctionem, distributionem, & excrementorum expulsionem. Quare tamdiu laborandum, & exercendum corpus, quoad fames succedat, & succedente, quiescendum.

3. adn. *4. Acutorum.* Quòd sani homines facilè famescunt, & eo magis biliosi ventre superiori, quibus nisi cibus præstò adsit, multa mala patiuntur, statim enim, vt scripsit Hippocrates, adest corporis impotentia, tristitia, oris amaritudo, & denique syncopis. At corpora ægra, quoniam non habent adeo calidum calorem, non ita offenduntur à fame: ideo in his non sumus ita solliciti.

4. Animaduersio. *6. epid.* Quòd fames, & labor corpori inimica sunt, quia, & ipsa consumunt: propterea etiam scripsit Hipp. illa esse inimica febri, Prodicum reprehendens exercitio, & fame fabrientes necantem. Nunquam igitur labor febri vtilis; inedia conuenit, vbi febris otitur ex plenitudine, vel inflammatione, vel obstructione, magis ratione causæ, quam ratione febris.

5. adn. *7. aph. 5. & 9.* Quòd fames aliquando præcipitur ab Hipp. corporibus plus nimio humectatis, iuxta illud quod scripsit Hipp atque in eo casu non solum famescendum, sed laborandum, quia maius est iuuamentum, quod ab exsiccatione prouenit, quam molestia ipsius famis, nam corpora humida non facile à fame offenduntur, sicuti corpora sicca propterea exercitiũ extenuatis corporibus, gracilibusque, & rari habitus

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

non probatur, nisi valde mediocre, & quo corpus fuerit calidius, eo magis quies, & aquæ potus commodior. Id verò, quod scripsit *labores cibos præcedere*, non est intelligendum de his naturis picrocholis; imò post cibum magis in his conuenire labores (dicit Hipp. quam ieiunis. *6. Epid. 1. de Diata in fine.*

APHORISMVS DECIMVSSEPTIMVS.

Vbi præter naturam, &c.

CVM antecedenti Aphorismo fugiendum esse statuisset laborem in fame, cumque ipsius famis remedium fit alimentum, nunc innuit, cibum quidem assumendum esse, sed non vltra vires. *Gonex.*

Cibus præter naturam assumptus morbum creat.

Vt vitemus satietates, quoniam ex illis morbi ex plenitudine fiunt, difficile enim est, appetitum nostrum terminare: quare ad sanitatem primas obtinet partes non exatiari cibis, plures enim occidit gula, quam gladius. *Intent. Rō intentionis.*

In duas partes hanc sententiam partimur. In prima suam intentionem exponit. In altera vero causam suæ intentionis adducit. *Diuisio*

Vacuatio morbos sanat. Ergo

Plenitudo gignit. *Demonstratio.*

Antecedens probatur manifestè experimento eorum, qui ab anxietate, dolore, morsu, vomitu, statim conquiescunt. Consequens clarè deducitur, quia si sanatio facta est vacuatione: Plenitudo igitur in causa erat molestiæ. *Demonstratio altera.*

Quod facultatem vincit, morbum creat.

Cibus præter naturam facultatem vincit. Ergo

Cibus præter naturam erat morbum.

Quòd verbū illud *vbi* duo significare potest, locū scilicet, & tēpus, vt sit sensus duplex, in quemcunque locum cibus præter naturam ingreditur morbum creat, vel sic, quando cibus copiosior est, quam à facultate superare possit, morbum gignit. Locus autem plenitudinis triplex, alter ab ore ad venam portam, alter à vena porta, vsque ad omnes venas singularum partium, alter ad membra, & membrorum cauitates. Primus continet ventriculum? intestina, venas mesaraicas, caua Iecoris, lienem, & ijs interiectum pancreas. Alter verò iecoris conuexa, omnemq; venam cauam, atque illi comitem arteriam maiorem, & quicquid earum incidit inter axillas, & inguina. Tertius musculos complectitur, membranas, ossa, omnemque corporis molem, quæ ab ipso ingressu arteriarum, venarumque minorum in partes singulas, & in summam extimamque cutim profertur. *Prima animaduersio*

Quòd cibus præter naturam talis est quantitate, vel qualitate. Quantitate dupliciter excedit, continua, & discreta De quantitate molis scripsit Hip. cibos etiam temperatos, & humanæ naturæ familiares, si quis illis vel intempestiuis vtatur, aut pluribus, quàm tempestiuum est, morbos gignere, & ex morbis mortes. De quantitate discreta scripsit quoque obsonia varijs intritis præparata, quia diuersas inter se vires habent, æstuosa esse, & noxia. De qualitate quoque præter naturam in cibo, qualis est salsus, acris, amarus, monuit idem auctor fieri in corpore turbationes; quod alimentum, & augumentum non fit nisi per id, quod probè temperatum est, atque edomitum. Dicitur etiam præter naturam cibus, qui licet speciei humanæ sit familiaris, alicui tamen particulari adeo est inuisus, vt fugiat illum, veluti venenum, qualis est caseus quibusdam, vinum alijs, Pisces alijs. Fuit & qui panem nunquam comedit ab illo abhorrens, & carne vescebatur ex Illustrissima Hispaniarum Familia, *Altera adnotatio. Lib. de affectionibus. Hippoc*

Don

Don Fadrique d'Alua. Sed & Orator Gallorum Regis apud Summum Pontificem (Monsiur de Sangar Nobilissimus quidem Gallus) potum adeò auersabatur, vt semel in anno biberet, & sanus, atque incolumis viuit.

3. Animaduersio. Quòd verbum illud *præter naturam*. vel indicat paruum excessum, vel magnum. Gelenus ait Hippocratem intelligere de magno excessu, quia paruus morbum non creat. Sed, vt ego arbitror, etiam de paruo excessu vera est sententia, quia à plenitudine, & semel, & repente, morbus creari potest, & mors, vt in ebrijs. Sed & à paruo excessu, si duret, paulatim fit morbus, nam teste eodem, Hippocrate Morbus paulatim fit, sed repentè inuadit. Ideò Medicus oculatus sit oportet, vt præuideat, & opem ferat in tempore. *6. epid. Lib. de Diæta.*

4. adn. Quòd duplex est plenitudo, altera ad vasa, altera ad vires. Ad vasa, quando nimio humore distenduntur. Ad vires cum ea est humoris copia, vt à facultate superari nequeat. Ad plenitudinem igitur ventriculi, intestinorum, & mesaraicarum venarum, vomitus, clyster. medicamentum, faciunt. Ad eam, quæ est supra iecur in venis, & arterijs, si fuerit sanguinis, phlebotomia; si alterius humoris, purgatio. Ad illam, quæ in cauitatibus, & membris, exercitium, cucurbitæ, frictiones. Balneum. Inedia verò est omnium plenitudinum remedium, præter quam bilis.

Quinta animaduersio de diet. 5. de Morbis De locis in homine. Quòd plenitudo fit, vbi cibi superant labores; Modus explicatur ab eodem. Vbi cibi maneant in ventriculo ampliori tempore, quam opportunum est, & alia ad ipsos incidant, corpus vtique repletur, ac dum præmuntur à plenitudine venæ, labor, & dolor corpori accidunt, æstate quidem citius, hyeme verò posterius. Et cursus, cum neuter egestionem moderatam non fecerit, & insuper cibus, humiditate ciborum ingestorum, corpus irrigat. Ipsa autem humiditas à ventre obstructa aceruatim ad caput viam facit, & vbi ad caput peruenerit à vasis in capite non recepta fluit, quomodocunque contigerit.

6. adn. Quòd vnaquæque plenitudo sua habet signa; ventriculi, intestinorum, & mesaraicarum, ex ructu, oscitatione, flatu, grauitate, segnitie, dormitatione, capitis dolore, nausea, termine. Venarum, si fuerit sanguinis, ex tumore earum, colore, rubeo, capitis dolore, tussi, stillis sanguinis. Alterius humoris adsunt sua quæque iudicia propria, quibus temperamentum, ætatem, tempus, regionem, victus modum adiungere oportet. Plenitudo partium corporis, vt musculorum, ossium, membranarum ex lassitudine iudicatur. Cæterum omnium plenitudinum fomes est otiũ & exatietio cibi, atque crapula.

APHORISMVS XVIII.

Eorum, quæ confertim, & celeriter

Connexio. EA ratione, qua vndecimus Aphorismus nectitur cum septimo, adiungitur hic cum illo. Dictum enim est in ea sententia breui conficiendos esse, qui breui tempore fuere extenuati. In vndecimo docuit humidum alimentum esse aptissimum. Hic aliam conditionem ponit alimenti, quod celeriter alit.

Eorum, quæ celeriter alunt, & confertim, celeres excretiones esse solent.

Intētio. *Ratio inten.* Vt cognoscat Medicus cibos, qui facilè, & breuiter reficiunt, quiuè aptissimi sunt conualescentibus, & maximè ijs, qui celeri refectione indigent.

Diuisio Hæc sententia ob ipsius breuitatem, non est, quod diuidatur.

Demonstratio. Vbi duo se inuicem consequuntur, si alterum celeriter fit, alterum quoque breuiter efficietur.

Sed nutritio, & expulsio sese inuicem consequuntur. Ergo

Se nutritio celeriter fit, celeriter quoque fiet excretio.

Maior per fe patet. Minor oftenditur, quia nutrimenti duæ funt partes; altera, quæ trahitur, vtilis; altera, quæ expellitur, inutilis. Vnde Hipp. nutritionem affimilauit fecanti, qui quidem modò trahit, modò protrudit, ita, & membri virtus trahit vtile, protrudit inutile. *1. de diæta.*

Quòd excrementa corporis funt tria, iuxta coctiones tres, feces primæ, quæ in ftomacho fit, & inteftinis: vrina alterius, quæ in hepate, & venis efficitur- tertiæ, fordes, quæ in membris conficitur. De omnibus loquitur Hippoc. fed manifeftius de alui excrementis, & de vrinis, vtpotè magis fenfibilibus. Iftę verò coctiones proportioné feruat ad inuicem in hanc formam; attracto alimento à ventriculo, apponitur, ad illius tunicas, pofteaquam illud in chylum eft conuerfum: dum verò apponitur ventriculo, trahitur aliquid ab hepate, & inteftinis, & hæc eft prima pars. In altera fit affimilatio in ventriculo, appofitio in inteftinis, & hepate, tractio in membris. In tertia fit in ventriculo alimenti vnio, in hepate, & inteftinis affimilatio, in membris appofitio denique fames oritur. *1. Animaduerfio.*

Quòd facilis excretio. vel fignificat excrementi eductionem, vel fuperflui transmeationem, vel tranfpirationem: quomodocunque dicas, vera eft fententia. Quorum enim excrementa celeriter educuntur, & quæ facilè permeant corpus, & quæ citò diflantur, celeriter alunt, nam quod facilè apponitur, facilè tranfpirat. *Altera adnot. Lib. de alimento.*

Quod alimenti in alendi ratione, triplex eft differentia, penes velox, fcilicet, & tardum, confertim, & paulatim, multum, & paucum. Id celeriter nutrit, quod ftatim affumptum nutrire incipit: contra tardè, quod longo tempore id præftat. Affatim nutrire dicitur id, quod pofteaquam nutrire cœpit, breui totum præftat alimentum. Confequitur autem hæc differentia primam, nam quod celeriter nutrit, affatim etiam id facit, & tardè nutrit, fenfim, multum nutrit quod plurimis fui partibus tranfit in membrum, & è contra paucum, quod multum habet excrementum. *Tertia animaduerfio*

Quòd multæ funt conditiones cibi celeriter nutrientis. Prima ponitur Aphorifmo vndecimo huius, nempè, quod fit humidior. Altera hic, quod celeres habeat excretiones. Ideo videmus aquas laudabiles ftatim poft affumptionem excerni, & per fudores; & per vrinas, & eo celerius vinofa vina, & alba. Tertia, quod citò coquatur ab externo igne, quia tale alimentum ab interno quoque facilè fuperabitur. Quarta, quod ftatim ab affumptione corpus roboretur, id ex actione motus in membris, & pulfu clare deprehenditur. nam fimul atque ventriculus fufcipit alimentum, totum trahit vtilem vaporem, quo reficiuntur fpiritus. *quarta animaduerfio*

Quod ifta fententia vera eft, quibufdam conditionibus fuppofitis, Prima, vt comparatio fiat inter alimenta æqualiter præparata, & non fit alterum affum, alterum elixum. Deinde, vt dentur eidem homini, eodemque modo difpofitio quo ad res non naturales. Tertiò vt cibus non habeat aliqua medicamentofam qualitatem, nam Vitellinæ tardè defcendunt fecundum fubftantiam, fed ob falfedinem facilè defcendere poffent, ita & caftrati pedes citò nutriunt, at ob lentorem tardè defcendunt. Id igitur quod celeriter alit, celerem quoque habet excretionem, quod tardè, tardam, dummodo prædictæ feruentur conditiones. *5. Animaduerfio*

Quòd ventriculus, & chylo, & fanguine nutritur. Quod enim chylo, nutriatur, probatur, quoniam eum auidè attrahit. At nulla pars naturaliter attrahit humorem, nifi ex illo nutriatur. Patet etiam ex fame, quæ ftatim ceffat affumpto alimento. Cęterum fanguine etiã nutritur ventriculus, quod manifeftas in fe habeat venas, & fanguine refertas, per quas etiam neceffitatis tempore attrahit ab hæpate, nam (vt fcripfit Hippoc.) vbi plenus eft ventriculus. trahit ab ipfo vniuerfum corpus, at vbi vacuus eft, trahit à toto corpore, neque enim neceffarium eft, omnem partem fanguine nutriri. offa enim medulla nutriuntur, teftes femine, articuli muco, vngues, & pilis excrementis. Ita & ventriculi tunica immediatè chylo patitur tamquam fibi familiari fubftantia. *Sexta adnotatio.*

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XIX.

In morbis acutis, non omnino certa, &c.

Connexio. CVM in antecedentibus Hipp, multa de Prognostico scripsisset, signaque plurima ad malum, vel bonum assignasset, in hac sententia celebrem præceptionem de morborum euentu præscribit.

Intẽtio Prædictio in acuto morbo non est omninò certa.

Ratio intẽtionis. Vt Medicus non ita fidat ijs, quæ in morbis apparent, vt necessarium arbitrerur, quod futurum præsentit, in stabilia enim sunt, quæ in humidis consistunt, quare facilè & à natura, & à fortuna transmutati scribit Hippocrates.

Libro de decẽti ornatu. Aphorismi breuitas diuisionem non patitur.

Diuisio Demonstratio. Morbi, qui dubium habent euentum, non certam habent prædictionem.

Acuti morbi dubium habent euentum. Ergo

Morbi acuti non est certa prædictio.

Maior de se est manifesta. Minor probatur ex Hippocrate primo de morbis, qui anginam, pleuritim, peripneumoniam, ardentem febrem dubij euentus morbos iudicauit.

prima animaduersio Quòd sermo in hoc aphorismo est de futuris contingentibus, quæ sunt in triplici differentia, quædam vt plurimum eueniunt, vt in æstate calor, in hyeme frigus, quædam rarò accidunt, vt Cometa, quædam sunt ad vtrumlibet, quia æqualiter fieri, & non fieri possunt, vt quæ à voluntate nostra pendent. De primis, & secundis, est determinata veritas, quòd erunt, & non erunt, vt plurimum, vel rarò. At de contingenti futuro ad vtrumlibet non est determinata veritas, talis est in vniuersum euentus acuti morbi, quia potest occidere, & non occidere.

Altera Adnot. Quòd in ipso acuto morbo adhuc triplex illud contingens reperitur, pleuritis enim, vt ita dicam, si omnia signa bona habeat, sanabitur æger, si omnia mala morietur, si partim bona, partim mala, dubius erit morbus. In primo, & secundo casu Medicus ferè semper vera prædicit, quia vt plurimum contingit sanari cum signis bonis, mori cum malis At in tertio dubius est euentus. Ideò in omnibus illis incertæ prędictiones vt plurimum, in primo autem, & secundo casu rarò incertæ.

3. animaduersio. Quòd morbi acuti quidam dicuntur boni moris, alij mali moris. Boni moris est ille, qui seruat sua signa exquisita, vt Causos sitim, vigiliam, ardentem calorẽ seruans benignus dicitur. At Causos, cum sine siti est, vel cum somno, malignus dicitur, in benigno rarò contingit errare, apparentibus signis optimis, vel pessimis in maligno vt

3. aph. plurimum, quia inconstans. Ideò scripsit Hipp. in inconstantibus temporibus inconstantes morbos fieri, & ad iudicandom difficiles.

4. adn. lib. prędictor. Quod in omni acuto morbo potest fieri prædictio, vel inprincipio, vel in augmento, vel in statu ipsius morbi. In principio vt plurimum incertæ prædictiones, & etiam in augmento. Ideo mouit Hipp. non esse prædicendam, donec statum acceperit morbus, eo enim tempore coctiones accidunt, & quicquid natura potest ostenditur. Cæterum causæ, cur in vniuersum non sint certæ prædictiones in acutis, sunt materiæ caliditas, & tenuitas, ob quæ citò de vna parte ad aliam transmittitur, error ægri adstantium, aut Medici, fortuna, nouus superueniens morbus, est tamen certior ad mortem. quam ad salutem prædictio, quia magis contingit mori, quem prædixeris victurum quam è contra.

Animaduersio Quòd Medicus in prognostico duo facit, primò mente agitat, quid sit futurum, deinde id pronunciat, & voce explicat, primum appellat Galenus præsensionem, secundum prædictionem, debet igitur Medicus semper vti præsensione, non semper prædi-

ctione,

ctione, nisi cum magno fundamento omnibus collectis signis, & inter se comparatis probe morbi statum: nam ex vera prædictione admirabilis iudicatur Medicus: *At si errauerit*. ait Hipp. *fortasse insanire videbitur*,

Li. prædiction

Quòd Prognosticum multa comprehendit: euentum, tempus euenti, modum, auctorem, qualitatem, de quibus omnibus vera est sententia. De euentis scripsit Hipp. alios esse morbos sanabiles, vt tertiana, quartana; alios mortales, vt morbus acutus in prægnanti muliere; alios dubios, vt acuti in principio omnes. De tempore euentus dixit alios esse breues. vt angina, pleuritis alios longos, vt nephritis, podagra, de reliquiis eodem modo.

6. adn. *1. de morbis.*

Quòd morbus quo fuerit acutior, manifestiorem habet à principio prædictionem, quia statim magnæ mutationes fiunt, qui enim euasuri sunt, facilè spirantes, dormiẽtes, sine dolore degunt. Morituri difficilè spirantes, delirantes, & cum dolore degunt. at in morbis longioribus firmior est prædictio in processu, quia materia magis crassa, & non ita instabilis.

7. Animaduersio. 5. prog.

APHORISMVS XX.

Quibus in iuuentute aluus est, &c.

CVM antea de excretione verba fecisset & docuisset alimenta celeriter nutrientia celerem excretionem habere. Nunc ostendit Hipp. quomodo se habeant ætates ad deiectiones.

Connexio.

Quibus in iuuentute aluus est humecta, in senectute siccatur, & è contra sicca in iuuentute, humectatur in senecta.

Intẽtio

Ne miremur, si ratione ætatis contingat celeriter nutrientia tardè exire, & è contra. Deinde verò, vt hanc alui siccitatem, & humectationem non morbosam, sed naturalem dignoscamus

Ratio intẽtionis.

Diuiditur hæc sententia in duas partes, in quarum prima, primam statuit conclusionem, in altera verò alteram illi contrariam.

Diuisio

Causæ contrariæ effectus pariunt contrarios.

Sed causæ deiectionis in iuuene, & sene sunt contrariæ. Ergo

Effectus parient contrarios, & per consequens aluus in iuuentute humida, siccafiet in senectute, & è contra.

Demonstratio.

Maior certa est. Minor ostenditur. nam iuuenes in ratione ætatis sunt calidi, ac sicci, senes verò frigidi, & humidi.

Quòd causa alui humidioris, vel siccioris est temperies ventriculi, intestinorum, & hepatis. Calidum igitur, & siccum per se causa est alui siccioris, per accidens autem aluum humidam facit ob bilis copiam. E contra frigidum, & humidum causa est humidioris. Quòd igitur iuuenes aluos humidas habent, fit ob copiam bilis. siccabitur autem ijs, in senectute, desinente temperie in frigidam, & siccam, quare pauca gignetur bilis. At è contra, qui iuuenes aluos habent siccas, ob siccitatem, & caliditatem, his in senectute humidæ fiunt, refrigerato corpore, & humectato. Caliditas igitur, & frigiditas maximè faciunt ad retentionem, & attractionem, venas quoque amplas constituunt, vnde exsiccatur aluus, nisi tanta gignatur bilis copia, vt vincat. Frigiditas, & humiditas aluum humectant, quia minimè retinent, parum attrahunt, venasque angustias constituunt.

1. animaduersio.

Quod ad huius sententiæ veritatem debet supponi à nobis idem homo, non diuersi, præterea idem cibus, eodemque modo paratus, Aequalitas denique in rebus cæteris non naturalibus. Solum differentia debet esse in ętate.

Altera adnot.

Quod frigiditas duplex est, alia interna, alia externa. Interna aluum reddit humidam,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

3. *animaduersio.* 3. *aph.* dam, externa verò ficcam. Quare ſcripſit Hipp. Aquilonias conſtitutiones aluum indurare; nam calor innatus conſumit, & attrahit. Conſtringitur quoque podex, & non facile patet aditus. Sed dices frigus externum cutim denſat: Ergo pellit intus excrementa; Aluus igitur erit humidior. Dicendum, quod magis poteſt caliditas, quæ tanta eſt, per id temporis, vt magis conſumat, & exſiccet, quam ex adſtrictione cutis intus promoueatur. Sed quid dices Galeno ſcribenti copioſiora eſſe excrementa per hyemem, & in vrinis hypoſtaſim copioſiorem? An quia hyeme plus cibi ſumimus, plus etiam eiicimus? At non ita frequens eſt deiectio per frigora, ſicut per humida, aut temperata.

APHORISMVS XXI.

Famem thorexis ſoluit.

Connexio. CVM multa de conualeſcentium refectione dixiſſet Hipp. ſupra, contingit autem non proficere corpora ob nimiam aſſumptionem, Docet nunc, quomodo ſit reprimendus appetitus, quod etiam Aphoriſmo 16. alia ratione explicauit quietem, Famem tollit vini potio.

Intētio Vt celebre, & commodum famis remedium deſcribat, & vt oſtendat de vino, hoc habere mali, quod appetitum tollat. nam bibaces non admodum ſunt edaces.

Ratio intētionis. de aere aquis, &c. Huius ſententiæ breuitas diuiſionem non patitur.

Diuiſi Quod cauſæ famis eſt contrarium, famem tollit.

At vini potio cauſæ famis contraria eſt. Ergo

Vini potio famem tolli.

Demonſtratio. Maior de ſe patet, minor verò declaratur: nam fames fit ob inanitionem, aut corrugationem ventriculi oris à frigido, & mordaci humore. Inanitionem citiſſimè tollit vinum means per vniuerſum corpus, iuxta illud *Facilius eſt potu refici, quam cibo*. Frigida ventriculi intemperies, ſeu mordacita à vino corripitur, & attēperatur. Quare omnem famem tollit vini potio.

Prima animaduerſio Quod fames naturalis quædam eſt mediocris ob conſuetam inanitionem orta, altera vehemens, qualis conualeſcentibus, vel valde exercitatis contingit ob nimiam corporis conſumptionem. Fames verò præter naturam omnis in exceſſu conſiſtit. De omni fame vera eſt ſententia, licet Galenus de canina ſolum exponat.

Altera admot. Quòd fames præter naturam duplex eſt, quædam canina dicitur, per quam homo nunquam expletur, ſed quantumuis edat, ad vomitum redit, ſicut canis. Alia autē dicitur, per quam homo in principio quidem vehementer appetit, ſed paulò poſt deficiente cibo decipit, & linquitur animo, oriturque ab ingenti ventriculi frigore in ijs qui per niues, & glacies plus nimio ieiuni iter faciunt, rapitur enim calor ad cor, non habens vnde paſcatur, vel humor aeris a ventriculo attractus conſenſu cor afficit, vnde ſyncope oritur.

Tertia animaduerſio Quod vinorum aliud eſt generoſum, aliud mediocre, aliud debile. Rurſus in ſapore aliud dulce, aliud auſterum, aliud medium. Vinum itaque hic intelligit Hipp. calidum, odoratum, mediocriter auſterum, quale eſt Græcum maluaticum, tollit enim hoc vinum tam naturalem famem, quam eam, quæ eſt præter naturam. Sed in naturali dandum cum cibo, & poſt illum, cum pane, vel offa intinctum, ne vacua vaſa reperiens, caput offendat. In fame verò non naturali & in cibo, & ante cibum, nam fames canina eo curatur, & cibis pinguibus. Βούλιμος autem, ſicut omnis animi defectus, eo etiam corrigitur, non ſolum potu, ſed & odore.

Quòd vini potio meraci non ſolum habet dictam prærogatiuam tollendi famem, ſed

ſed vrinam maximè mouet; vnde ſtranguriam, & dyſutiam ſoluit; oculorum item dolores à cauſa frigida, non modò potum, ſed in fomento adhibita, nocet tamen iјs, qui debile caput habent, vt pueris. Quare in totum ſunt à vino arcendi, & non modò illi, ſed eorum nutrices, quod epilepſiam inducat, & lapides gignat. Vnde concurrunt omnes celebres Medici, Pueris vinum eſſe prohibendum vſque ad decimumquartum annum, Cæterum vinum dulce minus caput ferit, & inebriat, & ſputum magis educit, quam vinoſum in pituitoſis naturis; incommodum enim eſt bilioſis. 4. adn. 4. acu. 7. aph. 48. 7. aph. 31. Hip. de Acut.

APHORISMVS XXII.

Qui à repletione Morbi ſunt.

CVM in præcedenti de famis remedio tractaſſet, quòd ex meri potione conſtat; Nunc cauſam reddit, cur vinum pollat famem, quoniam contrarium eſt illi, & contraria contrariis pelluntur. Connexio.

Curatio per contraria facienda. Intentio

Prima, vt Poſtulatũ in Medicina ponat; altera verò vt cauſam reddat præcedentis aphoriſmi, tertia, vt illos reprehendat, qui putant omnem morbum à repletione fieri. Ratio intentionis.

Diuiditur hæc ſententia in duas partes; in prima exemplo particulari ſuæ intentionis cauſam ponit; in altera verò concluſionem intentam. Diuiſio

Repletio vacuatione tollitur, & è contra, Ergo
Contrariorum contraria ſunt remedia. Demonſtratio

Antecedens ponitur ab Hipp, tamquam notum, & ex Aphoriſmo decimoſeptimo comprobatum. ſanatio enim; vbi cibus, plus quam ratio poſtulat, aſſumptus eſt, fit ſtomacho euacuato, aut vomitu, aut deiectione. Fames repletione ſtatim tollitur. Conſequentia deducitur a particulari ad vniuerſale.

Poteſt & vniuerſali ratione probari hunc in modum.
Omne quod alicui vin infert, illi eſt contrarium. Altera
Sed omne remedium vim infert vitio corporis. Ergo Demonſtratio
Remedium omne erit vitio contrarium.
Maior, & minor per ſe patent.

Quòd duo ſunt Medici poſtulata, quæ quidem ipſe (eò quod euidentia ſunt, & principia ſunt) ſupponit, aut exemplis ſolum declarat. Primum, eſt conſeruationẽ fieri per ſimilia. Alterum verò, curationem per contraria fieri. Sed contra dicet aliquis: Si medicina eſt adiectio, & ablatio: Ergo Medicus ſemper addit, vel demit. Conſeruatio igitur fit etiam per contraria: addere enim eſt tollere defectus vitium; demere verò, quod abundat. Quare dicendum, fieri quidem omne opus Medici per contraria. ſed in morbis (quia euidens ibi eſt contrarium) dici curationẽ, in ſanitate verò (quia exceſſus ferè non ſunt ſenſibiles) dici conſeruationem. Rurſus dices: Corpus temperatum debet in ſua temperie ſeruari: ergo per exactè ſimilia. Verum eſt: ſed quia, ob varias transmutationes rerum non naturalium, non poteſt in eodem ſtatu permanere: ideo ad illam conſeruationem requiritur additio, atque ablatio. 1. adn.

Quod cum tria ſint præter naturam, nempè morbus, cauſa, & ſymptoma, de omnibus verum eſt, curationem per contraria fieri. Cum verò dicimus tolli moleſtiam per contraria: dupliciter intelligi poteſt: aut priuatiuè, vt pallor tollitur inducta rubedine; dolor inducta voluptate calidum inducto frigido, & ſic intelligendo, nulla eſt difficultas; vel intelligimus ita eſſe contrarium remedium, vt vim habeat efficiendi contrarium, & ſic vera etiam eſt ſententia: Altera animaduerſio

E ſeu

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſeu vis illa contrarij efficiendi ſit in remedio actu, ſeu potentia; mediatè, ſeu immediatè; per ſe, aut per accidens: nam vomitus, vomitum curat, fluxus fluxum, ſcāmon'um bilem tollit, & febrem, quamuis actu ſimilia ſunt: ſed vim habent efficiendi contrarium, cauſam tollendo.

3. Animaduerſio. Quòd contraria hic largo modo accipere oportet, & non propriè: quia non omnis morbus habet verè contrarium, ſed oppoſita intelligere debes, quocunqe modo opponantur. Oppoſitio autem non ſolum in primis, ſed ſecundis, & tertijs qualitatibus eſt conſideranda. non enim ſolum calido, aut frigido curantur morbi, ſed amaro, adſtringenti; & non ſolum ijs, ſed proprietate occulta; qua ratione alexipharmaca, & alexitaria, venenis opponuntur. Sed dices: Theriaca, quæ ex Vipera componitur, veneno ipſius reſiſtit. Curatio igitur fit per ſimilia. Dicendum tamen, ineſſe quidpiam in carne viperæ veneno ipſius contrarium. Sed quid dices de ſcorpione applicito loco ab eodem demorſo, & ſanante, atque attrahente venenum per ſimilitudinem? Ergo per ſimilia curatio fiet. An quod contrarius dicitur ſcorpio applicitus, quia cauſam remouet, licet actu ſit ſimilis?

4. adn. Quod morborum quidam dicitur in fieri, alius in facto eſſe. Primus requirit præcationem, & curationem: At verò ſolum curationem. Sed dices: Hippoc. vult, vt ſemper nos opponamus cauſæ morbi; at factus morbus, vt hectica, cauſa caret. Dicendum cauſam, etiam ſi abſit, indicare tamen remedium, ſaltem mediatè. Cæterum propter hoc putarunt nonnulli cauſam coniunctam ſemper eſſe cum morbo, ſed aliam à morbo nullam habere indicationem: cuius contrarium in cauſa antecedenti contingit: nam ablato erodente humore, non tollitur vulcus; at ablata intemperie, tollitur febris, quia illa eſt illius coniuncta cauſa. Seu igitur tollamus coniunctam cauſam, ſeu ponamus illam eandem, vel diſtinctam à ſuo effectu, parum refert ad curationem. (De natur. humana.)

Quomodo autem ſoluator plenitudo, & quot illius ſint genera, latè ſcripſimus ſupra Aphoriſmo decimoſeptimo eſt autem plenitudo frequentiſſima, & maximè familiaris morborum cauſa, adeò ventri ſunt homines, & ebrietati indulgentes.

APHORISMVS XXIII.

Morbi acuti quatuordecim diebus iudicantur.

Connexio. CVM in ſuperiori Aphoriſmo præcipuè de euentu morbi egiſſet, aſſerens non eſſe certum in acutis; Nunc de tempore euentus autorum agit, terminum præſcribens illorum.

Intētio. Morbi acuti quatuordecim diebus iudicantur.

Ratio intētionis. Vt quamvis incertus ſit acutorum euentus, ſaltem Medicus hoc certum habeat, illos intra quatuordecim dies inſignem effecturos mutationem: & vt moneat Medicum, magnam diligentiam in ijs morbis adhibeat, in quibus operandi occaſio adeo breuis eſt. Quare maximè Medicum laudat Hipp. qui in morbis acutis, a quibus plurimi moriuntur, excellat.

Non eſt capax diuiſionis hic Aphoriſmus ob breuitatem.

1. Acutorum. Diuiſio. Demonſtratio. Natura diu magnos labores ferre nequit.
Acuti morbi labores magni ſunt. Ergo
Illos natura diu ferre non poterit.
Sed experientia docuit, hunc terminum non tranſcendere quatuordecim dies continuos. Igitur intra hoc ſpatium finietur acutorum impetus.
Maior, & minor claræ per ſe ſatis ſunt.

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quod peracutum morbum illum intelligit, qui magnus est, & celeriter mouetur. Iudicium autem hic accipitur pro tali morbi mutatione, vti iam euidenter de morborum exitu pateat: non enim omnes acuti morbi subito soluuntur; sed aliqui paulatim, vt pleuritis, & peripneumoniam. Ideo hic iudicatio non solum mutionem subitam significat; sed quancumque insignem: dicitur autem fieri quatuor, & decem diebus, non quod necessario ad eum terminum sint p[e]ruenturi omnes acuti, sed quod intra illum. Terminantur autem aliquando intra quartum, vt peracuti exactè, intra septem verò peracuti non exactè, à septimo autem ad quatuordecim acuti simpliciter. Modum verò hos terminos dignoscendi scripsit Hippocrat. cum ait, *accessiones, & constitutiones*.

1. adn. — *1. huius. 12.*

Quòd acuti morbi, quidam sunt continui, & vniformes, qui statim vigent, & perseuerant in suo illo vigore: Alij sunt difformes, & interpolati. De primis intelligit hic; nam non potest natura continuos labores, & magnos vltra dies quatuordecim tolerare. qui quidem dies numerandi sunt non solum à principio morbi, sed à principio vehementiæ morbi. At morbi interpolati acuti ad quadragesimam diem se extendere possunt, vt scripsit Hipp. Laudans bonam respirationem, quæ in acutis morbis fit intra quadraginta dies iudicationem habentibus. Acutus igitur morbus quatuordecim diebus iudicatur: & acutus ex decidentia iam iudicatus est, quia ex sua acutie decidit: quod Hipp. inter iudicationem reponit. Sed dices: Anaxion cum pleuritide ad trigesimum peruenit sine insigni mutatione, cum tamen Hippoc. velit pleuriticum morbum iudicari intra quatuordecim dies, alioquin in suppurationem transire. Dicendum, Anaxionem pleuriticum iudicatum esse vndecima iuxta sensum huius Aphorismi; quia eo die sudauit, & exspuere cœpit, quæ dicitur insignis mutatio. Cum verò scribit Hipp. pleuriticos suppurari, nisi intra quatuordecim dies supra repurgentur, numerari oportet dies, non à principio morbi, sed à die, quo exspuere cæpit: qui quidem fuit vndecimus; & vbi ad vigesimumquartum deuenit, ferè erat expurgatus, licèt non in totum: non enim vult Hip. eos ex omni parte expurgari debere, vt fugiant suppurationem intra quatuordecim dies; sed sufficit, si maiori ex parte repurgentur.

Altera animaduersio — *1. Prog.* — *3. epid. Com. 3.*

Quod morbus acutus quidam est cum febre coniunctus, alius verò sine febre. Rursus cum febre, vel habet eam febrem sine inflammatione, vt causus, sinochus; vel cum inflammatione, vt pleuritis, angina, phrenitis. Morbi acuti sine febre sunt apoplexia, conuulsio, epilepsia. Sed dices: apoplexia, & epilepsia longo admodum tempore iudicantur: ergo non omnis acutus morbus habebit præscriptum terminum quatuordecim dierum. Dicendum, apoplexiam iudicari, idest magnam mutationem efficere intra illos dies, vel ad paralysim, vel ad excitationem, vel ad mortem. De Epilepsia dicimus, esse acutum morbum solum in accessione, quæ intra paucas horas iudicari solet.

3. adn.

APHORISMVS XXIV.

Index septimi quartus, &c.

CVM in antecedenti Aphorismo de tempore euentus in acutis morbis tractasset quatuordecim dies statuens; In præsenti modo de diebus contemplabilibus agit in eisdem malis.

Dies in acutis contemplabiles sunt quartus, septimus, vndecimus, decimusquartus, decimusseptimus, & vigesimus.

Vt Medicus dies cognoscat, in quibus insignes mutationes fiunt, & vt ostendat vl-

Connexio, Intẽt. & Ratio intentionis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

timum terminum in acutis esse vigesimam diem, si continuè affligant.

Diuisio. Cum hæc sententia vnicam habeat conclusionem, non est cur à nobis diuidatur.

Demonstratio. Illi dies in acutis sunt maximè considerandi, in quibus insignes mutationes fiunt.

Sed in quarto, septimo, vndecimo, decimoquarto, decimoseptimo, & vigesimo insignes fiunt mutationes in acutis.

Ergo in illis illi dies à medico magnopere sunt animaduertendi.

Maior per se nota est. Minor vt experientia comprobata accipitur ab Hippocrate.

prima Animaduersio. Quod dies contemplabiles sunt in triplici differentia: alij indicatiui dicuntur, alij iudicatorij, alij denique medij. Indicatorij sunt quartus, vndecimus, decimusseptimus. Iudicatorij verò septimus, decimusquartus, vigesimus: Intercalares sunt tertius, quintus, nonus, decimustertius, decimusnonus, & vigesimusprimus. Cęterum dies indicatiui, quasi præcones sunt eorum, quæ in iudicatorijs fieri debent. Nam quarta, quid in septima: vndecima, quid in decimaquarta; decimaseptima, quid in vigesima fieri debeat, demonstrat. Et dicuntur indicatiui, non quod in illis crisis non fiat; sed quod magis iudicent, quam indicent. Dies iudicatorij sunt, in quibus potissimum fiunt crises, & illæ magis ab bonum. Dies autem intercalares sunt illi, in quibus natura vel anticipans, vel postponens morbum indicat, vel iudicat.

Quòd in febribus continuis supradictos dies contemplatur Medicus ita vt sunt:

Altera adnot. Sed in intermittentibus solum dies accessionis, vt quemadmodũ illis quarta est index septimæ; ita in his quarta accessio fit index septimæ accessionis, & veluti septimus dies in illis est iudicatorius; ita in his septima accessio iudicat: Illud verò non ignorandum, quod vsque ad vigesimum diem, quaternarij sunt potissimi; quia in eo spatio vis robusta est, & magnæ fiunt differentiæ per quaternaria; at post vigesimũ vis quaternarii deficit, quia languidior iam natura; ideò magis mutatio fit per septenaria, sicut post quadragesimum euanescit eadem ratione vis septenarij, & magis vigesimi indicant. Sunt tamen duo potentissimi dies in acutis septimus, & quadragesimus: ille enim primus est acutorum terminus, hic verò vltimus: primus enim est quatuordecim dierum, secundus viginti, tertius quadraginta.

3. Animaduersio. 4. demonstr. Quòd naturæ impetus solent fieri per dies impares; *trahit enim natura* vt scripsit Hippoc. *in die pari; expellit verò in impari.* Quare fit, vt morbi, qui per dies pares habent accessiones, fiant difficilis iudicij, & febres quæ in imparibus non soluũtur, reciduas faciant. Ideò mala iudicia fieri solent in sexto, octauo, duodecimo, & decimooctauo. Sed dices, si impar dies est iudicatorius, ergo decimus tertius, & non decimusquartus, itemque decimusnonus, aut vigesimusprimus erunt iudicatorij, non autem decimusquartus, & vigesimus. Dicendum, decimamquartam diem, & vigesimam esse impares, quia sunt fines septimanæ. Secunda enim ab octaua die numeratur, tertia verò à decimaquarta.

3. Prog. Cæterum dies, quarta habet rationem imparis, quia est septimæ dimidium, quæ quidem quarta dies raro admodum iudicat; & si quid boni habet, illud tertiæ tribuendum, quia ostendit, quid in tertia factum est. Cæterum dies, quemadmodum menses, & anni, non æqualiter numerantur, vt scripsit Hip. Hinc fit, vt tres septimanæ ad vigesimum terminentur, & non ad vigesimumprimum; itidem sex ad quadragesimum. Accedit autem hoc ob varietatem motus Lunæ, & Solis.

4. adn. Quod dies critici intra mensem Lunarem à Luna reguntur: quo circa cum Luna viginti septem diebus, & octo horis circuitum perficiat, diuiso eo tempore in partes quatuor, fient dies sex, & horæ viginti. Itaque primus dies criticus in septimum incidit, secundus in quartum decimum, scilicet dies tredecim, &

horas

horas decem, & sex; tertius in vigesimamprimam, scilicet dies viginti, & horas duodecim. Ex his septima dies in acutis validissima; concurrentibus duabus causis validissimis, motu videlicet Lunæ, & motu morbi: Post hunc decimusquartus, qui dimidium est totus ambitus Lunæ. Dies autem extra mensem à Solis motu sumuntur. Verum Hipp. his veluti experientia comprobatis magis, quam ratione aliqua, fidem habere voluit.

Quinta animaduersio.

Quòd numerus dierum diuersa ratione fit; aliquando enim numeramus ab ea hora, in qua sensibiliter homo malè habet: aliquando ab illa hora, in qua morbus maximè viget: aliquando verò ab aliquo accidente, a quo morbus pendet, vt in abortu, & partu, si succedat acutus morbus aliquis interpositis diebus, vult Hipp. à die partus computationem esse faciendam. Cum igitur tria ista principia concurrunt, nullus contingit error in ratione numerandi. At si non concurrant, potest numerari vnus dies pro alio, & sic dies septimus videbitur sextus, aut octauus. Contingit etiam error ob idiotas, qui primam diem morbi non rectè accipiunt. Si enim quis ægrotauit prima die mensis ad vesperam, numerans illam diem vnam, cum vna dies sit accipienda vigintiquatuor horarum ab ea hora, in qua cecidit homo. Ex hoc contingere potest, vt dies septima videatur octaua: quæ quidem omnia sunt à Medico consideranda.

5. aduer. *1. prog.*

Quòd vis diei indicatorij tanta est, vt nisi morbus in ea iudicetur etiam cum bonis signis, recidiua sit expectanda: & si Crisis in ea die fiat etiam sine coctione, tum magnæ sit efficaciæ: ad tutam enim, & fidam crisim duo requiruntur, coctio, & dies contemplabilis aliquis. Ideò scripsit Hippocrat. morbos, qui neque cum signis salutaribus, neque in diebus iudicatorijs desinunt, plerumque recidiuam efficere.

APHORISMVS XXV.

Æstiuæ quartanæ plerumque breues.

Connexio.

CVM in superioribus de duratione acutorum morborum tractasset; Nunc de longorum euentu pertractat, & loco exempli quartanam assumit.

Intentio

Æstiuæ quartanæ plerumque breues: Autumnales verò, & quę ad hyemem pertingunt, longæ.

Ratio intentionis.

Vt vno proposito exemplo morbi longissimi, demonstret omnes morbos in ęstate breuiores esse, quam in alijs temporibus, præcipuè autumno, & hyeme. Praeterea, vt ostendat salubriorem fore ęstiuam quartanam, quam hyemalem.

Diuisio

Hęc sententia in duas partes secatur: In prima de quartana ęstiua conclusionem ponit; in altera verò de quartana autumnali, vel hyemali.

Demonstratio.

Quo tempore quartanæ causa est mitior, calor intensior, habitus corporis rarior. citius soluetur.

Sed quartana in æstate causam habet mitiorem; calor eo tempore maior, & habitus corporis laxior. Ergo

Æstiua quartana breuior, quam autumnalis, & hyemalis, & per consequens morbi in æstate breuiores sunt.

Maior per se clara est. Minor autem probatur ex parte causæ, quia humor quartanam creans subtilior est in æstate, quam in autumno. Reliqua verò aperta sunt.

1. Animaduersio.

Quòd quartana duplex est, altera exquisita, altera notha. Exquisita oritur à melancholia naturali, vel sanguine per æstatem exassato ad autumnum. Notha fit ex bile adusta, vel ex cruditatibus in pueris, & adolescentibus ex praua victus ratione. In æstate igitur magis fiunt nothæ quartanæ, ideo causa facilior. Accedit

calor æstatis fundens humores, ac liquans, & per sudorem transmittens, rarefacto corpore (quartana enim plerumque sudore iudicatur) quod nec autumno, nec hyeme contingit, nec enim calor adest fundens, & humores frigidiores sunt, & magis ad interna mouentur. Quamvis autem innatus calor sit hyeme maior quantitate, & ideo ad alimentorum coctiones aptior, non tamen ad fundendos, & liquandos humores æquè potens, vt æstiuus auctior in qualitate. Quare videmus apoplexiam, & conuulsionem magis requirere, vt sanentur, extraneum, ac febrilem calorem, quam naturalem: hic enim aptior ad coquendum alimentum, ille ad reducendum humorem ad temperiem, ad fundendum, excernendumvè.

Altera aduert. Quòd quartana alia est simplex, idest nullo alio affectui coniuncta; alia composita, quæ ex tumore lienis enascitur. Rursus vtraque, vel est intermittens, vel continua. Intermitrens aut est vnica, aut duplex, aut triplex. Vnica quarto quoque die corripit: Duplex autem bis intra quatuor dies. Triplex verò ter intra illud spatium. Quartana igitur continua, vel triplex admodum periculosa est, minus duplex. Quartanæ verò cum tumore lienis, periculum est, ne in hydropem transeat. At vna quarta simplex securissima est, licet longissima, non solum ipsa in se testimonio Hipp. sed à magnis morbis liberat: in senibus tamen non vacat periculo, maximè autumnalis. Cæterum hybernas quartanas, scripsit idem Auctor, transire in acutos morbos, quia temporis frigiditate augentur, & fiunt continuæ, aut triplices: transientes in morbos acutos.

3 animaduersio. De capitis vlner. 3. aph. 3. Li. prædiction per ap. 3. huius. 3. aph. Quòd omnes morbi citius terminantur æstate, quam hyeme, seu ad salutem, seu ad mortem. Ratio primi, quia materia est calida eo tempore, & facilè extenuatur, atque excernitur adiuta ab ambiente. Ratio alterius, quia æstate citius putrefit corpus, & magis debilitatur. Ideò ex capitis vulnere, si quis moriturus est, testimonio Hipp. citius moritur æstate, quam hyeme, & citius eo tempore febris corripit. Nec ex hoc tollitur veritas eius, quod scripsit bene se habere morbos calidos ad tempora frigida, quia non dicimus morbos esse minus periculosos æstate, sed breuiores. Cæterum de temporibus anni in comparatione ad morbos loquens Hippoc. aptissimum (ait) esse ad pessimos, & vetustissimos morbos submouendos ver, & æstatem, & maiorem commoditatem præstare, quàm autumnum, vel hyemem. Sed dices: Quartana autumnalis, quia tempori cognata est, deberet esse breuior, & minus periculosa. Sed & æstiua tempori cognata est, vt legitur apud Hippocratem. Præterea, etiāsi æstiua non esset cognata temporis, nō sequeretur esse breuiorē autumnalem, quia cōparatio illa trigesimiquarti aphorismi debet fieri inter morbos æquales.

4. Animaduersio. 3. prog. Quòd contingere potest æstiuam quartanam esse longiorem autumnali, & hyemali, sed raro, quando illa ex assato sanguine oritur eo tempore, hæc verò ex mala victus ratione. Solet autem per morbos acutos fieri abscessus ad quartanam, vbi febris elongatur sine inflammatione, aut alio signo malo, & maximè senioribus, si ad autumnum appropinquet, & erratico modo apprehendat.

APHORISMVS XXVI.

Conuulsioni febrem accedere, &c.

Connexio. CVM quartana se ad conuulsionem habeat, vt superueniēs ipsi illam soluat; ideò occasionem nactus, cum in superiori de quatana tractasset, nunc de conuulsione agit, docens quomodo se habeat ad febrem.

Intentio Melius est febrem sequi conuulsionem, quam e contra.

Ratio intentio Vt ostendat vnum morbum per alterum curari posse. Quare licere Medico aliquando ad vnius morbi curationem alterum inducere. Deinde, vt hoc vno exemplo

plo doceat, morbos frigidos à febri iuuari.

Aphorismi breuitas nequaquam diuisionem patitur. *Diuisio*

Febris conuulsioni succedens plerumque illam soluit. *Demonstratio*

Conuulsio febrem sequens, malum auget. Ergo

Melius est, vt conuulsio febrem antecedat, quam è contra.

Consequentia est manifesta. Antecedens probatur; quia febris conuulsioni succedens bona est dupliciter, & vt signum, & vt causa; vt signum quia ostendit conuulsionem fieri à repletione, ideò esse sanabilem; vt causa, quia humores coquit, & attenuat, ex quibus conuulsio nascitur. At conuulsio febri adueniens mala est vt signum, quia ostendit à siccitate fieri, quæ est perniciosa, & vt causa, quia auget malum.

1. animaduersio. 6. apho. Quòd conuulsio est accidens, per quod membra magna vi contrahuntur, aut inordinatè mouentur: ideo quædam est cum motu manifesto, vt epilepsia; quædam cum occulto, vt distensio: per quam corpus ad anteriorem, vel posteriorem partem flectitur, vel erectum manet. Causa huius affectionis duplex ponitur ab Hipp. neruorum scilicet repletio, & inanitio; præter quas alia ponitur tertia causa, humorum malignitas; nerui enim distenditur nimium madidi, aut exsiccati, veluti cordæ, & funes; aut aliqua pungenti illo squalitate, quę ita aduersa est membro, vt cogat ipsum ad se retrahendum, non secus ac puncti verme contrahuntur. Cæterum repletio, quæ conuulsionem facit, non solum est humoris, sed crassi flatus, qui in neruorum propagines insiliens, illas non secus, atque cytharę cordas, implet. Probabilius autem est conuulsionis causam statum istum statuere, quam humorem crassum, nec enim posset solui distensio intra quatuor dies, si ab humore imbibito fieret, nec distingui posset à paralysi quam ex crasso homore in neruis impacto fieri statuit, nec ratio facilè redderetur, cur in resolutionem tollatur motus, & sensus, in conuulsione verò minimè sub eadem causa eadem symptomata fiant. Auicenna vult fieri vtramque passionem ab humore frigido, sed imbibi in parlysi, in conuulsione autem impactum esse, & crassiorem, quod falsum videtur, quia ex vini potu fit conuulsio, replente vino ipsos neruos. Alij dicunt fieri conuulsionem ab impacta in principio nerui materia, sed in paralysi esse per totum neruum imbibitam: Cardanus ait in conuulsione esse materiam in cauitate nerui, at in paralysi in illius substantia: Sed hoc scripsit Auerroes non esse scibile, cur eadem materia eodē loco posita, modò faciat paralysim, modò conuulsionem. Eadem de epilepsia, & apoplexia est dubitatio. At si ponamus flatum materiam conuulsionis, humorem verò paralysis, & apoplexiæ, facilè soluitur quæstio. Sic epilepsia plerumq; ex flatu oritur, apoplexia ex crasso humore.

Altera adnot. Quod febris conuulsioni superueniens eam soluit, at non quæcumque febris id efficere potest; nam magna vires dissoluit; parua non sufficit ad flatus, vel humoris dissolutionem. erit ergo talis febris, quæ conuulsionem, & apoplexiam curare potest, qualis quartana; de illa enim scripsit, quod conuulsionem tollat. Num verò Medicò liceat in istis morbis febrem excitare, negant aliqui: quia difficile est, ita proportionatam inducere, & periculosum si vehemens excitetur: veluti in Numeni Filio excitata est febris cum apoplexia laboraret, interijt tamen ille. Sed non ob hæc terreatur Medicus, sed naturam imitando, febrem excitare debet, etiam si sit periculosum, quia morbus est extremus. Exempla habes apud Hippocrat. febrem excitantem in conuulsione. Sed dices: quomodo natura potest excitare febrem in apoplexia, & conuulsione, cum rigeat vniuersum corpus, & ferè extinctum habeat calorem? Dicimus, non secus, ac per rigores febres excitantur, ita in illis affectibus excitari posse à natura, attracto in principio calore ad cor, & ibi ob impetum conculcato sanguine, *5. aph. in epid.* *1 Epid. sect. 5.*

& incenso. Cæterum modum excitandi calorem in conuulsione, licet periculosum, ostendit Hipp. ex multa frigidæ profusione. sed supponit iuuenem bene carnosum, in media æstate, & sine vlcere, hoc est vulnere: febris enim non soluit conuulsionem ex vlnere, vel inflammatione. *5. aph. 21.*

3. aduersio. in Coacis. Quod conuulsio, quæ febri superuenit, vel illi aduenit in principio repletis neruis, aut in fine iam exsiccatis. Primo modo si accidat, potest soluere febrem: de hac scripsit Hip. in Coacis dicens; *Conuulsio febri superueniens eam soluit eodē die, aut postero, aut tertio; aduenit autē pueris potissimūm translata ad neruos materia.* At si febri acutæ, & in fine (maximè iuuenibus, & grandioribus) conulsio accidat, ferè lethalis est; quia exsiccata neruorum substantia, non amplius refici potest. Sed quocunque modo superueniat conuulsio febri, peius est, quam è contra: nam licèt in principio adueniat, & febrem soluat maius tamen malum est, quam febris; sed aliquando contrarium accidit: melius enim est conuulsiouem à repletione febrem sequi, quam malignam febrem sequi conuulsionem.

APHORISMVS XXVII.

Is, quæ præter rationem curant, &c.

Connexio. Intētio Ratio intētionis. CVM Hipp. multa hactenus de Prognostico tractasset, & post hac de eodem multa dicturus sit: In hoc aphorismo celebrem animaduersionem affert, circa prædictionem, veluti fecit in decimonono.

Signis, quæ non secundum rationem fiunt, parum est fidendum.

Vt non temerè Medicus ex quacunque leuitate, vel grauitate morbi pronunciet, & propterea, ob morbi mutationem irrationabilem, victus rationem mutet, atque ægrum perdat. Quare, & ad prædictionem, & ad curationem vtilis est hæc sententia.

Diuisio Demonstratio. Bipartitò diuiditur aphorismus: nam primò ponit conclusionem intentam, deindè verò rationem affert suæ intentionis.

Ijs, quæ instabilia sunt, & parum durant, Medicus fidem adhibere non debet.

Sed infida, & præter rationem signa instabilia sunt, & parum durant. Ergo

Infidis signis parum fidendum, seu ad bonum, seu ad malum.

Maior certa quidem. Minor verò ostenditur: quia, si præter rationem fiunt, causam habent non perdurantem, dummodo morbus secundum rationem fit, & constans, quia in alijs durare possunt.

prima animaduersio Quòd signum triplex est in significando, quoddam enim non est omninò fidum, & rationale; aliud omninò infidum, & irrationale; tertium partim fidum, partim infidum. Alleuatio igitur, quæ fit in die critica præcedente coctione, & euacuatione, omninò fida est ad bonum, Sicuti grauitas, quæ cruditates sequitur, ad malum: Signum omninò infidum est, si apparente coctione, & euacuatione, morbus ingrauescat, vel nullo ex ijs apparente leuetur; Neutrum signum est alleuiatio sine coctione, sed in die critica, vel apparente coctione, verum si euacuotione, vel apparente coctione, & euacuatine, sed non in die critica, veluti grauitas altero illorum deficiente. De signis autem omninò infidis loquitur hic Hipp. in quibus fides nulla, aut parua admodum habenda, imò irrationalia signa quò ad peius, eò meliora; quo ad melius eò peiora: Signis verò omnino fidis prorsus credendum: mediocriter autem medijs.

Altera animaduersio. Quòd signa irrationalia sunt in duplici differentia; vel enim apparent in morbo vniformi suam seruante naturam, vel in morbo difformi. Morbus vniformis est, qui signa suæ naturæ conuenientia seruat, vt sitis, vigilia in ardenti febre, sed somnus, & sitis carente in ea si appareat, iam non est causos exquisitus, sed difformis

mis. Sitis ergo est secundum rationem in causa; præter rationem verò carentia si- tis. Vniforme igitur signum fidum est, at difforme infidum, si parum duret, & subito adueniat. Verum signum difforme duret, & à principio inuadat, tunc potens est iudicium ad malignitatem morbi significandam, & talibus signis Medicus fidere debet: quod iam non sunt instabilia; sed quemadmodum morbo vniformi sunt difformia; ita difformi sunt vniformia, & secundum rationem. Id indicauit Hipp. dicens, esse instabilia, nec durare solere: quasi dicat: si durauerint, seu ad bonum. seu ad malum, fides illis habenda.

Quòd multæ sunt causæ, cur cum bonis signis ingrauescat morbus, cum malis verò leuetur. Id enim contingit, vel à causa externa, vt temporis mutatione, animi accidentibus, errore in victu; vel accidit à causa interna, propter pugnam naturæ cum morbo in separatione humoris, vt in critica turbatione, vel ob inæqualitatem materiæ, vt pars vna superetur, altera nequaquam, vel ob materiæ malignitatem, quam quidem non audet natura aggredi. Sed dices: Hippoc. in malignis morbis faciem bonam laudauit, & præter rationem extenuatam damnauit in prauis: & ista non secundum rationem sunt, & tamen illis credendum asseruit. Dicendum, illa signa infida non esse, quoniam quamvis difformia sint, supponuntur tamen ab Hipp. durabilia locis citatis. Hic autem infidum signum supponit, quippe quod subito fit, & parum durat in morbo vniformi. Cuius generis sunt critica signa, præcedente coctione, quæ quidem licet in se mala sint, respectiuè tamen bona sunt. *Altera Adnot.* *In Coacis. 1. prog. 6. epid.*

Quòd Medicus tunc mutare debet operandi modum, cum secundum rationem morbus mutatur: at cum præter rationem, nequaquam, sed benè speculanda causa, & persistendum quoad exitus pateat: præcipuè verò nil moliri debet, quando præter rationem fit grauior morbus, id rectè explicat infra Hipp. *si recta ratione gerenti omni a secundum eam minus succedat non protinus est ad aliud transeundum.* Cæterum infida signa plerumque in morbis malignis visuntur, quo fit, vt in illis salutis, aut mortis prædictiones non sint tutæ. *3. Animaduersio.* *Aph. 52.*

APHORISMVS XXVIII.

Febricitantem non omninò leuiter

CVM in superiori aphorismo Hipp. statuisset, non esse fidendum signis irrationalibus; Nunc signum sumit à corporis constantia, seu extenuatione, quando præter rationem fit. *Connexio.*

Corporis constantia, aut extenuatio præter rationé in febre non mediocri, malũ.

Vt vno signo Medicus in febribus, longitudinem, & breuitatem cognoscat. *Intentio.*

Sententia hæc bipartito diuiditur: primò enim suam conclusionem affert, deinde vero causam suæ intentionis. *Ratio inten.*

Id, quod significat, vel morbi longitudinem, vel virium imbecillitatem, est malũ *Diuisio*

Sed corporis constantia, vel extenuatio præter rationem in febre non mediocri significant morbi longitudinem vel virium imbecillitatem. Ergo *Demonstratio.*

Corporis cõstãtia, vel extenuatio rationé in febre mediocri, seu nõ omninò leui, malũ.

Maior per se quidem clara est. Minor declaratur: nam corporis constantia in febre arguit corporis densitatem, & frigidorum humidorum copiam, sicuti extenuatio præter rationem, humorum tenuitatem, vel malignitatem, corporis raritatem, & substantiam membrorum facilè dissolubilem.

Quòd febris, quædam est vehemens, quædam leuis, quædam mediocris. *1. adn.*
In leui febri raro corpus extenuatur: si tamen in ea consumatur præter rationem,

magnæ

magna morbi malignitas significatur. In vehementi autem febre fere corpus extenuatur, & valdè consumitur. At in mediocri frequentius vtraque affectio contingere potest præter rationem. Ideò de hac potius mentionem fecit in Aphorismo.

Altera animaduersio. Quòd corporis constantia absolutè bona est, quando arguit robur facultatis, sed respectiuè mala, cum est irrationalis; quia ex ea significatur morbi longitudo. At extenuatio præter naturam semper mala est: & si fuerit extrema, & appareat in primis tribus diebus sine causa manifesta, mortalis est apud Hippocratem. Vbi igitur corpus constat præter rationem, debet Medicus humores extenuare, & calefacere, & habitum rarefacere. At vbi præter rationem extenuatur, debet humores incrassare, habitum densare & virtutem corroborare.

3. Prognosticorum. Quòd, signum extenuationis, vel constantiæ corporis manifestissimum sumitur à facie. Ideo hanc in primis considerandam esse à Medico scripsit Hip. cum quoniam primo sese offert, tum etiam, quia multas partium differentias habeat. Deinde extenuationis signum sumitur à ventre inferiori, si quidem ibi etiam manifestè hoc signum patet, quoniam magis in ea parte, quam alibi viget pinguedo. Ideò scripsit Hipp inferius, Partes ad infimum ventrem attinentes, crassiores esse præstare, illarum verò extenuationem malam esse, & ad infernam purgationem parum tutam.

3. adn. 8. Prog. *aph. 37*

Quarta animaduersio. Quod morbi longitudo non solum ex corporis constantia præter rationem cognoscitur, sed ex alijs signis, vt ex sudore frigido iuxta illud: *Frigidi sudores cum febri &c.* Tertiò cognoscitur morbi longitudo ex cruditate excrementorum, vrina enim tenuis, & cruda morbi longitudinem significat. Sunt, & multa alia, quæ longitudinem, aut morbi breuitatem ostendunt, de quibus Hippocrates scripsit.

4. aph. 37. 1. aph. 12.

APHORISMVS XXIV.

In principio morborum, si quid &c.

Connexio. CVM supra asseruisset Hip. non esse fidendum signis, qui præter rationem grauant, aut leuant, & per consequens non debere Medicum victus rationem mutare ob illa: accidunt enim in statu: Nunc de Medici actione tractat, docens magis operandum à principio morborum, quam in statu. Nectitur cum vigesimo quarto, vbi intra quatuordecim dies iudicari dixit acutos morbos. Ideo statim à principio subueniendum.

Intētio In morborum initijs magis mouendum, quam in vigore.

Ratio intent. Vt Medicus aduertat occasionem remedij, & statim subueniat, præcipuè in acutis, antequam natura præoccupetur.

Diuisio Duas habet partes hæc sententia: Prima continet, maximè operandum in morborum initijs. Altera verò magis in vigore illorum quiescendum.

Demonstratio. Quo tempore minus affligitur æger, & vires sunt validiores, magis mouendum. Sed in principio minus affligitur æger, viresque sunt firmiores, quam in statu. In principio magis mouere oportet. Ergo

Maior certa quidem est, nam robustæ vires facilè remedium tolerant, & natura minus afflicta concedit remedio. Minor quoque clara est: nam si adhuc morbus augeri debet, & vires sunt fortiores à principio, & morbus minus affligit.

prima animaduersio Quòd hic Hip. non distinguit tempora morbi penes coctionem, & cruditatem, sed penes ipsius morbi motum, qua ratione tria tunc statuit tempora, principium (sub quo continetur augmentum) statum, & declinationem. Cum igitur in statu natura magis, quam Medicus morbum soluat, Medicus verò magis à principio, hinc fit vt quiescendum sit à Medico, quando natura maximè pugnat; operandum, quando ipsa non solet rectè operari, si vrgeat, quod est in principio: nam Medicus

maxi

non solum est naturæ imitator, sed corrector, & operator, quando natura non mouet, si necessitas vrget. Sic mittimus sanguinem statim à principio acuti morbi: neque in hoc Medicus naturam vllo pacto imitatur, sed mouet, ipsa quiescente, & quiescit, quando ipsa mouet.

Quod verbum illud *mouere*, magnum remedium significat, qualis est sectio venæ, & purgatio: purgatio tamen non semper, nisi turgeat materia: ob illud *Concocta medicari, & mouere*. Ideo dixit non esse absolute mouendum, sed si videtur, vbi occasio adest: tollitur enim, & iugulatur morbus, aliquando remedio statim adhibito. Nec verò negauit hic Hipp. non esse aliquando mouendum in statu, sed negat hoc faciendum in prima parte status, quando natura maximà coctioni intenta est. *Altera Adnot. 4aph.4*

Quòd vires in statu sunt debiliores, quam à principio ratione sui, sed ratione morbi sunt fortiores in salubri. Debilitatur tamen vis animalis magis, quam reliquæ duæ, ob spiritus copiam, quæ magna quidem ad motum requiritur. *3. Animaduersio.*

Quòd morbus quò acutior est, eò magis indicat à principio operandum, turget enim materia semper in acutissimis morbis. Quare statim ad remedia veniendum, iuxta illud, *Mouendum in valde acutis, si ad sui excretionem materia inuitet, eodem ipso die: differre enim in talibus, malum.* *4. adn. 1. Aph.*

APHORISMVS XXX.

Circa principia, & fines morborum &c.

CVM in antecedenti statuisset Hipp. magis mouendum esse à principio morborum, quam in statu eorum; Nunc causam affert eius rei: quare ita connectitur hæc sententia cum superiori, sicuti causa cum suo effectu. *Connexio.*

Circa initia, & fines omnia imbecilliora sunt, in vigore verò vehementiora. *Intẽtio.*

Vt causa superioris sententiæ in parte tradatur, secundò vt in omni morbo tria tempora perpetua statuat, principium, statum, & finem. *Ratio inten.*

Non est cur in partes hæc sententia diuidatur, cum vna sit, & breuis. *Diuisio*

Quo tempore magis affligitur æger, omnia sunt vehementiora.
Sed in statu morbi magis affligitur æger. Ergo
In vigore omnia vehementiora, quam in principio, & fine.

Maior probatur, quia si maiora symptomata; ergo maior morbus, & causa illius, hæc enim se inuicem consequuntur minor manifesta est ex definitione vigoris: tunc enim viget morbus, cum ad summum incrementum deuenit. *Demonstratio.*

Quòd hic non accipitur vigor, neque tempus morbi, penes coctionem, & cruditatem, sed pro illo tempore, in quo magis affligitur æger, quando igitur symptomatum vigor separatur à victore coctionis, non omnia in illo sunt vehementiora, vt in pleuritide; quando verò cum eo iungitur, tunc omnia sunt vehementiora in ea. Sed dices tu: Igitur non potest separari vigor symptomatum à vigore morbi. Dicimus nos, se inuicẽ sequi illa tria, quando vnus est morbus, vna causa, & symptomata propria; at contingit ob diuersas causas, & symptomata diuersa, & complicatos morbos separari; vt in pleuritide, & peripneumonia, siue pulmonia. *1. adn.*

Quòd Galenus putat in morbo lethali omnia in vigore esse vehementiora, at in sanabili causam, & morbum melius se habere: quod ita intelligendum est, vt sint quidem omnia maiora in vigore, sed causa vnà cum morbo sit melius disposita, & benignior. Est enim à principio morbus malignior, licèt minor; sed in vigore benignior, licèt maior, si æger sit euasurus. Sed tu dices: In statu maior concoctio: ergo maior putredo, quod patet in abscessu, quo enim magis coquitur pus, maior *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

fit putredo. Dicendum, quod licet maior sit putredo in statu, non tamen causa peius est disposita, quia natura superat, & putridum expellit, vt ad quandam deducat mediocritatem.

3. adn. Quòd vigor symptomatum non prohibet remedia: imò indicat, quia eo tempore natura ex se non ita potest contra morbum: Sed vigor coctionis prohibet remedium, quia tunc maximè speramus in natura; Sunt tamen quidam morbi, vt peracuti, qui omnia tempora ferè coniuncta habent, alij in quibus vnum tempus solum sentitur, reliqua insensibilia, vt in synocha febre.

APHORISMVS XXXI.

Si à morbo cibum adhibens quispiam &c.

Connexio. CVM in octauo aphorismo ante Hip. causas retulisset, cur non reficiunt conualescentes; Nunc quasi ex illo infert, malum esse si appetens non proficiat.

Intentio Si conualescens cibum sumens non roboratur, malum.

Ratio intent. Vt signum ponat recidiuæ prænuncium & propositionem inducet ad probandum sequentem sententiam: in qua magis laudat in conualescenti inappetentiam, quam appetentiam.

Diuisio Non capit diuisionem aphorismus, cum vnus sit, & abreuissimus.

Demonstratio. Id, quod indicat humorum prauitatem occultam, malum est.

Sed non cortoborari à morbo cum appetitu, indicat humorum prauitatem occultam. Ergo

Si à morbo quispiam cibum sumens non roboretur, malum.

Maior manifesta est, Minor ostenditur: nam si appetit, necesse est stomachum bene se habere, cum verò non proficiat, adesse inuenies vel prauos humores; vel partium intemperiem, vnde rursus corrumpatur alimentum, significat.

1. adn. Quòd in hoc casu Medicus debent corpus purgare paulatim, & rursus implere, intemperiem partium tollere, & corrigere, non solum manifesta qualitate, sed occulta; qualia sunt, quæ à proprietate agunt, calidum innatum roborare, somno, quiete, vnctione, frictione, bono alimento. Supponit autem hic Hip. ægrum non plus assumere quam decet: nam de hoc dictum est octauo aphorismo: quare scripsit Hip. *In Coa is.* *qui à morbo bene se reficientes non proficiunt, ij maligne in recidiuam incidunt.*

2. adn. Quòd quemadmodum, quando corpus deficit ex morbo, gracilescit, colorem amittit, obscurè agit; ita cum roboratur, crassescit, coloratur; hilaris fit, & ad operationes agilius; id contingit, vbi alimentum superatur à facultate, vnde dixit *Lib. de alimentis.* Hipp. *corroborare, & assimilare*; at vbi non superatur, dissimilat, corrumpit, marcorem inducit; quod patet in his, qui malo sunt habitu præditi.

3. adn. Quòd cum coctiones fiunt male in ventriculo, intestinis, & hepate, oportet illas partes præcipuè corroborare, & fouere, non solum ijs, quæ intus sumuntur, sed quæ extra applicantur.

APHORISMVS XXXII.

Qui aduersa valetudine, &c.

Connexio. CVM in antecedenti aphorismo damnaret appetentiam Hip. quæ sine profectù est, in præsenti modò sententia, comparatione facta ad cibi fastidium, hoc illi præstare statuit.

Intētio Fames in conualescenti per initia sine profectu corporis, in fastidium incidi, & è contra.

Vt,

Vt, quod paradoxum videtur, anteponat cibi fastidium appetentiæ, & rem præter naturam rei naturali. *Ratio inten.*

Diuiditur in duas partes; in prima de his agit, qui in principio appetunt, in secunda verò de his, qui cibum fastidiunt. *Diuisio*

Aucta malorum humorũ copia, vel partis intemperie, necesse est operationẽ lædi. Sed conualescentibus, qui in principio appetunt sine profectu; augetur humorum prauitas, vel partis intemperies temporis progressu; ergo temporis progressu in cibi fastidium incident. *Demonstratio. 3. conclusionis.*

Maior propositio est manifesta, quia omnis excessus operationem ledit, dummodo sit insignis: Minor probatur, quia, cum conualescentes sunt exangues, & magis appetunt, quàm concoquant, cruditates oriuntur, ex quibus corruptiones, & intemperies.

Secunda conclusio à contrario demonstratur: nam qui à morbo statim fastidiunt cibum, minus appetunt, quam cõcoquant, ideo temporis progressu redit appetẽtia. *Demonstratio. 2. conclusionis.*

Quòd appetentia ad fastidium multipliciter comparari potest, vel absolutè, & sic omnis appetentia saltem ratione signi melior est, quam fastidium, vel habito respectu ad causam, & sic fastidium aliquando melius est appetentia, præcipuè in corpore debili, & exangui, nam fames, vbi corpus non roboratur nocet vt causa, fastidium verò iuuat, nec solum fastidium præstat fami non naturali in ea causa, sed ei, quæ est secundum naturam; etiam si ponatur corpus purum, quia membra exinanita à morbo magis appetunt, quam vires conficere possint, contra fastidium præstat fami in principio conualescentiæ, non quod diu duret. Ideo dixit in contextu, qui forti inedia vsi, cibum postea appetere incipiunt. *1. adn.*

Quòd in conualescenti duo reperiuntur:alterum inanitio alterum caloris imbecillitas: quæ duo sibi inuicem contraria sunt, quia defectu laborantia membra multum appetunt, sed defectus caloris nec attrahere, nec concoquere, nec excrementa expellere est aptus: quare processu temporis in fastidium sibi incidunt, nisi quis parca manu alimentum exibeat, & membra corroboret. *2. adn.*

Quòd in corpore impuro duplex fames, excitari potest: altera naturalis, vbi scilicet ventriculus valet, sed in reliquo corpore adest cacochymia, alia præter naturam, vbi ventriculus mordaci humore, vel frigida intemperie afficitur. Inappetentia quoque altera naturalis, quoties adsunt humores, vel in ventriculo, vel in venis, quos sperat natura concoquere: præter naturam verò, cum ita peccant illi humores, vt nullo modo eos natura superare possit. In primo casu, victus adimendus, in secundo verò exhibendus, vt in febribus malignis, atque pestiferis. *3. adn.*

APHORISMVS XXXII.

In quouis morbo mente constare, &c.

CVM in antecedente magis laudasset Hipp. inappetentiam, quàm famem in conualescenti, ne quis putaret, hoc in vniuersum verum esse, appetentiam cum ratione coniungit, magni momenti afferens illa duo in morbis. *Connexio.*

Mentis constantia, & appetitus bona sunt in omni morbo, contraria verò mala. *Intẽtio*

Vt ex duobus signis ad salutem, vel mortem significandam, magna pars sumatur, & vt glosset antecedentem sententiam, qua præstare dixit cibi fastidium appetitui. *Ratio intent.*

Non admittit partitionem aphorismi breuitas, nisi secare quis velit in duas partes, penes duas conclusiones contrarias. *Diuisio*

Quod omnium principiorum robur demonstrat, in omni morbo bonum. *Demonstratio*

Sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Sed mentis constantia, & appetentia robur principiorum demonstrant:

Ergo mentis constantia, & appetitus bona in omni morbo.

Maior per se patet. Minor probatur; quoniam mens, & in cerebro, & in corde ponitur ab Hip. ideo ex constantia illius vtriusque principij robur significatur. Appetentia verò de ventriculi, hepatis, cordis, cerebri virtute significat: cum enim partes principes valent, trahunt à ventriculo, vnde fames, quæ cum oriatur in ore ventriculi, per vim cerebri neruis communicata, illius quoque dispositionem hac in parte demonstrat.

1. adn.

Quod triplex est genus signorum potentissimum ad prædicendum: vnum sumitur à coctione, ad salutem; alterum à prauitate, & corruptione, ad mortem; tertium à crudirate, ad morbi longitudinem, & vnumquodque illorum ab excrementis petitur. Succedunt postmodum signa maximè vniuersalia, quæ licèt non ita certa sunt, tamen valde magnam vim habent ad prædictionem, cuiusmodi sunt hæc duo, appetentia, & mentis constantia; quibus si addatur bona respiratio, erit confirmata spes ad salutem; sicut ad mortem, si omnia hæc in morbo male se habeant.

1. Prog. 21.

2. adn. Quòd vnumquodque signum, diuersa ratione consideratum, dicit vel proprium, vel commune. Vrina igitur & sudor in venarum passionibus propria dicuntur indicia, at in morbis pectoris communia, sicuti sputum & respiratio propria in his, communia in illis: ita etiam appetentia propria est ventriculi, intestinorum, & hepatis, sicuti constantia mentis cerebri. In communi igitur significatione hæc duo sunt potentissima: quoniam maximè vniuersalia: ideo de illis speciatim mentionem fecit. Si verò ista duo inter se conferantur, appetentia, & ratio, potentior est appetentia ad salutem, quam mentis constantia, quia pauciores moriuntur ex appetentibus, quam ex mente constantibus, nam robur hepatis magis ad salutem potest, quam robur cerebri, sed ad malum, magis potest mentis mutatio, quàm inappetentia, quia plures moriuntur ex delirantibus, quam inappetentibus.

3. adn.

Quòd meus hic significat omnem internum sensum, ita, vt æger vil præter consuetudinem agat, aut imaginetur, augetur bonitas si bene spirat, quia signum est non esse latentem dispositionem in corpore, veluti si secundum rationem timeat: sed præter rationem timor, aut hilaritas iam sine mentis constantia est illud atræ bilis, hoc bilis indicium cerebrum petentis, eoque magis timendum, quo æger ex magis sapienti fit leuior, & quo erat fortior, & constantior eo euadit timidior.

4. adn.

Quòd bene se habere ad ea, quæ conferunt, duplicem intellectum habet, aut ad alimenta aut ad medicamenta, vtroque modo bonum est, vt causa, quia non solum valere rationem, sed obedientiam Medici significat ad auxilia: non quod appetere medicamenta, vt cibos, sit bonum, quia sani illa respuunt: sed, vt medicamentum, & remedium appetere, hoc est bonum.

5. adn.

Quòd inappetentia multiplex est; quidam nullos cibos degustare possunt quam assuetos, alij assuetos non possunt, sed contrarios, alij appetunt cibos, sed appositos omninò respuunt, alij nec appetunt, nec assumunt. Vltimi quidem sunt pessimè affecti, quia signum est naturalis facultatis deperditæ in nutritorijs membris, quare scripsit Hip. *pessimum signum concomitant ægros cibi fastidium in totum.*

2. & 3. Epid.

APHORISMVS XXXIV.

Minus periclitantur ægrotantes &c.

Connexio. Sententia.

CVM in præcedenti duo valida signa ad euentum morbi prædicendum declarasset, in præsenti sententia alterum sumit signum vniuersale admodum, & scitu dignissimum in eam intentionem.

Mor-

Morbus proportionalis naturæ, vel habitui, vel ætati, vel tempori, vel consuetudini; minus est periculosus.

Vt paradoxum afferat nihilominus verissimum, minus periculi esse in cognatis morbis, quam in contrariis, & vt vniuersale signum ad prædictionem statuat. *Ratio inten.*

Non est partitionis capax sententiæ huius vnitas. *Diuisio*

Affectus similis minus est contrarius corpori, ergo minus periculosus, quam dissimilis: Antecedens probatur, quia morbus calidus in calida natura minus est illi inimicus, quam frigidus, & à minori causa fit: consequens deducitur, quoniam quo minus contrarius fuerit morbus, minus aduersatur naturæ, quare minus periculosus. *Demonstratio.*

Quòd cognatio morbi, vel dissimilitudo cum referatur in aphorismo ad naturam, habitum, ætatem, consuetudinem, & tempus, & vnumquodque difficultatem patiatur, discutienda sunt singula ad veritatem aphorismi, & primò de cognatione naturæ agendum. *1. adn.*

Quòd natura significat hic quatuor, primarum qualitatum temperamentum, hoc duplex est: mediocre, vel aliqua excedens qualitate. Corpus igitur temperatum æqualiter se habet ad omnem excessum, & dicitur salubre simpliciter in partibus similaribus, quod autem excedit ad aliquam qualitatem, dicitur inæqualiter se habere ad excessus, vt calidum magis resistit frigido, sed minus ægrotat à calido, quia in vniuersum maior est causa, quæ morbum inducit dissimilem, quam cognatum. Sic igitur biliosa febris magis periculosa est Petro pituitoso, quam bilioso, non solum prædictam ob causam, sed quia cognatus morbus remedium minus intensum desiderat, quoniam minus à naturali distat, quam contrarius. Sic & biliosum in tertiana minus refrigeramus, quam pituitosum, quia minor distantia est in illo ad suam naturam. At dicet aliquis; quemadmodum aqua calida ad suam naturam se reducit per internam frigiditatem, ita natura frigida morbum superabit calidum, quare minori cum periculo ægrotabit. Dicendum est periculum in morbis magis pendere ab impressione facta, quam in reductione illius ad naturalem temperiem. Rursus dices: Conuulsio est passio sicca cognata neruo, qui siccus est, & tamen est periculosa magis, quam humida. Dicendum est, comparationem esse faciendam duarum naturarum ad vnum morbum, ita vt conuulsio à siccitate sit minus periculosa in neruo sicciori; quam in humidiori. *2. adn.*

Quòd habitus significat corporis constitutionem in figura, numero, & situ, vtrũ autem vera sit sententia de morbo compositione? negat Gal. sed aduersatur Hip. in textu. Sed dices tu, cur primo Epidemiorum moriebantur magis ex tabe, qui maiorem inclinationem ad illam habebant, cum contrarium per hanc sententiam euenire deberet? rursus in Prognostico dicit periculosam esse erectam spirationem in acuto morbo, & maximè in peripneumonia; vel pulmonia, cum sint illa cognata magis in morbis pulmonis, quam in aliis. At has difficultates facilè explicat Gal. dicens, hos esse morbos in compositione, de quibus non loquitur in textu Hipp. Porrò contra est, quòd vt diximus, habitum nominet, & ratio aphorismi sit vniuersali ad omnem morbum. Dicendum igitur ad primum, quod inclinati in tabem facilius incidunt, & facilius incidunt, & facilius ab ea liberantur: moriebantur autem plurimi ex illis in illa constitutione, quia plures etiam ex morbo corripiebantur ex inclinatis: præterea, erat ibi vniuersalis causa, & epidemica, vnde vires superabantur in illis, vt magis debilibus. At contra Hipp. laudat in phthisi pectus quadratum: imò hoc ait vnum ex signis ad salutem. Dicendum, non ob hoc minus periclitari: quia, licèt ad curationem sit facilior morbus in illis, ob robur pectoris, tamen ad morbi inductionem maior causa requiritur, ideo magis periclitantur. Ad illud de Prognostico dicimus, faciendam esse comparationem inter morbos eiusdem *3. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

dem generis, imò vnius morbi ad diuersas naturas: igitur erecta respiratio in amplo, & quadrato pectore periculosior, quam in stricto in peripneumonia, siue pulmonia, quæ est morbus pessimus, & in ea magis periculosa, quam in alijs acutis; quia eam magnitudinem non habent: supponit autem æqualem magnitudinem.

4. adn. Quòd vnaqueque ætas habet suos morbos, vt longo progressu scripsit Hip. Sed *3. aph.* dicet aliquis: Epilepsia morbus est cognatus pueris, & tamē periculosior in illis. Se-*Loc. cit* cundò sputum sanguinis cognatum est adolescentibus, & tamen docet Hip. magis *4. de* ex illo mori iuuenes quam senes, quia pulmonum affectiones non ita sunt vehemen-*morbis.* tes senioribus, nec febres adeo acutæ, nec venæ ita densę ad expurgandum. Ad primum dicendum, pueros magis mori ex comitiali, quia plures eo corripiuntur. Vel dicendum, per accidens contingere mori pueros, non quia maior in illis sit morbus, sed quia minus resistant. Ad secundum dico, magis mori ex pulmonum affectionibus iuniores, non per se, sed per accidens, ratione inflammationis & febris acutioris. Quòd verò dixit non sequi fluxiones in senibus, & diuturnas affectiones illorum comitari ad mortem, non violat veritatem sententiæ: aliud enim est non cōcoqui morbum, vel comitari per totam vitam, aliud esse minus periculosum. Adest præterea virium debilitas senibus, quarum tamen paritatem in comparatione supponit Hipp.

3. aduersio. Quòd quemadmodum ætas vnaquæque suos habet morbos cognatos: ita & tempora anni. Sed dices: æstiua quartana breuior est, & salubrior autumnali, & tamen cognata est autumno. Secundò dicit Gal. in eo Aphorismo omnes æstiuos morbos esse breuiores: æstate ergo minus periculosi. Sed Arist. vult periculosius ægrotare homines æstate, ob virium debilitatem, quæ à quacunque causa vincitur, igitur omnis morbus minus periculosus erit hyeme. Ad primum dico, æstiuam quartanam esse temporis illius cognatam. Ad secundum dico, quod licèt omnis morbus sit æstate breuior, non sequitur, quod sit salubrior. Ad tertium dico, quod *1. Prob. c. 5. 26.* ibi Arist. loquitur, comparationes ad vires facta, qua ratione maior fit repugnan-*3. aph.* tia ad malum: sed tamen adest calor dissoluens, & corporum raritas, vnde multi morbi facilè æstate iudicantur. Sed quæres, num robusti periculosius ægrotent debilibus? In vniuersum robusti, quia maior causa ad ægrotandum.

6. adn. Quòd cognatio mali ad consuetudinem manifestè probat hanc sententiam; ideo periculosum est satis, vbi loquax tacet, taciturnus nimis loquitur, vbi modestus irascitur, aut contra, vbi pueri vigilant, aut fastidiunt cibum, valde enim ex his mutata natura ostenditur. Potest etiam ampliari ista sententia ad regiones, victus, sexus, & artes de morbo, causa, & symptomate: & similitudo vel est in omnibus, vel aliquibus: tunc facienda comparatio vtrum vincat ad morbi inductionem, vel resistentiam, aut reductionem ad statum naturalem.

APHORISMVS XXXV.

In quibus morbo partes ad vmbilicum, &c.

Connexio. CVM in antecedentibus de vniuersalibus signis ad prædictionem egisset, quæ ex appetentia, mentis constantia, & cognatione morbi petuntur, nunc alterum signum sumit in eam intentionem, à ventris dispositione.

Intētio Ventris inferioris crassities in omni morbo bonum, contrarium verò malum, & ad infernas purgationes parum tutum.

Ratio Vt in hoc signo Medicus ad morbi euentum certior fiat, vnde mouetur Medicus vt consideret partes illas tactu, & visu, & vt illas partes foueat, tanquam necessarias ad coctiones, & purgationes.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Secatur hęc sententia in duas partes, in prima ponit signum à dispositione ventris ad bonum, in secunda verò ad malum.

Quod indicat robur facultatis, naturalis id in omni morbo bonum est. *Demonstratio.*
Sed crassities ventris inferioris indicat robur naturalis facultatis.
Ergo in omni morbo bona est, & per consequens extenuatio mala.
Maior propositio patet: quoniam potens est vis naturalis ad morbos soluendos magis, quàm cętera: Minos probatur, quia naturali facultas maximè elucet in ventriculo, intestinis, & hepate, quæ omnia in ventre inferiori reperiuntur.

Quod in ventre inferiori sunt cutis, membrana carnosa, musculi octo abdominis, peritonæum, intestina, ventriculus, hepar, lien, Mesereon, & omentum, quæ pertingunt quoque septum transuersum. vbi igitur hæ partes crassiores sunt, bonum est & vt causa, & vt signum: vt signum, quia significat non esse absumptam pinguedinem; vt causa, quia pinguedo est quasi culcitra ad coctionem, qua referta sunt intestina, & omentum, & Mesereon: At extenuatio ventris malum signum, quia pinguedo est absumpta, mala causa, quia facit ne rectè fiat coctio. ad purgationes præterea inferiores parum tuta est, quia intestina destituta pinguedine facilè abraduntur, & à medicamento, & ab humore: vnde tormina excitantur, & dysenteriæ; accedit, & musculorum imbecilitas. *1. adn.*

Quòd venter inferior incipit à mucronata cartilagine, & comprehendit totum illud spatium, quo est vsque ad pectinem, & inguina, & diuiditur in tres partes. prima pars est spatium illud, quod est supra vmbilicum; secunda est vmbilicus, & quod circa eum est; tertia infima est, quæ pecten dicitur. Sententia de hæc toto ventre intelligitur. Dicitur autem extenuatio respectu habito, vel ad medioeri, vel ad naturam ipsius ægroti: quemadmodum in Prognosticho faciei similitudinem, vel ad sanos, vel ad ipsum ægrum considerat Hippocrates. *2. adn.*

Quòd superior pars abdominis præcordium dicitur, & tanti sit ab Hipp. vt velint hanc partem in primis contrectandam esse a Medico in acutis morbis, vbi enim hypochondrium est & sine dolore, & tumore, magna spes concipitur ad salutem, quoniam signum est, substrata viscera non laborante inflammatione, & maximè septum transuersum, quemadmodum si fuerint dura cum dolore, & tensione in acuto morbo, mortem significare scripsit, quia inflammatio significatur, vel septi, vel hepatis, aut ventriculi, vel lienis, vel alterius substratæ partis, vnde ingens periculum. *3. adn. 1. Prog.*

Quòd non solum ventris inferioris extenuatio, sed tumor præter naturam malum est signum, seu durus ille sit, seu flaccidus. nam durities cum dolore, & febre inflammationis est signum, sine febre scitthi, vel hydropis. sicuti flacciditas superfluam humiditatem denotat. *4 adn.*

Quòd pinguedo in se nullam habet manifestam qualitatem, sicut oleum, calfacit tamen, quia reuerberat calorem, vt culcitra, & lana, ac capilli. Oritur verò a membranarum frigiditate tentantium vertere in suam naturam sanguinem, at non valētium id efficere. signum huius, mulieres esse pinguiores, quia frigidiores. Sed tu dices: cum hæ membranæ semper actu caleant igitur pinguedo non potest fieri a frigido. Secundò pinguedo in corde est non ad mediocris; ergo illa non potest generari a frigido. Ad primã dico, fieri pinguedinem, & ab innata membranæ frigiditate, & ab extrinseco frigore quia adeps non fit absolutè a frigido, vel calido, sed a membri facultate. Cæterum pinguedinem cordis a pericardij frigiditate, & aqua in eo contenta seruari, sicut & gigni a facultate partis est dicendum. *5. adn.*

Quòd tantum potest fotus huius ventris inferioris ad sanandos morbos, & præcipuè longas febres, vt ex hoc solo sani experientia sit comprobatum; in eo enim ventre doctè, ac verè omnium febrium intermitentium mineram collocat Fernelius, ad eum etiam locũ transmittere solet natura per abscessum humores, præcipuè in acutis morbis. *6. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXXVI.

Sana corpora, &c.

Connexio. Intẽtio CVM in antecedenti de purgatione egisset, statuens extenuationem ventris inferioris esse ineptam ad medicamenta, nunc corpora ipsa comparat ad illa, docens quomodo disposita sint ad purgationem.

Ratio intẽtionis. Sana corpora, & malo victui assueta difficilè ferunt purgationes.

Vt Medicus abstineat à medicamento in corpore sano, & in cacochymo, parca manu purget.

Diuisio Duas habet conclusiones hic aphorismus: altera ad sana corpora, & altera ad male nutrita refertur.

Demonstratio. Vbi vis infertur naturæ, facile exoluitur corpus.

Sed medicamentum purgans in sano naturam perturbat. Ergo

Sanum corpus facilè a medicamento malè afficitur.

Maior per se nota est; Minor probatur, quia, cum nullus adsit humor peccans in sano corpore, pharmacum trahit id, quod est naturę familiare per magnam vim, vnde fit colliquatio, & valida pugna.

2. demõstratio. Corpora exanguia, seu imbecilla citò exoluuntur, euacuata: sed prauo victui assueta corpora, sunt imbecilla. Ergo

A Medicamento facilè ostenduntur.

Maior per se clara est; Minor ostenditur, quia prauum alimentum prauos humores gignit, & partium intemperiem; vnde virium debilitas innascitur.

1. adn. Quòd triplex sit in corpore mutatio: alia, in qua natura in totum superat, & dicitur nutritio ideo nutrimentum est, quam a facultate nostra euincitur: alia est, in qua natura in totum superatur; ideo quod naturam vincit, dicitur venenum, aliud partim, superat partimque superatur, & dicitur medicamentum est enim medicamentum communiter quid naturam nostram alterat, purgans verò, quod intus assumptum, vnum, vel plures humores trahendi vim habet; In sano itaque corpore necesse est esse humorum miscellam ita proportionatam, vt neque quantitate, neque qualitate fiat excessus; Si quis igitur corpori ita habenti pharmacum exhibeat, *de nat. homin.* harmonia illa dissoluetur, & miscela disgregabitur, fit ergo cum labore; primò, quia natura retinet familiarem humorem; secundò, quia non habens quod trahat medicamentum, moratur magis in ventriculo, communicans cordi, & cerebro malam qualitatem; tertio, quoniam ad partes sanas conuertitur, & spiritum exhaurit: quę nõ accidũt, vbi humor noxius est in corpore, cedente natura actioni medicaméti.

2. adn. Gal. in arte medi. Quòd sanum duplex est, alterum simpliciter tale, quod sanum simpliciter dicitur; aliud verò, vt nunc tale, quod suam habet propriam sanitatem. de vtroque vera est sententia, quod difficile ferant medicamenta, quia ad purganda excrementa in his corporibus sufficit exercitatio, & balneum; at corpora, quæ secundum partes malè habent, licèt alioquin sana, vt podagrici, alijvè, qui per tempora morbis quisdam exponuntur, ista licèt semel, aut bis in anno purgare ad præcautionem. Sed dicet aliquis. corpora sana robusta sunt; ergo facilè ferunt purgationes, contra prædicta: Verum hoc est, sed quando ægrotant; at cum sana sunt, nequaquam: accedit & dissimilitudo, vnde etiam illa difficilius admittunt.

3. adn. Quòd corpora malo alimento nutrita sunt, quæ herbis, vel fructibus vescuntur, aut radicibus, item, quæ prauas bibunt, & in aere deprauato vitam ducunt; ex his enim corrumpitur habitus corporis, vnde multi Hydropici, Lienosi, Hepatici, Elephantiaci.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

phantiaci fiunt. Quare ista corpora necesse est esse valde exanguia. At dices: agricolæ prauo vtuntur alimento, & tamen sani degunt, Dico huius causam esse exercitium validum, & somnum longum, à quibus omnibus eorum omnes superfluitates consumuntur. Ex his ergo patet, quantum intersit vti bonis alimentis ad sanitatem; siquidem praua corpora extinguunt, & quantum etiam ad sanitatem conferat labor, & somnus; siquidem etiam ijs, qui malo victu vtuntur, sanitatem conseruat.

APHORISMVS XXXVII.

Qui integra sunt corporis valetudine, &c.

CVM docuisset in præcedenti exolui corpora sanorum à medicamentis, sicuti & quæ prauo sunt assueta victui; nunc ipsum de sanis, sed magis vniuersaliter pronunciat. *Connexio.*

Sana corpora molestè ferunt medicamenta. *Intētio*

Vt ostendat non solum exolui sana corpora a pharmacis, quod supradictum est, sed molestè ferre omnem medicationem. *Ratio intētionis.*

Non est diuisionis capax aphorismi breuitas.

Sana corpora bene se habent ad conseruationem. Ergo *Diuisio*

Male se habent ad curationem. *Demonstratio.*

Antecedens est verum, & manifestum. Consequens deducitur, quia conseruatio fit per similia, & curatio per contraria.

Quòd hæc sententia differt a superiori, quia vniuersalior est, ex parte prædicari. nam latius patet molestè ferre medicamenta, quam ab illis exolui. secundò, ibi solum purgans medicamentum, hic omnem curationem intelligit: quare non fit mentio de cachochymia, quia non ita respuit omnem alterationem, sicut purgantia medicamenta: at sanum corpus molestè ferre omne genus medicamenti, seu illud fiat chirurgia, seu pharmacia, seu diæta. *1. adn.*

APHORISMVS XXXVIII.

Paulo peior, sed suauior, &c.

CVM de sano corpore pronanciasset in antecedenti ægrè se habere ad medicamenta; nunc quomodo se ad cibos habeat corpus ægrum, declarat. *Connexio.*

Vt, quod paradoxum videtur; peiorem cibum meliori anteponat, dummodo non sit valde malus, secundò vt hoc exemplo admoneat Medicum, vt ægris gratificetur, quantum fieri potest, dummodo ne quid nimis. *Ratio intētionis.*

Vnica, & breuis cum proponatur sententia, non est quod frustra diuidatur. *Diuisio*

Cibus suauior magis familiaris est naturę ægri. Ergo *Demonstratio.*

Anteponendus insuaui, etiam si sit peior.

Antecedens probatur quia nisi illi esset similior, nō magis appeteretur: vnde fit, vt melius amplectatur à ventriculo & coquatur: consequens manifestè deducitur.

Quòd cibus melior, vel peior dupliciter dicitur talis: vel respectu totius naturæ humanæ; vel respectu Petri aut Pauli fieri potest, vt quod melius sit secundum speciem, sit peius secundum indiuiduum: nam caro veruecis ad hominis naturam comparata melior est, quam agni; at non huic homini, quoniam fieri potest, vt meæ naturæ comparata sit melior hæc: ideo magis moueor ad hanc, quam illam; & in particulari magis est habenda ratio particularis, quam vniuersalis. *1. adn.*

Quòd fertur magis aliquis ad hunc, quam illum cibum primò ob consuetudinem: vnde dicebat Hipp. melius ferre nos cibos assuetos, licèt malos, quàm inassuetos bonos: secundò propter aliquem humorem, qui in illo cibo reperitur, corpori vtilem; *2. adn.* *2. Act. tor*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tertiò ob proprietatem occultam, naturæ: quidem amicam, sed morbo repugnantem: quare fit vt monstra videantur, in arte, sanari inquã ab his, quæ manifestè morbo sũt similia, cũ auidè desiderantur. Quartò ob peculiarem cuiusque naturem, alij enim caseum auersantur, alij cæpas odio habent; Quinto ob longum vnuscuiusque cibi vsum fit, vn natura contraria appetat.

3. adn. 6. Epid Quòd ex hac sẽtẽtia habemus, debere Medicũ adulari ægro, dũmodo ex illa adulatione magna nõ sequatur noxa, quod etiã scripsit Hip. *gratificationes, quæ nõ magnopere lædũt, vt frigida, tõsura, vngues, cooperimẽta, &c.* Non ob id vllo pacto cõcedẽdũ. quod valde lædit; quia si quid mali accidat, in Medicum culpa transfertur: sed præter rationem plebs calumniatur Medicũ, vbi ex ratione adulatur Medicus. Cũ verò ex appetitu ægri noxa timetur notabilis, rigidus inexorabilisq; esse debet. nã *bonus Medicus*, referente Gal. *ægris imperare debet, sicut Imperator, & Dux militibus, subditisque omnibus i* *1. Meth*

4. adn. Quòd ex hac sẽtẽtia reprehẽditur morosus, & scrupulosus Medicus, atq; timidus, nõ cõcedens aliquid tẽpori, regioni, ætati, & cõsuetudini quærẽda verò est suauitas, nõ modò in cibo, sed in medicamẽtis; ferè tamen curatio per insuauia fit, tũ quia magna pars morborũ ex obstructione nescitur, quæ amaris tollitur, tũ quia partes sanæ similia, ægrę verò cõtraria apperunt. Sed dices; in ardẽte febre partes appetũt frigidã, m tamen ab ea lęduntur. *D*ico, per accidens lædi; quia conuertitur in bilem, quod non rarò contingit. Quare scripsit Hip. ægros magis appetere, quæ morbo sunt familiaria. Rursus dices: si intemperies præter naturam appetunt contraria, ergo semper obtẽperãdũ ægro. Si morbus solũ fieret ab intẽperie, verũ esset: sed multis alijs oritur

Lib. de arte. de causis. Sed dices: multi febriẽtes vinũ appetũt; ergo simi ia, dicimus nõ appeti vinũ ratione caliditatis, sed humiditatis: quod verò nõ magis appetãt aquã, assuetudo in causa est.

APHORISMVS XXXIX.

Senes magna ex parte &c.

Conne-xio. CVM in præcedentibus multa signa à diuersis ad prędictionẽ desumpta statuisset, in præsenti sententia sigum vniuersale in eandem intentionẽ ab ętate desumit.

Intẽtio Duas habet conclusiones; prima est, senes minus ægrotant, quam iuuenes; secunda, senes diuturnis morbis apprehensi ferè moriuntur.

Ratio intẽtionis. Vt ostendat quantum possit moderatus viuendi modus: siquidem senes licèt inualidi, & imbecciles, tali victu vtentes, minus ægrotant, quam iuuenes, licèt robusti sint; secundò, vt moneat Medicum, ne procrastinet remedia senibus, sed statim à principio occurat nam si diut ius morbus perseuerat, non amplius tolli potest.

Diuisio Fit partitio textus in duas partes; in prima comparat senes ad iuuenes, quo ad morbos; in secunda verò prædictionem de senilibus morbis statuit.

Demonstratio. Qui minus obnoxij putredini sunt, & sobrij viuunt, rarius ægrotant.
Sed senes minus sunt putredini obnoxij, & sobrius viuunt. Ergo
Senes rarius, quam iuuenes ægrotant.

Maior ostenditur, quia magnas pars morborum oritur vel à putredine, vel mala viuendi ratione. Minor ostenditur, quia senes frigidi sunt, & sicci; ideo putredini valde resistunt; continenter quoq; non solũ viuunt, sed vbi aliquid mali sentiunt, custodiunt statim semetipsos; at iuuenes mala victus ratione vtuntur, & mala despiciunt.

2. demõstratio. Morbi soluuntur vel excretione, vel rarefactione, vel coctione.
Sed hæc aut non fiunt, aut rarò, in senibus. Ergo
Morbi longi eos ad mortem vsque comitantur.

Maior est manifesta, quia tres sunt modi prædicti soluendi morbos, Minor demõstratur, quia illa requirunt validũ calorẽ, corporis raritatẽ, & materiæ tenuita

tèm.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

senii; quæ in senibus non adsunt.

Quòd istæ due conclusiones veræ sunt vt plurimum, aliquando tamen falsæ. Primo, quia senes, qui mala vtuntur victus ratione, vel qui in iuuentute multum deliquerunt, non rarius ægrotant, quam iuuenes: secunda, quia aliquando per illa tria soluitur morbus in senibus, vt scripsit Hippocr sed illos ibi intelligit qui à iuuenili ætate sunt connutriti; vel loquitur ibi de prima senecta; hic de vltima. 1. adn. 5. Epid.

Quòd hæc comparatio senum ad iuuenes multipliciter fieri potest: primò, vel fit in eodem homine, vel diuersis hominibus: quouis modo vera est prima conclusio: secundò ad morbos in vniuersum, & sic etiam vera est: tertiò potest fieri comparatio de cognatis morbis, vt minus ægrotent senes morbis frigidis, quam iuuenes calidis, & hoc etiam modo vera est conclusio: vel fit comparatio quo ad pericula, & sic periculosius ægrotant iuuenes, quam senes, quoad acutos morbos, contra senes magis, quam iuuenes, in longis. Sed dices: morbi frigidi sunt cognati senibus, calidi iuuenibus: ergo periculosius deberent ægrotare senes calido, quam frigido morbo: respondit Gal omnes morbos esse magis periculosos in extrema senectute ob virium imbecillitatem, licèt minores sint: Iuuenes igitur ab acutis magis periclitantur, per accidens, ratione inflammationis, sicuti senes magis à frigidis eadem ratione, ob virium imbecillitatem. 2. adn. 3. Prog.

Quòd longi morbi vt plurimum sunt frigidi, vt paralysis, hydrops, aliquando etiam calidi, vt hectica. Longitudinis verò morborum causa multiplex redditur, humorum multitudo, frigiditas, meatuum angustia, intemperies sicca, vitiata cumpositio, locus excrementis designatus, aut cum diuturnus fluxus contingit, vel vlcus; quæ omnia cum calorem robustum, & validas vires requirant, neutrum verò fit in senibus, hinc fit, vt longi morbi in illis haudquaquam sanentur. 3. adn.

Quòd licèt senes minus ægrotent, quam iuuenes, sunt tamen illis longè insalubriores; quare morbosissimos senes appellat Hipp. sunt igitur iuuenes salubres, senes verò insalubres. Sed non est idem esse insalubre, & actu ægrotare; insalubre enim duo significat, & quod male sanum, & quod actu ægrotat; primo modo sunt salubriores iuuenes; secundo modo senes, quia calorem habent imbecillum, sanguinem paucum; quare nec febris, nec inflammatio facilè fiunt illis. 4. adn. Lib. 1. de Diet.

APHORISMVS XXXX.

Raucedines, & grauedines, &c.

NEXVS huius sententiæ cum superiori per se clarus est redditur enim hic causa, cur longi morbi in senibus non sanantur, quod supra dictum est. Connexio.

Raucedines, & grauedine in valde senibus coctionem non admittunt. Intellio

Vt hoc vno exemplo declaret, non solum fluxiones, sed reliquos morbos ferè non sanari senibus vltimis; secundò, vt ostendat maximam morborum partem coctione terminari. Ratio intent.

Sententiæ breuitas diuisionis capax non est. Diuisio

Vbi vires imbecilles, & calor valdè paucus, coctio non fit. Demonstratio.

Sed in senibus extremis vires imbecilles sunt, & calor admodum debilis.

Ergo in valde senibus fluxionum coctiones non fient, & per consequens, neque raucedinis, neque grauedinis.

Maior per se clara est. Minor quoque probatione non indiget.

Quòd raucedo fit ex humectatione asperæ arteriæ, per quam vox, aut nulla, aut obscura redditur, oriturque ex fluxione humoris ad laryngem. Huius contrarius est clangor, per quem vox sonora redditur, & solet accidere in acutis febribus, cũ pernicie ęgri, exsiccata humiditate asperę arterię. Grauedo est humoris fluxus ad- 1. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

nares & Coryza dicitur, ficuti qui fluit ad palatum humor, Catarrhus dicitur. Catarrhi tamen nomine omnem fluxionem à capite intelligit Celsus.

2. adn. Quòd caput ob figuram, & situm capax est omnis repletionis: accedit cerebrum, quasi glandula, quod exsugit facillimè, quicquid recipit. Igitur vbi amplius continere non potest humores ad subiectas partes transmittit, nares, palatum, aures, oculos, pulmonem, inguina, articulos; quæ fluxiones in senibus non admittunt coctiones: nam Hipp. vno exemplo raucedinis, & grauedinis, reliquas fluxiones quoque comprehendit.

3. adn. Quod fluxio (referente Hipp. lib de locis in homine) fit & à frigore, & à calore. Frigiditas enim venas tendit, & exprimit humorem, quasi compressa spongia. A calore tenuatur humor, & carnes liquantur, & venæ cauantur: quare commouetur humor. Cæterum non solum fluit humor per meatus manifestos, sed & insensiles, ea ratione, qua sudor.

4. adn. Quòd raucedo, & grauedo, vel oriuntur à causa externa, vel à causa interna: primo modo possunt coqui in senibus, secundo autem nequaquam, quia iam partes sunt adeo frigidæ, & intemperatæ, vt operationes naturales ferè obire nequeant nec

3. aph. solum prædicti, sed seniles morbi non soluuntur in senibus, quos numerat Hipp.

5. adn. Quòd senectus duplex, quædam prima, quæ est ab anno quinquagesimo ad septuagesimum; alia secunda, quæ est à septuagesimo ad vitæ finem. De secunda intelligit Hip. appellans valde senes: nam in primis senibus bene coqui possunt: Sed & in decrepitis, si fuerint adiuti Medici opera, coctiones fieri possunt aliquando, adiuuatur autem coctio vini potu grandioris, & dulcis, boni succi alimento, somno, quiete, frictione; quod enim per ætatem non fit, arte fieri potest: vnde refert quidam, Leonicenum grauedine laborantem, cuidam citanti hunc aphorismum, respondisse non intelligendum de Medicis; conualuit tamen ille vino, & iure caponum.

6. adn. Quòd ex hac sententia colligimus ætatem maximum esse remedium, vel impedimentū ad sanationē morborū, nā infra dixit, epilepsiam sanari ætatis mutatione; hic grauedinē, & raucedinē, per se quidem sanabiles, ratione tamen ætatis non sanari.

APHORISMVS XXXXI.

Qui froquenter, ac fortiter, &c.

Connexio. CVM de raucedine, & grauedine in antecedenti sermonem habuisset, easque non recipere coctionem in valde senibus determinasset, nec tamen ideo mortales, nunc de malo agit, à quo repentina mors accidere solet.

Intētio. Exolutio magna, & frequens sine causa manifesta, repentinam mortem affert.

Ratio. Vt hoc vno signo mortē prędicat Medicus, & excusetur, si quid molitur tētādi gratia.

Intētionis. Capax diuisionis non est sententiæ breuitas.

Diuisio. Vbi princeps membrum magno morbo laborat, mors sequitur repentina.

Demonstratio. Sed in frequenti, & forti exolutione sine causa manifesta, magno morbo laborat princeps membrum. Ergo

In tali exolutione repentina mors expectanda.

Maior per se patet. Minor probatur, quia illud accidens, extremam afflictionem denotat cordis, & eò magis si à causa incognita fiat, quia latet remedium.

3. Adn. Quòd exolutio est repentinus quidam virium lapsus, vbi igitur omnes vires repentē concidunt, cum sudore, & coloris mutatione, syncopis dicitur, vbi verò deficiunt vires, sed non totaliter, lipothymia, seu defectus animi nascitur, constante parūper adhuc motus, & pulsus robore, hic verò Hip. magis de syncopi loquitur, quia illa est vehemens exolutio. Dicitur autē sine manifesta causa, nō quod, si

fiat

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

fiat à manifesta, non occidat, sed quia non ita necessariò, quoniam cognita causa, illius ablatione fortasse tolli potest. Per manifestam autem causam, cognitam intelligit Hip. seu illa sit externa, seu interna. Cæterum solet ista frequens exolutio sequi cordis abscessus, aut validam eius intemperiem, aut veneni praui assumptionem.

Quòd cum exolutio sit virium defectus, vires autem sint in spiritibus, homoribus, & membris, necesse est eam fieri ob aliquem excessum, vel defectum illorum, secundum quantitatem, vel qualitatem: qualitas verò duplex est, manifesta, & occulta, quot igitur sunt excessus, seu quantiaate, seu qualitate, in illis tribus, tot fient exolutionis species. Vbi igitur membra nimis consumuntur, aut à longo morbo, aut acuto, vel vbi nimis excedunt, vt suffocent, aut vbi qualitate insigni sunt prædita, syncopi oritur ratione solidorum: spiritus etiam defectus, aut superabundantia, vel corruptio, sicut & humorum exolutionem parit. *2. adn.*

Quòd syncopis perniciosissima est passio, quia citissimè hominem necare potest, nec vllum tempus Medico concedit: ideo sine mora occurrendum illi, cum ne fiat, tum etiam magis postquam est facta, partes principes roborando epithematibus, odoribus, aquarum inspersione frictionibus, extremorum ligaturis: Solet etiam non raró mulioribus ab vtero hæc nasci affectio, vel quod ille siccitate membra superiora petat, & septum comprimat, vt ait Hip. vel quod ex semine retento aura quædam sine motu, & conuulsione ab vtero ad cor deferatur, vt ratus est Galen. *3. adn.* *Lib. de morbis mulieribus.*

Quod epilepsia (si frecuenter corripiat, & validè) est quoque ille affectus, de quo loquitur hic Hip. vidi enim epilepticum, qui diu morbo illo laborauerat, sed per longa interualla, cum morbus repentè, & pluries in die eum inuasisset, repentè mortuum: nec solum, si sepè, & vehementer, sed etiam si semel, & vehementer exoluatur homo, repentè moritur, vt in magna apoplexia, sed hoc semper necessarium non est, ideo addit sæpe Hip. vt necessitatem inducat. *De locis affectis.* *4. adn.*

APHORISMVS XXXXII.

Apoplexiam fortem, &c.

CVM in præcedenti sententia de exolutione loquutus fuisset prædicens mortem repentinam ex magna, & frequenti; nunc de apoplexia agit, quæ & ipsa exolutio est quædam. *Connexio.*

Magna apoplexia sanari non potest, parua verò cum difficultate. *Intētio*

Vt exemplum ponat vnius resolutionis, quæ repentè occidere potest secundò, vt in apoplexia Medicus solum prædictione vtatur; aut, si fortè manus admouet, cum prognostico id fiat, ad paruam autem manus adhibeat. *Ratio intent.*

Potest diuidi hæc sententia in duas partes iuxta duas conclusiones, quarum altera de magna apoplexia mortem, altera de minori, curæ difficultatem ostendit. *Diuisio*

Id, quod hominem suffocat, mortale est.
Sed magna apoplexia suffocat hominem. Ergo
Mortalis est. *Demonstratio. 1.*

Maior est certa, Minor demonstratur, quia magna apoplexia ita tollit vim respirationis, vt suffocet hominem.

Obstructio magna in principe membro, difficile tolli potest.
Sed per apoplexiam magnam, fit obstructio in membro principe.
Ergo omnis apoplexia etiam parua est difficilis admodum solutionis. *Demonstratio. 2.*

Maior est manifesta. Minor declaratur, quia in apoplexia fit cerebri obstructio, & ventriculorum eius, & magnarum venarum.

Quòd apoplexia idem est ac percussio: quoniam, quasi percussi, cadunt eo malo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

correnti, vt animalia in sacrificio, sensu, & motu orbata. sola tamen respiratione manente. Oritur spirituum interceptione, obturatis cerebri meatibus, aut venis magnis, quæ à corde ad ipsum cerebrum tendunt, seu verius obstructu plexu recti formi, qui in cerebro conspicitur, vbi verisimile est magis contineri spiritum animalem, quam in ventriculis, impeditur autem ex obstructione anastomosis. Causa obstructionis humor est crassus, seu ille fuerit sanguis, seu phlegma, seu atrabilis.

2. adn. Quòd magnitudo apoplexiæ per læsionem respirationis cognoscitur, & stertoris magnitudine, aut paruitate, quò igitur difficilior respiratio, & stertor maior, eò maior est morbus. Maxima ergo erit apoplexia, in qua violenta, sed intermittens respiratio: vltima, in qua inordinata est, sed non intermittit.

3. Adn. *6. aph. 51.* Quòd prima conclusio habet difficultatem, aliqui enim qui per triduum mortui iacuere, reuixere; est tamen maxima hæc apoplexia. Secundò, adueniente febre eadem soluitur, vt scripsit Hip. Ad hæc dicimus, magnam apoplexiam vt plurimum occidere, rarò autem secus euenire. vel dici potest, quòd illa prima apoplexia non est magna, quia, qui cor frigidum habent, etiam à leui obstructione apnætici fiunt. Ad secundum dicitur, exolui posse à natura, non tamen ab arte. Sed quid, si Medicus febrem induxerit? Contingere potest, vt sanetur, si talis sit febris, qualis requiritur. Sed num in magna apoplexia Medicus à curatione se abstinere debeat? Affirmant aliqui, quia res desperata est, decet tamen experiri remedia.cum prædictione, quia monstra contingunt in arte aliquando.

4. adn. Quòd dubitationem habet ipsa conclusio, nam si obstructione fit hic morbus, ergo facilè curari potest: referente Gal. signum obstructionis, si morbus subitò fit, & subitò soluitur, vt in epilepsia. Dico solui facilè apoplexiam, non in totum, quia aut desinit in paralysim, aut fit aliqua excitatio; vel dic, argumentum Galeni non esse vniuersale.

5. adn. Quòd si semper in apoplexia corpus est resolutum, cerebrum obstructum, non videtur posse reseruari respiratio, si quidem musculi thoracis à cerebro vim motus accipiunt: an ob necessitatem natura mittit ad illos musculos vim animalem, vel non ita sunt obstructi cerebri meatus, quin aliquid, ad mouendos eosdem musculos, transmittatur.

APHORISMVS XXXXIII.

Strangulati, aut suffocati, &c.

Connexio. CVM de magna apoplexia pronunciasset in antecedenti, curari non posse; in præsenti eius rei quasi exemplum adducit, signum ex spuma oris assignans celebre.

Intētio Strangulati, & nondũ mortui, quibus circa os relicta est spuma, ad se non redũt.

Ratio intētionis. Vt ostendat respirationis difficultatem, vbi eò deuenit, vt spumam circa os ostendat, esse mortalem: quare cum ad illum terminum deuenerit apoplexia, inter mortales reponenda.

Sententia vnitas, & breuitas diuisionem non admittit.

Diuisio *Demonstratio.* Id, quod ostendit extinctionem caloris in corde, est mortale.

Sed spuma circa os, in suffocatis extinctum cordis calorem denotat.

Ergo spuma circa os, in suffocatis mortem denunciat.

Maior per se manifesta. Minor ostenditur, quia spuma illa ostendit magnam esse factam efferuescentiam, ad quam extinctus natiuus calor fuit.

Quòd duplex est spumæ causa: efficiens, & materia: efficiens est motus, & calor: materia, aqua, & aer, quæ ad inuicem miscentur, vel motu ipso, vt a[...] maris; vel calore, vt in lebetibus igne feruentibus.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quod per suffocatos eos intelligit, qui ex defectu respirationis male habent, seu suffocatio fiat à causa externa, vt laqueo, aut spiritus tractione maligni, seu ab interna, vt venarum interceptione. Supponere autem oportet ad sententiæ veritatem non modò strangulatos, sed resolutos: ideo dixit *nondum mortui*; quia epilepsia suffocantur, & conuulsi fiunt, sed non moriuntur, etiam si spuma appareat in ore, quia non sunt resoluti; Nam spuma in epileptico fit magis à pituita in ore, motu mandibularum, & linguæ: At in resolutio fit ex fuligine, quæ oritur ex calore resoluto cordis, & pulmonis. Notat tamen hic quidam auctor, quod aliud est apparere spumam in ore, aliud circa os: in ore apparet epileptico; circa os, resoluto. *2. adn.*

Quod quemadmodum ignis corrumpitur à contrario, resolutione, defectu pabuli & extinctione, sic & calidum nostrum: sed primus, & vltimus sunt modi violenti secundus naturalis. *3. adn.*

APHORISMVS XXXXIV.

Qui natura valde crassi, &c.

CVM in superiori aphorismo Hipp. de ijs, qui suffocantur, verba fecisset, in præsenti modò sententia, de habitu corporis agit, ex quo cognoscamus corpus magis aptum suffocationi. *Connexio.*

Valde crassi ab ortu minus viuunt, quam graciles. *Intētio*

Vt cognoscat Medicus, crassa corpora magis exponi suffocationi, & exolutioni, de quibus paulo ante actum est; secundò, vt quod vulgo non putatur minoris vitę ostēdat pingue corpus, quam gracile, & vt curemus corpus in mediocritate conseruare, & vt illud extenuemus si nimis crassescat. *Ratio intētionis.*

Non admittit diuisionem aphorismi breuitas. *Diuisio*

Corpus, quod fato, & casu minus conseruatur, minus durat. *Demonstratio.*

Sed valde crassum à natura corpus vtroque modo minus conseruatur, quam gracile. Ergo

Corpus à natura valde crassum breuioris vitæ erit, quam gracile.

Maior probatur, quia dupliciter deficit vita, aut per resolutionem calidi innati senectute, quod fato contingit, aut casu, & violentia. Minor probatur, quia corpora valde crassa minus habent calidi, & humidi, in quibus magis vita perdurat, ob vasorum angustiam: casu quoque, quia obstructionibus, putredini, suffocationi, venarum ruptionibus magis sunt obnoxij.

Quod vita longa consistit in proportione principiorum, calidi scilicet, & humidi ita, vt humidum præ copia non suffocet calidum, nec præ inopia exsiccetur. Humidum non quodcumque intelligo, sed primogenium, quod in partibus solidis dissem-minatum est. quo enim hoc humidum fuerit oleosum magis, & minus exsiccabile, eò vita durabilior; ex quo fit, vt contingat separari aliquando sanitatem à longæuitate, imò insalubres aliqui diutius viuunt, quam bene sani (teste Arist.) Quamuis autem corpora insalubria aliquando diutius viuant salubribus fato, casu tamen sana viuerent diutius, si rectam seruarent viuendi rationem, quia morbis magis resistunt. *de long et breu vita.*

Quod multa damnantur in corpore valde crasso, pigritia ad motum, humiditas superflua, vasorum angustia: quare facile putredini, obstructionibus, & plethoræ sunt obnoxia: difficultas respirationi, frigiditas temperamenti, sterilitas, hebetudo sensus in ijs occurrunt: item difficile ferunt medicamenta. Corpora verò valde extenuata multas habent etiam difficultates, debilitatem, a quouis motu à calore & frigore externo facilè vincuntur, difficilè ferunt violentias, & casus *2. adn.*

vigilijs

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

vigilijs infestantur, à resoluentibus valde læduntur, famem non tolerant, facilè in ardentes febres incidunt, ob copiam bilis; ideo etiam tabi, & hecticę magis procliues; breuem quoque vitam habent ob caloris defectum.

3. adn. Quòd habitus corporis, quidam est extremus in crassitie, alius in tenuitate; alius inter hos mediocris. Rursus vnusquisque bonus aut à natura est, aut postea acquisitus. Rursus multi sunt gradus ab extrema crassitie, sicut ab extrema gracilitate ad corpus mediocre. Si ergo comparentur crassi valde ad graciles non in extremo, minus viuunt illi, atque eò magis, si à natura tales sunt, crassities enim acquisita non ita est morbis obnoxia; secūdò, si cōparetur corpus extremè crassū, ad extremè tenue à natura minus viuit crassum quia Hipp. comparationem facit ad omnem gracilem: tertiò, si comparentur extremè crassi non a natura, ad graciles in extremis, magis viuunt illi, quam isti.

4. adn. Lib. de diet. Quod nimia crassities extenuanda est: modum scripsit Hipp. lib. de diæta. *Pingues* (inquit) *qui graciles fieri volunt, omnes labores ieiuni facere debent, & cibos assumere anhelantes adhuc ex fatigatione, & non refrigerari prępoto vino diluto, & non valdè frigido, & obsonia præparata assumere à sesamis, aut cōdimētis hortensibus & alijs huiusmodi. Sint autem obsonia pinguia quæ offeruntur, sic enim à quam paucissimis impleri poterunt, sed & semel in die cibum assumere, & illotum manere, & stratum durum habere, & nudum deambulare oportet, quantum id maximè fieri poterit. Qui verò graciles sunt, & pingues fieri volunt, cum alia ijs, quæ diximus contraria, facere, tum etiam ieiunos nullum laborem subire oportet.*

APHORISMVS XXXXV.

Epilepsia laborantes, &c.

Connexio. CVM supra de apoplexia statuisset Hip. aut non curari, aut cum difficultate, nunc de epilepsia agit, dicens, eam non solum curari posse, sed modum ostendens curationis ipsius.

Intētio Epilepsia tollitur in pueris mutatione loci, victus, & ætatis maximè.

& Ratio Intētionis. Vt demonstret longos morbos, & qui sensim geniti sunt, sensim quoque esse curandos, & tria remedia adducat, quibus in magnis morbis multum fidat Medicus.

Diuisio Breuitas sententiæ diuisionem non patitur.

Demonstratio. Morbi soluuntur alteratione, coctione, & vacuatione.

Sed mutatio ætatis, victus, & loci ad calida, & sicca, alterat, concoquit, & euacuat in epilepsia. Ergo

Illa soluetur ex mutatione eorum.

Maior per se patet. Minor probatur, quia cum epilepsia sit morbus frigidus, & humidus, à calido, & sicco, suo contrario, dissoluetur aliquo ex prædictis modis.

1. adn. Lib. de morbo sacro. Quod epilepsia est passio, per quam homo concutitur sine sensu, ac ferè suffocatur, calcitrat, vlulat repente concidens, estque puerorum propria. Locus affectus cerebrum est, à quo teste Hipp. vel pituita, vel flatus frigidus ad sanguinem per venas transmittitur, & ipsum infrigidant. pueris igitur, ob venarum angustiam, & caloris paucitatem solet esse mortalis, non ita in grandioribus, in quibus ampla sunt vasa, & calor acrior, vnde facilè flatus in ijs resoluuntur. Est autem hic morbus malignus, quia causa eius plerumque talis est. Cæterum refert Fernelius, dissectum fuisse cerebrum duobus epilepticis, & in altero duram matrem erosam, in altero vero abscessum repertum esse.

2. adn. 3. aph. 7. aph. Quòd epilepsia quædam inuadit à pueritia, alia à decimoquarto ad vigesimum quintum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quintum annum: prima, si duret vsque ad vigesimumquintum, & pertranseat decimumquartum, incurabilis ponitur ab Hipp. vt plurimum: quæ verò oritur circa pubertatem, nisi occidat, magnus timor est ne ad mortem vsque comitetur. Est autem pubertas, cum vir semen, fæmina menstrua, emittunt. quare qui morbi ab ortu in hac ætate non soluuntur ad mortem vsque comitantur. Magis autem sperandum esse auxilium ab ætate, quam à cæteris indicantibus Hipp. intelligit per verbum illud, *tum maximè ætatis*. 3. Aph.

Quòd quemodmodum in refectione proportio temporis est seruanda, vt supra dictum est, vt quæ breuiter, repente, quæ sensim extenuata sunt, sensim sint reficienda, ita & in morborum curatione, qui repentè fiunt, repentè curandi, qui verò sensim, paulatim. Epilepsia igitur cum sit morbus, qui sensim fit, & longo tempore duret, remeans indiget, quæ paulatim attenuent, & exsiccent qualis est mutatio ætatis pueriles ad iuuenilem, loci, & victus extenuantis. 3 adn. s. ap 7.

Quod victus non solum alimentum significat, sed quod totum regimen in rebus non naturalibus calefaciat, & exsiccet: maxima ideo cura habenda nutricis in pueris lactantibus, ne lac fiat biliosum, & mulier vino dedita sit. Mutatio loci pertinet non solum ad diuersum situm in ea ciuitate, vel regione, sed ad diuersas regiones, ventos, & aquas; non tamen ad extremas, sed temperatas. est enim regio Australis, vel Occidentalis huius morbi abundans: ideo ad Orientem magis vergendum, vel Boreales partes. Quamuis verò Hippocr. maximè ex ætate solutionem morbi sperandam dixerit, non debemus tamen ipsum expectare, sed medicamentis, si fieri potest, tollere morbum, præcipuè si non sit connatus, & à malo victu fiat. 4. adn.

Quod hic morbus, vt scripsit Hipp. pueros corripit, qui in vtero rectè expurgati non fuerunt, quare qui immundi sunt, & scabie abundant, ac pustulis, minus eo corripiuntur, nec solum extra vterum, sed in vtero corripi hoc morbo pueros est verisimile, vndè alij moriuntur, alij mutilati nascuntur decumbente morbo per abscessum ad ea loca, si Hipp. credimus. 5. adn. Lib. de morbo sacro.

APHORISMVS XXXXVI.

Ex duobus simul doloribus, &c.

CVM in antecedenti sententia exemplo epilepsiæ docuisset, curationem fieri à contrario, nunc dolorem in exemplum adducens docet, etiam aliquando eam fieri per similia. Connexio

Ex duobus doloribus, in diuersis partibus, maior minorem obscurat. Intētio

Vt demonstret leuationem doloris aliquando esse ad appetentiam tantum; secundò, vt ad leuationem doloris dolorem aliquando inducamus. Ratio intētionis.

Breuitas sententiæ diuisionem non patitur.

Quod reuocat sensum ab aliqua parte, & causam doloris, id dolorem sedat.

Sed maior dolor reuocat sensum à minori, & causam doloris à diuersa parte.

Ergo

Maior dolor minorem obscurat.

Maior certa est. Minor probatur. nam ad eum locum maximè fluit sanguis, & spiritus, qui magis dolet: at illa duo tum sensationis, tum doloris causam augent, & reuocatur à parte minus dolente.

Quod duo dolores possunt sentiri ad vnguem in vno loco, vt calefactio à ferro ignito, & solutio continui, item in pleuritide dolor pungens, & distendens; possunt etiam sentiri duo dolores in vno membro; sed non in eodem loco, vt si vterque sit in brachio, vel crure; tertiò possunt sentiri duo dolores in diuersis membris: Hæc sententia 1. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tentia potissimum vera est de duobus doloribus in diuersis membris; in alijs non ita constat. nam in primo casu ferè vna molestia sentitur; in secundo, cum sint in eodem membro, difficile potest reuocari spiritus, & sangui, ob paruam distantiam.

4. adn. Quod comparatio vel fit inter duos dolores corporeos, vel duos incorporeos, vel alterum animi, & alterum corporis. Sed omnibus modis vera est sententia; nam dolor capitis, scarificatis, & ligatis cruribus, lenitur; timor vitæ obscurat timorem pecuniæ, ira lætitiam, & denique omnes passiones animi à sese mutuo extinguuntur, minor scilicet maiori: quod verò animi dolor tollat dolorem capitis, patet ex ea sententia. *Qui dolentes aliqua parte dolorem fere non sentiunt, ijs mens ægrotat*; Ita è contra, corporis dolor, animi dolorem tollit. vt patet in pueris flentibus si percutiantur verberibus.

APHORISMVS XXXXVII.

Cum pus fit, &c.

Connexio. Intētio. CVM in præcedenti egisset Hippoc. de dolore ostendens obscurari minorem è maiori; nunc, occasione accepta de dolore, præceptum tradit insigne.

Ratio intētionis. Cum pus fit, dolores, & febres accidunt magis, quam confecto.

Vt doceat cognoscere tempus suppurationis; secundò, vt confirmet quod dictum est supra, in vigore omnia esse vehementiora, non solum quando tota materia ad vnicam expulsionem seruatur, sed quando paulatim educitur, dummodo expurgatio fit exigua, vt in annexione patet.

Diuisio Partitionis particeps non est hęc sententia.

Demonstratio. Quo tempore inflammationis, solutio continui, & calor maiores, maior dolor, & febris.

Sed cum pus fit magis soluitur contiuuum, & calor actior. Ergo

In tumore, cum fit pus, dolor, & febris maiores sunt.

Maior probatur, cum à solutione continui dolor oriatur, quando illa est maior, dolor quoque augetur, febris autem ad maiorem calorem maior fit. Minor ostenditur, quia pars, dum fit pus, magis impletur spiritu, quare magis distenditur, & calescit; accedit, quod tota materia in vnum coit ad vomicam.

1. adn. Quod actio naturæ duplex est in materiam; vna in humorem benignum, vnde fit alimentum, quæ propriè dicitur nutritio. altera in materiam extraneam, & hæc triplex est, vel naturæ vincentis, & dicitur coctio, seu resolutio, altera naturæ victæ; & dicitur putrefactio, alia medio modo se habens. per quam pus gignitur. In nutritione solum mutatio fit humoris, at in corruptione, vel putrificatione, non solum humor, sed pars transmutatur iuxta illud, *Carnes contusas necesse est putrescere.* *l. de capi. vul.*

2. adn. Quod quatuor sunt tumores simplices præter naturā, plegmon, erisypelas, œdema, scirrhus: & hi tumores quinque modis terminari possunt, resolutione, transudatione, suppuratione, induratione, & corruptione: primi duo laudabiles. & boni; duo vltimi mali, suppuratio verò medio modo se habet. Vbi igitur pauca est materia, tenuis, & pars rara, calida, per resolutionem terminantur, vbi multa, sed non ita crassa, & pars rara transudatione, at in pleuritide, per sputum, vbi medio modo se habet, & est multa crassa, sed non maligna, suppuratione, vbi rebellis, sed non maligna induratione, vbi maligna, & pessima, gangræna fit.

3. adn. Quod dolor magis fit a principio inflammationis, quia maximè eo tempore soluitur continuum. Sed Hipp. nō comparat hoc tempus ad tempus puris, sed comparat tempus puris, dum fit ad, tempus, in quo factum est; dicit maiorem esse dolorem,

& febrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

& febrem eo tempore; ideo in suppuratione pectoris incipiente, dixit pondus pro dolore fieri, minuitur igitur dolor respectu principij inflammationis, sed augetur respectu puris confectionis. Sed dices: Hipp. dixit febrem elucere, & rigorem, & pondus, cum fit pus: febris igitur maior erit; quam a principio. Dicimus, manifestari magis febrem ob rigores, sed non esse maiorem, quam a principio inflammationis. *Hip. 2. progn.*

Quòd facto pure, remittit febris, & dolor, quia cessat efferuescentia, & distentio, pus igitur, si fuerit album, leue, & æquale, & minimè graue olens, superauit natura materiam; si verò fæculentum, liuidum, & fætidum, superata est natura. Vtruemque signa fientis puris, vt etiam facti, in externis tumoribus, istis carminibus explicant Medici. *4. adn.*

Durities longa, pulsus, dolor, & calor auctus.
Signa pus fieri, sed facto, dicta remissa,
Sub digitis vndans, albescens pars, & acuta.

Quòd inter omnes suppurationes, grauissimæ sunt illæ, quæ in thorace fiunt: nec enim satis est naturam superasse materiam, nisi robur adsit virium ita, vt expurgari possit dicuntur autem suppurari, quando pus est extra vomicam a ruptione: cum verò pus est in vomica, magis fieri suppurationem dicimus. Cæterum de his diligentissimè scripsit Hipp. adeo, vt hac in tractatione alios superauit. *5. adn.* *2. prog.*

APHORISMVS XXXXVIII.

Quoquo modo corpus moueatur, &c.

CVM in duobus præcedentibus de dolore mentionem fecisset, nunc doloris speciem assumit, quæ ad lassitudinem pertinet. *Connexio.*

Lassitudo ex quouis motu tollitur quiete.

Vt ostendat ad ablationem causæ tolli effectum; secundò vt monstret exercitij terminum esse lassitudinem; tertiò, vt cognoscat Medicus, quando a quiete non tollitur lassitudo, esse iam confirmatam, & morbum parituram, nisi conuenienter remedia adhibeantur. *Intētio* *Ratio Intētionis.*

Non patitur diuisionem sententiæ breuitas. *Diuisio*

Causa ablata, effectus tollitur. *Demonstratio.*

Sed motus est causa lassitudinis. Ergo

Ablato motu, aufertur lassitudo: quies igitur, quæ soluit motum lassitudinem tollit.

Maior probatur, loquendo de morbo dum fit, nec confirmatus est. Minor ostēditur, quia hic agimus non de quauis lassitudine, sed illa, quæ fit ex motu.

Quòd lassitudo est duplex: animi, & corporis, sicuti & motus: vera est hæc sententia de vtraque. *1. adn.*

Quòd quies hic tria significare potest; priuationem motus absolutam, remissionem illius, & somnum; omnia hæc lassitudinem tollunt, quæ ex motu nascitur, nam quies omnino motum tollit; motus contrarius etiam lassitudinem tollit, quia otiantur, quæ prius laborabant, membra; sed & idem motus remissus tollit lassitudinē, quare ambulandum post exercitium leniter esse monuit Hipp. quod in equis equites obseruant a cursu; vt eo leni motu humiditates per carnes dispersæ difflentur. *2. adn.*

Quòd non omnis lassitudo quiete tollitur. nam spontaneæ, & quæ ex motu iam confirmatæ sunt, non remouentur ab illa, sed incipientes. Oritur autem omnis lassitudo, aut liquato partim humido, & in diffuetis, aut exhalato, vt in ijs, qui validè se plus, quam ratio postulet, exercent. *3. adn.*

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd motus duplex est; alter leuis, qualis ambulatio; alter validus, qui propriè
4. adn. dicitur exercitium; primus omnibus naturis conuenit, calidis, seu frigidis, pueris, senibus, ac debilibus; secundus magis robustis, & pituitosis, desistendum autem a labore, cum corpus lassari cœperit, floridumque & tumidum, ac coloratum redditur, cum autem ad extenuationem, exercemur vsque ad sudorem, vt scripsit Hip.
lib. epi.

APHORISMVS XXXXIX.

Quotidianis laboribus consueti, &c.

Connexio. CVM in antecedenti de lassitudine egisset, quæ ad exercitia sequitur, in hoc Aphorismo docet, quomodo se habeant homines ad labores.

Intētio Facilius ferunt assuetis labores, etiamsi inualidi, & senes, quam robusti, & iuuenes.

Ratio intētionis. Vt ostendat, quanta sit vis assuetudinis, & non debere ob ætatem, vel imbecillitatem omitti consueta exercitia.

Diuisio Qui membra habent agiliora, & fortiora, minus a labore lassantur,

Demonstratio. Sed assueti, licet imbecilles, & senes, agiliora habent membra, & fortiora.

Ergo minus, quam iuuenes & robusti lassantur ab exercitatione.

Maior declaratur, quia facultas ad motum, & robur diutius tolerat, labores, & minus offenditur. Minor ostenditur. nam agiliora redduntur membra, quia faci us mouentur versus assuetum motum musculi, robustiores sunt quia attrita, indurata, & spiritu ac sanguine plena, excrementis vacua.

1. adn. Quòd consuetudo differt à natura, quia natura vnum finem terminatè petit, vt seminis virtus hominis formationem; vndè formato homine, sentit, attrahit, coquit expellit, nulla facta assuetudine, sed a natura. At quia natura fertur in finem, cum quadam latitudine, ideo confunditur natura cum assuetudine. Appetit enim stomachus naturaliter, sed quod hunc victum magis, quam illum, id ex assuetudine sequitur; mouentur membra a natura, sed quod ad hunc motum magis, quam illum, id à consuetudine est; est enim assuetudo habitus quidam, & maximè in actionibus animæ conspicitur, terminantur enim illæ per assuetudinem, vt ira, mansuetudo, fortitudo, continentia. Cum igitur consuetudo terminet aliquo modo naturam; hinc fit, vt ab assuetis non fiat passio. quare minus patiuntur a laboribus assueti, etiã si senes, & imbecilles.

2. adn. Quod tanta est vis consuetudinis, vt fuerint aliqui ex philosophis, qui asserere mundum vniuersum, consuetudinem esse, & gubernari, non secus, ac contingere videmus in gubernatione regnorum, & vrbium: Est enim consuetudo lex sicut natura; vnde scripsit Hipp. legem omnia corrobare, intelligens hanc legem, naturam, & assuetudinem esse.
Lib. de genitu.

3. Adn. Quòd hæc sententia, non solum ad labores, sed ad cibos, & medicamenta referri potest, qui enim senes assueti sunt pluries in die comedere, facilius ferunt, quàm inassueti, quamuis iuuenes, & fortes. Item ad medicamenta melius se habent assueti, quam inassueti, etiam si sint inualidi.

4. adn. Quòd labores intelligere possumus absolutè, vel assuetos, vtroque modo est vera sententia, quod homines laboriosi minus lassantur, quam otiosi, etiam si senes illi sint & imbecilles. Quare scripsit Hipp. robustiora fieri corpora incolarum montiũ, & quæ exposita sunt aeris magnis mutatiotionibus. Minus etiam dolent, & animo, & corpore, qui doloribus, & laboribus, ac calamitatibus sunt assueti. quamobrem parum tutam scripsit exquisitam, & statum victus rationem.
l. de ae re aq. & loc. 1. ap. 5

APHO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXXXX.

Qua longo tempore, &c.

CVM in antecedenti Aphorismo Hipp. de consuetudine tractasset, facta comparatione ad labores, nunc de illa in vniuersum agit, præceptum tradens ad sanitatem vtile. Continuatio.

Duas habet conclusiones aphorismus: prima est: Consueta minus molesta solent esse: secunda: Ad insolita aliquando facienda mutatio est. Intentio. Ratio intent.

Vt non sequamur malam consuetudinem decepti, quia assueta minus molesta sũt & vt tradat præceptum ad securam sanitatem per quam vtile.

Diuiditur hæc sententia in duas partes: in prima ponitur conclusio spectans ad assuetudinem, in secunda deducitur ex illa consuetudinis mutatio. Diuisio

Consueta longo tempore, etiam si deteriora sint, naturæ magis sunt amica.

Ergo minus molesta sunt. Antecedens probatur, quia facta est amicitia ex longo vsu inter naturam, & assueta Consequentia est manifesta. Demonstratio.

Ex prima deducitur secunda conclusio manifesta: nam si minus molestant assueta; ergo ad securitatem vitæ facienda est ad contraria mutatio. 2. demonstratio

Quòd consuetudo triplex: alia bona, alia mala, alia pessima. si enim homo temperatus assuetus est temperatis, bona est, si intemperans non multum, mala; si vero intenperans, sed in excessu, iam pessima est. Prima licet ad sanitatem commendetur, non tamen vitæ securitatem vtilis. Quare monet faciendam esse mutationem per interualla ad contraria. Qui igitur vino est assuetas & illi conducit, confert aliquando aquam bibere. Mala consuetudo, si fuerit recens, tollenda quamprimum; nam temporis progressu solet grauiter lædere. At si mala consuetudo fuerit vetus, non est tollenda, quia naturæ illi est bona, si tantum temporis durare potuit: facienda tamen & in ea mutatio aliquando ad contraria. Pessima consuetudo, seu sua natura sit excessus, seu per accidens, vt si quis aquam bibat, & illi sit assuetus vsque ad senectutem, & laboret cruditatibus, & sit imbecillis, mutanda est consuetudo, & transeundum ad vinum, quia aqua senibus, & imbecillibus pessima est. 1. adn.

Quod mutatio consuetudinis, vel sit in sanis, vel in ægris, si fiat in sanis paulatim facienda; ideo dicebat Hipp. *contraria paulatim adhibenda, & interim quiescendum, at in ægris repentè mutatur, nec propterea læditur, quia corpus per morbum etiam repente mutatur, & quo maior fuerit morbus, maior mutatio*: ideo in acutissimo morbo nihil exhibemus, & pro vino, aquam, pro cibo sorbitionem dare iubemus & quies imperatur sine noxa. 2. adn.

Quòd in corpore bene sano facienda est mutatio, non solum ad insueta, quæ sunt mediocria, sed ad excessus: ideo dicebat Celsus hominem sanum, & sui iuris, nullam rationem seruare debere, sed modò plus, quam decet se implere, modò ieiunare, modò vigilare, & modò contrarium facere, modò in vrbe, modò ruri, & denique statam, & exquisitam viuendi rationem fugere, quam parum tutam æstimauit Hippoc. At si fuerit malè sanus, tuta non est hæc mutatio, imò contraria, videlicet, quæ est exquisita, & stata victus ratio, vtilis admodum est. conuenit etiam & ijs suæ quęque mutatio aliquando ad insolita, sed non ad contraria valida, ne corpus ab illis vincatur. 3. adn.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXXXXI.

Semel multum, & repente &c.

Connexio. CVM in antecedenti de mutatione mentionem fecisset consuetudinis; nunc præceptum scribit ad ipsam mutationem vniuersale, docens, quomodo sit facienda.

Intẽtio Magna, & repentina mutatio est periculosa.

Ratio intẽtionis. Vt quando mutanda est consuetudo, id paulatim fiat, ad securitatem: Medicus enim in mente habere debet, cum operatur, vt, si non iuuat, saltem non noceat.

Diuisio Partitionem suscepit hic aphorismus in partes duas, in quarum prima ponitur conclusio intenta, & illius probatio, in secunda corollarium adducitur.

Demonstratio. 1. Omne nimium est naturæ inimicum.
Sed magna, & repentina mutatio est nimia. Ergo
Naturæ inimica, non igitur facienda est mutatio, nisi paulatim.
Maior patet ex illo veteri adagio: (Ne quid nimis) Minor declaratur;
Si quidem natura in mediocritate quadam, & harmonia consistit, quam repentina dissoluit mutatio.

Demonstratio. 2. Deducitur à prima secunda. nam si vniuersè calefacere, aut refrigerare, aut alio modo repentè, & multum corpus mouere est periculosum; ergo magis à mutatione consuetudinis.

1. adn. Quòd mutatio vel est ad bonum, vel ad malum: rursus, vel est à negotio, vel ad contrarium: tertio, vel est à contrario ad contrarium, vel ad medium; quarto aut est in sanis, aut ægris, aut neutris; rursus in ægris, vel fit in morbo paruo, vel in magno, vel in medio cri. *De* quacunque mutatione vera est sententia allata, periculosam esse magnam, & repentinam mutationem: Non tamen est omittenda extrema mutatio, cum necessitas vrget, quia extremis morbis extrema remedia optima sunt. Mutatio autem, quæ est à negotio ad otium, vt à labore ad quietem, vel à malo ad bonum, minus periculosa est, quam eorum opposita, & minus periculosa in ægris, & neutris, quam in sanis. ratio est, quia sanitas mutationem non indicat, sed conseruationem.

2. adn. Quòd consuetudinis mutatio, vel est ad inducendam contrariam dispositionem, vel solum ad securitatem sanitatis primam appellat Hip. mutationem ab vno ad aliud in contextu, secundam verò mutationem simpliciter: ideo monet vitandam esse magnam, & repentinam mutationem in ambabus, sed maximè in prima. vt cum intemperiem coguatam reducere volumus ad mediocrem in sano.

3. adn. Quòd mutatio fit per æqualia vel in gradu, vel in numero, hoc est, minori medio, sed pluries repetito: hoc est paulatim mutare, quia tutum, quoniam, si error contingit, minus læditur corpus: experimentum enim periculosum: ideo semper à leuioribus est incipiendum, nisi morbi magnitudo nos inducat ad magnum remedium.

4. adn. Quòd mutatio fieri potest, vel in rebus naturalibus, vel in non naturalibus, vel in ijs, quæ sunt præter naturam; De omnibus vera est sententia, magis tamen de naturalibus, quæ nullo modo, nisi paulatim, fert mutationem, inde in non naturalibus. Vtrum autem temperamentum innatum possit reduci ad melius, videtur

2. de natura lib. facultat. refragari Gal. nam cum illa corporis dispositio sequatur ad certam mixtionem elementorum, quæ solius naturæ, & Dei est opus; nulla arte, vel casu exquisitè post ortum talis acquiri potest, quæ dispositionem æquè fixam cum natura habeat. Sed

non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

non ideo negandum est intemperatum corpus à natura, reduci posse arte ad melius, saltem de temperie loquendo.

APHORISMVS XXXXXII.

Omnia secundum rationem facienti, &c.

NEXVS huius sententiæ cum superiori satis est manifestus: cum enim præceptum traderet in antecedenti ad Medici actionem insigne, non esse faciendam repentinam mutationem, nunc in eam intentionem, & de eadem mutatione loquẽs aliud præceptum maximè dignum adducit. *Connex.* *a.o.* *Intẽtio*

Rationale remedium mutari non debet, etiam si non succedat. *Ratio intẽtionis.*

Vt per hoc moneat Medicum constantiæ, & grauitatis in curandis malis, ne statim mutet, si non succedat secundum rationem curans; vel ne ita pertinaciter remedio adhæreat, quin aliquando mutet.

Partitio fit aphorismi in partes duas; in prima regulam ponit, in secunda verò cautionem illius adducit. *Diuisio*

Mutatio remedij, non debet fieri cum nocumento, sed mutatio rationalis remedij semper fit cum noxa. Ergo *Demonstratio.*

Ratione remedium mutari non debet.

Maior certa est. Minor probatur, quia si remedium rationale mutatur, fit irrationale, & sic augens ipsum morbum, & cum noxa. *1. adn.*

Quòd remedium multipliciter mutari potest; vel secundum genus, vel qualitatem, aut quantitatem, aut tempus, rursus in qualitate bifariam, occulta, vel manifesta: cum genus mutatur, vel est ad contrarium, vel diuersum: quantitas vel ad magis, vel ad minus: qualitas quoque mutatur secundum intensionem, & remissionem, vel in eadem specie, vel ad contrariam qualitatem.

Quòd morbus aliquando habet causam manifestam, ideo cognitu facilem, aliquãdo obscuram ita, vt difficilè cognosci possit: si morbus cognoscatur, vel id fit scientificè, vel coniectura solum: si coniectura, vel illa, quæ magis accedit ad scientiam, aut ea, quæ est propè ignorantiam. *2. adn.*

Quòd vbi morbus non cognoscitur, licet mutare remedia omnibus modis, iuxta illud, quod scripsit Hipp. *Si quis morbum non cognoscat. medicamentum præbeat non forte.* Si itaque leuatur æger, demonstratiuum est, quod gracilitatem inducendo curandus est; si non leuatur, faciendum est contrarium: & si non profuerit, gracilem facere, tumidum facere conducet, & frequenter permutare, ita enim non errabis; Si verò cognoscatur morbus, vel scientia, vel coniectura scientifica, Medicus statim debet adhibere remedia illi conuenientia: nec mutandum (etiam si res non succedat) remedium in genere, sed mutari potest vel intensione, vel numero, in eadem tamen specie: quia natura aliquando ab assuetudine despicit idẽ remediũ. *3. adn.* *Lib. de locis in homine*

Quòd morbus non cedit remedijs, etiam rationabilibus, vel quia crudus est, vel quia adest obstructio, aut abscessus, vel quia morbus ex ijs est, qui non nisi paulatim tolli possunt, vel quia est insuperabilis, vel ob immanifestam qualitatem. vel ob temporis constitutionem: quare non debet Medicus mutare remedium ad contraria, persistente morbo in suo statu, vt à principio, & bene cognito, sed debet reiterare remedium idem, vel numero, vel specie: quando tamen morbus est inconstans, & magnus ita, vt periculum sit in mora, licet omnem obire mutationem. *4. adn.*

Quòd medẽdi ratio duplex est: alia per indicationẽ, alia per experiẽtiã, hic sermo potissimè est de remedijs, quę per ĩdicationẽ habẽtur, quę sẽper fit secũdũ rationẽ, at expe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

experientia non semper; cum itaque adest manifestè indicans, vt obstructio apertionem, repletio inanitionem malignitas antidotum; illa adhibenda, & reiteranda, quoad persistit, & quoad signa à principio perseuerant.

6. adn. Quod in hac sententia reprehenduntur Medici, qui vt aliquid sapere videantur, & ne, si moriatur æger infamentur ob auxiliorum inopiam, vel ne frustra mercedem suscepisse videantur, in quacumque visitatione aliquid de nouo agunt, naturæ opus intercipientes, quæ quietem desiderat, iuxta illud, *Ingentibus morbis quiescere multo præstat*; hos igitur reprehendens Hipp. *mutatio*, inquit, *non parum confert, si, vt conuenit, fiat, corpore scilicet mutato, ac mutatio indicenter facta, corpore non mutato, detrimenta affert non mediocria.* (In hoc aphor. 2. Acut)

APHORISMVS XXXXXIII.

Quibus aluus est humida, &c.

Connexio. CVM in antecedenti de mutatione in consuetudine, & actione Medici tractasset, nunc de alui mutatione, quæ fit per ætates egit.

Intẽtio Duas habet conclusiones, prima est, Iuuenes, quibus est humida aluus. melius degunt ijs, quibus est sicca: secunda, Iuuenes facilis deiectionis, in senectute peius habent.

Ratio Intẽtionis. Vt demonstret in vniuersum melius esse, vt habeamus aluos humidas, quam siccas; secundò, ne miremur, si in senectute peius habent, illi, qui in iuuentute aluũ humidam nacti erant.

Diuisio Diuiditur aphorismus in partes duas: in quarum altera primam statuit conclusionem; in secunda alteram deducit.

Demonstratio. 1. Qui pauciora aceruant in corpore excrementa, melius degunt.

Sed iuuenes alui humidioris pauciora habent excrementa.

Ergo iuuenes, quibus aluus est humida, facilius degunt ijs, quibus est sicca.

Maior, & minor adeo sunt manifestæ, vt nulla indigeant probatione.

2. demõstratio Quo tempore aluus resiccatur, peius habet homo.

Sed in senectute ferè resiccatur aluus ijs, quibus in iuuentute erat humida, ergo iuuenes facilis egestionis in senectute peius habent.

Maior est manifesta. Minor declaratur ex aphorismo vigesimo huius libri; si quidem resiccatur aluus ijs in senectute, qui humidam habebant in iuuentute.

1. adn. Lib. de aer. aq. & loc. Quòd tanti fecit Hip. ad sanitatem alui facilitatem, vt scripserit homines facilis egestionis ferè acutis morbis non laborare, si autem aluus est futura sicca, melius aiũt aliqui esse, si in senectute siccetur, quam e contra. Cuius contrarium sentire videtur Hip. in tex. dices, peius degere senes aluo sicca; & ratio est in promptu, nã iuuenes sicci ventris possunt per exercitium superfluitates dissoluere, quod senes facere nequeunt, ideo si aluos habent siccas, magis offenduntur.

2. adn. Differt hic aphorismus à vigesimo, quia ibi solum de commutatione alui per ætatem agit, hic verò docet melius esse aluos humidas habere absolutè, quam siccas; secundo, melius esse senes esse humidi alui, quam iuuenes; rursus, ibi absolutè dixit, transmutari aluum à sicco ad humidum, & è contra in iuuentute, & senecta, hic magna ex parte fieri dicit.

APHO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LIV. ET VLTIMVS.

Vt traducenda iuuentute, &c.

CVM in antecedenti aphorismo de mutatione alui tractasset, quæ fit per ætates; hic de corporis magnitudine, quæ per easdem spectatur, sermonem habet. *Connexio.*

Mediocritas magis laudanda in corpore, quam magnitudo, aut paruitas. *Intẽtio*

Ne quis putaret magnitudinem corporis mediocritati præstare; quinimò postponi paruitati, ad vitæ commoda, & sanitatem, debere. *Ratio intẽtionis.*

In duas partes diuiditur hæc sententia: in prima comparat iuuentutem ad magnitudinem, in secunda verò senectutem ad illam, & ad paruos. *Diuisio*

Magnitudo corporis damnatur in senectute, paruitas in iuuentute. *Demonstratio.*

Ergo Mediocritas illis duobus melior: Consequens patet: antecedens probatur: nam cum virium robore, vt in iuuentute, laudabilior est magnitudo, cum imbecillitate verò, paruitas, vt in senectute.

Quòd magnitudo vel consideratur secundum vnam dimensionem, in longam, latam, & profundam. De vtraque vera est sententia, quamuis Galenus magis de longitudine intelligat: quod non videtur omninò probandum, quia longitudo sine latitudine non videtur formosa, & liberalis, imò tales despiciuntur. magis igitur de magnitudine, & paruitate videtur sententia intelligenda, quæ secundum omnes dimensiones est. *1. adn.*

Quòd, cum sit comparatio magni ad paruum, debet fieri cæteris paribus: si ergo fiat secundum longitudinem, dicimus corpora breuiora esse magis laudanda, quia prudentiora, agiliora, & musculos & ligamenta habent robustissima, quare labores tolerant, & vitæ sunt diuturnæ, nec grauantur vllo pondere corporis, aut torquentur in senectute: at magna corpora inepta sunt ad labores, & inagilia, & grauitate corporis in senectute male habent. *2. adn.*

Quòd causa proceritatis est calidi, & humidi copia: quare dicebat Hipp. Asiaticos esse præ Europæis magnitudine præstantiores, at corporis paruitas calido, & sicco magis accomodata est, ideo prudentiores. Num verò, vt fabulantur, fuerint aliquando gigantes, certum est in noua Hispania ossa hominum esse reperta, eius dimensionis, vt superarent communem hominum formam septies: illi tamen (vti & pigmæi) intra monstra magis sunt reponendi. *3. adn. Lib. de aer. aq.*

Quòd rectitudo hominis apud Theologos, vt in cœlum spectaret, & facta est: Galenus refert eam ad multitudinem calidi, quod est in homine. Requirebantur enim multum aeris, & ignis ad prudentiam: ideo qui capite sunt carnosiores, minus prudentes; in senectute verò, tum quia deperditur calidum, & ad latera magis, quam sursum mouetur; tum etiam, quia robur musculorum deest, fit vt corporis longitudo curuetur. *4 adn.*

Finis Libri Secundi.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Tertium Aphorismorum Commentaria.

PRÆFATIO IN SEQVENTEM LIBRVM.

Intentio

ANTEQVAM ad textus explicationem deueniam, operæ precium est, quædam præmittere ad eius lucidiorem intellectum. Dicendum itaque, quæ sit auctoris intentio in in eo, quæ vtilitas, quæ difficultas, & denique, in quas partes distribuatur.

Intentio Hipp. in hoc libro, est breuiter explanare, quam vim tempus, & ætas ad morbos procreandos habent: mutatio enim, quæ per hæc duo fit, non modò procreandi morbos, sed & soluendi eos potissimum, potestatem admirabilem habent: igitur ponuntur in consideratione in hoc libro, non solum morbus epidemius, sed & sparsim vagans, quatenus vel tempus, vel ætatem respicit.

Vtilit. — Vtilitas huius libri ea est, si quæ maxima ex alio Hip. libro haberi possit: cum enim ex his morbus, non solum vnius particularis hominis, sed totius prouinciæ, tum dignoscere, tum prænoscere, tum præcauere, tum curare medicus facilè possit, neque hac ipsa re, in medicina, reperiatur aliquid præstantius, sequitur, vt vtilissimus sit liber. proinde de his scribit Hip. Qui hæc probè nouerit auctorum plurima, eũ non latere, cum in vrbem ignotam venerit, neq; morbos regionis peculares, neq; communem regionis naturam, vt in cognoscendis morbis dubius hæreat: ac præterea vnius cuiusque temporis, & anni constitutionem perdiscere posse confirmat, quique morbi communi affectione ciuitatem sint inuasuri: quam cognitionem temporum, diuinam prorsus existimauit Hip. vel ipso Gal. teste, & quam propterea in Prognost. omisit; quia ad hunc librum eam seruauerat. (Lib de aer.aq.) (1.Prog. in proa)

Velati magnũ emolumẽtum affert hæc doctrina, & vt pulcherrima est, ac diuina: ita etiã difficillima: nã traduntur hic per capita quæ longa experientia in Epidemiorũ libris scripsit *Hipp.* & quæ diffusè, lateque in lib. de Aere, & aquis. literis prodidit: Adde, demõstrationẽ eorũ, quæ hic tradũtur, adeo difficilẽ esse, quod putauerint Antiqui, eorũ nullã afferri posse: sed per experientiã tantũ confirmatam hic produci, & proponi. Siquidẽ morbi, qui ex aere pendent, non solũ ad manifestas qualitates referuntur, sed ad ventos, & astrorum mutationes, & occultas qualitates.

Diuisio — Secatur hic liber in duas partes: in prima de morbis agit, quatenus sequuntur ad temporum mutationes: In secunda verò ea ratione, qua mutationem ætatum insequuntur.

Cæterum in huius libri explanatione, & in subsequentibus quoque eum doctrinæ modum seruabo, quem in duobus præcedentibus seruaui: & quamuis difficile sit in his demonstrationem inuenire, enitar tamẽ ex ipsius Hip. doctrina confirmationem eorum, quæ hic scribuntur, inuenire.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS PRIMVS.

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, &c.

HIC Aphorismus, cum sit primus in ordine, & non habeat antecedentem, non facilè est inuenire eius dependentiam. Cum tamen Hip. in præcedenti lib. damnasset repentinas, & magnas mutationes, & temporis mutatio ex his sit, ideo proponit quasi in exemplum id ipsum in hoc aphorismo. *Connexio. Aph. 50 & 51.*

Mutationes temporum potissimum pariunt morbos, & quo maiores fuerint, eò magis. *Intētio.*

Vt demonstret inter cæteras causas corpus nostrum immutantes, primas obtinere aerem, quare maximè formidandum esse, & ex industria procauendum. *Ratio intent.*

Bifariam diuiditur aphorismus: In prima ponit conclusionem magis vniuersalem: In secunda vero magis particularem, in qua etiam explicat, quarum rerum mutatio aerem alteret. *Diuisio*

Illud potissimum morbos parit, quod maiorem vim habent alterandi corpora. *Demonstratio.*
Sed temporum mutatio maiorem vim habet alterandi corpora. Ergo,
Temporum mutatio potissimum morbos creandi vim habet.
Maior per se patet: morbus enim non fit, nisi corpore mutato.

Minor probatur multipliciter; nam aer continuò nobis præsens adest: Idem per successionem nouus semper adest. Et quia intus, & extra operatur, & quia cibos transmutat, & quia materia est spirituum, hinc fit, vt aer inter cæteras res non naturales mutandi corpora maximam vim habeat: & dicet Arist. in Probl. grauiorem scribat mutationē aquæ, quam aeris, id tamen ita intelligendum est, vt maior in minori terræ spatio fiat mutatio in aqua, quam in aere, at in vniuersum vera est sententia Hippoc.

Secunda conclusio ex prima deducitur: nam si mutatio temporis morbos præcipuè parit, & frequentius, quam cæteræ causæ morbificæ; ergo magnæ illis mutationes maximè morbos parient, seu illæ mutationes secundum primas qualitates fiant, seu secundas, seu alio quouis modo.

Quòd mutatio temporum dupliciter consideratur: altera ratione eius, quod mutatur, altera verò ratione illius, quod mutat. Rursus mutatio primo modo duplex est: vel naturalis, vbi tempora sibi inuicem succedentia, qualitates suas seruant; vel fortuita, & præter naturam, cum peregrinas habent qualitates, seu id in vna anni parte, seu in pluribus, vel etiam in toto anno fiat. Iterum, naturalis temporum mutatio quędam est mediocris, vt in regione temperata, alia magna, quæ in regione intemperata succedit, qualis regio est ad Aquilionem vergens, quæ quidem & hyemes, & calores habet fortes, vt scribit Hip. de Aere, & Aquis. At si consideretur mutatio ratione eius, quod mutat, multis modis id contingere potest in aere, vel secundum primas qualitates, vel secundas; vel secundum tranquillitates, & ventos; vel serenitates, & nebulas, vel secundum influxum si stellarum, seu totius substantię corruptionem. Quouis modo mutationes aeris intelligas, potissimum parere morbos: & illud est, quod explicauit Hip in fine Aphorismi, nominans frigus, & calorem & cæteras ad proportionem mutationes: nam si comparentur ad victum, exercitium & reliqua, potentiores sunt ad morbos, & si mutatio fuerit magna, magnos; si parua, paruos, si mediocris, mediocres pariet morbos; & si fuerit præter naturam, magis, quam naturalis, & quo maior, inæqualior, ac frequentior, eò etiam magis. *1. adn.*

Quòd tēporis mutatio Astrologis potissimū est per æquinoctia, & solstitia, quas et maximas Hip arbitratur, attamē diuisio, quę fit per Solē nō est ita accōmodata, sicut, *2. adn.*

quæ consideratur per ortum, & occasum sydorum magnorum. Ver itaque Hip. ac Medicis est ab æquinoctio verno ad Pleiadum ortum. Aestas ab ortu Pleiadum ad Arcturi ortum, quæ duas partes habet; prima ad Caniculam extenditur, secunda ad ortum Arcturi. Autumnus est ab Arcturi ortu ad Pleiadum occasum, & Hyems à Pleiadum occasu ad æquinoctium vernum, quod tempus habet tres partes, sementem, brumam, & insertionem. Itaque Medicis Ver ad duos menses fere extenditur, sicuti Autumnus, at Hyems, & Æstas ad quatuor. Hæc diuisio accommoda est valde, tum ad Epidemia Hip. intelligenda, tum Medicis ob manifestas in illis alterationes aeris.

3. adn. Quòd mutatio temporis naturalis, magis soluit morbos, quam pariat; at ea quæ præter naturam est, magis parit, quam soluit, quia naturale conseruat, at quod præter naturam est lædit: parit verò morbos naturalis temporis mutatio per accidens, quatenus corpora ferit diuerso modo disposita: nam sicuti ver sua natura salubre, si corpora pura inueniat, conseruat; impura expurgat quantum in se est, ita naturalem mutationem temporum ad ea se habere arbitrandum est.

APHORISMVS 11.

Naturarum quadam ad hyemem, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia statuisset Hipp. mutationes temporum morborum feraces, nunc, quæ potissimum sint illæ mutationes, docet.

Intētio Ex naturis, quædam ad Æstatem, quædam verò ad hyemem, bene, vel male se habent.

Ratio intētionis. Vt, ostendat, quæ inter mutationes temporum præcipuè pariant morbos, eam scilicet, quæ ad Æstatem, vel ad Hyemem pertinent; necnon, vt doceat temporis mutationem, non solum gignendi, sed etiam soluendi morbos potestatem habere.

Diuisio Aphorismus vnam habet, eamque breuem conclusionem, quare diuisionem non admittit.

Demonstratio. Hyems, & Æstas sunt contraria.

Ergo ex naturis, quædam ad hyemem, quædam ad æstatem bene, vel male se habent.

Antecedens est manifestum: nam hyems frigida est; & humida: Æstas aut calida, & sicca. Consequens manifestè deducitur: nam nec vna natura potest eodem modo se habere ad contraria tempora; nec contrariæ naturæ ad vnum tempus, sed si ad alterum bene, ad alterum male se habeant est necesse.

1. adn. Quòd *natura* multis modis dicitur apud Hipp. Primo modo dicit quatuor elementorum temperiem, seu simplicem, seu compositam, siue illa sit temperata, siue à temperie declinans, seu in toto, seu denique in parte corporis consideretur: qua ratione lib. de Nat. Hum. describitur. Secundò *natura* dicit calidum innatum, quod præcipuè, & maximè natura est. de quo verba fecit primo Aphor. Hyeme pronuncians, ventres natura calidissimos esse. Tertiò *natura* significat structuram corporis, & illam dispositionem, quæ ad partes organicas pertinet, magnitudine, figura, numero, & situ præscriptam, quam corporis habitum Hip. solet appellare. Quartò *natura* dicit aggregatum ex omnibus his: qua ratione scripsit idem Auctor, naturam nostram constare ex congrua spiritus humorum, caloris, victus, & aliorum omnium compage. De quibus omnibus significatis præsens sententia verè dici, ac prædicari potest, vt in sequentibus adnotationibus planum fiet.

15, 2. aphor.

2. adn. Quòd si natura primo modo sumatur, vt dicit temperiem, seu illa sit optima, vt

in

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

in optime salubri corpore, seu ad iustitiam pro cuiusque sanitate propria, dico, quòd vtroque modo bene, vel male se habet ad hyemem, vel æstatem: Temperata itaque natura bene se habet ad tempus vernum, quod ad temperiem maximè accedit, malè verò ad hyemem, vel æstatem. Intemperata natura, si parum excedit, bene se habet ad similia, quia seruatur; si excedit, malè ad similia, bene verò ad contraria tempora. Sed dices: Leones calidissimi sunt, & bene se habent ad similia, religionem scilicet calidissimam, & in alia frigida valde non viuerent: ergo determinatio prædicta falsa esset. Dic (non sicuti quidam, quòd quo ad conseruationem bene se semper ad simile, non quo ad correctionem, subtilius, quam verius) sed dic conseruari calidissimas naturas in calido tempore, & regione; primò ob assuetudinem; secundò ob formam, quæ suapte natura illum excessum requirit: Secus de homine, qui cum temperatus sit, maximè ad hyemem, vel æstatem mutatur: Quare dic, vt soluas argumentum, quod non comparat solum naturas ad tempora, secundum qualitates primas: sed secundum alias rationes, ob quas fieri potest, vt calidum valde, in calido magno seruetur, non absolutè, & simpliciter.

Quòd si natura dicat innatum calidum, hac ratione quoque verum est hoc, igitur calidum bene, vel male se habet ad hyemem, seu æstatem: in corporibus enim quadratis, & carnosis, bene se habet ad hyemem, quia dissipatur: In gracilibus, & ex sanguibus male ad hyemem, quod vincatur à frigido, bene ad æstatem, quia fouetur, & augetur. *3. adn.*

Quòd si *natura* sumatur in tertia significatione, vt corporis dispositionem significat, dico quod gracilis habitus, & rarus, bene se habet ad æstatem: malè autē ad hyemem: quia in illa seruatur calor eorum, vincit autem in hyeme: At densi habitus homines, etiamsi frigidissimi, ad hyemem bene se habent, non penetrante eorum corpora frigido: quare Gal. scripsit non valere argumentum: hic læditur à frigido; ergo frigidus est: quia potest esse calidus, sed raræ texturæ; nec e contra, si quis à frigido non lædatur: ideo calidæ naturæ esse, quia potest esse densi habitus, vt non facilè penetret in eis corpus frigiditas. Ita etiam, qui dispositionem ad tabem à natura habent, malè se habebunt ad hyemem, & autumnum; qui ad podagrã, ad ver, & autumnum; eò enim tempore exacerbatur dolor. *4. adn.* *Lib. Artis med.*

Quòd si natura dicat totam corporis massam, vt omnem constructionem nostrã respicit, omne corpus bene se habebit ad ver, malè autem ad autumnum, at ad hyemem, vel æstatem indifferenter; in vniuersum enim ista tempora, quia valdè, excedunt, lædunt omnia corpora; at tamen minus contraria; proinde ad sanitatem conseruandam, necesse est, vt aeri hyemali, & æstiuo nos opponamus, seu per vnam ex quinque alijs rebus non naturalibus æque intentam, seu per omnes in minori intentione, quod magis placet Hipp. & Gal. lib. Artis Medicæ. *5. adn.*

Quòd lis est, an conducat magis totum annum temperatum, sicut ver; an potius melius sit temporum varias esse mutationes, & contrarias? Dic in vniuersum, necessarium esse contrariorum vicissitudinem, sed quo minor est, & frequentior, præstantior; vt sub Æquinoctiali; nam ibi octo mutationibus terra fertilissima est; & in Asia scripsit Hipp. ob temporum æqualitatem omnia esse grandiora, & pulchriora; Attamen validæ contrariorum mutationes, licet simpliciter non sint meliores, ad robur tamen, & fortitudinem, & audaciam magis desiderantur. quare fortissimas gentes scripsit Hip. hyemes, & æstates habere validissimas, regiones habitare asperas, & montanas, ventis validis expositas; Regio itaque temperata illa est, in qua, neque ob frigiditatem horremus, neque ob calorem exiudamus, aut varij sumus; intemperata vero contraria habet. *6. adn. lib. de Dæta priuatorum.* *Lib. de aere, & aquis*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS VII.

Morbi quoque alij, ad alia beneficia.

Connexio. ADEO pendet ista sententia à superiori, vt ferè vnum cum illa efficiat aphorismum. Cum itaque comparasset in antecedenti naturas ad tempora; modò ad ea ipsa tempora, locos, victus, morbos, ac ætates comparat.

Intētio Morbi, & ætates, diuersimodè se habent ad tempora, loca, & victus.

Ratio intētionis. Vt non solum res naturales (quod supra factum est) sed etiam morbos, qui sunt præter naturam, inuicem comparet ad tempora, regiones, & victus, vnde colligat Medicus, tum ad conseruandam sanitatem, tum ad pellendos morbos, magnā vim habere tempus, ætatem, & regionem.

Diuisio In duas partes partiri potest ista sententia, vt in prima comparet morbos ad anni tempora, in secunda ætates ad loca, & victus genera.

Demonstratio. Anni tempus locus, victus contrarietatem in se habent.

Antecedens patet: temporum enim & locorum, ac victum quædam calida, alia frigida, alia sicca, alia verò humida sunt; adde eandem contrarietatem in secundis qualitatibus eorum reperiri. Consequentia manifestè sequitur: vnus enim morbus, vel ętas ad contraria diuersimodè se habeat necesse est.

1. adn. Quòd morbus quatuor modis potest comparari, ad anni tempora, regiones, ac victus; primò quoad generationem, secundò quo ad periculum; tertiò quoad breuitatem, quartò quoad solutionem: Primo modo, morbus male se habet semper ad simile; morbi autem nomine ægrum intelligo; secundo modo, melius se habet ad simile, iuxta illud: *Minus periculosè ægrotant à morbo proportionali tempora homines*; tertio modo, melius se habent omnes morbi ab æstatem, quia eo tempore omnis morbus breuior est, vt quartanæ exemplo Hp. demonstrauit; At quarto modo considerati morbo correpti, omnes bene se habent ad contraria, malè vero ad similia, ideo morbus hyemales sanari ad æstatem, autumnales vero ad ver, protulit Hisin.
2. Aph. Aph. 3. 2. Aph. aph. 25

Lib. de nahum 2. adn. Quòd si comparentur morbi ad regiones, eadem ratione inuicem se respiciuut; habent autem regio vnaquæque suos peculiares morbos ratione situs ad Solem, ac ventos, seu ratione aquarum, & victus, qui *Eudemij* Græcè dicuntur, vt Florentiæ, Apoplexiæ, Ienuæ Phthises, Romæ Nephritides, ac pestilentes febres. Hic verò dices; Aer Patrius similis est, & tamen magis curat morbos, quam contrarius. Dic, id per accidens contingere, ratione scilicet consuetudinis, & naturæ, quę similia indicant, vnde maior sit iuuamentum, quam à contrarietate aeris. Iterum si morbus comparetur ad victum, non diuersa ratione id efficies, & si aliquando similia sanant, vt piper, vel cæpa febrem, id à contrarietate fit multa, seu sympathia, quam plerumque ignoramus.

3. adn, Quòd ætates cum sint secundum naturam, ideo fit, vt bene se habeant ad similia, quæ temperatę sunt, ad contraria verò, quæ intemperatæ, quare infra pueri, & adolescentes, vere, & prima æstate bene sese habent, ac valent maximè, Æstate autem, & ad autumni partem senes: Reliquo tempore, & hyeme, mediæ ætatis homines. Aetas autem puerilis, licèt humida sit, similia poscit, & tempore, & regione, & victu, quia ea humiditas natiua est, & necessaria ad augumentum, vel quia talem temperiem, temperatam existimarunt Antiqui, & Hipp. pueritiam ex calidis, & humidis temperatam appellat, ætas autem senilis, licèt frigida, & sicca, quia vitæ repugnat talis temperies, bene se habet ad victum calidum, & humidum. In prima autem intentione, cum ætas sit res naturalis, similia
aph. 18
Lib. de Diæta.

expo-

exposceret: Hip. tamen per contrarium victum regit ætates, quia respicit tutiorem victum: nam à natura, & ætate, quantumuis intemperatis, sumi debet indicatio ad similia, cum de ratione naturæ sit conseruatio, non reductio, aut curatio.

Quòd aer dupliciter nos immutare solet, & vt alimentum, & vt refrigerans; primo modo similis esse debet nostræ naturæ, secundo verò contrarius: & hoc illud est, quod scripsit, omnia membra simile trahere alimentum, pulmonem verò contrarium, quam contrarietatem ita exponit Cardanus esse intelligendam, vt si corpus calidum sit, aer debeat esse frigidus, si verò frigidum, calidus. At dices: si in frigido corpore requiritur aer calidus, cor non refrigerabitur. Sed non sequitur, quia cor cum sit calidissimum, omnis aer, in quo vita consistit, respectu cordis, refrigerandi vim habet. Adde, aerem non solum refrigerando, sed ventilando calorem cordis tueri. *4 adn. Lib. de aliment*

Quòd mens Hipp. in his duobus aphorismis est comparare ad inuicem res naturales, non naturales, & præter naturam: ideo cum naturas, & ætates ad tempora, loca, & victum comparat, vult nos supplere reliqua: summum scilicet, & vigiliam, exercitium, animi accidentia, & reliqua: ex qua comparatione, magna remedia ad morbos curandos, & valetudinem tuendam sumuntur; mirum enim est, quantum aeris mutatio, regionis, victus, ætatis, conferat Tabidis, Epilepticis, Hydropicis, alijsvè huius generis desperatis affectibus. *5. adn.*

APHORISMVS IV.

In temporibus, cum eodem die modò calor, modò, &c.

NEctitur cum præcedentibus non contemnenda ratione; dictum enim est temporis mutationem potissimum morbos parere, cumque id dupliciter contingat, aut secundum propriam cuiusque, vel alterius temporis naturam, ideo, assumens in exempla autumnum, hanc tum docere intendit. *Connex. a.o.*

Cum eodem die, modò calor, modò frigus, autumnales morbi expectandi. *Intẽtio*

Ne quis admiretur, si in vno tempore, vt in vere, vel æstate, autumnales morbos fieri videat: nam omnes morbi, vt infra dicetur in omnibus temporibus fieri possunt, idque hinc fit, cum alterius temporis naturam assumpserint, quia tempora non pariunt morbos, nisi ob qualitates, quæ in ipsis sunt. *Ratio intẽtionis.*

Frustra quæritur diuisio in tanta Aphorismi breuitate. *Diuisio*

Tempus non parit morbos, nisi quia aer alteratur. *Demonstratio.*

Ergo cùm eodem die modò calor, modò frigus est, autumnales morbi expectãdi.

Antecedẽs declaratur. quia, vt rectè docet Gal. non alia ratione tempus parit morbos, nisi quia mutatur aer in qualitatibus.

Consequens deducitur: quia qualitas autumni est, vt mane, & sero, vrgeat frigiditas, in meridie autem calor: ideo, cum aliud tempus talem inæqualitatem habebit, autumnales morbos gignet.

Quòd quatuor anni tempora suas habent qualitates, quatuor elementis respondentes: Ver itaque calidum est, & humidum; Æstas calida, & sicca; Autumnales frigidus, & siccus, Hyems frigida humida: Cum itaque ita se habent ista tempora, suas seruant naturas; quare peculiares sibi, ac proprios morbos creant, de quibus infra: at cum alterius temporis naturam assumunt, morbos illius gignunt. Hoc est igitur, quod nunc docet Hipp. assumens in exemplum autumnum ipsum, vt & de cæteris id intelligamus: nominauit autem magis autumnum; quia quando reliqua tẽpora suã mutãt naturam, facilè autumnalẽ assumunt; Non solum autem *1. adn.*

illius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

illius temporis morbos expectare oportet, cuius dominatur qualitas, sed & solutiones easdem morborum, iuxta illud: Cum æstas est similis veri, sudores in febribus multos expectare oportet.

2. adn. 5. Aph. Quòd causa inæqualitatis aeris in autumno prouenit ex illius leuitate, qui facilè ideo recipit mutationes: quamobrem aquam leuissimam scripsit, quæ citò calescit, & frigescit; ideo fit, vt ob frigiditatem matutinam, & nocturnam facilè frigeat, ob calorem meridiei caleat. Adde, inæqualitatis causam esse vim Solis occultam (Arist. in Problem.) vel ventorum varietatem, seu quod terra in autumno, recedente Sole, facilè redit in suam frigiditatem natiuam; quam aeri communicat, quæ causæ in vere ipso locum non habent.

3. adn. Quòd autumnales morbi describuntur vigisimosecundo huius, quartanæ febres, ac erraticæ, lienis tumores, hydropes, tabes, alijque graues morbi, qui vel citò occidunt, vel diu affligunt corpora, vnde mox acutissimos scribet, & perniciosos autumni morbos, & incerti perinde indicij. Nota hic non solum morbos gigni in temporibus secundum illorum naturam vel propriam, vel alterius temporis, sed etiam ratione temporum præcedentium ad subsequentia: primæ mutationis morbos refert inferius ab Aphorismo vigesimo, ad vigesimumquartum; secundæ hic in sexto, in septimo, 15. 16. at tertiæ mutationis exempla ab 11. ad 15. scripsit.

APHORISMVS V.

Auster auditum hebetat, &c.

Connexio. CVM in primo Aphorismo mutationes temporum non solum secundum primas qualitates, sed alias etiam, vi puta ventorum, & serenitatum proposuisset, cumque de illa, quæ frigoris; & caloris est, in antecedenti dixisset, nunc ad illam accedit, quæ ventos respicit.

Intẽtio Duplex conclusio intenditur; prima ad Austrum pertinet, qua dicitur, Austrum in ægris auditum hebetare, grauare caput, oculos obscurare, membris languorem inducere. Secunda conclusio ad Boream spectat, qui tusses mouet, fauces inasperat, aluum indurat, vrinas mouet, horrores incitat, lateris, & pectoris dolores facit.

Ratio Intẽtionis. Multiplex scopus est; Primò, vt moneat Medicum, ne mala, quæ à causa externa in ægris accidunt, confundat cum ijs, quæ ratione morbi fiunt, quæ res magni ad prædictionem est momenti: Secundò, vt doceat vnico peculiari duorum ventorum exemplo omnium aliorum naturam; nam reliqui venti, prout magis, aut minus ad hos accedunt, ita alterandi corpora nostra vim habent; Tertio, vt demonstret, inter omnes ventos, hos duos maximam mutandi corpora nostra vim habere.

Diuisio In duas partes secatur Aphorismus, iuxta duas conclusiones; quarum prima continet Austri effectus, secunda verò ipsius Aquilonis.

Demonstratio. 1. Ventus ille, qui habet facultatem calefaciendi, & humectandi, auditum hebetat, caput grauat, &c.

Sed Auster habet facultatem calefaciendi, & humectandi.

Ergo Auster auditum habetat, caput grauat, oculos obscurat, & languida efficit membra.

Maior probatur; si quidem illæ duæ qualitates maximæ repletionis causa sunt in capite, & neruis; præcipuè cum humiditas exuperat, vt in Austro; adde, aerem offuscare, & densare medium ad videndum, & audiendum, vnde omnes prædictæ passiones veniunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Minor ex natura illius venti declaratur: omnia enim non solum, quæ sub Luna sunt (auctore Hip.) sed & Cælum, & Stellæ hunc ventum sentiunt, & ex siccis humida fiunt, & ex claris obscura, & ex frigidis calida. Lib. de morbo sacro.

Qui ventus vim habet refrigerandi, siccandi, & penetrandi, tusses mouet, fauces exasperat, aluum indurat, &c. Demonstratio. 1.

At talis est Aquilo, seu Boreas.

Ergo omnia prædicta efficiet.

Minor de se clara est: Maior probatur: ex eo enim, quod frigidus penetrans, ac siccans, tusses mouet, & fauces exasperat: frigidum enim pectori inimicum, & siccum exasperandi vim habet, aluum indurat, tum siccando, tum calorem consumentem augendum, tum anum coarctando, vrinam supprimit astringendo, debilitando; horrores excitat, quòd frigidus, pectoris ciet dolores ideo præcipuè, quia pars est ex sanguis, astricta calidis visceribus, admodum sensilis: & quia refrigerando exprimit à cerebro, & fluxus generat, quos facilè pectus refrigeratum recipit, vnde pleuritides.

Quòd ventus apud Arist. est motus siccæ exhalationis factus in aeris frigiditate. Hip. autem eum appellat aeris vndam, & fluctum, quarum sententiarum vtramque ita tueri possumus: si dicamus, exhalationem venti causam esse, & principium, attamen, quia secum aerem mouet, & maior pars mobilis, aer sit, ideo facta à maiori denominatione dicitur motus aeris. 1. adn.

Quòd de qualitate venti in communi eadem est controuersia: nam si materia venti exhalatio est sicca, & calida, vt inquit Arist. sequetur, vt qualitas venti debeat esse calida, & sicca: at Hipp. docet, omnem ventum habere vim refrigerandi, & humectandi: quia ex niue, & glacie, fluminibus, & lacubus exoriuntur. Diluitur tamen sic ista difficultas: Ventus ratione materiæ, & efficientis deberet calefacere, & exiccare; attamen, (quia maior est copia vaporis frigidi, & humidi, qui cum ea miscetur) dic, frigefacere, & humectare magis, vincentibus ijs qualitatibus. Secundò refrigerat ventus semper, saltem ea ratione, quia aerem congruum remouet à corpore, alterum inducens frigidum: sed cum exhalatio, & vapor, facilè alterent, & recipiant qualitates; tunc fit, vt venti ratione locorum, per quos transeunt, varias acquirant qualitates, & modò refrigerent, modò calefaciant, humectent, & exsiccent, sanitates conseruent, aut corrumpant; pluuias, aut serenitates inducant. 2. adn.

Quòd venti multi numerantur, octo tamen præcipuè describuutur: quatuor principales, quatuor reliqui collaterales. Principales sunt, Boreas, Auster, Oriens, & Occidens. secundarij collaterales; omnium in exemplum assumit Hipp. duos ventos præcipuos, & maximos: Austrum calidissimum, humidissimum, tardissimum. Boream frigidissimum, siccissimum, violentissimum; per quos de alijs ventis coniecturam facere licet, quatenus ad hos accedunt. 3. adn.

Quòd tam Boreas, quam Auster in ortu suo frigidi sunt, & eam qualitatem inducunt; Auster transiens per calidam regionem Africæ, & maris, caliditatem acquirit, & humiditatem. Aquilo autem, quia non longè à nobis efflat, suam seruat naturam: est autem omnium ventorum saluberrimus, sicuti Auster ijs, qui Antarctico accedunt, nobis tamen contrarius est Auster, qui duplex est, alius cum pluuijs, & humidus; alius autem cum squalore: vnde primo Epidem. siccitates vocat Austrinas; est tamen semper humidus potentia. 4. adn.

Quòd venti non solum manifestis qualitatibus non afficiunt; sep occlutis, & malignis; nam seu animalium mortuorum deferens halitum, seu ex hiatibus terræ, montiumve diuisionibus efficitur aura maligna, seu impressione syderum infectetur, magnas calamitates mortalibns afferre solet.

APHO;

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS VI.

Cum æstas fit verisimilis, &c.

Connexio. CVM in quarto aphorismo dixisset morbos autumnales quouis alio tempore fieri posse, si seruet autumni qualitates, nunc docet, quoad solutionem morborum idem contingere.

Cum æstas fuerit verisimilis, sudores in febribus multos expectare oportet.

Intētio. Vt demonstret morborum tempora, non solum ad gignendos; sed etiam soluendos morbos vim habere, & quando maximè per sudorem.

Ratio. Non est hic necessaria, ob sententiæ breuitatem, partitio.

Intētionis. Quo tempore maximè vigeant sudores, eo illos in febribus expectare oportet.

Diuisio. Sed cum æstas fuerit verisimilis, maximè vigent causæ sudoris.

Demonstratio. Ergo eo tempore sudores in febribus maximè expectare oportet.

Maior de se nota est. Minor probatur: nam sudoris causa efficiens calor est, materia humiditas: prima, æstate dominatur; secunda ex supposito conceditur: ergo in æstate humida, maxime vigent causæ sudoris.

1. adn. Quòd sudoris, & vrinæ eadem est materia: est enim vtrumque serosum excrementum, vrina tamen hepatis, sudor membrorum: Causa efficiens calor est, qui transmutat aquosum humorem in vaporem, ille autem ad cutim perueniens densatur, & fit rursus aqua. In sanis itaque sudoris materia aquosum est excrementum membrorum, in ægris autem bilis, vel pituita attenuata: vnde Hip. naturam admirans laudat, quæ per occultos corporis meatus humorum calidorum exhalationem perficit. (Lib de us)

2. adn. Quòd sudoris differentiæ vel quantitate determinantur, vnde multus, paucus: mediocris; vel Qualitate, & istud dupliciter; prima, vnde dicitur calidus, aut frigidus; secunda, vnde salsus, amarus, aut dulcis; Tempore, qua ratione criticus dicitur, aut symptomaticus; Subiecto sic, vel vniuersalis, vel particularis, ille in toto corpore, hic in parte illius; Euentu, quia quidam optimus, alius bonus, alius malus, alius pessimus.

3. adn. Quòd æstas potest comparari ad reliqua tempora, quoad sudores tribus modis. Primò absolutè, & sic dico, quod magis fiunt sudores in æstate, quam in reliquis temporibus, id quod experientia monstrat, & ratio, adsunt enim caloris copia, & humoris tenuitas, quæ ad sudorem requirunt: Secundo modo fieri potest comparatio æstatis ad reliqua tempora, quando humida fuerit; qua ratione etiam æstate magis, quam in cæteris temporibus sudores fiunt; Tertiò comparari potest æstas humida ad seipsam, cum fuerit sicca, & tunc magis sudores gignit cum humida est, quam cum sicca. At dices: propositio videtur falsa, quia in vere absolute, (cum adsit vtraque qualitas sudoris) magis, quam æstate sudores fient, nam æstate calidum adest, & siccitas; vnde magis in halitum fit dissolutio. Dic, æstate suam naturam seruante plures esse sudores numero, quam in vere, non tamen in quantitate.

4. adn. Quòd cum sudor duplex sit, Criticus, & Symptomaticus, de vtroque hic loquitur Hip. sed præcipuè de Critico. Dixit verò expectandos in febre sudores, non quod alijs in morbis non sint expectandi, sed quia in æstata frequentior morbus est febris, & quia febres potissimum sudores iudicare solent. Cæterum futuri sudoris iudicia sunt aucta caliditas, anxietudo, difficultas spirandi, facies inflammata, vndosus pulsus, cutis rara, tempus calidum, & humidum.

APHO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS VII.

Magnis ſiccitatibus febres fiunt acutæ, &c.

CVM de mutatione qualitatum actiuarum in quarto Aphoriſmo egiſſet: nunc de ea, quæ fit in paſſiuis, agit, accipiens ſiccitatem in temporibus dominantem. *Connexio.*

Duplex proponitur concluſio: prima, Magnis ſiccitatibus febres acutæ fiunt; ſecunda; Qualis fuerit in anno temporis ſtatus, tales expectandi morbi. *Intẽtio*

Vt Medicus, & prædicere, & præcauere poſſit morbos, qui in ſiccitatibus fiunt, & in vniuerſum intelligat morbos ſequi conſtitutionem temporum. *Ratio intent.*

Eſt ſectus in duas partes, iuxta duas concluſiones prædictas: prima pars continet morbos, qui in ſiccitatibus fiunt, ſecunda verò quaſi corollarium eſt primæ concluſionis. *Diuiſio*

Quo tempore bilis dominatur febres fiunt acutæ. *Demonſtratio. 1.*
At magnis ſiccitatibus dominatur bilis.
Ergo eo tempore febres acutæ fiunt.

Maior probatur, quia acuti morbi plerumque vel ex bilè fiunt, vel ex ſanguine ad bilem vergente. Minor etiam oſtenditur, nam ſiccitas ad calorem diſponere ſolet humores: vnde ſcripſit Hippoc. caleſcente ſanguine, exhalare humorem aquoſum, relinqui autem pinguem, qui febris eſt alimentum, ſicut aquoſus infeſtiſſimus, & contrarius.

Secunda concluſio ex prima deducitur hunc in modum: *Demonſtratio. 2.*
Siccis temporibus febres acutæ fiunt.
Ergo qualis fuerit annus tales morbi expectandi.

Antecedens iam probatum eſt: conſequens deducitur: nam ſi ſicco anno ſicci fiũt morbi; ergo humido, humidi; calido, calidi; & frigido, & frigidi; & ſi conſtans, conſtantes, ſi varius, varij.

Quòd ſiccitas vel eſt Auſtrina, vel Aquilonia: rurſus, vtraque iſtarum vel eſt valida, vel debilis: iterum, ſi valida, vel extrema, vel non extrema, Aphoriſmus verus eſt, de quacumque valida ſiccitate. At dices: ſi ſiccum incraſſandi vim habet, ergo non magis bilem, quam melancholiam gignet: at ex Melancholia longi fiunt morbi. Dic, ſiccitatem ſemper reſoluere humores; ideo, vel bilem gignere, vel adurere, vnde atra, ſed acris, & aſſata gignitur bilis, quæ & ipſa acuti morbi ſolet eſset cauſa. Vel dic, ſiccitatem magis diſponere ad calidum, quam ad frigidum: ſanguinis enim, & bilis calidæ ſunt: quare, etiamſi dominetur ſiccitas, remanet caliditas, vnde acuti fiunt morbi. *1. adn.*

Quòd febris acuta duplex eſt: alia quæ viſcerum ſequitur abſceſſus, alia verò humores in venis calefactos: quæ verò ſequitur humores in venis, aut eſt ſimplex, aut putrida, aut maligna: omnes iſtæ febres in ſiccitatibus fiunt, ſed in auſtrinis, atque extremis peſtilentes, & malignæ fieri ſolent. Licet enim ſiccitates imbribus ſint ſalubriores: ſi tamen ſiccitas Auſtrina eſt, vel admodum exceſſiua, peſtis gigni ſolet, quia humor per eam exuritur, qui carbunculorum, & peſtis materia eſſe ſolet: vnde Hip. peſtilentem deſcribens conſtitutionem præceſſiſſe illam ſqualores ſcribit: at ſi ſiccitas fuerit valida, non tamen extrema, neque Auſtrina, febres fient acutæ, non mali moris, quas ſimpliciſſimas appellauit 3. Prognoſt. libro. *2. adn.*

Quòd morbus ſiccus apud Hipp. dupliciter dicitur, vel quia crudus eſt, qua ratione ſiccam appellat Pleuritidem, cum nil expuitur, aut parum, & crudũ, vel quia fit *3. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sua natura siccus; Hip. autem siccum hic intelligit potissimum secundo modo. At dices; si acutæ febres omnes fiunt cum periculo, quare salubriores siccitates imbribus infra statuit: Dic, quia humiditatis morbi longè sunt periculosiores. At rursus insurges ex Hippoc. dicentes siccum magis retinere morbos, & magis dolere, humidum vero minus, & rationem addidit; quia in sicco morbus stabilior est, in humido autem diffluit. Dic veram esse sententiam, si morbos humorum ad membrorum affectiones compares; attamen siccum ea saltem ratione sanius est, quia ad putredinem minus est aptum.

De 'locis homine.

4. adn. Quòd verbum in secunda conclusione additum magna ex parte significat non esse necessarium tales fore morbos, qualis temporum constitutio indicat: quia Victus ratio, & alia repugnantia possunt id prohibere, quare scripsit infra, in omnibus temporibus omnes fieri morbos posse, licet in quibusdam magis fiant.

5. Adn. Quòd licèt Aer semper exficcet corpus nostrum, in quacunque sit dispositione, ea saltem ratione, qua lumine, & vi solis calescit; tamen vil prohibet humectare, quia humiditas inducta à vaporibus maior est: ideo absolute humectare dicitur, licèt semper habet aliquam exsiccandi vim, vnde Medicis aer vna ex causis necessario calidum nostrum exsiccantibus statuitur.

APHORISMVS VIII.

Certis temporibus suam tempestiuitatem, &c.

Connexio. CVM in antecedentibus Aphorismis, de hac, vel illa temporis mutatione in particulari egisset, & in vltima præcedentis Aphorismi partes, tales fore morbos statuerit, qualis temporis constitutio fuerit, nunc id ipsum magis explicat assumens omnes mutationes.

Intētio Duplex proponitur conclusio: Prima est: Constanti tempore constantes fieri morbos, ac iudicatu faciles: Secunda verò huic contraria: Inconstantibus temporibus inconstantes fieri morbos, & iudicatu difficiles.

Ratio intētionis. Vt ex anni constitutione, qualis futura sit morborum natura, prædicere Medicus possit: ac proinde accuratus sit in prædicendo in eiusmodi morbis, quippe qui sæpe fallant.

Diuisio In duas partes diuiditur præsens sententia: in prima ponit Hippoc. vnam conclusionem; in secunda vero alteram.

Demonstratio. Quo tempore valida est natura & humores simplices, & vniformes insunt in corpore; constantes, ac boni iudicij morbi fient.

Sed in constantibus, ac tempestiuis temporibus virtus valet humorque vnius generis dominatur.

Ergo inconstantibus, ac tempestiuis temporibus morbi fient constantes, & boni iudicij.

Maior clara est: nam robur naturæ, & humorum simplicitas morbos facit vniformes.

Minor ostenditur: quia tempora suam naturam seruantia, seruant etiam nostram, & humores gignunt sibi peculiares: Ver sanguinem; Æstas bilem; Autumnus atram bilem; Hiems pituitam: At è contra, vbi inæquale, & inconstans est tempus, robur naturæ dissoluitur; varij humores gignuntur; vnde necesse est morborum fieri diuersas formas, & praua iudicia, quod statuitur in secunda conclusione.

1. adn. Quòd constantia anni in tribus consistit; in primis qualitatibus, vt seruent, vel

non suas qualitates, in ventis, vt suos proprios habeant ventos, suas tranquillitates, in pluuijs, & serenitatibus. Cum itaque anos suam in istis seruauerit naturam, & perseueret, dicitur constans, ac tempestiuus, verum cum defecerit in omnibus vel in aliquibus, inconstans, & intempestiuus: Vnde hunc annum describens ait Hippocr. *Cum in Perinto abundaret it aliquid, aut venti sicci, aut non venti, aut aqua, aut siccitates, aut ardores, aut frigora.* 2. Epid.

Quod tempestiuus dicitur annus, qui suam naturam seruat; constans vero vbi illam retinet: ideo iunxit ista duo, constans, & tempestiuum; potest autem annus esse aut cõstans, & tempestiuus, vel econtra, aut tempestiuus, sed non constans, vel econtra. Hip. itaque inteligit de primo & secundo significatu. 2. adn.

Quòd morbus dicitur inconstans tripliciter; Numero, quando varij ac diuersi morbi gignuntur, immo contrarij, vt paraphrenitides, & lethargi; Forma, quando non seruant sua symptomata, vt febris ardens cum somno, & sine siti; Tertio in tempore, quando non seruat ordinem, nec in vniuersalis, nec in particularibus paroxysmis: in vniuersali, si mox videantur mites, paulò post insurgentes, mox coctionis, mox cruditatis indicia appareant; in paroxismis autem, vel exacerbationibus, si nec diem, nec horam seruent determinatam. 3. adn.

Quòd facile iudicium dupliciter consideratur, sicuti & difficile; vel quia facile a Medico iudicatur, aut econtra, vel quia bonum fit, aut malum iudicium; vtroq; modo intelligere oportet; nam in constanti morbo bonum solet esse, ac facilis dignotionis iudicium; in inconstantibus verò malum, ac difficilis cognitionis. Bonum itaque est iudicium, quod fit per effatu dignam euacuationem, vel abscessum, signis coctionis apparentibus, in die iudicatorio: vnde morbus, vel in totum, vel magna ex parte tollitur: Contrarium iudicium est malum, & recidiuas & mortes, & dolores significat, ac quia infidum est, ideo cognitu difficile. 4. adn.

Quòd autumnus habet hoc peculiare, vt sua natura inconstans sit semper; ideo morbos inconstantes gignit. Sed hac ratione dabitur tempus, quod seruans suam naturam morbos inconstantes gignit, quod absurdum est, nam cum non seruabit, constantes gignet. Dic, inconstantem morbum dici dupliciter; vel respectu illius temporis, in quo fiunt, sic autumnales morbi constantes dicuntur vel inconstans dicitur respectu aliorum temporum; sic morbi autumnales inconstantes dicuntur, & mali iudicij, quia comparati ad morbos reliquorum temporum tales habentur. 5. adn.

APHORISMVS IX.

Autumno in vniuersum morbi acutissimi, &c.

DVpliciter neci potest Aphorismus cum præcedentibus; primò cum quarto, in quo dixit fieri morbos autumnales, cum eodem die viget modo calor, modo frigus, quare nunc, qui sint isti morbi declarat, secundò cum antecedenti, in quo dixit morbos constantes constanti fieri tempore, inconstantes autem inconstanti, cumque ver tempus constans maximè sit, autumnus verò inconstans: ideo nunc de autumni, & veris natura agit. Connexio.

Duplex proponitur conclusio: prima est autumno morbi fiunt acutissimi, & perniciosissimi: secunda, ver saluberimum est, & minimè exitiosum. Intẽtio

Vt cognoscat Medicus, quæ tempora sint morbosa magis, & quæ salubria, ac perinde, vel ex ipso tempore, de euentu morbi bono, vel malo iudicare possit. Ratio intẽtionis.

In duas partes secari potest præsens Aphorismus; prima continet, quæ sit autumni natura; secunda verò, quæ veris. Diuisio

Quo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

1 demō stratio. Quo tempore vires languent magis, & maior humorum prauitas, eo acutissimi morbi fient,& perniciosissimi.

Sed autumno, languor virium maior est, & cacochymia maior.

Ergo eo tempore acutissimi,& perniciosissimi fient morbi.

Maior clara est, si quidem, languor virium,& prauitas humorum acutissimos parit morbos.

Minor probatur; nam virtus eo tempore debilior est, tum ob æstatem præcedentem, tum ob temporis inæqualitatem, tum quia corpus densatur, nec etiam spirat; Cacochymia autem maior, quia bilis abundat, ob præcedentem, æstatem, pituita verò ob fructuum esum,& frigidæ potum,& crudarum herbarum ingluuiem: melancholia, quia autumni propria est: Hinc fit, vt autumno magis, quam in cæteris temporibus vigeat humorum prauitas: vnde scripsit Hip. sic se habere annum autumnum, sicut vespertinum tempus ad diem, & exacerbationem ad febrem.

Secunda conclusio facile à contrario deducitur: Ver enim saluberimum est; quia vires valentes sunt,& calor innatus viget, humor autē, qui abundat, benignus sanguis; cuius motus non ad intra, sed extra fit, mutatio non ad frigidum, vt in autumno, quæ

1. adn. naturæ inimica, sed ad calidum, quæ eidem amica.

Quod tempus dupliciter agit in nos; vel qualitate manifesta, vel qualitate occulta; primo modo parum distat ver ab autumno, si quidem ambo tempora mediocria sunt, ac temperata; at secundo modo longè differunt; quia (vel ob solis accessum, vel alia quauis ratione) vere omnia rident, & pullulant, vestiunturque plantę, at autumno squalent omnia,& arescunt; vnde fit, vt *Hip.* adduxerit hanc mutationem,& potentiorem, quam eam, quæ fit æstate, vel hyeme, licet adeo in eis primæ vigeant qualitates. (Lib. de aer. & aqu.) At contra dices ex *Hip.* Solstitia periculosiora æquinoctijs,& inter hęc maxime æstiuum, vti inter æquinoctia magis autumnale; quare videtur posse colligi, æstatem perniciosorem autumno. Dic. intellixisse secundum manifestam qualitatem, attamen non secundum occultam,& alias causas, quæ in autumno sunt.

2. adn. Quod ver, vtcunque consideretur, seu in se, seu in respectu aliorum temporum, naturam habet calidam, & humidam, semper enim calefit a sole; nec sequitur, quod infert Gal. (contendens esse temperatum) quod esse, morbosum, quia id de calido humido intelligitur excedente, non mediocri, quale est veris; nec sequitur, quod infert, si respectu aliorum consideretur temporum, quod esset frigidum,& siccum ver ratione æstatis, & hyemis, quia ratione æstatis non dicitur frigidū, sed minus calidum, & ratione hyemis non siccum, sed minus humidum, Cum igitur multa vigeat hyeme humiditas, in vere autem excalescat semper aer, asserendum est eius naturam calidam, & humidam cum *Hip*, qui antea dixit, sudores multos æstate generandos esse, si æstas veri similis fuerit. Quod si temperatum dicitur aliquando ver, id ita intelligi debet quia antiqui eam temperiem mediocrem dixerunt; sic Hip. pueros ex calido,& humido temperatos appellat. (Lib. de Diæta.)

3. adn. Quòd sanguis intemperie, veri respondet, ob diuersas tamen considerationes varie qualificatur; nam excluso innato calido, frigidus est, & siccus; vt verò dicit agregatum omnium quatuor humorum, temperatus nuncupatur, quia in eo non videtur aliqua excedere qualitas; at si comparetur ad hominem temperatum, dicitur calidus, & humidus; si verò in temperie ad iustitiam, temperatissimus est; Spiritus autem, quo ad cutim, calidissimus est, quo ad iustitiam, vt instrumentum temperatus.

4. adn. Quod morbus acutus dupliciter dicitur, vel ratione breuitatis, vel ratione symptomatum prauorum; primo modo acutiores sunt morbi æstiui, quia breuiores, at secundo modo autumno, quia maiores; ideo iunxit ista duo Hip. morbis autumni, vt sint acutissimi,& perniciosissimi: cum enim interficiunt, celerrimè id faciunt cum verò vincuntur, non nisi longo tempore decedunt; quare dicuntur morbi autu-

mnales

mnales vel longi, vel mortales, qui verò sint autumnales morbi, infra ostendet Hippoc.

APHORISMVS X.

Autumnus tabidis nociuus.

CVM in antecedenti damnasset autumnum, quod morbos gignat acutissimos, & lethales, nunc alia ratione illum vituperat, quod tabi, & alijs eius generis sit nociuus. Autumnus tabidis nociuus. *Connexio.*

Vt ostendat vno proposito exemplo vnius morbi longi, ac pessimi, omnibus morbis longis nociuum esse autumnum; vnde acutis, & longis pernicio- sum esse colligatur tempus illud, atque ad malum euentum prædicendum magnam vim habere. *Intētio Ratio intent.*

Tempus inæquale frigidum, & siccum tabidis nocet.

Talis est Autumnus. Ergo tabidis nociuus est. *Demonstratio.*

Maior probatur, quia tale tempus innatum calidum debilitat; quare nutritio fieri nequit; auget proinde vlcus frigiditate, siccitate autem febrem, & consumptionem; inæqualitas verò non solum debilitat calorem, sed fluxiones concitat.

Quòd tabes in sua vniuersali significatione idem est, quod consumptio, consumitur autem corpus vel secundum totum, vel secundum partem: rursus, totius corporis consumptio aut pendet essentialiter ex humidi consumptione, vt in hectica, vel ex aliquo membro, vt in atrophia, & cacochymia, pendente malo ex iecore, aut liene, aut alio quouis membro Hippoc. itaque hic de omni consumptione loquitur: sed potissimum de illa, quæ fit vitio pulmonis vlcerati, cum febri hectica: nam Autumnus & pulmoni ipsi, & vlceri, & febri repugnat. *1. adn.*

Quòd Autumnus licèt ratione siccitatis conferre videatur vlceri, magis tamen nocet tum ratione frigiditatis, tum febris, tum inæqualitatis. Nota tamen, Hipp. non modò Autumnum tabidis, sed & principium Veris tabidis nocuum censere; id verò ob inæqualitatem iudicauit fieri; non tamen ver ipsum absolutè, quia saluberrimum est tempus. Hic verò difficultas nascitur ex Hip. 1. Epid. sectio 1. vbi mori scripsit magis eos tabidos, quibus natura ad tale malum prompta erat; quod videtur repugnare Aphorismo 35. secundæ sect. Dic, minus periclitati hominem à causa proportionata, cum causa diuersa fuerit, non tamen à causa eadem: calidum enim, eodem gradu si lædat frigidum & calidum, magis lædet calidum. quia supponit Hip. maiorem esse solere causam, quæ mutat corpus contrarium, quam simile: sic autem in vniuersum tueri sententiam illam possumus commodius, quã si cum Gal. eam solum de morbis in intemperie intelligamus. *2. adn.* *6. Epid.*

Quòd tabidi omnes, & qui longo morbo iam affecti sunt, non solum in Autumno peius habent, sed eo tempore potissimum moriuntur: causa est virtutis casus, quæ sola sustinet vitam, & licèt ratione frigiditatis, & siccitatis morbis conferat Autumnus calidis, & humidis, magis tamen nocet in vniuersum, ob causas iam prædictas: vnde *Hip.* talem proportionem habere Autumnum ad annum sensit, qualem accessionis tempus ad morbum. *3. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XI.

Inter anni partes : si Hyems sicca , &c.

Connexio. CVM hactenus multa de temporis mutationibus, quasi in vniuersum disputasset Hipp. nunc de mutatione agit in particulari plurium temporum, quatenus sibi inuicem succedentes morbos gignunt varios.

Intẽtio Præcedente hyeme sicca, & Aquilonia; vere autem sequente pluuioso, & australi; æstate febres fient acutæ, ophthalmiæ, & dysenteriæ mulieribus præsertim, & viris natura humidioribus.

Ratio intent. Vt ostendat, quomodo Medicus ex temporum diuersa constitutione possit prædicere, & præcauere morbos in longiori tempore,& itidem doceat ob temporum præcedentium constitutionem multos fieri posse morbos in aliqua anni parte, etiam secundum naturam habente.

Diuisio Cum aphorismus contineat vnicam conclusionem non admittit partitionem.

Quod oculos, & intestina debilitat, humiditatem aggregat, & feruorem inducit, acutas febres pariet, ophthalmias, & dysenterias.

Demonstratio. Sed talis est temporis constitutio præscripta.

Ergo tales fient morbi in æstate.

Maior ostenditur nam ex debilitate partium fit dispositio ad suscipiendos morbos, humiditas apta materia est ad fluxionem, feruor ebullitionem facit, & colliquando humorem accendit.

Minor autem declaratur si quidem per hyemem frigidam siccam læduntur oculi; frigidum enim oculos mordet, lædit etiam intestina eadem ratione sua natura exanguia; veris humiditas accedit, vt materia; feruor æstatis, vt efficiens, nam vt scribit Hipp. terrã madidã adueniente æstate calorẽ suscipere, ac feruere; vnde liquata in venis materia febres acutæ fient, cum verũ transmutatur ad oculos, lippitudines facit; *quod.n.toti corpori febris, id oculis*; ait Arist. *lippitudo est*,at fluẽte humiditate ad intestina, vtpote calida, & acris, ac salsa, mordet illa, & excitat dysenterias.

1. adn. Quòd prędictos morbos non hyeme fieri dixit,quia deest materia,supponitur enim sicca: neque vere, quia deest calor, & quia humiditas illa corrigit præteritam siccitatem; sed quia elongatur ad æstatem vsque ideo tunc abundans magis, quam conuenit, ebullit à calore æstiuo. At dices; si hyems est adeo longa, ver verò ita breue quomodo super abundat humiditas? immò corrigere posse videtur precedentem siccitatem. Soluitur tamen: quia ad correctionem intemperie non requiritur æquale tempus, sed intensio; nam medicamentum semel applicitum, sed validum & intensum, tollere potest intemperiem etiam multo ante genitam.

2.a adn. Quòd quemadmodum hi morbi ex aeris mutatione pendent. ex feruore inquam æstatis, & humiditate veris,ita & per aeris mutationem contrariam solui consueuere quare si Etesiæ venti illi frigidi diutius ad caniculam spirauerint, ait Hip. cessare istos morbos; ita etiam si per artem locus alteretur, ijdem cessant, & præcauentur: præcauentur quoq; in contrariã mutãdo victus rationẽ,& exsiccando corpus ipsum. Sed dices; Hipp. vult cessare hos morbos non solum si spirauerint Etesiæ, sed si pluat in æstate, quod videtur repugnare, siquidem humida constitutio à pluuia non videtur corrigi posse. An quia refrigerando feruorem attemperant? Adde, aquam illam esse tempestiuam, & temporis naturalis constitutio tantum potest, vt etiam morbos similes curare valeat, non secus, ac patrius aer addit autem Hip. loco citato, quod nisi à ventis illis, & acquis corrigatur præcedens aeris qualitas,fore, vt ex illis morbis,& pueri,& mulieres emoriantur,nõ ita tamẽ senes, vel si

super-

superstites euadant, in quartanas incidant, & ex quartanis in hydropes: mulieres enim,& pueri,quia humidi sunt, ideo à prædictis morbis magis patiuntur; at senes, quia frigidiores non similiter acutis febribus corripiuntur.

Quòd febris acuta est in duplici differentia, vel cholerica, quæ maxime in siccitatibus fit, vel ratione ebullitionis, quæ maxime tempore calido, & humido inuadet, de qua maxime hic intelligit. Nota verbum illud *necesse est* ex Galen. significare nobis scriptos esse hos aphorismos experientia, sed secundum demonstrationem. 3. *adn.*

APHORISMVS XII.

Si verò Hyems austrina, pluuiosa, &c.

CVM in præcedenti aphorismo morbos æstiuos assumeret, qui ad frigidam, & siccam hyemem, humidum autem ver, accidunt, nunc contrariam constitutionem assumens morbos æstiuos numerat, qui ad austrinam hyemem, boreale verò sequuntur ver. *Connexio.*

Hyeme præcedente australi, & pluuiosa, si ver siccum, & aquilonium succedat, abortus, & difficiles partus ad ver fient, dysenteriæ ophthalmiæ siccæ, & senibus catharri perniciosi. *Intetio*

Vt demonstret, quo pacto prædicere, ac præcauere Medicus possit præscriptos morbos: secundò, vt doceat ad contrarias temporis constitutiones non solum contrarios fieri morbos, sed etiam similes; tertiò, vt cognoscamus ob causarum magnitudinem morbos accelerari: nam cum præcedenti Aphorismo æstate fieri dixisset, nunc vere fieri dixit. *Ratio intent.*

Diuisio hic non est necessaria, quòd vna conclusionem totus habeat aphorismus.

Quo tempore concurrit humorum fluxio ad vterum,intestina, oculos,& magnas venas,fient abortus, partus debiles, dysenteriæ, ophthalmiæ, & cathari. *Diuisio*

Sed vere istæ fluxiones concitantur existente frigido, & aquilonia, vbi præcessit hyems pluuiosa, & australis. *Demonstratio.*

Ergo tali existente constitutione temporum, fient in vere abortus, partus debiles, dysenteriæ, ophthalmiæ & senibus catharri pessimi.

Maior declaratur: nam ex fluxione concitata ad vterum abortus, & partus debiles fient, quia laxantur ligamenta vteri, & pueri valde patiuntur: cum verò debilis sit vterus ob gestationem, ad partem debilem fluet materia; intestina quoque, & oculi debilitatem habent læsa à frigiditate veris, quare expressionem facile suscipiunt, vnde dysenteriæ, & ophthalmiæ: pituita enim putrescens mordet intestina, tempus autem frigidum, & siccum prohibet, quo minus in oculis quidpiam effluat, vnde sicca lippitudo: & senibus excitantur fluxiones ad pulmones, & venas magnas, vnde pessimi catharri exoriuntur.

Minor propositio facilis intellectu est, quia hyems pluuiosa, & australis corpus humoribus impleuit, subsequens verò veris frigiditas exprimens,illas fluxiones concitat; vnde morbi prædicti.

Quòd duplex est fluxionis causa efficiens; altera calida colliquando humores; altera frigida exprimendo; de prima dixit in antecedenti sententia, nam calor æstatis materiam veris prædictos concitauit morbos, de secunda causa exprimente hic agit; frigiditas namque verna cerebrum, quasi spongiam plenam per hyemem factum, exprimit. dixit autem fieri morbos non expectata æstate, sicut in antecedenti, sed in ipso vere, saltem abortus, & partus difficiles, quia mulieres, maxime grauidæ, debiliores sunt, & quia ista constitutio est magis præter naturam. Dixit autem Hipp. c. fieri ad æstatem etiam (præter dictos morbos) hydropes, & longas dysenterias, 1. *adn.*

ſenterias, hepate refrigerato poterit autem Medicus cultare hos morbos corpus exſiccando, vacuando, aerem corrigendo, vt exſiccet per hyemem, calefaciat autem per ver.

3. adn. Lib. de aere, & acqua. Quòd afferens Hipp. cauſam catharri in ſenibus per iſtam conſtitutionem, ait fieri ob varietatem, & colliquationem venarum, quod non capiens interpres, vertit, denſitatem venarum; ideo notandum, quod raritas duo ſignificat, aut pororum amplitudinem, quæ multa eſt in iuuenibus, ſi ad pueros conferantur, quæ fit ob calorem validum, aut ſignificat cauitates plurimas, & carnium ex oſſibus ſeparationem ob alimenti defectum, quæ ſenibus peculiaris eſt; vnde carnes diffluunt circa oſſa, & vanæ cauæ ſunt, quo fit vt catharri deſcendentes in eas facile recipiantur, & interceptionem faciant, ad quam ſequitur apoplexia, aut paralybs, tacuit autem febres in iſta conſtitutione, quia deeſt cauſa ebullitionis; non enim hic calor, vt in præcedenti fluxiones concitauit, ſed frigiditas.

3. adn. 6. Epid. Quòd triplex eſt cauſa, quare morbi accelerant magis, quam expectent tertiam conſtitutionem, vel ſecundam: Prima cum magna eſt mutatio, & praua, ſic ſcripſit Hippoc. in Cranone æſtate humida carbunculos factos eſſe; ſecunda cauſa eſt diſpoſitio corporum nam debilitas facit, vt citius morbi arripiant; ita hic mulieribus in vere (non expectata ęſtate) abortus, & difficiles partus fient, cuius exempla habes 1. Epidem 3. vbi cum hyems multa in vere fieret, plurimæ mulieres grauiter ex partu laboraſſe ſcribit, & poſt partum grauiter agrotaſſe, tertia cauſa eſt qualitates temporis non naturales, & peregrinæ, atque inconſtantes, & variæ, omnium verò peſſima eſt humida, & calida conſtitutio, & auſtrina, vbi diu perſeuerat, cuius exemplum adduxit lib. 3. Epidem. 3. ſect.

APHORISMVS XIII.

Æſtate verò frigida, & aquilonia, &c.

Connexio. CVM Hip. in præcedentibus duabus ſententijs, duas celebres tempum conſtitutiones poſuiſſet, ex quibus per variam ſucceſſionem diuerſi contingunt morbi, nunc tertiam aggreditur non minus contemplatione dignam, & quemadmodum in antecedentibus hyemem, & ver aſſumens morbos æſtatis deſcripſit, ita nunc (æſtatem, & autumnum conſiderans) morbos hyeme contingentes.

Intentio Si æſtas fuerit ſicca, & aquilonia, autumnus contra pluuioſus, & auſtralis, hyeme vehementes capitis dolores fient, tuſſes, raucedines, grauedines, nonnullis etiam tabes.

Ratio intent. Vt oſtendat dignam notatu temporis conſtitutionem, per quam non minus, ac per præcedentes Medicus prædicere, & præcauere poſſit morbos hyemis, & vt cognoſcamus ad ſimiles conſtitutiones non ſequi morbos ſimiles.

Demonſtratio. Quæ conſtitutio cauſas parit cephalagiæ, raucedinis, grauedinis, tuſſis, ac tabis, eoſdem pariet morbos tempore conuenienti.

Sed talis eſt æſtas ſicca, & aquilonia, autumnus pluuioſus, & auſtralis ad hyemem. Ergo per talem conſtitutionem in hyeme prædicti morbi fient.

Maior nota eſt. Minor probatur; quia ſi æſtatis frigiditas caput, & pulmonem læſit, & ad ſuſcipiendos morbos, & membra diſpoſuit, humiditas verò autumni caput repleuit, ſuccedens ſinè hyems, ſua innata frigiditate corpus, & maximè caput denſans dolores creat, exprimēs verò humiditates ad guttur, raucedines, ad aſperam arteriam, & pulmonem, tuſſes, & tabes; ad nares, grauedines producit.

1. adn. Quod hæc conſtitutio cōmunia habet multa cum ſuperioribus; nā ſicut in prima ponebatur hyems ſicca, & aquilonia, ver autē pluuiosū, & auſtrale: ita hic æſtas &

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

autumnus: ibi ponuntur morbi, qui ad æstatem fiunt, hic verò, qui ad hyemem. Cum secunda verò, quia sicuti ibi ponitur humiditas hyemis, quæ à frigiditate veris exprimi tur; ita hic autumni humiditas à frigiditate hyemis. Sed dices; cur igitur non sequenter dysenteriæ, & lippitudines? & quare ibi non numerauit tabes? Dic quia in antecedenti succedit calor æstatis, hic autem frigiditas hyemis; secundo, quia frigiditas natiua hyemis non ita penetrat, vt aquilonia: Adde, hyemis frigiditatem hic naturalem esse. in antecedenti in vere præter naturam. Tabes potest sanè in vtraque fieri, attamen hic magis propter autumnum, quibus de causis fit, vt ad easdem contrarietates non ijdem sequantur morbi.

Quòd de tabe scribit non fieri in vniuersum, sed quibusdam? quia humor non ita est putridus, & salsus, vt plurimos ledere possit, sed eos maximè ledet, qui ad hunc morbum sunt apti. sunt autem tales, qui pectus habent augustum, scapulas eminentes, collum longum, & gracile, ex quibus frigiditas cordis, & pulmonis arguitur; vnde carnes pulmonis ad quamvis causam facile ijs putrescunt: & ob flatus, quibus ob frigiditatem abundant, rumpuntur illis venæ. Cæterum Hip. addit ad hanc constitutionem fieri syderationes, seu cares; quia humores multi, ac frigidi cerebrum occupant. 2. *adn.* *Lib. de aer. & aqu.*

Quòd dolor capitis pertinet præcipuem ad cerebri membranas, seu internas, piã ac duram matrem, seu externam, pericradeum. Cum itaque totum caput dolet, recésque dolor est, Cephalagia dicitur; cum autem antiquus est dolor, si fuerit totius capitis, Cephalæa nuncupatur: dimidiæ verò partis, hem crania. Causas habet varias, vt intemperiem, humoris copiam, vel grauantem, vel rodentem, aut flatum distendentem: hic autem fieri dicendum est multa materia grauante frigida, & humida. 3. *adn.*

Quòd per humidam constitutionem inter cæteras corporis partes maximè caput repletur, tum quia in suprema corporis parte situ est, quo vapores effumant ab vniuerso corpore, tum quia figuram habet cucurbitæ simil'em, quæ trahit ex toto, tum quoniam est veluti glandula laxum cerebrum: quare veluti spongia repletur. Cum itaque à frigido, vel calido mouetur humor fluxioues ad partes internas fiunt, quas septem scripsit Hipp. ad nares, aures, oculos, auttur, gulam, spinalem, medullam, & denique in sanguinem, seu crassas venas: vnde ferè omnium morborum origo nascitur: sunt & articuli, ad quos maxime effluere solet. Maxime autem laborare istis fluxionibus eos est verisimile, qui capita debilia habent, non autem eos, quibus robustum est cerebrum, ac siccum. 4. *adn.*

APHORISMVS XIV.

Aquilonio autem, & sicco Autumno, &c.

TAm rectè coniungitur hic aphorismus antecedenti, vt scribat Gal. ex duobus vnum esse faciendum: nam supra posuit frigidam, & siccam æstatem, autumnum veró humidum; hic eandem supponens æstatis constitutionem, autumnum siccum, & aquilonium quoque statuit. *Connexio.*

Duæ sunt cõclusiones, prima: æstate sicca aquilonia, & autumno in ea permanẽte cõmoditas parabitur naturis humidis; secũda verò: Naturis siccis, ophthalmiæ siccæ fient, & febres partim acutæ, partim longæ, nonnullis quoque melancholia. *Intẽtio*

Vt quid sequatur ad duorum temporum similem constitutionem ostendat, ac perinde etiam præcauere, & predicere possumus morbos ex ea emanantes. *Ratio intẽtionis.*

In duas partes diuidi potest præsens senteutia, in quarum prima, iuuari, ait naturas humidas ex ea constitutione; in secunda verò morbos addit, qui in siccis naturis expectandi sint. *Diuisio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Demonstratio. 1. Simile male se habet ad simile, vbi excedit, bene autem ad contrarium:

Ergo æstate, & autumno siccis, & aquilonijs bene habebunt mulieres, & viri natura humidi. Antecedens declaratur; quia licèt aliquando simile bene se habeat ad simile, id non contingit, nisi cum paruus est excessus, at hic supponitur magnus: quia duo tempora in eadem constitutione permanentia, magnum faciunt excessum. Consequentia manifestè patet: nam mulieres ratione sexus humidæ constituunt, atqui ex viris humiditate nimia abundant, eadem ratione à temporis contrarietate exsiccati sani degent.

Demonstratio. 2. Quæ constitutio in se causas retinet siccæ ophthalmiæ febrium, & acutarum, & longarum, nec non Melancholiæ, eos pariet morbos.

Sed existentibus æstate, & autumno frigidis, & aquilonijs, causæ prædictorum morborum adsunt in naturis siccis.

Ergo in illis prædicti morbi gignentur.

Maior de se manifesta est. Minor declaratur: nam Boreale tempus oculos lædit; vnde ad recipiendum disponit, hinc lippitudo sicca: quia aeris frigiditas densat partem, tum quia humor siccus est, & non facilè effluit: acutæ febres fiunt bile exuperante, sed vbi pars sanguinis exhalat tenuis, longæ fient: inde atra bilis gignitur & melancholici morbi.

1. adn. Quòd ex quibusdam codicibus adduntur grauedines in ista constitutione fieri; nec proinde, si admittatur id, sequetur aliquod inconueniens: quia sicuti lippitudo duorum est generum, sicca, & humida; ita etiam grauedo altera humida est, cum aquosus humor ad nares effluit; altera verò sicca, vbi humor siccus ibi concrescit, & veluti crustas inducit, adeo vt aliquando occludat, & intercipiat vias narium: quæ grauedines accidunt, vbi cerebrum nimis exsiccatur.

2. adn. Quòd Hip. Lib. de Aere, & Aquis aliam ponit constitutionem huic contrariam: vbi enim (ait) humida fuerit æstas, similisque sequatur autumnus, pituitosis ad hyemem febres fient ardentes, ijs præcipuè, qui ætatem consistentem habent: ratio est, quia putris est in illis salsa pituita, sunt enim calidiores, & vires non ita fortes habent, vt iuuenes: at naturis biliosis in ea ipsa hyeme ait fieri pleuritides, & peripneumonias: nam biliosis maximè lateris inflammationibus corripi solent; ideo, qui acidum eructant (vt puta pituitosi) non admodum fieri scripsit pleuriticos: accedit hyemis frigiditas pectori, & pulmoni inimica; adde etiam, pleuritidem, & pulmonis inflamationes, inter consistentiæ morbos infra connumerari.

3. adn. Quòd mutatio temporis, vel secundum naturam consideratur, vel præter naturam; si primo modo, de ista scribit Hip. infra aphor. 20. 21. 22. 23. nec aliam considerationem habet temporis naturalis constitutio, quam vt exponatur, qui morbi in vnaquaque fiant; Si verò spectetur innaturalis mutatio, vel ea pertinet ad totum annum, vel ad partem illius; de mutationibus igitur totius anni innaturalibus egit in libro Epid. & de illis etiam, quæ secundum anni partem fiunt, licet indefinitè, hic verò de illis mutationibus agit, quæ secundum anni partes innaturaliter fiunt, sed scientificè colligens præcipuas; nam hæc mutatio vel consideratur in vno tempore cum ad contraria mutatur, vt qui morbi sequantur ad hyemem, si fuerit calida, & humida, & de hac non egit hic, quia raro facit morbos, nisi multum excedat; vel denique ista mutatio in varijs temporibus spectatur secundum combinationem contrariam, aut similem quatuor qualitatum, ex qua octo nascuntur combinationes, comparando hyemem ad ver, & alias octo, æstatem ad autumnum: harum Hipp. quinque posuit, sed in Libro de aere, & aquis insigniores, & frequentiores, ex quibus de alijs conjecturam facere Medicus poterit. Harum mutationum tabula placet subscribere, vt facilè diuisio prædicta concipiatur.

Ta-

Tabula mutationum Temporis.

- *Mutatio temporis vel est*
  - *Naturalis, infra.*
    - *Aphorismo 20. Veris.*
    - *Aphorismo 21. Æstatis.*
    - *Aphorismo 22. Autumni.*
    - *Aphorismo 23. Hiemis.*
  - *Præter naturam.*
    - *Secundum totum annum.*
      - *In Epidem.*
    - *Secundum partes.*
      - *In vna parte, de qua quidem.*
        - *Secundum Epidem. hic omittit.*
      - *In duabus partibus.*
        - *hiemis, & veris*
          - *Secũdũ cõtraria ponit duas,*
            - *Aphorism. 11.*
            - *Aphorism. 12.*
            - *Vtraque pluuiosa, & Australis.*
          - *Secũdũ similia omittit*
            - *Vtraque sicca, & Aquilonia.*
        - *Æstatis, & Autũni*
          - *Secũdũ cõtraria*
            - *Aphorism. 13. vna, omittit alias.*
          - *Secũdũ similia,*
            - *Aphorism. 14. vtraque sicca, & Aquilonia.*
            - *Vtraque humida, & Australis, libro de aere, & aquis.*

Quod Hippoc. auctore Galeno veritatem harum propositionum in regione temperata autem regio dupliciter contingit, vel per se, vt quæ est in climate temperato, quale est quartum, & quintum ratione Solis, aut per accidens, ratione maris, aut ventorum, & situs: at nescio qua ratione non debeant esse veræ prædictæ sententiæ in omni regione: nam vt scribitur tertio Prognostic. quæ scribuntur ibi, vt hæc, vera debent esse vbique mundi; & in Scytia, & in Æthiopia, quia propositiones sunt ad scientiam, & artem pertinentes. *4. adn.*

APHORISMVS XV.
Ex tempestatibus anni in vniuersum, &c.

CVM in antecedentibus varias mutationes temporum explicasset, in præsenti modò Aphorismo colligit conclusionem, quæ ad passiuas attinet qualitates *Intẽtio*

hec in eo reprehensione dignus est, quod ait Galen. hunc Aphorismum cum primo nectendum esse, si quidem à compositis magis, tanquam à notioribus incipere, magis est doctrinæ consentaneum.

Intẽtio Siccitates assiduis imbribus in vniuersum salubriores, & minus mortiferæ sunt.

Ratio intẽtio nis. Vt conclusionem ponat, quo ad sanitatem, vtilem; ex qua cognoscat Medicus, exsiccationem corpori ad sanitatem magis conducere, & vt demonstret potentissimas esse has qualitates ad morbos, & sanitatem conficiendam.

Diuisio Dupliciter demonstrari potest, ab effectu, & à causa: Ab effectu, quia, si quis percurrat temporis constitutiones descriptas, & sequentem, inueniet in siccitatibus minus ægrotare homines, & per easdem minus etiam periclitari, quam per humiditates; Secundo à priori sic:

Illa constitutio est salubrior, in qua robustior est natura, pauciora aggregantur excrementa, & magis resistitur putredini.

Sed talis est sicca constitutio respectu humidæ.

Ergo siccitates imbribus salubriores, & minus lethales sunt.

Maior de se clara est. Minor ostenditur: quia in siccitatibus operationes motus, & sensus melius fiunt, vnde robur virium maius; materia paucior est, excrementa pauca, ideo putredo minor; at in humido corpus densatur, languent membra, excrementa abundant: & in vniuersum, sicut se habet Aquilo ad corpus, ita siccitas, & sicuti Auster, ita humiditas; sed manifestum est Aquilonem esse salubrem; Austrum verò morbosum.

1. adn. Quòd siccitas, vel sola est, vel cum calido, aut frigido iuncta; rursus vel est extrema vel moderata; rursus vel est Austrina, vel Aquilonia: denique vel intempesta, vel tranquilla: Quocunque modo siccitatem compares ad humiditatem, salubrior meritò censebitur cæteris paribus: Austrina tamen siccitas, qua cælum nubilum est, insalubrior est quacunque humiditate: nam quamuis actu siccitas appareat, potentia tamen humida, & humano corpori inimica est Austrina siccitas: hæc itaq; causa est, cur dicit magna ex parte salubriores siccitates imbribus.

2. Epid Quod in vtraque constitutione (tam sicca, quam humida) acuti morbi fiunt, at in sicca febres fiunt acutæ, sed quæ simplices sint; verum in humida solent pestilentes fieri magis, vt ex abscessu alicuius internæ partis. Sed dices: intemperies humida facilè tollitur, at sicca difficile: non itaque hæc erit salubrior quam illa. At non sequitur: quia hic non solum repugnantia qualitatum consideratur, sed magis, quid ratione materiæ in corpore efficiant; nam siccitas ad sanitatem, & robur disponit corpus; humiditas verò ad debilitatem, & putredinem.

3. adn. Quòd cum tria sint excrementa iuxta coctiones tres: fecæs primæ in ventriculo, vrina secundæ in hepate, serosum, ac fuliginosum excrementum tertiæ in membris, dicendum in tempore humido omnia excrementa magis abundare, quam in sicco, exceptis his; quæ ad aluum pertinent: quia in humido solutior est: nam fuligines, & excrementa tertiæ coctionis facilè diffiantur in sicco tempore per exercitia, quæ commodius in sicco fiunt, quam humido tempore.

APHORISMVS XVI.

Assiduis imbribus morbi ferè fiunt, &c.

Connexio. NEctitur hic Aphorismus præcedenti sicuti effectus cum sua causa: nam hinc quasi ab effectu ostendit, quod in præcedenti scriptam est, siccitates esse salubriores imbribus.

Duæ proponuntur conclusiones; prima est: Morbi humiditatum sunt hi, febres

longæ,

longæ, fluxiones alui, putredines, Epilepsiæ, apoplexiæ, anginæ: secunda. Morbi siccitates sunt, tabes, ophthalmiæ, articulorum dolores, vrinæ, & intestinorum difficultates.

Vt demonstret per morbos cuiusque temporis veritatem antecedentis sententiæ, & vt Medicus possit prædicere, & præcauere morbos humidæ, & siccæ constitutionis. *Ratio intentionis.*

Aphorismi sectio est in duas partes, iuxta duas conclusiones, quarum prima pertinet ad morbos, qui ex assiduis imbribus contingunt; secunda verò ad illos, qui in siccitatibus accidunt. *Diuisio*

Quo tempore virtus debilis est, materia multa, corporis transpiratio impedita, febres longæ fient, putredines, alui fluxus, epilepsiæ, apoplexiæ, & anginæ. *Demonstratio.*

Sed in assidua humiditate virtus debilis est, copiosa materia, ac transpiratio impedita.

Ergo assidua humiditate tales contingent morbi.

Maior probatur, nam debilis virtus ad morbos longos occasionem præbet, multa materia, ad coctionem multum temporis requirit, febres longæ impedita transpiratione, putredines tum impedita transpiratione, tum humiditate disponente, alui fluxiones laxatis intestinis: apoplexiæ, epilepsiæ, & anginæ ad materiæ copiam, mébrorum laxitatem referendæ sunt, excitata fluxione. Minor per se clara est; nam humidum, vt Auster, eneruat corpora, & materiam auget, & excrementa, transpirationem impedit meatibus pituita repletis.

Quòd consumit corpora, oculos debilitat, & articulos, vesicam, & intestina mordet, morbos tabificos creat, opthalmias, articulorum dolores, vrinæ, & intestinorum difficultates. *1. adn.*

Sed talis est diuturna in temporibus siccitas.

Ergo in magnis siccitatibus tales fient morbi.

Maior clara est, nec probationem vllam exposcit. Minor declaratur, quia siccitas cum omni consumptioni repugnet, tabificos creabit morbos, oculos debilitat siccitas, quia sua natura sunt humidi: inde siccæ ophthalmiæ fient, articulos lædit consumens natiuam illorum humiditatem, ex bilis verò acrimonia, quæ per siccitates augetur, difficultates intestinorum, & vrinæ fieri, est verisimile.

Quòd febris longa illa dicitur, quæ dies 40. transit. Quod vero dicitur supra, vere pluuioso, & australi fieri acutas febres, non contradicit huic sententiæ: quia ibi supponitur constitutio calida humida, & calor æstatis adiuuans ebullitionem, at hic supponitur sola humiditas, quæ cum multam materiam aggreget, multum quoque tempus requirit ad coctionem. *2. adn.*

Quòd putredo duas significationes habet, aut enim febres putridæ intelliguntur fieri in humiditatibus, quales sunt maximè malignæ, putrefactis humoribus ad interna corporis, aut putredines intelligit humoribus malignis ad cutem vergentibus: vnde vlcera sæua, & depascentia fiunt, qualia tertia sect. 3. lib. Epid. scripsit Hipp. igitur intelligit vtrasque putredines fieri in temporibus humidis. *3. adn.*

Quòd per alui fluxum intelligit tum lienteriam, tum diarrhæam, tum dysenteriam: primæ duæ laxatis intestinis, & ob prauas coctiones dysenteria verò putrescente pituita. *4. adn.*

Sed dices ex Hipp. Qui aluos humidas habent, non admodum corripiuntur acutis morbis: at hic supponitur aluus humida. Dic, ijs, qui aluum humidam habent, non aduenire, non tamen id omnibus accidit, vel dic, licèt habeant aluos humidas, eas esse symptomaticas màgis, quam criticas: quia non liberant homines à prædictis malis.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

4.adn. Quòd epiplesia, & apoplexia apud Gal. easdem causas habent, obstructionem ventriculorum cerebri in apoplexia integram, in epilepsia vero imperfectam. Rafert item Hipp. hæc mala ad venarum interceptionem. Epilepsiam tamen probabile magis est fieri ex flatu, tanquam coniuncta causa, indè commoueri humores ad obstructionem. Angina, non illa, quæ æstiua est, & ex bile fieri solet, sed qualis hybetna, ex multa pituita ad fauces irruente fieri per hanc constitutionem est verisimile.

5.adn. Quòd in morbis, quos ad siccitates refert, est difficultas propter Gal. nam tabes magis per calidam, & humidam constitutionem fieri docet. Sed dicendum, vel per tabificos morbos intelligere Hecticas consumptiones sine vlcere pulmonis, vel intelligere etiam pulmonis vlcus ob bilem acredine sua erodentem: sicuti enim ophtalmia, & grauedo aliquando humidæ sunt, aliquando siccæ; ita de tabe dicendum, siccas tabes fieri per hæc tempora. Putredines autem siccas appellat Hippoc. vnde humor paucus emanat. Ophthalmiæ, & articulorum dolores, ex siccatis illarum partium natiuis humiditatibus. Dysenteriæ, & vrinæ difficultates ad bilem referendæ sunt.

APHORISMVS XVII.

Quotidianæ tempestaees Aquiloniæ, &c.

Connexio. CVM per morbos, qui fiunt in tempore sicco, & humido; in antecedenti probasset, quod 15. Aphorismo scriptum est, siccitates imbribus salubriores esse, nunc assumens duos ventos, alterum siccum, alterum verò humidum, videtur eandem rem probare.

Intētio Ventus siccus humido est salubrior.

Ratio intētionis. Vt ostendat non solum siccitatem aeris esse salubriorem humiditate, sed etiam siccos ventos conferre magis ad sanitatem, quam humidos, vnde non repetit hic, quæ quinto aphorismo sunt scripta.

Diuisio In duas partes secari potest præsens sententia, in quarum prima conclusionem ponit ad Aquilonem spectantem, in secunda verò alteram ad Austrum attinentem.

Demonstratio. Aquilo est salubrior Austro.

Ergo ventus siccus est salubrior humido.

Consequens facile sequitur. Antecedens verò probatur per duas conclusiones in Aphorismo positas; quia si vtriusque venti (Austri scilicet, & Aquilonis) iuuamenta, & nocumenta considerentur, longe salubriorem Aquilonem esse inueniemus. In Aquilone corpus densatur, sensus & motus roborantur. at iuuamentum Austri sola est alui humiditas, verum si nocumenta consideres vtriusque venti, longe plura, & maiora Austrina reperies: nam Aquilo aluuum indurat, & dolores lateris, ac tusses excitat, quæ leuia admodum sunt mala, verum in Austro corpus totum languet, & sensus omnes hebetantur, ac motus.

1.adn. Quòd Aquilo veluti hyems calidum innatum roborat, & corpus firmat, vnde sensus omnes, & motus expediti fiunt: quare & naturalis, & vitalis virtus eo tempore maximè valent. Per verbum autem illud (coloratiora) naturalem virtutem rubustam esse ostendit; color enim per id tempus præcipue in facie apparet: nec obstat, quòd frigidum intus pellat calorem; quia regreditur ad partes externas sanguis. Cum verò auditum valere per id tempus, & motum dicit, animalem facultatem significauit, in siccitatibus enim sensus omnes, medium, ac spiritus sunt puriores, & tenuiores, & articuli roborantur. At dices, supra dixit siccitates efficere ar-

re articulorum dolores. Dic, magnam ficcitatem intelligere, non eam, quæ Aquilonis est, quæ cum frigore est coniuncta, vt hic. Omnes igitur operationes Aquilo roborat; Verum in catnosis hoc intelligere oportet, & boni habitus hominibus, licèt in omnibus eandem efficiendi potentiam habeat, aut omnia ista, aut aliqua.

Quòd Auster contraria ratione omnes operationes debilitat, sensus enim, & spiritus, & medium incrassat, & humectat, cerebrum replet, articulos liquat, vnde & sensus, & motus debilitantur. At dices: sensatio passio est: at humidum, quam siccum ad patiendum aptius videtur: nam in humido facilior fit impressio. Dicendum non omnem humiditatem ad sensationem aptam esse, sed illam, quæ aerea est, cum qua siccitas stare potest: vel dic, quod licet in humido facilior fiat impressio, iudicium tamen melius in sicco fit; vnde mentem siccam prudentissimam posuere philosophi, & Galen. lib. Artis Med. siccum cerebrum sensibus valere dixit: nam ad sensationem non solum receptio requiritur, sed iudicium de receptis, quod melius fit in sicco, vtpote, in quo potiores sunt spiritus, & excrementorum, inopia. *2. adn.*

Quòd Hippoc. sexto Epidem. carnium densitatem, humidiorem efficere aluum scripsit; e contrario raritatem, sicciorem: ratio in promptu est, quia in denso corpore non ita transcirant excrementa, & ideo maior copia ad ventrem confluit, quod in raro non accidit: sed in Aquilone corpora densantur, ergo non videtur verum, quod scribit Hippoc. hic, exsiccare aluum Aquilonem. Dic, si comparemus homines rari habitus ad illos, qui densas carnes habent, sicciores habere aluos: at quia exsiccans causa in Borea valida est; ideo fit, vt vincat densitatem illam ad aluum humectandam: viget enim per id tempus calor consumens, & attrahens ab intestinis, quæ potentior est ad exiccandam aluum, quam astrictio cutis. Sed dices: Galenus scribit, excrementa per hyemem esse copiosiora, & vrinas maiorem habere hypostasim; ergo aluus humectior erit per Aquilonem, qui hyemi correspondet. Dic, differre humiditatem hyemis ab Aquilonia; illa enim cum humore coniuncta est, hæc autem cum siccitate: hyemis item frigiditas lenis est; at Aquilonis maximè penetrat. Differt autem hic Aphorismus à quinto multipliciter: primo; quia ibi solum de nocumentis Aquilonis, & Austri loquitur, hic verò etiam de iuuamentis: rursus ibi in ægris loquitur, hic in sanis: iterum ibi longas constitutiones intelligit, hic verò quotidianas. *3. adn.*

Quòd vbi Medicus ad aliquam ciuitatem accedit, Hippoc. auctore, debet primò illius situm considerare, an scilicet exposita sit ad Austrum, vel potius ad Aquilonem vergat, deinde aquas, quibus vtitur, an lacustres, vel fluminum, vel fontiũ; tertiò diætas, quibus illud genus hominum vtitur; quartò, anni constitutionem. Si itaque ciuitas male posita sit ad ventos, & solem, procurare debet (per artem saltem) locum, & domum eligere, quæ ventorum malignitati repugnet; atquæ item, si malæ sunt, corrigendæ; diæta item, si praua sit mutanda; anni constitutio, si præter naturam fuerit, per contraria oppugnãda; hinc fiet, vt præcaueat morbos, & sanitatem conseruet: nam qui hæc considerauerit, ait *Hip.* non solum cognoscet statim, qui morbi sint in illa regione peculiares, etiam si nunquam in ea fuerit, sed prædicet, & præcauebit, cum maxima artis Medicæ gloria, quæ cum negligunt medici, ac ciuitatum etiam gubernatores, in causa sunt, cur multi homines ægrotent, & pereant, quod tamen non contingeret, si ijs, quantum fieri possit occurrerent per medici prudentiam. Cum autem ciuitatum situs maximam sanitatis causam incolarum contineat, deberent ciuitatum conditores Medicos peritos consulere, vt situm eum eligerent, qui maximè esset salubris: multum enim interest, si vnum tãtum stadium interponatur, vt scribit Hipp. loc. cit. *4. adn.*

APHO.

APHORISMVS XVIII.

Quò ad tempora verè attinet, Vere & prima Æstate, &c.

Commẽt. CVM in tertio huius libri Aphorismo ætates varias ad anni tempora variè se habere pronunciasset Hippoc. interpositis sententijs multis clarissimis, ad tẽporum constitutionem pertinentibus, nunc ad ætates accedit, explicans quo singulæ modo se ad tempora habent.

Intẽtio Tres ponuntur in textu conclusiones: prima talis est; Pueri, & ijs ætate proximi vere, & prima æstate optimè degunt, secunda: senes æstate, & ad aliquam partem autumni valent maximè tertia: Hyeme, & aliqua autumni parte, mediæ ætatis homines.

Ratio intent. Vt demonstret, quomodo peculiariter vnaquæque ætas se habeat ad anni tempora, ex qua etiam particulari comparatione, facilè Medicus colligere possit, quomodo ætates ad reliqua se habeant, victum scilicet, & regiones.

Diuisio In tres partes secari potest præsens sententia, iuxta tres allatas conclusiones.

Demonstratio. Vnico medio omnes illæ conclusiones in hunc modum demonstrari possunt.

Tempora bene se habent ad similia, intemperata ad contraria.

Ergo Pueri ad ver, Senes ad æstatem, Iuuenes ad hyemem bene se habebunt, & maxime valebunt.

Antecedens probatur: nam intemperata correctione indigent, temperata verò conseruationem postulant. Consequens probatur: nam pueri, & adolescentes tẽperati sunt, ver autem, & prima æstatis pars temperatæ dicuntur: senes frigidi sunt, quare ad tempus calidum, quale est æstiuum bene se habent, sicuti ad primam autumni partem, sed iuuenes, vt robusti, & calidi ad hyemem, & vltimam partem autumni, quæ hyemi correspondet, rectè degunt.

1. adn. Quòd cum dico temperatam esse pueritiam, & pubertatem, non intelligere oportet ad pondus, sed ad iustitiam; nam corpora generationi propinqua calidissima vocauit Hippoc. sed quia calido innato talia sunt, ideo temperata; quia conuenientissima ad vitam & incrementum. Ver quoque non absolutè temperatum est, cum calidum sit, & humidum, sed quia accedit ad nostram naturam. Nota autem pueris proximos esse puberes ad decimum octauum annum: sicuti autem pueri ad ver, & illis proximi, ad primam æstatis partem bene se habent.

2. adn. Quòd inter omnes ætates illa rectè temperata dicitur, quæ est ad finem iuuentutis, & incrementi: nam & calor eo tempore terminum habet medium, & siccitas in eo statu medium nancisci videtur, ideo æqualitate numerica, ætas illa temperata est. At adolescentia, quamuis in æqualitate ad iustitiam sit magis temperata, quæ vitam respicit; non tamen absolutè, si consistentiæ comparetur, temperatior est: ætas tamen adolescentiæ ea ratione minus ægrotat, & suffert errata; quia temperies absoluta qualitatum non est probanda magis ad vitam, quàm illa, quæ multo sanguine, & optimo abundat, & robur virium habet maximum, presertim naturalium.

3. adn. Quòd ætas tribus modis se habet ad tempora: primo in ratione vniuersali respectu vitæ: quo modo omnis ætas bene se habet ad ver, male vero ad autumnum, quia Ver saluberrimum est, autumnus, autem insalubris: secundo modo in ratione caloris, qua ratione fit, vt omnes ętates robustę melius se habeant ad hyemem, quia per illud tempus calidum innatum roboratur: tertio, quo ad temperiei correctionem, aut conseruationem: quomodo hic loquitur Hippoc.

Sed dices: Cum senes sicci sint, natura deberent lędi à siccitate æstiua.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Sed dicendum, maius esse iuuamentum, quod ex calore percipitur attemperante illorum frigiditatem, & excrementa, quibus abundant, absumente, quam nocumentum ex siccitate.

APHORISMVS XIX.

Omnes morbi, in quibusuis temporibus fieri possunt, &c.

CVM hactenus varias temporum constitutiones peregrinas scripserit, & morbos explicasset, qui ad eas sequi solent, nunc conclusionem ponit valdè vtilem, tum ad præcedentem, tum ad futuram doctrinam. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones: prima. quod omnis morbus in omni tempore fieri potest: secunda, quod morbi quidam in certis temporibus magis fiunt. *Intẽtio*

Vt doceat referente Gal. non ita pendere à temporibus morbos, vt ex alijs causis non pendere possint, & vt ostendat, quod in primo Aphorismo dictum est, potissimam causam morborum esse aeris mutationem. *Ratio intent.*

In duas partes partiri potest ista sententia: ita vt in prima doceat, in quolibet tempore posse fieri quemlibet morborum, in secunda autem esse cuiuscunque temporis peculiares quosdam morbos, & proprios. *Diuisio*

In omni tempore potest adesse causa cuiuscunque morbi. *Demonstratio 1.*

Ergo quilibet morbus in quolibet tempore fieri potest.

Consequens manifestè deducitur. Antecedens autem probatur: quia omnis morbus, aut ad intemperiem pertinet, aut malam conformationem, aut continui solutionem: Sed omnium istorũ causæ in quolibet tẽpore adsunt: quia alterãs & destruẽs ex victu, exercitio, somno, & vigilia, & alijs violentis semper præsto adest.

Tempus potissimum agit in nos. *Demonstratio 1.*

Ergo vnumquodque suos peculiares morbos habebit.

Antecedens ex primo Aphorismo huius libri facilè patet. Consequens probatur: quia vnaquæque temporis mutatio peculiariter ad morbos quosdam magis disponit corpora.

Quòd morbus apud Antiquos est, quicquid molestiam, & dolorem corporis affert, nec distinguebant inter morbum, causam, vel symptoma. Apud Iuniores, quicquid molestiam affert corpori dicitur res præter naturam, quæ in morbum, causam, & symptoma diuiditur. Dicitur autem morbus constitutio non naturalis actionem primò lædens: nam cætera (causa, & symptoma) secundario lædere actionem dicuntur. Morbi tria sunt genera, similaris, organicus, & communis. Similaris vel pertinet ad qualitates primas, vel secundas, vel tertias. Organicus ad partis figuram, magnitudinem, numerum, & situm, quomodolibet vitiata. Communis solutio continui, quæ multas habet species, fracturam, rupturam, vulnus, puncturam. Istæ igitur sunt omnes morborum species, per essentiales eius differentias adinuentæ: Accidentales verò differentiæ sunt, per quas dicitur morbus magnus, aut paruus, vel mediocris; malignus, aut benignus; breuis, vel longus; epidemius, endemius, aut sporades; puerilis, aut senilis, æstiuus, aut vernalis. Cum itaque Hipp. scribit omnes morbos fieri in omni tempore, de omni specie, & differentia intelligit: quia omnes in quolibet tempore fieri possunt. *1. adn.*

Quòd morbi causa apud Medicos duplex est, efficiens, & materialis. Est verò efficiens, principalis, & quam præcipuè Medicus intendit: hæc duplex est, vel nobis insita à generatione, vel postea acquisita rursus, quę postea accedit, aut interna est, aut externa. Interna duplex, vel antecedens, vel coniuncta, causa verò externa euidens dicitur, quæ vel necessario nos afficit, vt aer & reliquæ res non naturales, vel non necessario, vt casus, aut venenum, & quæ fortuito nobis nocere *2. adn.*

sunt

ſunt apta. Hip. verò omnem morbi cauſam reducit ad aerem, victum, & violen-tiam: quia iſtæ ſunt potiſſimum, quæ morbos creant.

3. adn. Quòd licet à victu, & exercitio; aut alijs, morbi gignantur, tamen id non fit, niſi potiſſimum aer accedat diuerſimodè corpora diſponens: hinc fit, vt calidum tempus, calidos morbos creet, frigidum verò frigidos, & æſtas peculiares ſuos habeat morbos, hyems item ſuos, ſed quia aliquando aliæ cauſæ magis poſſunt, quam aer, nec tempora ſemper ſuam naturam ſeruant, hinc fit, vt in omni tempore omnis morbus fieri poſſit.

4. adn. Quòd ſententia hæc poteſt diffundi ad temperies, ætates, loca, victus genera, ſexus, quod omnes morbi in illis fieri poſſunt, licèt vnumquodque illorum magis quosdam proprios habeat: differt enim natura à natura, ac tempus à tempore, & ætas ab ætate, & quilibet iſtorum ſuas affectiones congenitas habet. Illud verò, quod ſcribit, quosdam morbos in quibusdam temporibus magis fieri, & irritari, ſignificare videtur, morbos non ſolum magis fieri in quibusdam temporibus, vt puta tertiana in æſtate, ſed in ea magis irritari, non tamen ſequitur, vt periculoſior fit, per Aphoriſmum 34. libri ſecundi.

APHORISMVS XX. *Vere Melancholiæ, Epilepſiæ, &c*

Connexio. VAlde manifeſta ratione cohæret præſens Aphoriſmus cum ſuperiori: cum enim in eo ſcriptum ſit, quoſdam morbos eſſe proprios cuiuſque temporis, modò id explicare aggreditur, aſſumens ver, & illius peculiares morbos.

Intẽtio Verni morbi ſunt inſania, melancholia, epilepſia, fluxiones ſanguinis, anginæ, grauedines, deſtillationes, tuſſes, lepræ, impetigines, vitiligines, puſtulæ vlceroſæ plurimæ, tubercula, articulorum dolores.

Ratio intẽtionis. Vt cognoſcat Medicus, & prædicere poſſit morbos, qui ad ver fiunt ſecundum naturam ſe habens, & illos præcauere, & curare commodius poſſit.

Demonſtratio. Quo tempore magna eſt humorum plenitudo, & fuſio, necnon corporis raritas, prædicti morbi fient.

Sed in vere iſta adſunt. Ergo eo tempore præſcripti morbi fient.

Maior probatur: nam exiſtente in corpore plethora, & calore fundente, neceſſe eſt commoueri humores, & fluxiones concitari: ſi igitur natura victrix fuerit, vacuans humorem, hæmorrhagias faciet, ſi verò non ita valida, per abſceſſum transmittens ad cutim, facit exanthemata, lepram, impetiginem, vitiliginem. & puſtularum genus omne, ad articulos, aut podagras, & chiragras; at ſi natura à plenitudine vincatur, tunc tranſmittens ad partes nobiles, inſania fit, melancholia, epilepſia, angina, raucedo, & grauedo.

Minor propoſitio probatur: quia eo tempore tum ſanguis abundat maximè, tum alij humores, per hyemem, & autumnum præcedentem geniti: adeſt & calor iam pullulans, qui fundit humores, & fluxionum origo eſt.

1. adn. Quòd ver, vt ſupra annotauimus, dupliciter conſideratur, quoad morborum generationem: vel ratione ſui ipſius, vel ratione temporum præcedentium: ratione temporum præcedentium multos creat morbos, & prauos, vt epilepſiam, inſaniam, & melancholiam; at ſui ratione paucos, & ſalubres, ob quam cauſam dictum eſt ver ſaluberrimum & minimè exitiale: vnde opera veris comparantur à Gal. naturæ operibus, & exercitationibus, nam illæ, niſi quid prohibeat, ſanitatem conſeruāt, vel materiam, & excrementum prorſus euacuando, vel ad ignobiles partes trāſmittendo, & profundum corporis expurgando. at ſi vincatur natura, & exercitium fiat indecenter, multi morbi creantur.

2. adn. Quòd epilepſia, inſania, melancholia in melancholico humore fiunt per diuturnitatem

præ-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

præcedentem afferuato, & per hyemis frigiditatem latente; attamen potius verni dicuntur illi morbi: quia per ebullitionem fiunt. Grauedines, destillationes, tusses à pituita originem ducunt hyeme afferuata, & calore veris commota: At sanguinis fluxiones, & lepræ, & reliquæ cutis defædationes, proprij sunt verni, quia natura per ea solet corpus expurgare. Euacuatione enim seu per nares, seu menstrua, seu hæmorrhoides plenitudo tollitur: at per impetigines, vitiligines, lepras, pustulasque, ac tubercula, sanguis expurgatur feruens, non secus ac mustum: si igitur ver corpus inueniat bene dispositum, illud conseruat; neque alicuius morbi causa est, at cum est male dispositum, inquantum potest, expurgat.

Quòd cum dicit, in vere prædictos morbos fieri, non ita intelligendum est, vt omnes necessariò in eo tempore fieri debeant; sed quod, si fiant morbi, erit aliquis ex prædictis: morbus quoque Gallicus proprius ipsius veris est censendus: quia per illud tempus se manifestare solet. Sub doloribus articulorum, podagra continetur, quæ & ipsa eo tempore ob plenitudinem, & fusionem vigere solet, sicuti & cæteri morbi, quibus fluxio origo esse solet; hinc est, quod istas duas causas scripserit Gal. medio vere parum, & rarò esse nutriendum, licèt alioqui ratione temporis multum alere deberemus. *1. adn.*

APHORISMVS XXI. *Æstate verò nonnulli horum, &c.*

CVM in antecedenti Aphorismo de morbis veris proprijs determinasset, nunc ad æstatem accedit, illius quoque peculiares morbos exponens; sequitur enim æstas ver ipsum. *Connexio.*

Duæ ponuntur in Aphorismo conclusiones, quarum prima est; æstate aliqui morbi verni fiunt; Secunda; æstatis morbi peculiares, febres sunt continuæ, & ardentes, tertianæ plurimæ, & quartanæ, alui fluxus, ophthalmiæ, aurium dolores, oris vlcera, genitalium putredines, & sudationes. *Intẽtio*

In prima conclusione scopi ratio est, vt demonstret non esse inconueniens vnius temporis morbos in alio fieri posse; in secunda verò, vt exponat peculiares æstatis morbos, quo illos Medicus, & prædicere, & curare, & præcauere commodius possit. *Ratio intent.*

In duas partes potest secari ista sententia, iuxta duas conclusiones in aphorismo positas. *Diuisio*

Veris finis cum æstate coincidit. Ergo aliqui ex vernis morbis in æstate fient. *Demonstratio. 1.*

Antecedens declaratur; quia vnumquodque tempus in tres partes diuiditur, iuxta principium, medium, & finem; quarum prima, cum antecedenti tempore conspirat; secunda verò suam seruat naturam, tertia autem cum subsequenti, sic ver in prima sui parte cum hyeme conuenit, in media suam seruat naturam exactè, in vltima cum æstate coincidit. Consequentia facilè sequitur, quia si vtraque tempora in qualitatibus communicant, eosdem poterunt creare morbos. Erunt tamen ex vernis morbis æstati communibus, sanguinis fluxiones, furores, & qui defectu caloris in vere non pullulant, ad æstatem emergunt.

Quo tempore bilis copia est multa, & caliditas, ac siccitas viget, febres fient continuæ, ardentes, &c.

Sed æstiuo temopre adsunt prædicta.

Ergo in æstate prædicti morbi maximè fient. *Demonstratio. 2.*

Minor clara est. Maior probatur; quia cum omnis febris, vel ex bile fiat, aut ex humore, qui bilis naturam assequitur, hinc fit, vt quo tempore præcipuè illa abundat, omne genus febris eluceat; eadem autem bilis cum superiora petit, vomitus facit, & aurium dolores, ac lippitudines, & oris vlcera acrimonia sua, at si infra ten- *Hipp. l. de Nat. human.*

dat,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

dat, diarrhæas creat, seu alui fluxus; serosa verò bilis humiditas ad cutim translata, sudores facit, & maxime ad partes obscænas, quia humidæ sunt; vnde putredines, quia caliditas æstatis ad putredinem est aptissima, ob defectum innati calidi.

1. adn. Quòd febris calor est extraneus in corde accensus, cum verò calor triplex sit, alter elementaris, seu simplex; alius verò putridus, tertius malignus, ideo statim tres nascuntur febrium species, simplex, putrida, & maligna. Rursus simplex tria habet genera; Ephemeram Synochum, ac Hecticam; quia vnus solum calor excedit. Putrida vel fit ab humoribus in magnis venis putrescentibus, vel in aliqua parte extra venas, maxime ad iecur, vel lienem, vel ventriculum, aut intestina, & mesereon; prima putredo facit continuam febrem, secunda intermittentem; Continua, si est in sanguine, putridam synocham parit, si verò in bile, tertianam continuam; si in pituita quotidianam; si verò in atra bile, quartanam: à quo eodem humore fiunt & intermittentes; quintana verò, septana, & nonana ad pituitam, vel melancholiam reduci possunt, sua quantitate, vel qualitate ita euariantes, vt suam periodum non seruent. Intermittens autem febris, vel est exquisita, cum suam exactè seruat naturam, vel notha, seu confusa; cum ex duobus humoribus simul admixtis nascitur, aut composita, quoties in diuersis locis putrescunt humores non inuicem commixti.

2. adn. Quòd febres continuas intelligit omne genus febris, quæ ad infebricitationem non venit, qualis synocha est, & ardens: quæ duo febrium genera nullam manifestam habent accessionem vsque ad iudicium: per tertianas intermittentes intelligit: quartana febris æstatis propria dicitur, vel quia per calorem sanguis exsiccatur, vnde fit atra bilis, quod magis ad æstatis finem continget, vel quartana notha, ob malam victus rationem, ob cruditates, quia per illud tempus, natura malè coquit ob paucitatem caloris.

3. adn. Quod vomitus maximè fiet in pricocholis, alui fluxus in ijs, qui parte inferna biliosi sunt, ophthalmiæ siccæ, aurium dolores, attenuato humore, & penetrante ad sensorium, leuitas intestinorum & à bile, & à cruditatibus, dysenteriæ etiam bile mordentes: putredines non solum, si æstas humida fuerit, sed si suam naturam seruauerit; nam morbi ex putredine citius in æstate occidunt, tardius in hyeme, vt scripsit Hippocrat.

APHORISMVS XXII.

Autumnum æstiui etiam morbi multi, &c.

Connexio. CVM in præcedenti aphorismo peculiares æstatis morbos numerasset, nunc ad eos, qui in autumno fiunt, accedit, qui tertium locum habent inter anni tempora.

Intētio Duplex conclusio in aphorismo habetur: prima, quod in autumno multi æstiui morbi fiunt: secunda, in autumno febres fiunt quartanæ, & erraticæ, lienis tumor, aqua inter cutim, tabes, vrinæ difficultas, intestinorum tum leuitas, tum difficultas, coxæ dolores, angina, anhelatio, intestinorum coarctatio, epilepsia, insania, melancholia.

Ratio Intētionis. Vt morbos peculiares autumni enumeret ad prædictionem, præcautionem, & curationem, & vt ostendat ex ista multitudine morborum, quod supra scriptum est, autumnum in saluberrimum esse inter reliqua anni tempora.

Diuisio Iuxta duas allatas conclusiones bifariam secari potest præsens aphorismus.

Autumnus cum Æstate coincidit.

Ergo plurimi ex æstiuis morbis in eo fient.

Antecedens probatur, quia in prima sui parte æstati correspondet, & multa alun-

dat

dat bilis. Consequens manifestè sequitur. Supra tamen de æstate loquens ait, nonnullos procreare vernales, hic verò plurimos æstiuos in autumno fieri dicit; ratio est: quia autumnus maiorem vim habet ad morbos gignendos, quam æstas. Demonstratio.

Quo tempore melancholia abundat, & multa in corpore est cacochymia, meatuum perspiratio impedita, & motus humorum ad viscera, tales fient morbi, quales descripti sunt.

Sed in autumno illa adsunt. Ergo in eo prædicti morbi fient.

Maior probatur: nam quartanæ febres, & erraticæ melancholia item, & epilepsia, ac insania, atram bilem sequuntur, sicuti & lieni tumores, & ad quos hydropes consequi solent, motus humorum ad intestina, leuitates intestinorum, & dysenterias, & ileos facit, ad vesicam dysurias, ad pulmonem anhelationes, & rabes, ad guttur anginam, ad coxam ischiadas.

Minor etiam probatur; nam in autumno magna adest humorum prauitas: quia bilis per æstatem genita in eo asseruatur, pituita quoque multa ex copioso aquæ potu, & fructuum esu, atra bilis proprie in eo tempore viget; motus humorum ad interna est, cutis constringitur, ob frigiditatem iam vigentem.

Quòd quatuor isti morbi, quartana febris, erratica, lienis tumor, & hydrops se inuicem consequuntur, Quartana verò dupliciter accidit, aut febri continuæ succedit per abscessum, & tunc præcedit erratica febris, aut fit ex humore melancholico nullo præcedente morbo: fit verò erratica, vel ob motionem bilis cum atra bile, vel sequitur melancholicum humorem, quiscum non æqualiter putrescat, ob suam crassitiem, ac tenacitatem) primò facit erraticas febres, inde verò quartanas, Appellat autem Hipp. quartanam quintanam, sextanam, & nonanam, omnes febres erraticas quæ maximè in autumno fieri solent Epidemiæ. Ad has febres, ob aquæ potum, & quia per eas maxime lien patitur, tumores eius fient; vnde hydropes, communicato malo ipsi hepati. 1. adn.

Quòd coarctatio intestini ileon solet efficere, pessimum malum, seu obduratis fæcibus, Aquilone iam flante, seu multa cacochymia ex inflammatione confluentibus humoribus ad intestina Dysenterias quoque valdè prauas, ex atra bile fieri per hoc tempus, verisimile; Item anginam illius speciei, quæ ex bile fit, ac mordaci humore, de qua quarto acutorum scripsit. Tabes per id tempus peculiaris est ob fluxiones, sicuti & asthmata. Sed dices: Hipp. in vere posuit etiam insaniam, & melancholiam, & epilepsiam, quas hic repetit, quasi idem morbus fieri possit peculiaris, & affinis duorum temporum. Verum id non est inconueniens: siquidem in autumno propria temporis ratione fiunt, in vere autem, ob humores autumni per hyemem asseruatos. 2. adn.

APHORISMVS XXIII. *Hyeme pleuritides, peripneumoniæ, &c.*

EXplicatis trium temporum, Veris scilicet, æstatis, & autumni morbus, nunc ad hyemem accedit, & qui in eo vigeant morbi, docet. Connexio.

Hyeme vigent pleuritides peripneumoniæ, lethargi, grauedines, raucitates, tusses, pectoris, laterum & lumborum dolores, cephalalgiæ, vertigines, apoplexiæ. Intētio

Eadem est, quæ in superioribus ratio intentionis explicare nimirum, quinam morbi hyemis proprij sint ad prędictionem, præcautionē, & curationem cōmodiorē. Ratio intētionis.

Quo tempore pituita multa est, aer verò humidus, & frigidus, pleuritides fient, pulmoniæ &c. Demonstratio

Sed in hyeme abundat pituita, & natura hyemis frigida, & humida est.

Ergo per illud tempus morbi prædicti abundabunt,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Minor de se clara est. Maior probatur: nam per tempus frigidum, & humidum, pectus, & caput, & cerebrum debilitatur, si quidem frigidum illis membris inimicum est: aer enim potissimum ad pulmones, & caput attrahitur, cutis quoque densatur, ac cum multa sit pituita in corpore, nec transpiret, si commouentur fluxiones, pulmoniæ fient, & pleuritides, grauedines, raucitates, tusses, materia autem in cerebro retenta, lethargi, cephalalgiæ, vertines, apoplexie, laterum, & lumborum dolores à flatu coarctatis vijs, & resolutione impedita.

1. adn. Quòd mirandum videtur, cur Hipp. non dixit in hyeme fieri etiam aliquos autumni morbos, sicuti supra autumno æstiuos, & æstate vernos. Respondet Gal. subaudiendum esse: quia hyemis principium cum fine autumni communicat; vel dicas, tacuisse id Hipp. quod pauci ex autumni malis in hyeme fiant: nam autumni finis facillimè transit in hyemis naturam ob frigiditatem, non sic autumni principium detrahit de æstatis fine, immo in æstatis naturam transit.

2. adn. Quòd cum pleuritides, & peripneumoniæ sint vel nothæ, vel exquisitæ, Hipp. de omnibus intelligit. At dices: videtur potius solum fieri per hyemem debere notham pleuritidem à pituita, immò non contingere per illud tempus: si quidem, sicut qui acidum ructant, & pituitosi sunt, non admodum fiunt pleuritici, ita etiam per hyemem, pituitosum tempus, pleura vigere non deberet. Dic, viscera per hyemem multo sanguine abundare: ideo per illud tempus membranam, & calere, & humescere maximè; penetrat aut humor, quia sanguini admiscetur bilis aut serosus humor; adde laterum dolores, qui à frigido fiunt, fluxiones concitare, nec valet consequentia à temperamento pituitoso ad tempus frigidum, & humidum.

3. adn. Quòd calidum insitum per hyemem quantitate maius est, æstate autem qualitate excedit; ac proinde, quod refert Arist. rigores maiores per æstatem fieri, quia calidum dissipatur, id non sequitur illam causam, sed potius bilis quantitatem; nam rigor magis fit ex bile, quam a frigiditate; nec etiam, quod scribit, ardentiores esse acutas febres per hyemem, quam per æstatem, omninò recipiendum est; nam calor intus attractus, cum sit humidus magis per illud tempus, non deducit hominem in eum ardorem, ad quem siccus calor æstatis eum deducet; verum tamen est, febrem ardentem, quæ hyeme fit, maiorem habere causam, quam æstiuam, sed non ob id erit ardentior, quamuis periculosior, quia hyemalis causon ferè abscessum sequitur, non tamen estiuus.

4. adn. Quòd quemadmodum anni tempora suos peculiares habent morbos, ita, & vnaquæque regio suos habet peculiares, prout exponitur ad Solem, & ventos, & prout aquis palustribus, aut alijs vtitur, vel diuersa victus ratione: illos autem hic tacuit, & libro de aere, & aquis de quibus tamen in fine huius mentionem faciemus, breuiter illos colligentes.

APHORISMVS XXIV.

Secundum ætates autem hi morbi fiant &c.

Connexio. CVm de peculiaribus cuiusque temporibus morbis hactenus tractasset Hipp. nunc ad illos accedit, qui in vnaquaque ætate contingere solent; nam a principio diximus Hippoc. in hoc libro de illis mutationibus actutum, quæ & rationem temporis, & ætatis in nobis fiunt.

Intentio. Paruis, & recenter natis puerulis, peculiares morbi sunt: oris vlcera, vomitu, tusses, vigiliæ, pauores, vmbilici inflammationes, aurium humiditates.

Ratio intent. Vt demonstret, qui morbi in prima illa tenela ætate contingant, quo Medicus & prædicere illos, & præcauere commodius possit, & doceat etiam hominem inter cætera animalia morbis maxime obnoxium esse; siquidem nulla ferè ætas est, quæ plurimis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſimis, & maximis non abundet morbis. quare magna cura habenda nobis eſt, ne ægrotemus, & præcipuè in pueris, qui ſuas affectiones exprimere nequeunt, neque remedia ſufferunt valida.

Qua ætate cauſæ adſunt prædictorum morborum, veriſimile eſt, tales produci. *Demon-*
Sed in prima illa tenella ætate prædictorum morborum cauſæ adſunt. *ſtratio*
Ergo in ea ætate tales morbi maximè creabuntur.
Maior non eget probatione. Minor in ſequentibus annotationibus declaratur.

Quòd omnes iſti morbi pendent, tum ex mutatione alimenti, tum ex mutatione loci, tum ex violentia partus, tum ex temperie humidiſſima illorum, Oris itaque vlcera Aphthæ a Græcis dictæ, à feroſitate lactis procedunt, continua ſuctione, & reliquijs lactis in ore putreſcentibus. Adde, cutis mollitiem, vnde facile exceditur illis os. quod genus mali non contemni debet, ſed cito curari, ne vires acquirat. Eſt alterum aphtharum genus malignum, quod adultis magis aduenit, per humidam, & calidam conſtitutionem, putreſcentibus ſuccis in capite, aut per Gallicum morbum. Illud autem rectè hic notat Hollerius, in regionibus frigidis, vbi lac non ita bileſcit, ſicut in regione Hip. aphthas non ita fieri, ſed magis vlcera ſerpentia per faciem, caput, & poſt aures: quæ Hip. inter morbos non connumerat, quod per hæc corpus purgetur. ideo ſcripſit mundos pueros magis epilepſiæ eſſe obnoxios, minus autem impuros, ſi vtrique a ventre non fuerint expurgati, quia illi intus continent mali cauſam, hi vero extra mittunt. *1. adn.*

Quòd vomitus fit in illis vel ob voracitatem, vel copiam, vel acrimoniam, aut ventriculi imbecillitatem: adde inaſſuetum alimentum: ex vtero enim per vmbilicum, & ſanguine nutriebantur, extra vero per os, & lacte. Qui igitur ob copiam, & voracitatem reuomunt, ij & ſaniores ſunt, & coloratiores: nam ventriculus meliorem partem lactis amplexus reliquam euomit. at qui ventriculi imbecillitate, aut malo lacte reuomunt, minus ſunt vitales, & dignoſcuntur, quia graciles ſunt, & male colorati. prima remouitio inter morbos connumerari non debet, ſed ſecunda: modus autem lactandi puerulos bis, aut ter in die eſſe ſolet. Tuſſes ait Valeſ. ob debilitatem pectoris iis non ita contingere; ſed potius, ſi magna fuerit fluxio, ſuffocantur: quod Gal. omiſit: non tamen negandum eſt, puerulos tuſſes habere, maximè cum ad ſeptimum menſem extendatur iſta ætas, cuius cauſa eſt defluxio humoris a capite, & aeris frigiditas. Vigiliæ, ſeu potius excitationes crebræ, ac planctus, tum ob cruditates, tum vapores mordentes, tum ob dolores ventris, & vmbilici, tum ob diſſuetudinem loci, tum ob ſordes, & excrementa naſcuntur. Pauores ex tetris vaporibus mordentibus cerebrum, & os ventriculi ex lacte corrupto maximè per ſomnum eleuatis fiunt, vnde excitantur, & quia ſe deſtitutos putant mutato loco, quaſi ex alto ſint caſuri. Inflammationes vmbilici, quando is nutricis incuria non rectè ſecatur. Aurium humiditates ex abundanti in cerebro humore, qui licet per nares exeat, non iudicatur morboſus. Epilepſia etiam multos interficit ex nuper natis: quare mirum eſt, cur Hipp. omiſit eum morbum. Sed quia in ſequenti ætate frequentius accidit, & vſque ad ſeptimum annum, ideo ad ſequentem reſeruauit Aphoriſmum. *2. adn.*

Quod ætas dicitur illud vitæ curriculum, quo corpus a calore interno mutatur, & varias ſuſcipit mutationes, & diuiſiones, pro diuerſa intentione; vnde hic diuidit minutiſſimè ætates Hip. præſertim primum curſum, qui eſt ad vigeſimum quintum annum, quem in quattuor diuiſit ætates: ſpatium autem ab illo termino ad finem vitæ in tres: quia illa diuiſio aptiſſima erat ſuo inſtituto. Eſt autem temperamentum duplex, innatum, & ætatiuum, cum autem temperamenti mutatio, & maximè ætatis pariat morbos, tunc magis pariet, vbi cum innato coincidet, vt qui natura humidus eſt magis ægrotabit in infantia, & pueritia, minus in iuuentute, & ſic de alijs. Poſt *3. adn.*

autem Hipp. diligentissimus in explicandis ætatum morbis, & præcipue primarum, diuidens illas, vsque ad minimas, quia si quæ ætas eget auxilio Medici, cum ægrotat, illa sanè est, quamuis vulgus hominum, ob ignorantiam Medicorum, in illis morbis curandis ad nutrices currat, non minus ignaras.

4. adn. Quod cum isti morbi magna ex parte lacte dependeant, & aliis causis, quas diximus, Medicus maximè debet esse sollicitus de nutrice, & vbi paruum fuerit, mutare illud, aut corrigere. Item quia ex loco cognato, & calido, & lenis exit, vt ait Hip. ideo vestes mundissimas, & leuissimas inuenire oportet: lauandi quoque multoties, ob sordes, quia istę potissimum vigiliarum, & fictus causæ sunt: aer quoque frigidus vitandus; & caue, ne vllo pacto terreantur ioco; quia ex terroribus conuulsiones, epilepsiæ, & apoplexię illos facilè corripient.

APHORISMVS XXV.
Aduentante detionis tempore, &c.

Connexio. CVM primæ ætatis morbos, eius nimirum quæ ad septimum mensem extenditur, enarrasset in antecedenti, in præsenti modò ad illos accedit, qui ab eo tempore incipiunt, cum scilicet primum dentes apparent; & ad tertium, aut quartum annum extenditur.

Intẽtio Dentientibus pueris, gingiuarum accidunt pruritus, febres, conuulsiones, alui profluuia.

Ratio intent. Vt explicet, quam laboriosa sit humano generi dentium emissio, & qui sint peculiares eius effectus, quo Medicus, & prædicere, & præcauere, & curare melius eos possit.

Diuisio Diuiditur Aphorismus in duas partes: in prima conclusionem ponit intentam, in secunda explicat, in quibus magis illi morbi sint spectandi.

Demonstratio *Dentientibus* pueris causæ adsunt gingiuarum pruritus, febrium, conuulsionum, &c.

Ergo prædicti morbi in eo tempore fient.

Consequens certum est. Antecedens probatur: nam cum primũ erumpunt dentes pruritus fit paruus ob punctionem, qui cum sit continuus, fluxionem concitat, inde inflammationes, inde febres, ob quæ mala vigilant, & cruditates illi fiunt, a quibus conuulsiones, & alui fluxus bilescente lacte ob prædictas causas.

1. adn. Quòd dentes natura homini dedit, in magnam necessitatem, ad attritionem alimenti, ad loquelam, ad arma. Horum triplex est generatio Hipp prima in vtero 2. sanguine menstruo, secunda, ex lacte, tertia, a solidiori alimento: primi decidere so-

2. Epid. lent, nec eos sustinere potest mollities ossium, dentes autem secundo, & tertio modo geniti firmantur, & ad septimum mensem conspiciuntur, quibusdam tardius, alii verò citius, pro formatricis robore, & alimenti ac ossum soliditate; primi in lucem veniunt incisorij, anteriores: inde ad duodecimum mensem canini primi molares ad secundum annum, vltimi ad septimum.

5. adn. Quòd istos morbos magis accidere dixit Hipp. quando dentes canini exeunt; sunt enim teretes, & radices crassas habent, & cum difficultate exeunt, & maxime oculos respiciunt, vnde etiam ad eorum ægritudines, maximè ad supernas partes fieri suppurationes scripsit Hipp. Molares licèt latiores sint; radices tamen habent plures, & auctiores, & pluribus aciebus perforant gingiuas, & non ita tenella adueniunt ætate. Addit etiam tales morbos esse magis metuendos iis, quibus aluus est siccior: & merito; quia in istis maior exindè plenitudo in corpore est, & eadem de causa crassioribus puerulis magis ista accidere est verisimile. Sed & alui fluxus, vbi durioribus fiet, & maior, & diuturnior erit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd per conuulsionem hic illam intelligit, quæ fit ex repletione, nam pueri raro ex siccitate conuelluntur, ob corporis humiditatem. Fit autem pueris his duplex conuulsionis genus (& comitiale, & febrile) transmissis humoribus ad neruos in illis per quam debiles. Est autem communiter pueris ad septimum annum peculiaris morbus conuulsio, illam tamen huic ætati magis dedit Hipp. quia in ista ætate iam calor magis dilatat venas, & fluxiones concitat, non tamen ita potens est, vt prohibere, & dissoluere possit illas. 4. adn. Hippoc. 3. Prog.

Quòd istæ affectiones adeo dentium emissionem comitantur, vt ineuitabiles sint, quantumuis opera Medicus illas prohibere nitatur; quare bene quidem leniri possunt, & nequaquam in totum remoueri: cum verò pueri ob dolores, & febres vigilent, & clament, nec alia ratio sit leniendi dolorem, quam prebendi vbera, & ex ea suctione cruditates magis augeantur, ideo difficile est admodum talia tractare. 5. adn.

Quòd dentes, sicuti & reliqua ossa non sentiunt per se, nisi per neruum, qui ad radicem eorum est, nec stupor, qui in illis sentitur, ita illorum proprius ducendus, quia alijs partibus aduenire non possit: ea tamen textura fabricauit natura vngues, ac dentes, vt licet in se non sentiant, citissimè tamen affectiones communicent, & calidum, & frigidum, sicut metalla, licet durissima, tamen facillimè calorem transmittunt; hinc fit, vt per frigora, & calores, potissimum vnguibus, & dentibus doleamus. 6. adn.

APHORISMVS XXVI. *Ipsis verò grandiusculis, &c.*

SVperiori Aphorismo infantiæ morbos explicauit Hippoc. quare recta ratione accedit nunc ad illos, qui ab etate ad decimumquartum annum fiunt, & pueritia dicitur. Connexio.

Morbi pueritię familiares sunt tonsillarum inflammationes, vertebrę, occipitis luxationes, internæ anhelationes, calculi, lumbrici rotundi, ascarides, verrucæ pensiles, satyriasmi: stranguriæ, strumæ, & alia tubercula. Intētio

Ratio eadem, quę in superioribus, vt familiares pueritiæ morbos proponat, quo Medicus illos prædicere, & præcauere, & curare commodius possit. Racio intēt.

In pueritia causæ adsunt istorum morborum. Demonstratio.

Ergo in ea proprij erunt illius ætatis, & in ea fient.

Consequens manifestè sequitur. Antecedens per singulos percurrendo in subsequentibus annotationibus declarabitur.

Quòd omnes isti morbi pendent ex tribus causis; materiei multitudine ob voracitatem, calore iam emergente, & vasorum amplitudine; cum enim ætas ista sit media inter infantiam & adolescentiam medio quodam modo se habet ad illa: In infantibus obruitur calor ab humiditate, & venarum angustia, in adolescentibus iam diffunditur, & potens est ob venarum latitudinem, at in pueris medio quodam modo se habet, cum medij sint inter eas ætates, igitur abundante multa materia, emergente iam calore, & vasorum latitudine, fluxiones fiunt; & quidem si ad fauces, & collum, oriuntur tonsillarum inflammationes, luxationes vertebrarum, & strumæ; si ad cutim, tubercula, si ad aures, satyriasmi; si ad pulmonem, asthmata: cum autem multa sit materia, & calor, & cruditas, hinc in intestinis lumbrici: in vesica calculi fient, & stranguriæ. 1. adn.

Quòd variolæ, & morbilli ex illis morbis sunt, qui hanc ætatem maximè infestant: quamobrem mirum est, cur Hippocrat. illarum mentionem non fecerit. Dic, in fine Aphorismi per verba illa, *& alia tubercula* comprehendisse illud morbi genus, aut non fuisse fortasse tempore Hippo. tale quidpiam: Sed nouum esse morbum, vt Gallica lues: quod si sanguinis impuritas illi principium dedit, non vide- 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tur cur inter veteres morbos non sit numerandus: si verò aeris putredo illi principium dedit, inter nouos connumerari poterit.

3. adn. Quòd tonsiliæ, glandulæ sunt ad fauces emunctoria cerebri, sicut, & reliquæ colli glandulæ: illis autem pituita repletis, tumor fit, cum verò iste humor ad membranas post aures currit satyriasmos efficit: ita enim accipere oportet vocem istam, non vt elephanticum morbum, vel ossium temporum eminentiam, aut pudendi erectionem significat, cum pueris istæ affectiones non eueniant: at cum ad colli glandulas venit humor, ac tumores duros efficit, strumæ fiunt, pessimus colli morbus. Verum inflammatis ligamentis, vertebræ occipitis facilè ad interna feruntur, maxime verò ex conuulsionibus, quæ familiares sunt pueris; vbi vero in pulmones effluit materia asthmata fiunt, seu spirandi difficultates, quas etiam ex vertebrarum luxatione fieri est verisimile.

4. adn. Quòd calculi generatio familiaris est, tum pueris: tum senibus; quia vterque illorum humoribus crassis abundat; sed pueris magis in vesica fiunt, quia renes eorum ob caloris copiam, & teneritatem, & validam expultricem transmittunt etiam crassam materiam, quæ in vesica, ob diuturnam moram concrescit, & lapidem efficit; ideo scripsit Hippoc. pueris post mictionem magis fieri calculos: quæ causæ cum in renibus senum non sint; ideo fit, vt illis, & in renibus, & in vesica concrescant lapides. Quod verò scribit Fernelius, omnes vesicæ calculos; à renibus habuisse originem, licèt in adultis probabile sit, in pueris tamen id hic negat Hipp. Cæterum ex lacte bilioso pueris maximè fieri calculos scripsit Hippoc. quare vinosæ mulieres, & biliosæ, cauendæ sunt à nutritione infantium. Stranguriæ & ad calculos, & ad debilitatem musculi vesicæ accedunt. Cæterum non solum in hac ætate pueritiæ, sed in antecedentibus calculum fieri posse voluit Hippoc. cum ait lac biliosum ad calculum gignendum vim habere: tacuit tamen istum morbum in illis, quia ex alimento potius, & non ratione ætatis, fit, aut, quia non ita frequenter.

5. adn. Quòd lumbrici, animalcula sunt quæ in intestinis gignuntur, ac triplici differentia constant: Lati, quorum generatio rara admodum est, Teretes rotundi, ad palmi magnitudinem: & Ascarides, qui pa uuli sunt vermes, & maxime in recto intestino familiares equis. Istorum generatio non à maligna putredine in pueris fit sicuti in grandioribus, sed à cruditatibus, & sanguinis ebullitione quasi per coctionem: hoc genus morbi, ferinum appellat Hippoc & proprium autumni, sicuti ferinum appellat omne vlcus depascens, & malignum. Cæterum latos lumbricos in vtero fieri, & per tota intestina distendi sentit. Hippoc. seu illud fiat membranula interna in illud animal se transmutante, seu potius à pituita per tota intestina adhærente, & putrescente: quod probabilius est; & solent decidere frustulis quibusdam similibus cucurbitæ semnibus aut etiam maioribus: nec mirum, si quidem in regione Brasilica vermis quidam incipiens à calcaneo, nisi citò extrahatur, totum corpus permeat non dissimili ratione.

2. Epid Sect. 1.

APHORISMVS XXVII. *Grandioribus autem, &c.*

Conuexio. EXplicatis peculiaribus pueritiæ morbis in præcedenti sententia, venit modò ad eos, qui pubertatis sunt: quæ ætas a decimo, vel duodecimò, aut quartodecimo anno ad vigesimum secundum extenditur.

Sectio. Duplicem conclusionem statuit; in vna dicit, ad pubertatem accedentibus fieri multos ex pueritiæ morbis. In altera morbos, proprios dicit esse eius ætatis, febres diuturniores, & fluxiones sanguinis è naribus, ideo in duas partes secari potest Aphorismus, iuxta duas prædictas conclusiones.

Diuisio

Ratio intent. Vt ostendat, quibus morbis corripiatur ætas illa, quæ a pueritiæ fine ad decimum

quin-

quintum annum procedit, & vt cognoscat Medicus illam omnium ætatum saluberrimam esse, quod paucissimis morbis laboret.

Pubertatis initium coincidit cum fine ipsius pueritiæ. *Demonstratio*

Ergo laborabit etiam multis ex superioribus morbis illis ætati affinibus.

Antecedens patet, sicuti enim in temporibus fines, & principia coincidunt, & ideo Verni morbi aliqui in æstate fiunt, & æstiui in autumno, vt supra dictum est, ita in ætatibus contingit. Quòd verò Vales. ait *Hippocrat.* hic non connumerare ætates integras, sed tempus, quod est à medio prioris ætatis ad medium posterioris, recipiendum mihi videtur; quoniam eas inferit ad inuicem, & id prouenit, quia ætates non exactè per annorum numerum distingui possunt, & maximè ea ratione, qua hic considerantur. Consequens manifestè sequitur quia si præcedens ætas cum præcedenti adeo communicat, non est mirum fieri posse ambarum morbos communes; sed pueriles morbos magis in principio pubertatis fieri est verisimile.

Quo tempore sanguis abundantior est, & calidior, & virtus aliquanto debilior, tunc fient è naribus hæmorrhagiæ, & febres diuturniores. *Demonstratio*

Sed in pubertate ista adsunt.

Ergo in illa fient prædictæ affectiones.

Maior probatur; quia abundantia sanguinis, & caliditas faciunt ad hæmorrhagiam; at debilior virtus, quam in pueris, ad longiores febres.

Minor probatur. sanguis enim abundantior est, quia non ita consumitur in augumentum, sicut in priore ætate; calidior quoque, quia & hæc ætas illa magis calet, & venæ latiores sunt: debilior autem virtus quodammodo est, quia ob Venerem superfluam languent magis pubetes, quam pueri, & cruditates proinde aggregant magis. Febres igitur in pueris sunt breuiores, quia virtus in illis coquens robustissima est, & expellens; vnde a grauissimis morbis ad miraculum vsque liberantur: adde corpus tenue, & molle facilius alterari, ideo febres illis acutiores, quam puberibus.

Quòd tunc dicuntur pubescere homines, cum pilos edant, seu ad mentum, seu ad genitalia, quo tempore semen edunt mares, & fœminæ menstrua fundunt; id, quod ad annum decimumquartum fieri solet, quibusdam citius, alijs autem tardius; calidi enim citius, frigidi tardius pubescunt. At dices; Ergo mulieres, quippe frigidiores, deberent pubescere tardius, quam mares: contrarium tamen apparet, si quidem illæ, & citius sapiunt, & pubescunt, quam mares. *Dic,* citius pubescere; quia breuioris sunt vitæ, & ætatis, idcirco in illis citò transeunt; adde, quod cum citius crescere desinant, citius quoque ad genitalia menstrua descendunt; adde corporum densitatem, vnde minus exhalant, & ideo cum pluribus abundent excrementis, citius natura per menstrua expulsionem quærit. *1. adn.*

Quòd absolutè omnis hæmorrhagia præter naturam dicitur, illa excepta, quæ fit per menses in mulieribus; dicuntur autem iuuare ex accidenti, ratione alicuius morbi, vt quæ ex naribus fit, aut hæmorrhoidibus; dixit autem per nares potius propter sanguinis feruorem, quo ad superiora tendit. Sed in maribus hæc intelligere oportet, quia fœminis ad menses eunt, nisi retineantur magis, quam decet, tunc enim, & fœminis ad superiora vergens, poterit etiam per nares venire. *2. adn.*

APHORISMVS VIGESIMVS OCTAVVS.

Pueris maximam partem, &c.

CVm morbos pueriles vsque ad pubertatem hactenus numerasset Hippoc. cumque pubertatis ætas potissimum omnes præcedentes morbos finiat, ideo occasionem arripiens, docet in presenti sententia, quomodo per ætates soluantur morbi. *Connexio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Duplex proponitur conclusio: prima asserit morbos pueriles iudicari, vel quadraginta diebus, vel septem mensibus, vel annis septem, aut denique ad pubertatem: secunda docet eos morbos, qui ad seminis, mensiumve effusionem non soluuntur, inueterascere, & ad mortem comitari: hinc fit, vt iuxta istas duas conclusiones Aphoris. in duas partes meritò diuidatur.

Intentio

Diuisio

Multiplex scopi ratio est: primò, vt doceat ætates, sicut etiam anni tempora, nec solum procreandi, sed etiam soluẽdi morbos vim habere magnam: secundò vt doceat auxilium maximum in his à mutatione ætatis petendum, tertiò ad prædictionem: quartò, vt ostendat quantum inter cætera ætatis mutationes faciat pubertas, & in ea illud tempus maximè, quo venerem exercente hominos.

Ratio intent.

Quadragesimus dies, septimus mensis, septimus annus, & decimus quartus magnas efficiunt mutationes.

Demonstratio

Ergo pueriles morbi in ijs iudicabuntur.

Antecedens probatur: nam quadragesimo die iam roboratus puer dolores partus spernit: eo quoque tempore primum ridere incipit septimo mense dentes innascuntur: septimo anno omninò perficiuntur: decimoquarto apparent pili, menses, & semen. Consequens probatur; quia pueriles morbi plurimis ab intemperie fiunt, ea verò per dicta tempora in contrario mutantur, at magnæ mutationes contrariæ maximè morbos indicant.

Demonstratio.

Omnes naturæ conatus sunt ad pubertatem.

Ergo, qui morbi per illud tempus non soluuntur, inueterascunt.

Antecedens probatur: quia maxima omnium mutatio est, quæ per venerem fit, & illa eo tempore fit. Consequens manifestè sequitur; quia si quo tempore natura maxime nititur, non potest soluere.

Ergo neque postea poterit.

Quòd cum morbi quidam breues sint, alij longi. Hip. præcipuè intelligit longos. At dices: etiam acuti morbi in ijs ætatibus fiunt. Dic, eos etiam intelligere, vel quia intra 40. dies terminantur, vel quia dispositiones ad illas per illa tempora finiuntur. Rursus, cum isti morbi, vel ex ætate, vel ex victu, aut cuiusquam morbi vitio fieri possint; intelligere oportet morbos, cum ratione ætatis fiunt: quia, qui ex victu procedunt, aut alicuius membri particularis vitio, cum terminum non habent.

1. adn.

Quòd *iudicari in morbis* apud Hipp. absolutè est ab bonum, & sic intelligit hic, finire scilicet pueriles morbos, aut maximè leuari intra dicta tempora. Sed dices num isti dies, & menses, & anni à die morbi, vel natiuitatis sint numerandi? Dic numerandos etiam a natiuitate, quia licèt absolute quartus dies, & septimus mensis, & annus septimus & decimus quartus sint iudicatorij, non tamen id est ratione ætatis, de qua intendit nunc. Intellige autem istos morbos per ea tempora finiri, seu ab vtero contracti sint, seu post vterum: maxime verò intelligit illos, qui per circuitum redeunt, vt epilepsia, oculorum mala, lumbrici, strumæ: lapis autem ætate non corrigitur, quamuis dispositio ad illum corrigatur; vnde iudicare intelligit, quod non modò soluantur, sed non amplius fiant.

2. adn.

Quòd cum pubertate duæ sint partes; prima, cum menses effluunt; secunda vsque ad 25. annum extendatur, Hipp. de vtraque intelligit: sed quia potissima est prima pars ad soluendum, ideo dixit, si non soluuntur ad venas, solere inueterascere: de epilepsia tamen id scripsit vsque ad 25. annum, quòd tempus cum supergressi sint morbi, non ideò insanabiles absolutè iudicauit, sed plerumque: quia, quod beneficio ætatis (licet alioquin maximo) curari non potuit, arte, & medicamentis sanari non est impossibile: & maxime cum vsque ad quadragesimum annum vires corporis, & calor augeatur.

3. adn.

APHO

APHORISMVS XXIX. Iuuenibus sanguinis sputiones, &c.

CVM in vigesimoseptimo morbos connumerasset, qui in pubertate fiunt, sub qua etiam adolescentiam complectitur, nunc iuuentutis morbos recitat à vigesimo-quinto anno, ad trigesimumquintum, vel quadragesimum annum, in qua ætate magna pars pubertatis etiam comprehenditur: ita vt à 18. ad trigesimumquintum annum morbos enumeret. *Connexio.*

Iuuenibus sanguinis sputa, tabes, febres acutæ, epilepsiæ. *Intent.*

Eadem est, quæ in superioribus ratio scopi numerare scilicet proprios morbos istius ætatis, quo & prædicere, & præcauere, & curare illos medicus commodè possit. *Ratio intēt.*

Quo tempore sanguis abundat, & bilis, minusque sibi cauent homines, sputa sanguinis fient, &c. *Demonstratio.*

Sed in prædicta ætate ista adsunt; Ergo in ea maximè tales fient morbi.

Maior declaratur: nam abundantia sanguinis, & acrimonia, nec non inordinata victus ratio facili negotio prædictos creant morbos: nam febres acutæ ad bilem, & sanguinis ardorem sequi solent, ruptiones venarum ex abundantia sanguinis, erosiones ex acredine illius, reserationes ex subtilitate, ac tenuitate sanguinis: Tabes ad sputa sanguinis sequi consueuere: Epilepsia ea, quæ ex melancholico humore nascitur, aut fieri, aut saltem exacerbari per illud tempus ideo solet, quia tunc maximè atrabiliarium corpus fit.

Minor probatur; quia in ætate desinente iam augmento, sanguis multus adest, acrior quoque est ob calorem maiorem, sicuti bilis multa, errores autem per iuuentutem committunt homines, vnde facilius istorum morbum generatio prodijt.

Quòd hæc ætas, seu illam adolescentiam, seu iuuentutem appelles, à vigesimo-quinto, ad quadragesimumsecundum annum extenditur: sed melius est legere iuuenes, quam adolescentes, quia vt diximus adolescentes sub pubertate comprehensi sunt: sanguinis autem sputa, ac tabes, cum à decimo octauo, ad trigesimum-quintum annum fieri dixisset, ideo verisimile est, etiam partem adolescentiæ comprehendere, quæ ab eo tempore est. Dixit autem sanguinis sputiones, & non fluxiones alias: quia licèt & aliæ fiant, tamen hæc huic ætati peculiaris est, quia paratior ad venarum pulmonis ruptionem, apertionem, & erosionem. quare non est dubitandū calorem potissimum causam eius morbi esse, seu fluxiones concitans, seu sanguinem quoquo pacto effundens. *1. adn.*

Quòd febres acutas intelligere oportet, ardentes synochas, tertianas quoque, quæ in ista ætate fieri multæ consueuere: at de epilepsia dubitare contingit, quare, cum puerilis hic morbus sit, & in ista ætate calidissima fieri scribat? Dic, vel de ea, quæ per consensum fit, intelligere, elata aura, seu vapore quodam ex aliqua parte corporis, vtero, scilicet ventriculo, vel eam intelligere, quæ calida est, & post vigesimum-quintum annum venit, quæ ex mala ratione victus, seu ex morbo quopiam procedit, aut quod epilepsiam, licet rarò in ista ætate fiat, irritari tamen magis, & affligere grauius, quam antea. *2. adn.*

Quòd in fine Aphorismi scribit alios morbos præter hos huic ætati conuenire, intellige, & præcedentis, & subsequentis ætatis: sed illud etiam in memoriam habeto: ætatem illam, quæ est decimoquarto anno, ad quadragesimum secundum, omnium morborum esse feracem, vt scripsit Hippocr. Rectè igitur sibi consulent iuuenes, si per hanc robustam ætatem bonam victus rationem seruarint, & maximè, quia tabi sunt obnoxij, non solum autem ad tabem, quæ verè phthisis est, *3. adn.*

sed

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sed ad marasmum parata est hæc ætas, ob acutas febres, & calorem abundantem.

APHORISMVS XXX. Vltra hanc ætatem prouectis, &c.

Connexio. Explicatis in præcedenti sententia morbis, qui iuuentutis sunt, nunc ad illos, qui in consistentia fieri solent accedit, quæ ætas à trigesimo quinto anno incipiens, vsque ad sexagesimum extenditur & primum senium amplectitur.

Intētio Proprij consistentiæ morbi sunt asthmata, pleuritides, peripneumoniæ, lethargi, febres ardentes, diuturna alui profluuia, choleræ, dysenteriæ, lienteriæ, hæmorrhoides.

Ratio intent. Eadem ratio intentionis est, quæ in superioribus, nobis (inquam) ante oculos ponere, quibus morbis ętas consistendi sit subiecta ad commodiorem illorum dignotionem, præcautionem, & curationem.

Demonstratio Quæ ætas multos aceruat humores, & varios, nec illos facilè consumit, prædictos morbos pariet.

Sed talis est ætas consistendi. Ergo in ea ætate asthmata fient, & cæteri prædicti morbi.

Maior declaratur: nam pleuritides, phrenitides, causones, choleræ, dysenteriæ ab humorum biliosorum cacochymia procedunt, suntquæ magis proprij prime partis huius ætatis, & finis ipsius iuuentutis, at verò asthma, lethargus, pulmonia, diuturna alui profluia, ad pituitæ abundantiam fiunt: verum hæmorrhoides, & perinde magni lienes, quartanæ melancholiæ, & cæteri morbi huiusmodi, quos sub hæmorrhoidibus comprehendere licet, ob melancholicum succum eius ætatis valde familiarem, proueniunt.

Minor propositio, quod scilicet isti omnes humores abundent in consistentia, probatur. si quidem ob iuuentutem præcedentem, & calorem, multa abundat bilis, at ob cruditates, & malam victus rationem pituita viget, & melancholia iam eius ætatis peculiaris est: nec humores absumuntur ob caloris iam defectum, & virtutis primariæ imminutionem.

1. adn. Quòd hæc ætas consistendi similis est autumno: & quemadmodum autumnus omnium ferè magnorum morborum ferax est, ita in ista ætate maxime, & quam plurimi morbi abundant magis, quam in reliqua, & acutissimi, & valde perniciosi: adde errata, quæ fiunt per hanc ætatem, non ita sufferri posse, quemadmodum in iuuentute, vnde disponitur corpus ad illos morbos magis: quare homines per hanc ætatem maximè errata cauere debent, tum eorum, quę ad comestiones, tum labores, tum venerem pertinent: ita enim fiet, vt ad senectutem sani perueniant, & incolumes.

2. adn. 6. Epid de aer. & aq Quod Hipp. dicit hanc ætatem corripi acutis, & magnis morbis, sed addit, habere diuturna alui profluuia, & hæmorrhoidas, verum qui hæc habent, vt ipse non semel refert, non solent talibus morbis corripi. Dic, non fieri ijs, qui aluos habent humidas, seu hæmorrhoidas, verum cæteris, quibus talia non adsunt, aut ijs, quibus hæc adsunt, cum supprimuntur, tales fieri morbos. Rursus dices, cur epilepsiæ non meminit in hac ætate, cum in illa abundet atra bilis, quæ epilepsiæ potissimum causa esse potest? aut, si ob calorem non fit, cur eius mentionem fecit in antecedenti? An, quod & huius ętatis (quoad irritationem) proprius morbus sit epilepsia? sed magis in antecedenti posuit, quia hæc cum multis morbis sit abundans, aut aluum habet fluidam, vel hæmorrhoidas, & maximè subiecta sit quartanis, quæ ab illo morbo liberant, ideo eius mentionem non fecit. Huic argumento si afferas Aphorismum Hippoc. quo scribit a quadragesimo, ad sexagesimum annum fieri maximè

apople-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

apoplexias; dico, apoplexiam etiam huius ætatis esse maximè propriam, & connumerandam inter hos morbos, sicuti quartanam, & melancholicam comprehendi sub hæmorrhoidibus.

APHORISMVS TRIGESIMVS PRIMVS.

Senibus spirandi difficultates, &c.

EXplicatis iam omnium ætatum morbis, vsq; ad primum senium, in hoc Aphorismo vltimæ ætatis affectiones narrare intendit, eius scilicet, quæ decrepita est à sexagesimoquinto anno ad mortem vsque. *Connexio.*

Morbi, qui ex decrepita ætate fiunt, sunt spirandi difficultates, destillationes cum tussi strangurie, dysuriæ articulorum dolores, nephritides, vertigines, apoplexiæ, malus corporis habitus, cachexia Græcis dictus, pruritus totius corporis, vigiliæ, alui, oculorum, & aurium humiditates, visus obtusior, glaucomata, auditus hebetior. *Intētio*

Vt enumeret senectutis mala, & dolores, quibus illa ætas abundare solet, quo illis, quantum fieri possit, Medicus occurrat: nec vlla est ætas, quæ plurimum morborum sit ferax, & cumulatior; quamuis præcedentis ætatis affectiones in vniuersum sint grauiores. *Ratio intētionis.*

*I*n senectute adest calidi defectus, excrementorum abundantia, membrorum infirmitas, ac siccitas. *Demonstratio.*

Ergo prædicti morbi in ea ætate maximè fient.

Antecedens vt notum supponitur. sunt enim senes, & præcipuè vltimi, frigidissimi, & caloris innati paucissimum habent, ac proinde membrorum siccitatem magnam concipiunt, sed ob frigiditatem multa aceruant excrementa pituitosa, & serosa habent quoque debiles partes, quibus maximè frigidum est inimicum, vt caput, pectus, vesicam, articulos. Consequens facilè sequitur, nam fluente pituita ad pectus, destillationes facit cum tussi, & asthmata; ad aluum, oculos, aures, eas partes magis, quam decet, humectat; ad renes, & vesicam, nephritidis, & stranguriæ causa est; at si pituita in capite retineatur facit apoplexiam, malus corporis habitus ex frigiditate, contingit, non potente rectè sanguificare: at ex densitate, cutis, & abundantiam fuliginum, & excrementorum putredo innascitur; vnde vigiliæ, pruritus; at defectu eiusdem caloris sensus omnes hebetescunt, glauci oculi fiunt; consumpto cristallino humore: tot igitur malis hæc ætas exposita est, quos absolutè vitare non possumus, licèt quibusdam magis, alijs minus hæc accidant, citius, aut tardius.

Quòd senes, quod ad temperie, duplicem consideratione habent, vel secundum partes solidas, vel secundum nutritionem; primo modo dicuntur frigidi, & sicci, quia semper solidarum substantia exsiccatur vsque ad mortem; at secundo modo dicuntur frigidi, & humidi, tum quia sanguis illorum pituiosus est, tum quia multis excrementis abundant; habent autem venas latiores, & carnes circa ossa distantes; vnde facilè in illis fluxiones magnæ fiunt, qualis est paralysis; nam apoplexia, licet in hac ætate etiam fiat, proprior tamen est præcedentis ætatis à quadragesimo, ad sexagesimum annum, quamuis Gal. de illla intelligat, quæ ex pituita fit huius ætatis propria, sicuti, quæ ex melancholia precedentis. Cardanus hic paralyses intelligit: quia eo nomine aliquando Hipp. illum morbum solet appellare. Sed dices: quæ nam est ratio, si senes tot malis sunt subiecti, vt minus ægrotent, quam iuuenes, ex secundo Aphor. libro dicente Hipp. senes magna ex parte minus quam iuuenes ægrotare. Dic non obstare id, minus vera sit hæc sententia: quia ibi de acutis morbis loquitur. Vel dic, quod licèt tot malis sint expositi senes, tamen ob continentiam *1. adno.* *2. aphr.*

minus

minus illis corripiantur. Rursus repugnat, quod scripsit idem auctor, non omnes senes habere aluos humidas, nisi illos, quibus à iuuentute sicca extitit; contra verò hic dicit proprium esse senum habere aluos humidas. Dic, quod ibi de naturali loquitur dispositione, hic verò de morbosa.

2. adn. Quod dupliciter prouidere potest Medicus his malis: primo modo calidum innatum roborando victu calido, & humido, & vsu sex rerum non naturalium ad illas qualitates vergente: secundo modo, facilem reddendo transpiratum corporis, in quem vsum balneum, frictiones, vnctiones, conducunt quam maximè; vnde qui vixerat plus quam centum annos interrogatus vnde robur illud acquireret, respondit, intus mulso, foris oleo.

3. adn. Quòd non solum ad morbos, & gignendos, & soluendos vnaquæque ætas disposita est, sed etiam sunt ætates, quibus aliqui morbi nunquam fiunt; nam ante pubertatem, vt scripsit Hippocrates, nec pleuritis fit, nec pulmonia, nec podagra, nec nephrinitis, nec varix in tibia; at à pubertate ad quadragesimum secundum annum, omnes morbi fiunt, ab eo vero tempore ad sexagesimum octauum annum, nec strumæ fiunt, nec lapis in vesica, nisi prius extiterit.

4. adn. Quòd sicuti ætates suos peculiares morbos habent, ita & regiones; quos morbos appellamus endemios, seu regionales, & pendent tum à situ ipsarum ciuitatum ad Solem, & ventos, tum ab aquis, & victus ratione, qua homines illi vtuntur. quare bene se habebit, hic exponere ea morborum genera iuxta Hippocrat. doctrinam: Qui itaque homines habitant ad Austrum, capita habent debilia, qua ratione vnum non ferunt (quia illis maxime repletur caput) alui fluxionibus laborant, mulieres morbosæ degunt, & fluxionibus, ac abortui expositæ, viris accidunt dysenteriæ, febres longæ, pustulæ multæ, lippitudines humidæ, paralyses, & defluxiones prauæ. Quod verò aluos habeant humidas, raro acutis corripiuntur malis. Verum si aquas lacustres, stagnantes, vel palustres bibant, splenetici fient, ventres duri, & calidi, humeris, clauiculis, & facie extenuantur, hydropes quoque illis fient pessimæ, & lethales, quartanæ item, & alui profluuia ad æstatem: hyeme: & iunioribus pulmoniæ, & insaniæ, senioribus aut febres ardentes propter ventris duritiem, mulieribus tumores oboriuntur ob pituitam albam, & vix in ventre concipiunt, & difficulter pariunt, & fætus magnos, ac tumidos, deinde ex alimentis putrescentes, nec purgatio commoda à partu contingit, pueris hærniæ accidunt, verrucæ, & vlcera in tibijs, & fœminæ putant se vtero gerere, cum non gerant, quia vteri aqua replentur, quæ omnia mala ad aquas referre oportet.

lib. de aer. & aq

5. adn. Quòd ciuitas, quæ ad Aquilonem, & ventos frigidos exposita est, & aquis crudis, duris, & frigidis vtitur, homines ita afficit, vt ventre inferiori sicci sint, superiori autem biliosi, capita verò sana habentes, venæ ipsis sæpè rumpuntur, & morbi illis vernales sunt, pleuritides acutæ, ob alui duritiem, suppurationes, lippitudines duræ, & vehementes, vt oculos rumpant, sanguis verò fluores è naribus ad æstatem magis, & iunioribus trigintaquinque annis; Epilepsia paucos occupat, sed vehemens illis est, atque hi morbi viris accidunt: At mulieres multæ steriles fiunt, ob aquæ duritiem, purgationes mensium prauæ, difficulter pariunt, & à partu pueros nutrire non possunt, quoniam lac aquarum duritie extinguitur; pueris hydropes intestinorum, quamdiu parui sunt. Verum ciuitas, quæ ad Orientem exponitur, & bonis aquis vtitur, salubris est, & Verisimilis. Econtra quæ ad Occasum, valde morbosa est, & homines decolores, & raucosos facit, & ob aeris impuritatem, similis est Autumno, & omnibus participat morbis prædictis.

Quòd

Quò cum tota mala ex mutatione temporum, ætatis, regionumque proueniant, Medicus debet se illis opponere, & maximè illos corrigere, qui ex situ habitationum contingunt: nam situs ciuitatum, aer, & aquæ, si bonæ fuerint, non solum tuentur sanitatem incolis, sed & diutissimam vitam prębent; e contra malæ quamplurimos pariunt morbos, & vitam abbreuiant. Rectè igitur facerent ciuitatum conditores, si Medicos consulerent ad locum eligendum commodum, & illi qui loca habitant male disposita, si eorundem opera, nullis impensis parcentes, corrigi curarent aquas, & aerem ad meliorem reduci formam: quia hæc cura Reipublica vtilissima est, cum sit conseruationi hominum dicata. 6. ahn.

Finis Libri Tertij.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Quartum Aphoriſmorum Commentaria.

APHORISMVS PRIMVS.

Prægnantes purgabis, &c.

Connexio. EXPLICATIS in præcedenti libro morbis, qui & ad anni tempora, & ætates fieri conſueuerunt, modò in hoc quarto libro, ad particularem tum curandi, tum prædicendi formam accedit: cum verò inter remedia valida medicamentum ſit, & vſui frequens ideo de pharmaco purganti multa docet. & in hoc Aphoriſmo proponit tempus commodum purgandi grauidam mulierem.

Intẽtio Duas concluſiones ponit in textu, quarum altera docet purgandas eſſe mulieres à quadrageſimo, ad ſeptimum menſem; altera vero negat id eſſe faciendum, ante, & poſt illud tempus. Et iuxta has duas concluſiones rectè in duas partes ſecari poteſt iſta ſententia.

Ratio intẽtionis. Vt oſtendat, qua prudentia, & cautione Medicus vti debeat in prægnanti muliere, quo ſcilicet tempora illa & qua vrgente neceſſitate ſit purganda.

A quadrageſimo die ad ſeptimum menſem magis hæret fœtus vtero.

Ergo eo tempore tutius purgantur mulieres.

Demonſtratio 1. Conſequens facilè ſequitur: quia timor exhibendi medicamentum in illis eſt propter abortum.

1. adn. Antecedens probat Gal. fructuum exemplo, qui arbori firmius medio tempore hærent, quam à principio, & fine.

Secunda concluſio facilè eadem ratione probatur à contrario.

Demonſtratio. Quod mulier grauida, cum ex quacunq; cauſa facile fætum perdat, maxime abhorret omne medicum auxilium, & eo magis pharmaci purgantis nam purgans medicamentum, tum ſua malignitate, & ingratitudine, tum materia ad vrinas, & aluum commouendo, tum partes internas irritando, tum euacuando, non parum offendit: attamen vrgente neceſſitate dandum eſſe monet non omnibus, non quibuſuis temporibus, ſed ſi materia turgeat, & in tempore, quam maxime tuto: turgenda enim materiæ, morbum acutum ſignificat, & qui ferè & fætum, & matrem, aut ſaltem fœtum ſit necaturus, ideo indicatur purgans medicamentum: Verum ad ſecuritatem, addit à quarto, ad ſeptimum, ſignificans nobis neceſſitatem pharmaci exhibendi ex turgentia materiæ, & cautionem tum ex turgentia (quia facilius cedit turgens) tum ex tempore, quo firmius hæret vtero fœtus.

2. adn. Quòd multa ſunt, quæ dubitationem faciunt in hac ſententia: primò, an mulier à quarto ad ſeptimum menſem acuto morbo laborans ſit purganda, etiam non turgente materia? Dic, quod ſicuti Hippocr. illud non negauit, ita aliquando faciendum à nobis: ſed docuit turgentiam illam neceſſario ad id nos compellere, non tamen, ſi non turget, ideo ab omni medicamento abſtinendum. Secundo quæritur,

si licet purgare ante quartum & post septimum turgenti materia? Dic quod non absimili ratione: sed hic ad prudentiam Medici confugiendum. post septimum (etiam turgente materia) purgare plena periculo res est: quia, si sequitur abortus, ad tertium mensem, solet emori & mater, & fœtus: At ante quartum facilè sequitur abortus, non tamen necessariò; nam quinto Epid. quinquaginta dierum grauidæ mulieri vxori Antimachi validissimum pharmacum datum est, Elaterium, ex quo mortua est vlcerata, & tamen non est sequutus abortus, fortasse, quia præoccupauit mors celerrima; attamen, turgente materia, etiam ante quartum, purgare licet. Cæterum medicamentum hic non liene intelligere oportet, nisi materia sit in ventriculo, aut intestinis, sed validum, non tamen simplex sed correctum, & potius mediocre, quale est Diaphœnicon, vel Electuaria de psyllio, seu de rosarum succo; Apud antiquos enim vtpotè validissimis vtentes pharmacis, & simplicioribus, non rarò medicamenta interficiebant homines, vt patet in muliere prædicta, loco citato, & in Theophilo filio vesicam scabrosam habente, qui etiam vi pharmaci extinctus est.

Quòd vsus medicamenti rarus admodum esse debet, & non nisi vrgente necessitate exhiberi debet, ideo antiquitas maxima celebrauit Asclepiadem, referente Plinio, qui diæta, frictione, vnctione, quiete, clystere medebatur, nil violentum naturæ inferens, nec alijs auxilijs sanitatem seruabat in valentibus, quam mensura cibi ad labores, & Hipp. eorum vsum remouet à sanis, & à debilibus, atque mali habitus hominibus, & ab acutis morbis maximè in principio, nisi materia turgeat. *3. adn.*

Quòd abortus periculum, vel consideratur absolutè, & in vniuersum, vel in particulari, ratione alicuius morbi, primo modo, semper securior est fœtus à quarto, ad septimum mensem; at secundo morbo, vtputa in febre acuta magis resistunt trimestres, & quadrimestres, quam maiores, quia magis ferunt inediam in acutis necessariam, & minus suffocantur a calore febrili, at in vniuersum debiliores sunt ante quartum mensem, quia adhuc omnia laxa sunt, & imbecilla ligamenta, vnde facilè decidunt: non exclusit autem mensem septimum Hipp. sed illas minus purgandas ait, hoc est, in septimo non ità tutò, ac in antecedentibus, quarto, quinto, sexto purgationem administrari: nam valet septimo mense fœtus, licet maturior, & si decidat, viuere potest, neque ita affligit. *4. adn.* *3 Epid.*

APHORISMVS SECVNDVS
Purgantium medicamentorum vsu, &c.

CVM in antecedenti docuisset Hip. quo tempore, & qua necessitate prægnantem purgare conueniat; nunc, arrepta occasione, docet præceptum ad purgationem valde vtile. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones in textu, ideò rectè in duas partes secari potest: prima docet talia esse medicamentis purganda, qualia sponte prodeuntia iuuant, secunda vero sistere ea, quæ sponte prodeuntia non iuuant. *Intētio* *Diuisio*

Vt doceat, quando in purgatione imitanda sit natura, & quando corrigenda. *Ratio intent.*

Prima conclusio per se clara est: nam Medicus euacuans mitatur est naturæ rectè operantis: Secunda etiam clarè deducitur: quia, cum natura male operatur, Medicus occurrit, vt corrector, ideo si non iuuant sponte prodeuntia, sistenda sunt. *Demonstratio.*

Quòd natura in euacuando dupliciter iuuare potest: aut simpliciter, aut secundum quid: primo modo iuuat, cum educit materiam peccantem coctam, & per loca conferentia: secundum quia iuuat natura, quoties materiam crudam, sed turgentem, aut venenosam à principio educit: tunc etiam si tolerantia non sequatur, neque *1. adn.*

ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

manifesta conferentia: quia tamen melius est illam materiam extra corpus esse, quã intus, non sistenda est illa euacuatio, nisi cum adeo vires debilitat, vt de illis necesse sit Medicum esse sollicitum, non igitur omnis symptomatica vacuatio sisti debet, sed quæ manifestè vires lędit; ideo in exanthematis febrium malignarum, licet appareant in principio, trahimus nihilominus ad cutim, quia præstat materiam extra trahere, quam intus esse. A principio itaque nulla vacuatio bona absolutè esse potest, at secundum quid bona dici debet: ideo mouente natura materiam turgentem vtiliter adiuuanda medicamento, si imperfectè moueat, aut minus; cum verò magis, quam decet, mouet, aut quod non decet (ita vt maius malum appareat ex illa operatione, quam bonum) sistenda; cum verò econtra adiuuanda. Sic ratione eius, quod magis vrget, in cholerica passione, qua bilis sursum, & deorsum symptomaticè mouetur, & vomitoria, & aluum ducentia exhibet Hippoc. vt tollat morbi causam, & nullo pacto talis vacuatio à principio sisti dent, nec etiam sistenda est purgatio; quæ neque lædit, neque iuuat, sicuti neque adiuuanda.

2. adn. Quod hic Aphorismus differt à secundo primi libri; quia hic loquitur de materia, quæ est in motu; ibi verò in vniuersum: hic de purgatione solum, ibi de omni euacuatione: hic sistendam esse vacuationem eorum, quæ prodeuntia non iuuant, at ibi solum ex conferentia, ac tolerantia bonam iudicat operationem. Potest autem intelligi Aphorismus non modò de materia, quæ actu mouetur, sed & de quiescente. Verum primus exponendi modus magis est accommodatus ad antecedentem Aphorismum, in cuius contemplationem hæc scripsit.

APHORISMVS TERTIVS.

Si qualia oportet purgari, &c.

HIC Aphorismus iam primo libro satis est explicatus, quare nostram hic diligentiam non requirit.

APHORISMVS V. Aestatem superiorem potius, &c.

Connexio. COeptam de purgatione materiam prosequitur Hippocr. & cum in antecedenti de humore peccante indicationem sumpsisset, nunc de loco purgationis agit.

Intentio Aestate superius, hyeme inferius purgare conuenit.

Ratio intent. Vt sumnus ex tempore indicationem ostendat locum ad purgandum aptum, & proinde tempus non solum purgatione, sed in omni alio remedio magnifaciendum.

Demonstratio. Aestate natura ad superiora eleuat humores, hyeme ad inferiora.

Ergo per superiora æstate, per inferna hyeme educere conuenit.

Antecedens probatur, si quidem calor ille humores extenuat, & bilē producit, quæ facilè eleuatur, verum hyeme frigiditas condensat, & comprimit; ac pituitam gignit, quæ grauis cum sit, magis ad inferna vergit.

1. adn. Quòd ventres sunt tres, caput, thorax, & abdomen: caput humeris terminatur, thorax septo transuerso; abdomen: dicitur quicquid à costis est vltimis vsque ad pubem & pudenda. Ceterum verba illa superius, & inferius, multis modis intelligi possunt; primò, vt locum indicet purgationis, vt æstate per vomitum, hyeme deiectione purgemus: secundo, vt non locum purgationis indicet, sed doceat æstate purgandum esse magis supernum ventrem, hyemem autem internum: tertiò, vt non fiat comparatio æstatis ad hyemem ex purgationis loco, sed quod cum in vtroque tempore supra, & infra purgare liceat, tamen in æstate magis per superna, in hyeme autem per inferna purgandum sit: manifestum autem est primum sensum esse con-

formem

formem auctoris menti, si quidem ipse seipsum exponit in sexto Aphorismo infra dicens, graciles purgandos esse per superna, nisi hyems adsit.

Quod purgatio, vel est lenitiua, purgans solum humores, qui in ventriculo, & propè ipsum resident, vel eradicatiua ex toto corpore ducens, Hip. loquitur hic de secunda, qua totum corpus purgatur, at non de prima: quia, vt scripsit, per sex menses hybernos vomendum, quia pituitæ plus adest, & capitis grauitas; in æstate autem commendat clysteres. At dices; cur bilis in ventriculo non est educenda per superna? an quod timet influxum bilis ad ea loca, ob tempus ipsum, & consulit securiorem, ac tutiorem modum euacuandi per reuulsionem? Alij soluunt contradictionem, dicentes, hic de ægris loqui Hip. loco autem citato de sanis. *2. adn.*

Quòd in loco purgandi eligendo potissimum motus naturæ spectari debet; ideo, licet hyeme, & in ventre inferiori sit materia, si natura sursum vergat, supra purgare oportet, nisi reuulsionis gratia ad contraria mouere oporteat: ob hanc itaque rationem, non semper per superna dixit mouendum in æstate, sed vt plurimum, quia sursum eleuantur eo tempore omnia. At dices: bilis multa æstate gignitur, & meatus vesicæ fellis ad duodenum est, ergo magis ad inferna mouendum. Dic verum esse, at ob hanc rationem fieri æstate dixit alui profluuia, sed quia facilè regurgitat ad ventriculum, & statim superiora petit, & ventriculum bilescere facit, ideo per superna esse ducendum, immo ventriculus ipse sua caliditate bilem eo tempore trahit. *3. adn.*

Quod vomitus antiquis familiaris admodum fuit; neque enim toties de eo scripsisset Hippocrat. & in Aphorismus, & alibi, nisi frequenti esset in vsu; at nostro hoc tempore aboleuit, tum quia natura abhorret illam euacuationem, tum ob consuetudine, vnde solemus etiam æstate per inferna purgare; tutior etiam est inferna purgatio multis de causis: primò, quia humores sua grauitate magis ad inferna declinant, secundò, quia magna vasa a toto corpore mandantur ad intestina, vtpote quæ ad excrementa destinauit natura. Adde partes esse ignobiliores, & minus ideo offendi. At licet ista vera sint, non est tamen negandum vomitum ijs, quibus facilis est, vtilissimum esse tum ad sanitatem seruandam, si fiat bis in mense, tum etiam ad grauissimos morbos sanandos, eos potissimum, quibus cruditas origo est, quare vix alio remedio longæ febres, quartanæ sanari potuerunt. *4. adn.*

APHORISMVS V. *Sub caniculam, & ante caniculam, &c.*

CVm ex æstiuo tempore, in antecedenti sententia, loci purgationis rationem sumeret, nunc ex eodem rationem aliam considerationem dignam ad purgationem assumit. *Connexio.*

Sub canicula, & ante caniculam difficiles sunt purgationes. *Intentio*

Vt medicus per ea tempora, quoad fieri potest, medicamenta purgantia fugiat, nec nisi magna in necessitate adhibeat. *Ratio intent.*

Sub cane calidissimæ sunt carnes, virtus languet: ergo in eo tempore difficiles sũt purgationes. Antecedens probatur: nam æstatis illo tempore ob maximum ardorem carnes calidissimæ, & siccæ sunt, virtus vero languet; quia dissipatur innatus calor. Consequens probatur; quia sicuti in vehementibus febribus, vt scripsit Hippocr. cum illis caro, & venter calidi sint, medicamentum assumunt, & nil expurgantur; ita per canem calidissimum anni tempus quod fortissimis febribus correspondet, purgantia medicamenta assumuntur a carnibus: & bilis spargitur, ac non purgatur, hanc ob rationem scripsit rarò in acutis morbis medicamento purganti vtendum. *Demonstratio.*

Quòd ortus caniculæ est per id tempus, quo Sol leonem ingreditur, quod sydus cum sole oriens, inflammationem, & ardorem auget, nec solum per quantitatem ma- *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

nifestam, calefaciendo scilicet: sed per occultam agit in hæc inferiora: sentiunt enim maria, & elementa, ac animalia illius ortum; canes in tabiem vertuntur; æstuant maria, aer occultam nocendi qualitatem concipit: igitur sub ipso cane, ideſt, quo tempore exoritur cum sole, & ante canem, per aliquot dies, difficiles dixit purgationes. qui dies ferè quinquaginta numerantur ortus autem istius syderis secundum æstatis partem facit, & per id temporis Etesiæ, venti Boreales, flare incipiunt ad temperandum aerem; nam sol antequam cum cane sydere oriatur, non habet tantam vim, vt ad polum Arcticum niues dissoluat, a qua dissolutione venti illi prodeunt.

Quòd non solum caniculæ exortus; sed omnis syderum vehemens mutatio fugiēda est in magnis remedijs, vnde scripsit Hippocr. vitanda esse æquinoctia, & solstitia
2. *adn.* per dies x. ante, & post; nec per illa tēpora aliquid molliendum; nisi vrgeat necessitas, maxime autem solstitia, quia tempora sunt fortiora; hic vero vno caniculæ exēplo intelligi voluit, in magnis mutationibus difficile ferri pharmaca: Nec solum ad tempora, sed & ad regiones traducenda sententia: quippe calidissimæ & frigidissimæ medicamenta difficile ferunt. Atq; vt breuis est Hippoc. & ex particularibus colligere solet vniuersalia, non solum medicamenta purgantia vult nos intelligere, sed etiā bonum exemplo omnia alia magna remedia, vt sectionem venæ, vstionem, sectionem, aliamve id genus difficile ferri in caniculo ipsa, & per consequens in magnis omnibus mutationibus, & calidis.

Quòd licet difficile medicamenta ferantur per caniculam, non tamen Hippoc ideo
3. *adn.* negauit, & pharmaca per ea tempora, & alia remedia facienda esse, vbi necessitas vrget verum ista remedia quantum ad temporis conditionem spectat (quam quidem magni facere *M*edicus semper debet, difficile ferri significauit; medicamenta igitur eo tempore potius humida, & lenia, qualis est cassia, manna, aut rhabarbarum, & in forma portionis, ob siccitatem, exhibenda, & fortia etiam, vbi necessitas id postulare videatur.

APHORISMVS VI.
Graciles, & ad vomendum faciles, &c.

Connexio. RE&ê adhæret hæc sententia superioribus; nam cum de indicatione locutus esset, quæ à tempore sumitur, ad locum purgationis eligendum, nunc de illa ex corporis abito accipitur, illi sermo est.

Intētio Graciles facilè vomentes supra purgandi sunt excepto hyeme.

Vt doceat non esse sumendas rationes loci purgationis solum ex tempore, sed etiā
Ratio intētionis. ex alijs, ac in primis ex habitu corporis, nec non etiam, vt cognoscamus magnam esse vim temporis ad prohibendam, & coindicandam eam purgationem.

Demonstratio Vbi natura cum consuetudine concurrit, imitanda est, nisi quid magis prohibeat.

Ergo graciles facilè vomentes supra purgandi sunt, excepto hyeme.

Antecedens declaratur; siquidem, si natura imitanda est, tanto magis cum assuetudine coniuncta.

2. *Aph.* Consequens probatur, nam gracilis natura multum bilis aceruat, quare sursum vergit, igitur illac purgandi; adde ex his ventrem inferiorem extenuatam esse, & ad infernas purgationes parum tutum, vt scriptum est.

1. *adn.* Quòd graciles sunt in duplici differentia, quidam ex naturam, quidam autem ex morbo Hipocr. non loquitur nisi de illis, qui ex natura tales sunt, rursus gracilis a natura, vel est talis cum venarum amplitudine, vel cum venarum gracilitate, primus ex biliosus, secundus melancholicus Hippocr. autem de gracilibus biliosis loquitur, nam melancholicos infra vehementius purgandos dicit.

At dices: videntur tales biliosi habitus etiam facilis vomitionis, cur ergo addit &

facile vomentes? Dic, duplicem esse biliosum habitum, vel ad partem superiorem vel ad ventrem inferiorem: : picrocholi ventre superiori facile per superna purgantur, at non qui in inferno ventres tales sunt. *2. acut.*

Quòd ex isto aphorismo colligitur, crassos esse purgandos infra, non tamen valde crassos, sed mediocriter carnosos, vt in sequenti; nam valde crassi homines, & ventrosi omnem purgationem difficile ferunt. *C*æterum cum vitanda esse hyemem monet in gracilibus, & facilè vomentibus, significauit magnam esse eam, quæ à tempore sumitur, indicationem, & superantem tum habitum, tum consuetudinem, non tamen perinde negat hyeme vnquam per superna purgandum: conferenda enim sunt ad tempus multa, vt si facilè vomens, & gracilis laboret per hyemem bilioso morbo, supra purgabitur, at neque etiam semper per superna isti purgandi sunt etiam extra hyemem, cum inferna purgatio magis aliquando indicari possit ob pituitosum morbum, vel reuulsionem, aut quid piam aliud. *V*trum autem magis debilitet vomitus, an deiectio, dic vomitum in ipsa operatione magis affligere, at infernam purgationem post operationem. *1. adu.*

APHORISMVS SEPTIMVS.

Aegre vomentes, & modicè carnosos, &c.

HIC, Aphorismus adeò cum superiori cohæret, vt illius pars esse videatur, & ex illo consecutione quadam emanat, tanquam ex contrario. *Connexio.*

Ægrè vomentes, & modicè carnosi infernè purgantur, deuitantes æstatem.

Vt ex contrario habitu doceat præcognoscere locum ad purgationem aptum, & præterea non minorem vim habere repugnandi æstiuum tempus deiectioni, quam hyemale vomitui. *Intentio.* *Ratio intent.*

Graciles, & facilè vomentes supra purgandi sunt, excepto hyeme.

Ergo carnosi mediocriter, & difficilis vomitus, infra purgandi, æstatem vitando. *Demonstratio.*

Antecedens Aphorismus est, qui præcessit. *C*onsequens ratione ducta ex contrario facilè colligitur: nam sicut graciles, quia biliosi supra purgandi erant; ita crassi, quia pituitosi, infra.

Quòd crassus, & gracilis habitus talis dicitur per comparationem ad mediocre; rursus vterque tam gracilis, quam crassus, vel sunt in extremo tales, vel non in extremo; extrema natura, seu extenuata sit valde, seu crassa admodum, nullam euacuationem facilè tolerat, ideo de his non loquitur: mediocris eadem ratione se habet ad vomitiua, & deiectoria: ergo hic crassos intelligit, nō mediocris carnis, sed crassos non valdè; magis tamen, quàm mediocres: nec etiam omnes tales, sed illos, qui alibi sunt, & venas angustiores habent, qui natura sunt pituitosi: nam dispositio athletici (quæ crassior est, sed multo sanguine abundat) etiam purgatione non indiget, sed sectione venæ potius. Nota hic, quod graciles cum magnis venis sunt calidi, & sicci; cum paruis frigidi sicci: crassi cum magnis venis calidi humidi; cum paruis venis frigidi humidi: de his loquitur Hipp in Aph. *1. adu.*

Quòd crassi, vt plurimum sunt difficilè vomentes, quia tamen contingere potest, vt, qui habitum talem habent [ob compositionem meatus bilis ventriculi superiora spectantis, & petentis) facilè vomant, ideo addit, facilè vomentes: at sicut hyems prohibebat in gracilibus supernam purgationem, ita hic in crassis, quia temporis ad resistendum magna, vt dixi, est potestas, non quod aliquando intra hyemem ob aliquam maiorem vrgentiam etiam crassi isti per superiora non sint purgandi. Solet autem iubere vomitum ijs naturis Hipp. ad extenuationem, & ante cibum, sicut gracilibus post cibum. *2. adu.*

Quòd carnis, & putredinis moles, ac proinde crassities dispositionem sequuntur *3. adu.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

humorum & cutis; qui enim raro sunt corpore, & humores, habent paucos; ac tenues, graciles euadunt, contra qui multis abundant humoribus, & crassioribus, & difficile transpirant, crassi euadunt, qui mediam dispositionem habent, eusarsi fiunt: vt verò media natura melior, & exoptabilior est: ita gracilis potius, quam crassa ab
2. Aph. Hipp. ad vitæ diuturnitatem, magis commendatur.

APHORISMVS VIII. *Obnoxios phthisi, &c.*

Connexio. CVM in 6. Aphorismo graciles per superiora purgandos monuisset, in hoc Aphorismo glossat illam propositionem, eos excipiens, qui tabi sunt obnoxij, quia hi homines graciles vt plurimum sunt.

Intētio. Obnoxios phthisi supra ne purgato.

Ratio. Vt vitemus vomitum in illis, qui ad tabem sunt parati, quia ruptionis venarum, vnde tabes fit, periculum ex eo est non paruum.

Antent. Vomitus tabi obnoxiis facile tamen inducere potest: ergo in illis est vitandus.

Demonstratio. Antecedens probatur: quia cum per vomitum partes superiores laborent, & pectus concutiatur, facilè vena in pulmone vel rumpi potest, aut aperiri, aut varicosa fieri, vel fluxio aliqua commoueri, vnde postea tabis origo fiat. Consequens manifestum est; si quidem tabes pessimus morbus est, à qua non nisi per maximam fortunam liberari æger potest.

1. adn. Quod signa eorum, qui parati sunt ad tabem, sumuntur ex compositione, ac temperamento partium, ex sexu, ætate, & parentibus. Quòd igitur ad temperiem attinet, tabi obnoxij frigidi, sunt natura, seu quod frigiditate positiua tales sint seu priuatiua per calidi innati absentiam, licèt caliditate extranea abundent. Habent enim principalia membra debilia, & præcipuem cor, & pulmonem; id quod ex compositione thoracis deducitur, nam collum habent longum, longum, gracile, guttur eleuatum, angustum pectus; id quod, & capitis, & cordis imbecilitatem ostendit: si quidem ossa, vt ait Hippocr. ex capite æstimanda sunt; nam paruum cerebrum sequitur paruum caput; indè angustum collum, & thorax, & spina, & reliqua artuum ossa. Cum igitur debile habeant cerebrum, facilè ad fluxiones parati sunt, & cum cor frigidum habeant, & imbecille, ideò multi flatus in illis gignuntur: vnde pectoris dolores vagi, à quibus rumpuntur venæ: sunt etiam tales iracundi, & rixosi non vera iracundia, sed potius effœminata ex tristitia.

2. adn. Quo ad reliqua pertinet, dura corpora facilius tabe laborant, quàm mollia, ea scilicet, quæ est ex venarum ruptione, vt scripsit Hippocr. sed mollia magis corripiuntur tabe, quæ ex fluxione; fit ideo viri magis à ruptura, fœmina fluxione periclitantur. Fit autem maximè tabes à decimotertio ad trigesimumquintum annū. Quòd ad regiones attinet, quæ ad Aquilonē vergunt gentes, ad tabem ex ruptione promptæ sunt. Est tamen morbus hic hæreditarius, vt signum à parentibus, qui tabidi sint mortui, validissimum censeatur, habent enim eiusmodi homines substantiam pulmonis flaccidam, & ad putrescendum paratam.

3. adn. Quòd (seu legas *paratos ad tabem* seu *actu tales*) omnes à vomitu arcendi sunt; in tabidis enim morbus exacerbatur, & vicus in paratis timor ne inducatur. Sed sicuti ad supernas purgationes tabi obnoxij sunt excepti ita etiam ad infernam; cum partes, etiam infernas debiles habeant, & in tabidis periculosus admodum sit alui fluxus. Sed quid dices Hippocr. qui in tabe helleborum exhibet? dic in vniuersum prohibendum vomitum, a tabidis: verum vbi magna est fluxio, vrgente necessitate, possumus per superiora purgare, si sint ad vomitum faciles. sin minus, helleboro nigro infra purgandi.

Quòd signa tabis, quædam sunt antecedentia, quædam iam præsentis morbi

signa

significatiua, alij iam consumati: antecedentia sunt pectus angustum, collum longum, & gracile, scapulæ altæ, caput paruum, tussicula, dolores pectoris, flatus, parentes præcesserunt tales, tristitia, iracundia, ætas adolescentie. At signa præsentis tabis, & pulmonis vlcerati sunt hæc tussis, febricula continua, sanguinis, aut puris, aut bilis sputum.

Consumatam autem tabem, maxillæ rubor, sudor, cauitas oculorum, & vnguiũ digitorum plumbeus color & curuitas, tumores pedum, inapetentia, & quòd febris ad noctem exacerbatur, aliaque, de quibus dixit in Prognost. patefaciunt.

APHORISMVS IX. *Melancholicos infra, &c.*

CVM graciles sint vel billosi, vel melancholici, supra dictum sit biliosos per superna purgandos, nunc de gracilibus melancholicis verba facit, explicans, qua ratione sint purgandi. *Connexio.*

Melancholicos infrà vehementius purgandi. *Intentio*

Vt cognoscamus ex gracilibus quosdam per superna, biliosos nimirum: quosdam autem per inferna esse purgandos, scilicet melancholicos: secundo, vt doceat inter alios humores melancholiam fortius indicare medicamentum; ac proinde biliosos debilius. *Ratio intet.*

In duas partes potest diuidi sententia, vt in prima conclusionem intentam ponat; in secunda verò probationem illius. *Diuisio*

Melancholia inter alios humores difficilioris est eductionis. *Demonstratio*

Ergo per inferna vehementius purganda.

Antecedens probatur: quia melancholicus humor sua natura frigidus, & siccus est, & pertinax; ideo inter omnes humores solet maxime diuturnos morbos creare; quinimo vbi medicamento valido quis purgatur, foras primò venit bilis, ait Hippocr. inde pituita, tertio melancholia.

Quòd melancholicus vel est ex natura, vel ex accidente, vel ex morbo. A natura melancholicus multiplex est prima species dignoscitur colore nigro, & pilo nigro, & crasso satis denso; cui accidit corporis habitus siccus, & musculosus, & gracilis; secunda species eorum est, qui sunt decolores, plumbei, seu liuidi, graciles, ac vt plurimum stupidi, & ignaui, de quibus mentionem facit Hipp. quod plangunt nemine molestante; & oritur id ex crassa pituita, quæ melancholia aliquando dicitur: tertia species eorum est, qui pilo sunt rufo, facie etiam rufa ex adustione flauæ bilis; quarta species ex adustione sanguinis, qualis est in lentiginosis. Qui verò ex accidenti sunt melancholici non ex natura id illis contingit: quia sanguis, vel bilis aduritur per labores, vigilias, aerem calidum, & siccum, & hepar valde calidum. Melancholici ex morbo sunt quibus metus, & mestitia sine causa manifesta inest, de quibus omnibus vera est Hippocr. sententia. *1. adn.*

Quod in secunda parte Aphorismi causam adducit Hippoc. cur melancholia debet per inferna vehementius purgari; ducens rationem ex bile: quia bilis leuis est, & ad superna vergit, melancholia grauis, & ad inferiora. *2. adn.*

Ergo bilis leui medicamento, sed melancholia, & quicunque crassus humor, seu pituita, seu crassa bilis per inferna vehementiori medicamento purgandi. Attamen dies: melancholici debiles sunt: ergo non valdè purgandi; adde bilem atram difficilè cedere medicamentis; ideo potius monent medicis per vices purgandam melancholiam: ad quartanarios, & melancholicos maximè per vomitum iuuari. Dic, quod humor melancholicus, quantum in se est, validum requirit medicamentum, & valentius, quam bilis, seu pituita; sed tamen ob alias rationes fit aliquando, vt moderemur medicamenta; Nec omnes melancholici debiles sunt; Cum verò, ob

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

cruditates multa in illis gignatur pituita in ventriculo; ideo vomitus illis quam maximè confert vt quartanarijs habent autem melancholici, ait Hip. sanguinem ichorosum ideo multa abundant pituita. Videmus tamen in morbis melancholicis, &
6. Epid. rebellibus, vt quartanarijs, lienosis, insanientibus, melancholicis, antimonij, & validorum medicamentorum facultates magnam vim habere, dummodo constent vires.

APHORISMVS DECIMVS.

Purgandum in valde acutis, &c.

Connexio. CVM hactenus Hip. de purgatione multa præcepta tradidisset desumpta, tum ab anni tempore, tum consuetudine, & habitu corporis: nunc de illa agit, quatenus à morbo desumitur, ac tempore illius.

Purgandum in valde acutis, si turget materia eodem ipso die.

Intẽtio *Vt* doceat debere medicum esse vigilantissimum, in arripienda occasione; nec
Ratio intẽtionis. differendum remedium, præcipuè in morbis acutis.

Diuisio *In* duas partes secari potest præsens sententia: vt prima contineat conclusionem; secunda verò rationem illius.

Demonstratio Differre purgationem turgente materia in valde acutis malum est.

Ergo eodem ipso die purgandum.

Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur: nam turgens materia statim vacuanda est, antequam rapiatur ad membrum aliquod nobile: præterea circa principia, & fines mouendum, non in vigore: adde materiam turgentem, vt plurimum non indigere preparatione, cum tenuis sit & in motu.

1. adn. Quòd materia turgens dupliciter intelligitur, aut cum hinc inde mouetur, non habens determinatum locum in corpore; aut turgens dicitur, quia mouetur ad aliquam partem ad faciendam inflammationem, antequam firmetur: prima turgentia indicat purgationem esse faciendam: secunda verò sanguinis emissionem; ideo Aphorismus non solum ad pharmaciam, sed ad Chirurgiam inscribitur. Non est autem procrastinandum remedium, sed eodem die, immo eadem hora, in valde acutis, qui celerrime præoccupant hominem, adhibendum.

2. adn. Quòd scripsit, in valde acutis, tum quia in his materia vt plurimum turget, tum quia hi minus dilationem ferunt, sunt autem valdè acuti morbi, qui intra septimum terminantur. Medicamenta verò purgantia cum præmeditatione exhibenda in acutis monuit, in quibus etiam raro competere scripsit: quia in febribus fortibus, & magnis purgare non oportet, sed tutius est clysteribus vti, donec febris demittat; quia viscera ardentia trahunt medicamenta, & assumunt illa, & diffundunt bilem, neque purgant; Verum in turgentiam materiæ conceduntur; quia ipsamet ad huius expulsionem inuitat. Eligenda autem sunt, quæ minus calida existunt, & correcta. Non loquitur autem nunc Hipp. de medicinis lenitiuis, vt Cassia, Manna, Tamarindi, Viola, at de purgatiuis: nam illa non rectè dicuntur purgantia.

3. adn. Quòd morbi valde acuti sunt in duplici differentia: quidam sunt sine inflammatione interna, quales sunt acutæ febres, vt causon; alij sunt cum inflammatione, quorum febris non verè morbus, sed accidens est, medicamenta purgantia minus competunt in primis, & minus indicantur, quàm in reliquis; at in secundis venæ sectio principalis est; inde verò purgatio, si perseueret morbus; sed cum moderatione, ac securitate, vt scripsit Hipp. de inflammationibus septi transuersi, & hypocondrij.

4. adn. Quòd *Hip.* videtur exhibere medicamentum purgans in acuta febre, sed ante quartam diem quare contrarium apparet eius, quod hic dicitur. Dic, illam febrem non esse adeo acutam; vel dic non supponere turgentem materiam, vt hic. Sed dices;

cum non turgenti materia Hipp. prohibet purgationem a principio. *Dic*, quòd aliquando intra quintum diem coctio apparere solet, & tum adhibet medicamentum, vnde scripsit, si vrinæ crassæ appareant in primo, & nubilosæ, purgandum esse, non tamen si tenues; *C*æterum materia aliquando statim à principio turget, aliquando paulò post: quocunq; tempore turgeat, vacuanda est, nulla expectata mora, turgens enim materia præter alia habet hoc, vt coctionem vt plurimum non admittat; quòd vel venenosa sit, vel serosa.

APHORISMVS XI. Quibus tormina adsunt, &c.

CVM de purgatione iam pluribus sermonem habuisset nunc casum proponit, qui sua natura purgationem exposcere videtur, ab ea tamen læditur. *Connexio.*

Vagus ventris dolor, qui medicamentis non cedit, in hydropem siccum finit.

Vt Medicus a iuuantibus, & lædentibus cognoscat morbi naturam, & euentum, ac proinde medicamentis purgantibus non amplius excruciemus hominem, & vt ex hoc cognoscamus magnam morborum partem alteratione potius, quam euacuatione curari. *Inrētio R tio intent.*

*D*olores circa vmbilicum, & lumbos, qui purgationibus non cedunt, intemperiem indicant, flatus gignentem perpetuo. *Demonstratio.*

Ergo hydropem siccum. Antecedens probatur: quia si flatus ille, seu dolores, à pituita fierent, medicamentis purgantibus tollerentur: at cum non tolluntur, signum est, adesse intemperiem alicuius membri ventris inferioris, ventriculi, & intestinorum, eamque iam factam, & confirmatam, quæ continuò vertit alimentum in flatum. Consequens probatur: quia hydrops siccus dispositio est, qua infernus venter tumet cum intemperie alicuius membri substrati.

Quod tormina dicuntur dolores intestinorum, qui ab humore, & a flatu fieri possunt; nec non ex vlcere: cum verò dicit, circa vmbilicum, & lumbos fieri, significauit potius ex flatu procedere; quia vagus est; per id verò, quod à medicamentis non tollitur, significauit, non ex humore, sed ex intemperie gigni iam facta, & confirmata; alioquin, aut purgante medicamento, aut dissoluente dolor tolli posset. Dixit autem firmari in hydropem siccum non quod aliquis hydrops absolutè siccus dici possit, sed quòd timpanitis, de quo nunc intelligit, respectu ascitis, seu aquosi hydropis siccus dici potest. *1. adn.*

Quòd per hunc affectum lædi solent, vel tenue intestinum, vel mesereon, aut hepar, aut lien, solent autem ad læsionem vnius omnes prædictæ consentire. Ait Cardanus, fieri hanc affectionem ex frigiditate ventriculi, cum hepati calido apponitur; & ex acutis præcipuè morbis originem trahit: hydropes autem ex acutis morbis omnes lethales prædixit, & incipere aliquando ex hepate, aliquando autem à lumbis, lumborum nomine intelligens partes abdominis lateralis interiores (inquam) musculos lumbales: videtur tamen causa timpanitis magis ex lumbis, & intestinis esse, sicuti ascitus ex hepate. *2. adn.*

Quòd ista intemperies frigida necessario est: quia omnis hydrops à causa frigida est; sed frigiditas ea vel est positiua, quia ortum ducit ex frigida causa, vel est respectiuè talis, quia scilicet per calidi humidi priuationem frigida dicitur, licet calore sicco, & præter naturam abundet: nam calidum vel extinctione emoritur, vel resolutione: Igitur refrigeratis, aut præter naturam calefactis partibus nutritionis, corrumpi coctionem est necesse, & multos continuè flatus procreari, quis dolores eo producant. *3. adn.*

Quòd hic morbus curationem non admittit: quia si non potuit sanari vlla medicamenti ope, signum est fuisse insuperabilem illius naturam: quare non est ex- *4. adn.*

K 4 cru-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

cruciandus æger medicamentis, & maximè purgantibus: igitur sententiam ad prognosticum, & dignotionem morbi scribit hic Hipp. valde vtilem. Cæterum hanc affectionem, cum ex causa calida progrediatur, vt plurimum calidis exacerbatur; curari tamen debet leui exercitio, & his, quæ vrinam ciendi vim habent, & adustione affecti loci, verum curatio in tempore molienda est à principio, antequam firmetur morbus.

APHORISMVS XII. Quibus propter leuitatem ventres, &c.

Connexio. SVpra Hip. ad tempus comparauit habitum corporis, ac temperiem, & superiorem esse dicit indicationem, quæ à temperie sumebatur: nunc ad id tempus comparat morbum, & indicationem, quæ ex eodem sumitur de purgationis loco.

Lienterici hyeme per superiora purgandi non sunt.

Intētio Vt demonstret vomitum in lienteria esse præstans remedium: secundò, vt indicationem, quæ à tempore sumitur, superare eam, quæ à morbo, doceat.

Ratio intent. *Demonstratio* Hyeme verisimile est, lienteriam à pituita fieri.

Ergo per superna non est educenda.

Antecedens clarum est, siquidem pituita per hyemem satis viget.

Consequens probatur: quia ille humor amat infernam purgationem, vt grauis: adde tempus ipsum eam exposcere.

1. adn. Quod incontinentia cibi hic intelligitur, vel lienteria, vel diarrhœa: quæ cum ab intemperie, vel humore fiant, purgatio, vbi ex intemperie procedit non est necessaria, verum, vbi humor actis, vt frigidus in causa fluxus est, tunc indicatur purgatio, seu per superne, seu per inferna. Sed quia per hyemem verisimile est à pituita fieri; ideo scripsit per inferna ducendum magis, non quod etiam vomitu, si ex bile fiat purgare non licet, vt si materia ventriculo sit. At dices, videtur indicari magis vomitus per hyemem: quia si infernè purgamus, sequemur motum naturæ morbosum. Dic, fluxum fluxu curari posse, & vomitum vomitu; neque inconuenit per similia curationem fieri per accidens.

2. adn. Quòd vomitus ex lienteria, seu diarrhæa, vbi materia in ventriculo est, maximè conuenit: quia reuellit & euacuat: vnde scripsit, in longis intestinorum difficultatibus ructum acidum bonum, & vomitum soluere morbum. Verum hyeme verisimile est, magis ad intestina verti materiam; ideò dicit malum esse supra purgare. Fiunt autem alui fluxus, vt plurimum ob cruditates, quæ humoribus vacuatis cessant. Sed & in dysenteria aliquando purgamus, & vomitū inducimus, non sine magna vtilitate, vt ad illum etiam extendi possit sententia hæc. Cæterum per hæc docet Hip. conditionem temporis esse potētissimam ad locum purgationis. si quidem lienteria, quæ alioqui per vomitum curari solet, hyeme tamen id faciendum prohibet.

3. adn. Quòd vomitus exsiccat ventrem, & aluum sistit, & humectat; ideo in vtraque affectione, tum retentionis, tum nimiæ incontinentiæ est remedium. Inter alia verò, ad sedandum alui fluxum, monet *H*ipp. vt semel in diem cibum capias; & per balneum, frictionem, & exercitium, humor aliò conuertatur, ventriculus firmetur. Caue tamen, ne criticum alui fluxum retinere tentes, aut eum, quo se natura leuat per sanitatem ideo non statim ad sistendum currere, sed per vnam, vel alteram diem sinere fluxum oportet.

APHORISMVS XIII. Qui ad helleborum non facile, &c.

Connexio, CVM de vomitu multa scripsisset Hipp. docens quibus, & quando conueniat; nunc de præparatione, quæ vomitum antecedit, verba facit.

Qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Qui non facilè ad elleborum purgantur eorum corpora prius alimento, & quiete humectanda.

Vt doceat, quid faciendum sit, vt facilis fiat purgatio; ac proinde humectationem magnam vim habere præparandi corpus, atque elleborum ad vomitum efficax esse medicamentum, & præparatione indigere. Intētio. Ratio intent.

Corpora purganda prius fluida facere oportet.

Ergo potaturi elleborum, quiete, & cibo sunt humectandi.

Antecedens regula est, quam vniuersalem proposuit libro secundo. Demōstratio.

Consequens probatur: quia si quæ purgatio indiget præparatione, ea in valido medicamento, quale est helleborus, & difficile vomentibus debet fieri.

Cæterum cibus & quies potissimum humectandi vim habent, & humectando laxas reddit vias, & humores fluidos facit.

Quòd per hanc sententiam multa docet hic Hipp. primò ostendit indicationem, quæ a morbo sumitur, superare aliquando naturam, & consuetudinem; cum etiam difficile vomentes aliquando purgare per superna deceat: sunt autem morbi morbi omnes longi, & rebelles vomitu curandi, & in quibus circa multæ cruditates adiacent, quales sunt nephritici, quartanarij melancholici, qui febrius longis tenentur: qui item fæuissimis ventriculi doloribus afficiuntur, qui ex æruginosa, aut pertinaci bile fiunt: secundò ostendit vomitum apud antiquos in magno fuisse vsu, & præcipue inter alia medicamenta, helleborum: vnde sexto Epid. iuuenes veratro purgare docet, qui calculo renum laborat: tertio vt hoc vno exemplo doceat omne validum medicamentum vomitorium, aut etiam deiectorium (vbi tamen tempus conceditur) inquirere præparationem: quia sic facilis, & cum tolerantia fit purgatio. 1. adn.

Quòd præparatio cum medicamentum omne validum præcedere debeat, maximè requiritur in vomitu, & ex helleboro; nam propter os ventriculi, conuulsionis imminet periculum, & propter concussionem illam ruptiones venarum; quod si humectabimus, id illa detrimenta prohibet. At præparatio, vel est humoris, vel corporis, vel medicamenti: humor præparatur, vel attenuatione, vel incrassatione, vel extensione, vel coctione; corpus maximè per humida, & aperientia; medicamentum, cum corrigitur; corrigitur autem quantitate, si moderatè detur, aut mistione alterius, quod corrigat; sic helleborus datur ad drachmā semis; & præparatur in raphano per confusione in oxymelite; helleborum autem vtrunque intelligere possumus, & potissimum album; quia hoc vtebantur antiqui ad vomitum. 2. adn.

Quòd cibus dupliciter intelligitur, vel absolutè talis, qui conuertitur in substantia viuentis, ferè non mutans, vel cibus medicamentosus, quales sunt potiones, & syrupi, & decocta. Vtroque modo intelligere oportet; nam per iura, & carnes humidiores, & potiones medicas humectare corpus decet, & per ea, quæ pinguia sunt, quibus per tres, vel quatuor dies vtimur. Quinimo pręparatur corpus cibis omnis generis, vt statim euomantur; sic enim licet etiam vomitoria exhibere debilia ante helleborum, vt corpus assuescat. Quies autem per accidens humectat; quia motus exsiccat. Verum sexto Epid. addit balneum ad humectandum, prohibent quidam balneum quod non competat corporibus impuris, qualia sunt, quæ purgatione indigent; & quia attrahit ad cutim. Sed intelligunt fomenta, quæ hypocondrijs adhibent, humectandi vim habentia: Verum cum Hipp. helleborum ad pręseruationem adhibeat, ni prohibet ipso etiam balneo vti, dummodo tanta non sit in corpore repletio, aut putrędinis timor, sed si balneum die medicamenti exhiberetur, aut statim post ipsum, vtique sistendi vim haberet; sed si per aliquot dies ante adhibeatur, humectandi vim habet præcipuam, & laxandi corpora, balneum (inquam) dulcium, & calefactarum aquarum. 3. adn.

APHO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XIV.
Poto Helleboro corpus mouendum, &c.

Connexio. CVm de præparatione, quæ ante potionem hellebori fieri debet in antecedenti egisse; nunc de illa, quæ iam sumpto helleboro facilem faciat purgationem, verba facit.

Poto helleboro, corpus mouendum potius, quam somno tradendum.

Intentio. Vt doceat non solum in vomitu, sed in omni alia purgatione motum accelerare opus medicamenti; quietem verò impedire.

Ratio intent. Diuisio. In duas partes diuidi potest sententia: in prima ponit conclusionem intentam, in secunda, illius causam.

Nauigatio turbat corpus: ergo motus facit ad facilem Ellebori mutationem.

Demonstratio. Antecedens probatur: nam experientia constat nauigationem turbare corpora, & ad vomitum inducendum magnam habere vim. Consequens probatur ex vnam motus specie ad omnes, & ex operatione Ellebori ad opus omnis medicamenti.

Quęsitum. Quòd motus in ratione vniuersali adiuuat euacuationem multipliciter: primò, quia defert medicamentum ad venas; secundò, quia humores fluxiles reddit; tertiò, quia illos calfacit, & fundit; In ratione vero particulari: vomitui conducit motus inæqualis, qui secundum plures differentias corpus moueat, sicut nauigatio, cuna, vectio in equo, lectica, curru: deiectioni autem magis progressiuus. At dices: motus ad superficiem deducit humores: ergo impediet purgationem. Dic validum motus id efficere & perseuerantem, non leuem, & breuem qualis hic præcipitur. Quies itidem contraria facit, & sistit medicamenti opus. Sicuti autem se habet motus ad medicamenti opus, ita vigilia: & sicuti quies, ita somnus: somnus enim omnes euacuationes sistet, excepto sudore; quia virtus animalis per id temporis sepitur.

Quæsit. Quod motus facile facit euacuationem, & præcipue illam, quæ per vomitum fit, non tamen assumpto pharmaco debent moueri, quia educeretur sine operatione; ideo quiescendum saltem per horam, & quo ad pharmacum iam suam operationem incipiat, numquam tamen dormiendum, post vomitorium pharmacum; sed post deiectorium, conducit aliquando per horam, præcipue si vires sint infirmæ, & pharmacum, validum. Cum itaque homo vomiturus est, calorem sentit circa ventriculum præter naturam, & saliuam multum educit: primo itaque venit pituita, inde verò bilis cum pituita, tertiò puta bilis. Sed contrarium accidit in vomitu nauigantium, quibus bilis primò educitur, inde vero pituita, id quòd fieri sentiendum est, ob validam agitationem, ac timorem, vnde tenuis humor prius secernitur. Cæterum nauigatio non solum commotione illa mouet vomitum, sed odore ipsius maris.

APHORISMVS XV. Cum Elleboro citare vis, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia doceret motum, & vigiliam facilem reddere euacuationem, contra verò quietem, & somnum nunc ex illa doctrina deducit, quid faciendum sit, cum opus medicamenti sistere, aut augere intendimus.

Duplex proponitur conclusio; quarum prima docet augendam purgationem per motum: secunda verò sistendum per somnum, & quietem, vbi id requirat medendi ratio. Ideò in duas partes secatur sententia iuxta duas istas conclusiones.

Intentio. Vt doceat, quæ potissima sint auxilia ad augendam, vel minuendam medicamenti vim.

Motus

Motus adiuuat opus medicamenti, ficuti & vigilia: somnus contra, & quies: ergo quoties augere vis purgationem, motum, & vigiliam impera; quoties minuere, somnum, & quietem. *Demonstratio.*

Antecedens ex Aphorismo antecedenti satis patet. Consequens manifestè deducitur.

Quòd medicamenti quantitas, ficuti & victus, & aliorum remediorum, admodum incerta est: ideo, cum per coniectura Medicus illam assequatur, ad morbos, anni tempora, ætates, victus, & alia id genus respiciens, eandem non potest ad vnguē præscribere. Laudat tamen Hipp. Medicum, qui ad metam, quam maximè accedit: hinc fit, vt etiam ob fortunam, & occasionem medicamentum, etiam optima ratione datum, magis purget, quam decet: aliquando nihil, aliquando minuss: Propterea Medicus in promptu habere debet remedia ad ciendam purgationem, vbi minor est, & decet, & sistendam, si metas excedat: Inter omnia verò remedia, & prompta & paratu facilia, & secura, elegit motum, & somnum: motum ad ciendum, somnū ad sistendum: correspondet autem vigilia motui, & quies somno, sed Hipp. in Aphorismo non opposuit motui quietem, sed somno: quia somnus maiorem habet vim sistendi medicamenti, quam quies. *1. adn.*

Quòd Hipp. solebat statim post medicamenti potionem, quod validum esset, vt in potione Hellebori, & Peplij, exhibere ptisanæ succum, quo medicamenti reliquiæ, quæ in œsophago sunt ad fundum ventriculi, pelluntur, & acredo medicamenti obtunditur, in media autem purgatione nil exhibendum: solent autem Medici iam confecta purgatione ius exhibere aliquod, quod non est improbandum, dummodo in media purgatione non fiat. *2. adn. 2. acut.*

APHORISMVS XVI.

Helleborus periculosus sanans carnes, &c.

CVM de purgatione, quæ per Helleborum fit, multa actenus docuisset, nunc Medicum cautum facit periculi, quod in eo est. *Connexio.*

Helleborus periculosus est sanas carnes habentibus. *Intētio*

Vt doceat exemplo hellebori cauendum omne pharmacum ab his, qui sanas habēt carnes; secundò, vt peculiariter vitium, quod in helleboro est, manifestet conuulsionem gignendi, quare non nisi cautè, & cum præmeditatione esse exhibendum tale pharmacum. *Ratio intēt.*

In duas partes secari potest præsens sententia, vt in prima conclusionem intentam proponat, in secunda verò causam illius adducat. *Diuisio*

Helleborus facilè conuulsionem accersit sanas carnes habentibus; ergo periculosus. *Demonstratio*

Antecedens probatur (nam consequens euidens est, si quidem lethalem eam esse scripsit) quoniam Helleborus vehementer purgat, ideo communi ratione ob dissolutionem est periculosus. Secundò peculiari ratione, quia magis, quam reliqua pharmaca commouet os ventriculi. Adde, quod vomitu purgat; sed cum alibi conuulsorium sit pharmacum, tamen sanas carnes habentibus præcipuè tale fuerit: nam sanæ carnes non cedunt medicamento, qua ratione in vniuersum scriptum est, sana corpora difficilè ferre purgationes. *1. Aph.*

Quod medicamentum multipliciter inferre potest conuulsionem, aut nimis expurgando, aut adducendo prauos humores ad ventriculum, qui mordendi vim habeant, aut sua mala qualitate, quibus omnibus modis Helleborus conuulsionem minatur; solet enim ea conuulsio similis esse strangulationi, & peculiaris est Hellebori, qui a strangulat, qua ratione Sesamoidem miscebat Hippocr. Adde atram bilem expurgare, *1. adn.*

purgare,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

purgare, quæ difficile cedit medicamentis inter cæteros humores.

2. adn. Quòd dixit, sanas carnes habentibus: quia in his maius est conuulsionis periculum. At dices; si sanas carnes habent, non indigent Helleboro. Dic, vel quod eo non indigent, ideo tales Helleboro purgandos non esse, vel quod sunt quædam affectiones, quæ cum carnium sanitate cum sint, tamen indigent Helleboro, vt podagra, renum morbi, infamia, morbus ventriculi; sanum enim corpus simpliciter, nulla ratione pharmacum postulat, at si sanum sit carnibus, ægrum autem secundum aliquod peculiare membrum, nihil prohibet medicamento indigere. Hic verò cum das helleborum ipsum, quoad fieri potest, corrigito, & corpus prius præparato, ea ratione qua supra dictum est, & sic vitabis conuulsionem. Sed dices: si periculosus est Helleborus, & conuulsiuus, cur non vtimur alijs medicamentis: quæ, & si valide per vomitum purgant, non tamen eam habent conuellendi vim, quam Helleborus? Dic, fuisse id medicamentum antiquis vsitatum, & sæpè Helleborum: habemus nunc Antimonium præparatum: quod ad grana quique in zuccaro rosaceo exhibemus, & pertinaces morbos ad miraculum vsque curamus.

APHORISMVS DECIMVS SEPTIMVS.

Non febricitanti cibi fastidium, &c.

Connexio. QVibus notis vomitorium medicamentum dare, & vitare opportunum esset; cum in superioribus docuisset, adnotando tempus, habitum, & cõsuetudinem; nunc symptomata adducit, quæ supernam purgationem indicant.

Antetio. Cibi fastidium, cordis dolor, vertigo tenebricosa, oris amaritudo sine febre, vomitum indicant.

Ratio antetionis. Vt per ista signa cognoscat medicus bilem in ventriculo esse collectam, & ideo purgandum vomitu, antequam morbum aliquem faciat grauiorem.

Quibus prædicta adsunt sympomata, bilis in ventriculo infestat: ergo vomitu educenda.

Demonstratio. Antecedens probatur: bilis enim fundendo humores, & intemperie sua fastidium inducit, sua acrimonia mordet os ventriculi, quod cor appellat. Ab eadem bile exusta niger eleuatur fumus, qui vertiginem inducit, sitis quoque calido huic, & sicco humori familiaris est, orisq. armaritudo eum comitatur, quod amarum sapiat: cardiogmos autem, quod acredinem, & mordacitatem habeat.

Consequens probatur, quia cum bilis est in ventriculo, & ratione loci, & ratione humoris facile per vomitum educitur.

1. adn. Quòd verbum illud *sine febre* additum est, aut quia in febre non necessariò indicant purgationem, quod talia sine abundantia bilis in ventriculo fieri possint, vt si biliosus (ait *V*alesius) febri ex ira corripiatur: aut quia in febre ista sunt signa critica, & futurum vomitum indicant naturæ reiiquendum: aut quia de præcautione hic loquatur in sanis: at vbi sine febre ista accidunt, tunc necessario vomitus indicatur, plerumque etiam si cum febre adsint, id ipsum faciendum. Num verò omnia ista signa simul intelligat, an separatim sufficiat alterum? Dic, omnia esse accipienda, quia singulum non sufficit: nam cibi fastidium, & amaritudo oris ex calore febrili fieri possunt; at verò vertigo ex debilitate capitis: morsus autem oris ventriculi non tantum bilem: sed vaporem etiam ex infernis partibus eleuatum pro causa habere potest.

2. adn. Quòd os ventriculi antiquis cor appellabatur, idq; duplici ratione primo, ob sensũ exactissimum propter maximos, quos in se neruos admittit: vnde à Gal. aliqñ tactus instrumẽtum indicatur: secundò cor dicitur, quia facillè illius affectiones cordi communicantur plusquam alterius membri quare syncopes facili negotio per dolores

illius contingunt: & aliquando in epilepsiam, & conuulsionem deducunt nec solum cordi cui maximè affine est os ventriculi; sed cerebro citissimè sua mala impartitur. Cæterum vbi prædia symptomata adsunt, facili negotio, aut uena immissa, aut oxymelite, aliquoue leui vomitorio educi potest: ccdit enim bilis, quæ in ventriculo est, facilè.

APHORISMVS XVIII.

Supra septum transuersum dolores, &c.

CVM in anteccdenti sententia indicationem sumpsisset ad supernam purgationem ex symptomatibus; nunc dolorem (symptoma famosum) assumens demonstrat, quando supra, & quando infra purgare conueniat. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones, infra quas in duas partes ista snia diuidi potest: prima dicit, dolores supra septum transuersum, qui purgationem postulant, vomitū indicare; qui verò infrà sunt per inferna. *Intētio.*

Vt sumpta à loco indicatione, & à motu humoris; vniuersale describat preceptum ad vomitum, seu deiectionem. *Ratio intētionis.*

Dolores supra septum transuersum sursum ad os vergunt, infra septum ad intestina: ergo illi supra, hi infra purgandi sunt. Antecedens patet: siquidem qui supra septum sunt, ori sunt propinquiores, qui verò infra, intestinis, cum medium obtineat septum. Consequens probat quia facilior est purgatio ob loci viciniam, & motum naturæ; quæ enim ad os ventriculi vergunt, facilè vomitu, quæ autem ad fundum, deiectione purgantur, quantum in ratione loci est. *Demonstratio.*

Quòd septum transuersum, seu diaphragma simplex est musculus, & rotundus, qui cartilagineis costarum notharum extremis annectitur, & dorso adnascitur, dirimit autem cordis, & pulmonis regionem ab infernis membris, quasi intersectum: inde septum dictum est. Vsus eius Arist. est vt seiungat alimenti halitus ab animæ sede: Platoni vero, vt separet vitalem facultatem ab animali: At præcipuus eius vsus est ad respirationem, cuius præcipuum est instrumentum: secundarius autem ad excrementorum, & flætus expulsionem, vnà cum abdominis musculis. Distendit autem pectus, quoties ad sua contrahitur principia septum, vnde ratione vacui impletur pulmo, & fit inspiratio: cum autem otiatur subsident ad spinam, & facit exspirationē. *1. adn.*

Quòd non omnes dolores supra, vel infra septum indigent purgatione non enim inflammatorij dolores, & fixi supra septum vomitum vlla ratione indicant: sed potius missionem sanguinis: sed neque quæ infra, sunt eiusdem rationis: Sed per dolores intelligit morsus, anxietates, cibi fastidia, molestias, quæ vagantur, nec vnum habent signatum, locum, ideo addidit partem illam. *Qui purgatione indigent.* *2. adn.*

Quòd loca supra septum transuersum non solum dicuntur, quæ re vera supra ipsum, sed etiam, quæ propè ipsum imò & quæ infra sunt, dummodo non longè distent. Sic igitur os ventriculi, & gibba hepatis pars, imò & renes aliquando inter partes superiores numerantur. Reuera tamen os ventriculi supra septum dici debet, sicuti hepar, lien, renes, intestina, infra. Nunquid autem capitis dolores purgatione indigeant per superna, dubitant nonnulli: nam vomitum videtur magis caput lædere concutiens, quàm illa ratione iuuare. *Nisi* dicas in doloribus capitis, qui per consensum fiunt ex ventriculo, conuenire vomitum; non tamen in his, qui per essentiam in eo sunt; conuenit enim in talibus potius inferna purgatio, & clysteres. Hippoc. tamen indicationem sumit à loci vicinia, cum purganda est materia; quia si prohibeat, vel magis vrgeat reuulsio, per contraria facienda purgatio est. *3. adn.*

APHO.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XIX. Qui potione medica, &c.

Connexio. CVM de purgatione multa hactenus dixisset: modò praeceptum tradit per quod opus medicamenti cognoscitur.

Intētio. Qui ab assumpto medicamento non sitiunt iis purgandis finis non fit, donec sitierint.

Ratio intent. Vt demonstret terminum purgationis esse sitim, cum prius non extiterit: & proinde sitim, quae medicamenti opus sequitur, non esse curandam paulo post desituram: & tertio, vt ex siti dignoscentes, quantum robur habeat medicamentum, operationem eius vel augere, vel sistere possimus, iuxta id quod supra dictum est.

Facta purgatione, humidum ventriculi iam absumitur: ergo sitis finis est medicamenti si prius non extitit. Antecedens probatur, quia dum humores purgandi in ventriculo sunt, sitis non fit; postquam autem euacuati sunt, reliquiae medicamenti trahunt humidum roridum ipsius ventriculi. Consequens probatur, quia ad defectum radicalis humidi à natura fames sentitur; ad defectum autem humidi roridi sitis.

1. adn. Quòd duplicem sensum habet aphorismus: primus, quod qui, dum purgantur, non sitiunt: illis non cesset purgatio, donec sitiant: secundus verò, quod cum sitiunt, si non prius sitierant, finis est purgationis. Caeterum hic secundus sensus aptior est, quia primus non semper videtur verus: nec enim necesse est sitire a medicamento hominem, vt, si minus purget, quam decet, tunc adiuuari debet purgatio, donec sitiat; verum etiam primus sensus verus est, quod purgandi finis, idest perfecta purgatio non est, donec sitiant; non quod necesse sit, sitire ad opus medicamenti.

2. adn. Quòd licet sitis aduenire possit ante opus medicamenti, aut à qualitate pharmaci, aut labore ventriculi, aut humoris calidi, qui ad eum confluit; non tamen sententia haec patitur difficultatem, ita vt intelligenda sit solum de pituitosis; nam Hipp. per ea verba, non sitiunt, ista genera sitis aufert. At dices, si sitis sequitur humidi consūptionem ipsius ventriculi, cur à medicamento non excitatur fames, sicut sitis? Dic, quia ad impediendam famem concurrit calor ventriculi, & horror ex medicamento, & prauis humoribus. Sed rursus dices: si sitis sequitur absumptionem roridi humidi facilius dissipabilis, quàm radicalis, vnde fames: cur non prius sitimus communiter, quàm radicalis: adde naturam modò hoc, modò illud humidum trahere pro necessitate; inter cibandum verò sitimus ob mansionem, quam facit in ventriculo cibus.

3. adn. Quòd finis vacuationis dignoscitur leui siti, depressione totius corporis, & vasorū concidentia; lassitudo, somnus item solet sequi perfectam euacuationem. Caeterum perfectam euacuationem sitis sequi solet, nisi quid impediat ventriculum humectās: sic dicebat Hipp. in ardentibus febribus, non pro ratione siticulosos esse, quibus siccae tusses accidunt, at vero superfluam purgationem sitis magna sequi solet, & superpurgatio alterius humoris non congeniti, & proinde defectiones, denique etiam conuulsiones, quas lethales scripsit non rarò esse.

APHORISMVS XX. Si citra febrem tormina, &c.

Connexio. CVM decimoseptimo Aphorismo adeò hic cohęret, vt illius pars esse videatur; docet enim quae accidentia indicent infernam purgationem, sicuti in eo docuit, quae supernam indicabant: rursus dolores infra septimum, infernam exposcere dixit purgationem, ideò hic quasi illius exemplum habetur.

Intētio. Non febricitanti tormina, genuum grauitas, dolor lumborum infernam

indicans

indicant euacuationem.

Vt hoc vno exemplo docet qui dolores infra septimum purgatio postulent, & vt signa vergentis ad inferna materiæ, praescribat. *Ratio intent.*

Prædicta symptomata motum ad inferna significant, & humorum crassorum: ergo infernam purgationem, indicat. Antecedens probatur; quia tormina manifeste indicant moueri ad inferna materiam; dolor lumborum, & genuum non modò id, sed crassos humores esse in causa. Consequens deducit; quia quò vergit natura, eò ducere oportet per conferentia loca: adde, humorum crassitiem sua natura deorsum vergere, ideo etiam magis infra septum, & ad intestina. *Demonstratio.*

Quòd tum locus, quia infra septimum est, tum humor, quia grauis, tum motus qui deorsum est, omnia indicant infernam purgationem; verum tormen non sufficit solum, quia ex flatu aut vrina fieri potest: sed cum dolent partes ad lumbos, seu anteriores, quibus adiacent intestina, seu posteriores, quibus magna vena, iam materia significatur: at verò grauitas genuum non solum in venis magnis, sed iam in paruis, & extra venas fundi materiam significant: igitur, si talia adsint, pharmaco deorsum vergente purgandum, tum quia ita loci vicinitas & communitas postulat, tum præseruationis gratia; quia vel materia in articulos decumbens facit arthritidē & podagram; vel sursum recurrens, pessimos morbos creabit. *1. adno.*

Quòd isti dolores, vel adueniunt cum febre, vel sine febre, si cum febre, vel symptomaticè, vel criticè. Hippoc. dixit sine febre: primò, quia certior est indicatio humorum peccantium, quam cum febre: quia leuis causa cum febris talia potest edere symptomata: rursus sine febre, quia dolores si symptomaticæ fiant, vt in accessione, non eam indicant euacuationem, rursus sine febre, quia dolores infra septum, & lūborum per febres, requirunt etiam sanguinis missionem: præterea, cum criticè talia appareant symptomata, natura sine artis ope potest aluum mouere: at cum febre etiam non raró, si talia adsint, eandem indicant purgationem, qua poterimus abscessus ad articulos deuiare, cum affuturi sunt.

Quòd hypocondrij dolores cum febre purgationem non indicant; sed potius sanguinis missionem, quæ in ipsis principalis est; quia cum inflammatione sunt, quod si vrgente ad hypochondrium lateris dolore, purgat helleboro, aut peplio, supponit ibi non veram inflammationem, aut vagum dolorem: at si fixus fuerit; nequaquam: habemus ergo rectam rationem præseruandi hominem à podagra, & humoris educendi superabundantis ad partes inferiores: at sine tormine mensium futurorum indicia sunt. *2. adno.*

APHORISMVS XXI. *Excrementa alui nigra, &c.*

CVM de inferna alui purgatione multa hactenus dixisset; nunc de alui excrementis sermone instituit, quæ magnis sunt ponderis, & considerationis, seu sponte veniant, seu ope medicamenti educantur. *Connexio.*

Duæ proponuntur in tex. conclusione, quarum prima docet excrementa alui nigra, sanguini atro similia sponte exeuntia pessima esse, secunda vero, minus, malum, si a medicamento educantur, fore excrementa statuit. *Intentio*

Vt per hoc signum mors prædici possit à medico, tanquam rarum, & admirabile.

In duas partes secatur aphorismus, iuxta duas allatas conclusiones.

Humor, qui insuperabilem affectionem ostendit in corpore, pessimus est. *Diuisio*

Sed talis est nigra deiectio sponte veniens, seu cum febre, seu extra illam, ergo pessima.

Maior certa est. Minor probatur: quia talis humor insuperabilis est, cum sit venenum, *Demonstratio.*

nenum, vel naturam illius habeat, aut si tanquam cinis corporis nostris: at verò cum prodit per aliquot tempus id enim significauit verbum, exeunte) iam pessima in corpore affectio significatur.

Demonstratio Humor niger si medicamento educatur, minus vitiosus est, quàm si sponte prodeat.

Ergo melius est educi à medicamento. Antecedens probatur, quia melius est semper mala a causa externa progredi, quàm è contra. Secundò, quia si à medicamento trahitur, signum est, quod humor ille non tam malignus est, quin à corpore retineri possit. Contra tamen, si sponte prodit, signum est iam naturam superari.

7. adn. Quòd ista deiectio distinguenda est a nigro sanguine, qui aliquando ex iecore, & liene, aut hæmorrhoidibus prodit, quia sanguis niger congelatur, & non splendet: at hæc deiectio liquida est, neque congelatur, & splendet, & quasi atramentum, quo scribimus, ac terram radit & animalia illam fugiunt. Gal. addit istam deiectionem aliquando non esse malam, vt si post coctionem fiat, aut criticè pellatur: quare addit, si à principio fiat, pessimam esse; vnde videmus in Epid. cum alui fæcibus, & vrinis nigris aliquos euasisse; sed quod magis est a principio; nam qui in Dealcis horto habitabat, tertia die deiecit nigra, & vrinas nigras habuit, & per plures dies perseuerabant, attamen sanatus est. Dic, si quando cum nigra deiectione, qualis sanguis niger est, quispiam sanetur, id virium robori tribuendum esse; sed id, cum fit, magna cum difficultate, seu difficili iudicatione fieri.

8. adn. Quòd addit, seu prodeat cum febre, seu sine febre; Videtur autem peius si sine febre appareat; nam iste humor, vel iecoris, vel lienis corruptionem indicare solet, nec enim generari posse videtur, nisi in calidissimis locis, cordis scil. iecore, aut liene, quia per magnam fit assationem, & est species atra bilis; ea vero in corde cum gignitur furores; in hepate cancros, carcinomata, elephantiasim; in liene verò melancholias & quartanas, nondum tamen ad illum gradum malignitatis peruenit, ad quem, cùm educitur extra corpus. Sed nota, quod debent exire per aliquod dies, & plures; alioqui si semel excernatur, criticè fieri potest: at cum sequitur talis deiectio, prauum venenum in corpore esse significatur: quare in peste & febribus malignis tales excretiones visuntur. Gignitur autem talis humor aliquando ex assatione valida per calidos, & acres cibos, vt sunt porri, cæpæ, allia, aromatæ, magna vina, valida exercitia mœrores, aliquando vero per pestiferas febres: aliquando pinguedo ipsa aduritur, & nigredinem illam acquirit.

9. adn. Quòd in prima conclusione addidit. Et quanto ipsorum colores peiores fuerint plures, eò deteriores: quia cum aliæ sint deiectiones pessimæ, vt liuidæ, vel æruginosæ, si isti colores exeant, per quos variegata apparent, hoc peius est, quia plures affectiones significant pessimas, aut variam putredinem. Verum dices, si Hipp. variegatam deiectionem mortalem quidem, sed diuturniorem posuit, quam sinceram nigrã, aut liuidam in Progn. cur hic dicit peiora? Dic, quod sunt peiora saltem ad sensum, quia certior est ad mortem variegata, quam sincera, non quòd, vt ait Cardanus talis deiectio extra etiam expelli non possit, vt nigra: sed quia minus erramus circa illas, quia difficile est deiectionem nigram distinguere a sanguine nigro: at variegata deiectio facilè dignoscitur. Liuida tamen deiectio non minus lethalis, quam nigra censenda est: imo lethalior, quia maiorem putredinem significare videtur, ideo etiam si simul fuerit nigra, & liuida, peius est, quam si nigra tantum: non tamen omnis variegata absolutè peior est, quàm sincera, vt æruginosa & pinguis, aut ramentosa. Quod verò addit melius esse educi à medicamento si plures fuerint colores: intellige bene: aut etiam si plures fuerint, dummodo non æquè pessimi, quia plures affectiones non pessimæ si cum vna pessima conferantur, superantur ab ista in malignitate.

APHORISMVS XXII.

Morbis quibusuis incipientibus, &c.

CVM de nigris deiectionibus in antecedenti dixisset: docens, quid ex illis sperandum sit; nunc de humore nigro sermonem habet, qui vel deiectione, vel vomitu in principijs morborum excernitur. *Connexio.*

In principio morbi atra bilis supra infraue si exierit, mortale.

Vt hoc vno signo mors prænuncietur, & glosset antecedentem aphorismum maximè intelligendum esse de deiectionibus nigris, quæ in principio morbi accidunt. *Intētio Ratio intent.*

Atra bilis, in principio exiens morbum insuperabilem ostendit: ergo mortalis. Antecedens probatur; quoniam atra bilis, seu supra, seu infra exeat, in principio non potest esse critica vacuatio, quia à principio: ergo mala: sed pessima quia: humoris qualitas materiam indicant insuperabilem quæ vel calidi innati extinctionem, vel assationem extremam vel venenum in corpore genitum indicat: vnde aliquod viscus esse corruptum colligitur. *Demonstratio.*

Quòd atræ bilis nomine varias humoris nigri species intelligimus. Nam vel significat melancolicum sanguinem, qui in venis reperitur. qui succus melancolicus propriè dicitur; vel significat fecem sanguinis exuperantem, quæ à liene attrahitur ex iecore, vel significat omnem assatum, & exustum humorem. Cæterum humor, qui assatur, vel est bilis, quæ calescens vitellina fit: inde magis calens æruginosa: cum magis adhuc assatur, isatodes fit; & denique atra bilis: vel assatur sanguinis fex, quæ à liene attrahitur: aut denique salsa pituita, atque hi tres humores, cum exassantur, propriè atram bilem faciunt: reliqui duo melancholiæ nomine sunt insigniti, & sanguis, qui in venis est, & qui a liene attrahitur. *1. adn.*

Quòd ad veram prædictionem, distinguere oportet sanguinem nigrum ab atra bile: secundò, videre, ne ex causa aliqua externa progrediatur, & euidenti, vt si ex nigri alimenti, aut corrupti assumptione fiat: tertiò, vt aliquantisper duret. Est autem casus hic admodum rarus præsertim in nostris regionibus: frequentior tamen in Aegypto, & calidioribus, quia ex vehementi calore solet habere originem hic humor: vnde etiam in regionibus Hippocr. non raró prouenisse credendum est, cum tot aphorismos de eo scripserit. Cardanus ait semel se vidisse hunc casum in Bibliopola, qui quarta die mortuus est. Brasauola ait, se sanasse hominem, qui in hoc symptoma inciderat, non nisi post sex menses, & extrema passus erat; at robustæ valde naturæ. Est autem tantò peior vomitus, quàm deiectio atræ bilis, quantò magis præter naturam est. *2. adn.*

Quòd iste humor niger, vel per vomitum tantum, vel per deiectionem, vel vtroque modo excerni potest, & quocumque modo id fiat, mortale est, si in principio morbi accidat. Narrauit mihi vir fide dignus, & amicus, tres fratres fuisse sub Genuensi Dominio, quorum maiorem, cum ad sexaginta peruenisset annum, atræ bilis vomitus, & deiectio corripuit, tanta, vt paucis diebus mortuus sit: secundus, cùm ad eam ætatem peruenit, eodem morbo correptus, mortuus est; tertius verò ad illum terminum accedens, incidit in eundem morbum, & licet iam de morte securus eam sibi prædixerat; ab illo morbo tamen liberatus est. *3. adn.*

Quòd non solum atræ bilis vomitus, & deiectio in principio morbi lethalis est, sed & si liuidus fuerit humor, aut hæruginosus, & denique omnis sincerus humor valde malus est habendus; quia ferè cum vlcerationibus fit viscerum, & ideo ramentosi solent esse vomitus, & deiectiones cum frustulis carnium: qua ratione Paulus Bastiadonius nobilis Genuensis, & Doctor egregius ex cholerica passione intra *4. adn.*

L noctem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

nouem horas mortuus est; erant autem excreta supra, & infra valdè flaua, & cum ramentis & frustulis carnium.

APHORISMVS XXIII. Quibus per morbos acutos, &c.

Connexio. CVM de nigro humore, qui vel per deiectionem, vel per vomitum educitur in duobus antecedentibus Aphorismis dixisset, asserens cum quocumque modo exeat esse perniciosum; nunc illum rursus accipit in examen non sine causa valde vtili.

Intētio Valde extenuatis per morbos, atra bilis veluti sanguinis niger subiens, mortem altera die significat.

Ratio intent. Vt per hoc signum non solum mortem prædicere futuram medicus possit: sed illius tempus propinquum aduenire.

Demonstratio Nigri humoris deiectio mortem significat: Ergo in valde extenuatis à morbis, aut vulneribus, propinquam mortem significabit.

Antecedens iam in duobus antecedentibus aphorismis positum est: Consequens probatur; quia cum talis humor affectionem indicet insuperabilem mortem significat; at quia extenuatis omnibus ob prædictas causas vires sunt imbecilles, ideò citissimè adueniet, & intra tres dies.

1. adn. Quòd multæ cum sint causæ extenuationis, Hip. tamen posuit præcipuas, nempe, acutos morbos, diuturnos, vlcera, sed adijciens ob alias causas, etiam comprehendit quidquid corpus vehementer extenuare potest, dummodo non fiat causa externa, licèt etiam vbi perseuerat extenuatio, externæ causæ veritatem contineat aphorismus. Solet autem morientibus, & iam mortuis talis humor videri, aliquando per deiectionem, aliquando per vomitum, quo si eijciatur, non minus malum habendum. Iam vero hic aphorismus mortem necessariam supponit, sed notat propinquam fore.

2. adn. Quòd ex hoc patet, quam sit potens virium robur ad salutem, etiam lethalissimis signis apparentibus: quia vbi apparent hæc cum debilitate virium, mors necessariò aduenit, vt in extenuatis: verum si fortes sint vires, aliquando euadere possent, sed cum magna difficultate, & per abscessu aliquem, vt contingit ægro tertio primi Epid. Cæterum rectè hic notat Cardanus, humorem hunc nigrum potius in rusticis apparere, ob laborum immoderantiam, & æstum, necnon prauorum eduliorum esum.

3. adn. Quòd nigredo non modò perniciosa est in deiectionibus, sed vrinis, sputis, vomitibus nec minus perniciosus est liuidus color; quòd si fœtor comitetur liuidum, vel nigrum excrementi colorem, ocyssima mors solet significari: quia illa duo extinctionem innati calidi significant, & putrefactionis robur. Sed dices, quomodo in homine sano repente humor is pessimus possit deijci, aut vomi, quin prius natura illius noxam non sentiat dum fit, cur autem non pellit antequam fiat? Dic perinde esse, atque in febribus malignis, in quibus gignitur in nobis paulatim venenum, cuius vires tales sunt, ac si viperam, aut aliud externum assumeremus. Sic in canis rabidi morsu, cum diu alteret corpus vis deleteria, non tamen potest natura assequi, vt superet vim illam veneni: sed canis rabidi vis magis per alterationem fit immaterialem. Dubium est de humore nigro vbi resideat? Dic includi in ciuitatibus corporis, aut membranis tanquam in abscessu, quem natura, cum pellere non possit, conatur trasmutare, & cum hæc denique superatur, irruit ille: aut dic transmitti ex aliquo membro ignobili, aut de nobili, in quo latebat quasi anguis in herba, non audente natura aggredi talem humorem, vt in maligna febre contingit, in qua pulsus & vrina apparere solent similes naturalibus. Atque illud rectè Fernelius, vt cætera omnia,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

constitutionem malam partium corporis esse morbum, non eam, quæ est in contentis, seu humoribus, quia talis est causa morbi: nam intestinorum lumbrici etsi præter naturam sint, non numerantur in morbis, sed morborum sunt causæ solum, dum lædunt partes corporis sed neque humores, si putrescant in venis, morbum efficiũt, nisi partes contagione attingant, quæ actionum sunt causa: sic intermittens febris, epilepsia, hydrophobia, aliique morbi complures, causam intus habent in quiete, & interuallo otiosam, & quæ non nisi cum partes lacessit morbum excitat: quare fit, vt necis causas interdum consopita in nobis contineatur, sine vlla offensione, ac proinde sine morbo: quæ vbi partes afficit, repente interficit.

APHORISMVS XXIV. *Dysenteria si ab atra bile incipiat.*

CVM in antecedentibus de atræ bilis deiectionibus dixisset, eas vituperans, & non nisi cum ægri exitio prouenire posse; nunc de dysenteria loquitur, quæ ex atro humore originem ducit. *Connexio.*

Dysenteria si ab atra bile incipiat; est lethalis. *Intẽtio*

Vt ostendat inter omnes dysenterias pessimam esse illam, quæ ex bile atra procedit, ac proinde etiam doceat istum humorem, vt plurimum, seu supra, seu infra, mortem afferre; quia exulcerat membra & viscera, atque corrumpit. *Ratio intẽt.*

Morbus quibusuis incipientibus, si atra bilis supra infra vè exierit, est lethale: ergo si dysenteria incipiat ab atra bile, erit lethalis. *Demonstratio*

Antecedens est Aphorismus vigesimussecundus huius libri. Consequens facile sequitur; quia si absolutè talis humor mortem indicant; quanto magis cum vlcere intestinorum, in quibus, cum aliàs difficilè ibi omnia vlcera senescant, carcinomata excitat, quæ etiam in partibus extertoribus vix igne, & ferro curari possunt.

Quòd dysenteria propriè vlcus significat intestinorum; communiter autem, quãcumque sanguinis deiectionem. Seu igitur primo, seu secundo modo accipias dysenteriam, vera est aphorismi sententia: verum adhuc certior mors erit, si cum vlcere fiat. Solent autem intestina vlcerari ratò, quia dura admodum sunt, & ferè semper excernendo se exercent, & quia pinguedine quadam quasi vitreantur, quæ vim acrem humorum obtundit: frequentius autem, & minus periculosum est vlcus, quod ex bilioso, ac flauo humore progreditur; indeque ex pituita salsa adhuc periculosior, quàm ex bile vitellina, aut æruginosa, seu prassina nascitur; pessima omniũ, quæ ex bile atra; sed huc peior, si statim ab ea incipiat: quia nulla excretio in principio potest esse bona: at verò criticè per dysenterias aliquando atram bilem in pessimis morbis excerni, nec tamen cum pernicie ægri, fieri potest, licet semper cum magna difficultate; sunt tamen lethariora vlcera, quæ supra vmbilicum dolorem faciunt, quia tenuia intestina vlcerata sunt, quàm quibus infrà. *1. adn.*

Quòd distinguere oportet atram bilem à sanguine melancholico, vt in sequenti Aphorismo ad veritatem sententiæ: aliquando etiam fit dysenteria à combusto sanguine, iecore se expurgante, qui sanguis atræ bilis similitudinem præsefert. Quamobrem cum ipsemet in hunc morbum incidissem, & à tali sanguine factus fuissem dysentericus, adeò sum exterrefactus propter hunc Aphorismum, vt certam mihi mortem predicerem: habebat enim magnam similitudinem cum atra bile sanguis, qui excernebatur; reuera tamen non erat; sed combustus à iecore demandatus; & cum per quatuor dies cum febre, & assidua excretione laborassem vsq; ad extremũ, liberatus tamen cum Dei optimi auxilio potu aquæ Tettucij, quam assumpsi per tres dies. Sed dices, cur dixit si inciperit ab atra bile lethalem dysenteriam, quasi si in atram bilem desinat lethalis non fit, quod absurdum videtur. Dic non minus *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

lethale esse, si desinat in atram, vbi ex bile ortum habit à principio: verum quia criticè aliquando sine ulcere fieri potest, & non à principio, ideò addit particulam illã. At verò rursus dices, suprà dixit lethalem deiectionem atræ bilis,& sanguinis nigri,si in principio accidat morbi; ergo superfluus videtur Aphorismus, quippe qui comprehendatur sub illo. Dic certiorem mortem ex hoc signari, quia causa mortis etiam certior est: adde, posse nos ex hoc Aphorismo coniectare talem humorem, cum suprà, vel infrà pellitur assiduè, ex corruptione, & vlcere alicuius visceris procedere. Ceterum huiusmodi dysenteriæ (sicuti & excretiones nigri humoris, & atri) raræ sunt, & non nisi pestilentibus febribus contingere possunt, at potius apud villicos, & agricolas, quàm in vrbe; & in regionibus calidioribus, quàm frigidioribus, vt supra dictum est.

APHORISMVS VIGESIMVSQVINTVS
Sanguinem supernèque quidem efferri, &c.

Commentio. Manifestissimam habet dependentiam Aphorismus hic cum superioribus. cum enim lethales dixisset excretiones atræ bilis, aut humoris liuidi sanguini similis; modò sermonem conuertit ad sanguinis ipsius excretiones, docens quid ex illis sperandum sit.

Intentio Diuisio *D*uas habet conclusiones: prima docet malum esse sanguinem omnem per os excretum: secunda verò nigri deiectionem bonum, ideo iuxta duas conclusiones in duas partes secari potest præsens Aphorismus.

Ratio intent. *V*t doceat, quid sentiendum sit de excretione sanguinis, quæ per os, vel per aluũ prodit: deinde, vt distinguamus sanguinis excretiones atra bilis,& humoris illius,qui cum sanguine habet similitudinem, ne fallamur in prognostico.

Demonstratio. Sanguis per os eductio est res præter naturam, & per locum in naturalem fit; ergo semper mala.

Antecedens declaratur: siquidem omnis sanguinis excretio, saltem vt signum, mala est, quia natura benè se habens non excernit sanguinem, imò retinet: at verò, quod per os educatur, iam magis distat à consueto natura, si quidem non nisi cum aliqua viscerum mala affectione excerni solet; adde, humorem grauem esse sanguinem, ideo per superiora effundi, maiorem nixum ostendere: solet enim indicare, vel in pulmone, vel ventriculo, affectionem grauem, & eò magis, si ex continui solutione proueniat. Consequens autem manifestè sequitur.

Demonstratio. Sanguis niger, si deiiciatur, sanitatem seruat, & morbos curat: ergo bonum.

Antecedens probatur; si quidem cum corpus, sanguine abundat, solet eum transmittere ad aluum; quod accidens his aduenire scripsit *H*ipp. qui laborare soliti cum essent, labores omiserunt; at verò sanguinem nigrum purgare iecur, & potissimum lienem, scripsit Hippoc. Consequens facile sequitur.

Nota. Quòd sanguis supra efferri potest per os, nares, aures. Rursus per os cum exiit, vel ex ipso ore manat, vel capite, vel pulmone, vel thorace, vel ventriculo, vel hepate. Rursus sanguis infra progrediens, vel per aluum educitur, vel vrinas, vel vterum: si per aluum vel ab intestinis, vel ex alijs partibus; ab intestinis, vel cum vlcere ex dysenteria, vel sine eo ab hæmorrhoidibus. Cæterum omnis sanguinis excretio præter naturam est, excepta illa, quæ per vterum fit, saltem in ratione signi; attamen sanguis qui supra educitur ex naribus non rarò cum iuuamento est, & ex auribus etiam criticè excerni solet, præsertim in capitis doloribus Vnde illud *qui capi-*

2. Aph. *te dolent, & vehementer laborant, si pus, vel acqua, vel sanguinis per nares, aut os, aut aures effluat, bonum.* Verum per os, nisi à capite, aut a gingiuis exeat, aut mulieribus, quibus menses non fluunt semper malum est; verum si infra secernatur sanguis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

& vtero semper bonum, quia secundum naturam; si verò per vrinas, vt plurimum malum: quibusdam etiam ex repletione contingit. At si per anum exeat ex hæmorrhoide, non rarò etiam vtilis est, ac talis niger esse plerumque solet, at cum vlcere intestini semper malus; cum verò sine vlcere exit niger, magis probatur, quia melancholicos, & lienosos purgare solet: verum etiam, si sit boni coloris, iuuat, quia leuat plenitudinem; non tamen cum aquosus est, & frequenter euenit, quia iam hepatis imbecillitas significatur.

Quod comparatio, vel fieri potest ad omnem excretionem, ita vt comparetur quæcumque excretio superna ad quamcumque infernam, & sic non esset neque vera, neque artificiosa: sed comparatio est eius sanguinis, qui per os educitur ad illum, qui per aluum educitur; sic autem vel absolutè consideratur excretio, quæ supra fit, semper mala, quæ infra bona, quod tamen semper verum non est; vel respectiuè, vt quæ infra sit semper melior est ea, quæ supra, quod etiam non semper verum est. Sed dices, si pariter superna, & inferna eductio malæ, & bonæ sunt, cur supernam malam, infernam bonam dixit? Dic, quia modus, & locus per os magis præter naturam, infrà verò minus: secundò quia peiores affectiones significat supra eductus sanguis per os, quam infrà. 2. adn.

APHORISMVS XXVII. Si dysenteria laboranti, &c.

IN antecedenti sententia de signo lethali in dysenteria apparente ex humoris natura egit, nunc ex eadem dysenteria aliud signum perniciosum assumit desumptum ab excretis, quæ ad partis essentiam pertinent. *Connexio.*

Dysenteria laboranti, si veluti carunculæ deijciantur, est mortale.

Vt ex duobus signis mortem in dysenteria prædicet, alterum ex virium imbecillitate, alterum vero ex morbi magnitudine desumptum. *Intentio* *Ratio intent.*

Magnitudo morbi cum debilitate virium mortem indicat. *Demonstratio.*

Ergo a dysenteria habito si veluti carunculæ deijciantur, est mortale.

Antecedens de se manifestum est, si quidem mors sequitur, cum morbus superat facultatem: at cum magnus morbus est cum virium debilitate, superatur facultas à morbo. Consequens probatur. Nam vox illa *laboranti*, aut *habito*, longum iam tempus significat; & ideò iam debilitatum ægrum ex hoc ostenditur: at si veluti carunculæ eijciantur, magnitudo vlceris significatur.

Quod hæc signa certissima sunt ad mortem, & certiora, quàm præcedens: quia præcedens signum morbi ostendit magnitudinem, cum quo aliquando, si validæ fuerint vires, potest æger euadere, verum hic iam debilitatas supponit vires. Cardanus ait, carunculas non absolutè dici ab Hippoc. sed veluti carunculas, quia hæc indicant vlcus iam perforasse intestinum, & ex mesenterio orroso præcedere. Habent autem intestina duas peculiares tunicas, ac tertia accedit ex peritonæo, habent & pinguedinem, & pituitam adhærentes ipsis: cum itaque corrosio incipit primo, raditur, & abstergitur pituita; vnde sequitur adeps; tertio loco ramenta quædam, corrasa epidermide intestini: quarto loco carunculæ succedunt maiores, iam membranis abrasis, quæ prodeunt ex intestinis tenuibus, maiores ex crassis; vltimo loco perforatis intestinis, abraduntur circumstantes partes mesenterij. 1. adn.

Quod caruncularum excretio non videtur sufficiens esse ad mortem inferendam, nisi iam debilitatum hominem apprehendat, nec enim sequitur mors necessariò, si in crassis intestinis sit vlcus, dummodo vires non sint debilitatæ. Quod verò ad dysenteriæ successum attinet Hippocrat. ex professo in hunc modum scribit. *Dysenteriæ si cum febre inuaserint aut varijs alui egestionibus, aut cum hepatis aut præcordij, aut ventris inflammatione, & quæ dolorosæ fuerint, & cibos interficiunt, sitimq;* 2. adn.

 indu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

inducunt, hæ omnes malæ sunt; & qui sanè plurima horum habuerit, citissimè peribit qui verò paucissima, huic plurima spes est; moriuntur autem ex hoc morbo maximè pueri quinquennes, & seniores adhuc decennes, reliquæ verò ætates minus; At quæ dysenteriæ commoda sunt, hæc mala non inducunt, verum sanguine, ac ramentis egestis desierunt septima die, aut decimaquarta, aut vigesima, aut quadragesima, & morbos præcedentes curant; Hæc ille.

3. adn. Quod verbum hoc *fiens* Galeno multipliciter sumitur; aliquando enim morbum factum significat, sed per illud tempus quo adhuc non peruenit ad magnitudinem insigne factam, proinde tunc dicitur, cum vehementiam acquirit: dysenteria itaque *fiens* dicitur, cum non adhuc substantia intestinorum deraditur; facta verò cum ramenta decidunt, & carunculæ. Secundo modo fiens morbus dicitur, qui actu generatur non tamen secundum omnes partes factus est; qua ratione febris hectica factus morbus dicitur; putrida verò fiens. Tertiò fiens dicitur pathos, seu passio, & symptoma, quasi dispositio ad effectum aliquem: at cum actio iam imprimitur, morbus, & affectus dicitur.

APHORISMVS XXVII. Quibus per febres, &c.

Connexio. MAnifestam habet dependentiam à superioribus hæc sententia, cùm, sicuti in illis, ita & hic de sanguinis euacuatione agat.

Intētio Quibus per febres sanguinis vndecumque eruperit copia, his conualescentibus ventres humectantur.

Ratio Intent. Vt Medicus ex nimia sanguinis effusione alui fluxum, seu diarrhæam prædicere possit: secundò, vt in reficiendo adhibeat paucum, & boni nutrimenti cibum, & calorem confirmet naturalem: tertiò, vt deceat præcauendas esse magnas venarum sectiones, quod antiqui faciebant, quamuis hac in parte magis peccent Medici nostri sæculi, ad minus, quam ad malus.

Demonstratio. Nimia sanguinis effusio per febres virtutem minuit naturalem.

Ergo, cùm reficientur ægri, leuitate intestinorum laborabunt.

Antecedens probatur: siquidem sanguine plurimo educto, corpus frigescit totum, ac proinde virtus naturalis, quæ coctione fit, & retentione. Consequens facile sequitur, quia cùm nec coqui, neque retineri, neque distribui possit alimentum commodè, grauata facultate deiicitur, adde inanitionem illam appetitum excitare; quare in causa esse, quo magis sumant alimenti, & ideò etiam minus conficere possint.

1. adn. Quòd hæc sententia vera est in vniuersum. Verum addidit (cum febre) tum quia frequentius crises per hæmorrhagiam in febribus fiunt, tum quoniam febrile corpus non solum debilitatur à sanguinis missione, sed iam ex febre tabefactum est; vnde duplici ratione minus poterit coquere, & retinere. Dixit autem sanguinis copiam, significans multum debere educi: ex quacumque verò parte, quia vndecunque fluat vim habet debilitandi, veruntamen est quod ex superioribus partibus exiens, magis debilitet, quam ex inferioribus.

2. adn. Quòd humectatio ventris non solum sequitur ad magnam effusionem sanguinis, sed & ructus accidus; & omne genus cruditatis, atque hydrops, cachexia, & malus corporis habitus Glossat Hipp. hanc sententiam in Prorrhetico, nisi vrinæ concoctæ appareant: quæ verba duplicem habent sensum: primò, vt signum sumat ad prædicendam cruditatem ex copia, vbi vires valdè debilitat: tunc enim vrina cocta non apparebit, & quò tempore cruda apparuerit, aluus humida erit: quòd si, facta magna effusione, vrina adhuc cocta appareat, illa non est talis, à qua sperari possit diarrhæa, & cruditas: vel secundò sic intellige: si Medicus exhibeat cibum ad proportionem

caloris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

caloris, & corrobet calidum innatum atque reficiat paulatim tunc fiet, vt coquatur vrina, & venter non humectabitur.

Quòd hic Aphorismus meritò reprehendit Hispanos Medicos, qui toties solent venam secare ægris, quoties ad illos accedunt; & licet experientia istis arrideat, attamen periculosa est talis curatio, & meritò reprehendi debet: nec enim saltem euitare poterunt, quod hic præcedit Hippocr. vt cætera taceam mala, quæ importunam illam phlebotomiam consequuntur. 3. adn.

APHORISMVS XXVIII. *Quibus deiectiones sunt biliosæ, &c.*

CVM de sanguinis, & atræ bilis deiectionibus, seu supra, seu infra fiant, in præcedentibus dixisset; in hoc de bilis deiectionibus, deque illius motu ad superiores, vel inferiores partes sermonem instituit. Connexio.

Duæ proponuntur conclusiones, quarum prima docet, ad surditatem cessare biliosas deiectiones: secunda verò, ad biliosas deiectiones cessare surditatem. Intētio

Vt Medicus alterum ex altero prædicere possit, necnon in surditate biliosa, natura sequens ad contraria medicamento reuellat. Ratio intēt.

In duas partes iuxta duas conclusiones allatas diuidi potest Aphorismus, quarum altera motum bilis continet ad superiora, altera vero ad inferiora. Diuisio

Vnico medio ita probari possunt conclusiones.

Motus contrarij effectus pariunt contrarios: ergo surditas biliosorum deiectione, & biliosa deiectio surditate præsente finientur. Demonstratio.

Antecedens patet. Consequens declaratur, nam præexistente surditate, cum biliosa deiectio superuenit, ad inferna mouetur bilis, quæ causa erat surditatis; at si preæxistente deiectione biliosa, superueniat surditas, raptus materiæ ad superiora fit.

Quòd cum surditas sit vel antiqua, vel recens, vel cum febre, vel sine febre, Hippocrat. de recenti surditate loquitur, & potissimum in febribus. Est autem accidens hoc frequens in febribus, vt recurrat materia præcipuè biliosa non semel, sed pluries ad caput, & è contra. Cum itaque natura bilem mouens ad inferna præexistentem sanet, Medicus quoque per surditatem febrilem purganti medicamento vtetur, quod potissimum bilem purget: nam alui fluxus non solum surditatem, sed omnes capitis & oculorum morbos tum reuellendo, tum vacuando soluere solet. 1. adn.

Quòd surditas in febre fiens, & præcipuè præcedentibus biliosis deiectionibus, timorosa est, quia raptum materiæ ad caput significat, vnde phrenitidis timor nascitur, soluitur autem surditas non modò biliosis deiectionibus, sed si sanguis per nares effluat, aut aures, & si ad partes infernas abscessus fiant, & si per vrinas humor euacuetur, verum Hippocr. mentionem fecit de alui fluxu, quia frequentius biliosam surditatem soluit, & ad illam surditas sequi solet, non tamen dixit Hppoc. necessariò surditatem solui per biliosam fluxionem; at si adueniat ex febrili surditate, illam soluere; sicuti nec surditas sequitur necessario ad alui suppressionem, sed quod si surditas adueniat cessat alui fluxus. 2. Aph.

Quòd reuulsio potentior est vacuatione, & deriuatione, quia hæ non iuuant, nisi humorem peccantem educant; verum reuulsio, etiam cum sit humoris non peccantis, solet iuuare, quia impetus naturæ ad contraria, tollit fluxum prioré; cæterum fieri potest, vt tanta sit bilis copiosa, vt maneat surditas etiam cum biliosa deiectione, aut contra (at id raro accidit) Hippoc. autem docet, quod plerumque fieri solet; potest item deriuari materia ad parotidas, & febrem, & surditatem tollere. 3. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS VIGESIMVS NONVS
Febricitantibus fit sexto die, &c.

Connexio. CVM in antecedenti de motu bilis ad superiora, vel inferna egisset, nunc de rigore arripit sermonem, quod febrium accidens insigne est, & notissimum.

Intentio Quibus in febribus sexto die rigores fiunt, Indicatio est difficilis.

Ratio intent. Vt demonstret hoc peculiari exemplo conatum omnem naturæ, & perinde crisim, quę sexta die fit, difficilem esse, & præterea colligat, quod infra etiam docebit, pares dies ad iudicationis difficultatem esse aptos, & inter pares dies sextam difficiliorem esse.

Demonstratio. Rigor sextæ diei non fit secundum naturæ prouidentiam, neque cæli vi; ergo difficilem pariet iudicationem.

Antecedens probatur: nam natura vt scripsit Hipp non solet mouere, nisi per dies impares: *4. de morbis.* at nec a cœlo regulari potest sexti diei excretio, cùm nulla in eo die configuratio fiat motus *Lunæ*, vel Solis at nulla est alia in nobis mouendi vis, quàm a natura, vt causa particulari, & cœlo, vt vniuersali: quare motus erit symptomaticus, & purus ipsius morbi, qui septimam expectare non potuit, ac perinde difficilè iudicium portenditur.

Quòd sicut inter impares dies septimus est primus, & veluti rex, quia in eo, vt *1. ad n* plurimum crises fiunt, & ad bonum; ita sextus dies omnium est pessimus, & quasi tyranno comparatur; & cum omnis morbus, qui per dies pares iudicatur, difficilem habeat motum; sexta tamen dies parium dierum est vilissima. Difficultas au- *Hipp in Epid* tem iudicij, vel mortem, vel dolores, vel recidiuas significat, aut in alium morbum transmutationem. Quòd si quando ea die crisis facta est, id rarò, & veluti admirandum notatur, & accidit: quia natura ob robur præoccupat, & principium cri- *7. Epid* sis facit die sexta, septima tamen finitur habes autem exemplum Philistidis *Heraclidis* vxoris, quæ die sexta riguit, & minxit multum, septima tamen perfecta fuit crisis facta.

Quòd rigor solet antecedere iudicium, quod fit per sudorem, & etiam illud, quod *4. Aph.* per vomitum fit: sed cum febris possit esse continua, vel intermittens, Hipp potissimũ de continua loquitur; quia talis per sudorem solet iudicari; vnde infra rigorem superuenientem ardenti febri, soluere illam dixit: sed in intermittentibus etiam difficile iudicium potest ea ratione argui; quia per dies pares mouetur morbus, si ad sextam diem rigores fiant. Non est autem necessarium, rigorem antecedere omnem sudorem; potest enim sine rigore fieri: sed neque ad rigorem sequitur necessariò sudor, nisi cum criticus fuerit.

Quòd rigor motus est cum concussione factus à causa aliqua præter naturam, *6. adm.* quæ duplex esse potest, frigus scilicet, & calor; neque inconueniens est, contrarias causas eundem parere effectum, cum reguntur ab aliqua superiori causa, vt à facultate; nam frigidum rigore facit calorem pellendo, calidum mordendo: qua ratione in febribus rigor iudicatorius, vaporem, aut tenuem bilem acrem, & mordacem indicat deferri ad partes sensiles, vnde sudor, aut vomitus, aut aliu fluxus est. At maior rigor, qui à causa calida fit, quàm qui à frigida. Fit autem aliquando symptomaticè, vt cum virtus est imbecillis, quæ, cum multum laboret, concutit corpus; aliquando criticè, cùm virtus fortis est, & validam efficit commotionem.

APHO

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXX. *Quibus accessiones fiunt, &c.*

NExus præsentis sententiæ cum superiori satis est euidens; est enim, sicut illa de iudicij difficultate; verum ibi ex de iudicatorio, hic verò ex accessionum ordine rationem desumit. *Connexio.*

Accessiones si seruent eandem horam, iudicium febris est difficile. *Intentio*

Vt Medicus ex hoc vno signo morbi pertinaciam cognoscere, ac perinde prædicere, & cautius curare possit. *Ratio intent.*

Repetitio quotidiana accessionum in eandem horam, causæ firmitatem ostendit; ergo difficilis solutu erit morbus. *Demonstratio*

Antecedens probatur; quoniam ordo ille indicat fixam morbi causam, & proinde non solum ex motu materiæ, sed Solis, aut Lunæ, pendere.

Quòd iudicium morbi significat magnam mutationem, seu in peius, seu in melius vnde iudicari dixit Hipp. in morbis esse, cum augentur, aut in alterum transmutantur, vel finiuntur. hic igitur iudicium difficile significat, & quod longo tempore finietur, & quòd cum difficultate, vt facilis sit recidiua, aut ad abscessum finiat morbus. Est autem febris, de qua loquitur, vel continua, vel intermittens; & intermittens quotidiana, aut tertiana, aut quartana, aut septimana. Vera autem est sententia de omni febre, & de omni accessione. Illud autem *postera die* etiam significat, si tardiùs repetat. *1. adn.*

Quòd sensus Aphorismi quoad inuasionem triplex est; primus, vt accessio secunda inuadat eadem hora, qua prima desinit; secundus, vt inuadat eadem hora, qua prima incipit; tertius, vt secunda accessio inuadat, & recedat eadem hora, qua etiam prima; primus sensus est absurdus; secundus, & tertius ad mentem Hipp. sed tertius magis ideò licet Aphorismus de omnibus febribus, verus sit, tamen de continuis intelligere videtur, quæ ita se habent vt per singulos dies consurgant fines & principia accessionum: quia cum speratur intermissio, rursus alia corripit febris. *2. adn.*

Quòd vera est sententia, non solum si eandem hora inuadat secunda, quæ prima; sed si æqualibus interuallis post ponant, aut anticipient, non item si inequalibus. Solet autem anticipatio accessionum ferè augumentum morbi significare; sicuti postpositio declinationem; eadem autem hora si veniat; statum, attamen nullum perpetuum est: anticipatio enim, & ob naturæ robur, & morbi vehementiam fieri potest, sicut postpositio virium debilitatem sequi potest, verum & eiusdem horæ repetitio per totum morbum a principio fieri potest; igitur alia signa consideranda sunt: duratio enim, & vehementia accessionis, & quæ in excrementis apparent, ad infirmitudinem iudicij faciunt. Verum dices, vnde tanta causæ firmitas, vt ordo, & qualitas seruari possit tam longo tempore, & cur quartana tamdiu comitatur hominem, si salutaris est, & materia singulis accessionibus pellitur? Dic in causa esse solis, aut lunæ motum ordinis illius, & peculiarem materiæ putredinem; longitudinem vero in quartana causat materia tenacissima, quæ in paruulis venulis adhæret, quæ non potest facili negotio disiungi. *3. adn.*

APHORISMVS XXXI.
Qui per febres lassitudinem sentiunt, &c.

CVM de iudicatione Hipp. in antecedentibus verba fecisset, & iudicium, vel per abscessum, vel euacuationem fiat, nunc de iudicatione sermonem habet, quæ per abscessum fit. *Connexio.*

In lassitudinosis febribus abscessus fient potissimum articulos, & ad maxillas. *Intentio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Vt ex hoc vno ſigno prædicere poſſit Medicus non ſolum per abſceſſum fieri iudi-
Ratio intēt. cium, ſed locum abſceſſus maximè eſſe articulos ipſos.

In laſſitudinoſa febre materia multa eſt, articuli debiles: ergo ad eos fiet abſceſſus. antecedens probatur, quia laſſitudo, ſeu ſpontanea, ſeu ex labore, & plenitudinis eſt
Demonſtratio cauſa: ſpontanea ob vaſorum plenitudinem, laborioſa ob colliquationem: articuli quoque imbecilles ſunt, ſi quis laborauit; aut ſi non laborauit, vbi dolent, debiles ſunt. Conſequens deducitur, quia materiæ multitudo cum articulorum imbecillitate, accedente febre colliquante, abſceſſus faciet ad articulos.

Quòd laſſitudo vel eſt ſpontanea, quæ ſine labore fit; vel non ſpontanea, quæ la-
1. adn. borem ſequitur: Rurſus, vtraque vel febrem antecedit, vel cum ea eſt coniuncta. Hipp. itaque de omni laſſitudine loquitur, ſe magis de ſpontanea, & quæ febrem comitatur: quia laborioſa, cùm bilem magis pro cauſa habeat, vacuatione poterit finiri, & ſudore; at ſpontanea magis ſequitur materiæ multitudinem, & cruditatem. Solet autem ab abſceſſu liberare vrina, ſi multa prodeat, craſſa, & alba, aut ſanguis è naribus: vnde Medicus poterit abſceſſus præcauere, ſanguinem mittendo, aut euacuando.

Quòd articuli valde parati ſunt ad recipiendum humorem, dc præcipuè infer-
2. adn. *3 adn.* ni pedum, & genuum, quia loca ſunt debilia; & ex laſſitudine tabefacta: maxillæ autem glandulas habent inſignes ad aures, & collum, ad quas potiſſimum fluit humor cum tenuis eſt, & in capite; ſicuti cum eſt craſſus, & frigidus, ad inferna: Nec ſolum ad articulos abſceſſus fient ex laſſitudinoſis febribus, ſed etiam ad partes iuxta illos per totum crus, àut inguem, aut femur. Cognoſcitur autem materiæ decubitus ex dolore, & calore partis.

Quòd Hipp. in febribus ad abſceſſum ſigna ſumit tum ex cruditate, tum ex longitudine morbi, cùm adſunt reliqua ſalutaria ſigna; vnde ſcripſit: *Quicunque vrinas tenues, & crudas mingunt longo tempore, ſi alia omnia ſigna, vt in ſuperſtituris ſint, in his abſceſſum expectare oportet ad locos infra ſeptum tranſuerſum; & rurſus in longitudinem morbi, cum febris prorogatur, ſalubriter affecto homine, neque is ob inflammationem, aut aliam cauſam dolore detineatur, hunc abſceſſum expectare oportet ad aliquem articulum, vel maxime infernum*; Cum hic itaque ſi laſſitudo iungatur, adhuc abſceſſus certior erit.

APHORISMVS XXXII. *Quibus ex morbo conualeſcentibus, &c.*

Conuexio. Nexus cum antecedenti clarus eſt; de abſceſſu enim dixit, qui in febribus ſpectari ſolet; hic verò de loco abſceſſus tractat.

Ex morbo leuatis ad eam partem fient abſceſſus, quæ laborat.

Intētio Vt doceat cognoſcere locum futuri abſceſſus, nec non fieri illos poſſe non ſolum
Ratio intēt. in febribus, ſed etiam poſt febres iam conualeſcentibus, & ſurgentibus ægris.

Demonſtratio Labor receptionem facilem facit; ergo ad illam partem fient abſceſſus, quæ dolet. Antecedens probatur, quia labor, ſeu dolor trahit, & debilitat; quare fit, vt facilem reddat receptionem. Conſequens probatur, quia abſceſſus fiunt per materiæ receptionem.

Quod conualeſcens eſt in duplici differentia, quidam eſt perfectè iudicatus; alius
1. adn. verò imperfectè, quod adhuc morbi reliquiæ remanſerint. Hippocr. non intelligit de primo, ſed de ſecundo conualeſcente, quia primus cum ſit purus, non habet in ſe cauſam abſceſſus. Cæterum abſceſſus recidiuas ſolet præcauere, quia materia non amplius ad nobiles partes vergit, niſi recurrat, quod in conualeſcentibus rarò fit.

2. adn. Quòd labor hic ſignificat omnē membri debilitatem, ſeu præceſſerit, ſeu in mor-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bo, aut in conualescentia adueniat. Seu igitur doleat, seu intemperata sit, seu aliaquauis ratione langueat pars, labor ille fluxionis & causa, & signum esse solet: Causa primò, quia trahit; omnis enim dolor attrahit: Secundo debilitat omnis enim debilitas ad recipiendum apta est; qua ratione potissimum ad articulos abscessus fieri dixit supra. Signum verò abscessus labor est, & dolor, quia præsentem causam ostendit.

Quòd hic vniuersaliorem ponit sententiam, quàm supra: quia ibi de articulis dixit, hic verò de quacunque parte sermonem habet, quæ doleat, aut laboret. Solent autem fieri abscessus in morbis aliquando boni, aliquando mali: mali quidamtalis sunt simpliciter, vt qui sunt acritici, & ad partes nobiles fiunt, & maiorem morbum inducunt quàm prius; at mali secundum quid, dicuntur abscessus, qui vel claudos, vel cœcos efficiunt homines, aut corporis partes corrumpunt, sed tamen liberant à morbis: vnde scripsit in Prognost. vngues nigros significare futurum abscessum ad illos; &, si alia bona signa adueniant, sanari quidem ægrum, sed casuros digitos. Et illud, quod scripsit secundo Prædict. claudos, cœcosque euadere homines ex abscessibus, vt prædicabant medici in admirabilem prædictionem, cum iam futuros abscessus ad illas partes ex pessimis morbis cognoscerent. *adn. 3*

APHORISMVS XXXIII.

Sed si quę ante morbum pars, &c.

CVM duabus antecedentibus manifestam satis connexionem habet hæc sententia: quia, sicut in illis de doloribus, & laboribus agitur; ita in hoc: sed in 30. de labore agit, qui febrem comitatur; in 32. de eo, qui febrem sequitur; in hoc vero de illo, qui antecedit. *Connexio.*

Si quæ ante morbum pars laborauerit, ibi morbi sedes. *Intētio*

Vt non solum abscessus futuri, quod in antecedentibus dixit, sed morbi locum indicet. quantum autem loci affecti cognitio Medico conducat, ex eo patet, quòd tantum variat curatio, quantum locus affectus euariat, adeò vt idem morbus in diuersis locis, contraria desideret remedia, vt in phrenitide, & pleuritide patet, cum ambæ sint inflammationes. *Ratio intent.*

Abscessus ad eam partem fiunt, quæ laborat: ergo morbus ad illam partem fiet, quæ ante morbum laborauit. *Demonstratio*

Antecedens ex præcedenti Aphorismo satis est euidens. Consequens probatur: quia eadem est ratio gignendi abscessum, & morbum omnem: est enim morbus omnis abscessus, licet minor, quam morbus ex quo fit, cum per illos fit iudicium.

Quòd labor hic significat, sicuti in antecedenti, omnem partis debilitatem, seu illa sit ex natura, seu ex morbo, seu pertineat ad intemperiem, seu malam conformationem; quare dicebat inferius, si quæ pars calescat, aut frigescat, ibi morbi sedes est: & rursus qua corporis parte sudor est, ibi morbus: exemplum habet libro 6. Epid. sect. 7.

Qui igitur vocibus ait Hippocrates, *se fatigarunt, aut riguerunt, in anginas magis, desierunt; qui verò manibus laborarunt, manibus tantum siderati, ac resoluti sunt: qui verò equitauerunt, aut amplius iter fecerunt, aut alios labores cruribus perfecerunt, his ad lumbos, aut crura impotentia & resolutiones abortæ sunt, & ad fœmora, & tibias lassitudo, aut dolor.*

Quòd Medicus prouidere debet ad partes, quæ sanis hominibus quauis ratione sunt debiles, ne illas quoquomodo agitet, aut perturbet, calefaciat, aut frigefaciat, aut [illegible] faciat, quia facilè morbos concipiunt, & præsertim quo partes fuerint nobiliores, præcipuè pulmo, & caput: leuiter tamen exercendæ sunt, & paulatim fri-

ctio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ctionibus, alijs vè huiusmodi motus generibus. Docet igitur Hippocrates hic locum affectum dignoscere ex morbis cuius cognitio non minora præstat medio curanti, quam genus affectus; quia licet ex affectu genus auxilij in genere colligatur; ex loco tamen affecto plura colliguntur, & magis indiuidua.

APHORISMVS XXXIV. Si febre detento suffocatio, &c.

Connexi. CVM in antecedentibus de abscessus locutus sit, qui ad partes ignobiles fit, & morbos iudicare solet, modò de illo agit, qui ad nobiles ire solet, & perniciosius est.

Institio Suffocatio repentè superueniens, nullo apparente in faucibus tumore, febre detento mortale.

Ratio intent. Vt doceat mortem præsagire, vbi talia apparent signa, ac proinde non esse in tali casu auxiliandum; nisi cum prædictione.

Demonstratio Si febre detento suffocatio repentè adueniat, sine tumore, cordis calor refrigerari nequit: ergo mors sequetur.

Antecedens probatur: quia per talem affectum guttur ita constringitur, aut conuellitur, vt aer attrahi non possit ad refrigerandum cor, quod etiam, propter febrem, magis aerem desiderat. Consequens probatur, quia vita non potest consistere, nisi calor cordis conseruetur per inspirationem.

1. adn. Quòd suffocatio hic eam significat dispositionem, per quam vix respirare possunt ægri; ideò coguntur ad orthopnæam seu sedentes respirare. Ea verò vel sensim fit, vel repente. sensim fit, quoties pulmo, aut aspera arteria crassis humoribus, aut pure repleantur, vel tubercula patiuntur. Verum quæ repentè fit, vel gutturis vitio contingit: vel venarum interceptione, vt in apoplexia; vel aura maligna ad cor ex vtero delata, vt in hysterica passione euenit Hippocr. addit *cum febre*, quia neque apoplexia, neque hysterica passio cum febre est. Cum verò vitium in gutture, aut inflammatione fiat, aut conuulsione ex siccitate, quidam intelligunt de angina illa horendisima, quæ nil conspicui facit in faucibus, & intra tres dies occidit cum dolore, & orthopnæa: verum alij, vt Cardanus non de angina loqui Hippocrati sunt, quia illud *à febre habito* significat iam diu hominem à febre detentum, & conualescentem, in quo nulla occasio est inflammationis; adde, tacuisse dolorem, & prætereа etiam sine febre talem anginam esse lethalem: quare intelligunt de suffocatione, quæ occidit ex siccitate conuellente musculos gutturis internos. Et sanè probabilior est hæc sententia. Valesius autem primo modo de angina intelligens, illud *à febre habito* interpretatur de magna febre, quia tunc maior est respirandi necessitas. Quod licet sit causa adiuuans, tamen illud (à febre habito) non puto conualescentem, vt Card. intelligit, neque magnam febrem solum significari; sed debilitatum etiam ægrum, ita vt hæc affectio ideò etiam lethalis sit, quia iam à febre debilitatum hominem apprehendat, sicuti dicebat, a pleuritide detento malum esse, si aluus profluat, intelligens iam debilitato ex morbo.

2. adn. Quòd in aginam tumor, quò euidentior est, eò minus est periculum; cum igitur appareat in faucibus tantum, non ita bonum est, sicuti si in ceruice, & melius adhuc si in pectore se ostendat; tumoris enim nomine non modò eleuationem, sed ruborem quoque intelligere oportet, qui in erisypelatibus conspici solet: verum cum ex siccitate per conuulsionem strangulatio contingit, tumor apparere nequit, sicut in prima specie anginæ, occupatis internis musculis gutturis.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXXV. *Si febre detento, &c.*

NExus huius Aphorismi cum antecedenti clarissimus est: nam ambo sunt de suffocatione, quæ in febre contingit, sed per varia symptomata describitur. Connexio.

Si febre detento de repente collum intorqueatus, ac vix deglutire queat nullo in faucibus apparente tumore, est mortale. Intentio

Vt ex istis accidentibus mortem prædicere possit medicus. Ratio intent.

Peruersio colli repentina in febricitante cum degluitiendi difficultate sine tumore vel inflammationem, vel conuulsionem lacertorum gulæ facit, & operationem vitæ necessariam tollit, ergo mortalis. Demonstratio

Antecedens declaratur, quia gula alligatur spinæ, guttur gulæ; ideo suas communicant affectiones. Cum itaque vel tumor est in vertebris, vel conuelluntur ligamenta œsophagi, collum peruerti solet, ac deglutiẽdi difficultas nasci: cœterũ deglutitio opus est ad vitam necessarium, sine quo viuere homo nequit. Consequens probatur, quia vertebrarum inflammationes, seu conuulsiones, per quas vertebræ luxantur, sine aliquo tumore faucium, curationem non admittunt, maximè accedente difficultate deuorandi. 1. addit.

Quòd præsens Aphorismus differt à superiori, quia ille per suffocationem minatur periculum, hic per deglutiendi difficultatem magis; quamuis vtrumque accidens in vtroque supponatur; at difficilior erat respiratio in antecedenti, in hoc verò deuorandi facultas: quia in illa magis afficitur aspera arteria, in hac vero magis œsophagus: peruertitur autem collum, vel ad latera, vel in partem anteriorem, vel posteriorem, magis autem peruersionem eam significat, quæ ad latus est. 2. addit.

Quod licet Angina fieri possit ex eluxatione vertebrarum spinæ, ob inflammationem, aut tumorem quempiam, trahentem ligamenta: tamen hic magis intelligere possumus, vt supra, peruersionem, quæ ex siccitate fit lacertorum œsophagi, aut gutturis, quæ iam febre *debilitatis acuta*, ait Card. aduenire solet: & eam procedunt duo signa lethalia, vox clangosa, & sonitus quidam, dum bibunt, indicantia nimiam siccitatem: addit *cum febre*, quia vt scripsit secundo Epid. *illis grauius affligebantur, quibus cum febre ceruix intus vergebat.* Sed quid dices Hippoc. afferenti, eis, qui solum deglutire non poterant, anginosis, valde mites fuisse Anginas? Dic fuisse tales sine suffocatione, ideo non periclitasse: hic verò supponere etiam suffocationem: Vel dic, ibi de angina; hic verò de peruersione, quæ ex siccitate fit, loqui, & supponere hominem iam febre confectum.

APHORISMVS XXXI. *Sudores febricitantibus boni, &c.*

CVM in antecedentibus de Crisi dixerit, quæ per abscessum fit; nunc de illa agit, quæ per excretionem nascitur, assumens in exemplum sudorem. Connexio.

Duæ sunt conclusiones in Aphorismo: quarum prima dies laudat, qui bonos sudores efficiunt; secunda vero eos, qui malos. Intentio

Ideo in dua partes diuidi potest præsens sententia iuxta duas conclusiones prædictas. Diuisio

Vt demonstret, qui dies sint probandi ad crisin, quæ per euacuationem fit, adducendo sudores in exemplum, & qui item reprobandi: & non solum ex materia morbi, sed cœli virtute iudicia pendere dignoscamus. Ratio intent.

Sudores, qui incipiunt 3.5.7.9.11.14.17.21.27.34. morbos benè iudicant ergo boni. Demonstratio

Antecedens declaratur, quia per tales dies vt plurimum ad salutem fiunt iudicia,

quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quia impares sunt, & natura per dies impares mouere solet. Consequens clarè sequitur.

Demonstratio. Sudores, qui extra tales dies fiunt, aut dolorem, aut morbi longitudinem, aut recidiuam significant; ergo mali.

Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur dupliciter: tum ratione, tum experientia: quia qui illis diebus iudicati sunt supra numeratis, vt plurimum bene iudicati sunt: qui verò extra illos malè; & ratione, quia sudores vltra prædictos dies venientes extra naturæ ordinem sunt, cum fiant illis temporibus, quibus natura quiescere solet, scilicet in imparibus diebus.

1. adn. Quòd ad sudoris, & alterius excretionis perfectionem non solum requiritur dies impar, sed quòd fiat coctione præcedente; quod vbi contingit, vires omninò superant morbum. at cum vires a morbo superantur, neque in die critica, neque coctione appatente fit iudicium, vnde mors sequi solet: at cum medio modo se habet, & partim superat morbus, partim vires, fit, vt in die critica iudicium fiat, non tamen necessario semper ad salutem, quàmuis vt plurimum, quia vires possunt assequi diem iudicatorium, non tamen materiæ victoriam.

2. adn. Quod sudore iudicantur febres tum acutæ, tum longæ, sed acutæ præcipuè, quia calidiores sunt, & ex tenui materia constant: nam longæ febres raro sudorem solum sine alia excretione iudicantur: at in acutis accidit, vt vna dies liberet solum per sudorem; ideo numerauit solum dies vsque ad 40. in quibus acuti morbi cum febre terminari solent; & quod de sudore dicitur, transferre oportet ad omnem aliam vacuationem.

3. adn. Quòd videtur malè omisisse quartam diem, cum sit dimidium septimæ, & in ea *3 Epid. agro. 6.* iudicationes non ita raro fiant, vt putauit Gal. Nam Periclis in Abderis quarta die per sudorem est iudicatus: & septimo Epid. vxor Elcominis mensium effluxu iudicata est; verum quia quarta dies non adiungit sibi naturæ motum, ideo exclusit, quamuis habeat in se cœli rationem; nam morbi, qui per dies pares exacerbantur, in illis iudicantur, at difficilè vt plurimum: quare bona iudicatio si fiat in quarta, id prouenit, quia arripit iudicationem tertiæ, aut quintæ diei. Sed cur non numerauit decimumtertium, & decimumquintum diem, qui impares sunt, sed 14. qui par est? An quod 14. re ipsa impar est, & perficit crisim 13. die inchoatam, aut extenditur ad 15. Sed cur addit 21. & tacuit 20? An quod vigesima dies partem continet vigesimæ primæ, ea ratione, qua Medici dies numerant; ideo parum refert seu 20. seu 21. dicas iudicatorios: tacuit etiam 37. & 40. quia raro iudicant, per alios autem dies intra 14. intelligit 2. 8. 16 18. 22. 26. 28. 32. 36. 38.

APHORISMVS XXXVII. *Frigidi sudores. &c.*

Connexio. CVM in antecedenti de sudoribus bonis, aut malis iuxta dies euenientes tractasset: nunc de sudoris qualitate agit, assumens inter primas frigidam quidque ex ea significetur, edocet.

Intentio Duas habet Aphorismus conclusiones: prima frigidum sudorem cum febre acuta mortalem ostendit: secunda, eum, si accidat cum febre non acuta, longitudinem morbi significare ait.

Diuisio Ideo in duas partes iuxta duas conclusiones diuidi potest aphorismus.

Ratio intent. Vt quid in febribus ex frigido sudore sit superandum, doceat, atque timorosum valde hoc accidens pronunciet.

Demonstratio. Frigidus sudor in acuta febre, vel morbum insuperabilem, vel extremam virium debilitatem denunciat: ergo lethalis.

Antecedens probatur, quia frigidus sudor in acuta febre, vel accidit ex inflammatione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

matione valida visceris alicuius, quæ sicuti cucurbita trahit calorem ad se, partes relinquens frigidas, vndè insuperabilis affectio significatur; vel quia membrorum calor est extinctus, quippe internus, vt exiguus, potest quidem eleuare vaporem, non tamen calefacere, vnde extrema imbecillitas significatur.

Consequens probatur, quia vtraque causa est mortis iudicium.

Sudor frigidus cum febre non acuta multitudinem materiæ significat, non perindè vires debiles: ergo longitudinem morbi. Antecedens probatur, quoniam cum ex inflammatione interna prouenire nequeat, neque ex dissolutione caloris, & spiritus, *quia morbus magnus non est*, reliquum est vt sequatur multitudinem materię frigidæ, & crudæ, quare hic Hipp sudorem frigidum procedere dicit ex non calefacto malo, neque attenuato, sed crudo existente, sicuti calidius ex contrarijs. *Demonstratio* *1. Epid*

Consequens facilè sequitur, quia cum materia multa sit, non nisi longum tempus requirit ad sui coctionem.

Quod in febre acuta frigidus sudor duas potissimum causas habet, vel inflammationem internam, vel virium imbecillitatem, quare scripsit Hipp. considerandos esse sudores malos, quippe qui vel fiunt ob inflammationis vigorem, vel corporis exolutionem, in febre autem non acuta, neque maligna, multitudinem crudæ materiæ ostendunt. Cæterum sudor, qui mortem significant, frigidus debet esse, aut in toto corpore, aut circa faciem, & ceruicem, quia tunc causæ magnitudinem arguunt. Sed dices, cur in facie, & ceruice tantum si fiat, mortem denunciat, non sic in brachiis, aut cruribus? Dic quia calor innatus in facie maximè vigere solet; ideo viscera malè habere ostenditur; quod in cruribus, aut brachiis non contingit. *1. adn.* *In Pro.*

Quòd frigidus sudor, vel exit cum frigido corpore, vel cum calido corpore; vel è contra, calidus sudor cum frigido corpore exire solet. Hippocr. primos duos modos intelligit: sed & tertius non minus est lethalis cum acuta febre; quia ex eo significatur exhalatio calidi innati, præcipuè cum præcessit spiratio frigida, vnde Hipp. *Signa lethalia* dixit: *per cutim calidos vapor, si nares prius frigidum spiritum reddiderc*: sed quod eò loci subiungit, contraria vitalia, dubitationem habet, quia si quis cum caliditate respiratione frigidum exudet, malum sanè id habetur. Dic, illud (contrariū) non referri ad prædicta verba, sic vt calida respiratio cum frigido vapore sit bona; sed quòd vitalia signa sunt, non respirare frigidum cum vapore calido, & quæcumque potius calorem naturalem in respiratione indicant, & corporis temperiem per moderatum vaporem. *2. adn.* *6. Epid.* *Sect. 5.*

APHORISMVS XXXVIII. Qua corporis parte sudor, &c.

CVM in duobus antecedentibus de sudore egisset, & quoad tempus, & quoad qualitatem: nunc de illo verba facit, locum assumens, vnde exit. *Connexio.*

Qua corporis parte sudor est, ibi morbus. *Intētio*

Vt per hoc signum partem affectam cognoscere doceat: est enim hic Aphorismus exemplum eorum, quæ supradicta sunt de abscessu partium. *Ratio intētionis.*

Sudor partis, à qua effluit, dispositionem indicat non naturalem; ergo morbum. *Demonstratio.*

Antecedens patet: quia pars, quæ secundum naturam se habet, non solet exudare: vnde scripsit sudores ex morbis fieri, seu calidos, seu frigidos. Consequens probatur, quia omnis dispositio præter naturam dicitur morbus saltem materialiter, licèt non formaliter, quòd est operationes insigniter lædere.

Quòd sudor vel est in parte aliqua corporis, vel in toto: rursus, vel fit ex causa manifesta, vel sine ea, iterum, vel est criticus, vel symptomaticus. Sententia itaque Hippoc. de sudore illo vera est; qui perseuerat, & sine causa est manifesta, & qui in parte vna fit; quia licet etiam sudor in toto corpore morbum totius ostendat, ta- *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

men id in febribus accidit, in quibus non ita curamus de parte affecta; verum non solum iam actu ægrotante homine sudor indicat partis morbum: sed etiam si per sanitatem pars exudare solet, ad illam firmari solet morbus, iuxta illud antea: sed si quæ pars ante morbum laborauerit, ibi morbi sedes.

2. adn. Quod morbi nomine Hippoc. significare solet non solum affectum, sed causam illius, & symptoma; omne denique quod est præter naturam: & ita intelligere decet Aphorismum, vt aliquando morbum, aliquando morbi causam, aliquando symptoma, aliquando hæc omnia adsint in parte, quæ exudat. Rursus, cùm hæc vel per essentiam, vel per consensum esse possint, ita intelligere oportet, vt in parte exudante morbus sit, vel per consensum essentiam, Et hoc Aphorismo habes, homines qui per sanitatem exudant, aut corpore toto, aut manibus, idque, idque frequenter, minus salubres esse, quàm eos, qui non ita exudant: quia sudor ille assiduus indicat, vel sanguinem serosum nimis, vel retentricis infirmitatem.

APHORISMVS XXXIX. *Et qua parte corporis calor, &c.*

Connexio. CVM præcedenti optima ratione annectitur hic Aphorismus; siquidem in vtroque de cognoscenda parte affecta agitur; & sanè tam ille, quàm hic, partes sunt Aphorismi 33. in quo ex labore colligebat partes infirmitatem, & in antecedenti ab excretis, sudore scil. in hoc verò à qualitates mutata affectum loco dignoscere docet.

Intẽtio. Qua parte corporis calor, aut frigus, ibi morbus.

Ratio intent. Vt ex qualitate mutata medicus partem affectam dignoscat, & per consequens infirmam esse, & debilem, quæ intra corpus tales habet affectiones.

Demonstratio. Sanitas in temperie consistit: ergo qua corporis parte calor, ibi morbus.

Antecedens est manifestum, & consequens non indiget declaratione.

1. adn. Quod morbus non est verè intemperies, sed quidpiam aliud intemperiem sequẽs: Medicus tamen non distinguit istas dispositiones, quia parum refert ad curam, sed sanitatem vocat temperiem, morbum autem intemperiem, ideò non est absurdum, intemperiem signum esse ipsius morbi, calidum, scilicet, & frigidum: igitur hic per morbum infirmitatem poteris intelligere, vt (si pars calet corporis, aut friget) infirma sit, & ad illam firmatur postea morbus, sicuti si actu ægrotat, iam ex istis qualitatibus morbus significatur, & perinde affectus locus.

2. adn. Quòd, sicuti de sudore diximus, ad veritatem huius Aphorismi requiritur, quòd pars assiduè patiatur eum affectionem, & quòd à causa manifesta non fiat. Cæterum non modò calor, vti frigus partem indicat affectam, in qua sunt; sed quicumque labor, vt supradictum est, & sudor, & dolor, & coloris mutatio, & tumor. Cæterum cuidam calor erat validus in planta pedis; qui cum alterantibus frigidis remoueri non posset, & facta loci scarificatione, sanatus est; quod ex sanguine eo calescente, nec respirare potente originem haberet calor ille; alter vero in collo, & lumbis eundem sentiens calorem, misso prius sanguine, inde scarificatione reductus est.

APHORISMVS XL. *Quibus in toto corpore &c.*

Connexio. CVM de calore, & frigore in antecedenti tractasset; nunc de mutatione, quæ in illis fit, sermonem instituit.

Intẽtio. Mutationes totius corporis, vt in calore, & frigore, longitudinem morbi indicant.

Ratio intẽtionis. Vt ex hoc vno signo Medicus longitudinem morbi prædicere possit.

Mu-

Mutatio ex calido, aut frigido, seu in colore totius corporis, varios humores significat; ergo longitudinem morbi. *Demonstratio*

Antecedens declaratur, nam varietas illa, varietatem imò contrarietatem causarum indicat. Consequens facilè sequitur, quia multæ affectiones breui superari nequeunt.

Quòd mutatio consideratur vel in qualitate mutata, vel excrementis, vel actione. *1. adn.* Hippocr. exemplum affert qualitatis mutatæ; verum de omnibus vera est sententia, rursus vel mutatio est repentina, vel ex longis interuallis: intelligit præcipuè de repentinis, & præcipuè in febre continua, licet etiam de his mutationibus vera sit sententia, quæ sensim fiunt: potest autem talis varietas mortem significare, si virtutem imbecillem inueniat; sed vbi fortis fuerit, diuturnitas significatur; & non solum diuturnitas, sed etiam difficultas iudicij; & tales maximè sunt febres autumnales.

Quod hic Aphorismus ad febres compositas pertinet; ideo sciendum quod composita febris, vel est confusa, quando humores diuersi in vnum coeunt, vt in tertiana notha, vel est implicita, quando scil. humores in varij loci sunt diuersi, quæ ambæ febres longæ esse solent. Epialæ itaque & Lipyriæ febres sunt, in quibus mutationes fiunt, & caloris, & frigoris, & coloris sicuti & in semitertiana. At dices: Hippoc. laudat mutationem coloris in prognost. An quod ibi intelligit de humorum tenuitate, quæ facile à calore trasmutatur, nec diu durat? At dices iterum: varietas videtur arguere breuitatem; vnde dixit ante, febres, quæ eadem hora corripiunt, longas esse. Sed non concludis, quia aliud est fieri affectionem sine ordine; aliud diuersitas illius rursus in toto corpore intelligere oportet, vel absolutè, vel distributiuè, modò in vna, modò in alia parte. *2. adn.*

APHORISMVS XLI. Sudor multum per somnus factus, &c.

CVM antea dixisset sudorem indicare morbum partis illius, vnde effluit, nunc de sudore agit, qui insanis fieri solet. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones; prima dicit sudoris multitudinem per somnum indicare nimiam cibi copiam, secunda verò purgationem, vbi moderatè comedatur. *Intētio*

Vt ostendat præcauere morbum futurum, tum ex plenitudine, detrahendo cibum; tum ex corruptione, purgando. *Ratio intent.*

Sudor multus per somnum factus grauari facultatem indicat: ergo fit à copiosiori cibo. Antecedens patet, quia natura non potens tantum sustinere copiam, retinere nequit. Consequens probatur, quia supponit bene comedere, & appetere hominem. *Demonstratio.*

Sudor multus per somnum factus in eo, qui modicum assumit cibum plenitudinem, aut cacochymiam indicat, & humorum prauitatem: ergo vacuatione indiget. Antecedens probatur, quia iam plenitudo sanguinis, sicuti cibi, aggrauat naturam, vnde sudor. Item mala humorum qualitas à natura per sudorem solet emitti: vnde dicebat qua corporis, parte sudor, ibi morbus. Consequens patet: quia plenitudo euacuationem indicat, quæ sanguinis missione fit, at cacochymia eam, quæ purgatione. *Demonstratio.*

Quòd multus sudor per somnum factus intelligi debet, si in alia causa euidenti non fiat, vt exercitio, aut sudorificis remediis, aut calido thalamo, seu humido. At dices, si ita intelligamus Aphorismum, non continebitur copiosior cibus in prima conclusione, cum sit causa manifesta. Dic, quòd licet cibus sit causa manifesta, non tamen ita apparet: Cæterum non solum copiosiori alimento significat multus *1. adn.*

M sudor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſudor vti corpus, ſeu potu: quia non minus exſudant, qui multum bibunt, quàm qui edunt: intellige etiam, dummodo non ſit homini in conſuetudine; in hoc igitur caſu minuere oportet, & exercere corpus.

2, adn. Quòd ſomnus, ſi quæ alia cauſa, ſudorem promouere ſolet, qui morbos iudicat: quia viget per id temporis euaporans calor, & adiuuat frigiditas cutis: & quia ſudores, qui in colliquante febre, & animi deliquio fiunt, à ſomno non ſolent fieri, neque etiam multi, neque ex toto corpore, qui nulla indigent vacuatione. Cæterum vbi per ſomnum multus ſudor, ſi modicè aſſumat, indiget euacuatione, & quæ ſanguinis miſſione ſit, ſi plenitudo ſit in cauſa; deinde & quæ purgatione, tum ſuperna, tum inferna, ſi humoris prauitas ſit in cauſa. Cæterum hic Aphoriſmus ferè eandem ſententiam habet cum 8. ſecundi lib. in quo ſcripſit Hip. ſi a morbo cibum aſſumens quiſpiam vires non recipiat, copioſiore alimento corpus onerari indicant; ſi verò modicè epulanti hoc accidat, purgatione indiget: quo in loco Gal. illud *aſſumere*, intelligit, vt fiat cum appetentia, & bene nutriantur: at illud *non aſſumere* ſine appetentia; quare purgatio eſt neceſſaria iuxta humoris peccantis qualitatem.

APHORISMVS XLII. Sudor multus frigidus, &c.

Conuenio. SEquitur Hippoc. ſicuti in antecedentibus, ita etiam hic ſudoris materiam iuxta multitudinem, & tempus.

Intentio. Sudor multus aſſiduè fluens, calidus minorem, frigidus maiorem morbum oſtendit.

Ratio intent. Vt ex ſymptomatico ſudore morbi magnitudo, aut præſentis, aut futuri dignoſcat; at cum maiori periculo in frigido, quàm in calido.

Diuiſio. In duas partes diuidi poteſt præſens ſententia, vt in prima ponat tacitè concluſionem, quæ abſolutè ex continuo ſudore colligitur; in altera verò diſtinctè comparando morbum frigidi ſudoris ad morbum calidi.

Demonſtratio. Sudor ſemper fluens multitudinem materiæ indicat: ergo morbum magnum. Antecedens patet: quia non fluit perpetuo ſudor, niſi a multa materia. Conſequens deducitur, quoniam ſudor multus, & aſſiduè fluens ſymptomaticus eſt neceſſario; quia criticus non ſolet diù durare; ergo morbi magnitudinem oſtendit.

Demonſtratio. Sudor frigidus crudiorem, & magis pertinacem cauſam ſignificat, quàm calidus; ergo maiorem morbum.

Antecedens probatur, quia ſudor frigidus maius ſupra naturā materiæ dominium indicat, quàm calidus, cùm non poſſit calefieri: quare Hippocr. 1. de morbis ex crudo procedere malo, & non ſuperato ſemper talem ſudorem ſcribit. Conſequens manifeſte ſequitur.

1, adn. Quòd ſudor multus ſemper, aut frequenter fluens in ſano morbum futurum indicat; in ægris morbum magnum: nam ſudor criticus vno, aut duobus diebus durat, & morbum tollit non ſic, cùm per totum fluit morbum: frigidus igitur, ſeu calidus ſit, ſemper ſymptomaticus eſt; ſed frigidus, vt vitæ inimicus magis, maius ſemper indicabit malum: omnis igitur ſudor aſſiduè fluens longitudinem morbi ſignificat, ſi calidus fuerit, & vires valeant; verum frigidus non modò morbum longum, ſed lethalem ſignificat, ſi fuerit acutus, etiamſi validæ ſint vires, vt antea dictum eſt.

2, adn. Quòd quædam ſint febres, quæ perpetuum habent ſudorem, & ſi fuerint acutæ, peſſimus eſt ſudor iſte, quia exolutionem indicat. Huius generis ſunt febres Anglicæ, quæ 24 horarum ſpatio hominem tollunt: cæterum 7. lib. Hipp. calidum, ſeu frigidum ſudorem purgationem indicare dixit, in robuſto per ſuperiora, in debili autem per inferiora; cum enim talis ſudor copiam materiæ oſtendat, euacuatione indiget, & reuulſione.

APHO-

APHORISMVS XLIII. *Febres quæ tertio quoque die, &c.*

CVM in antecedentibus Aphorismis de iudicio egisset, quod à sudore sumitur; nunc de eo agit quod à morbo, & potissimum febrili caput. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones: prima docet febres, quæ tertio quoque die vehementius affligunt, esse periculosas: secunda verò habet, easdem, quouis modo intermittant, vacare periculo. *Intẽtio*

Vt in omni febre signum ad prædictionem describat, ac intermittente febrem omnem periculo vacare demonstret. *Ratio intẽt.*

Ideo in duas partes iuxta duas conclusiones Aphorismus diuidi potest. *Diuisio*

Febres, quæ tertio quoque die magis affligunt, & continuæ sunt, acutæ sunt: ergo periculosæ. *Demonstratio*

Antecedens patet, quia biliosæ sunt, & quia continuæ, necesse est esse acutas; vnde scripsit Hippocrat. in continua febre esse morbos acutissimos, & maximè lethales. Consequens manifestè sequitur, quia omnis acutus morbus est cum periculo. *6 Epid. sect. 7.*

Febres, quę quouis modo intermittunt naturam morbum superantem ostendunt: ergo sine periculo. *Demonstratio.*

Antecedens probatur, quia interuallum illud sine febre, significat superari causam morbi, saltem coniunctam, & accessionem facientem; & in illo tempore reficitur natura, & recuperatur.

Quòd febrium quædam sunt continuæ, quædam intermittentes; rursus continuæ, aut accessiones non habent, vt synocha, & causon; aut habent accessiones; & si habent, vel quotidie, vel de tertio in tertium, vel de quarto in quartum. Hippocrates in prima parte de continuis loquitur, quæ de tertio in tertium exacerbantur, quæ sunt biliosæ febres continuæ, vel simplices, vel compositæ, vt in hemitritæo, seu semitertiana: & has potissimum dixit esse periculosas, quia magis sunt acutæ, quam continua quotidiana, aut quartana, quamuis & hæ periculosæ sint, sicuti omnis continua febris. Illud autem (tertio quoque die vehementius affligentes) non intelligere debemus, quoad augmentum mali, sed quòd grauiores sint singulo tertio die, quàm in intermedio; quia si primo modo intelligeret, valdè clara doceret. *1. adu.*

Quòd secunda Aphorismi pars, aut de eadem tertiana intelligenda venit, quæ si fuerit intermitens, periculo vacat: aut de remissione accessionis, ita vt si intermittat, aut declinet, non sit periculosa; aut de omni febre intermittente interpretari licet periculo vacare: quibus omnibus modis vera esse potest sententia. Verum dices; quotidiana, & tertiana notha, & duplex tertiana, non videntur vacare periculo; quamuis sint intermittentes; & ego vidi intermittentem febrem rigore occidisse hominem, erat tamen senex. Dic, quantum in se est intermittentem febrem esse sine periculo; attamen ratione ætatis, ob virium languorem, aut alterius morbi, periculosam aliquando fieri: quinimò febres intermittentes occidere non posse videntur, nisi in continuam transeant. Illud autem *periculosum* dupliciter intelligitur, vel absolutè, vel quòd valdè tale sit omnis febris continua ex primo significatu periculosa est; sed si fuerit ardens, aut semitertiana, de quibus præcipuè loquitur, in secundo significatu talis erit. *2. adu.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XLIV. Quos febres longæ, &c.

Conne-xio. CVM in lassitudinosis febribus sperandum abscessum docuisset ad articulos in 31. Aphorismo; in hoc aliud signum proponit, per quod ad eosdem articulos sperare abscessus oportet.

Intẽtio In febribus longis tubercula ad articulos, vel labores fiunt.

Ratio intẽt. Vt doceat ex morbi longitudine cognoscere euentum illius per abscessum; ac proinde, quòd sicuti breues morbi euacuatione finiuntur, ita longi per abscessum iudicantur.

Demonstratio. Febres longæ vacuatione non finiuntur; ergo per abscessum ad articulos. Antecedens declaratur, quia morbi qui per euacuationem finiuntur, breues esse solent; Consequens probatur, quia duo sunt modi potissimum, quibus terminatur febres, vel per euacuationem; vel per abscessum; & quia articuli paratissimi sunt ad recipiendum, ideo ad eos morbos finiri per abscessum est verisimile.

1. adn. Quòd febres longæ, quædam tales sunt absolutè, vt quartana; aliæ verò dicuntur longæ, quia ex acutis magis quàm decet decidunt, & de his loquitur Hippoc. nam vt scripsit in Prognost. vbi magis, quàm ratio postulat, prolongatur febris, dummodo non adsint mala signa, & potissimum si 20. dies transierint iam sperandus est abscessus ad articulos, & potissimum inferiores: supponit autem febrem continuam, quia intermittens febris non solet per abscessum terminari, cùm materiam per singulas accessiones purgetur; solet tamen etiam terminari quartana per abscessum his, qui ætatem habent consistentem, sicut iuuenibus magis ad articulos. Abscessus itaque indicatur, cùm prorogatur febris, quia cùm morbus, prorogatur sine malis signis, virtus robusta indicatur, sed materia vel multa, vel lenta, vt neque euacuari, neque absolutè concoqui possit.

2. adn. Quòd dixit tubercula, vel labore ad articulos fieri, vel quod tubercula intelligant ad cutim, labores verò ad articulos; vel quod ad glandulas iuxta articulos fiant tumores, vt post aures, vel in collo, & ad ipsos articulos labores, seu dolores. At dices quomodo possunt fieri labores, & dolores sine tuberculis ad articulos? An quia materia poterit contineri in cauitatibus articulorum, aut in cauitatibus, & vasis: primo modo non facit abscessum cum tumore, sed secundo. Cæterum, cùm futurus abscessus prædicitur, poterit medicus arte præcauere abscessum, euacuando materiam aut per aluum, aut vrinas, aut alia ratione.

APHORISMVS XLV. Quibus tubercula ad articulos, &c.

Connexio. CVM in antecedenti de abscessu locutus fuisset, qui sequitur causam internam; nunc de illo agit, qui causam sequitur externam, cibi copiam.

Quibus tubercula, vel labores ad articulos post febres fiunt, ij cibatijs pluribus vtuntur.

Intẽtio Vt Medicus distinguat abscessum, qui ratione febris fit, ab eo, qui à causa externa, & a nimio cibo oritur, quo detrahat victum.

Ratio intẽtionis. Demonstratio. Virtus ita se habet ad alimentum, sicuti ad morbum; ergo vbi quis post febres laborat articulis, pluri alimento vtitur. Antecedens probatur; siquidem morbi superatio, sicuti & alimenti, in coctione consistit; licet morbo si humoris coctio, maturatio dicatur, & alimenti nutritio. Consequens probatur, quia cum natura morbificam materiam prorsus vincere non potest, abscessus facit ad articulos, & labores: ergo cùm non poterit superare alimentum, eadem ratione fient abscessus ob crudam materiam.

Quòd

Quòd aliqui textus non habent particulam illam, *post febres*: aliqui intelligunt, in febribus; alij post febres: vtcumque legas, nimia plenitudo abscessus facere solet. verum cum abscessum potissima causa sit vel longitudo febris præter rationem, vel copia victus, illud *(post febres)* dictum ad differentiam Aphorismi antecedentis videtur, qui ponit febris longitudinem pro signo abscessus hic ergo de conualescentibus magis loquitur; quibus ascessus fieri possunt, aut quia imperfectè sunt iudicati, aut quia licèt perfectè sint iudicati, tamē pluribus cibarijs vtuntur: & distinguitur, cùm a cibi copia fiunt, tum quia præcessit bona crisis, tum quòd appetunt, iuxta Aph. 8. I. lib. quo dixit eos, qui à morbo comedentes non reficiuntur, copiosi alimento vti: qui verò cibum non appetunt, neque assumunt, indigere purgatione. Verum illud post febres acutas intelligere decet: quia post illas magis probabile est oriri a causa externa abscessum, quàm post longas, quippe quæ magis ad abscessum faciendum sint paratæ, quam acutæ. 1, adn.

Quòd non solum vera est sententia hęc, abscessus fieri ad articulos post febres, si pluribus vtantur cibis, sed etiam si paruis vtantur, quamuis quantitate non excedant: quare scripsit Hippocrat. eos, qui in Aeno leguminibus vescebantur, cruribus impotentes factos esse. Antecedens itaque de abscessu est, qui succedit febri, etiamsi nullus committatur error; hic verò de eo qui culpa fit ægroti, quamuis vtraque de causa fieri possit. 2. adn. 2. Epid.

APHORISMVS XLVI. *Si rigor febre non intermittente, &c.*

CVM ante de rigore sexta die adueniente habuisset sermonem, eumque vituperasset, nunc eundem rigorem in considerationem ponit, ad virtutem comparando.

Rigor in continua febre ægrum iam debilem inuadens est lethale. Connexio.

Vt per hoc signum possit Medicus prædicere malum exitum in febre continua, ac proinde omne validum symptoma, si adueniat iam debili virtute esse lethale: vt si cū virium languore, & ægro iam debilitato, vel delirium superueniat, vel conuulsio, vel difficultas spirandi, at si non videat, vel non audiat hæc enim adiuncta debilitati virium per acutas febres mortalia sunt. Intētio Ratio intētionis.

Rigor inuadens ægrum iam debilem in febre continua, victam naturam à morbo significat: ergo mortalis.

Antecedens probatur, siquidem cum supponatur magnus morbus, quia febris ponitur continua, ac debilitas virium, necesse est rigorem superuenientem esse symptomaticum, & non posse naturam morbum superare. Demonstratio.

Quòd frigiditas, rigor, & horror secundum magis, & minus differunt: hic verò omnes tres species prædictas intelligere possumus: at de extremorum frigiditate dicet 48. sequenti: ergo magis de horrore, seu rigore intelligit: qui horror, seu rigor non solum est signum malum in magno morbo cum debilitate virium, sed & causa naturam debilitans, & conquassans. Non supponit autem extremum virium languorem, quoniam rigor in eo fieri posse nequaquam videtur saltem ratione virium tentantium crisim. 1, adn.

Quòd rigor, vel semel inuadit, vel pluries, & hoc, vel in intermittente, febre, vel continua, sententia est de rigore, seu semel, seu pluries inuadat, non in intermittēte, sed in continua; licèt etiam aliquando in febre intermittente in senibus rigor possit interimere hominem, veluti ipse vidi in Ioanne Fatio Genuensi: erat autē senex, & iam per dies 34 febre tertiana duplici laborabat, & rigor accessionis eum interfecit non potente ferre natura: at rarò contingit in intermittente febre iste casus, quia vt plurimū salutares sunt tales febres, rigor aūt in hoc casu, aut naturam indicat crisim tentantē, & non potentem perficere, aut totus morbificus est, & naturam magis prosternens. 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd virtutis debilitas dupliciter contingit, vel per oppressionem, vel resolutionem; rursus, si secundo modo debiles sunt, vel dicuntur tales absolute, vel potestate. Non intelligit Hippoc. de debilitate virium, quæ fit per oppressionem: licet in his aliquando verificari possit sententia; sed de illis intelligit, quibus ob dissolutionem sunt exhaustæ vires, quouis modo id contingat; licet viribus iam prostratis non videatur fieri posse rigor, sed magis frigiditas; at si rigor inuadat hominem viribus valentem & febris non soluatur, tunc difficilè iudicium significat, & morbi longitudinem, non tamen necessariò mortem.

J. adn.

APHORISMVS XLVII. *Excreationes in febribus, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti Hippoc. ex actione læsa, seu qualitate mutata, rigore inquam; ad prænotionem sumeret indicium, nunc ad excrementa transit, quæ per os excreatione pelluntur.

Intētio Diuisio Tres ponuntur conclusiones in textu, & ideo iuxta illas in tres partes rectè diuidi potest; prima asserit excreationes in febribus intermittentibus, liuidas, cruentas, fœtidas, biliosas, omnes malas, secunda ponit bonas esse, si commodè prodeunt; tertia autem idipsum de alui, & vrinæ excrementis pronunciat

Ratio intent. Vt Medicus præcipuè consideret excrementorum qualitatem, seu ad sputum pertineant, quæ de morbis thoracis indicant; seu ad alui excrementa, quæ ventris inferni indicant dispositiones; seu ad vrinas, quarum inspectio magni momenti est venenoso genere.

Demonstratio Excretiones in febre non intermittente liuidæ, cruentæ, fœtidæ, aut biliosæ omnes sunt præter naturam, ergo malæ.

Consequens manifestum est. Antecedens probatur, quia valdè distant à naturali excretione, seu per sanitatem, seu per morbos benè iudicandos. Per sanitatem sputum album est & commixtum, ac lene: verum in morbum thoracis bonum sputum debet esse commixtum ex albo, & flauo, aut subrubro, & flauo, vt in Progn. scripsit: quorum nullus est ex his, quæ hic ab Hipp. numerantur.

Demonstratio Excreationes commodè si prodeant bonæ: hæc conclusio de se clara est. Commodè autem prodire est, quod præcedente coctione fiant, aut iuuent, & dolorem sedent: nec tamen referre oportet hanc conclusionem ad primam, quasi commodè prodire possit aliquando fœtida excreatio, aut liuida; hoc enim est impossibile: sed commodè ad excreationem in vniuersum referre oportet.

Tertia conclusio ex prima deduci potest: quia si in excreationibus illæ, quæ à natura valdè distant, malæ sunt: igitur & in vrinis, & fœcibus quicquid non exit cum iuuamento, malum est; quia non qualia oportet educuntur, si non iuuat: contrà vero si iuuat, qualia oportet educuntur.

P. adn. Quòd excreatio dicitur non simpliciter sputum, sed quicquid screatu educitur, aut per tussim. Excreatione ex capite educi solet materia, tussi verò ex thorace. Cæterũ sputum fœtidum, aut liuidum, non solum malum est, sed lethale; non ita biliosum, aut cruentum, & ideò dixit *malum*. Addit autem *in febre non intermittente*, tum quòd hæc sæpius in ea accidant, tum quia continua febris addit ad malitiam signi.

S. adn. Quòd licet aliquando praua excrementa iudicent morbos, vt si post coctionem appareant (vnde dixit, ante nigram bilem apparentem in principio lethalem, quasi postea si appareat non talem necessariò esset) tamen liuida, aut fœtida excreatio, vel deiectio nunquam bene iudicare possunt morbum, sicuti neque pinguis, ideo talia excrementa nunquam commodè educuntur. At dices, si illud verbum *commodè* ad prædictas excreationes non refertur, nimis redditur sententia clara, & indigna Hipp. quis enim negat, si commodè prodeant, iuuare? an quod commodè exire iu-

namentum

mentum intelligit à posteriori colligens, etiam si aliàs videantur prauæ excretiones? cùm verò ait in fine aphorismi *si quid verò quod non iuuet per hæc loca excernatur, malum*, intelligit non solum malum si nocet, sed etiam si non iuuat, ita vt conuerti velit istam propositionem; si excreta cum iuuamento veniunt bona; si verò non iuuāt non bona, vtcumque appareant; nam aliquando bona natura ostendit, cum reuera talia non sint; aliquando mala, cùm criticè expellantur, attamen iuuant.

APHORISMVS XLVIII. *In febribus non intermittentibus, &c.*

ANtea dixit Hipp. de rigore superueniente in continua febre lethalem esse, cum ægrum debilem apprehendit; nunc de frigore agit, quòd in eadem continua febre apparere solet cum pernicie. *Connexio.*

Frigiditas externarum partium in febre continua cum ardore internarum; & siti, mortale est. *Intētio*

Vt ostendat, quàm sit horrendum symptoma hoc, per continuas febres, si partes externæ frigescant, ardentibus internis. *Ratio intēt.*

Extremarum partium frigiditas cum ardore internarum, & siti pessimum morbum indicat, ergo lethalis. *Demonstratio.*

Antecedens declaratur, quia affectio hæc indicat visceris interni tam grandem inflammationem, vt attrahat calorem, quasi cucurbitula, inuita natura, quòd ex ardore internarum partium, & siti colligitur.

Quòd dixit *in febre non intermittente*, quia in intermittente non est mortale; siquidem in principio accessionis talia ægrum corripere solent: ita etiam aliquando fit lipothymia ex mordacibus humoribus ad os ventriculi confluentibus, & externa refrigerantur cum ardore internarum, & siti; non tamen perinde mortale est malum. Cæterum partes externas intelligere oportet. ipsomet Hipp. auctore in Progn. caput, manus, & pedes internas verò, ventrem, & costas. *1. adn.*

Quòd hic Aphorismus differt à primo septimi lib. in quo dixit, in acutis frigus extremorum malum, tum quòd ille vniuersalior est, tum quod non addit ardorem internarum, neque sitim; ideo non vt hic lethale, sed malum dixit. Cæterum extremorum frigiditas; vel fit a principio febrium, & comitatur illam, vt in lypiria, & ardente febre ex pituita falsa; vel est superueniens febribus continuis, & hoc vel iam extremè debilitatis; vel adhuc cum virium robore de omnibus vera est sententia: At si euenerit primo modo, non ita malum; nec cum superuenit secundo modo sine virium penuria mors euitari potest, verum si tertio modo, ab exhaustu viscerum, & caloris natiui, non solum lethale est, sed propinquam mortem significat, quia ex paucitate caloris aduenit, qui non potest extendi ad partes externas. Quare *lethale*, hic non semper necessariam mortem significat, sed quæ vt plurimum accidat: aliquando enim frigidæ sunt partes externæ, quia obstructio viarum impedire potest, quo minus calor diffundatur, etiam si nulla adsit inflammatio. Lipyria item febris non est mortalis semper, & eius mentionem fecit secundo de morbis, & illius curam affert. Nota verò, sitim additam vt confirmaret inflammationem internam, quia si sitis non adsit, non perinde necessarium fuerit. At dices: si ardent partes internæ, necessario sitis aderit. Dic, non esse necessariam sitim semper, etiamsi ardeant interna, vt si corrumpatur ventriculi temperies, vel si in ore ventriculi multa pituita sit, aut tussis adsit: febres verò ardentes, quæ sine siti sunt, maligniores habentur, quia valdè distant a sua natura. *2. adn.* *Hippoc.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XLIX. *In febre non intermittente, &c.*

Conuexio. CVM suprà, rigorem mortalem statuisset, qui in continua febre ægrum iam debilem inuadit; nunc alia signa proponit, quæ & ipsa cum virium languore mortem significant.

Intētio Peruersio labri, aut supercilij, aut nasi, aut oculi, si audiendi, videndique vis perijt, in debili ægro, ac febre continua, mortem propinquam ostendunt.

Ratio intēt. Vt non solum colligat ex prædictis signis malum euentum, sed tempus illius iam affore demonstret; vnde certius hic, quàm 49. mors spectanda sit.

Demonstratio. Prædicta signa iam extinctam facultatem ostendunt, & penitus superatam: ergo mors propinqua aderit.

Antecedens probatur: nam peruersio oculi, aut naris, aut labij, aut supercilij conuulsionem ex siccitate denunciant: cum verò magnus morbus ponatur continua febris, & virium debilitas, signum erit, extremum mali aduenire. Est autem non solum signum, sed causa mortis propinquæ conuulsio. Sed non videre, nec audire, iam prorsus extinctam indicant cerebri facultatem: hæc enim iam morituris aduenire videmus.

1. adu. Quod virium robur in tribus membris cognoscitur, hepate, corde, & cerebro: in hepate per excrementa dignoscitur, vrinas, scilicet, alui fæces, sputa: in cerebro ex motu, sensu, sternutatione: in corde, pulsu, respiratione, constantia: quæ omnia sunt illarum partium opera: adde ætatem, ani tempus, temperamentum, per quæ omnia, ver robur, vel virium imbecillitas dignoscitur.

2. adu. Quòd ista omnia accidentia tripliciter contingere possunt: aut criticè in perturbatione scilicet præcedente iudicium; aut per abscessum in pessimis morbis, vnde partes mutilantur (sed in vtroque casu adest robur virium) aut sequitur extremam siccitatem, & spirituum consumptionem, quod hic intelligit; & accidunt viribus iam valde debilitatis: sed conuulsio non ita debilitatorum extremè est symptoma; maiorem tamen indicat virium debilitatem sensus imbecillitas. Nota tamen, quod in morbis aliquando accidunt ista, qui non sunt acuti, ac non perinde mortem propinquam indicant, quia fieri possunt ob materiæ defluxum, & per conclusionem explenitudine.

3. adu. Quòd propinquam mortem intelligere debemus spacio 24. horarum futuram, paulò plus, aut minus: accidunt autem talia signa communiter illis, qui moriuntur in febre acuta, & cum ariditate cutis, tales enim conuulsi moriuntur: contrà, quibus dura, & rara cutis, eos cum sudore deficere dixit: fere tamen non vident, aut non audiunt morituri.

APHORISMVS L. *Vbi in febre non intermittente, &c.*

Conuexio. CVM de superuenientibus signis lethalibus in febre continua hactenus sermonem instituisset; nunc eandem prosequens materiam, duo signa valde celebria accipit in eandem intentionem.

Intētio Vbi in febre continua difficultas spirandi, & delirium acciderit, mortale.

Ratio intent. Vt ostendat per ista duo signa posse medicum mortem prędicere quippe quæ magna sint, & grauia, & notatu dignissima, ac proindę contrarium non paruam habere vim ad salutem.

Demonstratio Omnis continua febris ex se periculosa est: ergo cum difficultate spirandi, & delirio mortalis erit.

Antecedens probatur, quia febris omnis continua acuta ferè est, vnde periculosa,

Consequens deducitur, quoniam si morbo ex se periculoso pessima aduenient signa, malitiam addunt, & lethalem faciunt morbum, pessima autem signa duo ascripta quippe quæ phrenitidem ferè faciant.

Quod ista duo, difficultas spirandi, & delirium, vel statim à principio adueniant, vel postea apparent: rursus, si postea apparent, vel durant, aut non durant: si a principio adueniant, & durent, phrenitidem significant, quæ lethalis morbus est, sed si postea appareant, & non durent, possent criticè apparere, & si indicant raptam materiæ ad caput: quòd si durent iam lethalia sunt, & magis quam à principio, quia vires debiliores sunt. Hæc enim duo signa, vel phrenitidem ostendunt pendentem ex cerebri inflammatione, si respiratio fuerit rara, & magna; aut septi transuersi, si inæqualis, & crebra; aut dolorem, aut inflammationem partium pectoris. 1. adn.

Quòd multæ sunt differentiæ læsæ respirationis: alia enim dicitur ablata, alia imminuta, alia deprauata: ablata respiratio in homine viuente esse non potest, quia quamdiù viui, respirare est necesse, quàmuis in hystericis, & apoplecticis quibusdam aliquando ad sensum appareat ablata. Quare de illa Hippocr. mentionem non facit, sed de imminuta, vel deprauata, cuius insigniores differentias Hippocr. libro Epidemior. enumerauit; aut enim est parua, & densa, vel magna, & rara; vel parua, & rara: vel magna, & densa. Rursus, vel est intus parua, extra magna, vel subdupla, aut calida, vel frigida. Magna respiratio, vel talis est, quia multus aer attrahitur, vel quia multum eleuatur thorax, & scapulæ: quæ verò talis non est, sed apparet magna, est pessimum respirationis genus, quod ex virtutis imbecillitate contingit, quæ cum delirio iungitur, & durat; quia non criticè, sed symptomaticè, & ex vi magni morbi prouenire solet. 2. adn.

APHORISMVS QVINQVAGESIMVSPRIMVS.

In febribus abscessus, &c.

SEquitur Hipp. sicuti in antecedentibus, prognosticon in acutis: & accipit tempus euentus, longum, aut breue, cùm de euentu ipso morbi in antecedentibus egisset. Connexio.

Abscessus in febribus, qui primis iudicationibus non soluuntur, longitudinem morbi indicant. Intētio

Vt ostendat morbos, qui in primis diebus iudicatoriis non soluuntur, esse longos, ac proinde Medicum ex eo signo predicere posse affectionis diuturnitatem. Ratio intēta

Abscessus qui primis indicationibus non soluunt febres, sunt actitici: ergo longitudinem morbi indicant.

Antecedens probatur; quia si vel ex toto, vel magna ex parte non soluunt febrem, e multitudine materiæ oriri solent, quam facultas ferre nequit: ergo longus erit morbus. Demonstratio.

Quòd abscessus apud Hipp. significat quemcumque naturæ, motum, seu per effluxionem fiat alicuius humoris, seu per decubitum ad aliquam corporis partem: de quo vtroque modo vera est Hipp. sententia. Est autem abscessus quidam criticus, quidam symptomaticus, quidam medio modo se habens: primo modo solet febrem tollere, vel in totum, vel magna ex parte; at secundo, ac tertio modo, morbi longitudinem ostendit, at purè symptomaticus, non solum longitudinem, sed mortem indicat, si morbus validus sit, & vires non robustæ. 1. adn.

Quòd verbum illud, soluuntur, multis modis exponitur, quibusdam actiuè, sicuti qui abscessus non soluunt primis iudicationibus febrem, longitudinem indicent, 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

dicent, quomodo verisimile est intelligere Hippocr. Alijs verbum passiuè legitur, vt si non soluantur abscessus: quod dupliciter contingit, aut de abscessu, qui febrem præcedit, aut comitatur, qui morbus est, vt phrenitis, pleuritis, si non soluantur primis indicationibus sint longæ: aut de abscessu, qui sequitur febrem, vt de tumore pedum, aut de parotide: si primo modo, etiam vera est sententia: at secundo modo, non item: quia etiam si permaneat abscessus, febris tolli in totum potest.

3. adn. Quòd primæ indicationes in continuis febribus fiunt per quaternarios vsque ad 20 Cum enim acutissimus fuerit morbus, vsque ad septimum, cum exactè acutus, ad 14 aut tardius ad 20. quibus in diebus si abscessus morbos non soluunt, significatur non posse naturam breui morbum soluere. Non dixit autem mortem significare, quia cum morbus sine iudicio transit diem, quo maximè expectabatur, signum est virtutem posse sufferre, & posse vincere morbum, si maximum eius impetum tolerauit: vt Aphorismi sententia sit, si febres non iudicantur iuxta illius naturam, breues breui tempore; breuissimæ breuissimo, longitudo morbi significatur, atque ita melius est exponere Aphorismum, & est magis secundum rei veritatem: nam abscessus si per decubitum intelligas, vt omnes ferè volunt, non fiunt in primus indicationibus, nisi rarò, quinimò ipsa morbi longitudo abscessus huiusmodi signum ponitur: vnde, quibus febres longæ, his ad articulos abscessus fieri dixit.

APHORISMVS LII. Quibus in febribus, &c.

Connexio. MAnifestam habet Aphorismus cum superioribus connexionem; est enim ad euentum morbi prædicendum in febribus continuis, sicuti & illi, & subsequens plurimi.

Intentio *Diuisio* Duas habet conclusiones Aphorismus: prima ponit lachrymam voluntariam in febribus & alijs morbis bonam: secunda verò malam præscribit, cum inuoluntaria est, quare iuxta duas has conclusiones, in duas partes partiri potest Aphorismus.

Ratio intent. Vt ex accidenti notissimo ad prognosticum indicium sumat: lachrymæ enim cerebri, & oculorum nobilissimarum partium, & immo & cordis affectiones indicant.

Demonstratio. Lachryma voluntaria secundum naturam est; ergo bona, aut saltem non mala. Antecedens est, manifestum, sicuti & consequens; indicatur enim sapere hominem, si ob causam flet.

Demonstratio Secunda conclusio à contrario probatur: nam in voluntaria lachryma insueta homini est, ideo mala in febribus continuis, & acutis morbis; quicquid enim naturæ modum excedit, malum est.

1. adn. Quòd lachryma excrementum, est proprium oculorum, seorsum, correspondens sudori: glandulæ enim tunc ad oculos, quæ plenæ sunt humore: & cerebrum hominis humidissimum est, qua ratione solus homo inter cætera animalia flet, & quia magis sentit mala: vnde corde suam cerebro affectionem communicante lachrymantur homines, seu ex mœstitia, seu nimio risu: lachrymantur, etiam aliquando oculi per morbos peculiares ipsorum, quòd expurgentur, vt in ophthalmia, seu lippitudine: lachrymantur, & ob fumum, puluerem, aliamvè causam euidentem.

2. adn. Quòd lachryma inuoluntaria, quæ nullam habet euidentem causam, vel criticè, vel symptomaticè aduenire potest in acutis morbis; criticè enim apparere solet, cum cætera signa bona adsunt, & sanguinis è naribus iudicant effusionem; symptomaticè verò fiunt, vel ob colliquationem cerebri, aut virtutis retentricis imbecillitate; primo modo phrenitidem ostendere solent; secundò verò modo languorem virium ostendunt, quare istæ lachrymæ cum alijs signis malis lethales esse solent.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LIII. *Quibus per febres, &c.*

CVM in præcedentibus multa, ad prognostica in febribus scripsisset; nunc ad morbi magnitudinem dignoscendam produci sententiam. *Connexio.*

Vehementior est febris his, quibus circa dentes lentor quidam obnascitur. *Intētio*

Vt signum sumens a parte notissima, nempè ore, febris magnitudinem ostendat; vnde etiam maior febris vigor, & status illius dignoscatur. *Ratio intent.*

Lentor circa dentes magni caloris est soboles; ergo magnæ febris, Consequens manifestè sequitur. Antecedens declaratur. Nam calor lentoris causa est, resoluens tenuem partem, & relinquens crassiorem vnde etiam colligitur talem in humoribus circa venas affectionem fieri, qualis in oe, qui in ore lentescit. *Demostratio.*

Quòd ex lentore circa dentes non solum vehementia febris dignoscitur, sed eius quoque longitudo; quia non potest fieri lentor ille, nisi materia, & vapor lentoris sit particeps & ideo a pituita. Habet autem lentor circa dentes duas causas, calorem validum, & vapores, qui aut à partibus inferioribus ad os eleuantur, aut ex capite descendunt, & cum saliua mixti lentescunt. Sed cur magis circa dentes dixit, quam circa linguam, & alias oris partes? An quia dentes densiores sunt, quare humor illis facilè adhæret, & lapidescit: item quia dentes forulos habent, & cauitates, quibus adhæret humor; in reliquis verò partibus oris, motu linguæ dissipatur; adde dentes esse extremas partes, ideo in eis, & in labijs magnis lentorem manifestari, nam extrema resistunt magis, quàm media; vnde circa labia vlcera apparent in febribus, & circa manus & pedes in hepaticis, & circa nares pruritus, vaporibus elatis à lumbricis: & circa glandem virgines, licet in vesica morbi sint. *1. adn.*

Quòd ex ore, & eius partibus magna sumuntur in febribus indicia; lingua enim & peccantem humorem ostendit, & multa alia præbet signa, vel resiccata, vel humida, aliovè modo affecta; dentes exsiccati, aut nigrescentes: gingiuæ item ita affectæ mala signa sunt; labra in febribus iam cessantibus exulcerari solent, fauces considerandas esse monuit lib. 3. Prognost. & horrendas esse dixit, si exulceratæ fuerint cū signis malis in acutis febribus: sitis quoque in ore apparet, aut eius carentia. Cæterum lentor ille, qui circa dentes, & os colligitur, abstergi debet semper, quia facit sitim, & insuauitatem. Nota eos, quibus lentor circa dentes innascitur, cogi aperto ore hiare ob magnitudinem febris, vnde etiam adiuuatur lentor ille: frigiditas enim aeris condensans in causa etiam lentoris esse solet. *2. adn.*

APHORISMVS LIV. *Quibus siccæ tusses, &c.*

CVM de febrium vehementia egisset in antecedenti: tunc causon, seu ardentem febrem proponit, quæ omnium ardentissima est, & notissimi accidentis illius, nempe sitis mentionem facit notatu dignissimam. *Connexio.*

Quibus in febribus ardentibus siccæ tusses paulum irritantes perseuerant, non admodum siticulosi solent esse. *Intētio*

Vt causam doceat, cur aliquando in febre ardente sitis non correspondeat ardori; cùm alias signum sit pathognomonicum illius febris, sitis vigens, & valida. *Ratio intētionis.*

Siccæ tusses in ardentibus febribus humectant os, guttur, & fauces: ergo minus siticulosæ. Antecedens declaratur, quia sicca illa tussis humiditatem exprimit ab adiacentibus partibus, quæ paulatim irrigat oris partes. *Demonstratio.*

Consequens sequitur, quia sitis, vel oritur ex pulmone, vel à ventriculo, & augetur in ore; at istis partibus per illam tussim humectatis sitis minuitur, quia ex sicco fit sitis, & intenditur.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd sitis, & linguæ scabrities signa sunt ardentis febris perpetua. Cum itaque
5. adu. sitis non adest in tali febre, vel necesse est corruptam esse facultatem sentientem: vel mentem esse læsam; aut febris ardens nota est, non exquisita; aut denique tussis hæc in causa est, non quòd absolutè non sitiant, sed quòd non pro ratione febris sitiunt. Hippocrates itaque tussim siccam proponit, vt distinguamus à reliquis causis, & minus malam putemus, cum sitis ab ea extinguitur, quia causam habet benigniorem.

5. adu. Quòd tussis, quædam est sicca, per quam nil aut parum admodum excernitur, quædam humida, quæ aliquid expellit: at sicca tussis, aut est maligna, vel benigna, maligna est, quoties ex mala destillatione salsæ pituitæ, aut bilis acris prouenit, vt in tabidis; seu ex pulmonum, aut thoracis vitijs cum inflammatione; & de hac non loquitur Hippocr. qui ipse seipsum explicat. 6. Epid. docens istam tussim, quæ sitim leuat, non debere esse ferinam, quia talis auget potius illam: at de benigna loquitur tussi, quæ sequitur frigiditatem partium thoracis, aut humoris aquei defluxum a capite: ideo talem reperiri scripsit loco citato in lassitudinosis febribus, quæ ortum habuerunt ex labore per frigora, aut humida loca, seu etiam calores; sed nudato pectore, & capite, vnde postea ex aeris inspiratione, & cum loquuntur, excitatur tussicula illa: tales enim febres iunctæ sunt leui cuidam destillationi, quæ ad os, & venas permeans ventriculi, & pulmonis, ac linguæ, aut sitim extinguit, aut minuit, vt non pro ratione febris sitiant. Cùm verò sicca tussis sitim tollere possit, multò magis solet humida: sed hæc in ardentibus febribus raro conspicitur, quæ non pendent ex abscessu thoracis ob ardorem. Has febres scripsit Hippocr. abscessum facere ad articulos, iuxta illud. *Quibus post febres lassitudo est, his ad articulos, aut iuxta*
6. Epid *maxillas potissimum abscessus fiunt*. Addit spirandi difficultatem, & venarum tumorem ad tempora, atque colorem fuscum cum tussi abscessum indicare ad infernas partes.

APHORISMVS LV. *Ex Bubone febres, &c.*

Connexio. CVM supra de abscessibus, qui in febribus fiunt, multa dixisset, nunc de bubone agit, qui abscessus quidam est.

Intētio Ex bubone, febres omnes malæ, præter diarias.

Ratio Vt distinguat glandium tumores malignos ab his, qui benefici sunt.

intēt. Decretoria non iudicantia mala: ergo ex bubone mala est febris, quæ ephemera

Demonstratio non est.

Antecedens vt manifestum accipitur: nam vel mortes, vel recidiuas, aut dolores, aut morbi longitudinem significat. Consequens probatur: siquidem bubones, qui febres faciunt putridas, omnes sunt maligni; nec iudicatorio modo eueniunt.

3. adu. Quod bubo, si propriè accipiatur, tumor est, qui ad inguina fit; communiter autem acceptus fit ad omnes glandulas in emunctorijs: sic sub brachijs, & ad collum fieri solent: & hic accipit in vniuersum omnem tumorem, qui ad partes glandulosas dictas aduenit. Cum verò natura per eos tumores soleat expurgare corpus, hinc fit, vt si sint critici, vel nullam efficiant febrem, aut solum ephemeram; quia signum est non esse malignos, neque intra corpus habere germina: at cum febris putrida est, signum est, vel malignum esse bubonem, ac profundum, vel malum communicari ad partes internas, vnde scripsit Hipp malignos esse, quia germina sunt viscerum, idest, quia malum indicant in visceribus, quorum sunt germina, quæ non circa viscera sunt, vt qui ad ventrem, pessimi solent esse.

3. adu. Quòd bubo aut febrem antecedit, aut sequitur illam, aut cum ea incipit; quouis

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

modo fiat, si febris putrida est, mali sunt. Optimè autem ex febre iudicium sumi, ad bubonem distinguendum: cum enim ephemeræ seruat naturam, benignus est tumor; verum cum putridæ iungitur, iam malignus est: est autem malignus, aut quia profundus, aut quia ostendit malum esse adhuc in visceribus. Putrida autem febris accenditur in bubone, quia vapor, seu ex bubone, seu ex venis, cordi communicatur putridus; sed cum calor solum, tum ephemera fit. Cæterum Hippocr. hanc sententiam vniuersaliorem produxit in hunc modum scribens: *Ex bubonibus febres omnes malæ, exceptis ephemeris; & qui in febribus bubones nequiores, in acutis ab initio decrescentes*; Per quæ docet, qui sunt non solum mali bubones, sed qui pessimi, illic scil. qui cum acuta febre iuncti sunt, & à principio fiunt, & decrescunt febre crescente; tales sanè in peste apparere solent, qni magis ex carbunculo originem habent; & qui ad inguina apparent, non ita praui sunt, sicuti qui ad axillas: conducit autem tales tumores statim incidere, ferro etiam ignito adurere, antequam maturescant; quia ea est illorum natura, vt prius hominem interimant, quàm concoqui possunt.

APHORISMVS LVII. *Febricitantibus sudor, &c.*

CVM Aphorismo 42. ex multo sudore morbum colligeret, & compararet calidum ad frigidum; nunc ex copioso sudore absolutè colligit morbi longitudinē. *2. Epid. sect. 3.*

Febricitanti sudor superueniens sine amotione febris, malum.

Vt demonstret sudorum naturam potissimum æstimandos esse per iuuamentum, aut nocumentum; qui enim febrem vel tollunt, vel magna ex parte leuant, boni, qui verò hæc non faciunt, mali iudicandi, seu semper fluant, quod Aphorismo 42. dictum est: seu per interualla, & quouis die, aut hora veniat. *Intētio* *Racio intēt.*

In duas partes præsens sententia diuidi potest, vt prima conclusionem intentam contineat; secunda verò causam illius. *Diuisio*

Sudor superueniens sine febris amissione, longitudinem morbi indicat; ergo malus. *Demonstratio.*

Antecedens declaratur, quia multam significat humiditatem: at multa humiditas non potest à natura facilè superari, sed longo tempore. Consequens manifestum est.

Quòd sudor sicuti & alia signa decretoria, quæ morbum non iudicant, longitudinem morbi, aut mortem significant: sed Hipp potius longitudinem dixit, quia supponit non adesse signa lethalia; qua ratione etiam dicit supra, abscessus, qui primis iudicationibus febrem non tollunt, indicare morbi longitudinem. Cum verò sudor ille concocta materia expelli nequeat, sic enim tolleret febrem; neque sit naturalis, vt consueta vacuatio, sicut accidit in vrina, & fecibus: immo per irritationem fiat; sequitur, vt grauata natura fiat ex multitudine serosæ materiæ. Intelligit autem sudorem, qui febri superuenit, quamuis, & qui cum febre incipit, eadem ratione longitudinem morbi significet. Et loquitur præcipuè de calido sudore: Nam sicuti frigidus cum aucta febre mortem, cum mitiori longitudinem significat; ita sudor calidus cum acuta, aut continua febre, si cætera non malè habeant, longitudinem indicat. *1. adn.*

Quòd talis sudor non solum malus est in ratione signi, iudicans multitudinem materiæ, & grauatam naturam; sed etiam ratione causæ, quia debilitat ægrum; vapor enim exhalat, qui vel febris materia non est, vel non cocta, vnde corpus debilitatur. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LVII. Spasmo aut tetano, &c.

Connexio. CVM de febribus ephemeris mentionem fecisset in antecedenti; nunc de febre agit, quæ conuulsionibus superuenit; nam cum morbum eum soluit, ephemevim habet.

Spasmo, aut tetano, febris si accesserit, morbum soluit.

Intētio Vt doceat morbum alterum alterius soluendi vim habere, quò Medicus aliquan-
Ratio intēt. do morbum inducere ad alterius solutionem possit; quare & ad prognosticon, & curationem vtilis est sententia.

Febris spamo, aut tentano aduenens, causam morbi tollit: igitur morbum soluet.
Demonstratio. Antecedens probatur, quia febris, quæ succedit conuulsioni, contraria illi est: & per contraria morbus tollitur. Nam cum spasmus, vel tetanus febre antecedat, signum est à repletione fieri, & maxime cum nulla præcessit vacuatio manifesta: quæ repletio ex crasso humore, & frigido, seu vapore eiusdem generis fieri solet: & febris adueniens dupliciter confert, & vt signum indicans naturæ robur, morbum contrarium excitantis: & vt causa, quia crassum illum humorem seu vaporem coquit & dissoluit, quare scripsit melius esse febrem superuenire conuulsioni, quam è contra.

Quòd per spasmum conuulsionem indicat eam, quæ cum manifesto motu fit, aut
1. adn. membri torsione; per teta non autem eam intelligit, quæ non habet manifestum motum, neque membrorum contorsionem, quam distensionem appellat Celsus. Febris verò quæ superuenit, aut magna est, aut parua, aut mediocris: non de magna, quæ vires dissoluit, neque de parua, quæ super morbum nequit: at de mediocri intelligit, qualis ephemera est: aut quartana. Quòd verò de conuulsione dixit, de cæteris frigidis morbis intelligendum est, vt apoplexia, paralysi, epilepsia, ac resolutione.

Quòd morbus frequenter morbum tollit. Nam regius morbus febre adimit, pa-
2. adn. ralysis apoplexiam. An verò liceat Medico febrem inducere, negant aliqui, quod timeant, ne accendatur acuta, & maligna febris, ob corporis impuritatem, & repletionem; at non inconuenit in extremis morbis extrema tentare remedia, & vbi virium robur adest: ita Hipp per infusionem aquæ frigidæ plurimam in iuuene Euarco, media æstate, febrem inducere tentat in tetano.

3. adn. Quòd calor in nobis vel agit in ratione innati, ac temperati, qua ratione magnam vim habet coquendi, & assimilandi, aut in ratione caloris, vt febrilis est, qui magnam vim habet attenuandi, & incidendi, ac propterea minus coquendi, & transmutandi; hinc fit, vt non possit calidum temperatum superare causam conuulsionis, quæ admodum frigida est, & impacta neruis, nisi extraneus accedat, qui sua calefaciendi vi attenuet, & dissoluat morbi causam.

APHORISMVS LVIII. Si febre ardenti laboranti, &c.

Connexio. CVm in antecedente de febre superueniente conuulsioni egisset, quæ ad calorem pertinet; nunc de rigore febri accedente agit, qui febri est oppositus; & sicuti febris morbum soluit in superiori, ita hic rigor.

Intētio Febre ardente laboranti, si rigor superueniat, soluitur morbus.

Ratio intētionis. Quò doceat, rigorem non esse eo casu timendum, quinimò ex eo futuram salutem sperandam esse.

Demonstratio. Rigor adueniens ardenti febri, morbi causam euictam, etiam per sudorem euacuandam indicat; ergo soluetur morbus.

Antecedens declaratur, quia rigor ille exoritur ex vaporibus, qui ad sensibiles partes a natura transmittuntur, cum iam cocta est materia, qui pungetes musculos

sum-

fummam concuffionem inducunt; indè verò roborato calore in fudorem refoluuntur vapores, alia vè fequitur excretio. Confequens manifeftè fequitur.

Quòd dixit, in febre ardente, quia hæc facillimè per fudorem iudicari poteft magis, quàm reliquæ febres, & quia febres intermittentes non foluuntur neceffario rigore fuperueniente; fupponit autem non adeffe mala figna, fed robur virium, & præceffiffe coctionem, ac diem criticam; nam rigores, qui fexto die adueniunt, difficilem habere iudicationem fcripfit. Quamuis autem talis rigor fudoris fit præcipuè indicium; eft tamen etiam vomitus iudicatiuus.& alui fluxus. At dices: fi rigor non femper foluit ardentem febrem, nifi cum prædictis conditionibus, cur dixit abfolutè foluere ilam? Dic, quia plerumque foluit; nam rigor in tali febre ferè criticus eft, & crifes plerumque funt ad bonum. 2. Aphorif. 13. **1. adu.**

Quòd febris ardens alia eft exquifita, quæ ex pura bile exoritur in magnis vafis putrefcente, cum perpetua fiti, linguæ fcabritie, pulfu celerrimo, ardore eximio, alia eft notha, quæ ex fanguine, vel falfa pituita ortum ducit: de omni ardenti vera ardenti vera eft fententia, licèt magis de exquifita. Caret autem talis febris rigoribus; & acceffione, nifi cum maligna eft, aut ex caufa procatharctica, aut ex vtero originem duxit, indè incipit cum rigore: Aut illum aliquando habet inordinatum, vnde videas plurimos ardenti febri correptos in Epid. in quibus febrim à rigore incepiffe notauit Hippocr. Solùitur autem febris ardens exquifita non modo fudoribus, fed alui fluxu, vomitu, vrina, hemorrhagia. Cæterum ficuti natura inducens rigorem foluit ardentem febrem, ita Medicus, quafi illius imitationem, gelidæ aquæ potum in ardenti febre concedit, quafi rigorem inducens, ad quem, vt vomitus, vel fudor, vel alui fluxus commoueri folet: non tamen ea refrigeratio per extremã fanguinis euacuationem in exquifito caufone fieri debet, vt aliquando innuit Gal. quia illa potius cum maximo nocumento ægri tentatur, & bilis irritatione, quàm cum aliquo notabili iuuamento. **2. adu.**

APHORISMVS LXI. Exquifita tertiana, &c.

CVM de continua febre biliofa in antecedenti egiffet; nunc de intermittente agit, quæ tertiana dicitur, & exquifita, & ficuti præcedens, ita hæc fententia in prognofticum fcribitur. **Connexio.**

Tertiana exquifita feptenis circuitibus ad fummum terminatur. **Intẽtio**

Vt doceat, & euentum falutarem, ac tempus illius in tertiana febre, ac proinde dies in intermittentibus fecundum acceffiones effe numerandos. **Ratio intẽt.**

Tertiana exquifita leuis morbus eft, & caufam habet facilè alterabilem: ergo intra feptem circuitus terminabitur ad fummum. **Demonftratio**

Antecedens probatur, fi quidem leuia habet fymptomata, & intermittit exactè talis febris: caufam verò habet bilem exquifitam, quæ facilè in fudorem abit, aut per vomitum, vel aluum excernitur. Confequens probatur, quia idem eft terminus magnorum morborum, & leuium, vbi caufa eadem eft: at dies 14. terminus eft continuæ biliofæ, & ideo 7. circuitus intermittentis biliofæ. **1. adu.**

Quòd quælibet febris (feu tertiana fit, feu quotidiana, feu quartana) vel exquifita dicitur & pura, vel impura, & notha. Exquifita dicitur febris, quando humor, qui illius caufa eft, eft fincerus, nec alteri mifcetur, & ideo fua propria feruat fymptomata. Impura verò, & notha, cum mifcetur alteri. Exquifita itaque tertiana cum rigore inuadit ftatim valido, & calor acris eft, fitis quoque ingens, acceffio 12. horas non tranfcendit, definit ad exquifitam infebricitationem cum fudore, vel alui fluxu, mala non habet fymptomata. At notha tertiana cum ex bile, & pituita commixtis conftet, longam facit acceffionem, & potius cum horrore incipit, nec exactè inter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

intermittit, & denique signa vtriusque humoris habet. Quod itaque in tertiana dicitur, in quotidiana, & quartana, eadem ratione intelligendum venit. Cæterum Hippocr. de exquisita loquitur, quia notha tertiana ad longum tempus se extendit: est igitur salutaris tertiana, & non lethalis, & breuis, quia vltimus tertianæ terminus est septima accessio, nisi quid superueniat: ideò in senibus ob virium imbecillitatem in alias transit febres, & cum periculo esse solet aliquando.

De morbis.

Quòd ex hoc Aphorismo habes, dies in febribus intermittentibus non esse numerandos, sicuti in continuis, sed secundum accessiones. At dices: septima accessio incidit in 13. diem: ergo non erit iudicatorius 14. Dic quòd licet accessio sit 13 die, tamen ex acta terminatio est in 14. & dies illa septimæ accessionis diei decimęquartæ assumit etiam partem. Non posuit autem Hipp. terminum in quotidiana, & quartana, quia non habent eum certum, sicuti tertiana: constituitur tamen terminus ad proportionem, sic vt tertianæ accessio longissima sit 12. horarum, & terminus longissimus accessio septima; quotidianæ accessio horrarum 18 terminus 60. quartanæ horarum 24. terminus 170. Cæterum sicuti exquisita tertiana, breuior est notha; ita quartanæ, & quotidianæ nothæ breuiores sunt exquisitis, & præcipuè cum bili admiscetur melancholia.

2. adn.

APHORISMVS XL. Quibus per febres aures, &c.

Connexio. CVM 28. huius manifestam habet connexionem: nam in illo agit de transmutatione humoris ad partes superiores, seu inferiores per surditatem; hic verò de solutione agit ipsius surditatis, quæ in febribus frequenter accidit.

Intētio Quibus per febres aures obsurduerunt, his sanguis ex auribus effluens, aut perturbata aluus, morbum soluit.

Ratio intent. Quò Medicus eas vias, præcipuè surditatem soluere cognoscat, ac perindè imitantando naturam, prædictas euacuationes commoueat.

Demonstratio Sanguinis effusio per nares, aut alui fluxus, in febribus causam surditatis tollunt: ergo ipsam surditatem.

Antecedens probatur: nam surditas in febribus, aut est critica, aut symptomatica: vtroque modo fit, bile, aut sanguine ad caput elatis; igitur hæmorrhagia sanguis peccans, alui fluxu bilis educitur, quæ causa sunt surditatis, illic deriuatione, hic verò reuulsione.

2. adn. Quòd surditas critica, vel indicat sanguinis missionem è naribus, vel parotidas; symptomatica verò insaniam futuram demonstrat. Soluitur autem surditas, cum per euacuationem tollitur, potissimum per has duas vias, quas enumerat Hippoc. sed per abscessum quoque finiri solet maximè ad infernas partes, ad coxas scil. aut crura. Loquitur autem Hippocr. non de surditate confirmata, & quæ frigidam causam habet; sed de illa, quæ fit in febribus ex raptu humorum tenuium ad caput.

APHORISMVS LXI. Febricitantem nisi diebus, &c.

Connexio. CVM supra docuisset Hippocr. rigores sexti diei iudicationem habere difficilem modò in vniuersum diebus agit, quò ad paritatem, & imparitatem.

Febris, nisi diebus imparibus reliquerit solet reuerti.

Intētio Vt Medicus cognoscat magnam vim dierum imparium, & proinde ad perfectam iudicationem ex illis signum sumendum esse.

Ratio intēt. Conclusio, vt experientia satis comprobata ab Hipp. supponitur, potest tamen hunc in modum probari

Demonstratio. Motus parium dierum non est à natura institutus: ergo si in illis morbus finiat,

solet

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

solet reuerti. Antecedens probatur, quia natura in die impari expellit, ac trahit in pari; habent etiam dies impares virtutem suam à cœlo, pares verò à morbo. Consequens deducitur, quia cum motus ille sit naturæ coactæ, vt plurimum non potest exactè finire morbum, sed reliquiæ remanent, quæ, vt secundo libro scripsit, post crisin recidiuas facere consueuerunt.

Quòd è diebus quidam sunt verè pares, quidam verè pares, quidam verò medij inter hos; Pares dies absolutè sunt; secundus 6.8.10.18.22. Impares autem verè tales sunt: tertius, 5.7.9.11.17.21. Dies verè medii, qui sunt vtriusque naturæ, & dicuntur 4.14.20.40.60.80.120. qui dies, si numerentur quantitate materiæ, verè pares sunt; at ratione septimanæ, impares dicuntur; quare fit, vt Hippoc. hic pares intelligat solum absolutè non hos, qui sub imparibus continentur. *1. adn.*

Quòd dies critici, quidam sunt absolutè tales, & sunt omnes impares, seu re vera tales sint, seu ratione septimanarum; quidam verò secundum quid, ac tales sunt verè pares: quia in quibusdam morbis accessiones per dies pares fiunt, & ideo in illis crises contingunt, vt 1. Epidem. scripsit Hipp. Attamen quia ferè tales morbi difficilis sunt iudicij, ideo scripsit; recidiuas fieri in diebus paribus, quòd rarò perfecta iudicatio in die pari contingat: aliquando tamen contingit, vt in Larissa Virgini accidit, quę sexto die largiter per nares sanguinem emisit, quamuis id tribuendum sit mensibus, qui postea largiter efluxerunt. Non igitur hic de sola biliosa febre loquitur, neque de morbis acutis, qui intra quatuordecim dies iudicantur, at de omnibus absolutè acutis, ex quacunque causa fiunt. At dices; morbi, qui per pares dies accessionem habent, si incideret crisis, in impari die, recidiuarent: ergo dies par, non minus quam impar, est iudicatorius. Dic, dies impares bene iudicare, & plurimum, rarò malè: contrà verò accidit in imparibus. *2. adn.* *sect. 3. Epid. agro 12*

Quòd morbi omnes acuti per impares dies mouentur, & per illos habent impetus: sed accessiones dicuntur pares, cum ob magnitudinem, aut morbi malignitatem anticipat accessio, aut durat magis, quàm decet, vt apprehendat de die, antecedenti, vel subsequenti tertiam diem. Cæterum Vales. hic per dies impares intelligit iudicatorios, vt sit sermo, nisi in diebus iudicatoriis febris reliquerit, solet reuerti: sed pares sunt iudicatorij, ideò comprehenderentur, nisi per iudicatorios intelligas & verè impares, & qui ratione septimanæ tales sunt. Hippoc. 3. Progn. hunc amplificat Aphorismum, vt febres, quæ neque in diebus iudicatorijs, neque cum signis decretorijs recesserunt, solent reuerti. *3. adn.*

APHORISMVS LXII. *Quibus super febres morbus regius, &c.*

CVM in antecedenti sententia de diebus criticis egisset, nunc peculiarē abscessum, qui per morbum regium fit, ad eosdem dies comparat. *Connexio.*

Malum est morbum regium superuenire ante septimam diem. *Intētio*

Vt ostendat, non solum abscessum, qui a regio morbo accidit, malum ante septimum, sed omnem alium abscessum ante illum diem fientem: ac proindè vt doceat septimam diem esse regem, & coctionis perfectionem ex eo sumendam. *Ratio intēt.*

Abscessus, qui non iudicant, sunt mali: ergo morbus regius ante diem septimum malus. Antecedens est manifestum. Consequens probatur: quia regius morbus abscessus quidam est, & cum ante septimum fiat, vel fit symptomaticè ratione morbi, ac tunc malus est, vel fit ratione crisis, & tunc etiam est malus; quia cum coctio ante septimum apparere non possit, & præcipuè ex morbo per abscessum iudicando, qui ex tenaci materia constat, non potest crisis illa esse perfecta; & quamuis ratione causæ aliquando possit, nunquam tamen ratione signi. *Demonstratio.*

Quòd morbus regius duplex est: flauus, qui ab hepate; niger, qui à liene exoritur. *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Hippocr. itaque de primo intelligit, quia niger rarò ex acutis accidere solet. Rursus, vel est malus ratione signi, vel ratione causæ: ratione signi semper malus est regius morbus; ratione causæ non semper: Ideo Auerrois instantia non est contra Hipp. qui semper ratione signi intelligit malum. Valesius intelligit per septum diem decretorios dies, ac si dicat: morbus regius, qui die iudicatorio non fit, malus: numerauit autem diem septimum, quia princeps est omnium dierum. Cæterum aliquando ante septimum bonum esse regium morbum, dixit Hippocr. si rigor præcesserit, quia ex eo robur naturæ significatur.

1. adn. Quòd licet supra dixerit sudor est bonus tertio, & quinto, non sibi contradicit, quia sudor crisim facit per euacuationem, morbus regius per abscessum. Quare non potest ante septimum diem esse bonus, & licèt ante septimum à morbo aliquando liberet, timor tamen est, ne succedat hydrops. Cæterum lib. de iudicat. morbum regium cum singultu, quinta die aduenientem lethalem dixit, tunc enim iecoris sequitur inflammationem validam.

APHORISMUS LXIII. Quibus in febribus certo die, &c.

Conuexio. DIxerat superius Hippocr. rigorem febrem ardentem soluere, quæ continua est; nunc eundem rigorem soluere intermittentem docet.

Intẽtio Quibus in febribus certo die rigores repetunt, eodem febris soluitur.

Ratio intent. Vt Medicus ex rigore solutionem febris, & in febricitationem prædicere possit: nam sicuti in continua febre rigor totum morbum soluit, ita in intermittente partem morbi.

Demonstratio Rigor indicant materiam febris a natura pelli extra venas, & illa esse tenuem: ergo quo die repetit rigor soluetur febris.

Antecedens declaratur, quia rigor fit transmissabile â venis, seu foco putredinis ad partes sensiles. Consequens probatur: siquidem vel sudore, vel alia vacuatione, aut per aluum materia illa educitur.

1. adn. Quòd rigor, quantum in se est, indicat febris solutionem, seu illa sit continua, seu sit intermittens. Verum si quando ad rigorem febris non soluitur, id ob virtutis imbecillitatem, aut morbi malignitatem contingit. Cum verò febris fit vel continua, vel intermittens: & si continua, vel cum accessionibus, vel sine illius; iterum rigor, vel fit ordinatus, vel sine ordine, dico, quod intelligit de febribus omnibus, sed potissimum de illis, in quibus rigor repetit ordinatus, quia rigor inordinatus non soluit necessariò febrem; ideo multi, vt in Epid. patet, febricitare cæperunt cum rigore, & rursus rigor apprehendit sine solutione, quia talis rigor inordinatus est, sed cum repetit ordinatè, vt tertianis, & quartanis, soluitur febris.

2. adn. Quòd solui febrem in die rigoris dupliciter intelligitur, vel quod tota febris soluatur, & hoc non est necesse, cum solum febris illa soluetur, quæ cum rigore apprehendit: vel quod febres rigoriferæ non soluantur in totum, nisi qua die rigores fiunt, hoc est accessiones, quia plerumque cum rigore, aut horrore, aut frigore incipiunt, & hoc pacto etiam vera est sententia. Quidam igitur rigoris nomine, etiam frigus intelligunt ac horrorem: alij solum verum rigorem, & hi melius, quia febres semitertianæ, & nothæ extensæ, & quotidianę cum non habeant verum rigorem, non soluuntur in die rigoris. Cæterum solui febrem in die rigoris, intellige tu, nisi sit cum alia coniuncta, aut alia adueniat, antequàm finiatur, vel committatur error aliquis.

Quòd, vt suprà diximus, Hippocr. vult in intermittentibus numerandos esse dies per accessiones: vnde fit, quòd quartana, licèt de quarto in quartum corripiat, & ideo per eos dies soluatur febris per hanc sententiam, non tamen repugnat superio-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ti, in qua dixit reuerti febrem, quæ in diebus imparibus non iudicatur: quia quartana, nisi in accessione impari rectè finiri nequit: quamuis per pares repetat dies. Hic verò nota rigorem verum, quantum, in se est, febrem iudicare intermittente: ideò cum superueniente rigore per circuitum non soluitur febris, necesse est hanc complicatam esse cum alia, vel continua, vel intermittente.

APHORISMVS LXIV. *Quibus per febres morbus regius, &c.*

CVM dixisset antea regium morbum reprobandum esse, cum ante diem septimum aduenit, nunc docet, quando laudandus sit idem morbus superueniens. *Connexio.*

Regius morbus febri adueniens septimo, nono, vndecimo, aut quartodecimo bonum, nisi dextrum hypochondrium sit durum. *Intẽtio*

Vt doceat, qua die regius morbus adueniens soleat morbum soluere, & proinde non solum iudicatoriam diem facere laudabilem crisin, sed quòd necesse sit præcedere coctionem. *Ratio intẽt.*

Morbus regius prædictis adueniens diebus sine duritia hypochrondrij criticus est: ergo bonus. Antecedes patet, quia dies criticus ferè indicat bene mouere naturam mollities hypocondrij dextri indicat absolutam crisim, & robur iecoris, & proinde nullam in eo obstructionem, inflammationem, aut scirrhum, permansisse. Consequens manifestè sequitur. *Demonstratio*

Quòd in parte vltima Aphorismi docet, non esse bonum si dextrum hypocondrium sit durum, per quæ indicat in die iudicatorio factam crisin, sed imperfectam, & cum aliqua iecoris obstructione, uel tumore: vnde non sufficit dies critica, nisi præcedat coctio ad perfectum iudicium: licèt enim finiatur morbus per eum abscessum: remanente tamen duritie hypocrondrij timor est de hydrope, hepate malè affecto; hydropes autem ex acutis morbis omnes pessimos esse, & lethales in *Progn.* scriptum est, & qui ex hepate proficiscuntur & lũbis difficiles enim sunt tumores, & hypochondrij obstructiones, quæ non ita facilè amoueri, & per totam vitam permanere soleant. Cæterum lib. de iudicat. scripsit Hippocr. quòd, vbi in febre ardente morbus regius accedit, non solent amplius exsudare; quia bilis illa, non est ita tenuis, & facilis euaporationis; aliquin posset natura eam per sudorem pellere non inducto regio morbo per abscessum. *1. adn.*

APHORISMVS XLV. *In febribus circa ventriculum, &c.*

CVm de morbo regio locutus esset Hippoc. qui ipsius iecoris est affectus nunc de ventriculi affectione loquitur in febribus. *Connexio.*

In febribus circa ventriculum vehemens æstus, & cordis morsus malum. *Intẽtio*

Vt non solum morbi magnitudinem per hæc signa medicus prædicere possit, verum etiam locum ipsius morbi ventriculum esse comprehendat. *Ratio intent.*

Morsus & æstus vehemens circa ventriculum in febribus, magnum indicat morbum, & mali moris, ergo mala. Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur: nam ex ardore magno febris magnitudo, & ex morsu malignitas comprehenditur. *Demonstratio*

Quod omnes hi Aphorismi, cùm febrem nominant, intelligendi sunt de ea, quæ continua est, quia de morbis acutis potissimum traditiones edocet, & illi cum febre perpetuo ferè iunguntur. Vbi igitur vehemens æstus circa ventriculum, & morsus accti cum febre continua, timor est inflammationis, aut erisypelatis, aut vehementis ebullitionis circa os ventriculi: verum si sine febre hæc accidant, superna purga- *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tione indigere hominem supra Aphorismo 17 edocuit.

Quòd æstus circa ventriculum duplicem habet sensum: vel quòd sit iuxta partes costarum, & ventris, vt in Prognost. dictum est, cum frigiditate extremorum; vel quòd æstus sit propriè circa ventriculum. Rursus per cordis morsum, vel intelligit propriè ipsius cordis anxietudinem, aut palpitationem; vel cordis nomine intelligit os ventriculi, nam Græci os ventriculi, Cor appellant; si primo modo intelligas, vel per essentiam, vel per consensum id contingere potest: & si per essentiam fiat, non solum malum; sed valdè malum erit; at si æstum vehementem ventriculi, & illius morsum intelligas; malum est, quia signum est aut inflammationis, aut erisypelatis, aut febris ardentis, cuius causa sit in venis ipsius ventriculi: hi sunt illi, quos in Progn. dixit Hippoc. nudos habere pedes, & distractos, quamuis non sint valdè calidi.

1. adn.

Quòd duo illa symptomata criticè possunt aduenire, & tunc non durant, & signa coctionis præcesserunt: sunt enim vomitus indicia; at hic intelligit, quòd durent, bilem tunicis ventriculi hærentem: vnde omnem anxietudinem sine vomitu damnauit Hippocr. nam bilis aut in venis, aut in membranis adhæret, ita, vt non facilè educi possit. Solent autem dolores, & morsus ventriculi maximè ad autumnum fieri, aliquando à mordaci humore, seu vapore, aliquando ex lumbricis mordentibus.

2. adn.

APHORISMVS LXVII. In acutis febribus, &c.

Connexio. CVm in antecedenti sententia duo symptomata grauia assumpsisset ad prædictionem in febribus; nunc alia duo assumit in eandem intentionem.

Intent. In acutis febribus conuulsiones, aut circa viscera vehementes dolores, malum.

Ratio intent. Vt ex symptomatis hisce duobus ad malum euentum prædicendum Medicus fundamentum habeat

Demonstratio. Conuulsio, aut circa viscera vehemens dolor, in acuta febre, morbi augent magnitudinem: ergo mala. Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur: siquidem hæc accidentia acutæ febri superuenientia, vel cerebrum, vel viscus aliquòd valdè ægrotare indicant, sicut suprà ex morsu, & æstu ventriculum.

1. adn. Quòd febris acuta, vel sequitur aliquam inflammationem internarum partium, vel nullam: de vtraque vera est sententia Hipp. malum enim est, si à principio febris cum conuulsione, aut magno dolore viscerum inuadat: verum si sine aliquo abscessu sit febris, seu conuulsione, & superueniant ista, vel ambo, vel alterum istorum, adhuc peius est, quia vires non ita sunt validæ, & eas superari indicatur: Cæterum conuulsionem hic in vniuersum accipit, seu ab inanitione, seu repletione fiat: ita etiā dolorem accipit in vniuersum: quare dixit malum, non item lethale: igitur conuulsio grauiter cerebrum offendit: dolor magnus circa viscera, vel inflammationem, vel intemperiem validam esse ostendit: vt plurimum autem abscessum sequitur, qui in pus vertatur: vnde scripsit a diuturno partium ad ventrem attinentium dolore suppurationem fieri. Sunt item non sublimes, & profundi viscerum dolores, qui & circa iecur, lienem, pulmonem, renes, septum transuersum fieri solent.

APHORISMVS SEXAGESIMVS SEPTIMVS.

In febribus per somnum, &c.

Connexio. RVrsus hic sicuti superioribus duo assumit symptomata ad euentum in febribus: & sicuti conuulsionem in antecedenti, ita etiam hic eam assumit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

In febribus per somnum pauores, aut etiam conuulsiones malum portendunt. *Intent.*

Vt ex his, quæ per somnum accidunt in febribus, euentum morbi ostendit. *Ratio intent.*

Pauor, & conuulsio per somnum grauem cerebri affectionem indicant:ergo mala. Antecedens declaratur, quia conuulsio, ac timor, cerebri sunt affectiones, & & indicant atrum humorem, & malignum vellicare neruos, & cerebrum,& proindè futuram grauem in capite affectionem. *Demonstratio*

Quòd conuulsiones,& pauores per somnum pueris sunt familiares, seu ex lactis corruptione fumos retro eleuante, seu ob vermium morsum, seu quod se destitutos videant,& cadere imaginentur: verum accidunt etiam adultis, qui cerebro sunt calido, humido, quos scripsit Gal habere interruptos somnos, & imaginationibus plenos; verum cum in acuta febre accidunt, vt hic intelligit Hipp. tunc mala sunt dupliciter, quia per somnum accidunt, quo tempore deberent homines quiescere, cum etiam, quia maligna febris arguitur. At dices Hippocr. voluit lethalem esse laborem ex somno, qua igitur ratione modò malum dicit? An quòd intelligit hic in vniuersum, seu in somno accidant, seu ex somno, ibi intelligit cum post somnum accidunt, & durant; vel dic cum Cardano, hic intelligere in principio morbi; at loco citato in declinatione, vel statu quo tempore lethale est, & non solum malum. *1. adn.* *2. Aph.*

Quòd ista duo symptomata sunt valdè cognata; vndè scripsit in Coacis Hippocr. timorem, ac tristitiam præter rationnm in conuulsionem finire; ratio est, quia humor malignus, ac teter caligniositate cerebrum feriens timorem inducit.at sua multitudine replens, conuulsionem; quare scripsit Hippocrat. timere homines per somnum, cum repentè bilis per magnas venas ad cerebrum rapitur, & ea ratione perturbari; verum sedari eam turbationem cum sanguis regreditur: qua ratione morbum fieri non est dubitaudum, sangninis, inquam, motu ad cerebrum, mox retrocedentis. *2. adn.*

APHORISMVS LXVIII. *In febribus spiritus &c.*

Manifesta est huius textus connexio cum antecedentibus: si quidem de conuulsione, & spirandi difficultate est, sicut antecedentes, & in febribus acutis ad prædictionem prolati. *Connexio.*

In febribus spiritus offendens, malum est. *Intentio*

Quò Medicus prædicere possit conuulsionem futuram, ac proinde malum euentum, vbi sequitur offendentem respirationem. *Racio intēt.*

In duas partes seca ur hic aphorismum; in prima ponitur intenta conclusio; in secunda verò causa illius adducitur. *Diuisio*

Offendens spiritus conuulsionem in febre denotat:ergo malus. Consequens manifestè deducitur. Antecedens declaratur: siquidem spiritus offendens,seu violenta respiratio,non fit, nisi quia thoracis musculi, & septum transuersum conuelli incipiunt; vnde cerebro communicata affectione, conuulsio sequitur. *Demonstratio.*

Quòd spirandi difficultas differt à respiratione offendente, licet communiter vtrũque vtroque nomine significari possit difficultatis: ergo spirandi præcipuè sunt quatuor differentiæ, prima est rara, & magna, quæ delirium ostendit; secunda rara, & parua, quæ extinctionem caloris monstrat; tertia, magna, & frequens, quæ incendium denotat: quarta frequens,& parua,quæ dolorem, aut inflammationem indicat in partibus supra septum transuersum. Aut offendens respiratio dicitur inæqualis & interrupta,similis illi, quæ fit plorantibus pueris, quam Hipp. duplicem intus reuocationem appellat, de hac intelligit Hipp quæ vel sequitur siccitatem, vel materiæ motum per neruos, & musculos ad cerebrum. *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd Hippocr. quarto acut. ex magna attractione aeris per nares conuulsionem prædicit; nam narium pinnæ valdè aperiuntur, non potentibus thoracis musculis complere respirationem; quòd vel extremam imbecillitatem ostendit, vel conuulsorium musculorum, thoracis motum, non potentibus ipsis attrahere spiritum ad sufficientiam. Ex hac autem conuulsione mortem prædicere docet, cum vniuersalis futura denuncietur. Cauendum tamen, ne criticè talis fiat respiratio, & distinguenda, vt rectè prædicere possis.

1. adn.

2. adn. Quòd respiratio homine sano existente, & bene valente non fit, nisi ope septi transuersi languente verò iam facultate, thoracis musculi in auxilium veniunt; vbi autem iam imbecillior est natura, accedunt musculi, qui ad caluiculas sunt, quibus operantibus, spiratio fit sublimis. Maximi autem momenti æstimauit Hippoc respirationem in acutis morbis, & ad salutem, & ad mortem; & ex illa sumpsit differentias, quippe quæ firmiores sunt, & pauciores, quam pulsus.

APHORISMVS LXIX. Quibus non sine febre, &c.

Conuexio. CVM in antecedentibus Hippoc. multa declarasset in febribus ad prædictionem attinentia à varijs desumpta signis: nunc ad vrinas transit, & ex illis sumit multa scitu digna, & ad artem valde vtilia, ac necessaria.

Intẽtio Quibus per febres ex vrinis paucis, grumosis & crassis, tenues & copiosæ minguntur, prodest.

Ratio intent. Vt ostendat particulari vrinæ exemplo, quod alibi scriptum est, prodesse mutationes, quæ non sunt ad praua: itemque, vt doceat coctionem consistet in substantiæ mediocritate, ac proindè non modo tenues vrinas, sed crassas ex cruditate proficisci.

Diuisio In duas partes secatur Aphorismus; in prima conclusionem proponit intentam; in secunda verò proponit, quibus in casibus, & quando talis mutatio sperari debeat.

Demonstratio Mutatio excrementi ad bonum, iuuat; ergo quibus vrinæ sunt crassæ grumosæ, & paucæ, si tenues, & copiosæ mingantur prodest. Antecedens manifestum est, quia ex eo demonstratur naturæ robur. Consequens declaratur: nam vrina illa tripliciter est præter naturam, substantia, contento, & quantitate; crassities igitur tum substantiæ, seu continentis, tum contenti attenuatione corrigitur; paucitas multitudine, inde etiam iuuat, quia euacuatur peccans materia per vrinas.

1. adn. Quòd sedimentum vrinæ, seu illud sit sanguinis pars, seu venarum excrementum, seu vrinæ pars crassior, quæ subsidet (parum enim refert, vtrouis modo dicamus, si rationem spectes) dupliciter apparere solet in vrina, vno modo perfectè, cum coctionem ostendit perfectam, & est album, leue & æquale; altero modo, cùm vel imperfectam coctionem, vel apparentem tantum ostendit: de quo vtroque modo intelligit Hippoc. quia ab initio non solet apparere perfecta coctio; sed si apparet, vel necesse est illam esse imperfectam, vel fieri ob pituitæ admixtionem, quæ sedimentum repræsentat grumosum, & crassum, ac proinde dixit talem mutationem spectandam esse cum tali signo in vrina per febres.

2. adn. Quòd illud *non sine febre*, significat causam illius vrinæ non procatarcticam, sed morbum ipsum. Cæterum vrinæ crassities ex crassitie humorum prouenit; paucitas, tum ex eo, tum etiam, quia natura eo tempore magis intendit retentionem & coctionem, quam expulsionem. Grumosum autem sedimen dicitur, quod ruptum est, ac diuulsum, quæ omnia tentare naturam coctionem ostendunt. Natura namque ea ratione, agit qua sol post nubes tranquilitatem inducere solet; attenuata enim materia, & concocta, tunc ad expulsionem intenta multum educere solet. Quare

& vt signum, & vt causa bonum est, talem fieri mutationem.

Quòd vrina ad salutem, cum bona fuerit, potentiorem vim habet, quàm pulsus, & respiratio; ad mortem tamen signa, quæ ex respiratione, & pulsu sumuntur certiora videntur: quia aliquando per pessimam vrinam crisis fit; at cum pessimo pulsu, & respiratione non item. Cum verò vrinæ naturam consideramus, semper naturalem tanquam normam examinare oportet, secundo separandæ sunt causæ procatarcticæ: tertiò, perpendendum, an ex morbis renum, & vesicæ proueniat; quartò, an criticè, vel symptomaticè adueniat. *3. adn.*

APHORISMVS LXX. *Quibus per febres vrinæ, &c.*

CVM de vrina in antecedenti egisset, in hoc quoque de illa sermonem habet, quare manifestè cum eo iungitur. *Connexio.*

Quibus in febribus vrinæ turbatæ, quales iumentorum, is dolor capitis, vel adest, vel aderit. *Intētio*

Vt doceat ex perturbatione vrinæ in febre morbum ad caput firmari. vnde & ad prognosticum, & dignotionem, & curam capiat Medicus documentum insigne. *Ratio intēt.*

Vrina turbata qualis iumentorum, feruorem indicat humorum in venis; ergo capitis dolorem, vel præsentem, vel futurum. *Demonstratio.*

Antecedens declaratur, quia vrina turbida mustum repræsentat, quod cum nondum est expurgatum, turbidum est, tentante calore in illo commixtionem partium purarum cum impuris, vt postea separet: tale quidpiam fit in corpore, quoties natura tentat coctionem, humoribus in venis existentibus, vnde fit ebollitio, qua eleuantur flatus, qui caput ferientes dolorem inducunt.

Quòd vrina iumentorum similis dicitur, quæ albedinem quandam habet adiuncta, & crassa est, & non clarescit; talis comitari solet capitis morbos, vt phrenitidem, & lethargum, & ideò scripsit 7. Epidem. vrinas densas, & conturbatas certum signũ esse doloris capitis, conuulsionis, aut mortis; nam morbos capitis dolor præcedere solet, & subsequi conuulsio, cum iam desperata res est. solet autem talis vrina apparere etiam in pestilentibus febribus, & cum fœtore. Verum perturbata vrina dupliciter contingit, vel contentis solum, vel substantia, & contentis, vtroque modo vera est sententia. Nam septimo Epid. Poliphanto in Abderis vrinæ tenues fuere, at hypostases densæ, & conturbatæ, & mortuus est phreneticus. Sed dixit eo in loco, ad finem morbi apparuisse rubram vrinam, ac turbatam, qualis iumenti: sed iumenti, vt diximus, albida est. An quod ex perturbatione, iumenti accipit similitudinem? Sed esse potest turbida diuersorum colorum habet etiam Aphorismi exemplum loco citato in Enalce, de famula, cui cum multo tempore vrinæ turbidæ prodijssent, phrenitica mortua est. *1. adn.*

Quòd turbata vrina illa dicitur, quæ purè ponitur, & perspicuè: at vero conturbari potest multis modis: nam vel turbida exit, aut postea talis fit. Primo modo, vel accidit ratione crisis, cum reliqua signa bona apparent, & tunc fit talis ob mixtionem peccantium humorum, & multa esse solet, & bona, & apparere cum iuuamento: vel symptomaticè apparet, & tunc vel ex causa fit externa, aut vitio renum, & vesicæ, nam per vlcera, & morbos earum partium vrina turbida excerni solet, aut denique talis fit ratione morbi ob materiæ prauitatem, tentante natura coctionem, sed non assequente; quare perseuerat post mixtionem turbidam: & hæc in mediocri malo longitudinem ostendit, in magno mortem. Quod si vrina venit clara, sed postea turbatur, indicat imperfectam coctionem, non posse scilicet naturam eam assequi, quia ob paucitatem caloris turbatur, sed paulò post superaturam. At quæ turbida mingitur, sed clarescit postea, validum calorem naturalem denotat acceleran- *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tem expulsionem antequàm clarescat. Hippoc. igitur intelligit hic de vrina, quæ per febres turbida mingitur, qualis iumentorum, & perseuerat. Card. triplicem differentiam ponit in turbida vrina, vel enim est turbida, vel confusa, vel concreta; primum ex ebullitione fieri ait; secundum ex imbecillitate; tertium ex frigore dicit.

APHORISMVS LXXI. Quibus die septimo, &c.

Connexio. Supra ad prognosticum vrinæ conditiones protulit, quæ & à substantia, & colore, & contentis sumebantur; nunc contenta accipit, & quid ex colore sit prædicendum docet.

Intẽtio. Quibus die septimo futura crisis est, his vrina die quarto nubeculam habet, cæteraque per rationem.

Ratio intent. Vt demonstret, quæ proportio sit temporum ipsius morbi, eius scilicet, quo apparent signa coctionis, & quo crisis fit? & vt peculiari vrinæ exemplo in reliquis quoque excrementis id comprehendere possimus.

Demonstratio. Crisis bona perfectam sequitur coctionem: ergo quibus die septima futura est crisis, die quarto vrina rubram habebit nubem, & cætera ad proportionem.

Antecedens probatur, quia natura primo coquit, inde separat, postea expellit. Consequens probatur, quia concoctio non fit subito, sed paulatim, & in tempore, ideò in die quarta aliquod coctionis signum apparebit in vrina, quamuis non perfectè, quibus septima crisis futura est, talis verò est nubecula rubra, quæ dimidiam coctionem ostendit.

1. adn. Quòd dupliciter solent iudicari morbi, vel ordinatim, & legitimè vel sine ordine, & illegitimè. In primis talis seruatur proportio, vt tantum interualli sit à die apparentis coctionis ad iudicium, quantum à principio morbi ad illud; cum verò sine ordine, & illegitimè soluitur morbus, non est necesse seruari illam proportionem, & ideo dixit, quibus crisis fit septima, rubra in vrina nubecula quarta die apparebit, non è contra. vbi igitur quarto apparent signa coctionis septima, vbi septima 14 vbi 11. 20. morbus iudicabitur. At dices Hipp. ponit secundo aphor. diem quartum indicem septimi, & vndecimum decimiquarti, & decimumseptimum vigesimi, igitur illa proportio non seruabitur Dic. quòd hic loquitur de indicio completo, ibi verò de quacumque mutatione valida.

2. adn. Quòd expulsio solet sequi coctionem, sed perfectam; ideo licet quarta die nubecula in vrina appareat, quia tamen coctionem imperfectam adhuc significat, crisis in illa non fit, sed in septima: at cum perfecta est, & absoluta coctio, vt in septima, tum statim natura separat, & expellit. Quòd verò in Progn. dixit, rubram nubeculam significare longiorem morbum, non repugnat: quia si alba fuisset nubes, significaret quidem morbum soluendum statim in quarta die, at rarò talis tam citò solet apparere, imò cum apparet, potius falsa est hypostasis, quam vera, vtpote ex pituita crudiore facta, estque securior, si fuerit rubra quamobrem Hipp. 7. Epid. in Charite hypostasin statim apparuisse ait multam candidam postea etiam subrubram.

3. adn. Quòd verba illa *cætera pro rationem* multipliciter exponi possunt; primò, vt reliqua excrementa consideretur, si correspondet in illis coctio: secundò, vt omnia signa, quoad fieri potest, Medicus speculetur, quæ in facie, corpore, & in oculis ac toto corpore, vt in Progn. dicitur, tertiò, vt consideremus morbi eius causam, periodorum incrementa, ac tempus anni, & denique quæcumque dicta sunt Aph. 12. primi libri, num verò crisis futura sit per sudorem, aut vomitum; aut hæmorrhagiam ex propriis signis distinguere Medicus poterit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXXII. *Quibus pellucida, & alba sunt vrina, &c.*

ANtea cum de craſſis vrinis ſermonem habuiſſet, nunc de tenuibus verba facit, & ſicuti de illis ad prognoſticum in febribus egit, ita hic in eandem intentionem tenues, & pellucidas vrinas nominat. *Connexio.*

Duæ proponuntur concluſiones, quarum 1. proponit vrinas albas, & pellucidas malas eſſe abſolutè: ſecunda verò in phrenitide id affirmat. *Intētio*

Vrinæ albæ, & pellucidæ maximè diſtant a naturalibus, ergo malæ. Antecedens probatur; ſiquidem, & ſubſtantia, & colore multum diſtant à naturalibus, & quia carent ſuſpenſione, vnde magnam cruditatem oſtendunt, quare ſcripſit Hipp. talem vrinam longum portendere morbum, ſi virtus fortis ſit: alioquin timorem eſſe, ne cum tali vrina perdurare poſſit æger, donec coquatur morbus. *Demonſtratio. In Pro.*

Vrina alba in phrenitide morbi magnitudinem oſtendit, ergo mala. Conſequens clarum eſt. Antecedens probatur, ſiquidem tam grandis eſt inflammatio, vt rapiat ad caput bilioſum omnem humorem, qui vrinas tingere ſolet, eſt igitur ex ſuperuenientibus ſignis, non tamen pathogonomicis, licèt & aliquando malum antecedat. *Demonſtratio.*

Quòd cauſæ albæ ac pellucidæ vrinæ multæ eſſe poſſunt, vt rectè in comm. notat Card prima eſt cibus, & potus; ſecunda obſtructio partium circa renes: tertia hectica ipſorum renum: quarta vehemens illorum caliditas; quinta frigida iecoris intēperies; ſexta, quia alio transfertur bilis, vt in phrenitide; ſeptima ob lapides, vnde ſcripſit ſplendidiſſimam vrinam calculoſos mingere, vtcumque vrina pellucida, & alba ſit, mala eſt. Sed vbi ex cauſa nota aduenit minus mala: valdè tamen mala eſt cum ratione morbi accidit, & in febre continua, de qua potiſſimum Hipp. loquitur. Rectè autem notat Valeſ. vrinam albam, & perſpicuam minus perſpicuam eſſe, cum ſtatim excernitur, quam cum diù retenta ſit, quia primo modo non potuit mutari, defectu retentionis: ſecundò verò arguit mutatricis virtutis imbecillitatem, niſi prima ſecundæ ſuccedat, tunc enim periculoſior rectè cenſetur. *1. adn.* *Lib. de aer. aq. & loc.*

Quòd pellucida, & alba vrina neceſſariò tenuis eſt; poteſt enim eſſe alba, & craſſa, non tamen pellucida: hæc verò aliquando bona eſſe poteſt ſi criticè appareat, quia humores, vel rapiuntur criticè ad caput, vt quando hæmorrhagia ſperatur, vel ſymptomaticè, vt in futuris inflammationibus: at dignoſcuntur, quia critica repentè aduenit, & in bona die, & parum durat, adiuntque alia ſigna bona. *2. adn.*

APHORISMVS LXXIII. *Quibus elata hypochondria, &c.*

CVM de vrinis in antecedentibus determinaſſet, nunc de ſigno, quod futuras vrinas indicat, demonſtrat. *Connexio.*

Hypochondrij murmur cum lumborum dolore, aut humidam aluum, aut flatus exitum portendunt. *Intētio.*

Vt ex tumoribus lumborum cum prædictis ſignis prædicere Medicus poſſit excretiones illas per inferna, ac perinde criticum dolorem hypochondrij a ſymptomatico diſcernat. *Ratio intētionis.*

Murmur hypochondrij cum lumborum dolore ſubſtantiam aliquam ad inferna deſcendere indicat; ergo vel humor per aluum, aut per vrinam, vel flatus exibit. Antecedens declaratur, ſiquidem murmur motus eſt alicuius ſubſtantiæ, quæ infra trahitur, vel pellitur, ſi cum dolore lumborum nectatur. Conſequens probatur, quia nil aliud murmur efficere poteſt, quam humor, ſeu flatus: humor autem duplex eſt, *Demonſtratio.*

& qui

& qui per vreteras ad vesicam tendit, qui vrina dicitur, & quod per intestina descendit alui incrementum.

Quòd addidit in febribus hæc fieri: quia frequentius id in febre accidit, & quia febris humores attenuat, & ad infernas partes mittit: igitur murmur illud cum lumborum dolore alui fluxum indicat, nisi vrinæ prodeat multitudo: quia, vt alibi dictum est, mictus noctu plurimus paruam deiectionem indicat; cum verò materia tenuis est, & pauca in flatum vertitur, & pellitur infrà. Cæterum flatus iungitur ferè cum alui fluxu, quia ex humoribus in intestinis semper aliquid eleuatur: vnde flatus non solum alui fluxus indicium est, sed causa adiuuans suo motu deiectionem: flatus autem, qui admodum grauiter olet, iam propinquas feces ostendit.

1. adn.

Quòd per *hypochondria* intelligere oportet partes inanes, quæ ad vmbiliculum sunt, non verò præcordia, sed ob propinquitatem hypoochondria dixit Cæterum hypochondria. Hippoc. nunquam esse omittenda à medico, sed magna diligentia contrectanda in morbis acutis, in Prognost. latè demonstrauit, & in Epidem. semper obseruauit: cum magni ponderis sint ad prædictionem, si bene, vel male se habeant: dolorosa enim præcordia cum acuta febre inflammationem visceris alicuius ostendere solent. Hic verò ex murmure, & lumborum dolore nihil tale colligitur, cum ita motum indicent alicuius substantiæ, nec firmentur. Vel dic, febrem hic pituitosam intelligere, in qua circa ventrem humores crudi sunt; aut febrem intelligere, quæ sine aliquo viscerum affectu sit; nam quæ cum inflammatione viscetis alicuius sunt febres (ait Galenus) non febris nomine, sed illis peculiari Hippocr. nominare solet.

2. adn.

APHORISMVS LXXIV. Quibus spes est ad articulos, &c.

Connexio. CVM supra Hippocr. de abscessu locutus sit, qui in febribus articulos speratur; nunc de vrinis mentionem facit, & occasionem nactus sententiam scribit circa eandem rem valde vtilem.

Intẽtio Quibus speratur abscessus ad articulos, liberat vrina crassa, & alba, ac multa reddita, aut sanguinis fluxus è naribus.

Ratio intẽt. Vt demonstret qua ratione potissimum futurus abscessus in febribus remoueatur, & quibus præcipuè euacuationibus, per vrinam scil. & hæmorrhagiam.

Demonstratio Vrina multa crassa, & alba si reddatur, vel sanguinis è naribus, vbi speratur aliquis abscessus ad articulos, causam abscessus tollit: igitur & abscessum.

Consequens clarum est. Antecedens probatur: nam febres, quibus speratur abscessus, ex crassa materia solent fieri, talis autem est, quæ per vrinas crassa eiicitur, & quia multa, ideò criticè excerni est indicium. Verum sanguinis fluxus è naribus solet etiam si superueniat, multitudinem tollere, vnde abscessus speratur, valde enim sunt affines morbi sanguinei ad faciendum abscessum aut hæmorrhagiam, quare scripsit Hipp. *Quibus abscessus ad oculos, valdè rubri secundum maxillas, & hæmorragici, sed & quibus ad aures fiunt, fortasse autem, & abscessus ad articulos; & rursus scripsit, Splenis eleuationes, nisi in articulos finierint, aut sanguis fluat, hypochondrij dextri contentio, nisi profluant vrinæ: hic enim vtrorumque interceptio* Per quæ docet, materiam eandem, quæ factura est abscessus, ad articulos solere per hæmorrhagiam, & vrinæ fluorem euacuari, cum & sanguinis, & vrinæ fluxus sunt interceptiones & futuri abscessus, & recidiuæ.

4. Epid. lib. 2. Sect. 6.

1. adn. Quòd febres, quibus speratur abscessus, sunt illæ, de quibus antea dixit, quæ cum lassitudine iunguntur, & quæ magis, quàm ratio postulat, durant, hominem tamen ad salutem disposito, & quibus parotides post aures fiunt, & non suppurantur, & quæ nullam insignem vacuationem fecerunt; igitur adduxit exemplum in textu febrem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

brem lassitudinosam, qualis erat familiaris Archigenis; lassitudinosa autem febris intelligitur, seu orta sit ex labore præcedente, non spontanea lassitudine; seu adiungatur illi spontanea lassitudo: in prima lassitudine magis speratur hæmorrhagia; in secunda vero vrinæ commemoratæ, vel abscessus febrem etiam lassitudinosam quartanam appellauit lib. de humoribus. *6. Epid*

Quòd illa sanguinis effusio secundum aliquos non per se liberat ab abscessu, sed simul cū vrinę fluxu, itavt pars crassior per vrinas, tenuior verò per nares educatur. Alii volunt vtramq; euacuationem ex se tollere morbum, vt cum speratur abscessus ad maxilas, magis hæmorrhagia cum ad articulos inferos, magis vrinæ effluxu soluatur abscessus, quod vtroque modo intelligere possumus. Nota autem, quod non dicit, solui quarta die necessario abscessum; sed adduxit in exemplum vrinam, quæ vt plurimum apparet quarta die: quia hic loquitur de acutis febribus, in quibus cum virtus valdè robusta sit, solet statim ad quartam, vel quintam diem materiam excernere: quia si differtur morbus, iam non fiet impedimentum abscessus. Quamuis autem per abscessus ad articulos morbus finiatur, melius tamen per euacuationem, & certiùs soluitur. *2. adn.*

APHORISMVS LXXV. Si quis sanguinem mingat, &c.

CVM multa hactenus Hippocr. de vrinis dixisset, & vrina sit excrementum, quod potissimum ad renes, & vesicam attinet; nunc sermonem dirigit ad vesicam, & renes, docens illius multas affectiones, per ea quæ cum vrina excerni solent. *Connexio.*

Mictus sanguinis, aut puris, renum, aut vesicæ exulceratione m denotat. *Intētio*

Vt cum Medicus hæc per vrinam excerni videat, statim prima fronte formet conceptum vlceris ad renes vel vesicam consistentis: diligenter tamen perpendat alia signa, quia vrina non solum renum, & vesicæ, sed totius corporis affectiones indicare apta est. *Ratio intēt.*

Mictio sanguinis aut puris, solutionem continui indicat antiquam in officinis vrinæ: ergo vlcus vel in renibus, vel vesica. Consequens clarum: nam solutio continui antiqua vlcus est. Antecedens probatur; quia mictio (ait Gal.) hic significat frequentem sanguinis eiectionem aut puris; at talis non potest fieri, quòd natura totum corpus expurgare, vel aliam aliquam partem laborantem, per vias vrinæ; quia talis durare non solet. *Demonstratio.*

Quòd Gal. dupliciter glossat hunc Aphorismum; primò, quòd sanguinis eductio sit diuturna, & frequens; deindè quod legatur copulatiuè, &, non disiunctiuè, sic; mictio sanguinis & puris vlcus vel renum, vel vesicæ significat. Quamuis & sanguis, & pus (vt refert Hollerius) in muliere per quatuor menses cum vrina fluxit, quæ tandem mortua est; & cum dissecta esset, inuenta sunt & renes, & vesica valere quidem; sed abscessus, & postulæ ad cor, à quo pus mittebatur, quod rodens uias sanguinem educebat; at hæc rara sunt. *1. adn.*

Quòd cum per talem mictum sanguinis, aut puris, vlcus esse possit & in vreteribus, & in pene, Gal. vult addendum esse vlcus in renibus, vel vesica, aut in alijs partibus vrinæ: sed Hippocr. intentio, vt rectè notat Vales. est, vt cum quis per vrinam pus, aut sanguinem frequenter mingat, colligatur statim vlcus, vel renum, vel vesicæ, quia hæ sunt potissimæ partes, in quibus manet vrina, & conficitur; interim tamen addendo reliqua signa vt quæ sumuntur à dolore cum positu, considerandum, an præcesserit aliqua affectio toto corpore, vel parte, quæ talem per vrinam emittat materiam: tunc enim iudicare solet, & crisis fit. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXXVI. *Quibus cum vrina crassa, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti Aphorismo ex sanguinis mictu vlcus renum, aut vesicæ colligeret indifferenter: nunc per ea, quæ in vrina apparent, docet cognoscere, vtrum ex illis laboret.

Intētio. Quibus cum vrina crassa exiguæ carunculæ; ac veluti pili exeunt, his à renibus excernitur.

Ratio intent. Vt ostendat proprietate eorum, quæ excernuntur ex vrinis, quòd membrum laboret ex vrinarijs, an renes, an vesica.

Demonstratio. Crassa vrina cum exiguis carunculis, capillis similibus propriè sunt renum indicia, ergo aliunde non proueniunt. Consequens clarum est.

Antecedens probatur: nam carunculæ illæ non ex toto corpore prodeunt exusto in venis humore: quia quæ per calorē venarum prodeunt a corpore, non capillis sunt similia, sed orobina Gal. crassam vrinam intelligit coctam, vt distingueret affectionem, quæ in venis talia producit: Nec educuntur ex vesica, quia quæ ex illa decidunt furfuracea sunt, vt in sequenti. Vasa, aut vreteres difficile vlcerantur ob duritiem, ac raduntur. Ergo ex renibus decidunt, qui cum sint glandulis similes, vel corrosione, vel abrasione talia edunt corpuscula. Quæ verò carnositates in pene, aut loco vesicæ fiunt, vlcerato loco illo, grandiores sunt carnes, nec pilis similes.

1. adn. Quod carunculæ illæ, quæ cum vrinis apparent, renum sunt carnes, quæ in fibras pilis similes degenerant, vt patet eorum substantiam conspicienti. Colligitur autem per hanc affectionem vlcos renum, aut præsens, aut futurum; & licet ex sanguinis grumis exassatis in renibus carunculæ gignantur, non tamen capillis similes erunt, quia tales ex renum substantia decidunt Gal. separat ista duo, exiguas carunculas, aut veluti pilos, sed Hipp. ea coniungit dicens: quibus, dum vrina crassa est, exiguæ caruncullæ capillorum instar prodeunt, iis à renibas excernuntur.

2. adn. Quod crassam vrinam vt supra dixi Gal. coctam intelligit, quia cocta vrina crassitiē habet, vt per hæc distingueret affectionē venarum, vstioni similem, per quam talia corpuscula, conspiciuntur, sed nō cū vrina cocta, sed nō probatur ea expositio, siquidem, cum hæc vel vlceratos renes vel incipientem in illis vlcerationem ostendant, non potest vrina esse omnino cocta, imò plerumque confunditur. Nec etiam verum est, quod cum tenui si excernuntur, non excernantur à renibus, sed quia cum crassa plerumque accidere vidit Hipp. ideo crassam dixit vrinam.

3. adn. Quòd cum aliquando ex renis decidunt corpuscula cum vrinis non dissimilia; ideò, ne fallamur, considerare oportet præcedentia signa: si enim præcessit vrina purulenta, & dolor in renibus, tunc habebis certam vlceris coniecturam, & quod tales carunculæ sunt de renum substantia: at cum non carunculæ, sed pili exeunt, rectè ait Gal. quod crassorum in venis, aut renibus copiam arguant humorum, quibus exassatis, ob lentorem materiæ, fiunt isti pili: quibusdam etiam vermes gignuntur. Notat Card. Hispanum quendam, qui in omnibus excrementis, & sanguine pilos emittebat.

APHORISMVS LXXVII. *Quibus cum vrina crassa, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti per excreta docuisset cognoscere renum affectionem: nunc per eadem morbum vesicæ ostendit.

Intētio. Quibus cum vrina crassa furfurosa quędam vna exeunt, iis vesica scabie laborat.

Ratio intent. Vt per hæc duo signa, vrina scilicet crassitiem, & furfuracea corpuscula, scabiosam vesicam ostendat.

Quibus

Quibus cum vrina furfurosa exeunt, non nisi per abrasionem tunicæ ipsius vesicæ fieri potest: ergo affectio in ea est. Antecedens probatur, quia in vesica non est tantus calor, vt ex pituita talia efficere possit. Cum verò crassa supponatur vrina; non est credendum per adustionem in venis fieri, vt in febribus aliquando contingere solet; A renibus non solent excidere furfures, sed vel carunculæ, vel pili. Consequens patet, quia si non alia parte decidunt, ex vesica prouenire est necessarium, patientem vesicam similem affectionem, ac pati consueuit cutis, cum scabie, aut lepra laborat. *Demonstratio.*

Quòd scabies ista vesicæ (sicuti & cæteri morbi eius) difficilis est curationis admodum, & in vlcera vesitæ terminari solet. Cæterum vrinam Hippoc. In scabiosa vesica tenacem, ac lentam agnouit; at vero libro de natura humana scripsit, eos, quibus pura est vrina, & per interualla cum furfure mingitur, scabie vesicæ teneri. At dic, in Epid. talem vrinam dici, quia scabies cum vlcere erat adiuncta; sed & illud puram esse vrinam non repugnat esse crassam, quia ipse Gal. naturalem vrinam crassam appellari ab Hippocr. scribit. Distinguere autem oportet furfures à squamis: quia hæ iam vlceratam vesicam denotant profundius. *I. adn.*

APHORISMVS LXXVIII. Qui inopinanter sanguinem, &c.

CVM de affectionibus partium vrinæ multa hactenus dixisset & supra ex sanguinis mictu vlcus, aut in renibus, aut vesica colligeret; nunc quando à renibus exit, explicare intendit. *Connexio.*

Qui inopinanter sanguinem meiunt, his in renibus venulam ruptam esse significatur. *Intentio*

Vt ex mictu sanguinis, quod accidens non raró euenit, demonstret, quæ pars affecta sit: ex quo etiam, quando ex vesica aut alia causa mingitur, per coniecturam medicus cognoscere possit. *Ratio intent.*

Sanguis inopinanter mictus proprius est rupturæ in renibus: ergo non aliunde prodit. Consequens manifestum est. Antecedens probatur, quia ex vesica ob venarum exiguitatem difficilè potest sanguis mingi, quod si ex vlcere, aut lapide eius veniat, iam non inopinanter venit. Nec proficiscitur à toto corpore se expurgante, quia tunc non fit sine causa manifesta, neque ex affectu aliquo renum ob eandem causam; neque ex relaxatis vel apertis vasis, quia tunc potius sanguinem ex vrina; igitur ex rupta venula in renibus prodit. *Demonstratio.*

Quòd verbum illud, inopinanter, duplicem habet expositionem: altera est, quod sine aliqua causa externa mingatur sanguis: altera quod sine aliqua causa nota: & hoc secundo modo intelligere oportet. At dices, si ex saltu, aut vi quapiam rumpatur venula in renibus, erit ex causa nota. Dic, quòd Hipp. non dicit, quòd si ex causa nota prouenit, non ex renibus decidit, sed contrarium; quod si sine aliqua causa nota veniat, tunc venula in renibus rupta significatur. Gal. sanguinem copiosum intelligit, quia ex vesica, aut vreterum vasis cum erosione potius prouenit, ac multus esse non solet. Causam igitur manifestam hic significat tum illam, quæ extra, tum quæ intra corpus est, vt si inopinanter, nullo alio affectu se ostendente in corpore, nec præcedente exercitiorum omissione fiat; nam *in plenitudine aliquando* scribit Hipp. *sanguinem mingit; sed sine dolore, aut febre, quæ sub causa manifesta comprehenduntur: at sanguinem mingere raró quidem, & sine febre ac dolore, nihil mali significat, sed lassitudinem, solutionem; ac si verò sæpius mingatur, & aliquid ex his accesserit, malum. Verum prædicere oportet siue cum dolore mingatur, siue cum febre, fore; vt insuper sæpius mingatur ac ita dolores, & afflictiones quiescant*; hæc ille. *I. adn.*

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXXIX. Quibus iu vrinis subsident, &c.

Connexio. CVM de his, quæ minguntur iam sermonem instituisset, prosequitur eam nunc, & assumit arenulas, quæ per vrinas excerni non rarò solent.

Intẽtio Quibus in vrinis subsident sabulosa, ijs vesica calculo laborat.

Ratio intẽt. Vt demonstret hoc signo statim veniendum esse in calculi suspicionem, cum arenulæ vel effectus, vel causæ sint illius.

Demonstratio. Arenula ex calculo fit; ergo si vrinæ subsidet, in vesica erit. Antecedẽs declaratur; quia arenosum vel ex dissoluto topho fit, vel ex collisione calculi; at cum statim subsidet ex vesica erit: quia subsidere hic duo significat, frequentem arenarum per interualla mictionem, quod calculi tam vesicæ, quàm renum est indicium, & quod statim subsidat, quia arenæ, quæ ex renibus veniunt, cum vrina confunduntur, nec statim decidunt. Adde, dixisse arenosum, non simpliciter arenam. per quæ significauit, vel lapidis frustula, vel pulueris instar quiddam in fundo subsidens; à quo maius indiciũ calculi quam ab arena deprehenditur: quare ad Aphor. veritatem non puto necessarium addere, vel ex renibus, vel ex vesica; neque conuertere Aphorismum, vt qui in vesica calculos habent, arenosum mingant: quia neque existence calculo, arenæ necessario decidunt, neque è contra.

1. adn. Quod arenæ in vrina non indicant necessariò calculum, seu in renibus, seu in vesica; quamuis dispositio ad illam ex eo necessariò indicetur; nec verum est à uesica albam arenulam, à renibus rubeam venire; cum ab vtrisque multorum colorum arenæ, & lapides veniant: Debet autem medicus concurrere ad reliqua signa, quæ maiorem faciunt coniecturam ex dolore, difficultate vrinæ, sanguinis excretione, frustularum calculi pulsione. Rectè igitur Gal. ex mictu arenularum colligit calculum renum, aut vesicæ, vel præteritum, vel præsentem, vel futurum: licet multi copiosas arenas quotidie mingant sine vllo calculo, quia natura eas tranßmittit, antequam coagulari possint.

APHORISMVS LXXX. Si quis sanguinem, &c.

Connexio. CVM de vesicæ calculo in superiori egisset; nunc de illius vlcere docere intendit; quod calculo est affine.

Intẽtio Si quis mingat sanguinem, aut grumos, aut dysuria laboret, aut dolore ad hypogastrium, pectẽn, & perinæum attinente, loca vesicæ laborant.

Ratio intẽtionis. Vt per ista symptomata doceat cognoscere morbos vesicæ, ac perinde vlcera ipsius sicuti supra renum.

Demonstratio. Lesa alicuius membri actione, membrum lædi necesse est ergo dysuria, aut cruenta mictio cum dolore ad partes illas, morbum vesicę ostendit.

Antecedens notum est. Consequens probatur, quia vrinatio est vesicæ actio. Cũ itaque illa stranguria laborat, vel sanguinem, aut grumos mittit, necesse est illam laboraret: at dolor ad hypogastrium pectẽm, & perinæum non iam per consensum, sed per essentiam laborare ostendit, quia situs vesicæ ad illas partes est.

2. adn. Quod non dixit absolutè, vesicam laborare; sed loca circa vesicam, quia, ait Gal. per illa symptomata non solum malè habere vesicam colligimus, sed reliqua vrinaria membra, vreteres scil. & renes, à quibus sanguis manare potest; at licet id verum sit, tamen renes loca circa vesicam dici non possunt. Præterea dolor indicat passionem per essentiam, quando perseuerat, vt hic intelligit Hippo. cur ergo dixit, loca circa vesicam, non ipsam vesicam? Dicunt aliqui propter collum ipsius, quod non solum vesica, sed collum ipsius laborare per hæc signa deprehendatur: alij dicunt significa-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

se per hæc non solum vesicam laborare, sed ob morbi magnitudinem per consensum partes adiacentes.

Quòd laborare hic grauem vesicæ morbum denotat; nam ex sanguinis aut grumi mictu, vlcus vesicæ significatur. At quoniam si legas stranguriam, sine sanguine, non necessariò vlcus ostenditur, ideò dixit laborare quia ob lapidem, & alias vesicæ affectiones, difficultas vrinæ, & dolor ad illa loca fieri possunt; sed si coniunctim legas, sanguinis mictum cum stranguria, necessariò vlcus denotatur, nō iam putridum, vt in sequenti. Nota tamen, quòd abdomen habet tres partes, hypochondrium supremam, hypogastrium mediam, pectem infirmam, quæ bilis est donata prope pudentum; perineum autem spacium est inter pudendum, & anum, cui vesica substrata est. *2. adn.*

APHORISMVS LXXXI. *Si quis sanguiuem, aut pus, &c.*

SEquuntur vrinariorum vasorum affectiones, & sicuti in antecedente de vesicæ morbis egit: ita nunc eam rem aggreditur, sed particularius. *Connexio.*

Mictio sanguinis aut puris aut squamularum cum graui odore, vesicæ vlcerationem denotat. *Intētio*

Vt per hæc ostendat peculiare vesicæ vlcus idque sordidum. *Ratio intent.*

Sanguinis, aut puris mictus, vlcus, aut renis, aut visicæ indicat; Sed grauis odor non nisi à vesica venit: ergo vbi talia apparent, vlcus vesicæ ostenditur. Maior iam ante 75. Aphoris. explicata est; squamæ verò corrosionem tunicæ ipsius vesicæ indicant: at grauis odor vesicæ quoq; est peculiaris, quia maior in ea fit putredo, vt mox dicemus: igitur vbi illi apparent in vrina, vlcus vesicæ denotatur. *Demonstratio.*

Quod squamæ per essentiæ proprietatem læsam vesicam ostendunt. Sunt autem squamæ, & maiores. & latiores; quam furfures, quos scabiem vesicæ ostendere supra dixit. Sed quia aliquando per adustionem ex venis talia corpuscula, aut his similia educi possunt, ideo addidit grauem odorem, qui vlceris vesicæ est proprius: nam vesica est sentina ipsius lotij, quod grauiter olet, & est valdè propinqua recto intestino, & pudendis, quæ omnia ad putrefactionem sunt valde parata. Odor igitur malus vel dicitur, quia fit mediocriter, vel quia fit intensè talis: primò modo apparet excrementum in omni vlcere vesicæ, & ex scabie etiam illius; at secundo modo non nisi in putrido, & sordido vlcere vesicæ. *1. adn.*

Quòd locus affectus magni momenti est ad dignotionem, & curationem, & prognosticum. Nam curatio tantum euariat, quantum affectus locus variare solet, vt rectè scribit Gal. quare Medicus semper conari debet, vt affectam partem dignoscat: id verò assequitur vel ab excretis, vel ab actione læsa, aut dolore, vel tumore, quæ omnia Hipp. tetigit in dignoscenda vesica, vel renibus malè affectis. *2. adn.*

APHORISMVS LXXXII. *Quibus in meatu vrinario, &c.*

CVM hactenus de renum, & vesicæ affectibus dixisset; modo de affectione ipsius penis agit, seu meatus vrinarij, qui est a vesicæ collo ad glandem vsque. *Connexio.*

Si in meatu vrinario generetur tuberculum, eo suppurato, & rupto, & doloris fit solutio. *Intētio*

Vt demonstret, tubercula: quæ in pene nascuntur per suppurationem curanda esse, & quò Medicus in tabulis tuberculis suppurationem, & solutionem prædicere possit. *Ratio intēt.*

Facta suppuratione, & ruptione tuberculi ad meatum vrinarium, causa morbi tollitur: ergo & morbus. *Demonstratio.*

Con.

Consequens clarum est. Antecedens probatur; quia rupto abscessu, euacuatur pus, quæ causa erat doloris, & euanescit tumor.

1. adn. Quòd iste tumor vel fit in collo vesicæ, vel in pene ipso: quacumque ratione accidat, vera est sententia; quia solent tales humores suppurari, tum, quia calor debilis est earum partium, tum etiam, quia multa carent humiditate, & quia dolor magnus est. Igitur medicus vbi hunc tumorem viderit, adiuuabit suppurationem, vt quam citò rumpatur, cum per resolutionem non soleant finiri. Cęterum tubercula, quæ fiunt in meatu vrinario ad collum vesicæ cum duritie, & acuta febre, pessima scripsit in Progn. Hipp. & solui si vrina purulenta mingatur albam habens subsidentiam: & eadem ratione tollitur tumor in meatu ipsius penis. Debent autem curari ista quam citò, quia valdè sunt dolorosa, & dysuriam, aut ischuriam inducunt, vnde maximè affligitur æger. Hipp. hic non tantum voluit docere, exolui ista tubercula facta ruptura, ex suppuratione, quam monere Medicum, non aliter id fieri solere.

APHORISMVS XXXIII. *Mictus noctu plurimus, &c.*

Connexio. CVM de vrina hactenus Hippocr. multa, & scitu digna scripsisset in antecedentibus modò claudens librum, de vrina mentionem facit, quoad quantitatem ex ea eliciens præceptum valdè vtile.

Lectio. Mictus noctu plurimus paruam deiectionem significat.

Ratio intent. Vt demonstret esse corpus transpirabile, ac fluxile, sic, vt vrinæ multitudo alui excrementa imminuat, & è contra: ac proindè non mirandum esse, si quando aluus sicca est, vbi pręcessit copiosa vrina, & etiam vt cognoscamus istas duas euacuationes ita se habere ad inuicem, vt altera ab altera diuertat quàm maximè, & Medicus noxium alui fluxum ciendo vrinam sistere possit, & è contra.

Demonstratio. Vrinæ copia imminuit alui excrementa: ergo mictus, noctu plurimus paruam deiectionem significat.

Consequens clarum est. Antecedens ostenditur, siquidem ex eodem chylo, qui ad intestina transmittitur, sunt alui excrementa, & vrina: si igitur humor trahitur ad vrinas multus, paucus remanet in ventre.

1. adn. Quòd vrinæ copia prouenire potest vel à causa externa, vt nimio potu, aut vsu diureticorum; vel à causa interna, vt calore scilicet hepatis, aut renum, vel totius corporis exsiccatione de quibus omnibus vera est sententia Hipp. & licet etiam multa mictio in die paruam deiectionem indicet, nocte tamen dixit, quia eo tempore maximè fit coctio, & post somnum excrementa excerni solent.

2. adn. Quòd potest reduci ista sententia ad omnia alia excrementa, & ad quamcunque euacuationem: quia, cùm corpus, vt dixi, sit vndequaque meabile, vna euacuatio alteram impedire solet: quare etiam sudor multus paruam mictionem, & deiectionem denotat: si tamen homo multum comedat, & bibat, multum vrinæ educet, & multum quoque deijciet; sed hæc non repugnant, quia supponit Hippocr. copiam vrinæ solito maiorem esse, quod vbi fuerit, semper iudicabitur pauca deiectio: aliquando tamen agnouit Hippocr. morbum solui per varias excretiones, vt sanguinis, alui, vrinæ, quod tamen rarò accidit: nec eodem tempore, cùm vna euacuatio alteram impedire soleat.

Finis Libri Quarti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Quintum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMVS PRIMVS.

Conuulsio ex helleboro lethalis, &c.

CVM in præcedenti Libro, Aphorismo 16. scripsisset Hippocr. helleborum periculosum sanis, quod conuulsionem afferat: in præsenti modò sententia docet periculum, quod ex conuulsione emanat. *Contextio.*

Conuulsio ex helleboro mortalis. *Intentio*

Vt cognoscat Medicus, quid sperandum sit ex conuulsione, quæ ad helleborum sequitur, ac proinde admoneat Medicum, vt cautus sit in exhibendo huiusmodi medicamento. *Ratio intent.*

Illud malum lethale est, quod extremos affert labores, & causam insuperabilem habet: Sed talis est conuulsio ex helleboro: ergo talis conuulsio lethalis est. Maior clara est. Minor declaratur: nam conuulsio corpus totum distendit, & dolores affert maximos, cumque perseuerat, nec remedijs cedit, videtur insuperabilis. *Diuisio*

Quòd conuulsio ex helleboro duplici ratione contingere potest: vel ex inanitione, vel ex irritatione. Irritatio fit, aut à medicamento, seu humoris qualitate pungente partes neruosas, & potissimum os ventriculi. Ex vacuatione verò contingit, cum medicamentum vsque ad vasorum concidentiam euacuauit, nec amplius quod attrahat habet, tunc contrahuntur musculi. Conuulsio itaque ex helleboro, ex quauis causa fiat, mortalis est censenda, si perseueret, & remediis non cedat: talia sunt vomitoria, quæ à principio leuia exhibenda suasit, vt oleum, oxymel, butyrum, theriaca; quod si his malum non tollatur, desperata res putanda est. *1. adn.*

Quòd Hippoc. exemplo hellebori monet nos, vt omne validum medicamentum fugiamus, aut ita demus, vt non succedat insignis noxa; turpis enim est calamitas (vt scribit idem) medicamento dato hominem occidere. Inducit autem helleborus conuulsionem, tum sua propria natura, tunc etiam communi: intelligere autem helleborum oportet hic album, quippe qui præcipuè conuulsionem inducat, & quo maximè vtebantur antiqui; eius tamen vsus apud nos aboleuit. Cæterum 2. Epidemiorum, ex hellebori potione Licium, inflammatione lienis aborta; mortuum esse scribit. Solet autem helleborus inducere quandam strangulationem, & ventriculi agitationem; & quamuis helleborus periculosus adeo sit, tamen non propterea, quando necessitas vrget, ab eo abstinendum: corpus verò in cibo, & quiete continendum, humectandum, & medicamentum corrigendum, nec dandum nisi fortibus: ideo in nephriticis passionibus præcipit Hippocrates Iuuenes à veratro purgari. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS II. Conuulsio à vulnere perniciosa, &c.

Conuersio. CVM in antecedenti Aphor. de conuulsione egisset, quæ ad heleborum sequitur, nunc de illa agit, quæ vulnus sequitur, non minus graui, & periculosa.

Intētio Conulsio ex vulnere lethalis.

Ratio intent. Vt sententiam vtilem ad Prognost. cum afferat, & per consequens Medicus aduertat, ne in vulnere conuulsio succedat, illamque præcaueat omni ratione, præcipuè in neruorum, ac articulorum vulneribus.

Demonstratio Conuulsio ex se magnus morbus est: Ergo si ad vulnus sequitur lethalis erit. Antecedens probatur: est enim magnus, tum quia magnos affert labores, & dolores, tum quia cerebrum membrum princeps occupat. Consequentiam probatur: nam omnis magnus morbus in se periculus est, & cum ex vulnere procedit, iam acquirit vehementiam maiorem, quare ex periculosa fit lethalis: non enim sequitur, nisi ad magna vel praua vulnera.

1. adn. Quòd hic vulneris nomine, intelligit omnes corporis violentas affectiones, seu vera vulnera, seu puncturas, contusiones, fracturas, luxationes, In quibus conuulsio accidere solet, aliquando Medici culpa, aliquando verò ipsius morbi ratione, nonnunquam vtriusque gratia. Medicus enim conuulsionem inducit, cum dolorifica remedia adhibet, in parte percussa, & dolente, vel cùm reponit ossa luxata & iungit fracta quæ inflammatione laborant, vel cum puncturas non aperit in neruis, vnde obcæcato vulnere conuulsio succedit. Cæterum morbi gratia fit aliquando conuulsio, vbi, licèt Medicus omnia secundum rationem agat, nihilominus succedit. Vtroque autem modo contingit, cum & morbus sua natura paratus est ad conuulsionem, & Medici imperitia accedit. Est igitur lethalis conuulsio ex vulnere, & ea præcipuè, quæ præter rationem accidit.

2. adn. Quòd conuulsio, quæ vulneri accidit, vel est vniuersalis, vel particularis alicuius membri. Hippocr. præcipuè de vniuersali loquitur, quæ maximè cerebrum læditur, & potissimum de distentione. Solet autem conuulsio in vulnere aliquando ex parte aduersa contingere, vt si malum est sinistra, conuulsio fit in dextra, & est periculosior, conuulsio aduersæ partis. Contingit verò lædi partem sanam, vel quia occultatur tumor apparens, vel quia sanguis partis illius in partem læsam per vulnus effluxit; vel quia percussio aliquando consensu quodam partem aduersam ferit. Conuulsiones itaque maximè lethales sunt; quæ in aduersa parte contingunt, id quod scripsit Hipp. fieri sæpius in temporum vulneribus. Et quemadmodum conuulsio ex vulnere lethalis iudicatur, ita & resolutio: nam ex ea membri obitus ostenditur.

3. adn. Quòd causæ conuulsionis in vulnere aut est magna sanguinis effusio: aut cùm nil ex vulnere fluit; aut cùm apparens tumor repente dissipatur; vel in magno vulnere nullus conspicitur. Ideo scripsit Hippocr. malum ingens esse, vbi tumor in magnis vulneribus non appareat: Materia enim ad interna vergit, & conuulsiones creat, ac deliria. Accidit quoque conuulsio ex percussione, à dolore vehementi vulneratis partibus neruosis, ob inflammationem, aut obcæcato meatu sanie non potente expirare, vt in puncturis neruorum: quibus omnibus causis medicus occurrere debet, & illas prohibere: Sanguinis igitur nimia effusio restinguenda; vbi nil effluit, sanguis mittendus, & purgandus æger: interim partes neruosæ, & spina oleo calido perungendæ, dolor leniendus, obcæcatum vulnus aperiendum, & sanies extrahenda, neruus si ex dimidio sectus fuerit, in totum abscindendus, vt sic vitetur conuulsio.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS III. *A copioso sanguinis fluxu, &c.*

CVM in præcedenti sententia de conuulsione dixisset, quæ ex vulnere contingit; in hoc de illa sermonem instituit, quæ sanguinis effusionem sequitur, & simul singultum accipit, quem in præcedenti omisit. *Connexio.*

Ex copiosa sanguinis fluxione conuulsio, aut etiam singultus, malum. *Intētio*

Quo exponat damnandum esse hæmorrhagiam illam, ad quam alterum ex duobus accidentibus sequitur; & proinde restingendum esse sanguinem, antequam æger in illam incidat. *Ratio intēt.*

Cum malo cuipiam horrendum accidit symptoma, malum: sed conuulsio, aut singultus inter horrenda symptomata connumerantur, ergo, si aliquod ex his accidat effusioni sanguinis, malum esse existimandum est. *Demonstratio*

Maior certa est. Minor ex Hippocr. declaratur, qui inter horrenda symptomata febri superuenientia connumerat conuulsionem, singultum, lypothymiam, & alui fluxum: sunt enim mala, & vt signum, quatenus inanitionem maximam indicant, & vt causa, quatenus virtutem ipsam prosternunt. *4. Acu.*

Quòd conuulsio, & singultus, aut sequuntur nimiam sanguinis euacuationem, aut bilis efferuescentiam. Si primo modo fiant, non solum mala habenda, sed etiam mortalia: at secundo modo si accidant, non ita timorosa sunt. Medicus itaque omnibus modis conari debet, vt sanguis sistatur. est enim hæmorrhagia ex illis malis, quæ occasionem habent præcipitem, & præcipuè, vbi magna vasa sunt præcisa. Sistitur autem sanguis astringentibus, reuellentibus, crustificis, vasorum præcisione, ligaturis, & perpetua digiti admotione. *1. adn.* *1 de morbis*

Quòd sanguis effusio hic intelligitur, quacunque parte effluat, si violenta sit, seu naturæ opere fiat, seu à medico fabricetur; Vnde etiam monemur, fugiendas esse illas extremas sanguinis eductiones. Hic verò notandum, quod sicuti neruorum, ita etiam & venarum affectus videtur esse conuulsio: nam Hipp. eam affectionem refert ad interceptionem venarum, quamobrem & ex earum inanitione fieri verisimile est; venis enim euacuatis, contrahuntur musculi, vnde conuulsio sequi solet. Quare, cùm ad neruorum affectionem sequitur magis, vel dolorem, vel magnam siccitatem comitatur. *2. adn.*

Quòd singultus, licet conuulsio non sit magnam tamen cum ea affinitatem habet. Nam ad easdem sequitur causas, & eandem significandi vim habet. Est autem singultus propriè ventriculi passio, sicuti conuulsio cerebri magis. Cæterum septimo huius voluminis, non solum conuulsionem malam dixit, quæ sequitur sanguinis effusionem, sed desipientiam quoque, si ex ea fiat. *3. adn.*

APHORISMVS IV. *A purgatione immodica, &c.*

CVM de conuulsione, quæ ad helleborum sequitur in primo Aphoris. egisset; eamque mortalem pronunciasset; nunc illam vituperat, quæ ad purgationes sequitur. *Connexio.*

Ex purgatione immodica (quam superpurgationem notant) conuulsio, aut singultus, malum. *Intētio*

Vt ostendat, ista duo accidentia non minus mala esse, si ad purgationem: quam si extremas vacuationes sequantur; & propterea cautum medicum esse oportere, ne exhibendo pharmaco, ægrum in conuulsionem, vel singultum inducat. *Ratio inten.*

Omne accidens magnum iam debilitatis aduueniens, malum: sed singultus, aut conuulsio, nimium euacuatis succedentia talia sunt: ergo mala. Maior certa est. *Demonstratio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Minor probatur, quia qui admodum sunt ex purgati debiles sunt. Magna verò mala esse conuulsionem, & singultum, manifestum est.

Quòd si quid facit artem medicam coniecturalem, medicamenti est quantitas. 1. adn. Quamobrem Hippoc. præcepit, vt rectè consideret Medicus, antequam purget hominem, illius naturam, an facilis sit deiectionis aut difficilis; & interrogandum esse, an alias sumpserit medicamentum, & qua forma: aliquando enim contingit nihil ex medicamento purgari; nonnunquam verò magis quam oportet: Contingit & alium purgari humorem, quàm Medicus intendat.

Quòd in hoc Aphor. reprehenduntur illi, qui extremas purgationes inconsideratè 2. adn. exhibent, & qui bis in die pharmacum propinant, vbi primum non operatum est. Ex hoc etiam Aphor. colligitur, non esse faciendam purgationem vsque ad animi deliquium, sicuti in venæ sectione aliquando licet: quia non est in manu nostra opus medicamenti sistere, sicuti venam claudere.

Quod medicamentum tripliciter euacuat, aut secundum materiæ qualitatem, sic 3. adn. malua & oleum leniendo aluum mouent: aut proprietate occulta, qua ratione scammonium & rhabarbarum bilem educunt; vel vtroque modo, vt myrobalani, & tamarindi, qui exprimendo & propria qualitate humores educunt proprios. Cum verò medicamentum, proprio humore educto, ad alios conuertitur, tunc superpurgare dicitur: euacuat enim medicamentum primo proprium humorem, vt rhabarbarum bilem; inde sequitur pituita: tertio loco melancholica: & denique sanguis, & sic de cæteris, vt lib. de natura humana explicauit Hippocrat.

APHORISMVS QVINTVS.

Si Ebrius quispiam de repente obmutescat, &c.

Connexio. CVM de conuulsione, quæ ad varias causas sequitur, multa hactenus dixisset; nunc ad illam accedit conuulsionem, quæ ex ebrietate fit, vtpotè grauem, & consideratione dignam.

Intentio. Si ebrius quispiam de repente obmutescat, conuulsus moritur, nisi febre corripiatur, aut qua hora crapula soluitur, vocem recuperet.

Ratio intent. Vt demonstret, quid eo casu Medicus prædicere possit, & quàm perniciosa sit ebrietas, ad quam mors sequi facile possit.

Diuisio. Diuiditur in duas partes præsens sententia: in prima ponit conclusionem; in secunda verò glossat illam.

Demonstratio. Stupor ex Ebrietate terminum habet, vel sanitatem, per coctionem, seu attenuationem: vel mortem, per conuulsionem: Sed si in stupore ex ebrietate, tempore solutionis, nec febris corripit, nec vox recuperatur non fit coctio, nec attenuatio: ergo conuulsio & mors expectandæ. Maior declaratur; quia obmutescentia illa repentina cum fit ex ebrietate, causam habet vini vaporem, cerebrum, & neruos occupantem; igitur si sanari debet, necesse est, vel vt coquatur materia, vel dissipetur attenuata; alioqui, repletis neruis, conuulsio & caloris innati extinctio sequetur. Minor probatur; nam si calidum innatum validum fuerit, & concoquat vini vaporem, vox recuperatur, & soluitur crapula; vel, si adeò fuerit crassus humor, seu vapor, vt non possit nisi valido calore attenuati, febres superueniens, & humorem dissipans, soluit crapulam. Sanguis enim augetur & tumet in ebrijs, vnde fit venarum illa interceptio, & sanguinis statio Hipp. quam non nisi febris attenuare, & dissipare potest.

1. adn. Quod inter vina omnia, album, & generosum non dulce (Hipp testimonio) caput, & mentem ferit, magis quam dulce; non enim ita penetrat dulce vinum ob substantiæ crassitiem. Ebrietatem itaque vinum inducit, tum quia calidum est, & facilè

famat,

fumat, tum quia (vt ait Card.) in se aquam ardentem continent. Maximè autem inuadit cerebrum, & neruos in superiore parte sitos. Idem autem vini vapor inducere solet insaniam, vigiliam, aliquando etiam stuporem, & somnum pro diuersa corporis dispositione; alios enim reddit lætos, alios autem melancolicos. Nam cum vapor adurit bilem (quod præcipuè in principio fit) nduciinsaniam & vigiliam; verum parte tenuiori vini, stuporem & somnum, & stupidam insaniam gignit. Cum itaque somnum inducit, ipsemet somnus, si quid aliud, crapulam soluere potest. Verum si ex crapula mutus fiat, hoc est, nec sentiat, nec moueatur si ad diem tertium, quo tempore crapula solui solet, non recuperet vocem, aut febre non corripiatur, conuulsus moritur, natura superata, & copia humorum obruta.

Quòd ex hoc Aphorismo monemur, vt caueamus vinolentiam, si quidem ex illa non solum grauis hic morbus & multi alij acuti oriri solent. Certum enim est, si Epidemiorum ægros percurramus, multos inueniemus quibus vinum acutorum morborum, & mortis causa fuit. Nam sicuti, vbi error in victu contingit, corpus est male dispositum, morbus gignitur: ita maxime in vino, quippe quod citissime viscus princeps cerebrum petat, & sanguinem attollat. Hic autem aphoniam, sensus, & motus priuationem dicit, quod accidens commune est apoplexæ, distentioni, hystericæ passioni, quam obmutescentiam *Hipp.* ad venarum interceptionē refert. Quando tamen causam habet euidentem, vt hic ebrietatem, minus periculosa censeri debet. Curat autem Hippocr. istam affectionem fomentis ex oleo & aqua calidis, sternutamentis, clysteribus acribus, vomitum cientibus, sanguinem item ex lingua detrahit. estque apoplexiæ hæc passio affinis. 2. adn. 5. Aen.

APHORISMVS VI. Qui Tetano corripiuntur, &c.

CVm de conuulsione in omnibus antecedentibus determinasset, varias illius afferens causas & iudicia: nunc de illa specie conuulsionis agit, quæ Tetanos dicitur, per quam totum corpus distenditur. *Connexio.*

Duas habet conclusiones, quarum prima est huiusmodi: Tetanos intra dies quatuor occidit: Secunda verò, Tentano correpti, si quatuor dies excedant, sanantur. *Intētio*

Vt in hoc mali genere grauissimo, vel ex vno signo, & euentus, & tempus illius, cum ad salutem, tum etiam ad mortem, dignoscatur. Docetur enim hic res admirabilis: nam ex solo transitu quatuor dierum nulla facta mentione coctionis, salutem prædicit. *Ratio intētionis.*

Duas habet partes Aphorismus, quarum altera spacium continet: quo distentione correpti moriuntur: secunda verò, quod si transeat, salui fiant. *Diuisio*

Extremos labores non potest natura vltra quatuor dies sufferre: ergo tetanus, cum occidet, eo tempore id faciet. *Demonstratio.*

Antecedens declaratur: quia iste morbus per acutus est exactè, qui adeo offendit naturam, vt eum sustinere nequeat vltra quatuor dies. Consequens sequitur; quia tetanos dolores affert intolerabiles. Riget enim in eo corpus totum quasi lignum, & intercipitur respiratio, atque omnis ferè operatio perit.

Si in distentione transit æger quartam diem, morbus superatur; ergo sanabitur æger. *Demonstratio.*

Consequens certum est. Antecedens probatur. Nam si natura vim mali tolerauit quatuor dies, & permanet, signum est, eam iam vincentem esse; quare sanabitur.

Quòd tetanos malum est, quod ad conuulsionē pertinet; illud tamen aut sine motu fit, aut sine manifesto motu contingit. In eo autem corpus distenditur, & magno 3. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

dolore conuellitur, & contrahuntur dentes. Cum verò totum corpus rectum manet distentum, non inclinans ad aliam partem, tetanos dicitur; at si in partem anteriorem distenditur: opisthotonos; in partem verò posteriorem emprosthotonos. In dextram autem vel sinistram partem cur non contingat distendi corpus, musculorum & neruorum compositio impedit, quæ ante, & post magis respicit. Locus affectus posterior cerebri pars est, quæ ad spinam vergit, cum scil. repentè sanguis, pituitaue, aut etiam crassus flatus, aut frigiditas magna, locum illum malè afficiunt. Videtur autem correspondere hic morbus in toto corpore affectioni illi, quę (gramfo) vulgo dicitur; imò eadem est affectio, sed tetanos totius corporis est distentio, illud verò alicuius membris particularis: & quemadmodum hic à flatu potissimum fit, ita etiam tetanum ex eo nasci vt plurimum, est verisimile.

2. adn. Quod prædicta distentio, cùm ex sanguine fit, ex faciei rubore deprehenditur, & venarum tumorem: tunc sectione venæ curari debet. Cum autem ex frigiditate oritur, vel flatu, calorificis curari debet, maximè autem fomentis, & vnctionibus, sternutamentis, sudorem mouentibus. Addit etiam Hipp. infrà, frigidam infusionem, *aph. 21* sed supponit Iuuenem robustum, in media ætate, quem postea cooperiendum pannis multis ad sudorem præcipit. Sed hic difficultatem facit, quod Hippoc. scripsit, vbi ait, hunc morbum interficere intra dies quatuordecim, quos si superauerit, non amplius mortem afferre: hic vero quartum diem terminum constituit. Dicendum est, scribi hic ea, quæ vt plurimum contingunt: quod autem tertio de morb. dictum est, aut rarò euenire, aut eo in loco statuisset decimamquartam diem quasi acutorum terminum, ad superabundantiam.

3. adn. Quod signa mortalia in hoc malo sunt maxillarum exsolutio, corporis dissolutio, vomitus, per nares excretio, clamores, nugationes, vocis interceptio. Febris verò, si quid aliud, maximum solet esse huius morbi remedium, vbi non ex causa calida fiat, vt inflammatione: estque morbus rarus, qui tamen vulnera neruosarum partium sequi solet, & est mortalis, vt antea scriptum est.

APHORISMVS VII. Epilepsia ante pubertatem, &c.

Connexio. CVM de distentione, seu tetano in antecedenti Aphoris. egisset, qui species conuulsionis est sine motu, nunc de epilepsia sermonem instituit, quæ & ipsa inter conuulsiones reponitur, sed cum manifesto motu fiente.

Intentio. Duas intendit conclusiones, quarum prima est huiusmodi, epilepsia ante pubertatem recipit mutationem. Secunda verò: epilepsia post 25. annum inueterascere consueuit.

Ratio intent. Vt de vulgari, noto & grauissimo morbo habeat medicus, quod prædicere valeat. Docetur enim in Aphorismo & euentus, & euenti tempus in comitiali morbo, & proinde etiam in hoc malo maximè confidendum esse in in ætate, tanquam in præcipuo illius remedio, & maximè in ea, quæ ad 25. annum extenditur.

Diuisio. In duas diuiditur partes, iuxta duas conclusiones: in prima enim demonstrat, quo tempore sanatio epilepsiæ maximè speranda sit, in secunda verò tempus monstrat, in quo iam desperatus est morbus.

Demonstratio. Ætas pubertatis ad vigesimumquintum annum extensa causam continet epilepsiæ contrariam: ergo si per aliquod tempus tollitur talis morbus, in ea ætate continget.

Consequens facile sequitur. Antecedens probatur: nam epilepsia, Hippoc. authore, causam habet cerebri frigiditatem, & humiditatem, venarum angustiam, & caloris defectum: at ætas ad 25. annum exsiccando procedit, & viæ amplificantur; igitur per eam, ætatem causa morbi contraria roboratur: nam vsque ad illud tempus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

calor maximè augetur. Modus quoque alterandi similis est, quia sicuti morbus ex vtero paulatim factus est; ita etiam ætas paulatim corpus mutat.

Secunda conclusio facilè ex prima deducitur, quia si quo tempore sanari præcipuè morbus deberet, tum ob seminis, & mensium effluuium, tum etiam ob caloris incrementum, non sanatur, nec postea sanabitur. *Demonstratio.*

Quòd epilepsia altera nascitur à pueritia ante 25. annum, altera vero post illud tempus. Rursus earum vtraque, vel accidit nulla parte manifestè læsa, vel ex aliquo membro initium sumit, vt à capite, seu alia corporis parte. Card. ait Hipp. hic non intellige, e illam epilepsiam, quæ ante pubertatem fit, quia in ea semper medicus potest sperare remedium ex ætate, cum semper exiccetur corpus, sed illam, quæ post 25. annum nascitur, sine causa manifesta, aut victus errore, quia tunc in ætate robusta fit, nec ex ea amplius remedium haberi potest. Hipp. tamen eam epilepsiam difficillime tolli scribit, quæ à pueritia initium capiens ad virilem ætatem producitur, & præcipuè si non appareat membrum, vnde manifeste incipiat. Post hanc secundũ locum habere dicit, quæ post 25. annum aduenit, & ad 45. producitur; at verò senes, si quando isto morbo laborant, aut ex eo interimi dicit, vel facilè liberari. Ex quo colligitur hunc morbum post 25. annum non esse prorsus sanabilem; ideò addit verbum ferè, quasi non necessario ita sit. Desiderat autem circa huius morbi peritum medicum, ægrum autem iuuenem, & laboris amantem; ita tamen vt mens malè disposita non sit, aut stupore, quodam attonito detenta: hæc enim vbi adsunt, desperatæ salutis sunt signa. *1. adn.*

Quòd epilepsiæ causa Hippocr. multiplex est. Nam libro de sacro morbo ex humore pituitæ ad sanguinem fieri scripsit; lib. autem de flatibus, auram frigidam per venas irruentem, quæ duplex causa in pueris frequens esse solet; lib. autem 7. Epidemiorum ex atro humore fieri scripsit, quæ cum mentem occupauerit, facit melancholicam; cum verò cerebri corpus, epilepsiam, quæ potissimum solet fieri in adultis: at cum morbus consenuit, cerebrum colliquatur, & prauam qualitatem acquirit, & tunc iam desperatus est. Cæterum duos notat Fernelius epilepticos eo morbo interemptos, quorum adapertis capitibus, alteri abscessus in cerebro repertus est, alteri verò corrosa cerebri membrana caluaria adhærens. Auer. huius mali causam immediatam & coniũctam putauit esse auram & flatum, tum, quia citò fit & soluitur: tum etiam, quia, cum eodem die multoties apprehendat hominem, non videtur verisimile, tantam materiæ copiam aggregari posse: & est probabilis sententia, & veritati consona magis, quàm ea, qua Galenus putauit ex obstructione imperfecta nasci. *2. adn.*

Quòd dixit, epilepsiam amotionem recipere ante 25. annum, nobis significans, vel perfectam illius eradicationem, vel mali diminutionem maximè autem in ea ætatis mutatione, quæ est ad 14. annorum; quoniam eo tempore seminis & mensium effluuium potens est ad malum hoc tollendum. Inter cætera autem, tum ætatis mutatio, tum victus, necnon etiam locorum, magnam vim habere ad finiendum hoc malum scripsit Hippocr. *3. adn.*

APHORISMVS VIII. *Qui pleuritide laborant, &c.*

NExus cum superiori huius Aphorismi clarus est. Sicuti enim ibi de tempore egit quo distentio & epilepsia terminari solent, morbi celeres & grauissimi, ita hic de tempore, quo pleuritis iudicatur illi sermo est, morbo non minus graui, & periculoso. *Connexio.*

Pleuritici, nisi intra dies 14. supernè repurgentur, empyrici fiunt. *Intextio*

Vt ostendat duas esse præcipuè vias terminandi pleuritidem, vel per sputum, vel *Ratio intent.*

transmutatione facta in suppuratione: simul etiam doceat tempus, quo hæc fiant: quò & prædicere, & curare commodè possit medicus.

Pleuritis acutus est morbus: ergo nisi intra 14. dies supra repurgetur, in suppurationem transit.

Demonstratio. Antecedens notum est, Hippoc. enim primo acutorum inter acutos morbos numerat pleuritidem; pulmoniam, anginam, phrenitidem. Consequens deducitur, quia cum iudicium in acuto morbo intra dies 14. fiat, & crisis sit magna mutatio, per quam vel augetur morbus, vel minuitur, vel in alium transit sequitur, vt si non soluatur per sputum, in suppurationem transeat, si speranda est aliquo pacto salus. Nam abscessus internæ membranæ thoracis duas potissimum habet vias, solutionis repurgationem per sputum, aut suppurationem. *Lib. de affect.*

1. adn. Quòd pleuritis altera est exquisita, altera verò notha, Exquisita dicitur inflammatio eius membranæ, quæ costas cingit, ex optimo sanguine, seu etiam bilioso cum lateris dolore pungenti, spirandi difficultate, febre continua, tussi, & pulsu serratili: aut serrante. Notha verò pleuritis dicitur quicunque dolor ad costas est, dummodo iam dictæ prioris conditiones non habeat, vt quæ à pituita, seu à flatu fiat, & quæ externos musculos thoracis occupat. Hipp. in hoc loco de vera, & exquisita pleuritide verba facit.

2. adn. Quod inflammatio omnis quinque modis terminari potest, resolutione, resudatione, suppuratione, induratione, aut denique putredine. Pleuritis rarò resoluitur, frequenter tamen per resudationem, quia inflammationes partium internarum ob earum calorem & raritatem facile materiam transmittunt. Per suppurationem pleuritis terminatur, cum natura mediam quandam viam tentat, nec omninò vincens, vt in resolutione & repurgatione; nec victa, vt in putrefactione. In scirrhum verò pleuritis non degenerat propter partis caliditatem; atque humiditatem: In putredinem autem tendit pleuritis, quando pestilens esse solet, aut ita grandis inflammatio est, vt adurat partem, atque tunc latus liuidum apparet, quasi (vt ait Hipppocra) fulmine percussi sunt. Hippocrates igitur pleuritim in suppurationem mutari ait, cum quatuordecim diebus materia sursum non euacuatur: ita hoc tamen intelligendum est, si non alia pessima signa appareant; quia prius potest suffocare hominem, aut putrefaciendo interimere.

3. adn. Quòd suppuratio in pleuritide duplex est: altera perfecta, altera verò inperfecta. Imperfecta suppuratio semper fit in pleuritide, quæ per sputum repurgatur, quia quod expuitur aut pus est, aut puris naturam redolet. At perfecta suppuratio est, qua nihil supra educitur, aut non in tanta copia, vt possit morbum finire, quare remanet, & fit pus: & de hac loquitur Hippocrat. cùm dicit suppurari pleuritim, quæ inter dies quatuordecim non repurgatur.

4. adn. Quòd suppuratus secundo modo, bifariam inttelligitur: vel cùm pus continetur in vomica & tumore; vel cùm rumpitur, & in thoracem effunditur. Vtroque modo intelligi potest Aphorismus; ruptio tamen sequitur vomicum. Principium suppurationis posuit Hippocrat. ille cum augetur febris, rigor, & pondus pro dolore. Eruptionem verò fieri dixit aliquando ad vigesimam diem; aliquando ad quadragesimam, vel sexagesimam: vidi tamen lateris dolorem suppuratum intra dies qdatuor; id quòd rarò contingit; aut quia ex aliqua alia corporis parte natura pus ad thoracem transmittit.

5. adn. Quòd ***non repurgari*** dupliciter intelligitur: vel quia nihil educitur, vel quia quod educitur non est in tanta copia, quanta influit; quo vtroque modo suppuratio est speranda. Cæterum signa futuræ suppurationis scripsit Hippocrat. in doloribus lateris, & pulmonis: si dolor non sedetur, nec ad sputum, nec ad sanguinis emissionem, aut medicamentum, & febris perseueret, aut si non aliquam euidens euacuatio *7. Epid*

cuatio

cuatio appareat; dummodo tamen reliqua bona ſigna adſint. Hinc verò in contrarium adduci poteſt, Anaxionem pleuriticum ad trigeſimum quartum diem perueniſſe ſine ſuppuratione. Dicendum, quatuordecim dies numerandos eſſe, à die quo cœpit ſpuere, cœpit autem vndecima die, non tamen continuè expuit. Vel dic, caſum illum fuiſſe rarum: Hippocrat. autem hic ſcribere, quæ vt plurimum contingunt.

APHORISMVS IX. *Tabes ijs maximè ætatibus fit, &c.*

CVM de ſuppuratis in antecedenti mentionem feciſſet, & ſuppuratio tabi ſit per quam affinis; ideò arrepta occaſione de tabe verba facit in præſenti Aphor. *Connexio.*

Tabes his maximè ætatibus fit, quæ à decimo octauo anno ſunt ad triceſimum quintum. *Intent.*

Vt oſtendat, qua ætate iſte morbus præcipuè accidat, ideò per illud tempus magnam curam habendam eorum, qui prompti ſunt ad eum. *Ratio intẽt.*

Quæ ætas cauſas potiſſimum habet ipſius tabis, maximè prompta erit ad illam: ſed ætas à decimo octauo ad trigeſimum quintum annum potiſſimum cauſas habet ipſius tabis: Ergo in ea ætate potiſſimum iſte morbus fiet. *Demonſtratio.*

Maior certa eſt. Minor probatur. Nam in ea ætate multus eſt ſanguis & valdè calidus quia calidiſſima eſt: ideò ad ruptionem & ad reſudationem ipſius ſanguinis apta. Adde, bilem & pituitam abundare potiſſimum per illud tempus, vnde fluxiones concitantur. Adde malam quoque rationem victus, quia ob robur non curantur errores.

Quòd tabes hic intelligitur pulmonis vlcus: cuius cauſa quadruplex eſt: prima ſanguis extrauenatus, ruptione, reſeratione, ſeu varicæ in pulmone facta. Secunda fluxio biloſa, & acris à capite ad pulmonem irruens. Tertia ſuppuratio, corrupto pure in pulmone. Quarta, occulta quædam putredo ſubſtantiæ ipſius pulmonis, quę omnium peſſima eſt: quæ omnes tabis ſpecies magis in prædicta ætate fieri conſueuerunt, & præcipuè in his, quorum natura ad eam prompta eſt. *1. adn.*

Quòd non ſolum in prædicta ætate magis accidit tabes: ſed eſt etiam periculoſior, vt ſcripſit Hippocrat. quoniam magis inflammantur, & minus expurgantur Iuuenes, quàm ſenes, in his maximè, quæ ruptione & violenta cauſa fiunt. Magis tamen periclitantur ſenes in ea tabis ſpecie, quæ ex ſuppuratione oritur. Sed dices ex 2. Aphoriſm. ſi minus periclitantur, quorum ætati morbus eſt familiaris: ergo deberet tabes omnis in iſta ætate minus eſſe periculoſa. Dic contingere id ex accidenti & non per ſe, ratione ſcilicet inflammationis. *2. adn.*

APHORISMVS X. *Quibus ex angina in pulmonem, &c.*

CVM in antecedenti de traſmutatione pleuritidis ſuppurationem dixiſſet; nunc de traſmuatione anginæ agit, morbi grauiſſimi. *Connexio.*

Duæ concluſiones ponuntur in textu quarum prima eſt: angina in pulmone verſa intra ſeptimum diem occidit: Secunda verò; angina, quæ in pulmone vertitur ſi intra ſeptem dies non occidit ſuppuratur. *Intẽtio*

Vt exitum oſtendat anginæ, cum in pulmonem vertitur; vnde & ad prognoſticum, & curationem vtilis habeatur ſententia. *Ratio intẽt.*

Diuiditur in partes duas Aphoriſ. iſte, penes conuulſiones duas ſupra allatas. *Diuiſio*

Vtraque conuulſio hoc pacto probari poteſt. Angina in pulmonem verſa, vel naturam victam oſtendit, vel valdè oppreſſam, ergo vel mors intra ſeptimum diem, vel ſuppurationem ſperanda eſt. *Demonſtratio.*

Ante-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Antecedens probatur: quia, si natura non potest materiam, vel per sputum, vel per tumorem externum foras transmittere; sed eam intra partem nobilem cõcludit, necesse est vel victam, vel admodum oppressam fuisse, Consequens probatur: nam si victa est, intra septem dies occupabitur, non potens sufferre amplius grauissimos labores: at si fortis sit natura, & labores per septem dies sustulit, suppurabitur.

1. adn. Hippoc. Quòd cum triplex sit angina: vna, in qua nihil in faucibus apparet cum magno dolore, & spirandi difficultate. Secunda, qua rubent fauces, & quæ similem dolorem 3. Pro. infert. Tertia in qua tumor, & rubor extra apparent; Hippocr. hic potissimum de prima, & secunda loquitur, quia sunt lethales. Nam prima interficere solet die secunda, aut tertia: & secunda, quamuis diuturnior sit; est tamen non minus lethalis Quare si mortem vitent, fieri non potest, quia materia transferatur ad pulmonem & suffocando interficiat, aut suppuretur; ideò aliqui legunt, *qui ex angina liberantur* qualis est prima & secunda *in pulmoniam* incidunt. Sed melior est Cænomani lectio in hunc modum, quibus ex angina malum in pulmonem vertitur, vel moriuntur intra septem dies, vel eos transientes suppurantur.

2, adn. Quòd Hippocr. libro de morbis, & in Coacis prædict. istam propositionem coarctat, addens, suppurationem fieri ex angina translata ad pulmonem, nisi sursum eductio pituitosa fiat. Verum; vt alibi, dixi, quæ in Aphorismis scribuntur, vt vltimo loco scripta & elaborata sunt, & ita maximè recipi debent, quia raro contingere potest vt per sputum pulmonia ex angina purgetur. Nam, si natura posset expurgare, id efficeret nec transmitteret materiam ad principalem membrum; est enim illa trãsmissio symptomatica, & naturæ oppressæ, ita vt inde mors, vel suppuratio sit necessariò speranda.

3. adn. Quòd angina, quæ se extra profert vel tumore, vel rubore, minus est periculosa. Si tumor vel rubor occultatur, tunc maximè speranda est vel suppuratio; vel delirium, si dolor maneat, nec appareat aliqua euacuatio. Non, erisypelas quando intro conuertitur, malum est; significatur enim per id materiam uel ad cerebrum, uel ad pulmonem repere. Viæ autem, per quas ista materia ad pulmones fluit, aut venæ sunt, aut corporis consensus ille, quo dixit Hippocr. transpirabile, & fluxile esse corpus totum.

APHORISMVS XI. *Qui tabe vexantur, &c.*

Connexio. CVM Hipp. in nono Aphorismo ætatem, quæ ad tabem apta est explicasset, in in præsenti modò sententia euentum in ea docet ad perniciem, per duo signa.

Si sputum in tabidis carbonibus iniectum olet grauiter, & capilli defluunt mortale est.

Intent. Vt moneat medicum, ne istius morbi suscipiat curam, cum ad illa signa peruenit; sed prædictioni remittat ægrum

Ratio intẽt. Demonstratio. Quod indicat vlcus malignum in pulmone, & corpus non nutriri, est lethale, sed tale est sputum grauiter olens, & capillorum defluuium in tabe, ergo, vbi hæc signa adsunt, lethalis est morbus. Maior declaratur: nam si vlcus malignum in parte externa corporis non potest sanari, nisi per ignem, tanto minus in pulmone membro ad putrescendum apto, & in internis corporis partibus latente. Pilorum quoque defluuium alimenti defectum significat, & ideò corpus non amplius nutriri posse, ex quo mors significatur, Minor probatur: quia fœtor puris in igne, vlcus putre ostendit, & pilorum defluuium, humorum defectum, & alitionis priuationem.

1. adn. Quòd puris fœtor, maximè in igne, magnam putredinem ostendit. Nam si calor ignis fœtorem non extinguit, signum est putredinem maximam esse. Addit autem pilorum defluuium, quia, cum ex pulmone aliquando pituita graue olens educatur, nec mors perinde necessario sequatur, accedente pilorum defluuio, confirmatur malum, nam illud signum, teste Hipp. ostendit pus iam circa cor putrefieri.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd pus à pituita distinguitur, quia si in aquam infundatur, pus fundum petit, pituita autem remanet: & si cum pituita pus mixtum fuerit, segregatur pus & fundum petit: assumit autem Hippoc. aquam salsam ad hanc experientiam. At non solum in tabe, sed & in suppuratis, si pus fetidum fuerit, perniciosum esse scripsit Hippoc. nec tantum iu suppurationibus thoracis, verum etiam hepatis, si pus fætidum fuerit, mortale. *2. de morbis* *1. adn.*

APHORISMVS XII. *Quibus per tabem capilli defluunt, &c.*

CVM in superiore lethalia signa scripsisset: in præsenti modò sententia, tempus ipsius morbi ex alio superuenienti signo describit. *Connexio.*

Si in tabe cum pilorum defluuio alui fluxus superueniat, mors in propinquo. *Intẽtio*

Quo non solum futura mors, sed & ipsius tempus à medico describi possit; & vt demonstret, alui fluxum pessimum signum esse in omnibus valde extenuatis. *Ratio intẽt.*

Quod extremè debilitato accidit, & debilitandi vim habet, mortem citò afferet: sed alui fluxus adueniens tabi, cum defluuio capillorum, valde debili accidit, & debilitandi vim habet; igitur ex tali signo mors propinqua dignoscitur. *Demonstratio*

Maior certa est. Minor probatur; nam tabes, cum defluuio capillorum, extremam consumptionem ostendit; fluxus verò alui superueniens vim habet debilitandi: est enim mala, & vt signum, quia iam retentricem facultatem emortuam nunciat, & vt causa, quia corpus euacuans vires debilitat.

Quòd Hippocrat. duobus modis scripsit extingui tabidos, vel per suffocationem sputo retento, aut ex alui fluxu superueniente, id quod ex puris accidit mordacitate ad ventriculum confluentis. Nec verò solum in tabe, sed in omni longo morbo pessimum signum est alui fluxus, vt scriptum est ab Hippocrat. Cæterum, tabes in sui principio curationem admittere potest, antequam inflammatio fiat & corpus attenuetur & colliquetur, quo deinceps tempore nulla sanandi spes est reliqua. *1. adn.*

APHORISMVS XIII. *Qui spumantem sanguinem, &c.*

MAgnam dependentiam habet præsens Aphorimus cum duobus superioribus. Nam cum in illis sermonem de tabe habuisset; nunc de sputo sanguinis verba facit, quod illius signum quasi pathognomonicum censetur. *Connexio.*

Qui spumantem sanguinem extussiunt, iis à pulmone educitur. *Intẽtio*

Vt demonstret ab excretis, & illorum substantia, quæ pars intus affecta sit; & præterea, quando sanguis ex ore efluens ex pulmone veniat, vnde magnum periculum tabis impendet. Nam vt scripsit Hippocr. *à sanguinis sputo puris sputio, & à pura tabes.* *Ratio intẽt.* *Aph. 7*

Sanguis spumosus substantiam refert pulmonis, & modo peculiari illius membri expellitur, scilicet cum tussi: ergo sanguis spumosus per tussim eductus, à pulmone manat. *Demonstratio*

Antecedens probatur: quoniam pulmo spongiam refert, & ideò sanguis illius, veluti spuma, efflorescit: per tussim quoque pulmo, tanquam per peculiarem, & sibi proprium modum, excernere solet, quæ infestant. Consequens facilè sequitur; quia, si spumosus sanguis quasi substantiam pulmonis repræsentat, & tussis proprius affectus est pulmonis: sequitur vt sanguis spumosus, & per tussim eductus, a pulmone effluat.

Quòd sanguis, qui tussi educitur, necessariò immediatè venit à pulmone: quia iste modus alii membro conuenire non potest. Et licet ex capite, thorace, vel alia corporis parte primo emanat, necesse tamen est, vt si per tussim debet educi à pulmone *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

mone veniat. Sed quoniam adhuc ignoratur, an primò & immediatè ex eo emanat; ideò spumam addit; ; quia vbi hæc duo adsunt, vt per tussim excernatur sanguis, & sit spumosus, non ex alia parte, quàm ex pulmone euenire potest.

2. adv. Quod aliud est dicere spumosum, aliud spumam habere. Spumosus sanguis est ille, cuius tota substantia velut spuma est; at si non tota substantia fuerit spumosus, potest etiam ex alia parte, quàm a pulmone eductus esse. Et nota, quod non sequitur; sanguis non est spumosus; ergo non educitur à pulmone; quia ex venis magnis pulmonis sanguis educitur per tussim sine spuma. Sed hoc verum est, quando à substantia pulmonis excernitur; fieri enim non potest, quin sit spumosus, quia tunc ex vasis minimis exijt, in quibus iam eleboratus, necesse est vt spumam habeat per totum. Hic sanguis maximè conspicitur per interualla iam vlcerato pulmone, aliquando separatus, aliquando autem sputo commixtus: vnde ex eo sanguine, vel præsens tabes, vel iam futura demonstratur. Caue tamen ne fallaris, cum ex capite sanguis ad arteriam fluens tussi excernitur, ne putes ex pulmone duci; nec enim tunc spumosus apparebit: & signa aderunt, quæ ex capite descendere ostendent. Ex thorace verò sanguis qui educitur, paucus & niger esse solet.

3. adn. Quòd non est necessarium in omni tabe sanguinem expui; siquidem aliqui tabescunt sine sputo sanguinis, cùm scilicet pulmo occulta quadam putredine corrumpitur, & educitur pituita quædam putris per sputum, cum febricula quadam perpetua, quæ nullis remediis cedit.

APHORISMVS XIV. *Si tabe detento, &c.*

HIc Aphorismus cum ferè idem sit cum duodecimo, non est quod in illius expositione laboremus. Differt tamen ab eo; quia ibi adiunxit pilorum defluuium, vnde propinqua mors colligebatur; hic verò tacuit effluuium capillorum, & alui fluxum solummodo scripsit, ideo solutum esse perniciosum censuit.

APHORISMVS XV. *Qui ex pleuritide empyici fiunt, &c.*

Connexio. CVM supra de pleuritide loquens dixisset, transmutari in suppurationem, nisi intra dies quatuordecim repurgetur; nunc de termino suppurationis agit.

Intentio Qui ex pleuritide suppurantur, si a ruptione empyematis intra dies quadraginta repurgantur, liberantur: si verò effugerint eos, transeunt in tabem.

Ratio intent. Vt Medicus suppurationis euentum, & transmutationem in alium morbum, vel ex vno signo, prædicere possit; & propterea curet citissimè, vt pus quibuscunque modis foras pellatur, ne homo incidat in tabem, ex qua postea difficillimè liberetur.

Demonstratio Pleuritis, si non repurgatur intra dies quatuordecim, transit in suppurationem; ergo suppuratio, si quadraginta diebus non purgabitur, transiet in tabem.

Antecedens est Aphorismus octauus huius Libri. Consequens probatur: quia, quæ proportio est validæ virtutis à principio ad repurgationem, eadem debet esse virtutis debilioris in suppuratione: sed illa intra dies quatuordecim operans repurgare solet: ergo hæc intra dies quadraginta; Adde quadragesimum diem esse vltimum terminum acutorum, & Hippocratem experientia confirmatum, hoc dogma scripsisse.

1. adn. Quòd ratio huius dicti ex eo colligitur: quia si in spatio quadraginta dierum pus non educitur, signum est læsum esse pulmonem, vel pus (vbi per id tempus expurgatum non est) necessariò acquirere prauam qualitatē, vnde pulmo eroditur. Sed dices: quomodo pus tanto temporis spatio contineri potest in pulmone sine putredine?

De,

Dic, Hippocr. hic supponere pus optimum in thorace collectum, quod ideò non erodit pulmonem; adde, naturam semper eam partem expellere, quæ ad putrescendum est aptior.

Quòd terminus pleuritidis differt à termino pulmoniæ; qui sicuti pleura, intra dies quatuordecim non repurgetur, fit suppuratio; sic in pulmone, si intra septem dies non repurgatur, suppuratur. Et sicuti suppurati intra quadraginta dies, si non repurgentur, transeunt in tabem ex pleuritide, ita suppurati ex pulmonia, nisi viginti diebus repurgentur, in tabem transeunt. Numerauit autem dies à ruptione vomicæ, non à principio morbi: quia cum enumeratio quatuordecim dierum fiat à die, quo expuit æger, nec illa certa sit; ideo non numerauit dies à principio morbi, sed à ruptione. Ruptionis autem signa à sputo, & sonitu, atque stercore facile dignoscuntur quamuis Hippocr. eos, qui pleni pure sunt, ex concussione, non stertorem edere scripserit. At dices; cum Hippocrat. suppuratorum signa in Progn. numerat (febrem scilicet maiorem ad noctem, sudorem, tussim, oculorum cauitatem, maxillarum ruborem, pedum tumorem, calorem digitorum) dubium est, vtrum de suppuratione intelligat, antequam rumpatur, vel potius postquam rupta esse? Dico, quod ista signa vtriusque suppurationis esse possunt, quando iam diuturnæ sunt. Rupto verò aliquando ad vigesimum die, aliquando ad quadragesimum, aliquando etiam ad sexagesimum differtur, vbi scilicet suppuratus ex vomica futurus est; at quando suppuratus fit, ob fluxionem pituitæ ad thoracem, vel puris ex aliqua alia parte, tunc ruptio principium habet ab illo tempore, quo materia irruit ad thoracem. 2. addu.

Quòd Hippocr. in Prognostico signa scripsit, quibus in suppuratis aut salus, aut mors, nec non etiam anceps euentus à medico potest prædici. Salus, si febris statim è ruptione cesset, pus album & leue & æquale sit, appetitus redeat, & facilè expurgetur; at mors timenda, si omnia contraria adsint: Verum si partim bona, partim mala appareant, tunc coniecturam facere oportet, signa comparando & numero, & viribus. Cum verò non repurgato pure, intra quadraginta dies suppuratio transeat in tabem, medicus magnopere niti debet, vt omnibus remedijs intra illud tempus pus educat. Quod si non possit expurgari, Hippoc. 15. a ruptione die sectionem molitur ad costas, vt materia extrahatur: quod tamen remedium aboleuit, tum ob magnitudinem eius, tum ob medicorum imperitiam. Solebant antiqui inurere per crustas thoracem, vt per eas plus extraheretur, lacte tamen prius nutriebant, & crasse faciebant hominem. 3. addu.

APHORISMVS XVI. Calidum frequentiore vsu, &c.

POsteaquam Hippocr. multa ac præclara hactenus, de conuulsione, tetano, epilepsia, pleuritide, angina, tabe, suppuratione, morbis notissimis, necnon etiam grauissimis dixisset; nunc ad duas primas qualitates, calidum scil. & frigidum accedit, quæ illorum morborum causæ potissimæ sunt, & remedia: & in præsenti Aphorismo caliditatem assumit. *Connexio.* *Intentio*

Calidi frequentior vsu hæc inducit incommoda, carnis effeminationem, neruorum incontinentia, animi torporem, profusionis sanguinis, animi deliquia: ad quæ quidem mors. *Intentio*

Vt doceat, nullum esse tam innocens remedium, quod noxa careat, & præcipuè, si non debito modo fiat, & vt vituperet balnei vsum immodicum. *Ratio intentionis.*

Quod vim habet humectandi, & fundendi humores, ac resoluendi, (si immoderatè fiat) carnem effæminata, neruorum incontinentiam facit: sed calidum immodico vsu, habet vim fundendi & resoluendi: ergo prædicta efficiet. *Demonstratio.*

Maior probatur: nam carnis mollities, neruorum incontinentia, & reliqua

partim

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

partim proueniunt à calido absolutè, partim à calido & humido. Calidum aperit, dissoluit, vnde venarum apertiones, & syncopes, & mortem affert. Calidum humidum carnis facit effæminationem, & neruorum incontinentiam, & mentis torporem, veluti Auster, antea dictum est. Minor ex sequenti adnotatione patebit.

1. adn. Quòd per calidum, non solum aquæ calentis balnei, sed omne calidum intelligit, quod nobis voluptuosum est, seu fit in aqua, seu in aere: vnde Auster ista efficiendi vim habet: quia tale calidum vim habet humectandi & fundendi. Per hunc itaq; Aphorismum vituperat *Hipp* immodicum balneorum vsum, non solum aquæ, sed caldariorum illorum quibus vtuntur Germani; & præterea vnctiones, & quæcunque calida prædictam vim habentia: siquidem non solum sanitas per hæc culpatur, sed & cita mors aduenit.

Aph. 5 huius lib.

2. adn. Quod ille vsus immodicus calidi tripliciter intelligitur, si ad balneum referatur; vel si aqua sit nimis calida: vel si tepida sit, sed multum in ea moretur quispiam: vel si frequenter, & multoties balneo vtatur. Galenus tamen aquam balnei iusto calidiorem exsiccare potius, quàm humectare asserere visus est: ideò secundo modo magis intelligit. Non tamen est negandum, animi deliquia, sanguinis effusiones, & mortem ad balneum valdè calidum sequi: humectandi quoque vim aqua feruens saltem actu, amittere non potest, quamuis potestate siccandi vim habeat.

3. adn. Quòd verba illa *Ad qua quidem mors* duplicem intellectum habent: autem quod mors sequatur repentina ad animi deliquium, vt contigit illi, cuius mentionem fecit Galenus 1. Progn. aut quod mors sequatur ad illa omnia, scilicet neruorum incontinentiam &c. quia ex illis vita breuior fit: quo vtroque modo sententia intelligi potest, & verosimilis est.

APHORISMVS XVII. Frigidum verò conuulsiones, &c.

Connexio. CVM de nocumentis calidi in antecedenti Aphorismo egisset, accedit nunc ad frigidi nocumenta explicanda: sunt enim istæ duæ qualitates primæ, sibique inuicem non rarò succedentes, licet contrariæ.

Intent. Frigidum, conuulsiones, tetanos, nigrores, & rigores febriles affert.

Ratio intēt. Vt demonstret, quam nociuus sit immodicus frigidorum vsus; siquidem grauissimos afferat morbos.

Demonstratio. Quod neruos contrahendi vim habet, & caloris extinguendi, conuulsiorium est, tetanicum, rigorificum, & nigrores inducens: sed tale est frigidum immodicum: Ergo prædicta efficiet.

Maior declaratur: quia conuulsio & tetanus neruorum sunt affectiones attractorum: item quod extinguit calorem, liuores inducit, coloremque extinguit & rigores sua natura efficit. Minor probatur: nam frigidum exprimendo, & condensando constipat, & neruos distendit: frigidum etiam sua natura, & calorem extinguit, & frigiditatem inducit; vnde rigores & liuores.

1. adn. Quòd calidum & frigidum vel pro qualitate, dicuntur, vel pro corpore calido, vel frigido. In præcedenti Aphorismo corpus calidum intelligit hic verò non solum corpus frigidum, sed & qualitatem prædicta accidentia efficere intendit, seu sit aquæ frigiditas, seu aeris, seu medicamenti valde refrigerantis. Cæterum, veritatem huius Aphorismi facilè experiuntur illi, qui per niues, & Alpes iter faciunt: nam & distenduntur ac rigent: partes quoque exangues, vt pedes, illi decidunt, & liuescunt, extincto calido.

2. adn. Quòd frigidum rigores febriles inducere dupliciter intelligi debet. Nam rigor febrilis vel intelligitur ille, ad quem febris sequitur densata cute; vel quòd sit similis rigori febrili, vt in iis, qui per hyemem nudi ad frigora se exponunt, & dentibus stri-

strident: quo vtroque modo vera est Aphorismi sententia. Ideò ex hoc manifestè colligitur, Hippoc. non fuisse eius opinionis, vt semper ad rigorem sequatur febris, quia & ex frigore & cruditatibus rigor sine febre accidere solet. Cum verò primo de morbis ad rigorem necessariò febrem sequi scripsit, de illo rigore intelligendus est, qui ad bilem mordentem partes sensiles, consequi solet.

APHORISMVS XVIII. *Frigidum inimicum ossibus, &c.*

CVM in vniuersum in præcedenti sententia nocumenta explicasset frigidi immoderati; in præsenti modo explicat, quibus potissimum membris frigidum noceat. *Omissio.*

Duas conclusiones habet Aphorismus iste prima, frigidum inimicum ponit ossibus, dentibus, cerebro, neruis, spinæ: Secunda, calidum his amicum. *Intētio*

Vt explicet, quæ membra præcipuè à frigido patiantur, videlicet omnia exanguia membra & excarnea: & proinde ab illis pellendam esse frigiditatem caloremque potius in vsu eorum fore salubrem. *Ratio intēt.*

In duas partes iuxta duas conclusiones hæc sententia diuidi potest, quarum prima docet, quibus membris frigidum noceat: secunda calidum eisdem vtile ponit. *Diuisio*

Partes exangues frigidum habent inimicum: ergo dentes & ossa, nerui, cerebrum, spina, à frigido læduntur. *Demonstratio.*

Antecedens probatur: quia, cum partes exangues frigidæ sint, à quocumque frigido læduntur, quemadmodum animalia exanguia, vt serpentes per hyemem. Consequentia facilè sequitur: quia prædictæ partes omnes pauci sunt caloris, cum pauco sanguine abundent, & carne careant. Secunda conclusio facilè ex prima deducitur, tanquam à contrario. *1. addu.*

Quòd hæc sententia habet contrà se experientiam. Nam dentes frigidæ lotione conseruari videntur: ideò ea ratione reliqua membra frigida à simili per frigidum seruari cum debeant, non videntur ita lædi à frigido. Propter hanc dubitationem dixit Cardanus, Hippoc. hic intelligere, non de frigido actu, sed potestate, quale est frigidum mandragoræ, opij, & præcipuè si adhibeatur partibus prædictis nudatis, vt in vulneribus neruorum. Sed tamen non est negandum, omnem frigiditatem, etiam aquæ, lædere partes prædictas; nam aqua stuporem inducendi vim habet, & omne frigidum, vt inferius Hippocr. scripsit. Quòd si dentes iuuamento percipiunt à lotione frigidæ, id propter ablutionem accidit. Oculi quoque non rigent à frigido, ratione multæ pinguedinis. In vniuersum tamen frigidum facilè ægrotare facit partes frigidas, & ideò calidorum vsus illis commodior est. Adde, omnis corporis partes prædictas à calido influente, & partium vicinarum actu calescere; vnde ad sui conseruationem calidum magis, quam frigidum exposcere. *2. addu.*

Quòd calidum dupliciter intelligitur: aut moderatum, quale est tepidi balnei, aut intensius, quale est aquæ in eo calore, vt sufferri possit: primo modo calidum amicum est prædictis partibus, dum sanæ sunt; at secundo modo magis conuenit dum ægrotant, & nudatæ sunt. Hinc fit vt valde calidum, sicut & frigidum, dentibus noceat, non tamen moderate calidum. Hinc etiam colligitur (re existente dubia) in affectibus illarum partium, calorificis vtendum remedijs; cùm verò prædictæ partes vulneratæ sunt, & præcipuè cerebrum, adeò timet Hippoc. frigiditatem aeris, vt multi, vel ex leuibus vulneribus, ob eam iniuriam mortui sint. *3. addu.*

Quòd Hipp. in hoc Aphorismo separare videtur dentes ab ossibus, quia reliqua ossa non dolent, dentes autem dolent, seu id per se accidat, seu potius propter neruum, qui in radicem eorum inseritur. Cæterum, neruorum nomine intelligit Hippocr. non solum verè neruos, sed ligamenta, membranas, tendines. Infrà quoque

supra-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

supradictis membris, quibus dicit inimicum esse frigidum, addit vesicam, pedes, sedem, pudenda, pectus.

APHORISMVS XIX. Quæ perfrigerata sunt, &c.

Connexio. CVM dixisset in antecedenti, quibus membris frigidum sit aduersum, nactus occasionem; in præsenti sententia proponit præceptum valde vtile, ad calidum, & frigidum pertinens.

Intētio Quæ perfrigerata sunt, excalefacere oportet, præterea, quæ sanguinem profundunt, aut breui sunt profusura.

Ratio intent. Non solum vt doceat, per contraria fieri curationem, sed in ea ipsa curatione aduertendum, si quid prohibeat legitimum contrariorum vsum, seu illud prohibens actu, seu potentia.

Diuisio Duæ proponuntur conclusiones in Aphorismo, ideò in duas partes rectè diuidi potest. Prima dicit, calefaciendas esse partes refrigeratas. Secunda negat id faciendum, si sanguis fluat, aut fluxurus sit.

Prima conclusio per se clara est: nam per contraria fiat curatio, & calidum & frigidum fiunt contraria, ideò refrigerata sunt calefacienda. Secunda conclusio ita probari potest. Sanguinis fluxus maius malum est, quam refrigeratio: ergo non sunt calefaciendæ partes, à quibus vel sanguis fluit, vel fluxurus est. Antecedens probatur: quia hic Hippocr. de symptomatica,& morbosa fluxione loquitur sanguinis, vbi plus, quam decet defluit, à qua vitæ periculum & magnorum malorum impendet, magis quàm ex refrigeratione morbosa. Consequentia probatur; quia calidum, vt antea dictum est, venas aperit, & fluxionem irritat.

1. adn. Quòd Hippocr. dixit partes refrigeratas esse calefaciendas potius, quam è contra; quia calidum potius corrigit, & seruat, frigidum verò destruit, & præcipuè cum locutus sit de membris, quæ facilè patiuntur à frigido. Innuit tamen, considerandum à medio fluxionis sanguinis exemplo, si quid prohibet, & contra indicat; quia intendendum est ei, quod magis vrget. Exemplum habes de ruptione venæ pectoris ex frigiditate; nam, licèt ratione causæ calefaciens remedium requiratur, ratione tamen sanguinis, qui fluit aut fluxurus est, prohibetur per quæ verba præcautionem iubet faciendam, vt si mulieri menstrua, magis quam decet, fluxura timeantur (licet loca illa frigida sint) non tamen esse calefacienda Quòd verò inter calida, tepidæ infusio sanguinem moueat, exemplo Metonis Hipp. confirmauit, cui non minus quam decebat, sanguinem fluere è naribus vidit, se capitis lotionibus vsum esse dicit.

Quòd affectus præter naturam, aut vnus est, aut plures. Si vnus, aut est simplex & sine causa, vel comitatus & cum causa. In affectu simplici per contraria curatio fieri debet, sicuti in reliquis vbi consentiunt inter se. Sed in comitato affectu seu vno, seu pluribus (diffidentibus indicationibus) semper habenda est ratio eius, quod ma-

2. adn. gis vrget. Quod Hippocr. in præsenti docuit Aphorismo, cùm prohibet calefaciendas esse partes, vnde sanguis fluit, etiam si sint refrigeratæ: sed si frigiditas magis læderet, quam sanguinis fluxus, vt in tetano, aut mortificatis partibus per magna frigora, tunc calefaciendæ, & in ea calefactione curandum, vt paulatim fiat; alioquin magnus dolor concitabitur, & irritabitur frigiditas.

APHORISMVS XX. Frigidum vlceribus mordax, &c.

Connexio. CVM absolutè in præcedenti sententia docuisset, quibus membris frigiditas nocua sit, nunc explicat, quibus morbis potissimum aduersetur.

Intentio. Frigidum vlceribus mordax, cutim obdurat, dolorem insupurabilem facit.

Vt

Vt ostendat detectas partes & carne denudatas, à frigido maximè pati; ideò ab vlceribus omne medicamentum remouendum actu frigidum. *Ratio intent.*

Frigidum vim habet comprimendi & vellicandi partes, congelandi, & extinguendi: ergo vlceribus mordax erit, cutem obdurabit. *Demonstratio*

Consequens probatur: nam quod continuum soluit & comprimit, mordendi vim habet; quod item congelat & siccat, indurat, & indurando suppurationem prohibet; quod calore extinguit nigrores inducit, & conuulsiones creat. At frigidum manifestè omnia ista efficiendi vim habet: quod erat in antecedenti probandum: comprimit enim, & siccat, & indurat, calorem extinguit, ad quæ sequuntur illa omnia.

Quòd vlcus hic omnem continui solutionem significat, seu illa sit recens, quæ vulnus dicitur; seu antiqua, quæ vlcus appellatur. Frigidum quoque, cum actu vel potentia dicatur, præcipuè intelligit de frigido actu: quia frigidum potentia, quale est aqua calida, aliquando vlceribus conuenit. Est autem frigidum aut validum, & sic mordet etiam cutim, & partes corporis tectas, quale est Boreæ; aut mediocre, & hoc licet cutim non mordeat, vlcus tamen mordendi vim habet, ob sensus acutiem, & inassuetudinem. Cum verò tot mala creet frigiditas in vlcere, & tam grauia, monet per id Hippocr. ne frigidum vlceribus admoueatur. Perinde non carent reprehensione chirurgi, admouentes sine discrimine acetum, & albumen oui in vulneribus capitis & partium neruosarum, cum clamet Hpp. remouendum esse frigidum ab vlcere. *1. adn.*

Quod frigida medicamenta actu non debent vulneribus admoueri, nisi ob magnam vrgentiam, vt ob sanguinis fluxum validum & timorosum, aut ad arcendam inflammationē in partibus carnosis; nunquam tamen in neruosis, quia per ista, ob dolorem, inflammatio, & conuulsio accedunt. Cæterum, si quando abluenda sunt vlcera in partibus carnosis, vino id faciendum esse monet Hippocr. at in partibus neruosis, & in articulis, non in vino, quia mordax illis est, sed potius tepida aut calida aqua. *2. adn.*

Quòd suppuratio ea est, quæ citò vt fiat in vlcere, prohibere frigida soleat, vt docet Hippocr. sed id intelligendum est in vulneribus, quæ suppurationem requirunt, qualia sunt contusa & discrupta. Vulnus autem simplex prima intentione curatur, nisi aliquid habeat adiunctum, vt intemperiem, aut inflammationem: tunc enim curationis initium ab his fieri debet. Vlcus autem calidum frigida reposcit, non tamen actu talia: quod si actu adhibentur, vel admixta cum calidis, vel non ipsi vlceri, sed circa partes vlceratas applicari debet. *Lib. de vlc.*

APHORISMVS XXI. Est autem vbi in tetano sine vlcere, &c.

Cvm de conuulsione & tetano supra tractasset, & à frigido fieri dixisset, nunc curandi illud occasionem arripit, & præceptum tradit ad artem valde vtile. *Connexio.*

Tetanum larga frigidæ perfusio sanare potest.

Vt ostendat (quod admirabile cuiquam videbitur) frigiditatem & efficiendi, & soluendi tetanum vim habere; & proinde non esse perpetuum argumentum illud, quod à iuuantibus, & nocentibus sumitur; cum & à simili & à contrario solui morbus possit. *Intētio Ratio intēt.*

In duas partes secari potest sententia ista; vt prima contineat propositionem & glossam; secunda verò causam illius. *Diuisio*

Quod calorem reuocat & auget, tetanum sanare potest: ergo frigidæ larga effusio id efficere potest. Antecedens probatur: quia tetanos frigidus est morbus, & à repletione oritur: quare a calore soluetur. Consequens probatur: quia frigidæ aquæ perfusio calorem vnit, & meatus densat. *Demonstratio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd Hipp. sermo non est de conuulsione omni, sed de illa, quę distentio dicitur
1. adn. dummodo non sequatur ad vulnus, quia frigidum vulceribus mordax. Addit quod conuulsio fit in ętate iuuentis: quia pueritia, & senectus istud remedium ferre nequit. Supponit etiam tempus ęstium, timens frigiditatem; sicuti habitum eusarcum seu bona carne prędictum, ob eandem rationem. Quę omnia si adsint, semper remedium hoc iuuabit: Nec tamen sequitur, vt, si non adsint, necessariò lędere debeat, sed Hipp. prędictas conditiones apposuit, memor semper conseruationis ęgri: nam in magnis remedijs pręcipuè eius pręcepti habenda est ratio, quod docet, medicam manum non in nocumentum, sed in ęgri iuuamentum ita promptam esse debere, vt, si non iuuet, saltem non lędat: cumque extremus morbus proponatur, & estrema remedia requirens, malè Paulus hoc remedium vituperat.

Quòd illa aquę perfusio larga esse debet, & frequens, & ex alto, & potissimum
2. aph. ad partes corporis carnosas & calidas, qualis venter est inferior ad hypocondria; Caput tamen vitare oportet; Facta perfusione, ęger vestibus cooperiendus est calidis & mundis, ad prouocandum sudorem. Solet etiam Hippocr. reuocare animi defectiones; quare 5. Epid. mulierem ferè exanimatam reuocauit, plus quàm triginta amphoris frigidæ, quod solũ, vt ait ipse, prodesse videbatur; erat enim crassa mulier, ideo etiam melius tulit remedium. An vero reliquæ conditiones affuerint, non constat. Reuocat etiam aqua tepida emortua membra in debilibus, quemadmodum
2. Epid. in muliere illa, quę ex cholerica affectione penè exsanimata fuit.

APHORISMVS XXII. Calidum in quo vlcere pus mouet, &c.

Connexio. CVm de calidi nocumenti supra tractasset, in præsenti Aphorismo de ipsius iuuamentis sermonem instituit.

Intentio Intentio Hippoc. in hoc Aphorismo est pluribus conclusionibus calidi iuuamenta explicare, quæ nouem numero sunt; & propterea in tot partes diuidi potest Aphorismus; quarum conclusionem series hęc est calidum, in quo vlcere pus mouet, maximum securitatis pręstat indicium; cutem emollit, extenuat; dolorem leuit; rigores, conuulsiones, tetanos mitigat; capitis grauitatem soluit; ossibus fractis plurimum prodest membris quæ moriuntur aut vlcerantur è frigore; herpetibus prodest, maximè si nudata sint, multoque magis si in capite: his etiam denique exedentibus sedi, pudendo, vtero, vesicæ: his omnibus calidum amicum, & decretorium, frigidum inimicum, & interimens.

Vt ostendat quanti vsus sit calidi vsus, & quantum excedat frigidum.

Ratio intẽtionis. Cum tot sint conclusiones, nec vnico medio demonstrari facilè possint, benè se habebit, singulas per annotationes explicare. Quo ad primam conclusionem, scire
Demonstratio. licet, quod suppuratio nihil aliud est, quàm sanguinis mutatio in pus, seu albam substantiam, quæ dupliciter consideratur: vel communiter pro omnibus sordibus & sanie, quæ ex vlcere pro deunt; vel pro illa suppuratione, quæ peculiariter in aliquo tumore colligitur: Hæc rursus dupliciter fit in vlcere: vel cum tumore, ita vt resolui non possit: vel cum adiunctam habet contusionem vel lacerationem. Quoniam verò non omne vlcus patitur suppurationem, quale est malignum, & cancrosum, vel callosum; ideo scripsit, calidum securitatem afferre, quando in vlcere suppurationem inducit, quia spes nascitur sanationis, quæ ex bona suppuratione fit: at contra difficillima curatu sunt vlcera, quæ cum alioquin suppurari postulent, suppurare tamen nequeunt, vt maligna illa prædicta; calidum autem non solum aquæ tepidæ intelligere oportet, sed calidum in medicamentis, vt in emplastro, carapiasmate, vnctione: quia omne tale suppuratorium adiuuat tum innatum calorem, tum etiam humiditate sua putredinem, vnde pus facilè gignitur.

Quod

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd calidum, quale eſt balnei tepidi, emollit cutem, & extenuat fundendo, & reſoluendo: ideo etiam ſoluendi pruritum magnam vim habet, vt ſcripſit Hippocr. de homine illo, qui toto corpore prurigine vexabatur, & cutis craſſitie, qui cum nullis remedijs iuuari poſſet, balneo tamen calidæ aquæ apud Melum, & a pruritu, & à cutis craſſitie liberatus eſt. Calidum item doloris eſt leuatiuum, & propterea fomenta ex aqua calida, aut ex ſale, eruo, milio calidis, ad lateris dolores leniendos adhibemus. Rigores, & tetanos leuat calidum, quia iſti ſunt frigidi effectus, licet per accidens frigidæ infuſio tetanum liberare poſſit, vt antea dictum eſt. Soluit item balneũ capitis grauitatem, dummodo non valde ſit repletum: id quod facit, tum capiti adhibitum reſoluendo, tum etiam extremis, vt pedibus, & manibus, euocando. Addit etiam, humectare nares, ſputum vrinaſque promouere, & corpus fluidum ad medicamenta efficere. *1. adn. 5. Epid* *3. Acut*

Quòd oſſibus fractis plurimum prodeſt, ſeu fracturæ ſint ſine vlcere, ad ſanguinem euocandum & pruritum ſoluendum, ſeu cum vlcere: & præcipuè oſſibus nudatis, & in capite, quia frigidum vlceribus mordax Sed calidum, quale eſt aquæ, in vulneribus capitis non ita conuenire videtur, propter humectationem, ſiquidem nec etiam vino humectanda eſſe ſcripſit Hipp. Timet etiam Galenus, ne aquæ vſus neruis denudatis officiat, magiſque probat vſum calidi & ſicci medicamenti. *2. adn.*

Quod emortuis partibus à frigore calidum adiutorium eſt, vt patet in pernionibus & membris emortuis à frigore; Calidum autem moderatum intelligere oportet; quoniam, ſi repentina fiat ad ignem mutatio, maius fit nocumentum Ideo Hipp. ad perniones aqua calida vtitur, & nos partibus emortuis animalia per medium diſſecta adhibere ſolemus. Herpetibus etiam confert calida, bilis ardorem mitigans & potentia reſtigerans, & abluens. Sed dices Galenus frigida & ſicca adhibet herpetibus in principio; & etiam valdè calida, & ſicca poſtea ad putredinem, vt ſunt paſtilli Andronis. Reſp. aquam conuenire ad temperandum & abluendum, reliqua autem valdè ſicca & calida ad putredinem. Addit, calidum amicum eſſe ſedi, pudendo, vtero, veſicæ, quia ſunt partes exangues; & præcipue inter cætera vterus, quippe cuius morbi vt plurimum frigidi ſunt, flatuoſi, ac ructuoſi, vt ſcripſit Hipp. *5. adn.* *2. ad Gla.* *in Epi.*

APHORISMVS XXIII. *Frigido verò in his vtendum, &c.*

POſteaquam calidi commoda & iuuamenta in præcedenti narraſſet; accedit modò ad frigidi vtilitates percenſendas. *Connexio.*

Tres concluſiones proponit, quarum prima frigido vtendum eſſe ait ad ſanguinis fluxiones ſiſtendas & præcauendas. Secunda ad inflammationes rubras, in ſui principio. Tertia ad eriſypelata non vlcerata; & ideo iuxta prædictas tres concluſiones in partes diuidi poteſt Aphoriſmus. *Intent.*

Vt demonſtret, quibus malis frigidum ſuccurrat, quo medicus in illis eo vti poſſit. *Ratio intent.*

Frigidum aſtringit, ſanguinem ſiſtit, calorem pellit: ergo ad ſanguinis fluxionem aptiſſimum eſt remedium. *Demonſtratio*

Antecedens clarum eſt. Conſequens deducitur manifeſtè. Addit tamen, frigidum non ipſi loco fluxionem excipienti; ſed potius ad loca, vnde fluit, admouendum. Cauſa multiplex eſt; primò, quia fluxionis locus, ſeu terminus ad quem, eſt quaſi vlcus, & frigidum vlceri nocet, ſecundò, quia occupat maius ſpatium; tertio, quia inferret dolorem, & grauitatem, ſi loco fluxus apponeretur, vnde magis noceret: quarto, quia melius intercipitur fluxus antequam ad locum accedit. Debet autem adhiberi frigidum præcipuè ad radices venarum, & per eorum exortum, vt in naribus, ad frontem ad collum, ad hepar, in vtero, pubi, lumbis, & coxis.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Omnis fluxio calida in sui principio refrigerantia exposcit: ergo rubrę inflammationes frigidum exposcent; Antecedens probatur: quia frigidum inhibet fluxionem, & temperat partem, at rubedo efflorescens significat affectum calidum, ergo,&c.

1. adn. Gal. 5. meth.

Quod hic frigidum, non solum aquæ intelligendum est, sed & aliorum medicamẽtorum, quæ frigida sunt & astringentia, qualia sunt plantago, portulaca, acetum, album oui, & reliqua huius generis: quæ remedia magis conueniunt factis reuulsionibus, quam à principio. Solet etiam frigidæ larga infusio sanguinem sistere, retrahendo calidum ad partes internas, quemadmodum, si quis extremam in frigidam emergat. Sanguis verò non solum per frigidum sisti solet, sed etiam & per emplastica medicamenta & crustifica.

2. adn.

Quòd verbum illud *efflorescens* significat: roseum partis calorem; principium verò, morbi tempus quo maximè istud remedium confert. Hippoc. vtrumque coniunxit, significans, hoc remedium adhibendum esse in sanguineis inflammationibus, & in principio: quia post illud, inflammatio vel resoluentia, vel suppurantia desiderat, quo tempore frigida non conuenit. Ideo addit in textu, hoc remedium nigrefacere inueteratas inflammationes, maximè autem in externis inflammationibus, & quæ in latitudinem extenduntur, qualia sunt erisypelata: propterea absolutè dixit inflammationes, sed flagrores, affectum significans, in quo magis peccat alteratio, quàm materia. Sed tamen, cum erysipelas possit esse cum vlcere, & sine eo, addit in textu, frigidam adhibendam esse erisypelati non vlcerato, quod erat in tertia conclusionę probatum, siquidem vlceratum lædit.

APHORISMVS XXIV. Frigida veluti nix & glacies,, &c.

Connexio.

SVperius Hippocr. damna exposuit, quæ frigidum facit in vniuersum qualecunq; illud sit; nunc ad illa accedit, quæ frigidum immoderatum facit.

Intẽtio

Duæ ponuntur in textu conclusiones, quarum prima ex secunda demonstratur. Est autem huiusmodi, frigidum pectori inimicum. Secunda frigidum tusses mouere ait uenarum ruptiones, & distillationes.

Ratio intent.

Vt demonstret, quantum vitare homines debeant valde frigida, cum tot incommoda pariant. Quare colligitur, nec etiam in sanguinis fluoribus ex pectore, conuenire frigidum.

Demonstratio

Frigidum tusses mouet venas rumpit & destillationes facit: ergo pectori est inimicum. Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur. Nam frigidum exasperando & indurando tussim mouet: at tusses facilè rumpunt venas induratas & non cedentes, fluxiones quoque excitat frigiditas, tum exprimendo, tum dolorem inducendo.

Quod per hunc Aphoris. voluit Hipp. admonere medicum, ne in affectibus pectoris (etiamsi id requirat affectio) valdè frigidis vtatur, seu intus, seu extra: & prætereà, vt moneat sanos, ne vtantur niuatis illis potionibus; cum tot mala efficiendi vim habeant, & præcipuè in his, qui pectus habent debilem, & stomachum, & hepar, & reliqua viscera pauci caloris: quia ex intensa ista frigiditate extinctio eorum calido hydropes fiunt, & senectutes hecticæ. Vnde primates hoc nostro sæculo, pocula niuata assumentes, sanitati malè consulunt, etiam Hipp. auctoritate. Igitur tam vehementer frigida vitanda sunt in quotidiano vsu, quamuis vt medicamenta nonnunquam conueniant, quemadmodum in synochis & febribus ardentibus. Melius itaque sibi consulunt Iaponenses qui quotidiano vsu aquas calidas assumendo diutissimè viuunt: præter cætera autem incommoda, dentes etiam quàm maximè lędunt intensè frigida.

APHORISMVS XXV. *Articulorum tumores, & dolores absque vlcere, &c.*

CVM Hippoc. in 23. Aphor. frigidi iuuamenta in vniuersum explicasset; nunc ad ea propria accedit, quæ aquæ frigidæ sunt. *Connexio.*

Frigidæ larga effusio magna ex parte leuat & extenuat articulorum tumores, & dolos, & conuulsiones. *Intentio*

Vt ostendat, quibus morbis aqua frigida quæ promptissimum & simplicissimum est remedium, maximè conferat: simul etiam doceat, stupefacientia medicamenta deberi quandoque à medico vsurpari. *Ratio Intentionis.*

Frigidum aquæ reprimit, roborat, stuporem inducit: Ergo articulorum tumores, & dolores leuat, nec non etiam conuulsiones. Antecedens notum est. Consequens deducitur: quia frigidum densando reprimit, & fluxiones inhibet, qua ratione leuat tumores, materiam intrò pellens: stuporem verò inducendo, dolorem leuat, stupor enim sequitur ad vasorum & spiritus densationem, & caloris extinctionem, per quæ sensus fieri solet: quatenus autem calorem reuocat, conuulsiones etiam curat. *Demonstratio.*

Quòd tumor articulorum, alius est calidus, alius frigidus. Rursus calidus, vel à sanguine crassiori fit, vt bubo, & carbunculus, vel à tenuiori, vt erysipelas. Hippoc. itaque de tumore calido intelligit, & præcipuè de erisypelatibus. Conuenit etiam frigida reliquis calidis tumoribus, & sanguineis, vel in principio ad repressionem, vel ad dolorem leniendum. Dixit autem articulorum tumores & podagras, quoniam isti tumores, vt plurimum cum dolore, inflammationeque sunt, qua vtraque ratione frigida confert. *1. adn.*

Quòd frigida conuulsiones leuat, vel per accidens (vt supradictum est) reuocando calorem, vel per conuulsiones hic intelligit membrorum duritiem, aut laxitatem, quorum primum articulos inflammatos, secundum verò luxatos sequitur. Cæterũ frigida aqua hic intelligitur, vel talis, qualis est aquæ fontanæ, aut putei, vel etiam quæ nimis glacieivè habet vim, quia vtraque efficiendi prædicta potestatem habet: frigidior tamen aqua in partibus carnosis, & affectibus calidioribus magis requiritur. *2. adn.*

Quod stupefacientia remedia quædã id modicè faciunt, vt aqua frigida; alia verò immodicè, vt opium, mandragora, quorum vsus, vel intus est, vel extra. Primorum vsus innocuus est; at secundorum valdè timendus. Nihilominus tamen illis aliquãdo vtimur in maximis doloribus: tutior verò eorũ est vsus in calidis affectibus, & præcipuè post stupefacentium mediocrium vsum; admiscendo tamen calida, & partem postea corrigendo. In internis itaque affectibus Philonium Romanum & Theriaca recens magni sunt vsus ad stupefaciendum. Cæterum in hoc Aphor. Hipp. laudauit frigidum aquæ ad stupefaciendum, tanquam tutum. *3. adn.*

APHORISMVS XXVI. *Aqua, quæ cito calefit, &c.*

CVM de aqua multa hactenus dixisset, & in nocumentum & in iuuamentum; ideò occasionem nactus, de notis agit in hoc Aphorismo, quibus bona aqua dignosci debet. *Connexio.*

Aqua, quæ citò calefit, & citò refrigeratur, leuissima. *Intentio*

Vt vel per vnum signum aquæ præstantiam ostendat, & à contrario etiam prauitatem. *Ratio Intent.*

Aqua, quæ citò calescit & frigesit, facilè alteratur: ergo leuissima.

Antecedens notum est. Consequens probatur: quia, quod facilè alteratur, significat se tenues habere partes, & facultatibus spoliari immodicis. *Demonstratio*

Quòd aqua ad tuendam sanitatem tanti momenti est, vt homines regionum, qui *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

prauas habeat aquas, nec ſani,nec diu viuer e poſſint: Imò neceſſe eſt eam regionem, qua homines diu viuunt , & ſani ſunt , aquam habere bonam . Aquæ autem bonæ etiam aerem bonum eſſe oſtendunt . Vbi igitur aqua praua fuerit , arte reducenda eſt , vel coctura , vel diſtillatione ad bonitatem . Colligenda eſt pluuia in Ciſternis mundis . Cum verò multæ ſint notæ cognoſcendi bonam aquam , pondere, guſtu , odore , loco , & alteratione, Hippocr. ſignum ab alteratione ſumpſit : quia per nullam alteram melius , & contractius bona aqua deſcribi poterat , ſiquidem iſta conditio rel quas omnes bonæ aquæ notas, vel ſaltem plurimas comprehendit .

Quòd leuitas hic ſignificat , vel pondus , vel quod à corpore noſtro facilè ſuperetur : vtroque modo intelligi poteſt . Nam quæ facilè alteratur , tenuiſſimas habet partes ; ideò etiam pondere leuiſſima erit . Sed Hippocrat. magis intelligit in ſecundo ſenſu ; quia talis eſt pulchrior & medicinæ accomodatior . Eſt autem aqua pluuialis ſine dubium omnium optima , ſed quæ ex ætheræ , æſtiuo tempore , deſcendit, & tempeſtiua eſt , dummodo in locis mundis excipiatur , quia talis ex aqua ex magno calore fit, & ideo valdè tenuis, & cocta . Habet tamen ſemper aliquid extergentis facultatis : quia plurimæ aquæ pluuiæ ex mari deſcendunt, qua ratione fit, vt fontana , quæ ex collibus ad orientem ſitis orta emanat , illi præferenda ea ratione videatur . Aqua autem laudans Hippocrat. eam cenſet eſſe optimam , quæ ex profundiſſimis fontibus manat, æſtate frigida , hyeme autem calida .

2. adn.

Quod in vniuerſum aquæ potatores ſaniores degunt , quàm vini bibaces , & diutius etiam viuant: quod in patribus illi antiquis viſum eſt in Eremis degentibus ; non quòd vinum in re non ſit vtilius, tum ad ſanitatem , tum etiam ad ſenectutem producendam : ſed quia eius eſt in ſuauitatis liquor ille, vt homines magis, quàm decet , ſe illi dent. Et inde fit , vt iecur aduratur , & caput ad omnes fluxiones diſponatur ; hinc podagræ origo , & Veneris etiam intemperantia maior . Appellauit autem Hippocrat. aquam magis corporis caſtigationem , quam nutrimentum .

3. adn.

APHORISMVS XXVII. Quibus noctu bibendi eſt auiditas, &c.

Connexio. CVM aquæ potus ad ſiſtendam ſitim in vſu ſit mortalibus , recta ratione necti poteſt hæc ſententia cum ſuperiori de ſiti verba faciens.

Intẽtio Bonum eſt noctu ſitientibus obdormiſcere .

Ratio intent. Vt demonſtret, non ſolum per ſanitatem , ſed etiam in morbis medelam eſſe ſitis , vbi dormituros ſomnus apprehendit; ac proinde etiam bonum ſignum eſſe, dormire poſt magnam ſitim .

Demonſtratio Somnus a ſiti ſuccedens robur naturæ oſtendit : ergo bonum . Conſequens clarum eſt . Antecedens probatur. Nam, ſi valida corripit in nocte, & tamen homo dormit , ſignum eſt virtutem eſſe validam , & cauſa ſitis ſuperantem ; imò ipſam ſitim non habere cauſam vehementem, & inſuperabilem. vnde & vt cauſa, & vt ſignum, laudari debet .

1. adn. Quòd ſitis alia eſt naturalis , alia præter naturam . Naturalis ex defectu humidi fit ; at præternaturalis ex ardore ventriculi , vel pulmonis : qui concitatur , vel intemperie partium, vel ex bile, aut calidioribus cibis, & potionibus, in ventriculo exiſtentibus. Sed etiam eſt alius modus , cum in coctione effumant vapores calidi , qui ſitim excitant . Eſt etiam ſitis propria eorum, qui nimio replentur cibo, vnde ſcripſit *2. præd. 6. Epid.* Hipp. eos , qui plurimum comedunt, ſolere ſitire ; & proinde regulam poſuit ad ſanitatem, non delaſſari, ac non ſitire. Somnus igitur nec ſedare ſolet naturalem ſitim, quæ ex defectu humidi fit ; ſed potius eam , quæ eſt præter naturam , humectando , & temperando ſiccitatem & acredinem.

2. adn. Quòd vbi ſitis dormituris præter rationem eſt , hanc bonum eſt ſomno ſedate

per

per id temporis: at si tam intolerabilis fuerit, vt somnum auferat, tunc aqua tolli debet. nam Hipp. 6. Epid. superficialem sitim tolli per somnum, hic tamen dicere contrarium videtur, magnam sitim proponens. Dic Hippoc. non dicere hic absolutè post magnam sitim dormiendum, sed bonum esse, si post eam somnus succedat. Cæterum etiam vigiliam remedium esse sitis, quæ ex somno sit, idem est auctor, quia dissipat calorem, qui sitis causa esse potest retractus per somnum. Cum vero quis post somnum sitit, & valdè, nec vigilia potest tollere sitim, non statim currere oportet ad aquæ potum, sed prius permittendum est, vt calor ad superficiem defundatur: quia si prius bibatur aqua, timor est, ne calor suffocetur & hydrops nascatur.

Quòd sitis symptoma est, quod per febres valdè affligere solet: quare medicus eam lenire debet. Inter ea verò, quæ sedandi sitim locum obtinent, aqua est, aut per se, aut cum aceto mixta, precipue si bilis fuerit ventriculo: sic & aer frigidus inspiratus, silentium, oris ablutio somnus, & vigilia, vbi alterius causa fuerit. 3. adn.

APHORISMVS XXVIII. *Suffitus aromatum muliebria educit, &c.*

CVm de calidorum vsu antea multa dixisset Hipp. modò ad remedium confugit, quod calidorum nomine comprehenditur, suffitum scilicet aromatum. *Connexio.*

Suffitus aromatum muliebria educit. *Intẽtio*

Vt ostendat magnum remedium in suffitu prædicto consistere ad omnes actiones muliebres, quæ ex retentione fiunt, & præcipuè ad menses educendos, à quorum retentione omnes ferè mulierum morbi dependent. *Ratio intẽt.*

In duas partes rectè secari potest præsens sententia. In prima conclusionem intentam ponit, in secunda verò cautionem adhibet. *Diuisio*

Suffitus aromatum aperit, digerit, tenuat: ergo muliebria educit. *Demonstratio*

Consequens facilè sequitur: quia muliebria, cum non effluit id, vel obstructione, vel distorsione contingere solet. Antecedens probatur: quia vapor aromatum penetrando aperit, & digerit obstructas vias, sanguinem attenuat, atque densitatem vteri rare facit: est enim calidus tum ratione materiæ à qua eleuatur, tum efficientis: roborat etiam vterum, & ad expulsionem disponit. In secunda parte docet nocumentum quod in præscripto remedio esse solet, capitis grauedinem: facilè enim vapores omnes caput replent, & eò magis calidi ac odorati. Docet itaque per hæc, cum adhibentur talia, compensanda esse iuuamenta cum nocumentis; itemque nullum esse tam innocens remedium, quod aliqua ex parte nocere non possit.

Quod muliebria, non solum menses intelligere oportet, sed & quæcunque vtero comprehenduntur & illi grauia existunt, vt fætus, secundæ, flatus, grumus, semen, aqua, & si quid aliud. Verum priusquam ad hoc remedium venias, an vterus aliquo affectu calido laboret, aduertendum est: nam si ob calorem, & siccitatem, vel defectum, retineantur menses, aut inflammatione, scirrho, non erit vtilis aromatum suffitus, sed in affectibus à frigido ortis, in obructionibus, distorsionib. 1. adn.

Quòd non solum armatum suffitus ad omnes vteri affectiones frigidas, vt suffocationem, flatum, obstructionem, hydropem, dolorem, confert: sed & omnes alias frigidas affectiones corporis, atque humidas: nam ad suppurationes, catarrhos, anginas, capitis dolores aliquando vsurpatur suffitus aromatum. Et hoc est, quod scripsit, ad alia vtilem esse multa, nisi capitis generaret grauitatem: quia, quando ore naribus ve attrahitur, tunc præcipuè noxa repletionis imminet magis quàm cum vtero subditur. Sed compensato danno, si vsus aromatum magis vrget, illo vti oportet. 3. adn.

Quod aromata intelligit medicamenta calida, & odorata, quæ igni imposita suauem aspirant odorem, quæ ipse enumerat Hippoc. & inter ea reponit dictamũ, amomum, cardamomum, castoreum, adianthum, helenium, aristolochiam, apij, fœniculi,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

rutæ semen, & multa alia. Sed nos præstantissima habemus, belzoinum, moschum, ambram, zibetum, nucem moschatam, macem. Est autem vsus suffitus Hipp. duplex: alter aridorum, quando ex bolo, aut puluere, à carbonibus effumant, alter humidorum, cum ex decocto aliquo educitur vapor: vterque suffitus muliebria educit. Adhibet autem fomenta Hippocr. per canales plumbeos, aut arundines, alligata vndique circum muliere. Nec solum suffitu conferunt aromata, ad educenda muliebria, sed in pessis, emplastris, & iniectionibus.

APHORISMVS XXIX. *Pragnantibus purgabis, &c.*

HIc Aphorismus idem est cum primo quartæ lectionis; quare eo loco cum abundè à nobis sit declaratus, non est cur modò rursus ea in re laboremus. Reuocat modò illam sententiam in memoriam ad aphoristicam doctrinam reducturus etiam muliebres morbos. illis enim expurgatio non prætereundum remedium est.

APHORISMVS XXX. *Mulier in vtero ferens, &c.*

Connexio. CVM de purgatione, & aromatum suffitu (quæ duo remedia vtero gerentibus generosa sunt) hactenus egisset, nunc ad sanguinis missionem accedit: & suam sententiam profert de illa in grauida muliere.

Intentio. Sectio venæ abortum facit in grauida, & eò magis, quò fœtus fuerit grandior.

Ratio intent. Vt Medicus cum magna cautione sanguinis missiones adhibeat in grauidis, nec nisi magna vrgente necessitate illa vtatur.

Demonstratio. Sectio venæ infanti tollit nutrimentum: Ergo abortum faciet, eoque magis, quò fœtus grandior fuerit.

Antecedens declaratur: quia infans ex sanguine materno viuit, & augetur: ergo sanguine ablato, nutrimentum illi tollitur. Consequens manifestè deducitur: nam adempto nutrimento; infans perimitur, & eo magis, quò maior fuerit, quia maiori indiget nutrimento.

1. adn. Quòd sanguinis missio, vel est mediocris qualis nostris tēporibus, in quibus rarò libram excedimus, vel magna, qualis antiquis, siquidem, teste Galeno, mediocris sanguinis missio illis erat duarum librarum. Rursus mulier prægnans, vel est sanguinea, vel mediocris habitus, vel gracilis, & pauci sanguinis. Hippoc. igitur sententia vera erit tum de magna sanguinis missione, tum de mediocri, si comparatio fiat ad mulieres pauci sanguinis. At vbi mulier sanguine referta est, tantum abest, vt sanguinis missio præcipuè mediocris, lædat, quin abortu liberet. Quare secundo prædictionum, dysenterias, seu cruentas deiectiones ad partum melius disponere scripsit: quibusdam enim id remedium necessarium est, ne sanguinis abundantia suffocetur fœtus, sed hunc casum recipit Hippoc.

2. adn. Quod sanguinis missio etiam mediocris; timorosa est in grauidis, non solum ob sanguinis demptionem; sed propter motum illius, & maximè si fiat ad partes inferiores: quia sanguis deorsum petens, suffocare potest puerum, & ad partes superiores, si magna sit emissio, retrahit sanguinem ad cor, & infantem calore destitutum relinquit.

3. adn. Quòd si purgatio, & venæ sectio comparantur ad inuicem in prægnante, id fit, vel absolutè, vel respectiuè. Absolutè semper periculosior est purgatio: nam horrendum est omne medicamentum, & commouens vterum valdè. Adde, quòd illius actio non pro arbitrio potest reprimi, sicuti sanguinis missio. At licet id ita sit, considerandum tamen, vtrius remedij maior sit vrgentia: securior autem est purgatio à

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quarto ad septimum mensem; venæ sectio in primis mensibus. Ab vtroque igitur auxilio abstinere oportet in grauidis, nec nisi magna in necessitate illis remedijs vtendum. Quod autem medicamentum adhibendum sit explicauit in primo Aphorismo: at de sanguinis missione non dixit, tetigit tamen periculum.

APHORISMVS XXXI. *Mulierem grauidam morbo quopiam, &c.*

CVM explicasset, purgationem, & venæ sectionem valdè timendas esse in grauidis, ideò ex prædictis colligit præsentem sententiam valdè celebrem. *Connexio.*

Morbus acutus, in grauida muliere, lethalis est. *Intentio*

Vt demonstret vno signo desumpto à morbi acuti essentia, quid in eo prædicere medicus possit; & hunc Aphorismum annectat superioribus, cum in illis causa huius tradatur. *Ratio intent.*

Morbus acutus in grauida ferè facultatem superat: ergo est lethalis.

Antecedens probatur: primò, quia omnis grauida mulier debilis est, & exanguis: secundò, ob abortus periculum, qui per se magnus est ac grauis morbus: tertiò, quia non sufferunt remedia magna, purgationem, sanguinis missionem, vel inediam: ex illis enim abortus periculum impendet. Consequentia deducitur, quia mortalis est morbus vt plurimum, qui facultatem solet deijcere. *Demonstratio*

Quòd per acutos morbos, validos, & magnos intelligit, seu cum febre sint coniuncti, vt phrenitis, pleuritis, febris ardens; seu sine febre, vt epilepsia, tetanus, apoplexia; & sunt periculosiores isti morbi, & grauiores. Non est autem necessarium, vt semper sequatur mors ad grauidam mulierem acuto morbo laborãtem; sed vt plurimum contingit. Est autem periculosior morbus, quò grandior est fætus. Verum dices, ex tribus remedijs magnis, sectione venæ, purgatione, inedia, quo vti debemus? Cardanus, vbi timet certum abortum, confugit magis ad inediam, & leui medicamento euacuat: quia in ea minus videtur esse abortionis periculum, in quo maximè consistit pernicies prægnantis. Cæterum, licet mulier vtero gerens ex acuto morbo euadat, nec abortiat, tamen difficilem habebit partum, ob labores quos ipsa, & infans passi sunt: vnde infra scripsit, grauidas, quæ febribus occripiuntur, difficulter, & cum periculo parere, aut abortientes periclitari. Sunt autem acuti morbi, sicut & reliqua partus mala, grauiores in his, quæ fæminas gerunt, quam mares, quia mas naturalior est, quam fæmina: & ideò si percurras emortuas mulieres ex abortu, & partu in Epidemijs, inuenies plures mortuas esse ex fœmellis, quam ex maribus. Verum in morbis æquè grauibus, non minus periculosus est abortus maris, quam fœminæ, imò periculosior, quòd a causa fiat maiori. Mares itaque laboribus acutorum magis, quam fœminæ resistent, & ideo minus perdentur: at cum perduntur, grauius affligunt; non tamen sic in partu accidit. *1. adu. aph. 55*

APHORISMVS XXXII. *Mulieri sanguinem euomenti, &c.*

CVM in 28. Aphorismo de remedio ad menses educendos egisset, nunc de ipsis mensibus præcepta tradit valdè vtilia. *Connexio.*

Vomitus sanguinis in mulieribus, erumpentibus menstruis, soluitur. *Intentio*

Vt possit medicus ex euacuatione prædicere solutionem vomitus, & prætereà, imitando naturam, in tali affectione menses moueat. *Ratio intent.*

Mensium eductio in muliere sanguinem euomenti, reuellenda euacuat: Ergo soluet morbum. Consequens clarum est. Antecedens etiam est manifestum: sanguis enim ob mensium defectum sursum vergens, cum per vterum educitur, fit & reuulsio, & euacuatio. *Demonstratio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd sanguinis vomitus hic intelligitur omnis eductio illius per os, seu ex capite, seu ventriculo, seu etiam pulmone veniat, dummodo non à ruptione, vel erosione proueniat. Quare etiam ex pulmone effluentem reseratione vasorum, talis sanat euacuatio in muliere: vidimus enim ex pulmone reiectum magna quantitate sanguinem à muliere, vsque ad quatuor libras, sine tamen aliquo alio malo, ob mensium defectum. Medicus itaque imitando naturam, vbi sanguinis vomitus apparet, ad vterum retrahere debet, tum secando pedum venas, tum cucurbitulas admouendo, & frictiones. & aromatum suffitus.

1. adn.

Quòd omnis sanguinis vomitus timorosus est: sanguinis enim quando supra effertur, qualiscunque sit, afferente Hipp. malum: at pessimum, si à pulmone, sed minus timorosum si appareat in muliere, cum ferè causam habeat manifestam, menstruorum scilicet abundantiam. Cum itaque viæ, & partes inferiores sunt impeditæ, sanguis regreditur ad superiora, & per venam cauam ad hepar, hinc ad venam portæ, & per venas mesaraicas ad intestina, & venas stomachi, vnde euomitur. Sanguis itaque menstruus istum vomitum sanat: quem etiam soluerent hæmorrhoides, & sanguinis deiectio. Aliquando autem sanguis ad cor tendit per venam cauam, inde verò ad pulmonem vertitur: magna enim est communio, & consensus vteri & pectoris. Quaprôpter illa, quæ ex vtero fit euacuatio, secundum rectum cum fiat, reiectationem sanguinis soluere poterit.

2. adn. 2. Epid

APHORISMVS XXXIII. *Mulieri menstruis per naturam, &c.*

IN præcedenti sententia per mensium effluuium vomitum sanguinis solui cum dixisset: modò de effusione sanguinis, quæ per nares fit, in mensium defectu, verba facit.

Connexio.

Deficientibus menstruis præter naturam, sanguis è naribus exiens bonum.

Vt ostendat, hoc signum magnam vim habere, ad mala, quę affert retentio mensium, & ad ipsos menses promouendos, ac perinde licere aliquando à naribus sanguinem detrahere in his affectibus, vbi tamen alia non prosunt deorsum trahentia.

Intẽtio. Ratio intẽt.

Mala simptomata, quæ ex retentione mensium præter naturam prouenere, his prouocatis, ea minuuntur; ergo bonum.

Demonstratio.

Consequens clarè sequitur. Antecedens declaratur: siquidem vbi præter naturam menses retinentur (quod fit vbi mulier in tempore est, nec pregnans fit) plenitudo sanguinis in corpore adest: ergo si illa euacuetur, leuabuntur mala symptomata, vt horror, lumborum dolor, suffucatio, febris, & alia huiusmodi; itidem ex ista transmutatione solet natura, iam sui memor, ad menstrua educenda insurgere. Quare dixit Hipp. nares sanguine stillaturos spem esse, si caput concutiatur, & aures sonitum faciant: id quod etiam per menses fieri consueuit.

2. Præd.

Quòd capitis & vteri magnus est consensus; & omnis vteri affectus citissimè ad caput, & in eo ad syncipur præcipuè euolare solet; quia illa pars maiores habet venas. Quare mirum non est, si retentis menstruis, sanguis ad nares vergat cum meliori conditione, quàm ad os: quia nec per viscera transit nobilia, cũ per nares effluit, & sine nocumento esse solet. Vnde rectè dictum est in hoc Aph. ab hac solui retentionem menstruorum; contra autem in superiori, à mensium effluuio sanguinis vomitum. Fieri tamen potest, vt & sanguinis per os reiectio soluat huiuscemodi affectum vteri, & ideo bona sit in ratione causæ, non tamen in ratione signi. Sed & si per hæmorrhoides, & alui fluxum proueniat, melius soluet mẽstrua; Veruntamen Hipp. eius potius, quæ per nares fit, mentionem fecit, quoniam sermo illi est de iunioribus, quibus cùm sanguis sit calidior, frequentius etiam ad nares vergit.

1. adn.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd licet etiam, imitando naturam, vbi alia remedia frustra tentata sunt in eductione mensium], ad nares trahere: nam si natura mouens ad nares menstrua soluere potest, ergo & Medicus, & præcipuè in his, quibus talis euacuatio familiaris est. *2. adn.*

APHORISMVS XXXIV. Mulieri vterum gerenti, &c.

CVM euacuationem illam, quæ per sanguinem fit, abortum facere suprà dixisset, nunc quid de ea sentiendum, quę per aluum fit, docet. *Connexio.*

Prægnanti si aluus multum effluat, periculum est abortus. *Intētio*

Vt per hæc demonstret, in grauida muliere, non solum vitanda esse medicamenta, sed & cibos, qui aluum mouere satis possunt; & perinde etiam, vt istius euacuationis exemplo doceat, omnem aliam euacuationem periculosam prægnantibus propter abortum. *Ratio intēt.*

Alui fluxus copiosus alimenta tollit infanti; ergo abortus periculum inducet. *Demonstratio.*

*A*ntecedens probatur; quia ex copioso illo effluxu, sanguis, ad hepar & cor trahitur, ad partes nobiliores, & ideò vterus eo destituitur.

Quod alui fluxum hic intelligit eum, qui copiosior fit, seu à natura, seu ab arte factus; talis enim euacuatio, non solum, quia alimenta fœtui negat, periculosa est, sed etiam, quia materia per intestina vtero adiacentia transiens, dolores & tormina solet efficere;, vnde expressiones, quæ adiuuant fætus euacuationem; adde, pituitam laxare vasa vteri. Solet autem vt plurimum bilis, & salsa pituita hunc fluxũ efficere. *1. adn.*

Quod prægnantes mulieres ita tractare oportet, maximè in primis & vltimis mensibus, vt nil violentum illis accidat. Nam quæcumque leuis causa, fœtu adhuc imbecilli, abortum efficere potest, si vt mulier saltauerit, vel laborarit, aut quidquam amarum gustarit, aut timuerit, aliave huius generis accidant. Curandum etiam, ne aluus multum effluat, cibos exhibendo, qui potius strictiorem illam seruent, neque verò valdè id faciant; quia ex istis alui retentionibus aliquando fluxus exoriri solet. Cæterum alui fluxus copiosus aliquando mulierem ab abortu liberat, & melius ad partum disponit, cum scil. repleta fuerit, & mala accidentia, vel dolores patiatur; nec tamen frequens admodum fit, ita vt mulierem defatiget, aut tenesmum inducat. *H*inc factum est, vt non absolutè pronunciauerit, abortum ex copiosa defluxione, sed timendum esse, ac proinde restinguendum, nisi critica fit, vel maius ex ea constrictione periculum emineat. *2. adn.*

APHORISMVS XXXV. Mulieri hystericæ, aut difficulter, &c.

CVM de morbis, qui vtero contingunt, sermonem instituisset Hipp. nec non dixisset, remedium singulare ad educenda muliebria ex suffitu aromatum peti; nunc qua ratione se habeant singultus ad muliebria, edocet: videtur enim vtriusque remedii eadem ad expulsionem ratio. *Connexio.*

Hystericę mulieri, vel difficilè parturienti sternutatio superueniens, bonum.

Vt demonstret, non solum ad prædictionem in bonum euentum, in dictis affectibus vtilem esse sternutamentum, cum sponte aduenit; sed vt medicus in illis, imitando naturam, sternutationes moueat, & præterea, vt doceat, non secus ac suffitus aromatum, vim habere sternutamentum ad pellenda muliebria, & præcipuè fœtum in partu, & quidquid hystericam passionem in muliere gignat. *intent. Ratio intent.*

Sternutamentum robur naturæ indicat in hystericis, & parturientibus, & adiuuat expulsionem; Ergo bonum. *Demonstratio*

Consequens certum est. Antecedens probatur. Nam & vt signum, & vt causa

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bonum est sternutamentum superuenire in dictis affectionibus: vt signum, quia indicat naturam se colligere & ad motum præparare: vt causa, quia virtutem excitat vitalem, vt pellat causam morbi, & quæ in vtero sunt concutiat: totum enim corpus excitatur, & commouetur in sternutatione.

1. adn. Quòd Plato putauit, vterum quasi animal errabundum indignari, vbi non coit, & concipit, ac proinde moueri, & suffocationem inducere mulieri, & reliqua symptomata praua: q quam passionem vteri soffocationem appellant, à symptomate quod in eo malo accidit præcipuo, priuatione scilicet respirationis. Hipp. hystericam passionem vocat. Cæterum Plato ex Hipp. desumpsit, qui scripsit, vterum resiccatum, vbi coitu non vtitur, ad superiora, vt ad hepar, & septum transuersum, moueri, & suffocationem inducere. Galenus tamen non moueri vterum affirmat, sed conuelli solum, & eam passionem exoriri, ait ex putrefacto semine, vel sanguine menstruo: quia auram gignit malignam cor, & cerebrum ferientem, à qua offensa membra illa, robur amittunt suum, & perditur respiratio, & sensus, & motus. Verum ex manifesto tumore vteri ad superiora, sensui conspicuum est, eo loci se extendere, & ad septum peruenire: etiam Hippocr. sententia experimento consona. Vtcunque tandem sit sternutamentum, seu auram illam pellens à membris præcipuis, seu mali causam ex vtero discutiens, & vitalem excitans facultatem, morbum soluit.

2. adn. Quòd, sicuti aromatum suffitus educunt muliebria omnia, menses flatus, semen, fœtum, secundas; ita & sternutatio illa omnia efficiendi vim habet: & sicuti calidis vteri affectibus, vt inflammationibus non conuenit suffitus aromatum, sic neque sternutatio. Sunt tamen vt plurimum frigidi affectus vterini, & præcipuè qui à causa externa procedunt: vnde Hippocr. scripsit, plurimas passionum mulierum esse

7. Epid flatus, & signum adducit ructus, ventris tumorem, murmur, & lumborum dolores, & circa renes & coxas.

3. adn. Quòd sternutamentum aliquando symptoma est, & malum signum, cum scilicet morbis pulmonis accidit, aut capitis, nec tamen exinde leuatur malum, & cum frequens est, & à principio morbi: vt puerulo quatuor annorum nepoti euenit, qui, cum maligna febre, & pessimis exanthematibus afficeretur, secunda à morbo die plus quam sexaginta edidit sternutamenta, quæ indicabant morbi causam a cerebro esse, vt verè fuit; siquidem perpetua in somnum delatione nona die, quasi flos, decidit. Cum autem aduenit sternutamentum in alijs morbis, qui à grauedine non dependent, nec caput obruunt, bonum signum est, vt Prognostico Hippocr. explicauit; non tamen vteri præfocationibus bonum est in prægnantibus, quia licèt ratione morbi iuuent, tamen abortum efficiendi vim habet. Suffocari etiam prægnantes mulieres ab vtero, explicauit Hippocrat. cum fœtus alimenti defectu ad superiora voluitur.

APHORISMVS XXXVI. *Mulieri decolores, nec eodem, &c.*

Connexio. CVm supra dixisset, aromatum suffitus muliebria educere, nec non de sanguinis vomitione, aut per nares eductione menstruorum, purgationes respiciens; nunc præceptum valdè vtile tradit ad mulierum tutelam, ad mensium effluuium pertinens.

Intentio Purgatione indiget mulier, vbi menses decolores apparent, nec modum tempusve exactum seruant.

Vt demonstret, quod mensium vitium expurgationem postulat.

Ratio intent. Menses decolores, & erratici cacochymiam inducunt; ergo purgationem postulant.

Antecedens probatur; quia color mensiũ non naturalis vitiosum sanguinẽ ostẽdit.

Conse-

Consequens facile sequitur: siquidem vitium humorum expurgationem, abundantia sanguinis sectionem venæ efflagitare apud medicos ratum habetur. *Demonstratio.*

Quòd, cum menses ad excrementa pertineant, ideo fit, vt consideremus in eis substantiam, tempus, quantitatem, qualitatem, & modum; quæ omnia explicauit Hippoc. menstrua depingens, cum naturali effluunt ratione, in hunc modum scribens: *Moderati autem sunt menses prodeuntes in omni muliere, si sana sit ad duarum hæminarum mensuram, vel paulo plures, aut pauciores; atque hoc ad duos, vel tres dies: longius enim tempus aut breuius morbosum, aut sterile est.* Cæterum qualitatem exponens ait, procedere sanguinem veluti à victima, & citò congelari si sana futura est mulier. Cum itaque menses seruant in sanguine colorem viuidum, qualis victimæ est nuper mactatæ, seu in eo solum peccent, seu simul quantitate, tempore, aut modo, purgatio indicatur: quia ex eo ostenditur corpus malis humoribus præditum. Quare ad sanitatem, & conceptum, vtilem annotauit sententiam. *1. adn. 1. de morbis mulie.*

Quòd Hipp menses decolores refert, vel ad pituitatem, vel ad bilem, sub cuius nomine tum flauam; tum atram comprehendit. Ad pituitam itaque refert menses albos, pelliculosos, salsos, grumosos; Ad bilem autem flauos, nigros, carbunculosos, acres, turbatos, purulentos. Cæterum considerare oportet mensium colores, vel è linteis subdititijs, & siccatis, vel in arena: si enim color ad album vergit, pituita purganda est; verum si ad flauum vel nigrum, bilis. Præter ista signa aderunt reliqua cognoscendi vtrius humoris sit cacochymia, & tunc humorem expurgare oportet, v ctum instituere conuenientem. *2. adn.*

Quòd quædam mulieres sunt à natura billiosæ, aliæ autem pituitosæ: Ideo in illis expectare oportet exactas illas notas, de quibus scripsit Hippocr. nec perinde indigent purgatione. Sed Hipp. loquitur, de illis, quibus menses ex morbo tales effluunt, & subdit, *nec eodem semper modo, & tempore prodeuntes*. Nam in biliosis, ac pituitosis à natura, tempus quoddam seruant & modum. Bene verum est, quod mulieres gracilies, & biliosæ magis expurgantur quam crassæ: enim supra modum mediocrem hæ vero infra expurgari solent. Cæterum de mensibus decoloribus diligentissimè, scripsit Hippoc. & varios, ac peregrinos in illis agnoscit affectus, qui omnes aut totius corporis, aut etiam ipsius vteri affectiones ostendunt. *3. adn.*

APHORISMVS TRIGESIMVSSEPTIMVS.

Si mulier vterum gerenti mamma, &c.

CVm multos hactenus scripserit Aphorismos ad abortum attinentes, in præsenti modo Aphorismo signum affert, per quod medicus futurum abortum prædicere possit. *Connexio.*

Subita mammarum depressio in grauida, abortum indicat.

Quo demonstret signum proprium prædicendi abortum, ac perinde nullo vtendum auxilio ad illud prohibendum, cum potius extrahendi cura per id tempus medicum augere debet, quam retentionis. Mammarum subita extenuatio magnam vteri affectionem indicat: ergo abortum. *Intētio. Ratio intent. Demonstratio*

Antecedens probatur, quia cum affectiones vteri in mammis, ob magnam communionem statim eluceant, si subito extenuentur, magna affectio significatur ipsius vteri. Consequens facilè sequitur: siquidem ad magnum vteri effectum sequi abortus, aut semper, aut plurimum solet.

Quòd mammarũ & vteri maximus est cõsensus, seu id fiat per vasa, quę ambobus illi communicãtur, seu ob sympathiã mammarũ cũ testibus & substantiæ similitudinem. Ob que consensum, natura sanginem transmittere solet ex vtero ad mammas, ad altionem infantis extra vterum, cum mulier partum enixa est: ideò robusto fœtu *1. adn.*

solidæ,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

solidæ, & firmæ sunt mammæ indicantes vteri robur. Hinc scripsit Hipp. ex mutato colore papillarum in ipsis mammis, colligi ægrotare vterum: pallor enim, si in illis conspiciatur, sanguinem non rectè habere demonstrat in vtero; ideo etiam vterum affectione aliqua laborare.

6. Epid Sect. 4.

Quòd cum mammæ repente extenuantur, & gracilescunt, signum est, vterum & fætum in suum auxilium, ob affectionis magnitudinem, sanguinem ex illis trahere, vel alimenti defectu laborare. Quod vbi accidit, abortum prædicere poterit: non tamen si paulatim extenuentur, sequitur abortus necessario, licet ex eo ægrotare puerum colligere possis: contingere enim potest, quia mulier sit pauci sanguinis, & fætus multum attrahat. At sicuti non ad omnem mammarum extenuationem sequitur abortus; ita impossibile est in abortu non fieri mammarum extenuationem.

2. adn.

3. adn. Quòd alia sunt signa, per quæ futurus abortus cognoscitur: Primum à causa manifesta petendum, vt si laborarint mulier, aut quidpiam violentum passa sit; inde succedant dolores lumborum, & ventris, ac coxarum, similes his, qui ex partu fiunt. Nec tamen ista sufficiunt; ideo scripsit Hippocrat. in his considerandos esse tres dies, intra quos iudicatio de abortu fit; Nam si cessarint dolores illi, non abortient: at si non cessauerint, abortum facient. Cum mammarum subita extenuatio apparet, tunc certius abortum prædicere poteris: adde, si mulier abortire sit solita, & id facilè patiatur.

APHORISMVS XXXVIII. Mulieri geminos ferenti, &c.

Connexio. Adeo cohæret hic Aphorismus superiori, vt illius pars rectè censeatur: pendet enim ex eo, tanquam effectus ex sua causa.

Intentio Duæ conclusiones ponuntur in Aphorismo, quarum prima est: mulieri geminos ferenti, si vna extenuatur mamma alterum abortit. Altera verò; quod si dextra extenuetur, mas perditur; si verò sinistra, femina. Ideo in duas partes, iuxta duas conclusiones, diuidi potest.

Ratio intent. Vt demonstret magnum consensum partium dextrarum ad dextras, & sinistrarũ ad sinistras: necnon, quod valde mirabile est, posse vnam mammam, sine altera ægrotare, ac perinde vnam vteri partem, alia manente illæsa; & vt per hoc signum habemus, mares dextra, feminas autem sinistra vteri parte geri.

Demonstratio Mammarum subita extenuatio abortum indicat; Ergo si vna solum extenuetur in gemellis, alter perditur solum.

Antecedens ex antecedenti Aphor. satis patet. Consequens probatur, quia illa extenuata mamma, morbum indicat ad vteri partem, quæ illi ex directo est: quæ verò solita est, benè valere ad alteram partem fœtum.

Demonstratio. Mares dextera vteri parte geruntur fœminæ sinistra. Ergo mamma dextera extenuata maris; sinistra verò fœminæ abortum indicat. Antecedens ex Aphorismo 48. huius libri sumitur, quo proditum est, mares ad dexteram partem, fœminas verò ad læuas gestari. Consequens probatur: quia compassione maximè secundum rectum fiunt; at mamma dextra dexteram partem vteri respicit, sinistra verò sinistra. ergo.

1. adn. Quòd vnam mammam extenuat, altera remanente, fieri potest, tum in his, quæ vnum, tum in his, quæ duos gestant pueros. Sed vterque casus admodum rarus est, ob magnum mammarum inter se consensum, non tamen impossibilis. Ideò non rarò videmus in paralysi, in hemicrania, eandem partem secundum medietatem pati, vt minus mirum sit, si in duabus, veluti mammis, id contingat. Quare naturæ, duas fabricauit mammas, duos oculos, duos testes, vt altero affecto alterius vteremur præsidio. Vnde malè Cardan. expungit Aphorismum, & negat Hippocrat. esse,

Quòd

Quod gemelli gignuntur duplici ratione; vel in eodem coitu, quod sæpius fit diuiso amborum semine; vel in diuersis temporibus superfætantibus mulieribus. In vtroque casu fieri potest, vt vnus perdatur ex pueris, altero remanente; quod non solum in abortu, sed in partu contingere potest, vt vnus pellatur, & post aliquot dies alter. Gemelli tamen vt plurimum simul & gignuntur, & parturiuntur. Vt verò duos gestari mulieres possunt, ita & tres, & quatuor; septem quoque mulier Pisis peperit, quorum quinque viui educti sunt, licet ex his postea tres mortui sint, non quod in vtero cellulę sint plures, sed quod diuidantur semina, & robusta sint, accedente constellatione Cæli. Contingit enim plurimum, generationes, & superfætationes, quasi populariter grassari, quod B. asauolus se obseruasse literis prodidit. 2. adn.

APHORISMVS XXXIX. Si qua, nec pregnans, nec puerpera, &c.

CVm de mammarum extenuatione in antecedentibus dixisset, nunc de lacte problema proponit scitu dignissimum. Lac autem in mammis generatur, & conficitur. Connexio.

Si lac habeat mulier, neque prægnans est, neque peperit, ei menstrua defecerunt. Intẽtio

Vt moneat, non semper ex abundantia lactis colligendum esse impraegnationem, aut partum, vt vulgus putat: quare ista propositione se tueri mulieres possint, si ex eo adulterij, aut coitus, aut quod infantes occiderint accusentur. Ratio intẽt.

Lactis generatio ex abundantia sanguinis ad mammas confluentis fit; Ergo, quæ mulier, neque prægnans, nec peperit, lac habet, ei menstrua defecerunt.

Antecedens declaratur; siquidem mammæ nutriuntur lacte ex sanguine elaborato. Dum verò sanguis abundat, vt in grauida, tunc ob exuberantiam lac emittitur. Consequens sequitur manifestè; siquidem abundantia sanguinis ad mammas tanta, vt lac generatur, fieri non potest, nisi vel in toto, vel magna ex parte, menstrua supprimantur. Demonstratio.

Quòd generatio lactis, seminis, & menstruorum, valdè consentiunt: sunt enim omnia excrementa & superabundantia, sed non sine vtilitate genita ad generationẽ scilicet, & nutritionem animalis. Apparet autem lac in mulieribus quarto mense, sed imperfectum verum septimo, octauo, & nono, iam perfectum. Materia illius est sanguis menstruus, secundum tamen pinguiorem partem ipsius, quæ ad mammas extruditur, (ait Hipp.) expressione vteri, & omenti, adiuuante attractrice ipsarum mammarum virtute. Sed dices, si fætus ad septimum mensem maior est, & ideo magis fugit, sequitur, quod tunc temporis minor sanguinis copia adest ideo lac non debet abundare eo tempore. Dic, quòd licet fœtus sit grandior tamen, quia ex diuturnitate temporis multus aggregatus est sanguis, ideo fit vt in hac parte magis abundet. Adde naturæ prouidentiam eo mittentis lac, alimentum futurum infanti extra vterum: quo tempore, etiam si menstruat fluant, ob consuetudinem tamen & suctum pueri lac in mammis gignitur. 1. adn.

Quòd casus qui proponitur ab Hippocr. valdè rarus est; qua ratione, ait Cardanus, non est dicendum, mensium retentionem absolutè causam esse lactis, quia sic omnes lac gignerent, sed præter istam causam requiri virilitatem in muliere; quia cũ lac non fiat nisi per actionem seminis masculini, & illæ ad masculi vergant, naturam, lac conficiunt ob mensium defectum. Narrat autem Vega, se vidisse famulam, quam ex lactis abundantia medicus alter grauidam affirmabat, quod tamen ille negauit, & post nouem menses palam factum fuit, mulierem castè vixisse. Sunt tamen & alia signa cognoscendi grauidam mulierem, quæ adduci poterunt. Cæterum Hippocr. (seu quicunque alius eius libri auctor fuerit) putat puerum etiam in vtero suggere lac per os & argumenta affert, habere pueros stercus in intestinis cum nascuntur. 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

scuntur. Cum verò alibi sæpè dicat, nutriri infantem in vtero per vmbiculum, videntur hæc sibi repugnare. Nisi dicas nutriri quidem per vmbilicum fœtum, tamen nihil prohibere eo tempore, quo lac nascitur, aliquid remeare à mammis in vterum vt assuescat puer ad nutritionem futuram extra vterum: quamuis feces illæ argumentum non sint nutritionis, quæ per os fit, sed potius sanguis combustus, qui ex hepate ad venas mesaraicas, ad intestina reseruatus est.

APHORISMVS XL. *Quibus in mammis sanguis colligitur, &c.*

Connexio. CVM de lactis generatione dixisset in præcedenti, quod in mammis ex sanguine procreatur; nunc symptoma proponit, quòd sanguinis motum ad mammas sequi solet.

Intentio Quibus in mammis sanguis colligitur, furorem significat.

Vt demonstret signum, ex quo prædicere medicus possit futuram insaniam, ac *Ratio intentionis.* perinde sanguinem ad mammas confluentem, non solum lac, sed si aut multus, aut malus sit, insaniam parturire posse, & alia mala symptomata: Vnde scripsit Hippoc. *2 Epid.* *qui insania corripietur: ei hoc signum præsagit: sanguis colligitur ipsi ad mammas.*

Demonstratio. Sanguis collectus ad mammas, cor & cerebrum facilè afficit: ergo insania ex eo metuenda est.

Antecedens declaratur: quia magnam habent mammæ cum corde & cerebro communicantiam. Consequentia probatur; quia sanguis qui colligitur ad mammas; vel quantitate peccat, vel qualitate: si multus sit, ita, vt obruat mammas, tunc lac gigni nequit, & calescit, & putrefit: vnde insania. Sic etiam, si atrabiliosus est, & valdè calidus, paratus est insaniam facere.

Quòd voces istæ *collectio sanguinis* significant repentinam raptionem illius ad *1. adn.* mammas: quia cum paulatim confluit, lac gignitur. Interdum autem etiam ijs, quibus menstrua defecerunt, vel parturientibus non purgatis paulatim colligitur, & prauæ naturæ fit, vnde suppurationes & gangrenæ. Cæterum collectio sanguinis ad mammas, & causa, & signum est insaniæ: vt causa, quia sua qualitate euaporat ad caput & cor, vt signum, quia si in mammis sanguis abundas, in cerebro quoque abundare colligitur, maximè verò virginibus, ob mensium retentionem istud euenire consueuit, vt scripsit Hippoc. sanguis enim non habens exitum, ad cor, & septum transuersum rapitur, & mammas, vnde delirium. Ex sanguine itaque ad mammas repentè collecto, indicium fit, & ad cor, & ad septum transuersum vergere, vnde insania fit. Collectionem autem intelligit Gal. tumorem ex sanguine melancholico, aut bilioso, qui non potest in lac transmutari.

Quòd in ista affectione medicus citò remedia adhibere debet, sanguinem ad infer- *2. adn.* nas partes reuellendo, & euacuando & refrigerantia adhibendo. Solet autem sanguis colligi ad mammas, præcipuè mulieribus ex partu, eoque fluere ad lactis generationem, & sanè in copia aliquando tanta, facile induci possint inflamationes, quas medicus, quoad fieri potest, prohibere debet: sicuti, vbi lac non gignitur, prouidere vt veniat: vbi tamen lac maternum ad nutriendum infantem sit accomodatum: nec enim semper ante ponendum illud est, siquidem (vt scripsit Hippocr.) lac proprium vtile, lac proprium nociuum: idem quoque de alieno scribens.

APHORISMVS XLI. *Si scire velis, an mulier conceperit, &c.*

Connexio. CVM de abortu & partu in antecedentibus plura scripsisset; nunc ad conceptionem accedit, & grauitatem, quæ partum seu abortum præcedere solet.

Si mulier ad mulsę potum ventris tormina patiatur, concepit, si minus, non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

concepit. Sunt enim duæ conclusiones contrariæ, quarum altera ex altera deducitur. *Intētio*

Vt per hoc signum cognoscere possit medicus, etiam in primis diebus, cum ambigua res est, an mulier conceperit necne. Multum enim refert id cognoscere quam primùm, quò adhibeamus curam, ne perdat fœtum mulier. Adde, hoc experimento dignosci posse, an mulier, quæ lac habet, prægnans sit necne. *Ratio intent.*

In duas partes diuidi potest iste Aphorismus, vt prima contineat mulsæ apparatum; secunda verò conclusiones intentas.

Prægnanti mulieri coarctantur intestina: Ergo ad mulsæ potum tormina patietur.

Antecedens probatur: quia vterus dum concipit, tumet, & coarctat intestina. Consequens deducitur: quia mulsa flatuosa est & maximè cruda. Flatibus igitur in testinis consistentibus ex illa coarctione torminascuntur, seu dolores eorum & rugitus. *Demonstratio*

Secunda conclusio deducitur ex prima: quia licet non prægnanti ex mulsa flatus fiant, tamen non sunt intestina coarctata Ideò facile permeare flatus cum possint, nec dolores, nec tormina efficient.

Quòd mulsa potio est ex aqua, & melle confecta, quæ vel cruda est, vel cocta. Sed cum cruda magis flatuosa fit, ideo magis ad propositum experimentum esse videtur. Quamuis autem alia multa ad flatum inducendum dari possent, tamen mulsam elegit vt minus nociuam Tempus autem ad eam aptum obseruat, cum mulier it dormitum: minus per somnum dissoluetur flatus, quàm per vigiliam. Adde, in vigilia facultatem flatum per inferna pellere, quod in somno non fit; & quamuis per somnum multa fiat coctio, multi tamen simul etiam gignuntur flatus. *1. adn.*

Quòd tempus huius experimenti, maximè circa primum mensem est, & propè secundum: quia postea manifesta iam sunt indicia prægnantis ex tumore apparente, motu, & mensium defectu. Sed dices, in primo mense clauditur vterus, ergo trahet ad se intestinum, quo cum connectitur; ideo latius fiet & non strictius, nec flatus fient, Dic, quod licet claudatur vterus in primis diebus, tumet tamen multa humiditate confluente sanguine, quare fieri coarctationem; nec etiam flatus in recto intestino, sed potius in colo fient, quod non sit latius. Alij dicunt experimento non esse verum, nisi post primum mensem: iam enim tumor vteri insignis per illud tempus est. *2. adn.*

Quòd istæ duæ conclusiones dupliciter exponi possunt; vel sic, si concepit tormina patietur; vel sic, si tormina patietur, concepit. Si primo modo intelligas, glossa, nisi mulier sit validi caloris vt flatus dissoluat. Secundo modo, glossa, si non sit mulier melancholica, aut flatui gignendo apta, & affici talibus intestinorum doloribus. Secunda propositio: si tormina patitur concepit, glossa etiam indiget: quia tormina ob cruditatem fieri possunt. Secundo conclusio intelligitur sic, si non patitur tormina, nec ob calorem flatus dissipetur, concepit mulier. Supponere igitur oportet mulierem sanam, non flatuosam, sed bonæ costitutionis. *3. adn.*

Quod alia signa sunt dignoscend grauidam mulierem in primis diebus, primo si remanet genitura in vtero nec excidit vsque ad septimum diem, concepit; nisi tamen in flatum vertatur: secundo, si os vteri claudatur, si oscitet mulier: Horror item cum artuum quadam conuulsione prægnantis sunt indicia: Post primum mensem retinentur menses, cum cibi fastidio, sed sine febre: Motus inde occultus ad trigesimum diem in mare; in fœmina verò ad quadragesimum diem; quæ motum primum saltum appellat Hipp. *4. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XLII. *Mulier grauida, si marem gerit, coloratior, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti de cognoscenda grauida muliere rationem docuisset: nunc de cognoscendo sexu sermonem habet.

Intẽtio Coloratior est mulier, quæ marem gerit.

Racio intẽt. Vt vnum signum scribat dignoscendi sexum, dum adhuc in vtero est, & rationem tradat eius, quod suprà dicitur. Est autem euidentissimum à colore desumptum.

Demonstratio. Sanguis masculi ferentis calidior est: ergo mulier masculum ferens coloratior erit.

Antecedens probatur: nam semen maris calidius est, & totum corpus; ideo calefacit magis motu suo. Consequens sequitur; siquidem calidior sanguis coloratior est, sicuti arterialis venali; talis autem efflorescit calor in cute, qualis intus est sanguis.

1. adn. Quòd nulla grauida mulier absolutè bene colorata est, quia sanguis descendit ad vterum ad fætus nutritionem; vnde hic colorationem per comparationem intelligere oportet. Comparatio autem vel fit absolutè, & in communi, vt mulier marem gerens coloratior sit ea, quæ fæminam portat, vel fit comparatio eiusdem ad se ipsam; vt coloratior sit cum marem quàm cum fæminam gerit. Vtroque modo vera est sententia; non tamen semper, si comparatio fiat huius mulieris marem gerentis, ad aliam, quæ fœminam portat; quia, si fœminam gerens sit sanguinea, & calidæ naturæ, poterit esse coloratior illa, quæ marem gerit, ac est frigidæ temperaturæ. Verum Hippocrat. sensus est, vt mulier quæ masculum fert, sit coloratior quàm conueniat mulieri vtero gerenti, quæ in vniuersum colore priuata est; vnde quæ feminam gerit, masculas solares in facie habere dixit, quæ verò coloratior est, marem vtero ferre.

Lib. de steril.

2. adn. Quòd Hipp. voluit semen masculinum esse calidius fæmineo, ea propter augeri marem magis à solidiori & calidiore semine, atque elaboratiore sanguine; fœminam ex aquosis & humidis magis. Verum tum marem, tum fæminam masculinum, & fæmininum semen habere, ex mulieribus constat, quæ cum vno viro semper fœminas, ad alium autem transgressæ semper mares gignunt; & è contra. At dices, si semen masculinum fortius est fœmineo, cur scribit Hippoc. superari aliquando masculinum semen à fœmineo? Dic, id fieri posse, quia sua multitudine, & frigiditate semen masculum à fœmineo quasi obruitur. Conducit etiam ad sexum vterus calidior aut frigidior; ille enim ad generationem maris aptior, hic ineptior; vnde infra scribit, geri mares ad dexteram vteri, quia calidior est ea pars animalia. Accedit maxima causa sexus, quæ est similitudo parentum; vnaquæque enim pars corporis similitudinem habet matris & patris in generationibus. Itaque cum superat similitudo masculina in genitalibus, mas gignitur; cum verò fœminina fœmina.

APHORISMVS XLIII. *Si prægnanti fiat in vtero erysipelas.*

Connexio. CVM trigesimaprima sententia manifestam connexionem habet hic Aphorismus, siquidem illius exemplum esse videtur.

Intẽtio Si prægnanti fiat in vtero erisypelas, est lethale.

Ratio intent. Vt vnum ex acutis morbis proponat, à quo maximè mors prægnanti immineat.

Demonstratio. Omnis morbus acutus in prægnanti est mortalis; ergo si fiat in vtero erisypelas prægnanti, mortale erit.

Antecedens patet ex Aphorismo trigesimoprimo. Consequens probatur; quia erisypelas vteri est acutus morbus, & eò periculosior, quò magis abortum minatur, quam alius acutus morbus.

1. adn. Quod erisypelas hic non solum verum & exquisitum, sed inflammationem significare

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ficare potest; quia ad vtrumque mors sequi solet. Efficit autem vteri inflammatio seu erisypelas sæuissima symptomata, quia membrum valde sensile est, & quod citissimè suas communicat affectiones, partibus nobilibus. Necesse rutem est interimi puerum per talem morbum, ideò sequi abortum, & multipliciter affli̇ctari mulierem, quamobrem lethale. Hic necessariam fore mortem significat, non tamen quin aliquam euadere non possit, vt ex lib. de natura mulierum colligitur, quod inter symptomata erisypelatis vteri ponit Hippocra. tumorem pedum, & crurum & ventris, febrem, rigorem, inquietudinem, dolorem pectinis, & lumborum & capitis, ruborem faciei, sitim, liuorem, pustulas per totum corpus. Nunc morbum curat idem lacte asinino ad purgationem, & clysteribus refrigerantibus, sed tamen puto sanguinis missionem non esse omittendam & principalem esse in hoc casu. 2. adn. morbis mulie.

APHORISMVS XLIV. *Quæ præter naturam tenues vterum, &c.*

CVM de mammarum extenuatione supra locutus sit, nunc accipit totius corporis gracilitatem, & præceptum tradit valde vtile ad generationem. Connexio.

Præter naturam extenuatæ abortiunt, donec crassescant.

Quo moneat Medicos, vt prohibeant ab his coitum, ne concipiant vt perdant, ac prius conentur reducere ad naturalem statum: quod si tales concipiant, magnam habendam esse illarum curam. intent.

Præter naturam tenues pauco sanguine & calido innato abundant; ergo sustinere conceptum non possunt diu, priusquam crassescant. Demonstratio

Antecedens probatur; siquidem extenuatio præter naturam indicat inopiam sanguinis, & spiritus, ac proindè innati calidi. Consequens probatur; quia si paucus est sanguis in corpore, vbi crescit, pure non poterit nutriri, quia corpus matris, quod validius est, attrahet sanguinem. Adde inopiam caloris, & vteri debilitatem; quibus de causis, fit vt sustinere fœtum non possit, nisi reducatur prius ad naturalem habitum.

Quòd extenuata mulier, vel talis est ex natura, vel ex morbo: primo modo, vel valde extenuata est, vel mediocriter. Omnes itaque valdè extenuatæ, seu à natura, seu à morbo, abortum facient. Ideo illud præter naturam, immodicè interpretandum est. Verum quæ à natura est extenuata non valdè, puerum gestare poterit, immò graciles mulieres crassis, ad conceptum esse aptiores, scripsit Hippoc. Cæterum tempus abortus ad secundum mensem legunt aliqui in textu: quia cum per id temporis grandior iam sit fœtus, & mulier sanguinis inopia laboret, nutririt non poterit. Sed dices: quomodo vterus concipere potuit, cum eadem causæ videantur & conceptum & abortum impedire? Dic, faciliorem esse conceptum, quam retentionem. 1. adn. Gal.

Quòd tales mulieres sunt retrahendæ à coitu, donec crassescant, vt si fuerint conualescentes, & in morbo extenuatæ, aut alia quapiam causa, quæ inuestiganda est, & ope medica remouenda. Cæterum quæ graciles sunt & crassæ fieri volunt (ait Hippocr.) otio se dare debent, mollibus stratis vti, & vngi, & pinguibus nutriri. Si verò mulier, præter naturam extenuata, conceperit, nutrienda contusis, stillatitijs, expressis, vino optimo. Apponenda etiam in vmbilico & abdomine quæ nutriendi & roborandi vim habeant, & emplastris ex vino, & pane tosto, & cotoneis malis coctis, quo fætus refocilletur. 2. adn.

APHORISMVS XLV. *Quæ verò mediocriter corpulentæ, &c.*

CV M de abortu, qui contingit ex gracilitate præter naturam, dixisset in antecedenti; nunc aliam causam abortus occultiorem indigat, in magnam vtilitatem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

prægnantium, & fœtus.

Mulier mediocriter carnosa, si abortum facit secundo mense aut tertio, sine occasione manifesta, is ex humiditate vteri procedit.

Intētio Et indicet nobis occultam abortus causam; quæ cognita, & adhibita recta curatione, possit deinde conceptus seruari.

Ratio intent. Abortus prædictus nullam habet causam præter humorem vteri: ergo vbi fiet, ex illa causa pendebit. Consequens clarum est. Antecedens probatur: nam si mulier

Demonstratio supponitur mediocris habitus; ergo non inopia alimenti perdi potest. Si non adest causa aliqua manifesta, qua ligamenta rumpi possunt, vt saltus, vel motus validus, aut casus, vel aliud quid piam, necesse est humiditatem vteri in causa esse, qua laxantur, aut rumpuntur ligamenta pueri, & perditur.

Quòd per cotyledones intelligunt aliqui ora vasorum, quæ ad vterum vergunt; alij plancentulam illam carneam, per quam fœtus vtero annectitur: alij vteri cauitates: quibus omnibus modis intelligere licet. Cæterum signa docuit Hipp. dignoscendi istam humiditatem, quia his mulieribus post purgationem mensualem muci ab vtero procedunt per duos, aut tres dies. Purgare igitur pituitam oportet & exiccare mulierem, & vteros purgare & exiccare maximè per suffitus aromatum. Sed multæ sunt causæ istius abortus: prima, quia priuatur infans alimento, obturatis venarum osculis, per quæ nutritur; secunda, quia ex illa humiditate ligamenta laxantur & rumpuntur facilè; tertia, quia vterus languet ex copia humoris; adde, & infantis debilitatem, vnde se non sustinens decidit.

1. adn. (at "tates: quibus omnibus")

2. adn. Quod præter istam causam, quam hic adduci Hipp. alia est ab ipso enarata. Nam refert hoc accidens ad læuitatem vteri, seu à natura talis sit, seu ex vlceribus: vnde fit, quòd cum ligamenta non rectè cohærere possint, vteroque fætus rumpantur ilicò, aut tertio, aut quarto mense, nulla causa accedente. Dat etiam signa, per quæ dignoscitur talis affectus; tactu enim læuitas deprehenditur, aut si vlcera præcesserunt: menses præterea ab his aceruati proueunt. Videtur quoque id contingere posse, si vterus paruus sit; at causæ istæ rariores sunt, quam illa de qua Hipp. hic loquitur, proinde eas tacuit.

APHORISMVS LXVI. *Quæ præter naturam crassæ, &c.*

Connexio. CVm de extenuatione egisset quæ ad conceptum sustinendum est inepta; nunc de crassitudine verba facit, altero scilicet impedimento, eoque validiori.

Intētio Crassæ præter natura non concipiunt, donec extenuentur.

Ratio intēt. Vt ostendat, non modò extenuationem immodicam, sed crassitiem impedire generationem. Vnde, qui prolem amant, neque extenuatas, neque valde pingues mulieres seligant; ac proinde maiori esse impedimento ad conceptum crassitiem, quàm extenuationem existiment. Nam extenuatæ (vt supra dictum est) concipiunt quidem, sed perdunt: at valde crassæ ne concipiunt quidem.

In duas partes rectè diuidi potest præsens sententia: In prima ponit conclusionem intentam: in secunda verò causam illius.

Demonstratio Os vteri clauditur præter naturam crassis: ergo grauidari nequeunt.

Antecedens probatur. Siquidem omentum adeò crassescit, vt obturet comprimendo os vteri. Consequentia probatur: quia conceptus fieri non potest, nisi semen intra vterum recipiatur: quod tamen fieri nequit, vbi clauditur os eius.

1. adn. Quòd crassities, vel est ex natura, vel est ex morbo. Quæ igitur ex natura crassæ sunt, non est necesse comprimi os vteri abomento, quia natura suas operationes rectè solet constituere. At quę ex morbo non concipiunt, vterus comprimitur. Verum dices: etiam crassæ valde à natura, concipere non debent: quia (vt scriptum est se-

Aphorismorum (qui natura sunt valdè crassi breuiori vita fruuntur, quàm qui graciles, quod venas habeant angustas & pauciorem sanguinem. Dic ineptas quoque esse ad conceptum valdè crassas à natura, non tamen ita, vt quæ ex morbo vel accidenti; quia non similiter in illis comprimitur vterus. Cæterum omentum aliqui hic non verè omentum intelligunt, sed pinguedinem, quæ ad nascitur ori ipsius vteri. Aristoteles vero nō concipere crassas scribit, quia sanguis illis in pinguedinē vertitur.

Quod crassæ non concipiunt, nisi prius extenuentur. Quare extenuandæ sunt, cursibus, laboribus, pauco cibo, & adhuc anhelantibus assumpto, lecto duro, vigilia, curis, euacuationibus; vterum quoque purgare conuenit, & flatum inducere, ac dilatare, per fomenta, & specilla. Cæterum ijs statim semen excidit, cum primum coeunt; sicut & omnibus alijs, quibus os vteri clauditur, vt scribit Hippocrat. primò de morbis mulierum. 2. adn.

APHORISMVS XLVII. *Si qua parte vterus, &c.*

CVM de affectibus prægnantium multa hactenus dixisset; nunc peculiare vitium describit vteri, quod ad ipsius inflammationem sequi potest. *Connexio.*

Vteri suppuratio ad coxam, vt profunda vlcera, curari debet.

Vt demonstret rationem curandi vteri tumores, cum in suppurationem tendunt. *Intētio*

Ex suppuratione vteri ad coxam sperandum est vlcus profundum: ergo illis medicamentis curari debet, quæ ad talia vlcera sunt apta. *Ratio intēt.*

Antecedens probatur: Siquidem vbi pus in vomica continetur vteri, & se extendit ad coxam, seu naturæ, seu artis ope rumpatur, vlcus fiet profundum. Consequens certum est: siquidem cura illi debetur per medicamenta penicillis, seu filamentis, &c. adhibita, quæ vlceri profundo sunt apta. *Demonstratio.*

Quòd vox ista ἐμμοτον significat aut cauum vlcus & profundum; quo pus emanat, aut medicamentum liquidum, quod penicillis conceptum immittitur, vel curationis rationem, qua profunda vlcera curantur. Quocunque modo exponatur, sententia vera est; Primo sic, si vterus coxæ adiacens suppurauerit emmotis curari debet, idest, facta profunda sectione, ac proinde profundo vlcere, vt per effluxionem pus educatur; Secundo modo etiam exponitur, quia ad talia vlcera liquida medicamenta linamentis imponimus, & penicillis ad detergendum, & exiccandum. Tertio modo etiam vera est sententia, vt eo modo curetur suppuratio vteri, quo caua & profunda vlcera curari solent, & fistulæ, & sinus. 1. adn.

Quod vterus suppuratur dupliciter, vel ex inflammatione, vel ex retentione mensium. Rursus, aut abscessus rumpitur in vtero, aut adiacens tumor coxæ ad cutim. Si primo modo fiat, pus etiam educendum per pessos, & iniectiones. Solet Hippoc. inijcere lac ad extrahendum pus, inde verò vinum ad roborandum. Verum si abscessus vergat ad coxam, & tunc penicillis vtimur, & ea ratione curamus, qua bubones postquam secti sunt. Ponit autem medicamentum proprium ad hunc morbum primo de superfætatione. 2. adn.

Quòd aliquando ex mensium retentione bimestri aut timestri fit tumor ad lateris mollitudinem supra inguen, sine capite, magnum, & rotundum; quē tumorem vulgus Medicorum (ait Hipp.) ignari, quid hoc esset, sæpe secuerunt, & in periculum induxerunt mulieres. Nam tumor ille non est reuera aliqua collectio, quæ sectione indigeat, sed os vteri tumens ex sanguine, quo caro fruitur. Ac perinde Medicus rectè animaduertat in suppurationibus vteri, ne talem secet affectum, non distinguens vnum ab altero. 3. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XLVIII. Mares dextera vteri parte, &c.

Connexio. CVM in 42. per colorem dignoscendi sexum adhuc in vtero existentem, tanquam à signo, docuisset; nunc per aliud signum, tanquam à causa, id ipsum declarare nititur.

Intētio Mares dextera vteri parte, fœminæ verò magis sinistra gestantur.

Ratio intēt. Vt doceat, partes dexteras validiores esse sinistris; atque vnam ex causis sexus ostendat; quare etiam masculos genituros doceat, vt mittant semen ad dexteram vteri partem, & mulier statim à coitu se voluat ad latus dexterum, si masculum gignere velit.

Potest in duas partes diuidi Aphorismus iste, iuxta duas conclusiones, quarum *Diuisio* tamen altera demonstratur.

Pars dextera calidior est, & robustior sinistra: Ergo in ea partes mares potius ge-*Demonstratio* stabuntur, fœminæ in sinistra.

Antecedens probatur; quia ad partem dexteram, hepar est sanguinis officina, & omnes tam venæ quam arteriæ maiores, & latiores, ad partem magis dexteram sunt, quam ad sinistram. Consequens facilè sequitur: siquidem mas calidior est fœmina & robustior; igitur mares in robustiori parte fient, & calidiori, è contra fœmina in frigidiori.

Quòd licet vterus non habeat sinus euidentes, habet tamen dexteram partem à sinistra saltem ea ratione distinctam, quod vasa omnia sunt maiora, quę in dexteram *1. adn.* tendunt partem, & ideo pars illa calidior est. Semen autem calidius amat partem calidiorem vteri, ideo rapitur ad illam. Solet verò post effluuium menstruorum aliquando hiare magis pars dextera quàm sinistra: (vt scribit Hippocrat) conceptus autem maxime fit ad partem, quæ magis hiat. Cæterum, quod ad dexteram partem fœtus sit, ex tumore magis ad illam partem vergentes & ex motu etiam qui ad partem dexteram magis sentitur, oculo item & mamma dextris colligitur: crus quoque dextrum in masculos gestantibus euidenter tumet: non sic in fœminis. Adde, partem dextram habere semen calidius: nam vas feminale dextrum ex caua vena oritur, sinistrum verò ex emulgente: vnde magis coctum est in dextro teste semen, quam in sinistro.

Quod præceptum hoc dicitur verum, non semper, sed magna ex parte: quia ali-*2. adn.* quando contingit oppositum, vt fęminæ ad dextram partem mares verò ad sinistram gestentur: & Brasauolus scripsit, se obseruasse in vxore, quæ semper masculos ad sinistram portabat. Ratio est, vel quia pars dextera in illis imbecillis genita est: vel quia pars vteri dextera non rectè hiat & adaperta est in coitu, sed magis hiat sinistra. Ideo cum semen fuerit robustum, cohæret sinistræ parti, cùm dexteræ cohærere non possit, ob conuenientiam: & sic in sinistra, ob istam præcipuè causam, mares aliquando gestantur.

APHORISMVS XLIX. Ad secundinas deturbandas, &c.

Connexio. CVM supra Hippocr. præcepisset, bonum esse signum, si mulieribus hystericis aut difficulter parturientibus sternutatio superueniat, nunc eandem ope artis esse prouocandam, docet, idque ad pellendas membranas quibus fœtus inuoluitur, si quando in vtero remanent.

Intentio Ad pellendas secundinas sternutationem inducito.

Ratio intent. Vt magnum remedium doceat pellendi, non solum secundinas, sed fœtum, & quidquid vterum molestat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

In duas partes secatur Aphorismus iste. In prima præceptum ponit. In secunda modum docet, quo remedium sit efficacius. Diuisio

Sternutamentũ totũ corpus concutit: ergo inducendum ad pellendas secundinas. Antecedens manifestum est. Demonstratio

Consequens probatur; quia sicuti motu tremutulo ipsius arboris decidit fructus, magis quàm si quis aliter moueatur: ita per eam concussionem & tremorem decidunt secundinæ.

Quòd secundinæ sunt membranæ, quibus fœtus vtero adhæret, & inuoluitur; & alligatæ sunt vmbilicò. Cum verò infans egreditur, calcibus rumpit illas, ac primò se in lucem prodit; inde sequuntur eædem membranæ vmbilico alligatæ. Aliquando tamen, vel ob impetum infantis, cum nimis adhærent vtero, vel imperitiam obstetricis secantis vmbilicum ante tempus, aut trahentis magis quam decet, rumpuntur & in vtero remanent. Cum igitur remanent nec prima, vel altera die decidunt, putrescentes pessimà efficiunt symptomata, & febres acutas, ex quibus mulier interimi solet: ac proinde medicum summa ope niti oportet, vt illæ educantur. Inter cætera autem Hippocrates sternutationem, tanquam præcipuum in hoc negotio remedium inducit: quia concutitur corpus & vterus. Sed ad maiorem vehementiam iuuaet obturandos nares, quia tunc aer pellitur ad pulmonem, inde ad septum & intestina, quæ postea comprimunt vterum. 1. adn.

Quòd sunt alia multa auxilia pellenei secundinas, inter quæ suffitus aromatum non mediocres vires obtinent. Inter cætera autem remedia laudat Hippocr. artemisiam si succus eius in vino albo sumatur; itidem violæ albæ florem. 2. adn. morb. mulie.

APHORISMVS L. *Mulieri si placet menstrua sistere, &c.*

CVM in antecedenti remedium docuisset educendi secundinas, idque commune ad educenda omnia muliebria, sternutamentum scilicet; modò ad remedia sistendi menstrua ac muliebria transit. Ad sistenda menstrua cucurbitam quam maximam ad mammas apponito. Connexio. intent

Vt singulare remedium ad effluuium mensium proponat, qui morbus non rarò perniciem deduceret solet mulierem. Ratio intent.

Cucurbita magni auxilij est, & paratu facilis in superfluis purgationibus, si ad mammas applicetur; Ergo ad sistenda menstrua mammis applicanda est.

Antecedens declaratur; quia potenter reuellit ab vtero, & facilè paratus, nec periculosa est. Consequens probatur: quia remedia optima sunt, quæ & efficacia sunt, & facilè, ac tutò parari possunt.

Quòd superfluum mensium effluuium magna mala parere potest; ex eo enim oriri solent, malus corporis habitus, hydrops, animi deliquia, & denique conuulsiones, ac mors ipsa. Sunt autem multa auxilia sistendi sanguinem, quæ breuiter Hipp. his verbis complexus est *sanguinis venarum suppressiones faciunt, animi deliquia, figura altera, interceptio, linamentum intortum, appositio, ligatura*. Verum inter cætera cucurbita facilis est apparatu, & ad interceptionem, ac reuulsionem efficacissima, si ad mammas applicetur; quia magna est earum cum vtero communio, seu per venarũ ad vtrumque partem continuationem, seu propinquitatem: nam sanguinis missio, licet magnum sit remedium quę ex brachio fit per vices, tamen non ita tuta est sicut cucurbita. 1. adn. 6. Epid. 7

Quòd apud antiquos magnus fuit cucurbitarum vsus, & meritò, cum magnã efficaciam habeant ad morbos tollendos. Nunc non adhibentur nisi iam deploratis & ... utis, & adeo religiosè, vt nisi corpus multoties sit euacuatum, non audeant adhibere. Sed errant, quia cucurbitæ ad reuellendum cum adhibentur, non egent 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

euacuationem, nec etiam cum ad euacuandum,& deriuandum,ea indigent semper, etiam, parti affectæ applicitæ, nisi corpus valde plenum sit, & periculum inflammationis. Cæterum cum scarificatione adhibitæ, & maximè cruribus secundum locum post venæ sectionem habent. Vtebatur autem illis Hippo. in anginis, aurium articorum, capitisque doloribus.

S. sdu. Quòd duo cucurbitarum genera cognouit Hipp. alteram, quæ circulum habet augustum, ambitum paruum, & oblonga est: Alteram ventosam ore largiori, ac concauam. Prima figura apta est ad extrahendum serosos humores ex partibus internis; at secunda ex cute magis per ambitum qualis hic conuenit. Debet autem admoueri non ipsis mammis, sed sub ills, & non solum vna, sed duæ sub ipsis mammis locari ligatis prius poplitibus & brachijs subdita laua. Sed nota: quod si cucurbita inducat spirandi difficultatem, statim amouendam esse. Trahit autem cucurbita ratione vacui: cum enim ignis aerem consumat, aut rarefaciat, nouus attrahitur ad replendum. Sed dices: cur poplites, & coxas ligat Hippoc. ad sistendum sanguinem, cùm potius talis ligatura ad partem attrahere videatur sanguinem? Dicas, duas maximas venas ex magno trunco deriuari ad os sacrum, & per coxas ad pedes protendi, & talis ligatura attrahere ad illas venas poterit ac deriuare.

APHORISMVS LI. *Quæ vtero gerit, &c.*

Connexio. CVM supra ex mulsæ potu docuisset cognoscere grauidam mulierem, nunc ad eandem rem aliud signum affert valde notabile.

Intētio Os vteri clauditur his, quæ prægnantes sunt.

Vt demonstret à signo efficaci, quomodo grauida mulier cognoscatur, etiam primis diebus, & magnam naturæ prouidentiam, quæ nullo magistro vsa vteri os claudit, simul ac concepit.

Ratio intent. Vterus ad generationem est factus: Ergo facta generatione claudetur.

Demonstratio Antecedens notum est. Consequens probatur; siquidem ad generationem requiritur, primo seminis attractio, inde retentio, postea formatio, & exitus: at non potest retineri fœtus nisi os vteri claudatur.

S. sdu. Quòd vterus quasi animal mouetur deorsum ad semen attrahendum; inde recepto semine clauditur, quod ipsum manifestè mulieres sentiunt: potest item digito à perita obstetrice clausio illa dignosci. Clauditur autem quibusdam adeò vt vix specillum admittat; in alijs verò non item, quibus superfœtatio contingere potest: & clauditur sine duritie, quod signum est non ex tumore aut alia re preter naturam illam affici. Sicati enim stomachus concepto cibo contrahitur & illum amplectitur, ita vterus semen, cuius maxime est auidus, & attrahit, & amplectitur. Cæterum putauit Arist. semen non intra vterum iniici, sed solummodo ad os ipsius transferri inde vero attrahi ad vterum; at Hipp. glandem hominis ingredi os vteri putat; nam vterus ipse quasi animal deorsum mouetur, ad recipiendam glandem, & caput membri. Vnde ma. festè sentiunt coeuntes quasi cucurbita trahi membrum, & semen absorberi. Sed dices, quibusdam mulieribus prægnantibus menses effluunt: ergo non illis clauditur os vteri. Dic, vel quod ex ceruice vteri prouenit ille sanguis, vel quibusdam hiare magis, quam decet, ob aliquam causam præter naturam; sed cum rectè se habet prægnans, menses non effluunt.

APHORISMVS LII. *Mulieri partum gerenti, &c.*

Connexio. CVM supra ex gracilitate mammarum abortum significari dixisset; nunc ex lacte ipso, de valitudine infantis, dum est in vtero, indicium facit.

Dur.

Duæ proponuntur conclusiones: quarũ prima docet, copiam lactis in mammis indicare fœtus imbecillitatem: Secunda verò, firmitudinem illarum fœtus robur. Ideo in duas partes iuxta duas conclusiones diuidi potest præsens sententia. *Intẽtio*

Vt ex lacte ad mammas apparente, de valitudine infantis sumat indicium. *Ratio intent.*

Sicut se habet vterus ad menses, ita mammæ ad lac: sed menses, si in prægnante fluunt, debilem conceptum indicant, Ergo & mammæ si lac effluat id ipsum indicabunt. *Demonstratio.*

Maior probatur ex similitudine magna, quæ est lactis ad menses; idem enim sanguis alit infantem, & in vtero, & extra vterum in lac conuersus. Minor declaratur ex Aphor. 60. huius libri, nam fluxus mensium in prægnante & vt causa, & vt signum debilitatis fœtus est indicium, at lac multum in mammis signum est non posse attrahere infantem pro quantitate conueniente.

Mammarum soliditas vteri robur indicat; Ergo & infantis. *Demonstratio*

Antecedens probatur; quia in mammis apparet vteri affectio. Consequens facilè sequitur, cùm robur vteri infantis robur arguat.

Quòd copiosum lac è mammis fluere solet absque soliditate, & duritie earum; quia mammæ, cum lacte abundant, molles sunt; cum vero sanguinem continent, non adhuc transformatum in lac, solidiores sunt: sicuti tumores ante coctionem duri sunt, cùm verò pus factum est, molles; ita mammæ cum lac giguunt, quod per coctionem fit, molliores euadunt. Sed cur lac indicat imbecillitatem infantis? Non lac absolutè, sed copiosum dixit, quia non potest attrahere infans ad sui nutritionem necessarium; vel dic cum Cardano, lac copiosum fieri in mammis ob debilitatem vteri, confugientem sanguine, & calore ab vtero ad mammas, quia ligamenta pueri vbi relaxantur, acquirunt quendam extraneum calorem, & non naturalem, quem fugit naturalis calor, & ad mammas se conferens lac gignit; ideo copiosa lactis generatio signum est corruptionis vinculorum: quare si extra partum fit, imbecillitatem ipsius fœtus significat. *1. adn.*

Quod lac tertio & quarto mense apparere solet vsque ad octauum, sed exiguum, & imperfectum; at octauo mense iam copia insigni se ostendit. Lac autem, quod in pregnante apparet; vitiosum est ad nutritionem, & in primis etiam partus diebus; quamobrem non deberent mulieres nutrire infantes, nisi exacti purgationis tempore, quod editis maribus est vsque ad 30 diem, fæminis autem ad quadragesimum. Sed dices: cur circa vltimos menses magis apparet lac, quam in primis? Dic, quod septimo, octauo, & nono mense multus iam crassus sanguis in venis & arterijs reperitur; cum verò tunc infans validus fit, & multum insumat, cogitur multum attrahere; sed cùm ob plenitudinem & crassitiem non ita liberè attrahatur, regurgitat ad mammas, ad lactis generationem. Inde fit vt fętus magis sentiat alimenti penuriam, & calcitrans quærat exitũ: tam appositè omnia natura fabricauit atq; condidit. *2. de morb. mulie.*

Quòd præsens Aphorismus differt à 37. quia ibi de subita mammarum extenuatione agit; hic verò de mollitie, quæ ex abundantia lactis fit: Ideo ibi necessario abortus prædicitur; hic non necessario, sed infantis imbecillitas. *2. adn.*

APHORISMVS LIII. *Quæ fœtum sunt perditura, &c.*

CVM de robore aut infirmitate infantis indicasset in antecedenti, ex mammarum affectione circa ipsum lac; nunc rursum in eisdem mammis alteram assumit affectionem, gracilitatis, vel duritiei. *Connexio.*

Duæ hic proponuntur conclusiones: quarum prima ait, ante omnem abortuũ extenuari mammas? Secunda verò docet, duritiem mammarum non significare abortum, sed dolorem, vel ad ipsas, vel oculos, vel coxas, vel genua. *Intẽtio*

Vt

Vt demonstret semper antecedere mammarum extenuationem ipsum abortum: Secundò, vt doceat contrariam affectionem duritiei non indicare abortum, ideo meliorem esse duritiem mammarum, quam illarum extenuationem.

Demonstratio. Abortus fieri non potest sine aliqua violenta causa: Ergo necesse est ante ipsum extenuari mammas.

Antecedens probatur ex Hippocrat. primo, de morb. mul. Quod tamen vt plurimum intelligendum est, quia aliquando ex causa interna fit, vt humiditate cotyledonum, sine aliqua alia violentia. Conseqnens probatur; quia cùm vterus patiatur, & doleat ante abortum, natura sanguinem trasmittit à toto corpore ad ipsum, & maximè ex mammis, tanquam illis, quæ magnam cum eo habent familiaritatem.

*M*ammæ duræ magis secundum naturam sunt, quàm tenues: Ergo minus timetur ex illis abortus.

Demonstratio. Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur: nam extenuatio ex defectu sequi solet, seu paulatim fiat, vt in abundantia lactis: seu ex affectione violenta vteri, cùm subito extenuantur, at durities exabundantia fit, quam natura conatur deponere ad mammas & ideo ad illas dolores gignit: & si non capiant mammæ, ad coxendicum articulum, & genua transmittit; ad oculos etiam facile ex mammis materia eleuari potest: & per istos abscessus vterus minus grauatur, & non fit abortus; quamobrem liceret per ista tempora sanguinem mittere.

2. adn. Quòd secunda conclusio dupliciter intelligitur; aut quod si mammæ subito extenuentur, si rursus fiant, duræ, dolor ad eas fiat, aut oculos, autem coxam, vel genua; Vel secundo modo sic, vt quibus duræ mammæ fiunt dolores ad ipsas fiant, aut articulos sine abortu. Et videtur hic secundus, sensus verior & accommodatior: quia primus habet contra se Aphorismum trigesimumprimum in quo Hippoc. scripsit, mammarum subitam extenuationem abortum portendere. Non solum autem in abortu, sed etiam in partu eadem ratione mammæ subitò extenuari solent, confluente ad vterum sanguine, quod non modò ratione, sed & experientia comprobatum accipiendum scripsit Galenus.

APHORISMVS LIV. Quibus os vteri durum est, &c.

Connexio. CVM supra collegisset Hippocrat. os vteri ex impraegnatione claudi, nunc interponit aliam affectionem, ad quam præter naturam vterus claudi consueuit.

Intétio Os vteri durum cum fit, arctatur.

Ratio intent. Vt doceat distinguere, quando os vteri clauditur ob conceptum, & quando ex morbo: nam ob conceptum molle est, ob alias affectiones durum.

Demonstratio. Durities oris vteri vt plurimum est cum tumore; Ergo ad illam sequetur illius coarctatio.

Antecedens probatur; quia durum fit, vel ex inflammatione, aut scirrho, qui tumores solent obturare. Sed, & cum auertitur, aut coarctatur ex siccitate, duritiem acquirit: vnde conuertitur: si durum est os vteri, claudi solet; & è contrà, si præter naturam clauditur, durescit.

3. adn. Quòd oris vteri durities non necessario adiungit sibi illius coarctationem, quia lib. de sterilibus scripsit fieri durum vterum, aut conclusione, aut callositate: Sed tamen vt plurimum durities signum est clausionis vteri. Cæterum curatur hic affectus emollientibus, & aperientibus, & penicillis plumbeis, aut ligneis, suffitibus. Dignoscitur itaque vteri durities contactu, sed peritam & expertam requirit obstetricem.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LV. Quae grauidae uterum febribus corripiuntur, &c.

NExus est apertissimus cum 44. in quo dixit, extenuatas mulieres praeter naturam abortire, donec crassescerent: hic verò eandem tangit materiam sed vniuersaliori modo, atque cum alijs circumstantijs. *Connexio.*

Grauidae, quae febribus corripiuntur, aut vehementer, aut sine causa euidenti extenuantur, difficulter, & cum periculo pariunt, aut abortientes periclitantur. *Intentio*

Vt cognoscamus non solum febres, sed omnes affectiones, quae grauidis contingunt, & debilitandi vim habent, vel abortum, vel difficilem partum facere: quare medicus id praedicere poterit, & quantum fieri potest illi obuiare. *Ratio intel.*

Matris aut foetus debilitas, & alimenti defectus, aut abortum, aut difficilem partum faciunt; Ergo grauidis, quae febribus corripiuntur, aut valde extenuantur, talia contingent. *Demonstratio.*

Antecedens probatur: quia, nisi mater & foetus robusti sint, non potest contineri infans: sed neque si deficiat alimentum; partus ergo sine robore fieri nequit facilis. Consequens probatur: quoniam quae febibus corripiuntur, debilitantur a febribus, & per consequens infantem debilitari est necesse; quae verò valdè extenuantur, praeter id, alimento priuantur vnde si adest tempus partus, difficilè pariunt; si verò non instant, abortum patiuntur.

Quòd hic per febres, non solum acutas intelligere oportet sed etiam mediocres, dummodo durent, Nam ad vtrasq, extenuatur corpus: sed in illis repente, in his verò paulatim. A febre tamen ephemera non est necesse sequi, quae dicuntur; & cùm cibi extenuatio causam habuit manifestam. Ceterum quacunque graui affectioni laboret mulier praegnans, necesse est vel sequi abortum, vel difficilem partum: quia praeter labores octaui & noni mensis, adsunt labores ipsius morbi: & sicuti octimestres viuere non possunt; quia duos labores ferre nequeunt; sic partus difficilis fit, vbi mater grauiter laborauit: sic enim plures labores contingunt. *1. adn.*

Quòd omnes grauidae mulieres extenuatae sunt: quia sanguis à faetu surgitur; & ideo malè coloratae omnes existunt; Ideo non quaelibet extenuatio; sed quae vehemens est, effectum praedictum efficere poterit; neque cutis distentio cum pallore coniuncta, licet vehemens sit, semper timenda est, vt si a causa procatarctica fiat, cum vigilia, aut fame. Sed dices; si ex causa praegressa extenuatio fiat, & febris perseueret, sequi etiam ad causas manifestas. Dic, non sequi tunc necessario sed tantum, si sine ea fiat. Sed tamen plerumque, si lenta sit febricula, difficilem partum, & periculosum experietur mulier; sed non abortiet: si acuta sit febris, abortiet, non sine periculo. Alij interpretantur, plusquam ratio postulat, illa *sine causa manifesta*; sed contrà est; quia in febre ardenti corpus extenuatur vehementer, nec sine ratione, nec plusquam ratio postulat, tamen sequitur abortus, vel difficilis partus. Quare melius est legere illud *sine causa manifesta* pro antecedenti, & procatarctica, vbi haec praecesserunt in grauida, medicus curet matrem reficere, & ad partum praeparare: quoad fieri potest. *2. adn.*

APHORISMVS LVI. Si muliebri profluuio conuulsio, &c.

CVm 4. Aporismo in vniuersum vituperasset conuulsionem & singultum in omni fluxione sanguinis, & Aphorismo 50. cucurbitam admouendum esse mammis praecepisset ad prohibendam superfluam effusionem mensium; nunc duo proponit accidentia quae superuenire solent ad purgationem illam, vbi superflua est, & sisti nequit. *Connexio.*

Si efflu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Si effluuio muliebri superueniat conuulsio, aut animi defectus, malum.

Intētio Vt ostendat, quam periculosa sit superflua mensium effluxio, quippe quæ duo pessima symptomata offere soleat: quamobrem procurandum, vt cohibeatur sanguinis, *Ratio intēt.* quod fieri possit; morbus enim iste ex ijs, est, qui celerē habent occasionem & paulo post curationis tempori non sufficiunt.

Demonstratio Conuulsio quæ sequitur sanguinis effusionem, ex siccitate esse solet; animi vero defectus extinctum calidum innatum significat: Ergo mala sunt, vbi sequuntur profluuium muliebre.

Antecedens declaratur: quia si talis præcessit vacuatio ex inanitione procedere conuulsionem est coniectandum; at vero animi defectio sanguinis & spiritus copiam exhaustam significat, vnde concidit virtus.

1. adn. Quòd conuulsio mala est & vt causa, & vt signum. Vt signum, quia siccitate: vt causa, quia corpus angit magis, ac torquet. Verū non ita animi defectus, quia solet esse remedium sanguinis effluentis nisi vehemens sit ac duret: at vt signum semper malus est. Cæterum Hippocrat. accidentia narrat, quæ copiosæ huic effluxioni, mensium superuenire solent; primo enim dolores accidunt clauicularum ac tendinum, & corporis torpor & crurum perfrigeratio: & si amplius sanguis descendat sudor multus diffunditur: ad hæc stomachi morsus fiunt, & perfrigerationes, febres, rigores conuulsiones, dolores ad inguina quasi partus, vrinæ stilicidium, sitis, lingua aspera, contractiones digitorum, pedum & suratum: deinde distensiones totius corporis, ad quas mors succedit. fiunt verò potissimum istæ sanguinis effusiones ab vtero ex abortu, vel ex partu, aut diuturna mensium retentione, aut ex febribus, vt idem auctor docet.

APHORISMVS LVII. *Menstruis abundantibus morbi eueniunt, &c.*

Conuexio, CVM de prægnantium affectionibus multa hactenus dixisset, nunc ad menses transit, qui mulieribus sunt familiares, & sententiam profere notatu dignam.

Stratio Duæ ponuntur conclusiones; quarum altera dicit ex redundantia mensium morbos creari: altera verò ex eorum suppressione morbos ex vtero fieri.

Vt doceat magnam, & potissimam morborum causam in fœminis ex mensium peccato prouenire, quamobrem conandum esse medico. vt quantum fieri possit, id vitium curet.

Ratio intent. Omnis immodica euacuatio aut retentio morbos creat, Ergo tanto magis in mensibus

Antecedens probatur, siquidem etiam excrementorum, & puris euacuationes immodicæ valdè lædunt, & mortem afferunt, & repletiones eadem ratione. Consequens facilè deducitur, siquidem sanguinis effusiones, quæ per menstrua superflua fiunt, magis lædunt corpus, quàm excrementorum, sicuti & retentiones repletiones gigunt, vnde putredines & abscessus, atque vlcera, febres, & alia mala innumerabilia.

1. adn. Quòd in menstruis quantitas consideratur, qualitas tempus, & modus, hic præcipuè quantitatis meminit, quæ (vt supradictū est) duarum heminarum mensuram excedere non debet, & per duos aut tres dies durare. Vbi igitur excedunt menses, morbi fiunt, & febres, atque totius refrigerationes, at cum retinentur, morbi aut ex vtero fiūt, vti dictum est, quia ex vtero, remanentes menses, multa mala pariunt: aut in vtero morbi fiunt ex suppressione menstruorum. Hoc vtroque modo vera est sententia, quia retentis mēstruis, sanguis ad superiora vergens multa mala acuta, & grauia inducit, & in vtero quoque existentes inflammationes, scirrhos, vlcera, cancros, suffocationes & clausiones faciens. Non tamen necessarium est in effluuio superfluo, ex vtero fieri morbos, ideo tacuit, & absolute morbos fieri dixit in superflua purgatione

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tione; ex vtero autem, cùm nimis retinentur.

Quòd non solum diuersi morbi fiunt ex purgatione nimia menstruorum & suppressione, sed ijdem quoque; quia sicuti hydrops, & corporis refrigeratio, & febris ex immodica euacuatione fiunt: ita ijdem ex retentione fieri possunt. Iam verò supra diximus, quæ symptomata nimiam sequantur effusionem menstruorum; nunc quæ rationem dicamus. Scripsit Hippocrat. fieri febres anxiosas, & horrores, dolores oculorum, capitis grauitates, paraplexias. At verò quæ mala per singulos menses patiantur explicauit, videlicet febris, horror, lumborum dolor, suffocatio in tertio mense illis aduenire solent: quarto mense eadem patientur: & adhuc magis, duritiens ventris fastidium cibi vigiliam, vrinamque crassam habent; in quinto mense dolores fortiores fient: in sexto iamincurabilis redditur morbus: & vltra illud tempus anxia erit, & patietur animi deliquium, & denique multa alia pessima symptomata, de quibus eo loci sermonem facit. Cæterum retentiones menstruorum ex abortu, aut partu, adhuc grauiores efficiunt morbos quam ex alia causa.

1. adn.
2. Epid. sect. 3.
2. de morb. mulie.

APHORISMVS LVIII. *Ad recti intestini & vteri inflammationem, &c.*

CVM dixisset in antecedenti morbos fieri ex vtero ob mensium suppressionem; nunc capta occasione de symptomatibus loquitur, quæ ad vteri mala & vicinarum partium sequi solent.

Connexio.

Duæ proponuntur conclusiones, iuxta quas Aphorismus in duas partes secari potest: prima docet, stillicidium vrinæ superuenire solere ad inflammationem recti intestini, & vteri, ac ad purulentos renes; secunda verò, singultum ad iecoris inflammationem.

Intentio

Vt cognoscamus actionem alicuius partis læsam, non semper primariò sequi illius morbos, sed per consensum aliquando fieri, ac proinde stranguriam non sempet vesicæ morbum sequi, sed & vteri & intestini, & purulentos renes. Singultum quoque non semper esse ex ventriculo laborante, sed per consensum morbi iecoris. Secundo ut per hæc, tanquam signa, & morbus, & magnitudo illius cognoscatur:

Ratio intentionis.

Stranguria fit, vel compressa vesica, vel humore mordente: Ergo sequetur ad inflammationem vteri, recti intestini, aut ad purulentos renes.

Demonstratio

Antecedens notum est. Consequens probatur; quia vterus inflammatus, aut rectus intestinum, ob viciniam comprimunt collum vesicæ: adde, inflammationem & dolorem irritare vesicam: adhæc, pus mordax cum sit, à renibus in vesicam: decidens, stranguriam excitat.

Inflammato iecore, causa singultus oritur: ergo excitabitur.

Demonstratio

Antecedens probatur: quia cum ventriculum amplectitur eum comprimit, & ad singultum impellit; vel saniosum humorem demandat, qui sua acredine mordens singultum mouet.

Quòd ista signa non sunt pathognomonica neque enim ad omnem inflammationem vteri, & recti intestini stranguria sequi solet; neque ad omnem iecoris inflammationem singultus; sed sunt superuenientia quæ morbi magnitudinem significant, & validas inflammationes. Ideo mala sunt, cùm adueniunt: vnde scripsit alibi, propter iecoris inflammationem malum esse singultum. Sed dices: cur grauidis ob tumorem vteri non comprimitur vesica, & stranguriam facit? Dicunt aliqui, quia infans ad superiora magis vergit: alij non induci stranguriam, nisi accedat calor præter naturam, qui tamenin prægnantibus non adest.

1. adn.

Quòd stranguria est actio læsa ipsius vesicæ per quàm paulatim & frequenter mingere cogitur, seu id cum difficultate fiat, accedente aliqua meatus obturatione, seu sine ea, cum solum ob acrimoniam stimulatur vesica. Solet autem sequi etiã non

2. adn.

solum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

solum ad vteri inflammationem, sed ad suppressionem mensium, ad arenas & calculos. Aliquando sic corpore se expurgante, cum per abscessum ad vesicam ve tuntur humores acres, & mordaces, vt in epidemis narrat Hippocr. Medicus igitur debet considerare, cum videt aliquam actionem læsam, an ex parte primario affectu, an per consensum ex alia procedat; quod stranguriæ exemplo nunc monet Hippocr.

APHORISMVS LIX. Si mulier non concipit, &c.

Connexio. Manifesta connexionem habet hæc sententia cum quadragesimaprima, in qua de mulsæ potu ad cognoscendam grauidam mulierem scripsit; nunc vero de cognoscenda sterili, aut fæcunda muliere agit.

Intẽtio Si suffitus ad nares & os perueniat ex inferna parte, circumligata muliere, non sua culpa sterilis est.

Ratio intent. Vt doceat hoc experimento cognoscere, quę mulieres aptiores sunt ad conceptum, & si quando mulier viro cohabitans non concipit, an ipsius culpa, vel viri id proueniat; sed &, vt causam sterilitatis per hoc signum dignoscat.

Demonstratio Odor peruadens corpus mulieris ex suffitu, vteri corpus & vterum bene cõstituta indicat: Ergo non sua culpa est sterilis.

Antecedens probatur; quia peruadens odor significat os vteri non esse clausum, & corpus rarum, & permeabile, non humidum, sic enim extingueretur: nec valde calidum, quia absumeretur, igitur: & corpus, & vterus in his benè se habent. Consequens probatur: quia vbi corpus & vterus benè sunt constituti, fieri non potest, vt mulier sit sterilis: & è contra, si non peruadat odor, ex ea pendet sterilitas.

1. adn. Quòd Hippocr. alligat mulierem & cingit fortiter, nec odor transeat exterius per cutim ad nares, sed per vterum & corpus ad superiora moscho, & ambra: potest autem suffiri per infundibulum vuluæ impositum. Adhibet Netopium Hippocrat. & caput allij etiam vtero apponit & postridie aduertit os oleat necne, aut capiti eius alligatum linteum: Sunt & alia experimenta ipsius: exhibet enim de sterilibus butyrum, aut lac mulieris alentis masculum; & si ructauerit, concepit; sin minus, non: itidem si ex appositis non valde fortibus dolores ad articulos processerint, & vertiginem patiatur mulier, tunc spes est, vt concipiat, &c.

2. adn. Quòd Hippoc. hic docet cognoscere fertilem mulierem ex penetratione suffitus: quod tamen non videtur verum vniuersaliter. Nam si os vteri plus quam decet hiet, & si vterus ex sede sua motus sit & deorsum versus, aut ad superiora attractus, poterit penetrare suffitus, & tamen mulier sua culpa sterilis erit. Respondet Cardanus, intelligere Hipp. de sanis mulieribus, non de his quæ morbosæ sunt. Sed non placet ista responsio; quia mulier, cui ex natura magis, quàm decet, hiant menses sana esse potest, & tamen non concipit. Ideo dic, non semper sententiam esse veram, sed vt plurimum; eius tamen opposita frequentius imò semper vera est: Quod si non penetrauerit odor ad nares & os, sua culpa erit sterilis. Sed illud *penetrare ad os* intelligit non quòd os percipiat odorem, sed quòd bene oleat ex suffitu, sicuti & capitis sinciput, & lintea, quæ in capite sunt. Sed dices; si calida fuerit intemperies ad os, non videtur impediri posse. Dicunt, si valida erit absumi: alij vero, quòd vt plurimum causa sit sterilitatis frigiditas & humiditas, ac densitas vteri & venarum: ideo propter hæc scripsit Aphorismum, qui valde celebris est, quia per eum saltem gentiles, & Hebræi possunt alias ducere vxores: Christianorum verò est, cognoscere cuius culpa malum eueniat, & suffitum adhiere, antequam ducant vxores. Debet autem fieri experimentum virginibus, non antequam fluant menses, quia sic, etiamsi non permeet odor, non consequitur esse sterilem: nam ante menses omnia clausa sunt.

APHORISMVS LX. *Si prægnantis purgationes menstruæ, &c.*

CVm supra ex præcedenti febre, vel valida extenuatione de valetudine infantis indicasset, nunc de illa sermonem habet, signo sumpto a mensibus. *Connexio.*

Si menses in prægnante cursum suum teneant, fœtus ægrotat. *Intētio*

Vt ab hoc signo notissimo, de salute infantis in vtero existenti, medicus iudicare possit, & præterea quoad fieri potest, & roborando, & astringendo futuro malo occurrat. *Ratio intent.*

Mensium effusione in prægnante, aut vteri, aut fœtus morbus significatur: Ergo debilitas eius. *Demonstratio*

Antecedens probatur: quia menses effluunt, vel quia vterus magis quam oportet hiat, vel quia infans trahere non potest. Consequens probatur: quia si vterus ægrotat, fœtum quoque ægrotare est necesse: & si fœtus ægrotat, imbecillis necessario fiet: igitur vel abortus, vel difficilis partus tali in accidenti, fieri est verisimile.

Quòd menses prægnanti secundum naturam supprimuntur ad fœtus generationem, nec mala symptomata inferunt, quia sanguinis paulatim ad vterum procedit, non conturbatus, non multus, sicut in his, quæ grauidæ non sunt; adde consumere bonam partem puerum, vnde repletiones minus fiunt. Cæterum occurrere in prægnante muliere, intelligitur vel semel, aut bis, vel quod frequenter & seruato ordine. Si primo modo contingat non est necesse malè habere infantem, imò aliquando ob plenitudinem contingi quibusdam sanguineis & sine periculo, & maximè primis mensibus. Quare Hipp. scripsit, sanguinem in grauidis non prodire si sanus futurus est fœtus, nisi primo mense modicam significatione præbeant: at si secundo modo fluant menses, & cursum suum fecerint, tunc iam fœtus imbecillitas significatur. *1. adn.*

Quòd sanguis, qui in prægnantibus exit, vel ab vtero, vel à venis, quæ in collo sunt, exire potest. Si à venis exeat minus malum putandum est; ab vtero vero non exit, nisi quibus vterus magis quam oportet hiat. Hiat autem, vel quod non exactè claudiatur, vel quod copia multa accumuletur, vbi fœtus ob imbecillitatem non potest trahere. Sed dices, si fœtus a ligatur vasis quæ ad vterum descendunt, & obturata illa sunt, non poterit effundi. Dic non esse compressa omnia vteri vasa a secundinis, sed & illa ipsa vasa, quibus secundæ alligantur, vbi fœtus non perfectè hæret, aliquantisper hiare possunt: quare sanguinis effundetur. *2. adn.*

APHORISMVS LXI. *Si mulieri purgationes non prodeant, &c.*

CVm multa hactenus cognoscendi grauidæ mulieris signa scripsisset, nunc quasi eam rem terminans, dignotionem eam proponit per signa valdè nota & celebria. *Connexio.*

Mensium retentio cum cibi fastidio, sine horrore, aut febre prægnationem indicat. *Intētio*

Vt duobos his signis tanquam præcipuis grauidam mulierem dignoscamus, quod & ad gloriam medici, & fætus seruationem non mediocriter conducit. *Ratio intēt.*

Quibus retinentur menses, cum cibi fastidio, non superueniente febre, aut horrore, secundum naturam fit; Ergo conceptio indicatur. *Demonstratio*

Antecedens probatur: quia si præter naturam retinerentur, aut febris, aut rigor, aut aliud quidpiam succederet. Consequens deducitur; quoniam menses cum retinentur, id dupliciter contingit; aut ob morbum, quod est præter naturam; aut ob conceptum, quod secundum naturam fit.

Quòd menstruus sanguis supprimitur his, qui conceperunt; clauditur enim illis

vteri

vteri os. Verum mala non affert symptomata, sicuti quando præter naturam id accidit, ex aliquo scilicet morbo, quia repentè confluit, & retinentur, neque habet puerum, quia consumat sanguinem, sicuti prægnans Attamen fieri non potest, quin patiatur aliquantisper; vnde circa primum mensem, & vsque ad tertium cibi fastidia, aut deprauatus appetitus, (qui pica dicitur) mulierem corripit, ob vapores qui ex vtero ad ventriculum eleuātur; (patitur enim ventriculus facile & facilius quam hepar) post quartum mensem potius inflantur pedes grauidis, & qui ad ventriculum ferebantur, ad crura illabitur; Adde, mulierem vomere, & paucum cibum per id tempus assumere, & puerum etiam sanguinem sugere vehementius; quibus contingit vt cesset illa inappetentia.

3. adn. Quòd sanguis menstruus duplex est; alter qui verè talis est, quique per singulos menses euacuatur; alter, qui ideò dicitur menstruus quia ad vterum mittitur. Quidam, vt Fernelius, negant nutriri puerum ex menstruo sanguine, primo modo; quia valde vitiosus est, & ad nutriendum ineptus: at secundo modo ita intelligunt, vt ex bono sanguine nutriatur puer; sed demandatur ad vterum, menstruus dicatur. Sed non est inconueniens, nutriri puerum ex menstrui sanguinis meliori portione, reliqua parte vtero asseruata ad partum; nam si non ex menstruo verè nutriretur puer, necessarium non esset supprimi menstrua ex conceptione.

APHORISMVS XLII. *Quæ frigidos, & densos vteros habent, &c.*

Connexio. CVm pluribus signis supra ostendisset Hippoc. qua ratione sterilitas dignoscatur; nunc de illius causis sermonem habet.

Intētio Duæ ponuntur conclusiones; quarum prima dicit, intemperatos vteros steriles esse; secunda verò, moderatos fæcunditate valere. Ideo in duas partes secari potest præsens sententia; quarum tamen prima tres habet conclusiones de intemperatis vteris.

Demonstratio. Mala constitutio vteri, aut corporis inepta est ad generationem; ergò intemperatæ non concipient.

Antecedens probatur; quia operationes non fiunt à nisi recta partium constitutione. Consequens deducitur; quoniam partes intemperatæ sunt malæ constitutæ; secunda conclusio clara est ex contrario; quia quæ temperato sunt, bene sunt constitutæ; ideo fertiles erunt.

1. adn. Quòd Hipp. in particulari cuiusq; intemperie modum peculiarem ponit. Nam quæ frigidos, & densos habent vteros, non concipiunt, quia frigiditas, & densitas non continent semen, nec alunt, neq; amplectuntur, quæ autem humidos habent vteros non concipiunt, quia semen suffocatur, quæ sicciores, & æstuosos, quia in his alimentum deficit; siquidem ob siccitatem semen non alitur; ob nimiam verò caliditatem exuritur Ergo quæ mediocritatem nactæ sunt calidi, & frigidi, humidi; & sicci, fæcundæ sunt.

2. adn. Quòd cum sterilitas, & ex muliere, & viro prouenire possit, nunc causas docet eius in muliere. Quamuis autem, & ex mala cōstitutione vteri, & ex solutione continui sterilitas prouenire possit, tamen intemperie facit sermonem, vt pote communiori, & frequentiori, & quia de sanis loquitur, quæ tamen non concipiunt. Sed intemperies vel magna est, vel parua; Hic de intemperie magna loquitur, id quod in singulis manifestauit: neque enim vteri spissi sunt, nisi valde frigidi; nec extinguere possunt genituram, nisi valde humidi. Sed cum addit, siccos, & æstuosos grandē significauit intemperiem: attamen si intemperies non multum excedant, facile sequi potest generatio, præsertim si vir contrariæ fuerit temperaturæ. Quare scripsit Hippocr. curandum a Medico, ne vteri sint valde humidi neque valde sicci.

Quòd

Quòd sequens causa sterilitatis ad vteros pertinent, cum vel nimis hiant aut clauduntur, seu peruertuntur, aut duri fiunt. Menses quoque debent esse secundum naturam quantitate, qualitate, & tempore. Sunt etiam ad conceptum aptiores paruæ magnis, graciles crassis, albæ rubicundis, nigræ liuidis, quæ venas conspicuas habent illis quæ occultas. Cæterum, qua ratione conceptus impedimenta ignoscantur, scripsit Hippocr. Si enim semen statim decidit, os vteri clausum est, aut si postea die exeat genitura, aut etiam tertia, vterus perhumectus est, si verò sexta aut septima, semen compurruit, & putrefactum exit (putrefieri autem dixit ex bilis & pituitæ salsæ confluxu) quibus in locis, solum humiditatem tanquam frequentissimam sterilitatis causam posuit, aut os vteri clausionem, seu cacochymiam. 3. adn. *2. de morb. mulie.*

Quod Medicus curaturus sterilitatem benè se considerare debet illius causam, & à mulieribus exactè percunctari, quia illæ causas pudore suffusæ celant: vnde, tum quia difficiles sunt in se, tum quia difficile fatentur suas affectiones mulieres, raró curantur. Medicus autem quo ad fieri potest, cognita causa, illi se opponat oportet: est enim res hæc magnæ gloriæ & vtilitatis Medico. Nam mulieres concipiendi adeo amore tenentur, vt quiduis ob ire malint. Hinc fit, vt se imperitis sycophantis committentes medicamenta nulla ratione exhibita assumentes, in mortem aut insuperabiles morbos incidant. Distinguere autem oportet, quæ curari non possint, ab his, quæ curationem admittunt; curantur, quæ vitium à natura non contraxere, sed ex accidenti, bene tamen aduertendum, an vitium ex muliere, aut viro proueniat. Cæterum Hippocr. non dixit valdè intemperatas absolutè non concipere, sed dum tales perseuerant; quia vterus valde humidus (dummodo talis non fiat à natiuitate) poterit reduci ad temperiem. De vteri autem humiditate scripsit Hipp. requirere victus rationem siccissimam. Cumque ad generationem requiratur in fæminis receptio, inde formatio, postea quod retineatur vsque ad partus tempus, curabit Medicus ita mulierem regere vt omnia exactè perferat; quo pacto verò gubernanda sit mulier, vt concipiat ac genituram, & genitum contineat, latè ac diffuse explicauit Hippocr. lib. 1 de morb. mul. n. 26. 4. adn. *2. Epid. Sect. 6.*

APHORISMVS LXIII. Par est de maribus ratio, &c.

Cvm in antecedenti de causis sterilitatis in muliere determinasset, in hoc de illis, quæ viris contingunt, sermonem instituit. *Connexio. Intentio*

Sicuti intemperati vteri steriles sunt, temperati autem fæcundi: ita etiam de locis generationis, pudendo inquam & testibus, atque semine, quæ in maribus sunt, intelligendum est.

Vt doceat non solum ex fæminis, sed & ex maribus pendere sterilitatem; quamobrem Medicus recte aduertat, num ex illis potius vitium proueniat. *Ratiocinent. Demonstratio*

Fæcunditas non prouenit, nisi à temperato semine, atque bona totius & pudendorum constitutione: Ergo si mares intemperati fuerint, inepti ad generationem erunt.

Antecedens probatur, vt supra: quia operationes non nisi à bona constitutione partium prodeunt; at partes nisi temperatæ fuerint, bene constitutæ dici nequeunt.

Quòd Galenus Aphorismum expungit, quippe si ad verbum intelligatur, falsus sit, neque sapiat Hipp. doctrinam. Verum nos, quo ad fieri poterit, conabimur ad verum sensum illum traducere. 1. adn.

Quòd vitium in maribus (quod ad generationem) vel ad conformationẽ pertinet, vel ad temperiem, aut vtrumque. Quoad conformationem attinet, membrum breuius, quàm decet, semen intra vterum eiaculari nequit; vnde non statim colligere 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

oportet, si semen ex vtero foras exit, clausum esse cùm ex breuitate membri id prouenire possit: sed & ex obliquitate meatus. Verum si longior sit, quàm decet, non concipit mulier, quia semen refrigeratur in illa longitudine & non ita ab vtero comprehenditur. At si magnum ad modum fuerit membrum virile, vt dolore inducat mulieri, dolens vterus semen amplecti nequit. Sed si vasa sint ad modum lata, per quæ spiritus meat, genitura, quo minus penem erigat, impeditur, quia antequam penis semen fundat, deprimitur; quòd dissipentur spiritus ob raritatem: & hoc est quod scripsit Hip. *propter corporis raritatem, vel corporis pudendi, aut etiam totius corporis:* quia qui habitu sunt valdè raro, spiritu pauco abundant qui ad erectionem penis in opere Venereo continuandam non sufficit. Per corpus viarum quoq; densitas quantitate seminis sufficientem ad generationem traduci prohibet; sed & totius corporis & venarum densitates obstant, ne sanguinis copia testibus suppeditetur.

3. adn. Quòd autem ad semen attinet, & ipsum, si intemperatum sit, ineptum est ad generationem: vt si frigidum sit in vtero coaceruari & coagulari nequit priuatum spiritu & calore: at verò si nimis calidum fuerit, aduritur & dissoluitur, sicuti si humidius sit, quam decet, siccitas tamen magis laudabilis est in semine, verum vbi nimium excedit, ipsa quoque non probatur, vt quæ paucitatem seminis, & inefficacem in eo distensionem pariat.

APHORISMVS LXIV. Lac præbere capite dolentibus, &c.

Connexio. CVM de affectibus prægnantium, & quæ ad vterum pertinent hactenus dixisset, & de mammis quoque multa scripsisset: nunc de lacte agit, quod illis familiare est, explicans illius iuuamenta, & nocumenta.

Intẽtio Duplex proponitur conclusio, prima docet nocumenta lactis remouens illud ab his, quibus dolet caput, febriculosis, & hypocondrijs inflatis, siticulosis, acutis febribus. biliosis deiectionibus, & ab his qui valde exinaniti sunt sanguine: Secũda conclusio docet, quibus adiumentum sit lac, tabidis non valdè febricitantibus, febribus longis, & languidis, & præter rationem extenuatis.

Ratio intent. Vt demonstret quibus affectionibus lac conferre, & quibus nocere est aptum: & per consequens frequentem vsum (cum sit nobis familiaris) non parum nocere, si non rectè adhibeatur, magnumque in quibusdam morbis esse remedium.

Diuisio In duas partes rectè secari potest ista sententia: In prima docet, quæ sint nocumenta lactis, & quibus affectionibus noceat: In secunda vero, quibus morbis conueniat, explicat.

Demonstratio. Lac flatuosum est; & facilè in bilem vertitur, & corrumpitur: Ergo non dandum in doloribus capitis, nec inflatis hypochondrijs, &c.

Antecedens probatur: nam facilis est euaporatio eius ob tenuem, & aqueam substantiam: facilè bilescit, quia dulce: facilè corrumpitur, quia varias habet partes. Consequens probatur: nam quia flatuosum, caput grauat, & hypochondrijs inflatis, & murmurantibus nocet; quia bilescit, siticulosis febribus in vniuersum; & magnis, & biliosis deiectionibus est inimicum quia facilè corrumpitur: prætereа his, qui sanguine sunt euacuati, non confert, quòd non coquatur, ob defectum caloris & quia etiam in nidorem facilè vertitur, acutis febribus alijsque biliosis non confert.

Demonstratio. Lac facilis est coctionis, boni nutrimenti, & difficile exhalat: Ergo tabidis confert, & longis febribus, & supra modum extenuatis.

Antecedens probatur, nam cum facilis sit alterationis, ideo facilè superatur, optimi est nutrimenti, & nobis familiarissimum, & difficilè dissolubile, ob substantiam caseosam; licet enim facile corrumpatur ante coctionem, tamen, cùm coctum est, illius nutrimentum facile dissipatur. Consequens manifeste sequitur: quia extenuatis, à

febribus

febribus longis, ac debilibus conuenit nutrimentum bonum, quod facilè superetur ac difficile dissoluatur superatum; peculiariter tamen tabidis, non solum ratione extenuationis, sed quia vlcera curat repurgando & astringendo, bonum est.

Quòd quamuis multa animalia lac habeant, non tamen omne lac est hominibus in vsu. De quo hic loquitur *H*ipp. est, vel muliebre, vel asininum, equinum, vel caprinum, vel ouillum, vel bubulum: quæ genera lactis, licet se differant tenuitate, alijsve qualitatibus, tamen de omni lacte in communne est Hippoc. sententia. Continet verò lac triplicem substantiam. crassam, quæ caseosa est; serosam aquam, & butyrosam tenuem. Cæterum lac muliebre, cameli, asini tenuius est; magis verò serosum caprinum & ouillum; crassius & magis caseosum bubulum. 1. *adn.*

Quod lac in morbis exhibetur, aliquando vt nutrimentum, aliquando vt medicamentum, aliquando verò vtroque modo. Rursus, vel exhibetur simplex; aut cum aqua, & vino, sacccharo, melle, alijsve rebus admixtum. At si simplex adhibetur, aliquando crudum datur, & frigidum, aliquando excoctum, vt pars illa serosa consumatur: Cum igitur Hippoc. negat dandum esse lac prædictis passionibus; de puro lacte intelligit, & cum ad alendum exhibetur: quia lac vt medicamentum conuenit etiam in biliosis febribus, & acutis: Vnde quarto acutorum, in febre ardente ad purgandum lac asininum dat, & ad temperandum & purgandum in dysenteria, quibus biliosæ sunt deiectiones, exhibet lac asininum in duobus diebus ad duodecim librarũ quantitatem; prius tamen ignitos lapides inijcit ad serosam partem tollendam, cum magno iuuamento. Et in languidis, & extenuatis (dũmodo valida non sit febris) lac præbet vt alimentum, & medicamentum. Cum verò magis nutritione indigent vinum lacti miscet *H*ipp. Vnde in prædicto dysenterico exibebat lac cum vino admixtum, & aqua, ad tres vncias quotidie: erat autem lac bubulum. 2. *adn.*

Quòd lac febricitantibus omnibus nocet, qua biliosum est, & in nidorem facilè conuertibile, propterea etiam magis febri acutæ ob maiorem caliditatem obest. Ideo dixit in tabidis dandum, si non valde febricitarint: quia aliquando febris putrida cum tabe coniungitur. vnde illud primi Epidemior. *Ægrotabant tabidi non tabido modo, quia febres acutiores erant.* Quare non bene Galenus soluit istas voces. sed neque illas *dum nullam ex prædictis signis adsit*, quia si cum febribus languidis capitis dolor, aliauè supradicta iungantur, dubitaret quispiam, an lac dari deberet? negat id Hipp. Verum neque vox illa *quibus febres cum biliosis deiectionibus*, etiamsi coniunctim legatur, absona est; quia licet acutis febribus, etiam sine illis deiectionibus non conueniat minus cum illis conueniet. Semper tamen ratio habenda eius quod magis vrget, & cùm vrget magis lactis necessitas, exhibendum, etiamsi supradicta adsint. Cæterum non solum lac prædictis confert, sed oculorum ardoribus, & vlceribus vesicæ, & vteri; & dummodo non sint sordida: & quia anodynum ad sedandos dolores vtile est. 3. *adn.*

APHORISMVS LXV. Quibus sunt cum vlceribus tumores, &c.

QVàm dependentiam habeat hæc sententia cum superioribus, non est facilè consequi, cum valdè diuersam in eo tractet Hippocr. materiam nisi referas ad 22. Aphorismum huius libri, in quo de vlceribus meminit, vt cùm affectiones muliebres interposuerit, modò ad eandem rem reuertatur. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones: quarum prima asserit, non admodum insanire, neque conuelli eos, quibus sunt cum vlceribus tumores conspicui: secunda verò, ex tumorum recursus, si ad partem posteriorem sit, vlcus, conuulsionem, & tetanon minari: at si ad anteriorem, insaniam pleuritidem, dysenteriam, & empyema. Ideo in duas partes iuxta duas conclusiones aphorismus rectè diuidi potest. *Intentio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Ratio intět. Vt ex communi signo, & frequenti tumore, quid vlceribus futurum sit mali, aut boni, Medicus prædicere possit: atque proinde illos moneat, ne eos tumores reprimant: secundò, ut per hæc doceat, quæ potissimum symptomata ex recursu materiæ tumoris in vulnere timenda sint.

Demonstratio. Tumore in vlcere apparente distrahit materiam à partibus nobilibus: ergo in eo non admodum insanient, vel conuellentur vulnerati. Antecedens patet: quia si tumor appareat in vlcere, non fit nisi ex humoribus, qui ad illum affluunt: quare primæ partes, & potissimum cerebrum, non afficientur, nec insanient homines, aut conuellentur: siquidem ista potissimum symptomata ex recursu fiunt, id quod erat in consequenti probandum.

Demonstratio. Euanescente tumore in vulnere, rapitur materia ad partem nobilem secundum rectum; Ergo si non appareat in vulnere, & recedat ad partes posteriores conuulsiones & tetani accident; si verò ad anteriores, insania, aut pleuritis, aut empyema, aut dysenteria. Antecedens probatur, quia cum præter rationem occultantur tumor signum est materiam illam verti ad nobile membrum. At quia motus secundum rectitudinem fiunt, & partes anteriores cum anterioribus, posteriores verò cum posterioribus rectitudinem habent; ideo iuxta illas fiet materiæ recursio. Consequens probatur; quia pars posterior ad distentiones, & conuulsiones maximè apta est, quia ab ea magis est principium motus. Contra verò anterior ad insaniam (quia ad partem anteriorem magis vergit sensus) & dolores lateris, ac empyemata, translata ad caput materia, vel ad aliquam euacuationem sanguinis, inter quas, quæ per intestina fit, facilior esse videtur, ideo dysenteriam faciet.

1. adn. Quòd per vlcus maximè vulnus intelligit, aut etiam contusiones, & fracturas, & præcipuè quæ magnæ, vel prauæ sunt vt in sequenti. Cæterum cum dicit *tumor euanescens* intellige, ut sine causa aliqua manifesta, quando scilicet accidit, sine euacuatione euidenti, facta à natura, seu arte. Minus etiam conuelluntur, & insaniunt, quibus sanguis multus ex vulnere effluxit. dixit autem, non admodum conuelli, quibus tumores sunt conspicui; quia etiam cum humoribus possunt aliquando fieri insania, & conuulsiones, ex vehementi dolore, aut inflammatione, vt in sutore illo 5. Epidemiorum, qui pupugit acu genu. Nota etiam, inter accidentia, quæ frequenter sequi solent ad vulnera, pessima esse delirium, & conuulsionem, & propter sensum, & propter neruos, quia ad cerebrum potissimum, quia pars corporis est extrema, maximè confluunt humores.

2. adn. Quòd pars anterior, & posterior duplicem sensum habet; Primus est talis, vt si vulnus fit in parte anteriori ex occultatione tumoris ad illam spectanda sint mala; si verò in posteriori, ad illam quoque mala fieri. Secundus sensus est, vt intelligamus ad illam partem fieri mala, ad quam vergit materia, seu vulnus in postica, seu antica parte fit. Vterque sensus verus est, tamen primus sensus est grauior, licèt non sit ita vniuersalis; at secundus sensus est vniuersalior, quia licet vt plurimum ex vulnere anterioris partis ad anteriora vergat malum, & posterioris ad posteriora, fieri nihilominus potest, vt aliquando contrarium accidat, quod peius est; sic videmus non raro, vno temporum vulnerato, ad contrariam partem fieri conuulsionem.

3. adn. Quòd conuulsiones quæ ex vulnere fiunt, potissimum sunt distentiones quæ afflicta posteriori parte contingunt, ideo magis sequuntur ad vulnera partis posterioris; non quod vulnera anterioris sequi etiam non possint, si neruosæ partes sint affectæ. Vnde habes ægrum illum famosum ab Hippocr. descriptum, qui cum septum

5 Epid. transuersum iaculo percussum esset, ipseque rideret, ex eo risu prædixit Hippocr conuulsionem, & distentionem, quæ hominem etiam paulo post corripuit, & interfecit, Habes & exemplum illius, cui ancora supra digitum ceciderat, qui distentione

correp-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

correptus, mortuus est. Verum vbi ad anticas partes materia vergit, insania potissimum fit vel ob septum transuersum, quod ad insaniam est paratissimum: vel ob magnas venas, & arterias, quæ rectè sursum tendunt ad cerebrum: quòd si in latere vel firmetur materia, vel a capite illuc transmittatur, pleuritidem, aut pulmoniam, vel suppurationem faciet: verum si natura valida fuerit, tunc tumoris materiam ad intestina transmittendo faciet dysenteriam, non eam, quæ cum vlcere est, sed criticam. Addit, si rubicundi tumores, qui occultantur, fuerint: quia sic ex sanguinis copia oriuntur, ac proinde magis parati ad prædicta mala. Cęterum quam pessima sint prædicta signa, si vulneribus aduenian t, neminem latet; lethalia enim sunt; sed inter reliqua symptomata maximè lethalia sunt distentio & delirium.

APHORISMVS LXVI. *In magnis vulneribus, & prauis, &c.*

CVM in antecedenti sententia de euanescente in vulneribus tumore dixisset, nunc de eo non fiente verba facit. Pendet autem hic aphorismus à superiori, sicuti effectus ex sua causa. *Connexio.*

In magnis vulneribus, & prauis si tumor non appareat, ingens malum. *Intētio*

Vt ostendat bonum esse si tumores vlcera grauia comitentur; sicuti valdè timorosum, vbi tumore destituantur; ac proinde medicum in talibus vitare debere repercutientia, & refrigerantia, præcipuè in vulneribus neruosarum partium. *Ratio intēt.*

Tumore in vulneribus repente euanescente, malum vrget; Ergo si non apparet in magnis vulneribus, & prauis, ingens malum. *Demonstratio.*

Antecedens est aphorismus, qui hunc præcedit. Consequens probatur: quia qua ratione ex latente tumore transfertur materia ad partes nobiles, vnde conuulsiones, & deliria: ita non apparent tumore in graui vulnere, retinetur in membris nobilibus. Quare idem efficiet quarta, aut septima, at decima quarta die, cum inflammatione, & dolore hominem perdit.

Quod magnum vulnus, vel communiter, vel propriè capitur. Propriè magnum dicitur, quod secundum omnem dimensionem extenditur: Communiter magnum dicitur vulnus, & quod malignum est, licèt paruum sit quod vel in aliqua parte principali factum est: de quibus omnibus vera est sententia aphorismi. Nam omnia magna vlcera statim debent habere tumorem conspicuum, quia conturbatus sanguis ad locum omnem affectum ex principali membro natura transmitti solet. Quod si id non fiat, signum est, quod retenta materia in principe parte, delirium aut distentionem afferat, aut quod post duos, vel tres dies, excitata in parte inflammatione, eadem inferat symptomata. *1. adn.*

Materia verò retinetur in principali membro, vel quia debile est, aut quia retrocedit, etiam cum mittitur ad vulnus, ob viarum angustiam.

In paucis autem vulneribus, vt in puncturis, non expirantibus vlceribus, sed seratis, sanies aceruatur quæ inflammationem postea efficit, & pessima symptomata. Vnde intellige, si tumor non appareat, malum non tamen si appareat bonum semper, vt si sit inflammatione, & magno dolore, & si post principium appareat. Huius rei exemplum habes de sutore, & quo ita scribit Hippocrat. *Sutor soleas veteramentarias suens pupugit scipsum supra genu, in femur, & ferme digitum immersit, cui nullus sanguis effluxit, sed vulnus citò clausum est, femurque totum in tumorem eleuatum, & intensum, vsque ad vnde tertia die mortuus est.* *5. Epid.*

Quod verbum illud *ingens* duplicem sensum habet; vel sic: in magnis vulneribus, vel prauis, si tumor ingens non appareat, malum: vel illud *ingens* ad malum adiungendo sic; si tumor non appareat, quod sit magnum malum. Primus sensus magis est ad mentem Hippocrat. & ipse de magno interpretatur, secundo epidemiorum, *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quia magnis vulneribus meritò magnus tumor debetur, verum intellige ad proportionem. Prauis itaque vulneribus potius calida, & adurentia debentur, quale sulfur est, euphorbium, terebinthina, sagapenum. Conuenit & euacuare statim missione sanguinis, aut purgatione, & dilatare vulnus si fuerit exiguum, anodyna admouere.

APHORISMVS LXVII. Incontenta bona, &c.

Connexio. EVidens admodum est dependentia præsentis aphorismi cum superioribus. Cum enim de tumoribus in vulneribus apparentis sermonem in duobus antecedentibus habuisset, nunc de tumorum natura agit.

Intētio Incontenta bona; contenta verò, & cruda, mala.

Vt demonstret qui boni sint in vlceribus tumores, & qui etiam mali; nec solum in vlceribus, sed in vniuersum.

Ratio intent. Qui tumores facilè exolui possunt, aut superari, boni sunt: mali verò contrarij. Ergo tumores non protensi, & molles, boni; contrà, tendentes & duri mali.

Demonstratio. Antecedens facilè patet: quia viæ meliores auferendi tumores sunt, vel resolutio: vel suppuratio. Consequens probatur: quia tumores sine tensione & renitentia, ac molles, humores habent facilis transmissionis; contrà verò duri, & tensi difficilis.

1. adn. Quod tumor in vlceribus apparens, si laudabilis sit, non debet esse cum tensione, quia tunc durus, & dolorificus, ac difficilis erit solutionis. Debet autem mollis esse non sic, vt digito cedat, sed vt facilè sit tractabilis: qui enim cum tensione sunt, & duritie, difficilis sunt suppurationis & resolutionis, & dolorifici, & a prauis humoribus originem ducunt, quales sunt, scirri, carbunculi, cancri. Quare eiusmodi tumores cùm ferè insuperabiles sint, impedimento sunt consolidationi, & fistulas procreare solent, & omne genus maligni vlceris.

2. adn. Quòd Hippocrates maximè laudauit medicum, qui tubercula in corpore nascentia rectè tractare sciat. Rectè autem tractat, qui collectiones, & tumores antequam fiant præcauere scit, potestque, & qui posteaquam facti sunt, illos ita tractat, vt vel dissoluantur, vel in pus æqualiter maturescant. Solent autem vlcerum tumores aliquando resolui, vt plurimum suppurari, & paulatim per vlcus materiam dimittere. Cæterum tubercula laudabit, quæ in acutum tendunt, in pyramidem, quæque non byfida sunt, sed æqualiter maturescentia, ac mollia: Contra,

3. Epi. mala sunt dura, & ægrè suppurantia: arida enim putredo ex ijs indicatur: vnde Hippocr. recitat tumorem maxilæ, quæ non suppurabat, sed arida putredine putrescebat.

APHORISMVS LXVIII. Parte capitis posteriore laborant, &c.

Connexio. CVM in 62 de rectitudine partium sermonem haberet, cum ex vlcere partis anterioris ad anteriora, posterioris verò ad posteriora sentiri mala narrasset, nunc eam nactus occasionem præceptum tradit vtile ad rectitudinem partium spectans

Intētio Ad dolores partis capitis posterioris, sectio venæ in fronte prodest.

Ratio intent. Vt demonstret præstans remedium ad affectionem occipitis, nec non seruandam eam rectitudinem in reuulsionibus, quæ commodissima sit, propinqua, non distantissima.

Demonstratio. Sectio venæ in fronte euacuat, & reuellit è parte posteriori capitis:

Ergo

Ergo vtilis est illius doloribus.

Antecedens probatur: siquidem ex vena iugulari duo eleuantur rami ad aurem; quorum alter ad occiput, alter ad frontem tendit; & ideo sanguis qui à frontis vena educitur, ob communicantiam, & propinquitatem ex parte euacuat; ob contrarietatem verò reuellit. Consequens facile sequitur; quia aufertur morbi causa, & impetus materiæ eo confluentis.

Quòd, cum sanguinem mittimus, vel solum quærimus absolutam eius diminutionem, vel solum ad reuellendum id facimus, vel ad vtrumque. *1. adn.*

Primo modo si fiat, semper eligenda est brachij dextri vena interna iecoraria dicta. Cum autem solum reuellere intendimus, vt in sedandis sanguinis fluxibus, tunc à distantissima parte, & paulatim euacuamus. Cum vero simul, & euacuare, & reuellere intendimus, venam eligemus, quæ non multum ex parte distet. Sic in pleuritide semper ex eodem latere educimus: quia & reuulsio, & euacuatio commodissima est, cum maior sit rectitudo, & contrarietas dextri cum dextris, quam cum sinistris. Sic in affectionibus occipitis secamus in frontes venas, quæ ad euacuandum ob propinquitatem sint aptissimæ, & ad repellendum ob contrarietatem, & communionem insignes.

Quòd capitis dolor, vel est per consensum à toto corpore, vel per essentiam in capite. Rursus vtroque modo, vel corpus repletum est sanguine, vel non. Vbi igitur è consensu est, aut corpus valdè repletum, melius est incipere sectionem a vena brachij; at sibi per essentiam est in capite, sine tamen plenitudine, à vena frontis incipere possumus. *2. adn.*

Secatur autem vena illa, & non pungitur collo alligato linteo, vt magis turgeat. Porrò dixit Hipp. de recta vena: quia sunt venæ in fronte plures, quarum vna recta secundum frontem deorsum tendit, eaque secanda est, cum dolor posterioris partis medium seruat: quod si ad dexteram, vel sinistram inclinet, etiam in fronte id faciendum est.

Cæterum solebant antiqui (vt refert Paulus) secare frontem in morbis, & venas præcidere, quæ deorsum vergunt, quando fluxio erat ad oculos. Verum sicuti dolores occipitis soluuntur sectione venæ in fronte, ita oculorum dolores, & partis anterioris capitis per reuulsionem, & euacuationem solui debent, ex occipite. Sed cum ibi nulla vena sit, quæ conspicuum sui præbeat aditum, cucurbitas admouemus, & cauteria, atque ligamenta, ad reuellendo maxime oculorum dolores, & morbos capitis soluendos. Solebant etiam antiqui in vertiginibus, & diuturnis capitis doloribus, secare arterias ad tempora, & post aures. quod postremum Scytæ maximè faciebant: vnde eunuchi euadebant (vt scripsit Hippocrat.) quamuis putem, id contigisse ob maximam sanguinis effusionem: non quòd quælibet ex illis effusionibus id efficere possit. *Lib. de aer. & aq.*

Nunc ista remedia in vsu non sunt, quod timeant medici hæmorrhagiam; valida tamen esse, & magni iuuamenti in calidis potissimum doloribus, & fluxionibus ab oculos dubitandum non est. Cæterum hoc remedium videlicet sectio frontis, & vasorum, quæ sunt in capite, iam corpus euacuatum supponit, & alijs remedijs tentatis fieri potius debet.

APHORISMVS LXIX. *Rigoribus incipiunt mulieribus, &c.*

CVM in superiori Hipp. remedij singulari ad capitis dolores meminisset, quod in rectitudine consistit, & communicantia; nunc de rigore sermonem instituit, in eam sympathiam doctrinam dirigens. *Connexio.*

Rigores à frigidiori parte corporis incipiunt, *intent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Vt demonstret quæ magis in corpore sint partes exangues, ac periade quæ citius frigiditatem sentiant, & per hoc accessionis principia dignoscamus.

Ratio Intent. Plures habet conclusiones aphorismus, iuxta duas diuidi potest, & omnes probare intendunt propositionem præscriptam.

Diuisio Mulieres horrent magis ex lumbis, sicuti viri cubitis, & femoribus, etiam primò sentiunt horrorem: Ergo rigores à parte frigidiori incipient.

Demonstratio. Antecedens, tanquam notum experientia, assumitur. Consequens deducitur: quia partes illæ sunt frigidiores: nam pars posterior priori frigidior est; partes extremæ, vt manus, brachia, crura, interioribus sunt frigidiores.

1. Adn. Quòd rigoris nomine intelligere possumus omne genus frigiditatis, seu vera sit frigiditas, seu horror seu rigor: differunt enim secundum magis, & minus. Loquitur tamen magis de rigore, & horrore, quàm de frigiditate, quia frigiditas prius sentitur in naribus, auribus, pedibus, ac digitis; at rigor magis in lumbis, non solum ob frigiditatem, sed propter venam cauam, quæ per eum locum repit. Hipp. autem non comparat posteriores partes extremis, sed anterioribus: sicuti externas interioribus; femora namque, & cubitos nominans, externas intelligit. Dixit autem mulieribus fieri rigores magis in lumbis, quia illæ viris sunt frigidiores.

Quòd partes, prout sunt visceribus propinquiores, & venas habet maiores, atque magis raræ sunt, eò sunt calidiores, qua ratione priores partes calidiores sunt posterioribus. Id ipsum probat in textu fieri ex raritate, quæ caloris est effectus. Pili verò, qui in anterioribus magis abundant, indicium sunt raritatis. Sed dices: Hipp.

4. Epid. scripsit rigorem à superiori ventre magis fieri, febrem autem ab inferiori: attamen venter superior cor habet viscus calidissimum. Dic, ventrem superiorem ob osseam compaginem citiùs rigere, & ob os ventriculi, quia excellentissimi sensus est, magis morderi: Contra inferior venter, quia ad putrefactionem magis est paratus, ideo magis putatur febrium origo. Adde, in infimo ventre iecur esse lienem, omentum, intestina, in quibus caliditas asseruatur, nec perinde osseus est, vt superior.

APHORISMVS LXX. *Qui quartana corripiuntur, &c.*

Connexio. CVM de rigore in antecedenti mentionem fecisset, & inter febres rigorificas quartana, maxime conumeretur; occasionem nactus præceptum de quartana tradit ad prædictionem, & curam non mediocre.

Intētio Quartana præcauet conuulsionem, & facta curat.

Ratio intēt. Vt demonstret morbum vnum aliquando esse alterius curam, ac proinde non semper esse damnandum. Secundò, quò doceat, qualis sit illa febris, quæ frigidos morbos curare soleat. Tertiò, vt cognoscamus quartanam, licèt alioquin sit longissima, esse tamen salutarem in magnis morbis.

Diuisio In duas partes secari potest præsens sententia; prima conclusionem continet, quæ præcautionem facit; secunda, quæ curat.

Demonstratio. Quartana conuulsionis causam adimit. Ergo illam, & curare, & precauere potest.

Antecedens probatur a Galeno in commento; nam rigor per excretionem, calor per coctionem dissolutionem, & attenuationem conuulsionis materiam adimunt. Consequens probatur; nam quod morbos curare, idem eos præcauere est aptum. Vnde Hipp. de abscessibus loquens eos, qui factos morbos tollunt, si ante fiant, impedimento esse ne gignantur; quartana autem febris vim habet abscessus; quinimò ad illam per abscessum finire acutos morbos præcipuè in senioribus, & circa autumnum, explicauit in prognostico.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd conuulsio, aut est cum motu, vt epilesia, aut sine illo, vt tetanos.

Rursus, quæ cum motu est, vel est recens, vel inueterata, nam distentio semper acutus est morbus. Fit autem vel exinanitione, vel repletione. Hipp. itaque de conuulsione intelligit, dummodo ex repletione fiat, cuius origo crassus est humor, melancholia scilicet, pituita, & flatus, nec enim corpora ad quartanam apta cum multis, & crassis abundent humoribus, conuulsionibus corripiuntur ex inanitione. Cæterum licet conuulsionis meminerit; tamen quartana soluendi vim habet omnes morbos magnos, qui ex crassis fiunt humoribus, apoplexiam, paralysim, resolutionem, stuporem, articulorum dolores, melancholiam, & alios huius farinæ morbos. Sed dices, qui à pituita fiunt, non videtur sequi posse quartanæ, quæ ex melancholia potius nascitur. Dic, solui quidem excretione per varios & longos rigores, attenuatione per longum calorem. At quomodo in pituitoso morbo accendi quartana potest, cum pituita in melancholiam transire non possit? An quod non dicit Hipp. hæc, sed si fiant, quod sanantur conuulsiones. Fiet autem quibus ex melancholia nascitur. Vel dic, febrem talem accendi qualis quartana est in epilepsia, aut apoplexia, & morbum tollere. Vel dic, posse in pituitoso corpore fieri quartanam ob malam victus rationem ex sanguine adusto, aut naturæ nixu talem excitantis febrem. 1. adn.

Quòd ideo quartana soluit multos morbos pertinaces, & longos, quia est longissima, & paulatim alterat corpus, & expurgat; eam rationem curandi exposcunt omnes longi, vel pertinaces morbi. Adde, esse securam quartanam, quæ duo nec tertianæ febri, nec putridæ conuenire possunt; nam tertiana non est longa, neque secura, præterquam exquisita, putrida verò secura non est. 2. adn.

Quòd quartana, de qua hic loquitur Hipp. non est illa, quæ accidens est alicuius visceris male affecti, quia non agit de ea, quæ est cum periculo, aut quæ in senibus accidit, in quibus ratione ætatis periculosa esse solet. Proinde aliquando, desinit in paralysim, vel conuulsionem, aut alium magnum morbum: quare quarto epidem. seruus quartana correptus stupidus factus est. At non contradicunt hæc aphorismo, cum quia de quartana loquitur, non alijs affectibus coniuncta: tum quia non dixit in vniuersum liberare, sed vt plurimum. 3. adn.

Quòd epilepsia non omnibus a quartana soluitur. Nam quæ post vigesimumquintum annum extenditur, comitari solet vsque ad mortem; quamuis intelligere possimus de commotione, quæ per artem fit; attamen natura quartanam mouens poterit forsan curare. Hic verò memento aphorismi illius secundi libri, quo scripsit, melius esse succedere febrem conuulsioni, quam præcedere. 4. adn.

APHORISMVS LXXI. *Quibus arida, & dura cutis, &c.*

CVM in antecedenti aphorismo de conuulsione mentionem fecisset, eiusque remedium ex quartana potissimum sperandum, quando ex repletione fit; nunc de conuulsione iterum verba facit, quæ potissimum ex inanitione est. Connexio.

Duæ proponuntur conclusiones, quarum prima est huiusmodi; quibus arida, & dura cutis ostenditur, sine sudore moriuntur, secunda verò ait eos cum sudore mori, quibus cutis laxa, & rara est. Intentio.

Vt doceat iuxta temperiem, & constitutionem corporis, ac præcipue ipsius cutis, variari modum mortis, neque proinde putandum sudorem semper esse bonum. Ratio intentionis.

In duas partes, iuxta duas conclusiones, partiri potes istam sententiam. 1. docet, quando conuulsi. 2. quando cum sudore moriuntur homines.

Cutis dura, & circumtensa, magnam siccitatem significat; Ergo quibus ægris talis est, sine sudore pereunt. Demonstratio.

Ante-

Antecedens probatur: quia talis durities, & circuntensio non nisi ab extrema siccitate progreditur. Consequens probatur: quia vbi prædominatur siccitas, non est cur sudores effluant deficiente materia: ideo tales conuulsi pereunt.

Secunda conclusio facilè ex prima deduci potest. Nam laxitas, & raritas cutis ad sudorem sunt aptissimæ: laxitas enim humiditatem significat; raritas verò ad sudorem viam parat; Ergo quibus talis cutis est cum sudore, moriuntur, colliquatis spiritibus, & humoribus.

Demonstratio.

Quod cutis raritas, & laxitas,, itemque durities & circuntensio, hominibus insunt, vel natura, vel ex morbo. De vtraque vera est sententia Nam, qui calidi sunt, sicci natura, non facile exudant; ideo ad calidos morbos, & siccos valde sunt parati; contrà, qui humidam habent naturam; verum & de morbosa ariditate, & laxitate quoque intelligere oportet.

1. adn.

Quòd circa sudorem animaduertere oportet, quod aliqui propè mortem exudant, & melius habere videntur, sicuti contigit Iuueni, quem Medicus ille imperitus in balneum ad sudandum misit; ideò præcedentia signa benè consideranda sunt. Sed dices, cur aliqui propè mortem melius habent, vnde quidam morbis pessimis cum febre laborantes repentè sine febre esse videntur, postea redeunte facilè moriuntur? *Huius* rei causa multiplex est. Nam quidam refrigerantur ob motum caloris ad partes internas, & ideò sine febre apparent, cum re vera tamen febricitent, alijs ob caloris, & virtutis imbecillitatem cessat pugna cum morbo, vnde melius habere videntur; aliis ob extremum naturæ conatum, quæ materiam ex membro principe pellere nititur, quamuis statim pereat regrediente malo (est enim mors extremum) ideo in ea magnæ mutationes fiunt, & rumpuntur aliquando abscessus, qui prius rumpi non potuerunt.

2. adn. 3. Prog.

Quòd dantur febres, quæ exiccant, & arefaciunt corpus, atque adeo exurunt, vt circuntendant cutim, & quodammodo exurant; vnde illud, Cutis circa frontem arida, & circuntenta, & in talibus sine sudore mors euenit. Alij verò sunt morbi, qui cutim laxant, & sudorem, vel perpetuò inducunt pessimum, vt febris Anglica pestifera, qua intra 24 horas cum sudore hominem dissoluit, quod tunc mors aduenit colliquato humore; & talis sudor maxime circa faciem, & ceruicem fieri solet, & esse frigidus. Quare & ad prognosticum vtilis est hæc sententia, & ad curationem, vt non ita exiccemus in arida, & circumtenta cute, sed humectemus quàm maxime: verum in laxa, & rara non idem conuenit, sed oportet reprimere sudorem, vbi hominem dissoluet, & aliò materiam auertere, vt vel per vesicam, vel per aluum excernatur.

3. adn.

APHORISMVS LXXII. *Auriginosi non admodum ventosi, &c.*

Connexio. Non habet manifestam connexionem hæc sententia cum antecedentibus, nisi dicas, quod sicuti in antecedenti ex natura cutis aridæ, vel humidæ mortem cum sudore, vel sine eo fieri dixit; nunc ex natura biliosa flatus remouet.

Intẽtio Icterici non admodum sunt ventosi.

Racio intẽt. Vt demonstret, eos, quorum natura ad icterum inclinat, flatuosos non esse: aut saltem, cum regio morbo laborant: Rursus ventosi, qui sint, ineptos ictero esse, & à tali morbo immunes.

Demonstratio. Auriginosis magna est caliditas: Ergo flatuosi non sunt.

Antecedens probatur; quia multa bile cum abundent, calidi valdè sunt; est enim calida & sicca bilis admodum Consequens probatur, quia flatus non fit nisi à frigiditate, vel calore imminuto, & ideò maximè in pituitosis, & melancholicis.

Q 101

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd icterus, seu regius morbus est affectus, per quem totum corpus flauo, aut nigro colore suffunditur. Color flauescens copiam indicat bilis, quæ ex hepate originem habet; nigrior autem melancholiæ, quæ ex liene. Hippoc. non de ictero loquitur qui ex liene fit, quia tales sunt flatuosi; sed de illo, qui ex hepate nascitur. Verum dices, in hepatico ictero aliquando fit hydrops siccus, hepate malè affecto: quinimò *Hipp.* 2. Epidemiorum ferè adiungit ictero hydropem, & flatum. Dic, loqui de ictero, qui fit sine duritie, vel tumore lienis; vel dic, non absolutè proferre, non esse ventosos ictericos, sed non admouendum ventosos ictericos, eos intelligere, qui colores habent flauos natura, & biliosi sunt valdè. 1. adn.

Sed dices, qui angustum habent thoracem, & parati sunt ad tabem, flatuosi sunt, & tamen biliosi. Dic, illis contingere ob defectum calidi innati propter cordis frigiditatem, de quibus Hipp. non loquitur, sed de biliosis, qui eam malam constitutionem non habent, isti enim cum multa abundent bile, & calidi valdè sint, flatus absumunt, nec ructuosi sunt, sicuti pituitosi, & melancholici. *Dubit.* *Solut.*

Finis Libri Quinti.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Sextum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMVS PRIMVS.

In diuturna leuitate intestinorum, &c.

Contextio. CVM de flatuosis mentionem fecisset *Hippocr.* in vltimo Aphorismo libri præcedentis, arrepta occasione rursus nunc de flatu, qui ructu eijcitur, considerationem assumit, vtilem medico præceptionem proponens.

Intentio. Ratio intent. In Diuturna læuitate intestinorum si ructus acidus superueniat, qui prius non extiterit, bonum.

Vt demonstret quid ex hoc signo prædicere Medicus possit: neque proinde reprobandum esse ructum, vt vulgus putat specialiter.

Demonstratio Quod in aliquo morbo Naturæ robur ostendit, bonum. Sed talis est acidus ructus in longo fluxu alui, qui prius non extitit: ergo bonum.

Maior de se clara est, Minor probatur; quia ructus tunc coctionis incipientis est indicium, quam natura molitur, flatus sursum ad os eleuando.

1. adn. Quòd leuitas intestinorum hic fluxio alui dicitur, per quam alimenta aut parum admodum, aut nihil immutata deijciuntur, nullo tamē existente vlcere in intestinis. Hæc vel breuis est, vel longa.

De breui mentionem non facit, quia ex illa parum periculi imminet; cum satis insenuerit, tunc sequi solet ad illam totius corporis refrigeratio, & hydrops.

2. adn. Quod longa læuitas intestinorum, vt plurimum a causa frigida prouenire solet; quæ enim a causa calida exoritur, aut breuis est, aut in frigidam desinit: ac proinde Hippocr. supponit frigidam causam læuitatis intestinorum longæ. Hinc fit vt ructus acidus in ea bonum sit signum, signum inquam vt scribit Hippoc. non solum bonum, sed vtile; quia est bonum, etiam vt causa: nam per talem ructum solet transmutari corpus; ideo etiam inducendus aliquando à medico. Intellige tu in hunc modum: vt *Epid. sect. 2.* si non cedat affectio ad cibos, qui facilè coquuntur, & non facilè descendunt, medicus tentet illegitimam curationem per similia, dando cibos, qui facilè acescant, & difficilis coctionis, ad quos Natura aliquando sese erigit: quæ enim per rationem fieri nequeunt, per temeritatem facienda, ait Cels. Cum verò ructus acidus absolutè non sit probandus, vtpote imperfectiorem coctionem significans, ideò addit, qui prius non extiterit: quia si prius extiterit, nequaquam bonum erit arguens imperfectam actionem, ob frigidam intemperiem, seu pituitæ, seu bilis atræ, & imminutum calorem.

3. adn. Quod cruditas vnum ex ijs est, ex quibus maximè morborum principium, & origo nascitur ea vero est triplex. vel cum nil immutantur cibi; vel cum est imminuta coctio; aut cum corrumpuntur, & in malam transeunt qualitatem. Causa omnium, vel est aliquis affectus ventriculi, aut cibi defectus, quantitate, qualitate, aut ordine, seu aliarum rerum non naturalium. Cæterum cibi corruptela duplex est: vel

acida, per quam ructus acidi proueniunt, vel nidorosa, per quam nidorem quendam, & combustionem ostendunt; hæc semper à calido fit. Sed de acida cruditate ita dicendum, eam à frigido procedere: at non absolutè a frigido, sed minore calore quàm vt possit concoquere. Hinc fit vt quamuis vinum aliquibus acescat, non tamen potus aquæ cinamomi; & quamuis dulcia & pinguia quæ tamen calida sunt, acescant, vt scribit Hipp. non tamen ideo cum Tralliano dicendum, acidam cruditatem à calore aliquando fieri, quoniam fit quidem a calore aliquo, sed minore quàm qui conficere cibos possit, vt ideo frigidus dicatur respectiuè. Vinum enim acescit in ventriculo aliquando, non quia calidum, sed quia non potest superari à calore ventriculi, cum aqua cinamomi possit, & aqua etiam non acescat in quibusdam, quibus vinum acescit, quia hæc facilè, illud difficilè concoquitur. *Lib. de affect.*

APHORISMVS II. Quibus nares humidiores, & genitura, &c.

MAgnam affinitatem habet hic aphorismus cum superiori, nam ibi de acido ructu actum est, qui humiditatis ventriculi nota esse solet, hic autem de muco, & semine sermonem accipit, quæ quasi pituitæ sunt expurgationes. *Connexio.*

Duæ conclusiones proponuntur in Aphorismo contrariæ; ideò in duas partes rectè secari potest. Prima. Nares humidiores natura, & genitura humidior signa sunt culpatæ sanitatis, at contraria melioris. *Intētio*

Vt ex duobus signis solis ostendat Hippoc. & doceat cognoscere culpatam sanitatem aut bonam. *Ratio intent.*

Corpora pauci caloris morbosa magis sunt.

Sed quibus nares humidiores sunt, & genitura humidior, sunt pauci caloris corpora; ergo ea minus sana sunt, quàm contra. *Demonstratio*

Maior probatur; quia calor ad vnam facit & longiorem & seniorem, à quo proueniunt omnes operationes nec excrementa gignit, sed absumit; contrà à frigido omnia imperfecta fiunt, & multa excrementa gignuntur; vnde frigiditas statim sibi aggregat humiditatem multam.

Minor probatur; nam cum ex assiduo muco cerebri humiditas, & ex seminis humiditate reliquarum partium eadem colligatur, hic fit, vt ex istorum humiditate totius corporis pendeat humiditas. At hæc multa humiditas non fit nisi per calidi defectum; quia hic non de natiua loquitur humiditate, quæ ad vitam confert, sed de illa, quæ ad natiuam sequitur frigiditatem.

Quòd ex humiditate narium, & seminis colligitur totius corporis humiditas, ea ratione, qua dictum supra est; at corpus humidum, tum quia excrementis scatet, tum quia ad putredinem facilè disponitur, & obstructiones, ideo insalubrior est sicco. Sed ista comparatio vel intelligitur absolutè, vel respectiuè. Primo modo non videtur sequi; quia sicca corpora ad acutos morbos sunt aptissima, phrenitidem, ardentem febrem, & reliqua. Dic absolutè veram sententiam, salubriores esse siccitates assiduis imbribus, quia & in humidis frequentius ægrotant homines, & longis, & acutis morbis, vt tertio aphoris. scripsit. Sed dices nonne melius est expellere excrementa per nares, quod fit in humidis magis, quàm in siccis, in quibus non excernuntur? Dic valere argumentum, si sicci excrementa haberēt, ideo per morbos melius est habere nares humidas, quàm siccas. *1. adu.*

Quòd comparatio illa seminis & narium humidorum multipliciter intelligi potest, vel vt fiat comparatio humidi hominis ad se ipsum, cum semen habet humidum, & nares humidas non habet, vel cum fit ad siccum hominem alium, aut temperatum: quibus omnibus modis verus est aph. Dixit autem natura humidiores insalubriores, quia si quis ex accidenti fit humidior, & natura siccior, nō dicitur insalubrior *2. adu.*

siccioris

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ficciori ex accidenti. Non est autem necessarium, vt qui nares habet humidas, statim genituram habeat humidam (licet id vt plurimum contingat) ideo iunxit illa duo quia si ex vno alterum sequitur, sufficiebat alterum ipsorum ponere.

3. adn. Quòd ex sententia Hippocrat. cum semen ex omni corporis parte decidat ex solo semine possit colligi totius corporis temperamentum: & verum dixit Hippocrat. quia licèt semen elaboratum illud, & album ex testibus proueniat quia tamen sanguis, ex quo illud fit, ex toto corpore venit (existente semine superfluo alimento in partibus) ea ratione ex toto corpore decidere dicitur. Cum verò dico semen decidi ex omnibus partibus corporis, intelligo non ex minimis, sed ex præcipuis, Corde, Hepate, & Cerebro. Sed dices: sufficiebat ex semine colligere humiditatem totius, si ista vera sunt. Dico, quòd sufficiebat, sed ex vtroque certius colligitur.

APHORISMVS III. *In longis intestinorum difficultatibus, &c.*

Connexio. CVm in primo aphorism. de læuitate intestinorum verba fecisset & signum postea apparens ad prædictionem narrasset, nunc dysenteriam assumit, quæ altera est species alui fluxus, & signum capit superueniens in prædictionem.

Intētio In longa dysenteria cibi fastidium malum, & cum febre peius.

Racio intēt. Vt demonstret cibi fastidium, & febrem inter pessima signa esse in dysenteria locanda, & maximè cum adueniunt in debilitato ægro.

Duæ proponuntur conclusiones: quarum prima malam ponit inappetentiam in longa dysenteria; secunda verò perniciem, si cum febre iungatur.

Quod accidit corpori debili existenti, & debilitandi vires vim habet, malum: talis

Demonstratio. est inappetentia, si longæ dysenteriæ succedat: ergo malum.

Maior certa est, nec solum malum, sed valde timorosum illud accidens est habendum Minor probatur: quia ex longa dysenteria iam vires languent Inappetentia vero vt causa adiuuat extenuationem.

Secunda conclusio per se clara est: nam si innappetentiæ iungatur febris, manifestum est maius esse malum, quàm si sola inappetentia adsit; tum, quia febris adiuuat consumptionem, sicut fluxus, tum quia vlcus inflammatum significatur, & putre. Sed licèt absolutè febris & inappetentia peiora sint, quàm sola inappetentia, secundum quid tamen fieri potest vt peius sit inappetentia sola, quia febrienti facile est non appetere, at difficile non febrienti.

Quod innappetentia in sola dysenteria, vel ostendit emortuam facultatem ventriculi, hepatis, & intestinorum; vel vlcus adeo sordidum, vt transmittat ad

1. adn. ventriculum prauos humores, qui appetentiam corrumpant. Ideo vt signum malum etiam vt causa, quia, cum extenuata ex longo morbo refectionem desiderent, prohibet id inappetentia; febris autem iam inflammatum, & putre vlcus ostendit.

2. adn. Quòd cibi fastidium tripliciter intelligitur, vel cùm nihil potest degustare homo absolutè: vel cum appetit, sed admouens alimentum non potest degustare; vel cùm alimenta peregrina, & mala desiderat. Quocunque modo mala est inappetentia, sed pessima prima, inde secunda, postea tertia: Cum vero à principio dysenteriæ aduenit inappetentia, non ita malum est: quia ob influentiam bilis ad ventriculum fit, & vires validæ sunt, & sufferre possunt inediam; & de febre idem quoque dicendum.

Sect. 2. 2. Epid Cæterum cibi fastidium etiam vituperauit Hipp. cum meracis alui egestionibus in diuturno morbo.

APHO-

APHORISMVS IV. *Circum glabra vlcera maligna, &c.*

NExio huius aphoris. cum antecedenti ex affinitate petitur, quam cum vlcere habet dysenteria; cum ipsa quoddam vlcus sit potius, & quemadmodum externa vlcera, de quibus hic loquitur, aliquando ad malignitatem perueniunt, ita & dysenteria aliquando maligna est, cum cibos interdicit, & febrem inducit, iam longa existens. *Connexio.*

Vlcera quibus pili in circum decidunt, magna sunt.

Vt demonstret vel ex vno signo malignam vlceris naturam, & proinde quàm citò remedijs vtendum, quæ illius prauitatem expugnare possint, vt sectiones, vstiones, suppurationes, & effluxiones. *Intentio* *Ratio inter.*

Omne serpens vlcus, & corrodens malignum: *Demonstratio.*

At vlcera, quibus pili decidunt, corrodentia sunt, & serpentia, ergo maligna.

Maior declaratur: nam Hipp. rosiones solet appellare malignas sicuti farinas; vnde oris ventriculi dolores, quod erosione quadam fiant, ferinos vocat. Ferinum autem apud illum (Galeno teste) vel vermes significat, aut vlcera serpentia, & corrosiua. At minor facile probatur: quia casus pilorum ex putrescentia succorum prouenit, qui vel ad vlcus confluunt, vel ex partibus circa vlcus colliguntur; vnde omnia praua vlcera, & difficilis curationis, quæ chironia, seu telephia dicuntur, serpentes & cancri, pilos interficiunt circa partes illis adiacentes.

Quod vlcus hic solutionem continui significat, iam non recentem: quia in vulnere antequam fiat vlcus, non solet tale accidens fieri. solent autem corrodi pili, & decidere ob malignos morbos, in Gallica lue & cum pessimi morbi per abscessum cerebri iudicantur. Sed dices; pili decidunt ex intemperie sicca, vt in caluitie, & in defectu humoris alentis non igitur decidunt ex morbi prauitate. Dic, posse ex intemperie decidere, sed ea iam tanta est, vt prauum vlcus effecerit: per sanitatem autem nil prohibet pilos decidere ex defectu humoris & siccitate. In vlcere siccitas illa siccam facit iam putredinem, vt in callosis vlceribus: est enim duplex putredo sicca, & humida. Apud Hipp. leges maxillam cuidam sicca putredine putrefactam. At dices; cum vlcera maligna alia habeant, per quæ cognoscantur, vt si serpunt, sicut in fluxu prauæ materiæ, aut magnæ sint intemperies, si non cedunt medicamentis, si corpus sit cacochymum, cur ad illa cognoscenda fugit Hipp. ad pilorum decidentiam? Dic, quia istud signum statim se oculis præbet medico inspicienti sine vlla alia ratione, vel interrogatione: nam simul ac viderit vlcus medicus in loco pilorum circumcirca pilis carens, esse statim colligit malignum, vnde hoc signum, quasi prænuntium, & antecedens malignitatem, efficit, vt ex longiori tempore occurrat medicus aut expurgando, aut suppurando, aut attemperando. *2. Aduer.* *2. Epid.*

APHORISMVS V. *Doloribus lateris, & pectoris, &c.*

CVM ex glabritie, vlcerum differentiam colligisset Hipp. in antecedenti, & proinde tacitè admonuisset, considerandas esse in qualibet specie morbi: nunc id ipsum faciendum in doloribus commonet facit. *Connexio.*

In doloribus lateris, & pectorum cæterarumque partium, an ægri multum differant, considerandum. *Intentio*

Vt ex ista consideratione pulcherrima, tum affectus, tum loci affecti, tum causæ morbosæ certam medicus cognitionem nanciscatur. *Ratio inten.*

Doloris differentia, ac dispositionem facit affectus, loci affecti, & causæ morbosæ: ergo illa consideranda est in omni dolore. *Demonstratio*

Ante-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Antecedens declaratur; quia dolor inter symptomata omnia manifestissimè ista ostendere est aptus; nam dolor punctorius membranam læsam ostendit, & bilis est soboles, atque inflammationis: grauis autem viscerum magis, & humoris frigidi, ac flatuosi, & sic de cæteris. Consequens probatur: quia medicus non potest, neque prædicere, neque curare, nisi affectam partem, & causam cognoscat.

1. adn. Quòd doloris differentiam, quam considerandam proponit, consistit in Specie, Magnitudine, Tempore, Situ, & Modo: de quibus omnibus dicendum: In specie consideramus, si grauis est, qui carnosarum partium est, & piruitæ: si pungens, qui membranarum & bilis: si pulsans, qui arteriarum, & inflammationis: si grauans, flatus: si terebrans intestinorum. Magnitudo consideratur, vel intensione, vel quia latè diffunditur, vt in pleuritide ad mammam, & brachium: quo vtroque modo magnitudo affectus indicatur, paruitas paruitate, mediocritas mediocritate.

2. adn. Quòd tempus, & modus in doloribus maxime consideranda sunt: Tempus autem, vel morbi significatur, vel anni: quod vtrumque maximè considerandum scripsit Hipp. per hæc verba, quasi seipsum exponens hic. Dolore in lateribus, pectore, & alijs partibus existente, tempora an multum differant considerandum quoniam cum melius habuerint, statim deterius habebunt non errantes. Monet igitur considerandum, an dolores sint continui ad intermittentes, quidam semper affligunt, quidam per interualla, & rursus redeunt, etiamsi non errauit æger, siquidem talis est illorum natura; non errantes etiam magis affligere in progressu, propter medicos, ne putent melius habere. Tempus quoque anni considerandum, quia in hyeme frigidi dolores fiunt, in æstate calidi: item an sint Epidemij, & ex aere pendeant. Situs doloris respicit, an profundus sit vel superficialis. Non solæ autem differentiæ, vel etiam mutitudines in doloribus sunt considerandæ, quæ sæpè fallunt bonos medicos, vt ait Hipp. sic vt in nephritico & colico, in pleuritico, & hepatico in quibus præcipuè differentia notari debet.

3. adn. Quòd inter cæteros dolores pectorales commemorat tanquam eos, qui inditia sunt grauissimorum affectuum: ex illis enim peripneumoniæ, pleuritides, suppurationes, tabes, venarum ruptiones indicari solent. Nota litteram dupliciter exponi: alij enim transferunt. Dolores, alij, Partes dolentes; secunda lectio videtur grauior; quia non solum docet dolores, quos affectę partis nomine significari certum est, considerandos, & an differant, sed etiam corpora ægra, an differant temperie corporis, habitu, ætate, consuetudine, victus ratione, quæ vbique locorum consideranda sunt, tum ad dignotionem & ad prognosticum, tum etiam maximè ad remedium, genere, quantitate, & modo rectè adhibendum.

APHORISMVS VI. Renum, & Vesicæ vitia in senibus.

Connexio. CVM in antecedenti sententia dolorum mentionem fecisset, docens illorum differentias esse considerandas; nunc ad dolores renum, & vesicæ peruenit, & morbos illarum partium, quibus dolores vt plurimum sunt annexi.

Sntent. Vitia Renum, & vesicæ in senibus difficulter curantur.

Ratio intentionis. Vt demonstret non modò harum partium morbos difficilè sanari in senibus, sed etiam horum exemplo omnes alios, & præsertim diuturnos.

Demonstratio. Vitia renum & vesicæ sunt difficilis curationis; ergo difficiliora in senibus.

Antecedens probatur; seu species peculiares illarum partium morbos, qui frigidi sunt, seu partes illas, quæ pauci caloris, & excrementis destinatæ sunt, seu remediorum applicationem, quæ difficillima est.

Consequentia facile sequitur: cum senes virium imbecillitate laborent & excrementa accerucnt, vnde obstructiones augentur, & dolores.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Consequentia facile sequitur: cum senes virium imbecillitate laborent & excrementa aceruent; vnde obstructiones augentur, & dolores.

Quòd morbi & vitia istarum partium sunt abscessus, obstructiones, calculi, vlcera, sanguinis mictus, vrinæ difficultates, qui affectus omnes, senectutis sunt proprij, vt tertio huius tractationis scriptum est. *1. adn.*

Senes autem intelligere oportet, & primos & vltimos. Vnde Hipp. renum morbos sanatos non vidisse scribit post quinquagesimum annum. Difficultas ergo sanationis ita intelligenda est vt vel prorsus non sanentur, vel cum magna difficultate, vel rarò admodum. Sed dices si isti morbi sunt eius ætatis proprij; ergo deberent in illis facilius curari; cum minor sit morbus, qui est proportionatus. Dic, repugnare imbecillitatem virium, & caloris. Præterea non sequitur; sunt difficiliores curatu, ergo periculosiores, cum morbus sit, qui est salutaris, & tamen difficillimæ curationis qualis quartana est. *5. Epid. Sect. 2.*

Quòd euentus in ijs morbis talis est, vt quidam ex illis moriantur, alijs verò per totam vitam durent, non tamen mortis causa fiant. Legit autem Leonicenus, dolores; Cænomanus, vitia renum, & vesicæ: & vtroque modo intelligi potest. Sunt verò renum dolores graues, sed vesicæ mordaces & vrentes, qui dolores, ait Cardanus, proprij sunt carnosarum partium: ideo vrigo non sentitur in vesica, sed ad collum, & ad glandem: vnde dixit Hippoc. calculosos pueros pudenda scalpere. *2. adn.*

APHORISMVS VII. *Dolores ventris sublimes leuiores, &c.*

CVm supra docuisset considerandas esse dolorum differentias, in hoc Aphorismo vnam assumit differentiam eorum, quæ ad situm ipsius doloris pertinent. *Connexio.*

Dolores ventris sublimes leuiores, non sublimes grauiores. *Intētio*

Vt ex doloris situ ad prognosticum sententiam proferat insignem.

Dolores, qui ad partes sunt minus nobiles, sunt leuiores; sed tales sunt ad partes sublimes: igitur ad illas partes dolores sunt leuiores, & per consequens ad non sublimes grauiores. Maior probatur: siquidem partium insigniũ affectiones, & fortes valdè sunt, & maximè dolent. è contra verò ignobilium. *Minor* probatur. siquidem sublimes partes intelligit, quæ magis ad superficiem vergunt: sicut non sublimes, quæ ad interna magis: Et nobiles partes ad intra sunt corporis magis: sicuti ignobiles exterius potius vergunt. *Ratio intent. Demonstratio*

Quòd illud, *sublime*, intelligitur, vel secundum corporis longitudinem, vt sensus sit, Dolores ventris sublimes esse leuiores, quàm non sublimes, idest partium inferiorum: vel sublime, & non sublime accipi possunt penes centrum, & circumferentiam, vt sit sensus: dolores quò magis ad circumferentiam vergunt esse leuiores. Cardan. primo modo intelligit, primò, quia secundus sensus (vt ipse ait) satis notus est, & indignus Hippocrat. secundò, quia dolores vesicæ & renum, ac intestinorum vehementiores apparent, quàm in hypochrondijs, additque vt sæpius dolent superiores partes ventris, ita minus dolent, contrà inferiores. Sed secundus sensus, vt intelligat de partibus secundum centrum, & circumferentiam, est probaibilior, & verior. Nam Hippocrat. non loquitur solum de magnitudine doloris, sed & de grauitate affectionum à qua prodit, fortè cum periculosum, & graue significat: vnde scripsit in prognostico: Dolores ventris infern. si ad septum transuersum tendant, & supra ventrem, cum aliquo ex malis signis, esse lethale. sed & secundo Epidemiorum, rupturas circa pubem innocuas dixit; at quæ supra vmbilicum ad partem dexteram dolorificas, & fastidiosas, & vomitum stercoris inducentes. Adde etiam, superiores partes sensiliores esse; nam & dolores tenuium intestinorum acerbiores sunt, quam crassorum. Quod si vteri, & vesicæ dolores grauissimi sunt *1. adn.*

S & ma-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

& maximi, non ob id absolutè in primum sensum trahenda est sententia.

Loquitur autem Hipp. de dolore vnam corporis partem occupante: vt coxendicus dolor, quò profundior fuerit, & ad os ipsum, eò grauior est, qui verò extra magis vergit, eò leuior, tum quia natura in sublime ad cutim vergit, & foras pellit, tùm quia melius auxilia adhibentur, vt si secandum sit, vel incidendum, aut suppurandum, aut resoluendum.

Exemplum habes ex 5. Epidemior. Polemum coxæ dolore profundo laborantem, mortuum esse: Licon autem non ita profundè dolens euasit.

APHORISMVS VIII. *Aqua inter cutem laborantibus, &c.*

Connexio. CVM Aphorismo quarto ex glabritie collegisset vlceris malignitatem, in hoc Aphorismo ex alio signo ostendit tanquam ex causa vlcera difficilis curationis.

Intétio Hydropici s non facilè sanantur vlcera.

Ratio intent. Vt hoc vno exemplo ostendat vlcera in corporibus prauo succo abundantibus, & cacochymis difficilè sanari.

In *Hydropicis* vlcerum causa difficilè tollitur, ergo & vlcera.

Demonstratio. Consequens clarè sequitur. Antecedens probatur: quia Hydrops difficilè tollitur, cum sit difficillimæ sanationis, & ideo prauus humor continuè fluens, & sua qualitate mordax & quantitate humidus sanationem impedit vlcerum, quæ per exsiccationem fit.

1. adn. Quòd Aphorismi sententia de quacunque Hydropis specie verificatur, seu sit aquosa, seu flatuosa, seu leucophlegmatica humor enim acris, & serosus, ac putrefactus ad cutim emissus, vlcerare solet, & cum à Iecore semper generetur, fit vt vlcera siccari nequeant, & siccantur, statim redeunt. Et quemadmodum ab effectu in quarto Aphorismo vlceris malignitatem collegit, ita ex causa id nunc colligit neque enim sanari possunt vlcera dum influit noua materia.

2. adn. Quòd vlcera superuenire hydropicis malum est, & vt signum, & vt causa, Vt signum, quia ex eo dignoscitur magnitudo morbi, quæ non solum internis, sed externis membris communicatur. Vt causa, quia affligunt & debilitant ægros. Cæterum ex hoc Aphorismo facilè colligitur omne vlcus difficilis curationis esse in corporibus mali habitus, & periculosa esse in illis vlcera etiam parua, cum in bene constitutis corporibus contrarium accidat, vt facile in illis, & sine periculo vlcera etiam magna sanentur.

3. adn. Quòd Cardanus hic contendit, ascitem plerumque à causa calida prouenire putrificiente iecore humorem serosum, ideo per frigida curandum esse hunc morbum, qualia sunt succus cichorij, & plantaginis. Quod quamuis à ratione non sit alienum, dicendum tamen hydropis causam semper esse frigidam, saltem secundum dispositionem: cum enim ex acuto morbo, & calidis oritur, calida dicitur secundum habitum, frigida verò secundum dispositionem: Sed cum à frigiditate prouenit extinguente calorem, & in habitu, & in dispositione frigidus morbus hydrops est. Rectè itaque facient medici, si in cura hydropis non statim calida exhibeant medicamenta, cum frigida & roborantia magnum adiumentum afferre possint vbi ex calida causa morbum ortum habuisse compertum habuerint. Cæterum aquæ, & potus abstinentia per menses vel annos, hydropes aliquando sanauit: non tamen ideo causa illius censenda frigida, quia non ratione frigiditatis noceat aqua, sed propter humiditatem, & quia difficilis transitus est, & hepar, & lienem tumefacit.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS IX. *Latæ pustulæ non admodum pruriginosæ, &c.*

CVM de dolore ventris sublimi, aut non sublimi supra determinasset, nunc ad pustulas animum dirigere videtur: occasionem quoque huius sententiæ ex vlceribus antea enarratis assumit. Pustulæ autem aut vlcus sunt, aut in vlcus desinere solent. *Connexio.*

Latæ pustulæ non admodum pruriunt. *Intentio*

Vt ex figura pustulæ demonstret doloris speciem, & etiam ex dolore pustularum, & causarum illas efficientium naturam. *Ratio intent.*

Latæ pustulæ, si a frigidiore humore fiunt, minus secant cutim & magis extenduntur quam sublimes, ergo non admodum pruriginosæ sunt. *Demonstratio.*

Antecedens facile patet: nam quò frigidior est humor, eò minus penetrat: quare cum non in acutum eat, in latum diffunditur. Contrà, quò calidior, eò magis dolentes, & pruriginosæ sunt pustulæ acutæ, quam latæ. Exemplum habes in Simone, qui latas habens pustulas non admodum pruriginosus erat. *6. Epi. sect. 2.*

Quòd pustulas vocat hîc, omne genus vlcerum, macularum & tuberculorum, quę in cute apparent, dūmodo magnitudinem habeant exiguam, inter quæ maxime licet numerare variolas, & morbillos. illæ enim à crassiori; hi verò a tenuiori sanguine fiunt. Ad has pustulas maculæ illæ sunt referendæ, quas petechias vocant Itali, Hispani aut Tabardiglio, quæ febribus malignis aduenire solent. Nec verò existimandum morbum illum esse modernum aut nouum, siquidem Hipp. earum macularum mentionem in pluribus ægris fecit, assimilans illas pulicum morsibus. Primus locus est nuper citatus Simonis, secundus quinto Epid. in filio Euphranoris, Rursus 7. eiusdem in Temonactis filio: Iterum 2. Epidem. sect. tertia, & alibi. Vnde colligere licet symptoma hoc antiquum esse, sequens sanguinis ebullitionem malignam. *1. adn.*

Quòd Hippocr. Simonis exemplo ostendit curam morborum & febrium, in quibus ista apparent, aut appariturа sunt symptomata, non in aliqua consistere euacuatione, quæ per sanguinem, vomitum, aut aluum fiat, sed in extractione humoris ad partes externas fomentis, frictionibus, cucurbitulis, quæ humorum impulsum ad partes externas trahunt. Ideo quocunque tempore appareant exanthemata, & eiusmodi symptomata, attrahere licet, qui melius est materiam venenosam extra trahere, quam intus consistere. Si verò aliquando sanguinem mittimus, vel purgamus id multitudinis soluendæ gratia & propter abundantiam fieri putandum est. *2. adn.*

Quòd, vt scribit Galenus, sicuti magni tumores calidi in acutum vergunt, frigidi verò in latum, ità in pustulis. & paruis tumoribus contingit. At dices, herpes exedens in latum extenditur, & cum prurigine est, non igitur latæ pustulæ sunt minus pruriginosæ. Dic Aphorism. sententiam, esse comparatiuam, ita vt inter exedentes herpetes, quæ minus lata est, minus sit pruriginosa. At dices: cùm pruritus maximè fiant ab atra bile & salsa pituita, ex istis ne humoribus latiores fient tumores, & pustulæ? Dic, facta comparatione inter pustulas eiusdem generis semper latiores esse minus pruriginosas sublimioribus. *3. adn.*

APHORISMVS X. *Capite dolenti, &c.*

COnsiderandas esse doloris differentias monuit 5 Aphorism. sed & ideo dolores renum in sexto considerauit: modò accedit ad dolores capitis, & sententiam profert valdè vtilem. *Connexio.*

Dolor & magnus capitis labor soluitur, si pus, vel aqua, vel sanguis per nares, os, aut aures effluat. *Intentio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Ratio Intent. Vt medicus habeat signum ad prædictionem in salutem in magnis capitis doloribus, sed & viam doceat illos curandi, & materiam è capite educendi.

Demonstratio. Capite vehementer dolente, si per nares, os, aut aures, effluat pus, sanguis, seu aqua, talia vacuantur qualia oportet: ergo confert ista euacuatio. Consequens manifestè sequitur. Antecedens probatur: quia, nares, os,& aures. emunctoria sunt ipsius cerebri: sanguis autem, vel pus, aut aqua euidens signum sunt ex illis morbum habuisse originem.

1. adn. Quòd capitis dolor, licèt ab intemperie & flatu prouenire possit, tamen vehemens cum est, rarò ex illis frequenter autem ex materia prouenit.

Materia itaque vel sanguis est abundans, vel pituita, quæ facile in capite aceruatur, tum sit illius fons. Sanguine peccante in venis, & per illa loca educto, sanatur morbos; at si tacta fuerit inflammatio sanat pus eductum. Verum peccante pituita, aqua educta morbum leuat. Non est autem necessarium, vt ista eueniant capite dolente; sed si veniant, bonum portendere docet. Bonum autem in affectibus omnibus capitis nares,& emunctoria humida esse, malū autem sicca; vnde scripsit Hippocr. in 7. Epid capitis doloribus grauibus cum calore, si per nares quiddam exit tenue,aut coctum, aut in aures, aut fauces, securiùs habere. Al js autem sicca hæc sphaceli periculum inferre. Neque tamen solum dolores vehementes,sed ægritudines graues capitis omnes intelligere oportet; ideo addit, capiti circa dolenti, aut vt Cænomano placet, vehementer laboranti.

2. adn. Quòd cum duplex sit morbi causa, vel antecedens, materia scilicet, quæ in toto corpore est; vel coniuncta, materia, quæ in parte affecta, in capite: ad materiam antecedentem vtimur euacuationibus & reuulsionibus, corpore existente pleno; sed ad eam quæ in capite est medicamentis quæ per nares, aures, & os attrahant. Sanguis itaque magis per nares exire solet, inde verò aliquando & screatu; pituita & per nares, & os: pus ad aures magis vergit propter adenes, & emunctoria.

APHORISMVS XI. *Melancholicis, & nephriticis, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti dixisset de materia, quæ in capitis doloribus per nares, os vel aures effluit; nunc de illa sermonem habet, quæ ex partibus infernis per hæmorrhoidas effluit.

Melancholicis, & Nephriticis hæmorrhoides superuenientes, bonum.

Intent. Ratio intentionis. Vt demonstret quantum vtilitatis his morbis afferant hæmorrhoides, & perinde in talibus morbis, naturam imitando, licere illas prouocare.

Hæmorrhoides in melancholicis, & nephriticis humorem peccantem educunt: ergo si in his morbis appareant, bonum.

Demonstratio. Antecedens probatur: nam in melancholicis tum reuellendo, tum euacuando humorem atrum, conferunt: in nephriticis deriuando, & vacuando. Solent autem isti duo morbi ex crassis fieri humoribus.

1. adn. Quòd hæmorrhoides venæ sunt, quæ ad anum tendunt, & sunt in duplici differentia, internæ, & externæ. Internæ in conspicuæ sunt quibusdam, & ortum habent ex venæ portæ ramis ad expurgandum hepar. Externæ rami sunt cauæ venæ ad crura tendentis, qui distribuuntur ad renes, vesicam sedem,& pudendum; ideo recta ratione ex renibus attrahunt.non tamen soluunt omnes renum morbos,sed eos magis,qui ex copia sanguinis fiunt, quia renum lapides, & vlcera non sanant, quamuis vacuando istorum augmentum prohibeant, & dolores leuent, ad omnem lumborum regionem. Recitat Holerius hominem, qui cum intolerabili renum dolore excruciaretur, nec vllis remedijs malum cederet, ad aperta hæmorrhoide liberatus fuit.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd omnes melancholicos iuuant hæmorrhoides, ſeu illos, qui verè tales ſunt; ſeu hypondriaci, ſeu maniaci, aut phrenitici; nam non ſolum craſſus, ſed etiam bilioſus humor per eas educi conſueuit; vnde Hippocr. ſcripſit, effluere ſanguinem ex hæmorrhoidibus, cum bilis & pituita ad venas recti inteſtini tendunt, & calefaciunt eas ac implent, Poterunt autem arte procurari, fomentis, & glandibus acribus, vt felle taurino, lacte ficulneo hirudine applicita. Sed animaduertit Cardanus, vt appareat vena, & tumeat, alioquin vlceratur locus ſine iuuamento, vnde hæmorrhoides fiunt, vt de Eudemio dixit Hippocr. *5. Epid*

APHORISMVS XII. Diuturna duranti hæmorrhoidas, &c.

CVm in præcedenti Aphoriſmo dixiſſet hæmorrhoidas eſſe iuuamentum in magnis morbis, quales ſunt melancholici, & nephritici; nunc illarum curationem prponit. *Connexio.*

Diuturnæ hæmorrhoides non debet omnes curari. *Intētio*

Vt oſtendat hæmorrhoidas non eſſe bonas abſolutè, ſed reſpectiuè; in ſe autem malas eſſe, ac perinde curationem expoſcere, ita vt ſi quando illas curare Medicus aggrediatur, fiat id cum cautione, ſi fuerint diuturnæ, ac proinde omnem abſceſſum diuturnum curationis eſſe periculoſæ, cum ſoleat natura per hæc ſe exonerare. *Ratio intent.*

Duas partes habere poteſt præſens ſententia, vt prima doceat curandas eſſe diuturnas hæmorrhoidas; ſecunda verò causam addat, cur non omnes. *Diuiſio*

Curatis omnibus hæmorrhoidibus periculum aquæ interacutis, aut tabis impendet. ergo non omnes ſunt curandæ, ſed aliquæ reſeruandæ. *Demonſtratio*

Antecedens probatur: nam ſanguine ad ſuperiora retrocedente ad hepar, hydropem facit, vel obruens (vt ait Galenus) vel potius atræ bilis malitia, & acredine iecoris calorem corrumpens: Ad pulmones autem morbi fiunt, vt ſuppurationes, & tabes. Conſequens manifeſtum eſt, ſiquidem hæmorrhois leuis morbus eſt, ſi ad tabem & hydropem comparetur, non ergo curari debent, vt illa eueniant.

Quòd hæmorrhoides aut ſunt antiquæ, aut recentes: aut vna, aut plures; aut cæcæ, vel fluentes Si itaq; recentes fuerint in corpore mali habitus, non ſunt in totum ſanandæ, ſed reſeruandæ: in corpore boni habitus omnes ſanari facile poſſunt. Rurſus antiquæ non debent omnes ſanari vllo modo, ſed vna quæpiam ſeruanda: & ſi vna fuerit antiqua non eſt curanda quia parum affligere poterit. Cum itaque corpus, quod antiquis hæmorrhoidibus laborat, & vel ex natura melancholicum, aut ex victu ſit factum. mali habitus, per eas expurgari ſoleat, tunc ſequitur, vt ſi omnes ſanentur, humor ſolitus euacuari ad ſuperna vergens grauiſſimos pariat morbos. Numerauit hic Hippocrat. duos, tabem, & hydropem, ob breuitatem aphoriſticam, non quod multi alij morbi fieri non poſſint: Sicut enim hæmorrhoides habentes nec pulmonia, nec pleuritide, neque thagedæna, neque tuberculis, aut lepra capiuntur: ita, ſi intempeſtiuè ſupprimantur, omnes iſti morbi fieri poterunt; quia (eodem Hippocr. auctore) abſceſſus qui aliquos morbos tolluut, ſi non fiant, & & recurrant, illos aducunt. *1. adn.* *6. Epi. ſect. 4.*

Quòd non ſolum curandæ ſunt antiquæ hæmorrhoides & fluentes, ſed neque alij abſceſſus, vt fiſtulę, aut varices, vel quiſpiam alius antiquus effluxus; proinde ſcripſit Hipp. multos intempeſtiuè curatos pernicioſis morbis correptos: eſſe ſiquidem iſti abceſſus, & fiſtolæ aut varices: vel quiſpiam antiquus effluxus: proinde ſcripſit Hipp. multos intempeſtiuè curatos pernicioſis morbis correptos eſſe: ſiquidem iſti abceſſus, & fiſtulæ aliorum ſunt medela. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Curantur autem hæmorrhoides sectione, vel vstione, eo ingenio quo huic affectioni dicato lib. scripsit Hipp. Sed antequam manus his admoueas, totum corpus curari debet, & recta victus ratione instituta, ad illorum extirpationem veniendum; nec simul omnes sed paulatim, & per interualla, vt mox vna curetur, post aliquot dies altera, vna quapiam relicta. Aetius non dubitat, omnes hæmorrhidas antiquas posse extirpari, facta præcautione, & præseruatione post curam, tum frequenti vacuatione, tum optima victus ratione: at tutius est consilium Hippocrat. vt vna reseruetur, interim vomitu purgetur, & exercitij se det.

APHORISMVS XIII. Singultu fatigante sternutatio, &c.

Connexio. CVM de ventriculi symptomate; quod ructu fit, supra mentionem fecisset; nunc de singultu tractat, & sternutamento; quorum alterum ad ventriculum, alterum ad cerebrum pertinere videtur.

Intētio Sternutatio singultui superueniens eum soluit.

Ratio intent. Vt demonstret ratione soluendi singultum, nec non etiam per superueniens signum in morbis, sententiam ad prædictionem non inutilem proferat.

Demonstratio. Sternuatio causam singultus tollit: ergo singultienti superueniens affectus tollet. Consequens certum est. Antecedens probatur: quia seu flatus sit, seu humor; qui singultum efficit, post sternutationem deorsum pellitur, vel sursum, vnde liberatio contingit.

1. adn. Quòd Aristoteles singultum refert ad pulmonem, sicut eructationem ad ventriculum. Illud probat, quia sternutamentum non perinde soluit ructum, sicuti singultum. At medici ad ventriculum transferunt istam passionem, & talem fieri motum in eo per singultū aiunt, qualē in pulmone per tussim Dicendum itaque est singultum ventriculi propria esse passionem, quia motus ille non est alterius membri; at nihil prohibet etiam è pulmone, & alio membro per consensum exordiri. Oritur autem cum in ventriculo mali causa est, vt à repletione, aut etiā euacuatione, sicut & conuulsio. Attamen Hippocrat. indicauit intelligendum esse hunc singultum ex repletione, cum dixit *superueniens* spontaneum, & à natura factum motum significans, qualis non solet succedere in his, qui ex inatione singultiunt.

2. adn. Quòd singultus tollitur per sternutamentum, non solum (vt putat Cardanus) vt signum, significans vapores dissolutos iam esse, & petere cerebrum, vnde sternutamentum inducitur, sed vt causa pellens, vel flatum suprauagantem, vel deorsum humorem grauantem per illam concussionem; qua ratione adueniens singultus hystericæ, vel difficulter parienti, bonum scripsit Hippocrat. Est aut sternuatio propria affectio cerebri, & ventriculorum eius, qui cum noxam sentiunt per nares, & palatum, magnam vi aerem attrahunt, qui postea impetu ad nares pellitur. *3. aph.* Soluitur singultus spiritus retentione, calefacto aceto, aut frigidæ collutione, & potu, & quod acetum dissoluat, & quod aqua sua frigiditate calorem augeat, deorsumque pellat: mentem etiam aliò auocando singultus tollitur. Intelligo autem semper singultum ex replentione factum, non qui ex inanitione, aut inflammatione iecoris, aliarumve partium procedit. Vt verò bonum est sternutationem apparere singultientibus, ita in omnibus morbis (dummodo non sint pulmonis, & capitis) sternutationes prosunt.

APHORISMVS XIV. *Hydrope detento si aqua, &c.*

Connexio. SIcut sternutationem superuenientem singultum soluere dixit inantecedenti; ita nunc signum superueniens in hydrope in eandem intentionem adducit.

Hy

Hydropico, si aqua è venis in ventrem defluxerit, soluitur morbus. *Intētio*

Quòd doceat prædicere salutem in hydrope, & perinde etiam imitandam esse naturam a Medico, & euacuandam esse aquam per ventrem. *Ratio intēt.*

Quando fluit aqua in ventrem hydropico, causa morbi tollitur: ergo & ipse morbus. Consequens c arum est. Antecedens declaratur: quia hydropis causa humor est aquosus multus in venis collectus. *Demonstratio.*

Quòd cum tres sint species hydropis, aquosa, flatuosa, & pituitosa, de omnibus intelligi debet præfata sententia, præcipuè tamen de aquosa, & leucophlegmatia, qua totum corpus tumet, in qua facilius est aquam per venas in ventrem confluere. Per ventrem autem non intelligere oportet ventrem inferiorē, ita vt leucophlegmatia soluatur in hydropem, quia ista non est solutio; sed uentrem intelligere opportet intestina: atque ita dictio & modus peculiaris loquendi Hipp. obseruanda sunt. *1. adn.*

Quòd medicus imitando naturam ea exhibere debet, quæ aquas educunt in hydrope, tum extra, tum intus. Notandum tamen an hydrops sit antiqua, & viscera corrupta: quia si hoc fuerit, non poterit solui morbus, quòd denuò noua aqua generetur: at cum à principio morbus corripit, nec membra robur suum amiserunt, tunc maximè vera est sententia. Non solum autem si in aluum confluat aqua, sed etiam si ad vrinas vergat, solui poterit morbus; ideo etiam iuuat quàm maximè prouocare vrinas, at non calidioribus & acribus, sed potius attemperatis: nam hydropis omnis origo ferè ex colliquatione est: maximè si ad febres acutas sequatur colliquatis carnibus, & in aquam conuersis, quemadmodum scripsit Hippocr. *2. adn.*

APHORISMVS XV. *Longo alui profluuio laboranti, &c.*

CVm de acido ructu in 1. Aphoris. verba fecisset longo alui profluuio superueniente, nunc de vomitu eidem superueniente verba facit. *Connexio.*

Longum alui profluuium, vomitus superueniens soluit. *Intētio*

Vt non solum ad prædictionem vtilem proferat sententiam, sed etiam imitandam esse naturam, & vomitum ciendum in tali affectione demonstret. *Ratio intent.*

Vomitus superueniens longæ diarrheæ, naturam morbum superantem indicat; ergo soluetur illa. Antecedens probatur, quia ex reuulsione illa cum non ex irritatione fiat, vt in cholera fieri solet, signum est iam superari morbum. Consequens facile sequitur: nam cum superet natura causam morbificam, morbus soluetur. *Demonstratio*

Quòd vomitus motus est ventriculi, quo se comprimit ad expellendum noxia. Hic licet semper maius sit vt signum, vt causa tamen bonus esse poterit. Potest autem aduenire alui profluuio, vel a principio, vt in cholerico morbo, vel iam diuturno existente morbo. Vomitus in principio adueniens non semper soluit, cum per irritationem fiat, verum inueterato affectui accedens, eum soluit, tunc enim ex roborata facultate potius euenire solet, quæ humorem quempiam in ventriculo collectum, fluxus causam pellit, vel nixu retinendæ fluxionis, materiam per vomitum eijcit, illam eandem, quæ causa fluxus erat. Nec solum in diarrhæa, sed & dysenteria vomitus superueniens non est damnandus; si tamen cætera mitius habeant, alioquin reprehendendus. *1. adn.*

Quòd Medicus naturam imitando vomitum inducere debet in alui fluxu diuturno, vt reuellendo attrahat materiam. Verum quid dices Hippocr. affirmanti, vomitum habere vim non solum sistendi, sed etiam mouendi aluum? Dic, vomitum posse aluum mouere cum aluus sicca est, nōtamen cum fluit, vt hic intelligit, nec enim absurdum est contrarii effectus vnam esse causam diuerso modo dispositam. Vomitus aluum sistit siccando, inquit Hippocr. & præcipuè statim a cibo, quia euacuatus ventriculus, non facile dimittet quidquid habet, ideo siccantur intestina, at si post *2 adn. 2. de diata.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

cibum per aliquod tempus permittantur alimentum, & acribus, ac falsis, & dulcibus vtatur, vomitus aluum mouebit, idque propterea, quia fit commotio, & iam exatiatus ventriculus demittit in intestina: adde, ciborum qualitatem adiuuare dispositionem deijciendi.

APHORISMVS XVI. *Pleuritide, aut Peripneumonia, &c.*

Connexio. CVM de alui fluxu in antecedenti fit locutus, tanquam de principali morbo; nunc de eodem, vt symptomaticè superueniente, agit, duos magnos, & acutos morbos proponens.

Intẽtio Ratio sutent. Detento pulmonia, aut pleuritide diarrhæa superueniens, malum.

*V*t demonstret ad prædictionem malum signum in prædictis morbis, & præterea ostendat in ijs purgationem non esse admodum vtilem, cum ista euacuatio illis non sit legitima, quæ per aluum fit: ac proinde etiam doceat, in *ijs*, qui iam aliquo morbo diutius sunt affecti, improbandum esse alui fluxum.

Demonstratio. Diarrhæa superueniens detento pleuritide, aut peripneumonia, significat morbi magnitudinem, & debilitatem ægri: ergo malum. Consequens clarum est. Antecedens probatur: nam cum iam Iecur, & ventriculus consensu laborant, fit alui fluxio; at iste consensus magnitudinem morbi significat; adde debilitare ægrum: siquidem nox illa *detento*, seu *abito*, iam longo interuallo affectum hominem significat.

1. adn. Quòd pleuritis, & pulmonia solent expurgari per sputum: atque talis est in his morbis legitima euacuatio, quia fit peccantis materiæ, & per loca conferentia: at per aluum tales morbi non solent finiri, cùm difficile sit inuenire, qua via ex pectore materia ad aluum fluat. ideo fit vt rarò admodum tales morbi per aluum iudicentur; quod cum contingit, id non iam inueterato malo & debilitato ægro, sed potius robusto existente & post cōcoctionē accidere solet, transmissa scilicet materia, vel per cor adhepar, vel alia quapiam occulta via, per communem consensum, & transpirationem; hinc fit vt medicamentum purgans in pulmonia, vel pleuritide fit parui admodum momenti, præterquam cum dolor vergit ad hypocondrium in falsa pleuritide, in qua etiam Galenus sanguinis missionem præfert. A principio igitur si purgandi sunt pleuritici, id prius misso sanguine fieri debet; & non valido medicamento. Recitat Hippoc. historiam Scophi pleuritici, qui secunda die mortuus est, & cum purgatus esset à pharmaco, delirauit, cum prius esset mentis compos.

2. Adn. [margin note beside "nem; hinc fit..."]

APHORISMVS XVII. *Ophthalmia laborantem alui, &c.*

Connexio. ALui fluxum in pulmonia & pleuritide cum vituperasset in antecedenti Aphorismo; modò illum extollit in lippitudine.

Intẽtio Racio intẽt. Ophthalmia laborantem alui profluuio corripi, bonum.

Vt ostendat, quod mirabile cuipiam videbitur, fluxum alui adiumento esse lippitudini, & oculis malis; cùm pleuriticis, & pulmonijs sit impedimento, & tamen oculi distantiores partes sint ob aluo; quam venter; atque ita euacuationem non penes distantiam, sed per consensum metiendam magis; & præterea etiam, vt Medicus non solum ad prognosticum in morbis oculorum bonum ex diarrhæa signum habeat, sed etiam ad curationem illorum eum adhortetur.

Alui fluxus superueniens lippitudini & reuellit, & euacuat; ergo bonum.

Demonstratio. Antecedens probatur; quoniam materia, quæ sursum ad caput trahebatur, deorsum pellitur, & euacuatur. Consequens facile patet; quia ex tali euacuatione necesse est cessare morbum.

1. adn. Quòd licet oculi sint distantes ab aluo magis, quam pectus, tamen vtilior est deiectio in morbis oculorum, quàm pectoris: primùm ob rectitudinem, & viarum

mani-

manifestum progressum; secundò, quia tales morbi non sunt acuti, vt pectoris; ideo non sequuntur imbecillitatem, vt in illis, neque perinde stomachus illis consentire potest: adde, materiam, quæ ad caput attollitur & oculos, vt plurimum ex hepate ascendere, quæ facili negotio ad intestina per alui fluxum retrahitur.

Quòd per lippitudinem, seu ophthalmiam intelligit omnes oculorum læsiones, & præcipuè illas, quæ cum dolore sunt, & calidæ, seu tumorem habeant euidentem, seu ruborem, & pruritum, est enim lippitudo duplex, altera humida, altera sicca; de quarum vtraque vera est sententia. Sed oculis inflammatis præsentaneum remediũ videtur esse venæ sectio, quia sanguis peccans euacuatur. Dic vtrunque auxilium præstans esse. At Hipp. hic non iubet potius purgandum in lippitudine, quam secandam venam, sed scribit, si superueniat alui fluxus, solui lippitudinem: infra autem docebit, solui occulorum dolores, aut pharmaco, aut sectione venæ, aut fomento, aut potione vini. Est verò ophthalmia oculis, qualis toto corpori febris, quam ideo illi indicant, vt scrip sit Arist. *2. adn.*

APHORISMVS XVIII. Pertusa perfectè aut Vesica, &c.

QVam connexionem habeat hic Aphorismus cum superioribus non est facilè videre, nisi velis eius occasionem esse desumptam ex præcedenti libro, in quo de magnis vulneribus sermonem habuit. *Connexio.*

Vulnera vesicæ, cerebri, cordis septi transuersi, tenuis, intestini, ventriculi, iecoris, lethalia sunt. *Intẽtio*

Vt ex partium præstantia magnitudinem vulneris ostendat, & sententiam ad prognosticum afferat insignem per vulnera prædictarum partium. *Ratio intent.*

Vulnera, quæ difficilem consolidationem habent maxima symptomata afferunt, & operationes vitæ necessarias impediunt, sunt lethalia: sed talia sunt prædicta vulnera: ergo sunt lethalia. *Demonstratio.*

Maior de se nota est. Minor probatur: nam omnes istæ partes, aut principes sunt, aut muneri vitæ necessariò destinatæ, vesica, intestina, septum, ventriculus, præterea difficilis sunt sanationis, & consolidationis. Cor ob præstantiam nullum vulnus ferre potest: Iecur præter præstantiam ob magnas sanguinis effusiones interficere solet: septi vulnera ad inflammationem aptissima sunt, & difficilis consolidationis, ob motum & neruosam substantiam.

Quòd vlcera prædictarum partium, vel sunt magna & penetrantia, vel parua, & superficialia, si magna fuerint, mortalia iudicat *H*ippocr. non tamen si parua: quamuis etiam parua sint grauissima. Rursus lethale hic non necessariam mortem significat: siquidem aliquando quasi ad miraculum sanata sunt magna prædictarum partium vulnera, vt cerebri, iecoris, quamuis cordis vulnerum sit impossibilis curatio. Recitat tamen Beneuenius sanatum iuuenem ex vulnere tunicæ ipsius cordis. Cæterum licet etiam ex his partibus vulneratis ad alias transcendere: vulnera enim thoracis, pulmonis, spinæ, renum, etiam lethalia sunt, sicut & quæ circa magnas venas, & arterias inflicta sunt. *1. adn.*

Quòd omnia magna vulnera periculosa sunt, seu magna sint propria essentia, seu ob partis præstantiam, seu quia praua sunt, & mali moris; Item in quibus non apparet tumor. Vulnera quoque parua in quibusdam partibus deteriora sunt magnis, vt in neruos, in quibus transpirare non possunt, & expurgari facilè partes læsę. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XIX. Præfectum os, aut cartilago, &c.

Connexio. CVM in antecedentibus de partibus egisset, quæ vulneratæ mortem afferunt; nunc de illis agit quæ dissectæ coalescere nequeunt.

Intētio Os, cartilago, neruus, genæ pars tenuior, præputium nec augetur, nec coalescit.

Ratio intent. Vt ostendat quæ partes corporis nostri ad coalitum sint difficiles; & proinde cùm perdantur, non recuperentur, nec cum secantur coalescant; quæ vna erat ex causis periculi in vulneribus prædictis.

Demonstratio Partes prædictæ duræ sunt, & difficilis elaborationis: ergo, neque augentur, neque coalescunt.

Antecedens per se patet. Consequens probatur, quia durities impedimento est ad vnionem, cùm vnio per mixtionem fiat; & mixtio non fit nisi molliorum corporum, & proinde longum tempus requirant ad suam elaborationem vnde sequitur, vt prius quam ex sanguine os generari possit, generetur caro, aut callus.

1. adn. Quòd partes præcisæ dupliciter recuperantur; aut per coalitum, aut regenerationem partis amissæ. Rursus coalitus, vel est iuxta primam intentionem, cùm partes vniuntur nullo interposito medio, sicut plumbum liquefactum, & cera iterum in suam substantiam transeunt: Aut fit iuxta secundam intentionem, cùm interposito quodam corpore fit glutinatio. Hipp. negat prædictas partes posse regigni iuxta primam intentionem, non tamen iuxta secundam; quia os mediante callo vnitur, & cutis cicatrice.

2. adn. Quòd Hipp. has nominans, voluit intelligere omnes partes solidas non agglutinari primo modo, vt sunt os, ligamenta, cartilagines, membranæ, quas neruorũ nominē comprehendit: item intestina & cutis, quas sub præputio, & buccis conplectitur: ita etiam, & venas, & arterias intelligere oportet: Attamen non in omni corpore, & ætate æqualis coalescendi ratio est, quia in pueris ob mollitiem etiam ossa coalescunt iuxta primam intentionem. Recitat Hippoc. intestinum in puerulo Deni per vmbilicum pedens, & corrosum agglutinatum fuisse. Cæterum causæ cur dificilis sit coalitus, est durities partis, nobilitas, motus, tenuitas, & ætas adulta.

APHORISMVS XX. Si in ventrem sanguis præter naturam, &c.

Connexio. CVm de vlneribus partium principalium, & solidarum, ex quibus sanguis effundi solet, in præcedentibus tractasset, modò sententiam affert valdè vtile ad effusionem ipsius sanguinis pertinentem.

Intētio Si sanguis præter naturam in ventrem effusus fuerit, suppuratur.

Ratio intēt. Vt ostendat in vulneribus, & venarum rupturis, ac reserationibus magnopere debere medicum esse sollicitum de sanguine educendo, cùm in ventre aliquo colligitur: & proinde sanguinem extrauenatum in partibus externis resoluendum, aut in suppurationem trahendum.

Demonstratio. Sanguis in cauitatem non naturalem effusus, motu destituitur, & grumescit: ergo suppuratur. Antecedens probatur: quia sanguis extra sua loca, quiescit & non ventilatur & amittens suum naturalem calorem grumescit.

Consequens deducitur; quia sanguis non ventilatus, & sine calore proprio facilè putredinem acquirit, quod est suppurari.

1. adn. Quòd venter hic significat omnem corporis cauitatem seu magna sit, seu mediocris, seu minima. Suppurari autem idem est, quod putrescere. Præter naturam verò sanguis effunditur, quoties extra sua loca vadit, Sed sanguinis loca sunt hepar, cor, venæ, arteriæ, & quædam partes in cerebro: in vtero etiam cum mulier fœtum gerit.

rit. Vbi igitur sanguis his locis excidit, seu ruptura, seu erosione, seu per apertionem seu resudationem, putresieri solet, maximè autem cum in thoracem, vel abdomen diffunditur.

Quod *suppurari* hic intelligere oportet, non solum mutationem in pus, sed quamcunque aliam malam qualitatem, vt cum grumescit, vel nigrescit, aut alio quouis modo afficitur. Solet enim sanguis grumescere in vtero, in ventriculo aliisque cauitatibus, & veneni naturam acquirens sæuissima symptomata inducere. Cæterũ sanguis extra venas effusus vel in aliquam cauitatem magnam effluit, vel in parua, vt in suggilatis, & contusionibus, vel in spacia parua musculorum, quo modo in inflammatione contingit: nam sanguis cum in venis consistere nequit minoribus, ad spacia transit vacua, & inflammatio exoritur. At dices: sanguis non fit pus semper in inflammatione, cùm tamen sit extrauenatus. Dic illud *corrumpere* non significare puris solum generationem, sed quamuis malam qualitatem quam acquirit sanguis in inflammatione. Vnde Hip. scripsit, corrumpi sanguinem in fluxionibus, non potentibus permeare spiritibus, & ex statione, ac obstructione. Cum itaque sanguis est extrauenatus, corrumpi solet; curamque medicus habere debet, ne in vulneribus colligatur in aliquo ventre, & inde fiat pus, aut grumus, & si iam effusus fuerit, extrahatur, & grumi dissoluatur. *2. adn.* *2. Epid*

APHORISMVS XXI Insanis si varices, vel hæmorrhoides, &c.

CVM de sanguinis effusione, in antecedenti determinasset, in hoc Aphorismo de ipso sanguine cum ad partes inferiores abscedit, verba facit. *Conne-xio.*
Insanis si varices, vel hæmorrhoides superueniant, insaniæ fit solutio. *Intẽtio*

Vt in insanientibus sententiam ad prædictionem in bonum scribat, & proinde varices, & hæmorrhoides magnam pariter vim habere ad diuturnos morbos soluendos, & maximè insaniam, propterea per hunc morbum debere medicum ad inferna loca sanguinem trahere, & hirundines ano applicare, venas cruris secando. *Ratio intent.*

Varices aut hæmorrhoides insaniæ superuenientes, causam morbi, aut euacuant, aut reuellunt; ergo illum soluent. Consequens clarum est. Antecedens probatur: nam hæmorrhoides per effluxionem, uarices per decubitum abscessum facientes iudicant morbum. Causam autem morbi educunt: quia melancholicus sanguis per hæc expurgari solent qui insaniæ causa est. *Demonstratio*

Quòd varices venæ sunt tumentes, ex crassiori, nigriorique sanguine fiunt autem, vel in partibus internis corporis, & præcipuè in pulmone, vnde tabem fieri scripsit Hipp. vel in partibus externis, & maximè in genis, mammis, ventre inguine, scroto, tum verò frequenter in cruribus: de quibus potissimum intelligit Hip. quia abscessus, quo magis ad partes infernas vergunt, eò meliores sunt iudicatu. Cæterum venæ sanguine tumentes, quæ varices faciunt in cruribus, & proplitibus, quædam sunt, quę manifestè sese ostendunt & ad externa magis vergunt; aliæ intus magis conditæ sunt. Soluunt itaque tales apparentes insaniam, seu per insaniam phrenitin intelligas, seu maniam, quæ ex assato sanguine fit sine febre, morbum ferè incurabilem. Sed & melancholiam omnis generis supra 17. Aphoris. sicut ex hæmorrhoidibus solui dixit, ita & à varicibus; omnis denique morbus, qui ex melancholico, & crasso succo originem habet, ambobus modis soluitur. *1. adn.*

Quòd, sicuti antiquas hæmorrhoides non oportet siccare, quin vna seruetur, ob periculum aquæ intercutis, vel tabis, vt supradictum est; sic neque diuturnas varices curare oportet, neque vlcera diuturna, quibus varix subministrat alimenta. Erat rusticus quadraginta annorum satis robustus, hic vlcus habebat antiquum, & erysipelaceum, supra quod, ad coxam, erat ingens varix, tumens: quando autem vlcus sanari non poterat, nisi sanaretur varix manus admota est varici, & factum cauterium *2. adn.*

ad

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ad genu alterum, vt eò materia verteretur. Sed audi quid sequutum. Post tres dies in famem caninam incidit, (melancholia, vt reor, quæ ad varicem vertebatur, sursum delata) inde in febrem acutam, postquam insania correptus mortuus est quatuordecim dierum spatio. Atque ita satis palam est, materiam varicis ad superna conuersam, insaniam procreare vnde mirum non est, si, cùm insaniæ varices, vel hæmorrhoides superueniunt, ipsa soluatur.

APHORISMVS XXII. *Ruptiones quæ ex dorso, &c.*

Connexio. CVM de sanguine extrauenato dixisset antea, putrefactionem expectandam esse; & illa effusi potissimum ex ruptione fiat; occasionem arripiens de ruptione sermonem instituit, & sententiam profert ad medendum valde vtilem.

Intent. Ruptiones, quæ ex dorso ad cubitum descendunt, venæ sectio soluit.

Ratio Intētionis. Vt demonstret magnum remedium in rupturis esse venæ sectionem, proinde locum doceat, quo maximè rupturæ fieri consueuerunt, dorsum scilicet & pectus; atque eo ducendum sanguinem quò maximè vergit.

Demonstratio. Venæ sectio ruptionibus dorsi ad cubitum vergentibus inflammationes prohibet, & dolorem sedat; ergo soluet illas. Antecedens probatur: siquidem sanguis eductus plenitudinem remouet, ex qua & dolor, & inflammatio fieri solet. Consequens deducitur; quoniam prohibita inflammatione, & dolore facilè ruptura soluitur.

1. adn. Quòd ruptio omnis dummodo magna sit, venæ sectionem expostulat, maximè verò quæ ad dorsum, & pectus fit: Itaque in dorso cum fit ruptura & dolor, distenditur ad cubitum, brachium, & mammam, sanè mittere oportet sanguinem ex eodem brachio, nec solum in ruptura dorsi, sed in omni dolore, qui ex eo distenditur ad cubitum, & brachium sanguis mittendus est ex eodem brachio, quia quò natura vergit, eò ducere conuenit. Non tamen vult Hippo. quòd si ruptura, aut inflammatio sit in cubito, ex eo sanguinem mittamus, quia traheremus ad locum inflammatum; sed dicit ex cubito mittendum cum dolor ex dorso ad cubitum se extendit, significans plenitudinem eò tendere: nam brachium dextrum licèt mathematicè opponatur sinistro, non tamen medicè opponitur; ideo eodem latere semper in plenitudine mittendum esse sanguinem scripsit *Hipp* cum reuulsio, & vacuatio per eum locum citissima sit, & facilè fiat.

2. adn. Quod per dorsi ruptiones intelligit non solum percussiones, rupturas, & contusiones, quæ sunt ad dorsum; sed ad scapulas pectus, spinam: idem est iudicium de doloribus qui dum distenduntur ad cubitum, magnitudo affectus indicatur, & consequenter venæ sectio. Verum quemadmodum in ruptionibus, doloribus inflammationibus, quæ ad cubitum descendunt, sectio venæ cubiti facienda; ita in rupturis interni ventris, quæ ad crus descendunt, vena secanda est ex eodem crure, & soluetur affectus: nam sicut affectus supra septum transuersum sectionem venæ indicant ex brachij; ita quæ infra sunt, ex cruribus.

APHORISMVS XXIII. *Si metus atque mæstitia, &c.*

Connexio. CVm supra dixisset, hæmmorrhoides curare melancoliam, & insaniam, nunc de melancolicis verba facit, & ad dignotionem morbi sententia scribit valde vtilem.

Intētio Si metus, atque mæstitia longo tempore perseuerent, melancolicum est signum.

Ratio Intent. Vt demonstret per signum pathognomonicum, qua ratione cognoscantur melancholici; vnde constet non cunctandum esse medico, sed curationem faciendam, ante quam malum inueterascat, & rebelle fiat.

Metus,

Metus, & mæstitia longo tempore perseuerantes, intemperiem cerebri significant ex nigro humore: ergo affectus sunt melancholici. Antecedens probatur: quia cum diu durant timor, & mæror; iam non ex aliqua manifesta causa, sed ex interna ortum habere certum est. Consequens facilè deducitur: quia humor niger melancholia est, & intemperies ab ea impressa in cerebro melancholia dicitur. Demonstratio.

Quòd melancholia duplex est: quædam in qua cum inertia delirant homines; alia, quæ cum ferocitate est, & dicitur insania: Hippoc. de prima loquitur, non de secunda: quia prima semper habet annexam mæstitiam, atque timorem, non tamen secunda, licèt a principio etiam illa incipiat cum timore: verum prima fit ex melancholia naturali plus satis abundante; secunda ex assata flaua bile, vel sanguine. Sed dices, aliquis timens inimicum per longus tempus habebit metum, & mæstitiam, & tamen non erit melancholicus. Propter hoc addunt nonnulli subintelligendum esse sine causa manifesta; vel sic intelligendam sententiam, vt quocunque modo metus, & mæstitia durent esse melancholica; Si enim à causa manifesta fiant, erit tunc causa faciens melancholiam; si verò sine illa, vt signum ostendens melancholiam. 1. adn.

Quòd Galenus putat mæstitiam, & terrorem proficisci à melancholico humore, ob illius nigredinem, ita vt sicuti in tenebris horremus, sic humor ille quasi mentem obtenebret, & horrorem, atque mæstitiam inducat; vnde sicuti in externo, ita in interno sensu accidere vult. Contrà tamen Auerroes scribit, fieri non posse, vt sensus internus percipiat ea ratione, qua externus; nam sicuti cæcus non magis afficitur luce, quam tenebris, ita neque interior sensus, quare potius ad temperiem humoris refert. Verum vtroque modo dici potest: nam licèt internus non videat, tamen similitudinem externi afficitur: quia anima non operatur, nisi mediante spiritu; qui cum clarus est, lætatur; cùm vero obscurus, tristatur, & timet. 2. adn.

Quòd metus, & tristitia non ita perpetuo comitatur melancholicos, quin aliquando non prorumpant in effusum gaudium. Exemplum habes in Parmenisco, qui, cum prius tristis esset, & emori cuperet, aliquando rursus lætabatur causa est, quia cum non semper humor ille teter, neque æqualiter effumet, & agat, vbicunque intermittat, tanta homini exoritur lætitia ex amissa mæstitia, & terrore, vt in profundum gaudium erumpat: Adde, aliquando sanguinis vapores, qui risus & lætitiæ causa sunt, mitigare melancholicos, & inducere risum, & lætitiam. Plurimo tamen tempore, & metu, & mæstitia afficiuntur, & silent ac vigilant melancholici: adde obstructionibus, & flatibus, ac ructibus laborare. 3. adn.

APHORISMVS XXIV. *Si quod gracile intestinum perfectum sit, &c.*

CVM hic Aphorismus decimo octauo, & decimo nono satis sit explicatus, non est cur nunc tempus conteramus in eo rursus explicando. 1. adn.

Sunt autem tenuia intestina duodenum, ieunum, & ileon, quæ & neruosa valde, & magnis venis plena & bilis receptacula sunt. ideo omnes eorum affectiones grauiores sunt, quam crassorum, & citissimè inflammantur; ac proinde difficilis sunt consolidationis, vbi dissecta fuerint, & impossibilis, si per transuersum secta fuerint. Nihil tamen prohibet, si vlcerentur, rursus coalescere; & maximè in pueris, sicuti contingit puerulo Pini 7. Epid. Hipp. authore. Ceterum intestina crassa sunt, cæcum, colon, & rectum, quæ coalescere non est impossibile, & quorum affectiones sunt minus periculosæ.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXV. *Eryſipelas foris intrò conuerti, &c.*

Connexio. QVa ratione hic Aphoriſmus, cum ſuperioribus annecti poſſit non facile eſt videre, niſi dicas eriſypelas genus eſſe abſceſſus, ſicuti hæmorrhois, & varix: qua affinitate factum eſt, vt de eryſipelate nunc ſermonem inſtituat.

Intentio Duæ proponuntur concluſiones contrariæ, quarum altera malum dicit, conuerti eriſypelas intus; altera vero bonum, ſi extra vertatur. Ideo in duas partes ſecari poteſt ſententia.

Ratio intent. Vt demonſtret vno eryſipelatis exemplo, omnem morbum, intus ſi vergat, malum, extra verò bonum; & præterea cautum faciat medicum ne motum naturæ impediat, ſeu reprimendo, ſeu etiam intus trahendo, vel purgatione, vel ſectione venæ, & præcipuè cum malum propè viſcera conſiſtit.

Demonstratio. Vergens abſceſſus ad internas partes nobiliores petit, ergo malum. Antecedens patet, ſiquidem internæ partes externis ſunt nobiliores. Conſequens manifeſtè ſequitur. At oppoſita concluſio intus foras vergere eryſipelas bonum eſſe: ex prima tanquam à contrario deducitur.

1. adn. Quòd vno eryſipelatis exemplo voluit intelligere omnem abſceſſum melius eſſe ſi vergat ad externa, quam è contra; cuius enim deſtinata eſt a natura ad omne genus excrementi ſuſcipiendum quare non rarò tranſmittit ad illam materiam, ſeu tumores, ſeu puſtulas, ſeu vlcera, ſeu quippiam aliud morbos iudicari efficiens. Videmus è contrà, vbi diſparuerint hæc, maxima conſequi mala, & tetanos, & conuulſiones pleuritides, & pulmonias, & ſuffocationes, diſparentibus ſcilicet tumoribus in vulneribus aut poſt aures, vel ad pectus rubores in anginis. At dices, ſi materia intus vergat ad aluum, nonne melius eſt, quam ſi ad cutim vergat; Dic rarò id fieri ſolere, quinimò, & quando fit; licèt melior ſit euacuatio, quæ fit per fluxum, quam per abſceſſum, tutior tamen eſt, cum natura ſemel ad cutim tranſmittit, in eo permanere motu, quàm ad interna vergere, cum id per magnas fiat anguſtias.

5. aph.

2. adn. Quòd ea, quæ extra ſunt dupliciter poſſunt intus vergere; vel facta concoctione, & in die critico, aut per cruditates & extra criticum diem. Si primo modo eryſipelas euaneſcat, aut quicumque externus abſceſſus, tunc non eſt abſurdum: ſed bonũ intus verti materiam: At ſecundo modo ſemper malum. Cæterum docet Hipp. ne in motu naturæ remedijs vtamur, quibus intus vergat: imò neceſſe eſt tunc attrahere, ne diſpareat, quod maximè in parotidibus faciendum eſt & in exanthematibus attrahendo, & cucurbitulis, & fomentis. Peculiariter autem parotides igne ſecare oportet, & procurare hac ratione, ne diſpareant, intus reuocata materia. Vbi tamen cum abſceſſu cutaneo per malignos morbos materia abundat, non prohibet ſanguinem mittere, vel purgare, quia minorata materia non ſolum non recurret abſceſſus, ſed roborata natura ſecurius, & melius tranſmittet ad cutim.

3. adn. Quòd hic Aphoriſmus differt ab eo, in quo ſcripſit, dolores ventris, ſublimes leuiores, quia ibi comparationem fecit ad duos morbos; hic verò de vno, & eodem loquitur, intus, vel extra vergente. Adde ibi non ſolum corporis profundum intelligere, vt hic, ſed & longitudinem. Cæterum aliquando natura mouet eodem tempore ad diuerſas partes contrarias, vrinas, deiectiones, nec tamen vnus motus alterum impedit, vt ſcripſit in Epid. aliquando iudicari morbum per iſta omnia, licet rarò contingat, & in morbis difficilis iudicij. Maximè autem vera eſt iſta ſententia de eryſipelate, & tumoribus qui ſunt prope viſcera: vnde etiam medicus cauere magnopere debet, ne ad eas partes trahat. Cum verò in alijs omnibus affectionibus malum ſit, intus vergere abſceſſum, peſſimum id cenſendum eſt in malignis, & venenoſis febribus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXVI. *Quibus in febribus ardentibus, &c.*

CVM de motu vel naturali ad extra, vel morbosa ad intra erysipelatis exemplo sit locutus in antecedenti Aphorismo; modò de tremore verba facit, qui motus quidem est non naturalis. *Connexio.*

Tremores in febribus ardentibus soluuntur delirio. *Intentio*

Vt demonstret duo ista symptomata magnam affinitatem habere inter se, quamobrem ex vno alterum ipsorum medicus prædicere possit; ac proinde ne decipiatur medicus per illum Aphorismum, quo rigorem febrem ardentem soluere scripsit: nec enim tremor rigor est, neque soluit febrem, imò maioris mali, delirij inquam, nuntius est. *Ratio intent.*

Delirium succedens tremori in ardenti febre, aliò ex neruis materiam deducit ergo tremorem soluit. *Demonstratio*

Antecedens probatur, quia delirium post tremorem concitatum, materiam ex neruis ad venas, & arterias, nec non ad cerebri ventriculos deducit.

Consequens facilè sequitur: siquidem tremor ex vaporibus radicem neruorum pungentibus fit: ex quo loco translati ad ventriculos soluunt tremorem.

Quòd tremor fit in senibus, & in his, qui magna pondera sustinent, & in morituris ex debilitate facultatis: in rigore etiam fit, sed cum valida virtute. Aliquando tamen ex materia fit acri, seu vapore neruos pungente, qui cum sit adhuc robusta virtute, malignitas morbi significatur, & motus materiæ ad caput: vnde etiam delirium expectare licet, à neruis ad cerebrum intus versa materia, vel ardentiore facta & inflammante; vnde facultas, ob delirium, etiam causa præsente, non tremit amplius. *1. adu.*

Quod Galenus expugnat hanc sententiam: siquidem non solet Hippocr. dicere, maiorem morbum, qualis est delirium, soluere morbum minorem, scilicet tremorem. Quamobrem aliqui legunt; Post tremorem in ardenti febre incidere delirium. Alii legunt: Non tremores solui delirio, sed timores, quia audax fit homo in delirio. At verò licet tremor in se minus malum sit, quam delirium, tamen horrendus est, & proptera maior apparet: eam ob rationem etiam dicere potest Hippoc. delirium soluere tremorem. *2. adu.*

Quod delirium, conuulsio, & tremor maximè sunt affines: ideoque phrenitin antecedere, & subsequi solet tremor: Et tremor sequens phrenitim valdè malus est; vnde Hipp. scribit, phreniticas vehementes affectiones tremulas detinere. Cæterum conuulsio quoque, cum delirio, & tremore adeo affinis est, vt rarò sine his accidat, vel præsens, vel subsequens. Sunt enim omnia ista sua symptomata ad cerebrum pertinentia, & neruos. Nam tremor fit, cum malus vapor pungit radicem neruorum: at si ibi firmetur, facit conuulsionem: delirium autem cum ad ventriculos cerebri vergit. At dices, si phrenitici tremuli sunt, ex Hippocrat. aut in tremorem desinunt, ergo delirium non soluit tremorem. Dic non prohibere esse delirium cum tremore debili, cum forti non item, &c. *3. adu.*

APHORISMVS XXVII. *Quicumque Empyi, & hydropici, &c.*

CVM supra Hipp. de euacuationibus, quæ à natura fiunt, dixisset: nunc de illis, quas ars molitur, sermonem facit, & in exemplum adducit duos grauissimos morbos, & valde difficilis sanationis, suppurationem, & hydropem. *Connexio.*

Vstis aut sectis, suppuratis aut hydropicis, si materia tota educatur, mors sequi solet. *Intentio*

Vt non

Ratio intent. Vt non solum vtile præceptum in educendo pure, & aqua, sed etiam in omni alia abscessus magni sectione scribat, & præcipiat non esse saniem & totam materiam educendam, sed paulatim & ex interuallis.

Si Hydropico, aut suppurato tota materia educatur, magna fit spiritus dissolutio: ergo mors sequetur.

Demonstratio. Antecedens probatur; quia per illam apertionem, seu sectionem, cum pure & aqua, adapertis venarum oribus, effunditur spiritus copia, quæ in debili corpore, quale ast suppurati, & hydropici, facilè mortem afferre potest: Adde, aeris frigiditatem repentè in calidum locũ penetrantem, adiuuare malum, vnde repentina mors sequitur.

1. adn. Quòd cum sectio, & vstio sint remedia extrema in medicina, medicus debet prius experiri alia medicamenta, & si morbus non cedat, tunc ad illa venire. Cæterum apud antiquos illos medicos sectionis, & vstionis in suppuratis & hydropicis magni, & frequentissimi vsus erant. At nunc, seu ignorantia medicorum, seu ægrorum timiditate, cum ista non fiant, non mirum si tot moriantur. Est autem ignis vtilior, præcipuè vbi magna sunt vasa, & timor est effusionis sanguinis. Præcepit tamen magis vrendos esse suppuratos, secandos verò hydropicos. Cum verò inustio duplex sit, & quæ per sectionem fit ferro ignito penetrante, & quæ non penetrat crustas solum inducendo? Hippoc. de prima loquitur; quia per secundam vstionem vnica vice pus totum effluere non potest. *6. Epi. sect. 7.*

2. adn. Quòd Empyicos intelligit illos, qui pus habent in thorace, quòd dupliciter contingit: primò, cum est in vomica: secundò cum rumpitur. Crustificæ vstiones non penetrantes, fieri debent etiam cum pus fit in vomicà: & penetrans vstio vel sectio, non nisi cum eruptio facta est, & cum plenum est pectus pure, neque spes est vt per superiora expurgari possit: neque hoc faciendum cum iam debilis est æger, sed cum adhuc validus est, & viribus constans: alioquin in cassum laboraret. Hipp non vltra decimum quintum à ruptione diem secat. Cæterum ob timiditatem ægrorum, studiosius hæc peragenda sunt, & in emplastris, quæ ad leuandum dolorem, & ad suppurandum, aut exsiccandum adhibemus, causticum admiscendum est, seu ad crustas inducendas, vt inde pus emanet, seu ad penetrantem vstionem; & sic facere cum ægri vtilitate. Hippocrat. duos suppuratos adducit Cyrenum, & Hecatonem in omilo, qui inusti sunt, sed tardiùs quam conueniebat, & sanati sunt; licèt ambo paulo post ex recidiua sint mortui, tum quia non in tempore vsti sunt, tum ob malam victus rationem. Pus autem paulatim educi debet, ne mors ex magna euacuatione sequatur.

3. adn. Quòd in hydropicis adhibere oportet ea, quæ purgant aquam, & siccant, tum labores, tum victum exsiccantem, & potus abstinentiam. Quòd si malum non cedat, inurere oportet ventrem inferiorem circa vmbilicum, vt per ipsum aqua defluat. Quod si adhuc non cedat malum, tunc secare oportet, aut iuxta vmbilicum, aut iuxta lumbos, & aquam non semel educere, sed paulatim & frequenter; maximè verò pueri sectionem istam admittunt. Cæterum exemplo puris & aquæ hydropicorum, docet in reliquis magnis abscessibus & tumoribus, non esse totam materiam vna educendam vice, quia periculum repentinæ mortis impendet; quod etiam in reliquis naturalibus deiectionibus, seu alui, seu vrinæ, & multò magis sanguinis, experientia comprobatur.

APHORISMVS XXVIII. Eunuchi podagra non laborant, neque, &c.

Connexio. CVM suprà de hæmorrhoidibus loquens multa mala tollere dixisset, melãcholiã, insaniã, nephritin; nunc de sexu ostendit, quantum faciat ad podagram, & caluitiem.

Eunu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Eunuchi podagra non laborant, neque calui fiunt. Intentio

Vt ostendat potissimam causam podagræ esse venerem; ac perinde quàm maximè fugiendam ijs, qui huic malo sunt obnoxij: & præterea quantum consentiant partes genitales cum capite, & coitum potissimam causam caluitiei. Ratio intent.

Coitus tum podagræ, tum caluitiei præcipua causa est: ergo eunuchi neque podagra laborant, neq; calui fiunt. Antecedens probatur: siquidem cum podagræ causa sint cruditas, & articulorum imbecillitas, viarum latitudo; & flatus impellens, omnia ista per venerem maximè fieri solent, At caluitei causa, seu siccitas sit superflua, seu calidi innati inopia, & frigiditas, seu salsa pituita adurens, manifestum est, coitum ista efficiendi magnam habere facultatem. Consequens facile sequitur; eunuchi enim dicuntur qui non coeunt. Demonstratio.

Quòd coitus omnium ferè morborum est origo. Nam cruditates excitat, quia calidum innatum debilitat, & vino dedita valde est Venus, ob debilitatem, quod tamen concoquere nequit; debilitat etiam præcipuas partes omnes, & maximè articulos, atque fluxiones mouet. Cum verò eunuchi vel à natura esse possint, vel ex arte, & morbo; Hipp. de illis intelligit, qui à natura tales sunt, & impotentiam coeundi habent, seu quia careant pudendis, seu quia obviarum angustiam nullo modo ad coitum concitari possunt. Nam eunuchos, qui prius venere vsi fuere, nihil prohibet laborare podagra, sicut illos, quibus erigitur penis, etiamsi semen non emittant, quia concitatio fit & commotio, vnde etiam podagra laborare possunt. Intelligit quoque podagram, non illam quæ hæreditaria est, sed quæ accidit ex morbo, quia nil prohibet eunuchum podagra laborare, si à parentibus morbum illum contraxerit. In summa eunuchi, aut non laborant podagra, aut raro admodum, ob inordinatam viuendi rationem, & intemperantiam. 1. add.

Quod podagra pessimus est morbus, qui ad pedum articulos pertinet maximè verò ad digitos pedum magnos: cuius origo, sicuti & omnis articularis morbi, ab Hipp. in hunc modum explicatur; *mucus omnibus à natura est; & cum hic fuerit purus, articuli sani sunt, & benè moueri possunt; labor autem & dolor fit, vbi à carnibus humiditas fluxerit morbosa, quæ, quia lubrica non est, articulum stabilem facit, & non capiente ipsum articulo, eleuat neruos, quibus articulos colligatur.* 2. add.

Quòd caluities magnam habet cum genitalibus colligantiam, adeo vt coeuntibus fiat; non coeuntibus autem, vt eunuchis, nequaquam. Eius vero causam ex mordaci humore pendere & sicco, ostendunt varices: siquidem quibus ille fiunt, caluities non aduenit, vt paulò infra scribet: vnde atram bilem ad caluitium facere, magnum est signum. Sed dices, cum refert ad salsum humorem alibi, cum hic ad atram referat? Dic, atram bilem & salsam pituitam ob acredinem, & caloris abundantiam fieri, ideo ad vtramque posse referri eundem affectum. 3. add.

APHORISMVS XXIX. Mulier podagra non laborat, &c.

CVM in antecedenti docuisset, eunuchos non laborare podagra, nunc in eãdem sententiam adducit mulieres. Connexio.

Mulier non laborat podagra, nisi menstrua defecerint.

Vt demonstret hoc vno exemplo mensium purgationem mulieres in sanitate seruare; ac proinde morborum ferè omnium mulierum causam ad menses deducendam. Quare, cùm podagra laborat mulier statim & prædicere mensium defectionem nobis liceat, & ad curationem illorum veniendum sit. Ratio intent.

Materia podagram inducens mulieri rectè habenti secundum menses vacuatur: ergo non laborabit podagra, nisi deficiant menses. Demonstratio.

Antecedens est manifestum; siquidem sanguis, & humor, qui ad articulos fluit

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ad vterum vertitur. Consequens facilè sequitur: quia si corripitur podagra, signum est menses non rectè cursum suum tenere.

Quòd Galenus notat mulieribus podagras, quibus tamen menses non defecerunt, ob victus intemperantiam euenire: Adde, potuisse tali morbo labore hæreditario.
1. adn. Verum hæc non tollunt veritatem Aphorismi: nam omissa Galeni excusatione de intemperantia nostri temporis, cùm & apud antiquos intemperies viguerit, dicendum. *Deficere menstrua*, hic intelligere oportere non solum cum absolutè, & in totum deficiunt, sed cum non seruant omnes notas boni effluxus: nam impossibile videtur factu (si mulier secundum naturam rectè purgatur,) vt podagra laboret. Si verò hæreditarium habet morbum, habebit etiam hæreditarium peccatum in mensibus.

Quod podagræ nomine rectè etiam intelligere possumus omnes articulares morbos;
2. adn. & non solum hos, sed etiam reliquos omnes, qui ferè fiant in muliere rectè menstruis non purgata. Cæterùm podagræ mentionem facit, vt notissimi ac difficillimi morbi; cuius causam licèt antiqui putent posse esse omnes humores. Fernelius tamen arbitratur semper esse pituitam quæ ex cerebro defluat, & extra caluariam per cutim descendat ad articulos; & inde ob dolorem efficiat inflammationem, vnde rubedo suffundatur cuti, confluente sanguine; verum hæc alio sunt examinanda loco.

APHORISMVS XXX. *Puer podagra non laborat, &c.*

Connexio. CVM in antecedẽtibus à sexu desumpsisset signum de podagra scribens, eũ morbum, neque hominibus eunuchis, neque mulieribus, cum menstrua rectè eunt, superuenire; nunc rationem sumit ab ætate in eandem intentionem.

Puer Podagra non laborat ante Veneris vsum.

Intẽtio Vt non solum eunuchorum exemplo, sed & puerorum demonstret potissimam
Ratio intẽt. podagræ causam. Venerem esse: & præterea ætatem illam vsque ad Venerem esse ab hoc morbo immunem; sicuti enim vnaquæque ætas suos peculiares habet morbos; ita etiam fit, vt quibusdam non corripiatur.

Pueris ante veneris vsum causæ podagræ non adsunt: ergo ante illud tempus non
Demonstratio. corripiuntur podagra. Consequens manifeste sequitur. Antecedens probatur: nam venæ illis sunt angustæ, per quas ad podagram fluit materia: deest etiam calor fundens, & fluxiones concitans, qui ex venere concitatur.

Quòd multæ sunt causæ, cur in pueris podagra non fiat: prima, quia venere non
1. adn. vtuntur, vnde magna illius morbi pendet causa; secunda, quia crapula, seu vinositas illis familiaris non est, sicuti venereis: tertia, quoniam corpus habent facillimæ transpirationis, & per cutim excrementa illi effluunt quàm maximè. Sed dices; Monachi aliqui, qui Venere vsi non sunt, & casti viuere consueuerunt, podagra laborant; ergo ante veneris vsum podagra veniet. Dic, non solum pendere ex veneris vsu podagram, sed ex ætate, adeo vt non sit satis non vti venere, vt immunis quispiam sit à podagra, sed vt sit puer. At dices rursus; a pituita multa aliquando laborare articulorum doloribus videntur pueri, ante venerem. Respondet Cardanus, Hipp de podagra intelligere, quæ per circuitum corripit, non de articulari morbo omni, quamuis etiam talis rarò consequatur in pueris.

Quòd Hipp. secundo prædictionum, euentum in podagra, in hunc modum expli-
2. adn. cauit, sanari non posse senes ex hoc morbo, nec eos, qui ærumnose viuunt, & siccam habent aluum, neque illos, qui in articulis iam callos tophaceos concretos habent, nisi natura, vel alui fluxu, aut per abscessum aliquem ad infernam morbum finiat. At si sit iuuenis, nec induratos articulos iam habeat, & aluum humidã nactus, & obediens sit, ac laboris amans, hic, si medicum doctum inueniat, sanus fieri poterit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

terit;hæc ille; per quæ morbi contumacia facilè explicatur, siquidem etiam sanabilis cùm est, tot requirat conditiones.

Quòd fundamentum curationis podagræ est in vitanda cruditate,ebrietate, & fugiendo otio. Quidam podagram sic curabat; Leuiter cibatos, ne deficerent, in balneum ducebat exerto capite, fomentoque ex sero lactis exatissime expurgato (quo abrotanum, absynthium, chamomelon, pulegium, rosæ, rosmarinus, fœni semen, ruta, sampsuchus, fœnum græcum incocta erant) vtebantur,excitas eo sudorem ad lypothimiam vsque, cucurbitulisque in cubitis iuxta carpos, & talos prope locum affectum affixis, sanguinem quo vsque poterat educens, inde diachylon cum resinæ modico apponebat; articulos autem affectos oleo cum sale perunxit, alio decocto, perpetuò ante cibum vtebatur. Sed cura hæc non omnis ætatis, nec corporis habitus capax est, nec perinde tuta. *3. adn.*

APHORISMVS XXXI. *Oculorum dolores meri potio &c.*

CVm supra de manuali illa operatione, quæ in suppuratis aut hydropicis fit, sermonem habuisset, regreditur modò ad opera artis, docens quibus potissimum auxilijs medicus dolores oculorum extirpare possit. *Connexio.*

Dolores oculorum soluit meri potio, aut balneum, aut fomentum, aut phlebothomia, aut purgatio. *Intétio*

Vt omne genus auxilij pro oculorũ affectionibus ex summa colligat: ac proinde, vbi de causa anceps est medicus,nec ad vnum auxilij genus cedit affectio, ad alterum transire possit; quod non animaduertens Galenus occasionem capit reprehendi Hippocr. nec enim ignorauit Hipp. omnia ista remedia,non conuenire indifferenter cuilibet oculorum dolori, sed vt præcipiat, multa experientia aliquando fieri, rationi contraria: adde non potuisse aphoristicè loquendo omnia distinguere. *Ratio intent.*

Ista remedia omnes dolores soluendi vim habent: ergo & in oculis. Consequens manifestum est. Antecedens probatur: nam causa doloris vel est intemperies calida, vel frigida: quia iste potissimum dolorem efficiunt, aut per se, aut cum materia. Rursus, aut cum humorum de fluxu, aut sine illo. Meri potio, & fomenta,nec non purgatio ad frigidos adhibentur siue cum materia, siue sine illa. In calidis doloribus venæ sectione, & purgatione vtimur, si cum materia; inde fomentum adhibemus. Est autem fomentum, & balneum omnium dolorum remedium, tum maximè in oculis. *Demonstratio*

Quòd Hippo proponens oculorum doloris remedia explicauit, quibus omnes dolores corporis solui possunt: non quòd indifferenter, & casu medicus illis vtatur, vterum adhibita cognitione causæ Quòd si remedio duplici ratione facto non cedat dolor, ad aliud transeundum, vt si inflammatione laborent oculi, a sanguinis missione auspicandum: si non cedat affectio, purgabimus; interim tamen & fomento, & balneo vtemur. Vtimur autem fomentis ad calidos & frigidos dolores pariter: sed ad calidos & acres attemperantibus ex decocto fœnugræci, meliloti; ad frigidos autem attenuantibus & exiccantibus & ex vino. *1. adn.*

Quòd potio vini in doloribus conuenit qui à sanguine crassiori fiunt & frigidis humoribus. Cum verò bibitur vinum, in latis poculis hauriri debet, & grande, ac vetus, vt oculis illi intenti collacryment: quod sanè remedium vinosis hominibus, vt reor ingratum non fuerit. Cum verò maximi fuerint, & vehementissimi dolores oculorum, tum largissima venæ sectione, & ferè ad lipothymia,tum etiam in balneo ac fomento remedium est situm. Ad stupefacientia autem venire in doloribus oculorum, res sanè valde periculosa est visioni: aliquando tamen ad illam necessitate vrgente deuenire si cogamur, caute id fieri debet. Cæterum oculorum fluxiones *2. adn.*

ad nares deriuare commodum esse scripsit Hippoc. quare vniuersis factis vacuationibus, ad ea medicamenta, quæ per nares attragunt, veniendum.

APHORISMVS XXXII. Balbi longo alui profluuio, &c.

Connexio. CVM supra ex signis naturalibus adnotasset aliqua scitu dignissima vt illud, ex feminis & muci abundantia totius corporis sanitatem, vel infirmitatem dependere; nunc eandem sequitur materiam, & proponit balbutiem.

Intẽtio Balbi longo alui profluuio maximè capiuntur.

Ratio Intent. Vt ex vno signo demonstret corporis temperamentum; & proinde istã naturam; cum valde sit humida diuturno laborare solere alui fluxu, & huic morbo esse valde obnoxiam.

Balbi humidi sunt, aut biliosi; ergo longis fluxionibus alui maximè capientur.

Demonstratio. Antecedens probatur: quia linguæ impotentia istas duas causas potissimum habet, vel nimiam humiditatem, vt in pueris, vel linguæ siccitatem, & mentis celeritatem: vnde Hippoc. appellauit balbos iracundos. Irascentes enim balbutire videmus. Consequentia probatur: quia qui ex humido balbutiunt, habent retentricem ventriculi debilem ob ipsam humiditatem, & cerebrum humidum ad ventriculum & intestina transmitti pituitam, vnde alui fluxus fit. At biliosi aluos habent humidas, ob bilem ad intestina confluentem, & incitantem eorum facultatem expulsiuam.

1. adn. Quòd balbutientes duorum modorum sunt: Alij enim vitium linguæ contraxerunt in compositione: alij, in intemperie. Hic nonnullis lingua breuior est, aut ligamentum non solutum: nonnulli humiditate multa scatent, aut sicci & biliosi sunt, iracundi, calidique cerebri; vnde quidam literam proferre nequeunt, vt R. & dicuntur blæsi: quidam literam, aut etiam syllabam omittunt, & syllabam sylabæ annectere non possunt, dicuntur balbi. Maximè autem balbuties prouenit ex humiditate ipsius cerebri: ideo ex ea colligitur alui fluxum familiarem balborum affectionem.

2. adn. Quòd passiones quæ fiunt per morbos, similes causas habent, si à natura fiant: vnde scripsit *Hipp.* graues voces eandem causam habere, & cum fiunt à natura, & cùm ex alia causa. Eadem ratione balbuties à natiuitate easdem habebit causas, quas ex morbo; in morbo autem & ab humiditate nascuntur, vt in paralysi, & à calido, & sicco, vt in febri; ita etiam ex natura, vel humidum sequitur, vel siccum. Cùm verò scripsit in Epidem. balbos esse bonos, intelligere oportet de illis, qui ex humido tales sunt; nam qui ex siccitate & magno calore balbi sunt, iracundi sunt, ferini, rapaces, & mali.

APHORISMVS XXXIII. Qui acidum eructant, &c.

Connexio. SIcuti ex naturali signo, balbutire scilicet, collegit in superiori Aphoris. dispositiones ad morbos; ita in hoc ex acido ructu, qui ex naturali proueniat constitutione, dispositionem colligit ad morbum lateralem.

Intẽtio Qui acidum eructant, non admodum pleuritici fiunt.

Ratio intent. Vt ex vno signo, sicuti in superiori, colligat temperatura corporis, & proinde cognoscat Medicus naturas illas, quæ ad pleuritidem, grauissimum morbum, malè, vel benè se habent.

Demonstratio. Qui acidum eructant, frigidi sunt temperamenti; ergo non facilè fient pleuritici.

Antecedens probatur: quia acidus ructus est frigidi ventriculi soboles: & frigiditas ventriculi arguit frigiditatem iecoris: at iecoris; at iecore frigido existente, totum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

corpus tale existere necesse est. Consequens probatur: nam ex frigiditate temperamenti sanguis frigidus fit, & crassus, ac perinde ad inflammationem ineptus: & præcipuè lateris membranæ. Adde, istos habere aluos humidas, qua ratione non modò à Pleuritide, sed ab acutis morbis immunes esse solent. *Lib. de aer. & aq.*

Quòd acidus ructus in pituitosa natura, & calida fieri solet: *S*emper tamen à frigido fit minori, quàm pro coctionis ratione; verum in pituitosa natura causam habet pituitam ipsam, seu frigiditatem; in calida autem natura caloris innati, & humidi priuationem, extranei tamen accessum: Nam & sanguineum, & biliosum corpus fit melancholicum, cum non euacuatur; & calida corpora solent ad consistentiam fieri melancholica, exusto sanguine, & bile; & à melancholia, vtpotè frigida, ructus acidi excitantur. Vnde Hipp. scripsit, sanguinem corpus & biliosum, acidum ructum faciens, signum esse iam aduenientis melancholiæ. Hipp. tamen magis de acido ructu ex pituita loquitur, quam ex adusta melancholia. *1, adn.*

Quòd sicuti ex balbutie colligebat humiditatem totius in antecedenti, ita hic ex ructu acido id ipsum colligere intendit, ac proinde balbi, ex humidi abundantia ratò pleuritide corripientur, quia aluos habent humidas, qua ratione, & qui acidum ructant. Ex quo colligere licet, eos qui nidorosum ructant esse ad pleuritidē, & acutos morbos valde aptos, ob calidā eorum naturā. Non tamen absolute negauit, acidum eructantes posse pleuritide corripi, sed difficile id fieri indicauit: accidit tamē, sed rarò. Verum licet isti ad acutos morbos non ita sint dispositi, tamē ad longos, & hydropes, & obstructiones, & colicas passiones, & alui profluuia, & putredines valde sunt parati. Acidum eructātes intelligit eos, qui à natura tales sunt, quales pituitosi, aut melancholici: qui enim ex morbo, aut per accidens acidum eructant, non similiter. *2, adn.*

Quod *H*ipp. vt breuis est, & maximè in Aphorismis, pluries ex vno signo colligit corporis temperiem, & robur; sic suprà ex semine, & balbutie, hic ex acido ructu. Rursus, ossa ex capite estimanda; robur & longitudo vitudo vitæ ex oculis, quod hæc vel sola, vel maximè de corpore nostro coniecturam faciant. Rectè tamen se geret medicus, si hæc alia omnia, seu plura signa adducat, vt firmior fiat dignotio. *3, adn.*

APHORISMVS XXXIV. *Qui calui sunt, his varices magnæ, &c.*

CVM in antecedenti, ex naturali seu morboso signo, scilicet, ex acido ructu ineptitudinem ad pleuritidem ostenderit; nunc ex morboso colligit peregrinam sententiam ad pilos pertinentem, & scitu dignissimam. *Connexio.*

Caluis varices magnæ non fiunt: at superuenientibus varicibus calui rursus capillis vestiuntur. *Intētio*

Vt demonstret quàm valida sit naturæ vis, & sympathia in morbis soluendis, cum caluitiem, quæ medici opera sanari non potest, natura sanet: & præterea doceat, pituitam, seu atram bilem maximè caluitiei esse causas. Nam varices, ex crassis, & mordacibus fiunt humoribus. *Ratio intent.*

Duæ sunt conclusiones,, ideo in duas partes secari potest sententia.

Materia caluitiei, & varicum vna est; ergo calui non magnas habebunt varices, & è contra. Antecedens probatur; siquidem humorum prauitas solet caluitiem efficere, & eadem varices, & iuxta Hippo sententiam, coitus; quia eunuchi non fiunt calui. Consequens probatur: quia cùm caluities adest, materia ad caput vergens non potest descendere, & varices magnas facere: quod si descendat, & varices efficiat, reuocata ex capite humorum prauitate ad varices, rursus capillati fient. *Demonstratio.*

Quod caluities dupliciter sumi potest; vel communiter pro omni capillorum defluuio, vt alopeciam, & ophiasim comprehendat; vel propriè, & verè caluitiem significet. Rursus ista caluities, vel accidit ratione ætatis in senectute, vel ob aliam *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quampiam causa ante senectutem. Sententia Hipp. vera est de omni caluitie, excepta illa, quæ in senectute fit, seu ex morbo, seu recens, seu inueterata sit. Vnde colligitur, posse sanari caluitiem à natura iam inueteratam; quam tamen medicus sanare non potuit. Nam si afferas in medium caluitiem, quæ ex siccitate fit, hoc est alimenti defectu: Dic Hipp. de hac non loqui, quia in ea varices non fiunt, sed in qua caluitie varices fiunt, necesse est adesse humorum prauitatem, quæ ad varices repit, & soluit morbum

2. adn. Quòd varices maximè soluere solent morbos capitis: vnde suprà dictum est, soluere melancholiam, & insaniam; hoc verò capillorum defluuium, quod uerò de varicibus dicit hic, fortasse ad hæmorrohoidas transferre liceret, siquidem eandem ferè habent rationem sanandi caput, & corpus expurgandi, quam varices ipsi. Quod verò quispiam ex caluitie naturali, aut etiam diuturna possit rursus capillatus fieri, non est cur quispiam miretur quinimò cessabit admiratio, si mulierem totam hirsutam esse, & barbam emisisse viderit, quod contigisse Hipp. narrat Phaetusæ in Abderis ex mensium defectu; adeo vt quæ de apparentibus varicibus ad capillitium profert, de suppressis mensibus adducere quispiam possit.

(2. adn. 6. Epi.)

APHORISMVS XXXV. *Hydropicis si tussis superueniet, malum, &c.*

Connexio. CVM supra de hydropicis & suppuratis Hippocr. mentionem fecisset, quoad sectionem, & effusionem contentæ materiæ: nunc signum in hydrope assumit, quòd superueniens morbi augmentum significat.

Intẽtio Hydropicis tussis superueniens malum.

Ratio intent. Vt demonstret ex eo signo morbi magnitudinem; & præterea non esse mirum, si hic morbus in consensum pulmonem attrahat.

Demonstratio Tussis hydropico superueniens magnitudinem morbi significat: ergo mala. Antecedens probatur: quia ex eo ostenditur communicari malum ad thoracem, & pulmonem. Consequens facilè sequitur: quia si apparente tussi, membra spiritalia læsa esse patet, quæ prius non erant, ex hoc maior morbi vis dignoscitur.

1. adn. Quòd tussis in hydropicis duplex est, altera quæ à principio inuadit; altera verò, quæ superuenit, de prima non intelligit Hipp. quia aliam causam habere potest: sed de superueniente, verum neque de superueniente omni, nisi duret; quia tunc constat prouenire ex consensu affectarum partium in hydrope cum thorace. dixit autem malam esse tussim: quia ex hoc signo colligitur malum ad spiritalia membra euenire, qui postea sic hominem suffocaturus, & repentina morte sublaturus, vt scripsit contigisse in Olynto hydropico, qui de repentè voce priuatus, noctem & diem desipiens mortuus est: Itidem Ctesiphonti hydropico, qui ex febre ardenti hydropicus, factus ac splenetícus, valde repletus est, cui, & scrotum, & crura, & pæritoneum membrana sero tumida: & ad finem tussis, & suffocationes fiebant, & cum vocis interceptione, & strangulatione mortuus est.

2. adn. Quòd tussis superuenire potest hydropicis multipliciter, vel quia aqua ad pulmonem transit, & thoracem. & sic fiat etiam hydrops in pulmone; aut quia hepar aqua repletum est; aut quia venter inferior sua grauitate premit septum transuersum, vnde spirandi difficultas, & tussis succedunt, aut quia ex hepate tenuis quispiam humor in thoracem peruadens irritat pulmonem ad tussim: Quacunque igitur de causa fiat tussis, malum est valde, adeo vt septimo huius sectionis desperatum dixerit. Cum verò difficultas spirandi aduenit, & tussis, iam penè actum de ægro erit.

Cæterùm hic monet medicum, vt hydropicum secet, ac curet quam citissimè antequam malum ad pulmonem vertatur, minimè verò cùm iam significationem de

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

se præbet, ad eum quod vergat locum. Scripsit autem Hippocr. signa quæ salutarem hydropem comitantur, inter quæ voluit non adesse tussim, nec difficilem respirationem.

APHORISMVS XXXVI. Difficultatem vrinæ phlebotomia soluit.

CVM supra de oculorum doloribus dixisset remedia eorum explicans; modò ad vrinæ difficultatem remedium affert, in hoc enim libro modo de naturæ, modò autem de artis operibus sermonem instituit. *Connexio.*

Difficultatem vrinæ venæ sectio soluit. *Intētio*

Vt demonstret inter cætera remedia ipsi stranguriæ præcipuum esse sanguinis missionem, & simul ostendat locum à quo præcipuè mitti sanguis debet. *Ratio intent.*

Duas partes habet aphorismus: in prima conclusionem intentam ponit de sanguinis missione; in secunda verò docet locum, à quo maximè sanguis mitti debet.

Sanguinis missio & curat, & inflammationem prohibet, in difficultate vrinæ, ergo in ea mittendus est. Antecedens probatur: quia quoties difficultas vrinæ est cum dolore, conuenit, vt curans; quia euacuat materiam, & vt prohibens inflammationem, & reuellens maximè ex venis internis crurum, quæ & euacuandi, & reuellendi vim habent quam maximè in morbis ad genitales partes pertinentibus. *Demonstratio.*

Quòd hic per difficultatem vrinæ, vel omnimodam retentionem intelligit, vel illius difficilem redditum; quæ non nisi cum dolore fieri possunt, & rarò aliter accidit seu ex inflammatione, seu lapide, seu grumo fiat; quoties dolorosa est, in primis sanguinis missionem requirit, quia minatur inflammationem: non tamen ad omnem vrinæ difficultatem venæ sectio conuenit, & sicuti suprà oculorum dolores dixit soluere, aut balneum aut fomentum, aut phlebotomia, non quod omnia hæc semper facienda sint: ita hic dicit soluere difficultatem vrinæ venæ sectionem, non quod omnem, sed quia præcipuum ad illam est remedium, quæ dolorosa est, & inflammationem minatur; sunt tamen inde alia vrinam cientia, inter quæ maximè laudatur meri potio, vnctio, & syringa. *1. adn.*

Quòd locum sanguinis mittendi docens ait, secandas esse interiores venas, per quas intelligit venas poplitis, & talis ad partem cruris domesticam attinentes; quæ magnam habent cum renibus affinitatem; sicut enim venas exteriores, quæ per externam currunt cruris partem ad talos, monuit Hipp. secandas in coxendicis doloribus; ita interiores in renum, & vesicæ affectibus. Licet autem Galen. ratione ductus anatomica, non videat differentiam aliquam, vtrum seces poplitis venam, seu interna illa sit, seu externa, cum ab vno trunco oriantur, experientia tamen monstrat, maiori cum iuuamento fieri, si venas internas in vesicæ affectibus secemus, maior enim est rectitudo, saltem ratione situs. *2. adn.*

APHORISMVS XXXVII. Angina correpto si tumor appareat in collo, &c.

QVod Aphorismo vigesimoquinto in vniuersum explanauit, in hoc vnius anginæ morbi grauissimi exemplo confirmat. *Connexio.*

In angina si tumor appareat in collo, bonum. *Intētio*

Vt demonstret, quod signum ad sanitatem in angina primas vires habeat; ac proinde moneat medicum, vt in eo morbo non repellentibus vtatur, aut illis, quæ motum externum impedire possint: & vt anginæ exemplo propositionem vigesimiquinti Aphorismi huius prolatam confirmet. *Ratio intēt.*

Diuiditur Aphorismus in duas partes, in prima conclusionem intentam proponit: in secunda rationem illius adducit. *Diuisio*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Demonstratio. Tumore apparente in collo in angina, signum est, foras morbum vergere: ergo est bonum antecedens certum est. Consequens quoque facilè sequitur: bonum enim est semper à partibus nobilibus ad ignobiles verti morbum.

1. adn. Quòd in angina id quod extra apparet, vel est rubor, vel tumor: & vterque vel apparet in faucibus tantum, vel etiam in collo, vel in pectore. Hippocr. mentionem fecit de tumore ad collum, quia firmius est iudicium cum tumor apparet ad ceruicem, & collum, quàm cum non apparet, vel ad fauces solum est; habet tamen tumor magis rationem inflammationis, sicut ruboret erysipelatis. Bonum itaque est etiam rubor, si ad collum, & melius, si ad pectus quoque effundatur.

2. adn. Quòd Angina quæ conspicuum facit tumorem, vel in faucibus, ac ceruice vel pectore, & dolorem, ac respirandi difficultatem inducit, lethalis est; quò verò magis, ad longinquiores partes apparet tumor, & rubor, & symptomata minora sunt, eò minus lethalis est. Tantum autem valet ad sanationem anginæ vergere ad externa inflammationem, vt propterea cucurbitas collo adhibeat Hipp. ad attrahendum intus conditam, & suffocantem materiam, omnibusque rationibus ad externa attrahat, vt fomentis, ceratis ex calido oleo, & lana adhibitis. Verum hic adducere poteris in contrarium: anginosam illam, quæ cum haberet tumorem subrubeum, & durum in ceruice, & pectore, tamen mortua est. Dic vel non fuisse in totum mate-*5. Epid sect. 1.* riam extra pulsam, sed mansisse adhuc intra illius partem; vel mortuam esse mulierem ex debilitate, & suppressione excrementorum alui, & vrinæ: nec enim bonum est semper pelli foras morbum absolutè, nisi symptomata minuantur, & non recurrant abscessus.

APHORISMVS XXXVIII. Quibus occulti cancri adsunt, non curare, &c.

Connexio. CVM, vt diximus, Hipp. intendat in isto libro opera naturæ ad artem traducere, & econtra, artis opera ad ea, quæ naturæ sunt; ideo in hoc Aphorismo pessimum morbum adducens, cancrum scilicet sententiam profert scitu dignissimam, & medico per quam vtilem.

Intentio Occultos cancros non curare, melius.

Ratio intent. Vt vnius cancri exemplo doceat, non omnes morbos curari posse a medico; ideo non omnibus admouendas esse manus: quia, vt alibi scriptum reliquit, qui medici ob imperitiam morbos huius generis se sanare promittunt, statim quidem apud ignarum vulgus in admiratione sunt, non tollentes affectionem, sed plus concitantes ægros, suam palam faciunt ignorantiam.

Diuisio In duas partes diuidi potest præsens sententia, vt in prima proponat conclusionem; in secunda verò illius adducat rationem.

Demonstratio Curati occulti cancri citius interficiunt; ergo non curare melius: Consequens certum est. Antecedens probatur: nam si quis tentet illos curare per mediocria auxilia, non cedit morbus: si verò per magna, irritatur morbus, & affligitur æger.

1. adn. Quòd Cancer tumor est durus, rubescens, cum liuore, ac inflammatione, dolens, venis quasi vbericibus vndequaque scaturiens Hic verò est in duplici differentia, aut manifestus, aut occultus. Dicitur autem cancer occultus, non solum qui sine vlcere est, aut qui in partibus est internis; sed & cum vlcere & in parte externa, qui profundas habet radices. Ideo eos appellauit Hippocr submersos. At cancer manifestus dicitur, qui ad superficiem vergit, siue vlceratus sit, siue sine vlcere, dummodo radices profundas non habeat, neclatè se extendat. Cancer itaque occultus curationem non admittit duplicem ob causam: aut quia remedia illius non est laturus æger sectionem, & vstionem; aut licet possit sufferre, tamen ea est succi ma-

litia,

litia, & corporis cacochymia, vt rurfus redeat. A principio autem, antequam malum diuturnum fit, omnis cancer curari poteft, & ea ratione tentat vteri cancros curare Hipp. At manifefti curationem admittunt, & à principio, & cum præcefferunt. Cæterum adeo difficilè putauit Celfus, occultum cancrum à manifefto poffe dignofcere, vt non nifi multo tempore,& experientia id affequaris.

Quòd curatio cancri vero fit, & igni. Non vlceratus ferro curari poteft dupliciter: vel radicitus excindendo, & adurendo; vel fecando, inde per medicamenta, vel ignem adurendo, vt faciebat quidam circumforaneus, qui carcinomata curabat perfcindendo cancrum oliuæ furculo in aciem efformato, & poftea chalchanthi oleum adhibebat. Quidam etiam fublimatum adhibent. Sed illius vfus fugiendus eft: fiquidem alius circulator illo in cancro mammæ cùm vteretur, mulierem interfecit, idque vi veneni. Cancri autem vlcerati fi membrum, & locus præcidi poteft, fectione curantur: ita nuper cuidam, qui in penis capite carcinoma habebat, totus penis radicitus diffectus eft, inde ignis admotus,& conualuit. Aut denique curatur per ignem, feu medicamenta adurendi vim habentia; (non tamen tutum eft putrefacientia adhibere:) fic Hippoc. recitat quendam à cancro in faucibus exufto fanatum. Verum, cùm difficile fit difcernere cancri occulti naturam ab eo, qui talis non eft, tentare debes illius curationem per medicamenta cauftica: quòd fi irritetur valde morbus, relinquendus eft. Cancri autem occulti natura, non folum in eo confiftit, quòd radices altas habet, fed quod à fucco valde perniciofo nafcatur, non enim atræ bilis fpecies, cancrum facientes, eiufdem funt malitiæ. Cæterum facilius curatur cancer vlceratus, quia à benigniori materia fieri videtur: ideo fcripfit Hipp. herpetes ex depafcentibus viceribus minimè periculofas effe difficilis fanationis, ficuti occultos cancros. In omnibus autem talibus febrem fuperuenire confert vna die, & pus quam albiffimum ac traffiffimum effe. Commodat & corruptio nerui, aut etiam offis, aut etiam amborum, tum in profundis tum nigris putredinibus: nam in corruptionibus pus multum fluit, & putredines foluit.

2. adn. *6 Epid.* *2. Præd.*

Quòd licèt non omnis cancer curari debeat legitima curatione, illa tamen debet, qua morbus mitefcat, quæ miffione fanguinis, & per purgationes fit: illa etiam remedia admouendo, quæ maximè confentanea videbuntur; & fi quæ remedia à proprietate occulta iuuant, apponendo. Plinius fecundus medicamentum affert ad quemcunque cancrum in hunc modum; Thyrfum & folia viridia cucubi herbæ, cum duplo herbæ paftelli tunde, & cum panis medulla in formam emplaftri redige, frigidumque impone mane, & fero. Paftellus autem herba poligonon effe videtur. *3. adn.*

Quod morbi euentus triplex eft: vel ad fanitatem, vel ad mortem, vel neutro modo. Cum morbus ad mortem comitatur hominem totius vitæ fpacio durat, nec tamen fanefcit, neque interficit. Inter quos reponere oportet cancrum, podagram, nephritin, & veficæ affectiones, diuturnas hæmorrhoidas, varices. Cancer autem, licet in omnibus partibus corporis haberi poffit, maximè tamē ad faciem fit, ad os, ad mammas, ad pudenda. Mulieribus menfium retentione maxime fiunt; vnde Hippoc. fcripfit ex vteri reficcatione & nimia contractione in mammis tubercula dura fieri, quæ non fuppurantur, & occultos cancros faciunt. Signum verò futuri cancri effe amaritudinem oris. Et non diffimili ratione fieri, ait, in vtero cancrum, & illius fignum effe duritiem, & inguinum ardorem: tentatque curationem valdè notabilem per fomenta, quæ eo loci videre poteris. *4. adn.* *1. de morb. mulie.*

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXXIX. Conuulsio à repletione fit, &c.

Connexio. CVm in antecedenti de cancro, pessimo morbo inter longos, sermonem habuisset: in hoc de conuulsione verba facit, quæ inter acuta mala pessima est, atque horrenda.

Intētio. Conuulsio, sicuti singultus, à repletione fit, vel inanitione.

Ratio intēt. Vt demonstret causas vniuersales conuulsionis, & proinde conuulsionem cum singultu magnam habere affinitatem; ac vt medicus videat in curatione conuulsionis, à qua ex duabus causis pendeat, cùm contraria curandi rationem postulent.

Demonstratio. Conuulsio fit per neruorum contractionem: ergo, vel à repletione fit, vel euacuatione. Antecedens certum est. Consequentia probatur: quia sicuti coria, & funes distenduntur, vel madefactione, vel exiccatione, ita etiā, & nerui eandem patiuntur dispositionem.

1. adn. Quòd conuulsio motus est membrorum ad sua principia inuoluntarius vel manifestus, ut in epilesia, vel non manifestus vt in tetano, & distentione. Hic verò vel est purè morbus, cum non ob irritationem aliqua gignitur: vel sequitur irritationem, & facultatis pellentis vim *H*ippocr. potissimum de prima loquitur, quia conuulsio, quæ ex vermibus, vel ex stomaco, aut aliqua alia corporis parte nascitur, propriè non est conuulsio, sed motus irritatæ facultatis: Omnis tamen causa ad repletionem, vel inanitionem referri potest, siue sit inflammatio, siue dolor, & punctura, siue frigiditas & acredo medicamenti, aut alia quæuis causa.

2. adn. Quòd, conuulsio cùm ex repletione fit, nulla præcessit vacuatio, aut febris exiccans: cùm autem sequitur siccitatem, præcesserunt causæ, quæ exiccandi vim habuerunt. Cæterum repleti nerui dilatantur, quare breuiores fiunt, & contrahauntur; at exiccati, quia exhalat spiritus ratione vacui contrahuntur, & quia calidum attrahens ad se proprium humidum attrahit. Negat Hieremias neruos: viuente homine ad tantam siccitatem deuenire posse, vt contrahantur, sicuti coria ad ignem; verùm ex siccitate conuulsionem fieri, vacuatis venis, & arterijs, vnde musculi contrahantur; Attamen negandum non est, febrem ardentem vim habere maximam exsiccandi cerebrum & neruos: vnde conuulsio succedat.

3. adn. Quòd conuulsioni adiunxit singultum, indicans eas passiones similes, tum in effectu, tum in causa: In effectu, cum singultus sit motus conuulsiuus ventriculi: in causa, cum sequatur irritationem, aut repletionem. Est autem vomitus quoque ventriculi motus, sed non fit ex inanitione, sicuti singultus; sed pertinet magis vomitus ad fundum ventriculi se colligentis, sicuti singultus ad os. Cæterum conuulsio, & resolutio sunt passiones neruorum; sed in conuulsione materia magis in mentibus imbibitur, in resolutione irrigat magis substantiam nerui; aliquando autem occupat vtrumque, & tunc coniungitur vtraque affectio.

APHORISMVS XL. Quibus ad hypochondrium dolor est, &c.

Connexio. DIfficilem connexionem inuenies huius cum superioribus, nisi dicas Hippocrat. permanere in suo instituto, vt modò de arte, modò de natura curante in hoc libro agat.

Intētio. Dolor ad hypochondria sine inflammatione, febre superueniente soluitur.

Ratio intent. Vt distinguat hypochondrij dolores leues, ab illis qui horrendi sunt, & graues; nam illi, conueniente febre, leuantur, hi verò augentur, nec non vt modum curandi doceat illos dolores per calida.

Dolor

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Dolor hypochondrij sine inflammatione causam habet frigidam: ergo adueniente febre soluetur. Antecedens probatur: quia si à calida fieret causa adesset inflammatio, aut calor manifestus. Consequens probatur: quia febris calida existens superauit doloris frigidi causam. *Demonstratio*

Quòd hypochondrij dolor sine inflammatione causam habere solet vel flatum, vel frigidum, & crassum humorem ad eam partem collectum. Febris itaque superueniens flatum dissoluit, & crassos humores attenuat, & per vrinas emittit, vnde dolor soluitur. nec solum ad hypochondria dolores, frigidi febre soluuntur, sed etiam qui ad costas nothas accidere solent. Inflammatio hic non solum calidum humorem significat, sed quamcunque caliditatem, & igneum ardorem. *1. adn.*

Quòd dolores ad hypochondria valde suspecti sunt, & pessimi in acuta febre, quod ad aliquam indicent inflammationem, hepatis, aut ventriculi, aut septi transuersi, vel lienis: at cum febre vacant, ferè sine periculo sunt. Aliquando tamen febris excitata in doloribus lumborum, & hypochondrij suppurationem detexit, nec dolorem soluit, quia potius est cum pernicie ægroti, sed id rarò contingit. Non fuerit autem ita tutum in doloribus capitis, aurium, aut thoracis sine inflammatione febrem superuenire, quia circa illa valde periculosa sunt dolor, & febris. *2. adn.*

Quòd per hæc monet Hippocrat. dolores eos, qui sine inflammatione sunt, solere, quantum in illis est, tolli per febrem: vnde aut inducendam esse febrem, aut calida adhibenda fomenta, vnctiones, & emplastra, non tamen ita, vt resoluta parte tenuiori crassior remaneat, quod in colico dolore fit. Verùm febrem excitare non vacat periculo, & præcipuè si corpus non bonum habuerit apparatum, quia ex illa maioris mali origo nasci poterit. Sed dices, quomodo in causa frigida potest natura febrem excitare? Dic id fieri irritatione ipsius doloris, quia natura conatur superare illum, & febrem accendit. *3. adn.*

APHORISMVS XLVII. Quibus in corpore pus, &c.

CVM in antecedenti de hypochondrij tumore dixisset, sedari ex febre superueniente, cùm vt plurimum ex frigida causa, & flatu proueniat, modò de occultis tumoribus verba facit, qui, etiamsi sine febre sint, ad occultam tendunt suppurationem. *Connexio.*

Pus in corpore latitans ob crassitudinem sui, aut loci non se prodit. *Intētio*

Vt ostendat debere medicum magnam diligentiam adhibere in cognoscendo pure, quo in tempore sectionem adhibeat, antequam pus partem erodat, & mortem afferat. In cuius exemplum Euplemum habes, qui pus ad coxam latitans habens intempestiue sectus, mortuus est. *Ratio intent.*

Puris significatio ex forinseca potissimum eruptione desumitur: ergo si non manifestatur, in causa est, vel locus vbi continetur, vel ipsius puris crassities. *Demonstratio.*

Antecedens notum est. Consequens probatur: siquidem tenue pus calidum est, & ad cutim, ac partem externam venit, ac penetrat: quare si crassius est, & frigidus, nequaquam id efficit. Verùm licet etiam sit tenue, & calidum, si in profundo sit, aut cutis crassa, non æquè penetrare poterit: est enim cutis valde crassa in quibusdam partibus corporis, vt in calcaneis: iacet etiam interdum sub musculis. At si ambo accedant, & cutis crassities, & puris, adhuc obscurior fuerit puris dignotio.

Quòd puris cognitio maximi momenti est, & præcipuè in partibus internis. Vnde scripsit Hippoc. tubercula equidem deprehendere, & dissoluere posse, maximè artificiosum haberi (intendens præcipuè occultas puris collectiones.) Ex eo enim magna medico gloria nascitur, cùm secanti pus effluit, & æger liberatur, sicuti contra ignominiosum est non cognoscere: sed id non cuiusuis hominis est, sed solummodo eius, *1. adn.*

qui

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

qui iudicio, &c. Maximè autem intelligit de tumoribus in ventre inferiori; in quo præcipuè latent suppurationes, & qui intra articulos immersi sunt. Et vera est sententia, non solum de tumoribus prædictis, sed de quacunque suppuratione, seu interna seu externa, & de ea, quæ ad thoracem fit: nam qui thoracem plenum puris habent, & pus crassum est, ijs non sonat, vnde difficulter de se præbet significationem.

2. adn. Quòd signa fientis puris sunt durities longa, pulsus, dolor, calor auctus: facti verò cum ista remittuntur, & pars vndans est, alba & acuta: vnde carminibus illas notas comprehendere medici, hunc in modum.

Durities longa, pulsus, dolor, & calor auctus
Signant pus fieri; sed facti dicta remissu,
Sub digitis vndans, albescens pars, & acuta.

Quæ signa in calido tumore, ob loci tenuitatem, valde sunt manifesta, in tumoribus frigidis valde inconspicua: adsunt durities, præcedens grauitas, inundatio quædam, color cutis, sub qua latitat pus, ad albedinem vergens; vel si ad fomentum colorem mutet; & si admotione figulinæ terræ siccetur: quo ingenio deprehendit etiam Hippocr. pus in thorace contentum. Debet autem cognosci pus, non solum quando adest, sed quo tempore fit, & quo factum est, qua sectione indigeat, & quòd non oporteat secare, vbi videris ægrum adeo debilem, vt sectionem, aut vstionem ferre nequeat, vt contingit in Polemone præcitato. Prohibere quoque, suppurationes, ne fiant, in tempore debet medicus vniuersales vacuationes moliendo, & resoluendo collectam materiam, quoad fieri poterit.

APHORISMVS XLII. Regio morbo laborantibus, &c.

Connexio. CVM de suppuratione cognoscenda locutus sit in præcedenti sententia, nunc iecoris duritiem in considerationem ponit; quæ & ipsa suppurationis quandam Idæam præsefert.

Regio morbo laborantibus malum est iecur durum fieri.

Intentio Ratio textus. Vt demonstret grauem esse morbum regium, in quo Iecur durum euadit; nam antequam Iecur durum fiat, non solum non est timorosa ista affectio, sed aliquando salutaris, morbos iudicans.

Demonstratio. Durities hepatis superueniens morbo regio grauem aliquam illius afflictionem significat: ergo mala. Consequens manifestum est. Antecedens probatur; quia ex illa duritie significatur aut iecoris obstructio, vel scirrhus, vel inflammatio, quorum vnum quodque in principali viscere valde timeri debet; quia ex eo malus corporis habitus, aut hydrops, aut mors succedunt.

1. adn. Quòd durities illa mala est, & vt causa, & vt signum: quia ex duritie illa Iecoris substantia corrumpitur, quæ mollis & humida est: & præterea difficilis curationis, quia morbus regius vt calida passio remedia exposcit, refrigerantia, & hepatis durities attenuantia, & aperientia. Dignoscitur autem durities ad tactum sub hypochondrio dextro, in qua parte iecur residet.

Quòd naturam vesiculam quandam sub iecore condidit, quæ bilis receptaculum est; quia cum humorem ex iecore attrahendo expurgat, & proinde transmittit ad

2. adn. intestina ad irritationem, duos habet meatus, alterum ad iecur vergentem, alterum ad intestina; quorum quiuis si obturetur, fit vt per totum corpus diffundatur bilis. Fit etiam morbus regius ex magna diffusione melancholiæ, quæ à liene dependet: ac proinde cum illius visceris duritie mala est, licèt raro sine ea contingere possit.

APHORISMVS XLIII. *Qui lienosi difficultate, &c.*

CVM de hepatis affectione in antecedenti dixisset; nunc de affectione lienis verba facit, quæ ambo ad hypochondrij tumorem pertinent. *Connexio.*

Lienosis, superueniente longa dysenteria, aqua intercus superuenit, aut lienteria, vnde mors. *Intētio*

Vt demonstret, quid ex symptomatico fluxu alui in lienis tumore sperandum sit. *Ratio intent.*

Longa in lienosis dysenteria intestina, & iecur in consensum trahit: ergo vel hydrops, vel lienteria succedet, vnde mors. Antecedens probatur: siquidem impossibile est ex tam diuturna sanguinis eductione non debilitari iecur, & ventriculum, & intestina; vnde & hydrops, & læuitas intestinorum succedere solent. *Demonstratio.*

Quòd dysenteria quædam est, per quam vlcerantur intestina, aliam per quam solum sanguis educitur. In prima parte aphorismi loquitur de cruenta deiectione nigri sanguinis, ad quam si non soluatur morbus, vlcerari solent intestina, ac sequi longa dysenteria, quam excipit lienteria, & mors. Lienosi autem dicuntur illi, qui lienem habent tumidum ex abundantia humoris melancholici, qui quoties contineri nequit exitum quærit ad intestina, & solet diuturnas efficere deiectiones, quæ si sedari nequeant, in prædictas transeunt affectiones. *1. adn.*

Quòd sicuti de lienosis ita fortasse de hepaticis dici potest: nam qui iecur habet tumidum, & durum, si superueniat deiectio cruenta, & diu duret, nec ledetur morbus, ex eo, aut hydrops, vel dysenteria, aut vtrumque sequetur, ac proinde mors. Dixit autem sequi hydropem, vel lienteriam, quia poterit hominem occidere dysenteria, antequam in hydropem veniat; sed si non admodum acceleret, vtrumque continget. Fit autem hydrops non solum refrigeratione ex euacuatione facta, sed ob melancholicum humorem ex liene ad iecur venientem. *2. adn.*

APHORISMVS XLIV. *Quibus à stranguria Ileus superuenerit, &c.*

CVM suprà de febre soluente hypochondrij tumorem dixisset; nunc eamdem ipsā febrem superuenientem grauissimum morbum illeon curare posse demonstrat. *Connexio.*

Quibus ex stranguria ileus superuenerit, intra septem dies intereunt, nisi febre superueniente, copiosa vrina effluat. *Intētio*

Vt doceat prædicere euentum si quando isti morbi coincitant, & proinde curationem doceat fieri debere per calida, & attenuantia, siquidem febris, quæ id efficiendi vim habet, eos sanare possit. *Ratio intēt.*

Acutissimus morbus intra septem dies terminatur: ergo in Ileo ex stranguria succedet, eo tempore mors, nisi natura febrem excitans sanauerit. Antecedens probatur: cum natura tam magnos labores ferre non possit vltra: adsunt enim sæuissima symptomata, & dolores vesicæ, & intestini, & vrinæ ac fecum retentiones, quæ citissime occidunt: ergo intra septem dies morietur æger, nisi natura febrem excitans vrinam copiosam effundat. Quòd verò non nisi febre accedente soluatur, probatur, quia si non præcessit febris, signum est, causam morbi esse frigidam & per febrem solui extenuato humore, qui morbi causa est. *Demonstratio.*

Quòd ileon est affectus intestinorum, quo excrementa non deijciuntur, sed sursum tendunt, & denique vomuntur. Pertinet autē præcipuè ad intestina gracilia, licet in crassis quoque fieri possit. Hic verò fit, vel per essentiam in ipsis intestinis, vel per consensum ex alia corporis parte. Hip. hic loquitur de illo, qui fit per consensum ad vesicæ tumorem: siquidem vbi comprimitur vesica, retinetur vrina, & tumet, ac comprimitur intestina; vnde ileon procedit. Cum vero dixerit, non præcessisse febrem *1. adn.*

signum

signum est, intelligere non calidum affectum, sed frigidum; vt quando ex crassis & frigidis humoribus obturata vesica vrina comprimitur, tunc febris superueniens extenuat humores, & vrinam expellit, & soluitur morb.

2. adn. Quòd Cardanus non vult intelligendum esse Aphorismum de Ileo, qui sequitur ad stranguriam, sed de eo per essentiam, cùm scilicet multa pituita colligitur in ventre inferiore, & ad intestina, & vesicam, & facit duas istas affectiones, quòd nempe tunc febris superueniens eas soluat. Quòd etsi verum est, tamen Hippo. loquitur hic de eo, qui ad stranguriam sequitur: nec inconueniens est sequi talem affectum ad vesicæ tumorem. Nec valet argumentum de prægnante, in qua cum maximè tumefiat venter, non tamen ista passio, quia in prægnante paulatim tumet venter, non sic in strangurià; nec etiam adeo tumet venter in prægnante, vt in retentione vrinæ.

3. adn. Quòd cum febris possit hunc morbum soluere, medicus imitando naturam per tales affectiones calefacientia adhibere debet, & febrem etiam inducere. Nec tamen necessario superueniente febre soluitur morbus, nisi copiosa vrina fluxerit; atque indicat per hæc verba, eas passiones ex frigidis humoribus habere originem. Voluulus autem cùm ex obturatione intestini fiat causam habet, vel inflammationem, vel fecum duritiem, vel rupturam, vel pituitæ copiam obstruentem.

APHORISMVS XLV. *Si vlcera annua, &c.*

Connexio. IAm supra de vlceribus Hipp. sermonem fecit, proferens vlcera circum glabra maligna, & latas pustulas non valde pruriginosas esse; nunc regreditur ad idem institutum, & de vlceribus sententiam profert medico valde vtilem.

Intẽtio In annuis vlceribus, aut etiam diuturnioribus os abscedere est necessarium, & cicatrices cauas fieri.

Ratio Intent. Vt demonstret quid prædicendum sit in vlceribus, quæ annum, aut etiam vltra se extendunt: & præterea vt medicus, cùm ad illud tempus vlcus peruenit, de eius sanatione non cogitet, nisi prius curet os: alioquin nihil profuturum.

Demonstratio. Vlcera annua, aut etiam diuturniora vitium habent in osse; ergo abscedet os & cicatrix caua fiet. Antecedens probatur: siquidem, nisi vitium esset in osse, non posset non curari vlcus medicis præsidijs, ante illud tempus, os verò, vt solidum, amplius retinere malum potest, & vlcus fouere, Consequens deducitur: quia ex corruptione ossis sequi solet abscessus, desquamatione partium quæ putrefiunt; ossis autem parte ablata, cauam fieri cicatricem necessariò colligitur.

1. adn. Quod vlcera annua, vel sunt propè ossa, vel ab ossib. distant; vtroque modo, vel sunt cum intemperie, aut fluxione, aut callo, vel illis carent. Cæterum dictum Hipp. non intelligitur, nisi cum sunt propè, ossa, & cùm adhibitis à medicis opportunis auxilijs, non potuerunt sanari, quia vlcera non solum ob ossis vitium sanari possunt; sed & ob intemperiem, vel fluxionem aut callum. Cardanus tamen de omnibus intelligendum putat; quia (inquit) illas causas medicus rectè operando tollere poterit. Quod tamen verum non est; quia in malo habitu etiam medici diligentia exacta sanari vlcera nequeunt.

2. adn. Quòd cum vlcus propè os est, & ad annum extenditur, verisimile est, os corruptum esse: adsunt & alia signa corruptionis, vt caro liuida, pus album, ac oleosum, & si cicatrice inducta rursus recrudescit vlcus; quo tempore dilatare vlcus oportet, & ferro, vel igne os sanare, inde vlcus. Cum verò vlcus ad cicatricem peruenit, necesse est cauam fieri: primò, quia ex corruptione ossis particula ipsius abscedit, & cauitas relinquitur: Secundò, quia caro quæ gignitur ob loci debilitatem spumosa est, & flaccida, vnde subsidet. Cæterum vlcera, quę maximè os corruptum habere

solent,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

solent, sunt Gallica, & gummi dicti qui in tibijs fiunt. Possunt autem ante annum etiam corrumpi ossa, & abscedere: sed Hipp. vltimum tempus posuit. In vulneribus autem & fracturis, ex quibus etiam nudantur ossa citius abscedere solent; nam ossa quæ repositionem effugerunt, & quæ à carnibus penitus nudata sunt (ait Hippoc.) ea abscessura fuere oportet: quędam post sexagesimum diem, vt tibiæ, quædam post octuagesimum. Ossis verò abscessum intelligit fieri, seu os discedat, seu nigredinem concipiat, aut quouis modo vitietur.

APHORISMVS XLVI. *Qui gibbi, aut asthmate, aut tussi fiunt, &c.*

CVM de tumoribus ad hypochondria supra sermonem instituisset, nunc ad gibbositatem recedit, quæ & ipsa tumor quidam est ad supernum ventrem, & costas. Contextio.

Qui gibbi ex asthmate, aut tussi fiunt ante pubertatem, moriuntur statim. Intētio

Vt doceat prædicere euentum in gibbis ex asthmatæ, ac proinde illis non esse adhibendas manus medicas. Ratio intent.

Qui asthmate, aut tussi gibbi fiunt ante pubertatem, suffocantur, ergo statim moriuntur. Antecedens probatur: quia gibbositas, quæ cum asthmate, aut tussi est, aut à pulmone fit, aut pulmonem in consensum trahit: quare suffocationem sequi necesse est. Consequens clarum est; quia ex suffocatione mors repentina sequi solet. Demonstratio.

Quòd gibbositas, vel est angulata cum vna vertebra ex altera recedit, ita vt angulus ex ambabus fiat: vel arcuata, cum multæ vertebræ simul incuruantur. Rursus vnaquæque vel intus, vel est extra, vel altera. Et iterum, vel pertinet ad collum, & ceruicem, vel ad thoracem, vel lumbos: Oritur à natiuitate, aut ex morbo. Causa morbosa multiplex est, casus, senectus, tumor, laxatio, conuulsio. Gibbositas itaque, quę ante pubertatem fit, statim interficere solet, si ex morbis pulmonis proueniat, communicata materia ad ligamenta spinæ, aut ob tumorem circa vertebras, vnde duplex causa suffocationis fit altera ex constrictione, quæ per gibbum fit; altera verò ex illa, quæ ex pulmone, seu tumore. 1. adn.

Quòd verbum *statim*, vel significat, quod moriantur simul ac fit gibbositas, vel quòd repente moriantur, licèt paulò post: quod vtrumque contingit. Nam suffocantur statim, aut paulò post repente moriuntur. Intelligit aut gibbositatem factam ante pubertatem; quia illa ętas multa indiget caloris refrigeratione, & adhuc in illis cor, & pulmo augentur: thorax autem ob morbum non multum dilatari potest. Moriuntur etiam gibbi quacunque causa fiant ante pubertatem, si tussis oriatur, nec diu durare possunt: atque hic præcipue de gibbositate facta ad vertebras thoracis sermonem habet. 2. adn.

Quòd gibbosi etiam à natiuitate diu durare nequeunt; raro enim sexaginta annos pertranseunt, quia respiratio libera fieri nequit. At dices: Gibbositas potius videtur dilatare thoracem, puta illa, quæ secundum curuitatem fit. Dic, quod licet ex vna parte dilatetur. ex alijs tamen angustior fit; vnde Hippoc. scripsit: *quibus gibba fit spina, dum pueri sunt, prius quàm corpus ad augmentum plenum perductum fuerit, his corpus iuxta spinam ad augeri non solet, sed crura quidem ac manus perficiuntur, illa verò partes defectuosæ sunt, & quibus supra septum transuersum gibbositas fit, his & costæ in amplitudinem augeri non solent, sed in anteriorem partem, & pectus acutum fit, sed non latum, & ipsi difficulter spirant, & stridulam faucium asperitatem habeant; hæc causa est cur gibbi diu viuere nequeant.* 3. adn. de art.

APHO-

APHORISMVS XLVII. *Quibus vena sectio, aut purgatio, &c.*

Connexio. CVm in antecedenti Aphorismo de gibbositate scripsisset, quæ ad tumorem sequitur ipsius spinæ, & morbos thoracis; nunc de tempore agit commodo Medicorum auxiliorum, quibus etiam gibbositas illa præcaueri possit.

Intẽtio Quibus venæ sectio, aut purgatio prodest, his vere secunda est vena, aut purgatio imperanda.

Ratio intent. Vt demonstret duo esse potissimum artis remedia, tum ad curandos, tum ad præcauendos morbos, & etiam vt istorum remediorum exemplo tempus omni Medici auxilij accommodum demonstret, nempe ver ipsum: nisi tamen quippiam vrgeat.

Demonstratio Tempore veris maximè tuta sunt venæ sectio, & purgatio: ergo cum illa indicantur, eo præcipuè tempore sunt facienda. Antecedens probatur: quia per id temporis virtus robusta est, humores fluxiles, aetis temperies, solisque qualitas amica: ob quæ omnia purgatio & venæ sectio tuta sunt. Consequens facilè sequitur; quia in remedio non solum quærimus iuuamentum, sed etiam quod minimè noceat.

1. adn. Quòd cum ver habeat partes tres, principium quod hyemi respondet, finem, qui æstati, medium quod exactam seruat naturam; Hippoc. de vere medio potissimum intelligit, licet de toto vere sit vera sententia. Fugiendæ sunt per decem dies constellationes in æquinoctiis, & solstitijs. Quod vero de purgatione; & venæ sectione scribit, idem de reliquis magnis remedijs intelligendum, nam ad difficillimos morbos curationem eo maximè tempore instituendam ratus est Hipp. quòd illos tollendi maximam præstet commoditatem.

2. adn. Quòd hic purgationem intelligit validam, quæ fit per medicamenta robusta, sicuti magnam sanguinis missionem. Non tamen docet eo solo tempore ista fieri debere, sed si non est quidpiam quod multum vrgeat, illud tempus expectandum esse, vt omnes qui parati sunt ad morbum, vel deinceps appropinquantibus dictis temporibus, morbis corripiuntur curari, præseruarique possint, id quòd vtrumque præstat auxilium. Cæterum Hippoc. scribit, magni momenti esse temporis opportunitatem ad morbos curandos. Tempus autem considerandum est secundum annos, & menses, diess, & horas. At licet vel valde commodum sit, & opportunum ad curandos morbos, aliquorum tamen fert occasio, vt vel æstate, vel hyeme, vel autumno cugentur, præseruenturque.

APHORISMVS XLVIII. *lienosis difficultas intestinorum, &c.*

Connexio. CVM in quadragesimo tertio Ahorismo disenteriam damnasset, in lienosis, nunc eam ipsam extollit: quinimò cùm de venæ sectione, & purgatione vere faciendis in antecedenti dixisset; nunc lienosos accipit sanari fluxu alui, quasi dicens, in verè maximè.

intent. Lienosis alui fluxus superueniens bonum.

Ratio intẽtionis. Vt ostendat eandem dysenteriam & liberare, & occidere posse lienosos; nec non Medicum, naturam imitando, debere aluum mouere in illis: siquidem commodè per aluum solet lien expurgari.

Demonstratio Dysentesia lienosis superueniens humorem peccantem expurgat: ergo bona. Antecedens probatur: siquidem sanguis per eam euacuatur melancholicus, qui ipsius tumoris causa est: quod fieri verisimile est, quoniam natura vt plurimum cum vtilitate mouet. At consequentia patet: quia si talia purgentur qualia oportet, bonum.

1. adn. Quòd hic dysenteriam intelligere oportet, non illam, quæ cum vlcere est intestinorum, sed cruentam, per quam sanguis deijcitur; verum ea non debet esse ad mo-

dum

dum longa, siquidem (vt supra dictum est) si diuturna fuerit aut hydropem, aut vlcerosa facta & lienterica solet interficere hominem. Dysenteria autem (de qua hic loquitur) septem dies, aut quatuordecim durare solet, & cum conferentia fit. Cum itaque alui fluxus lienes curet, medicus medicamenta adhibere debet purgantia, ad eum prouocandum: quod si ex sententia res non fuccedat, & alui fluxus fiat longior, vt timor fiat ne eueniant mala Aphorismo quadragesimo tertio enumerata, tunc innuere oportet & robusto existente ægro reuellere, sanguinem à brachio mittendo; lieni verò quæ roborandi, & attenuandi vim habent applicae r.

Quòd non solum lienosis, sed hepaticis superueniens dysenteria morbum soluere potest, exemplum adduxit famulæ hepaticæ, cui per annos septem menses defecerūt, & dysenteria facta per septem dies, inde diarrhætica, sanata est, & menses illi effluxerunt; exemplum mirabilem, cum vltra sex menstruorum retentionem insanabilem scripserit, cum præter natuiam est. *2, adn.* *Lib. de morbis mulie.*

APHORISMVS LIII. Quibus podagrifici fiunt,, &c.

CVM in præcedenti sententia de præseruatione, quæ in morbi fit per venæ sectionem, aut purgationem determinasset, nunc de podagra sermonem concipit quæ inter alios morbos per illa remedia in vere præcaueri solent. *Connexio.*

Podagrici morbi intra dies quadraginta conquiescunt. *Intētio*

Vt demonstret podagram vnum esse ex morbis, qui medium locum inter acutos, & longos obtineant: ac proinde doceat, podagram non esse morbum periculosum, aut mortalem. *Ratio intent.*

Podagra morbus est articulorum cum inflammatione: ergo intra dies 40. quiescet. Antecedens notum est. Consequens probatur, nam quia in loco ignobili est, non lethalis, nec acutus: at quia cum inflammatione, ideo non longus; quare mediam naturam tenebit inter acutos & longos, quòd acuti quatuordecim diebus terminantur, longi vltra quadraginta protrahuntur; igitur podagra qui medius est morbus, quadragresimum diem habebit pro termino. *Demonstratio.*

Quòd podagra morbus est qui occupat pedum articulos, inque illis magis ligamenta, tendines, & capita musculorum penetrat, quam articulorum cauitatem, quia articulorum cauitates capaces sunt & non aptæ ad inferendum dolorem, quidquid dicat Galenus, asserens non inflammari tendines. siquidem sequeretur conuulsio neque enim conuulsio ad quamlibet neruorum sequitur inflammationem, sed ad eam, quæ cum vlcere est coniuncta. Fluxio igitur in podagra dolorem concitat, & proinde sanguinem attrahit, vnde inflammatio fit, quæ intra dies quatuordecim sedari solet (vt scribit Hipp.) non quod morbus vltra illud tempus protrahi nequeat, sed quod magna ex parte leuetur. *1. adn.*

Quòd podagrici dolores non omnes quadraginta dies ostenduntur: alij enim citius, alij tardius terminantur: sed posuit quadragesimum diem, quasi vltimum terminum. Terminatur podagra vel resolutione, aut suppuratione, aut in tophaceam duritiem. An ergo sicuti de podagra, ita & pe omni articulari morbo vera est sententia? Videtur sanè, quia dolores non vltra illud spacium extendi posse creduntur. *2. adn.*

APHORISMVS L. Quibus diuisum est cerebrum, &c.

IN antecedenti sententia Hippocr. docuit & euentum, & tempus euentus dignoscere in podagra; nunc ad dignotionem loci affecti ipsius inquam cerebri, insignem affert sententiam. *Connexio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Intētio Ad violentam cerebri percussionem febris sequitur, & biliosus vomitus.

Ratio intent. Vt signa habeat Medicus in omnibus capitis percussionibus læsum cerebrum dignoscendi; cùm in dignotione illius vita hominis consistat, & non solum ad dignotionem, sed & ad prognosticum, & curam magnæ vtilitatis Aphorismus producatur.

Percusso cerebro consentit ventriculus, & cor: ergo febris, & biliosus vomitus fiet. Antecedens probatur: magna enim communio est cerebri, & ventriculi per insignes neruos sextæ coniugationis. Ob magnas quoque arterias cum corde. Consequens probatur: nam ad percussionem concurrit sanguis, & fit commotio totius corporis, ad quam accenditur calor, & febris. Ventriculus autem attrahens bilem quasi in subsidium, vomit illam.

1. adn. Quòd hic per diuisionem intelligit omnem validam percussionem: cerebri autem nomine, & ipsum cerebrum, & eius meninges. Cæterum febris quæ aduenit, vel prima die venit in modum ephemeræ ob commotionem, vel quarta, septima vel vndecima, aut etiam decima quarta die, concepta inflammatione: & quò tardius aduenit febris, eò lethaliorem affectio.

Quòd vulnerati, aut conquassati cerebri, aut eius meningum plura signa (sed minus certa) lib. 2. & 3. de morb. & de vulneribus capit. & in Coac. prænot. sect. 3. recensentur: qualia sunt, linguæ balbuties, subitus in terram casus: vertigo: marmariges obuersantes oculis; sanguis per nares, os, aures, oculos effusus: veternus: vocis priuatio, resolutio corporis, mentis læsio, pedum torpor, conuulsio, aliaque huiuscemodi. Et Hollerius hic in comm. ait profluuia sanguinis, & vomitiones post illas cerebri percussiones sæpe perseuerare ad diem, & post conquiescere.

2. adn. Quòd ne in Vomitu, aut Febre vlla certitudo vulnerati, aut conquassati cerebri sperari pôt, nisi distinctione adhibita. Nam hæc duo non semper sequuntur ad vulneratum, aut conquassatum cerebrum: & eadem sæpenumero eueniunt, non vulnerato cerebro: sed vel solo fracto carneo; sed cerebri membranis percussis; vel etiam sola carne, aut vnà cum carne pericranio vulnerato. Febris quidem non superuenit vulnerato, cum multus sanguis effunditur, & ampla statim via relinquitur, qua puri, vapori, & spiritui pareat exitus; aut cum arte, vacuatione, & ratione vitæ prohibetur inflammatio, & inde febris. Febris enim ad vulneratum, aut conquassatum cerebrū subsequitur ob commoti, aut effusi, nec liberum habentis exitum sanguinis putredinem conceptam inflammationem in cerebro. Indicio est, quod non semper initio vulneris, sed post initia, vt 4. 7. 9. 11. 14. die, vel eò tardius suboriatur febris. Adde, quod Hipp. in Coac. febrem vt plurimum superuenire vulnerato cerebro scripsit, non semper. Neque vomitus semper accidit vulnerato, aut conquassato cerebro, saltem, qui sit biliosus, in his præsertim, qui non sunt picrocholi: aut qui paucam habent bilem in folliculo fellis collectam: denique his, quibus ad vomendum nulla est à natura propensio. Quanquam vomitus biliosus, si quod aliud, signum cerebri nedum vulnerati, aut conquassati, sed & cranei fracti, aut membranarum cerebri percussarum certissimum existit: isque initio, aut statim post initia suboritur.

3. adn. Tantum enim est consensus cerebri per neruos insignes cùm ore ventriculi, eiusque interiore tunica, vt cerebri, eiusque membranarum, ac cranij affectus promptissimè ipsi ventriculo communicentur; hoc vel indicio, quod commoto verbere, aut alia quapiam re molesta aut dolorifica concusso cerebro, & vniuersus stomachus perturbari soleat; Hinc fit, vt ventriculo per sympathiam cerebri affecto, vomitus cieatur, eoque vomitu quicquid obuiam fuerit in ventriculo, siue ibi genitum, seu aliunde transmissum, seu bilis, seu pituita, seu serosus humor, aut syncerus, aut bili permixtus (vt plerumque fit, quia mobilis hic est, ob calorem, & tenuitatem) seu cibus eijciatur.

Quòd

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Quòd diligenter obseruandum, & perpendendum, quid ab illata plaga diebus criticis eueniat, vsque ad diem vigesimum, vt, si quarto vomuit, si delirauit, si febricitauit, si effundit sanguinem è naribus, si alqua partiū resolutio, aut conuulsio accidit, morientur die 7. Si ea signa prodeant die 7. peribit die 14. Si 11. vitam ponet 17. aut 20. Quin prauæ hæ notæ interdum latent, ac tandem explendescunt, ægrumque perimunt die 40. *4. adn.*

APHORISMVS LI. Qui valentes capitis repente doloribus, &c.

APhorismo superiori proximo diagnosticon attuli *Hipp.* signum, quo dijudicaremus offensam percussi capitis ad cerebrum peruenisse, atque in ipso, vel eius membranis aliquid rupisse; in hoc autem proponit prognosticon funesti termini, intra quem desiturus est grauis eiusdem cerebri, & soporosus affectus: atque ita non tantum ratione loci patientis, verum etiam ipsius affectionis, seu morbi, duo hi aphorismi connectuntur. *Connexio.*

Sopor, seu mentis consternatio, quæ initio quidem sanos, ac bene valentes cum repentino, ac vehementi dolore capitis inuadens postea obmutescentiam, & stertorem inuehit, funestum intra diem septimum minatur exitium, nisi febris superueniat. *Intẽtio*

Vt Medicus sciat, quis soleat esse progressus in capitis affectibus, & quomodo nascatur vnus ex alio, nempe ex materiæ (quam Hipp. vocat atram bilem in senioribus) commotione acerbus & repentinus dolor, deinde apolipsis, sopor, stertor; principium facultatum oppressio; tum sanguinis refrigeratio, & vera apoplaxia, seu totius corporis resolutio, aut etiam conuulsio, & tandem mors. *Racio intẽt. 2. de morb. mulie.*

Diuidi potest præsens aphor. in 2. par. in quarum 1. terminus affectui illi soporoso præfinitur: in 2. quo modo eius materia dissoluatur, & exitium euitetur per superuenientem ei febrem. *Diuisio*

Quando ferè totius corporis principalissima pars magno validoque morbo laborat, vltra per acutorum terminum, h.e. septimum, non est malo ferendo par æger: Sed in aphonia & stertore, post acerbam, subitamque cephalalgiam, laborat pars præcipua, cerebrum, ingenti, validoque morbo. Ergo non excurrent syptomata illa vltra septimum; sed plerumque 3. vel 4 æger sic affectus interit. Maior videtur luce clarior. Minor declaratur, quia syndrome illa symptomatum si non est satellina fortis apoplexiæ, saltem est illies præcursorum. Nam (vt prætermittam, quo modo, & qua via bilem nigram moueri, atque animalem spiritum, quia vitalis arceatur ab aditu cerebri, deficere Hippocrat. doceat) causa grauissimorum illorum symptomatum est multus flatulentus, ac vaporosus spiritus, ex crapula, aut alia occasione genitus; qui initio quidem caput feriens, vehementem dolorem distendendo excitat, deinde multam pituitæ affluentis copiam promouet: vnde postea obmutescentia suboritur, i. e. vocis aut sermonis, omnis denique motus voluntarij, ac sensus priuatio, ab obstructione humorum prohibente exitum spiritui animali ad vocis, ac sermonis, sensus, & motus organa. Sic enim *aphronois* vocat Hippocrat. qui nec vocem, nec alium quidem motum vllum voluntarium retinet, nec omnino sentiunt, sed iacent, eodem modo, quo apoplectici, hianta & hiulco (vt alibi addit Hippocrat) ore, sæpe meientes, non tamen sentientes; quamuis visi fuerint etiam robustissimi poculis dediti, qui subito voce priuati, ac stertentes, mouerint aliquando se, iterumque velut resoluti iacuerint: & actis omnibus obierint ante septimum. *Demonstratio.*

Quòd difficile est videre quem morbum hic intelligat Hippocrat. Galenus dicit apoplexiam; Alij Carum; Alij Catalepsim. Verùm, si apoplexiam intelligas dubita- *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bis ex ſententia libri ſecundi, qua doceat apoplexiam fortem non poſſe curari; & hæc accidentia apoplexiam fortem declarant, cum adſit ſtertor, qui ſolet eſſe ſignum prauum. Dic, apoplexiam fortem eſſe duplicem; aut à cauſa externa, aut à cauſa interna. A cauſa externa ſolui poterit, vt habes exemplum eius quæ ex ebrietate fit, & quinto epidem. in puella, quæ ex rupe ceciderat. Sed dices, hæc non videtur à cauſa externa fieri, cum dicat, ſi quis repente, quaſi ſine cauſa manifeſta. Dic rurſus, poſſe ſolui aliquando a natura fortem apoplexiam, licet non ab arte; vel dic, hanc non eſſe adeo fortem apoplexiam. Cæterum etiam & carum, & catalepſim inteligere poteris, & alios affectus cum vocis priuatione, qui cum febre non ſunt coniuncti: Quæ mens videtur fuiſſe Hippocrat. vt facile eſt colligere ex 2. & 3. de morb. & ſub fin. libr. de criſ. vbi dolore capitis, mutitate, & ſtertore poſitis, ſcribit poſtridie hominem fieri apoplecticum ſanguine perfrigerato, quaſi ante verè apoplecticus non eſſet.

2. adn. Quod verba illa *Niſi febris interuenerit* habent duplicem ſenſum: vel quòd interueniens febris ſoluat; vel quòd non moriantur intra illud ſpatium, poſſunt tamen paulo poſt emori. Vtroque modo vera eſt ſententia, & iuxta Hippocrat. placita; nam ſi febris adueniat, plerumque euadere ſcripſit. Debet autem febris eſſe non magna, neque parua, ſed mediocris, quia magna diſſoluit vires, parua non poterit morbum ſuperare, eritque febris ad ſoluendum apta talis, qualis quartana.

3. adn. Quòd ſtertor Hippocrat. duplex eſt: alter ex gutture; alter verò ex palato. Primus fit ex debilitate maſculorum gutturis, qui ſuum munus obire nequeunt, neque dilatare meatum ad liberum aeris ingreſſum; vel fit ex obſtructione viarum ad pulmonem, ob copiam materiæ à capite ad illum affluentem, vt in hoc caſu; ſed ad venas colli, vnde per conſenſum guttur ſtringitur. Ex palato non fit, cum anguſtus ſit meatus palati qui ad nares, & cerebrum vergit, ſeu à natura id fiat (qua ratione per ſomnum ſtertunt aliqui) ſeu à morbo.

APHORISMVS LII. *Sed in ſomnis etiam, an de oculis, &c.*

Connexio. SIcuti ad bonum morbi euentum febris in ſuperiori Aphoriſmo poſita eſt; ita hoc ad malum ſymptoma in oculis apparens deſcribit.

Intētio Album oculi in ſomno apparens, ſi non aliquo effluuio, aut medicamento accidat, valde eſt pernicioſum.

Ratio intent. Vt demonſtret ex accidenti notiſſ. & in parte nobiliſſima ac in primum in conſpectum venienti quid ſperandum ſit, & præterea oculos in conſiderationem habendos; præcipuè cum Medicus prædicere intendit.

Demonſtratio Apparitio albi oculi in ſomno magnam indicat cerebri læſionem modo ex aliqua enacuatione non eueniat; ergo valde malum. Antecedens probatur; quia vel indicat magnam cerebri ſiccitatem ex natiui humoris conſumptione, vnde conuulſio ſperatur; vel extremam virtutis imbecillitatem, quæ claudere palpebras nequeat.

1. adn. Quòd oculi tanti ponderis ſunt, vt ab illis Hipocrat. ſigna & præcipuè, & maxime ſumenda putauerit in acutis morbis. Cum enim faciem primo in conſiderationem ponat, & in facie primas partes oculi teneant; fit, vt ab his magna ſumantur indicia, & præcipuè ipſius cerebri; ideo hic vnum ſignum aſſumit, dormire; inquam, non commiſſis coactè palpebris, ita vt appareat album oculi. Cum enim palpebra ipſius continuetur cum cerebri membrana duriori, & neruos recipiat, & muſculos, fit, vt ſi non clauditur, vel maxima ſiccitas cerebri, vel extrema imbecillitas ſignificetur.

2. adn. Quòd in hoc ſigno ſicuti, in alijs omnibus, ſemper remouere oportet cauſas exter-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

externas; nam si tale accidens per aliquam causam externam accidat vt ex aliqua vacuatione, vel fame, vel tristitia, minus malum erit nec ita timendum. Præterea glossa sententiam per communem aliam considerationem, vt si æger non sit ita dormire assuetus; nam in his malum vel ex eo significatur; quas duas considerationes semper Hipp. in vnoquoque signo animaduertit, & id ipsum in prognostico addit, vbi hoc idem signum posuit.

Quòd non solum, si non possit claudere palpebram, malum est admodum, sed si retorta fiat, aut pallida. Solet autem palpebra facilè compati ad affectiones cerebri, quia sicca est, & tenuis; & ideo siccitas causa est præcipua, quòd non claudatur omninò, seu illa sit ratione causæ internæ, vt febris consumentis, quo modo hic intelligitur, seu externæ exiccantis ob aliquam euacuationem, aut sensilem, aut insensilem. Nec tamen si ex causa procedat externa, non erit malum, sed minus malum, quia durare non solet. Aliquando tamen a causa externa quod nascitur symptoma, si perduret ob corporis apparatum iam transit in vitium internum, & non minus graue malum censeri debet. 3. adn.

APHORISMVS LIII. *Deliratio quæ cum risu fit, tutior, &c.*

CVM de cerebri morbi in antecedentibus egisset, in hoc etiam aphorismo delirium accipit, quod etiam cerebri passio est celebris, & valde perniciosa. *Conuexio.*

Deliratio, quæ cum risu fit, tutior, quæ verò studio adhibito, periculosior. *Intētio*

Vt demonstret ex symptomate apparenti non solum quid sentiendum medico sit de prognostico, sed & de specie morbi, à qua etiam curatio pendet. *Ratio intent.*

Potest diuidi sententia in duas partes, iuxta duas conclusiones, quæ proponuntur in textu. *Diuisio*

Deliratio cum risu causam habet benigniorem ea, quæ cum studio; ergo minus periculosa. Consequens certum est. Antecedens probatur, siquidem quæ cum risu est, causam habet sanguinem parum sua natura recedentem; studiosa verò à sanguine fiat ad malignam qualitatem mutato. *Demonstratio.*

Quòd delirium deprauatus motus est Principis facultatis, qui est vel cum febre, vel sine febre. Et vtroque modo, vel est cum risu, vel sine eo, & cum studio. Si cum studio, aut furibundum & audax, aut melancholicum, & timidum est. Rursus, omne delirium vel est per essentiam in cerebro, vel per consensum. Cæterum aphorismus verus est de omni delirij genere, vt semper cum risu sit securior, sine eo verò periculosior: quia dispositio sanguinis in delirio cum risu parum recedit à natura sua; at in studioso, seu furibundum sit, seu timidum, multum. Adhuc autem, si cum febre continua sit delirium studiosum, ferè mortale est; si sine febre, vt in mania, vel melancholia sanari raro contingit. Et licèt propositio hæc de omni delirio vera sit, seu cum febre, seu sine illa; Hippocr. tamen sententia præcipue de eo, quod cum febre est, intelligitur. 1. adn.

Quòd delirium cum febre continua durans phrenitidem significat, seu risibile, seu studiosum, seu melācholicum sit; quamuis exquisita phrenitis potius ferina sit, quàm melancholica. Oritur phrenesis cum inflammatur cerebrum, præcipuè ad partes interiores, neque enim necesse est ad omnem inflammationem cerebri vel membranarum eiusdem sequi delirium, sicut videmus in his, quorum cranium secatur in percussionibus, inflammatam duram matrem sine delirio. Verum ea res ita se habere videtur, sicuti de melancholia dicebat Hipp. nam si ad animum vergat, facit melancholiam morbum: si ad corpum epilepsiam, ita etiam si succi facientes inflammationes in cerebro vergant ad animum; hoc est ad partes cerebri internas facere delirium; si verò ad corpus cerebri hoc est ad partes cerebri exteriores, non item. Ideo 2. adn.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

aliquando videmus adeo tumefieri cerebrum ad partes exteriores, vt ferè suturæ disrumpantur.

3. adn. Quòd Hipp. putauit magnam sapientiæ partem esse positam in sanguine, cumque si in temperie fuerit, prudentiæ esse instrumentum, desipientiæ, quoties à sua recesserit natura, vel ad aliquam succum transmutetur; tunc enim seu pertingat cor, seu cerebrum, rationem vitiat, quod deinceps rationis vitium pessimum est inter symptomata. Læditur autem triplex facultas animæ, imaginatio, cogitatio, & memoria; aliquando verò solummodo vna eorum.

APHORISMVS LIV. In acutis passionibus cum febre, &c.

Connexio. CVM de læsione mentis pessimo symptomate in antecedenti Aphorismo determinasset; non de respiratione verba facit: nam sicuti delirium accidens est animalis facultatis, ita respiratio cum gemitu vitalis.

Intētio In acutis morbis cum febre quasi gemitum suspira, malum.

Ratio intent. Vt signum notabile in febre acuta ad prædictionem scribat.

Demonstratio. Respiratio suspiriosa prauas affectiones significat in acuta febre: ergo mala. Consequens clarum est. Antecedens probatur: quia suspiria illa cum febre acuta indicant aut magnam viscerum oppressionem, aut malignitatem morbi insignem opprimentis cor, aut virium languorem.

1. adn. Quòd respiratio luctuosa seu suspiriosa tripliciter intelligi potest: aut talis, qualis pueris fit plorantibus, quam appellat Hippocrat. duplicem intus reuocationem; vel talis, qualis cogitabundis ex longo interuallo fit; aut denique, quæ cum gemitu & luctu fit. Omnibus modis vera est sententia: nam prima conuulsionem significat: siquidem spiritus offendit, & ex musculis thoracis iam conuulsioni proximis oritur: Secundo modo etiam delirium portendere solet ob magnum ardorem viscerem: Tertio modo malignitatem morbi, & virium imbecilitatem indicat.

2. adn. Quòd morbus acutus, aut est sine febre, quod rarò accidit, vt tetanos, & apoplexia; aut cum febre, vt ardens, vel phrenitis Hippocrat. proponit acutum morbum cum febre, non quòd in alijs etiam acutis sine febre vera sententia non sit, sed quia acuti morbi ferè cum febre iunguntur. Non est autem ita timendum hoc accidens in morbis non acutis, vt in dolore dentium, aut podagra, quibus suspirare coguntur homines, sed sine periculo, ideo scripsit, acutos morbus.

APHORISMVS LV. Dolores Podagrici verè & autumno, &c.

Connexio. FEcerat Hippocrat. supra mentionem de podagra eam remouens ab eunuchis, & pueris; nunc de tempore, quò maximè illa affligere solet, sermo illi est.

Dolores podagrici verè, & autumno ferè mouentur.

Intētio Vt doceat hoc vno exemplo, omnes fluxiones per illa tempora solere vim suam

Ratio intēt. exercere, ac proinde eò cum corpore veniunt, præseruanda esse, seu purgatione, seu sanguinis missione, & recta ratione victus.

Demonstratio Verè & autumno præcipuè commouentur fluxiones; ergo illis temporibus dolores podagrici præcipuè fient, & mouebuntur. Antecedens probatur: quia verè funduntur humores, & viæ patefiunt, & labor iam ingruit: autumno impeditur transpiratio, & multa adest cacochymia.

1. adn. Quod sicuti de reliquis morbis dicitur quod omnibus temporibus fieri possunt, magis tamen in quibusdam fieri, & irritari, ita de podagra dicendum est. Et licet in omni tēpore fieri possit, tamen oportuna tempora sunt ver & autumnus: verè enim, vt diximus, funduntur humores, qui per hyemem coaceruari erant, & inter eos

pituita

pituita præcipuè: at autumno humores abundant, qui æſtate tranſpirabant, idque ob conſtipationem; & ideò bilis præcipuè eo tempore mouetur: hinc fit, vt iſta duo tempora paratiſſima ſint ad fluxiones. Maximè autem commouentur humores ad articulos, quippe qui laxi ſunt, & pauci caloris, & labore caleſcentes.

Quòd ſicuti de podagra, ita etiam intelligendus eſt Aphoriſmus de omni modo qui ex fluxione fit, & de omni abſceſſu qui per circuitum affligit: vnde dolores, gallici morbi, & puſtulæ per ea tempora quoque ſolent affligere homines, & illis etiam temporibus maximè præcauendi, & curandi ſunt. Licet autem autumnus ſit veri contrarius, & morbus vnius temporis contrarij ſoluatur ab alio; nihilominus non eſt inconueniens, eundem morbum in contrarijs temporibus fieri, à diuerſis tamen cauſis. *2. adn.*

Quòd Cardanus in hoc Aphoriſmo modum ſanandi podagram innuit, quem ipſe ſecuriſſimum appellat, vt ſcilicet homo ieiunus ſe exerceat vſque ad ſudorem; inde ponat ſe in lecto calido, & contectus pannis ſudet quouſque poteſt; & hoc faciat quotidie, vel ſemel, aut bis in hebdomada, & prandeat parum ſitque in loco calido ac ſicco clauſis feneſtris contectus, & continuet per annum: & certè non eſt à ratione alienum, ſiquidem per illam excretionem & ſudorem euocatur ad cutim materia podagræ, habet enim hic morbus difficillimam ſolutionem: ideo peregrinas curationes requirit. *3. adn.*

APHORISMVS LVI. Morbis Melancholicis, &c.

CVM in antecedenti Aphoriſmo de tempore egiſſet, quo podagra affligere ſolet, quæ ſpecies quædam abſceſſus eſt, nunc de abſceſſibus, qui melancholicis morbis fieri ſolent, ſermonem inſtituit. *Connexio.*

In morbis melancholicis abſceſſus periculoſi fiunt: aut etiam apoplexiam, aut conuulſionem, aut maniam, aut cæcitatem ſignificant. *Intẽtio*

Vt demonſtret, qui ſint mali abſceſſus ſperandi per melancholicos morbos; ac proinde, vbi talis humor in corpore abundat, diligenti cura tractandos eſſe ægros, ne incidant in tales morbos. *Ratio intẽt.*

Melancholia humor eſt craſſus, & tenax cerebrum præcipuæ afficiens: ergo cum abſcedit ad illud prædicti morbi fient. Antecedens manifeſtum eſt: nam melancholicus morbus ad cerebrum ſpectat, & animalis facultatis deprauatæ eſt ſymptomata; ideo neceſſe eſt in eo morbo, aut per eſſentiam, aut per conſenſum affici cerebrum. Conſequens probatur: quia, cum fertur ad cerebri corpus melancholia, conuulſionem, & epilepſiam pariet, ſicuti cum ventriculos obſtruit, & venas iugulares apoplexiam, maximeque humore corrupto & aſſato, quòd ſi cerebrum ad oculi neruos eum tranſmittat, cæcitas oritur: adde ſurditatem, ſi ad aures: quamuis melancholiæ ea ſit craſſities, vt non facile ad meatum auditoriam peruenire poſſit. *Demonſtratio.*

Quòd per morbum melancholicum intelligenda affectio illa, qua ſine cauſa manifeſta homo triſtis eſt, & pauidus vel etiam intelligere debes acutos morbos, in quibus melancholica ſe oſtendunt ſigna: de quibus præcipuè loqui eum eſt veriſſimile. De illis quoque, quibus humores melancholici abundant, & qui lienoſi ſunt, & hypochondria habent tumida, ſermo eſſe poteſt; cum enim lien amplius accipere non poteſt humorem atrum, tranſmittit ad corpus & ad partes ſuperiores vapores: vnde in cerebro tales affectiones fieri ſolent, quamobrem debet medicus humorem euacuando, rectaque victus ratione inſtituta, & aliis auxiliis, ne tales abſceſſus fiant, prouidere. *1. adn.*

Quòd verba illa *per hæc tempora* ſignificant: aut quòd præcipuè in verè, & autumno tales in melancholicis fiant (ſicuti & de podagricis dictum eſt in antecedenti) *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſiquidem verè, & autumno melancholici morbi vigent, & fluxiones commouean-tur, aut ita intelligere oportet, quod abſceſſus fiant per hæc, remouendo tempora, vt vox *hæc* ſignificet morbos, quos ſtatim ſubiungit: quo modo ſententia potius videtur intelligenda eſſe; & licèt etiam in morbis pituitoſis hæc fieri poſſint, tamen non eſt eorum tanta malitia, vt ita facile tales producere poſſint morbos.

APHORISMVS LVII. Apoplexiæ autem fiunt maximè, &c.

Connexio. CVM mentionem feciſſet in antecedenti de apoplexia, quæ ſequitur ad melancholicos morbos; nunc de tempore agit, quo illa corripere ſolet homines.

Intētio Apoplexiæ fiunt maximè à quadrageſimo ad ſexageſimum annum.

Ratio intent. Vt demonſtret, qua ætate potiſſimum hic morbus ſoleat vagari; nec non per id temporis magnam habendam eſſe curam ſuis ipſius, atque proinde potiſſimam huius morbi cauſam eſſe melancholiam.

Demonſtratio A quadrageſimo ad ſexageſimum annum bilis atræ fluxiones maximè fiunt: ergo eo tempore præcipuè fiet apoplexia; fluxiones verò commouentur, quia iam calor innatus languet. Adde homines per illud tempus robuſtos, non ita curare errores, vt comeſtiones, potationes, coitus, quamuis minus ferre poſſint; ergo fluxiones per illud tempus maximè commouentur. Conſequens probatur, quia rebelles fluxiones, *4. Acut* quales ſunt quæ apoplexiam, & epilepſiam efficiunt, ex rebelli & atro humore fieri magis eſt veriſimile, quam ex pituitoſo, vnde ſcripſit Hippo. fluxiones bilis atræ omnium ferè magnorum morborum cauſas eſſe.

1. adu. Quòd non, vt putat Galenus, ſolum de apoplexia loquitur, quæ ab humore fit melancholico, ſed in vniuerſum de omni apoplexia: ſiquidem & a pituita prouenire ſolet, ſed dicit, quod hic morbus, ab hoc humore potiſſimum, & in hac ætate fiat, vt ſanguineis, & boni habitus, ac, robuſtis, & calidis hominibus. Et quanquam Hipocr. Apoplexiam, quo nomine carum intelligit, proprium ſenum morbum (licet raro illo corripiantur) eſſe aſſerat, nihilominus eſt veriſſimum, eam magis Melancholicis, dictarum ætatum, non ſolum ob pituitæ copiam, & quibus ſcatent cruditates, ſed & propter melancholiam, à qua maximè proficiſci conſueuit euenire.

2. adu. Quòd etiam epilepſia, cùm & illa à melancholico humore fiat, & epileptici ferè ſint melancholici, deberet in hac ætate fieri etiam magis, quòd tamen nō accidit. Dic, epilepſiam requirere præter repletionem, magnam cerebri qualitatem, quæ ex natiuitate ſolet originem habere.

APHORISMVS LVIII. Si omentum exciderit, &c.

Connexio. QVam connexionem habeat hic Aphoriſmus cum ſuperioribus, non eſt facile videre: docet tamen caſum, qui pro vt eſt valde rarus, ita magnam vtilitatem chirurgis allaturus eſt.

Intētio Si omentum exciderit, neceſſariò computreſcet.

Ratio intent. Vt medicus aduertat, cum excidit omentum & aeri exponitur, per aliquod vulnus, non remittendum, ſed reſecandam illam partem; alioquin reliquum corpus infecturum putredine.

Demonſtratio. Omentum facilè refrigeratur, & calorem extraneum concipit: ergo ſi exciderit, putreſcet. Antecedens probatur, quia pinguedine multa ſcatet, quæ à calido externo gelatur facilè, & nigreſcit: adde, eſſe infectum qualitate inteſtinorum, & facilè ad putreſcendum paratum: adhuc autem ſi reponatur magis, ſiquidem tum calor intus adiuuabit putredinem.

1. adu. Quòd omentum membrana eſt multo adipe referta, quæ pendet ex ventriculo, & inte-

intestina cooperit, adiuuatque coctionem, & habet venas multas, & cum tanquam sacculus pendeat, facilè vulnerato abdomine excidere potest extra vulnus. Cum igitur ad aerem venit, statim reponere oportet, alioquin putrescet; quod si quando accidit, secare oportet, deligatione tamen facta ad partem sanam, ne sanguinis copia effluat, cuius periculum imminet, ob vasa ibi quàm plurima. Illud autem necessario putrescere intelligere oportet, si aliquandiu extrà maneat, & non statim reponatur.

Quòd omentum non solum extra excidit per vulnera, sed intus etiam, & facit herniam, vt rupto vel relaxato peritoneo: sed tunc omentum excidit & non putrescit. Hoc autem membrum in tantam excrescit magnitudinem adiposis hominibus, vt ventrem ad tumorem maximum attollat, & mulieribus obturet os vteri; inde valde crassis præter naturam impedimentum fit conceptionis. Cum autem præciditur omentum, necessarium est coxionem vitiari, cum tanquam cui citra protendatur ventriculo, & intestinis. 3. adn.

APHORISMVS LIX. *Quibus longo coxendicum dolore, &c.*

CVM de podagricis morbis, qui ad articulos pedum pertinent, antea plura dixisset; nunc ad dolores coxę procedit, & sententiam producit valde notabilem. *Connexio.*

Caput femoris è loco excidens, & rursus incidens præcedente iam dolore, ex mucosa ad eum locum pituita fit. *Intentio*

Vt luxationis istius causam dignoscamus, quæ non modo in coxa, sed etiam in omni articulo obseruanda est; ac proinde ad dignotionem & curam vtiliter Medicus procedere possit. *Ratio intent.*

Vbi præcessit Coxæ dolor, siue articulus seu caput femoris, excidat & rursus incidat, ex laxitate ligamenti fit: ergo ex pituita mucosa eo loci adhærente. Antecedens probatur, quia ex dolore præcedente signum est materiam adesse in parte; at non potest excidere articulus remota causa aliqua manifesta, nisi quia luxatur, & affectionē patitur paralysi similem. Consequens sequitur facilè; quoniam humidum quod in articulis continetur, mucosum est & ob frigiditatem eo confluentem tale fit. *Demonstratio.*

Quòd os coxæ cum sacro coniungitur, & magnum est, & varia habet nomina; parte enim super pudenda os ilij vocatur, parte media os coxæ, quia in ea est magna cauitas, in quam implantatur femoris caput; atque hic articulus multis morbis obnoxius est, & frequentibus affligitur doloribus, tum quod profundam admodum habeat cauernam, tum quia iuxta partes humidas, & quasi corporis sentinas locatur, intestina, vesicam, vterum, pudenda; tum etiam quia per illum locum ad crura magna vasa transeunt; hinc fit vt sæpè doloribus afficiatur, qui diuturni sunt, & vehementer affligunt homines; maximè autem ex pituita eo loci confluente, & coaceruata. 1. adn.

Quòd summum femoris excidere potest ad omnem partem, raro tamen in anteriorem, vel posteriorem: frequenter ad latera: sed frequentiùs ad partes externas; Vbi igitur facilè è loco decidat femur, & facilè etiam ex se, vel etiam ope medici recidat in locum, signum est mucosam pituitam eo loci esse, & laxitatem articuli inducere; adde, extenuationem causam quoque esse, quod coxa excidat (nec enim bene nutritur) sicuti per hyemem bobus frequenter accidere solet coxæ luxatio ob gracilitatem. 2. adn.

Quòd dixit, diuturniorem præcessisse dolorem: quia luxatio non facilis est in eo articulo, nisi à diuturno dolore iam afficiatur, & debilitetur. Cæterum, quod de coxa, idem de osse humeri & alijs articulis intelligendum venit, nam humiditas in illis abundans, & laxans, atque paralysim inducens luxationes efficere solet. 2. adn.

Dolent

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Dolent autem articuli, non solum ex fluxione humoris alicuius, sed etiam, cum deest in illis natiua humiditas, & exiccatur.

APHORISMVS LX. Quibus diuturno ischiadico dolore, &c.

Connexio. CVM de causa luxationis coxæ in antecedenti tractasset; nunc curam illius proponit.

Intẽtio Afflictis dolore coxæ si articulus excidat, ijs femur contabescit, & claudicant, nisi vrantur.

Ratio intent. Vt ad prædictionem, & curam aptissimam sententiam præscribat in doloribus coxæ, & doceat inter cætera remedia, vstionem securam, atque efficax auxilium esse in his morbis.

Luxatio articuli infirmitatem inducit; ergo claudicatio & tabes fient, nisi vratur. Antecedens declaratur: quia cùm excidit articulus, non habet firmum hærendi locum, & dolorem inducet; ideo necesse est claudicare ob inæqualitatem maximè: sed nec recte nutriri potest, quia imbecillitas partis, & intemperies, & dolor, & materia ibi collecta impediunt nutritionem, & quod munus suum articulus efficere nequeat. Consequens probatur: quoniam vstio humiditatem consumit, & cutem densat, ideo facilè in locum recidet articulus, & intemperies tolletur eius beneficio.

Quòd cum talis dolor ex pituita fiat, quæ seu per congestionem, seu per fluxionem in articulo colligitur, ideo tentare oportet curationem euacuando, & exiccando, & vbi malum non cedit, ignem admouere oportet, & crustas inducere ad locum ipsius doloris, & supra articulum. Cæterum Hipp. curabat hos morbos venæ sectione à poplitibus, purgatione, cucurbitulis, & demum vstione, vt in Licone habes exemplum. Huiusmodi enim dolor non repercutientia requirit, sed euacuantia, & temperantia; vnde scripsit in hunc modum pro cura istius morbi; *Cum coxendicus morbus à fluxione fiat, cucurbitam medicam affigere oportet, & foras trahere, & non scarificando pertundere, & calefactorijs medicamentis in potu exhibitis intus calefacere, quo exhitus fiat cum foras ad cutim per cucurbitæ attractionem, tum intus ad ventrem per caliditatem; nam cum obturatus fuerit fluxus, & non habeat, quò iter faciat, viam ad articulos facit, & id quod cedit influxit, & sic coxendicum morbum inducit.*

1. adn. (margin, beside "nem in articulo colligitur")

5. Epi. (margin, beside "ne à poplitibus")

Finis Libri Sexti.

RODE-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI A FONSECA

In Septimum Aphorismorum Commentaria.

APHORISMVS PRIMVS.

In morbis acutis frigus partium externarum malum.

Sicuti hic liber præcedenti nectitur, ita etiam & hic Aphorismus ad præcedentes. In hoc itaque libro, sicuti in præcedenti de jis, quæ superueniunt morbis, signis pertractatur: & cum ex symptomatibus frigiditas insignis sit, ideo ab illa sermonem inchoat. *Connexio.*

In morbis acutis frigus partium extremarum malum. *Intētio*

Vt ex symptomate insigni, vno nempe frigore in omni morbo acuto medicus ad malum prædicendum occasionem habeat. *Ratio intent.*

Id, quod indicat morbi magnitudinem, vel illius variam naturam, vel virium imbecillitatem, malum; Sed tale est frigus partium extremarum in omni acuto morbo: ergo in omni acuto morbo frigus partium extremarum malum. Maior de se nota est. Minor probatur: Nam si robur virium adsit, magnus morbus significatur in visceribus, quasi cucurbita trahens calorem; vel diuersas febres à varia materia progredientes horrificas; vel virium debilitatem, non potente corde extendere calorem ad partes extremas. *Demonstratio*

Quòd frigiditas partium externarum, vel est cum ardore internarum vel sine eo. Iterum ea frigiditas vel est à principio, vel sequitur postea Rursus, vtraque vel est cum virtute constante, vel prostrata. Omnibus his modis mala est externorum frigiditas, non tamen æquè mala in omnibus. Nam vbi vruntur interna cum siti, lethali est: Iam verò debili existente ægro mors propinqua est: at frigiditas, quæ est à principio, non inflammatis visceribus, non perinde mala est. Intelligitur autem in acutis morbis, qui ferè cum continua febre coniuncti sunt: rigor verò aliquando iudicatorius est, frigiditas nequaquam. *1. adno.*

Quòd extremorum frigus causam habet vel inflammationem alicuius visceris, vel extremorum exsiccationem (vt in ardenti febre) aut virtutis imbecillitatem, vel magnum dolorem, aut ventriculi morsum, aut viarum interceptionem: quacunque ex causa veniat malum existimandum est, non tamen semper lethale. Ideo differt hæc sententia à qudragesimaoctaua quarti libri: illa enim de sola febre acuta est, hæc de morbo acuto omni: illa supponit ardorem in visceribus & sitim; hæc omnem frigiditatem amplectitur, quæcunque illa sit: vnde 1. Epidemiorum sæpe inter signa malignarum febrium, & inter immensam extremorum refrigerationem ponit Hipp. nec amplius recalescentem, & maximè si cum sudore illo fiat diaphoretico frigido, circa faciem, & ceruicem. *2. adno.*

APHORISMVS II. Propter os ægrotans caro liuida, malum &c.

CVm de extremorum refrigeratione in antecedenti sententia sit locutus; nunc de liuore agit, qui frigoris effectus esse solet. *Connexio.*

Propter

Intẽtio Propter os ægrotans caro liuida malum.

Ratio intent. Vt demonstret ossium ægritudines, quæ carnem liuidam facere possunt, existimandas esse malas.

Diuisio Breuitas conclusionis diuisione non patitur.

Demonstratio. Quòd grauem affectionem, adhuc grauiorem ostendit, malum. Sed talis est liuor carnis ob ossis ægritudinem: ergo propter os ægrotans, caro liuida malum.

Maior de se nota est. Minor probatur: nam omnis ossis ægritudo est grauis, quia partes solidæ & durissimæ, non nisi à magna causa læsionem patiuntur: adde, affectionem ossis non semper liuidam carnem efficere, nisi cum adeo grauis est, vt putrescat os ipsum.

1. adn. Quòd liuor vel procedit ex propria carnis affectione, vel ex ossis ægritudine: primo modo minus malum est; quia resecatione, vel scarificatione curari potest: at ex osse si procedat, non item, sed os sanare oportet: vnde magnam ossis putredinem ex carnis liuore significari, ac proinde carnis liuorem, ob os ægrotans, malum dixit.

2. adn. Quòd ossis ægritudo, vel caries est, vel teredo, vel desquamatio, vel fractura, vel resecatio, vel luxatio: à quacunque ex ijs affectionibus fiat, caro liuida, malum: at grauius malum est, vbi magna adsunt vulnera, & potissimum in capite: nam lethale id signum est, vt in prognostico. Vlcus autem siue prius factum fuerit, siue in morbo accesserit, considerare oportet. Si enim periturus est homo, ante mortem liuidum aut siccum erit, aut pallidum, & siccum.

3. adn. Quòd ad ossis corruptionem impossibile est non maculari cutem, ita vt necesse sit fieri carnem, vel liuidam, vel rubram, aut vtroque modo affectam. Ideo liuor omnis corrupti ossis est signum pathognomicum; ideo etiam assidens erit, vbi latè distenditur. Licet autem caro, quia ex osse manat sanies, quæ illius temperiem corrumpit. Cæterum non quia liuet caro ideo semper emoritur, sed colorem amittit natiuum. Cura igitur est, scarificare locum, & sanguinem extrahere, & denuo nudare os, & adurere, aut resecare.

APHORISMVS III. A vomitu singultus, & oculorum rubor, malum, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia de colore carnis mutato egisset, qui superuenit ossi ægrotanti; nunc de colore oculorum mutato agit, qui ad vomitum accedit, & simul singultum adiungit, quod hæc symptomata inuicem copulentur, & ad easdem sequantur causas.

Intẽtio A vomitu singultus, & oculorum rubor, malum.

Ratio intẽt. Vt ostendat ex ijs symptomatibus grauem, aut cerebri, aut ventriculi affectionem, ac istorum membrorum compassionem.

Diuisio Cum breuiter admodum hæc describatur conclusio, non est quod illam diuidamus.

Demonstratio Quæ indicant grauem cerebri, aut ventriculi affectionem, mala sunt. Sed rubor oculorum, & singultus ex vomitu grauem ventriculi, vel cerebri affectionem ostẽdunt: ergo à vomitu singultus oculorum rubor malum. Maior non indiget declaratione, cùm de se nota sit. Minor ostẽditur. Nam hæc duo signa, vel præsentẽ inflammationem ventriculi, aut cerebri, si febris adsit, ostendunt, vel præsentem, aut imminentem conuulsionem: quæ omnia valdè mala sunt.

1. adn. Quòd singultus & rubor oculorum, ita se habeant, vt singultus propria sit passio ventriculi, rubor verò oculorum magis approprietur cerebro. Ideo Hippocr. in prognostico vitupera: cum mala facie album oculi si rubrum fiat, significans cerebri inflammationem. Verùm cùm hic de febre mentionem non facit, videtur magis intelligere de violento vomitu minante conuulsionem, vt ex helleboro. Sequitur singultus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

gultus tum ad mordicationem, tum ad inanitionem; rubor verò oculorum ad commotionem cerebri, vnde sanguis ad venas transmittitur. Supponit autem permanentem ruborem, vnde dignoscitur cerebri affectio & apparatus ad inflammationem, vel conuulsionem translato eò sanguine, alia ve materia. At cum febre ista si iungantur, iam vel ventriculi, vel cerebri inflammatio significatur.

Quòd si, cùm fit vomitus, singultus & oculorum rubor fiant ob mordacem humorem & commotionem, non ita mala sunt; at si, cùm ex multo vomitu ita fiant vel perseuerent, cùm prius adfuerint; vel cùm non adfuerint, adueniant; tunc malum admodum est: quoniam singultus, qui vomitu sedari solet, ab eo inducitur. Hipp. igitur non sic in vomitu damnauit singultum, & ruborem, sicuti post vomitum. Hinc aduertant medici in exhibendis pharmacis, ne homines medicamentorum vehementia interficiant, quòd non raró eueniſſe comperies, si historias Epidemiorum perlegas. *2. adn.*

APHORISMVS IV. A sudore horror, malum &c.

SIcuti in antecedenti damnauit singultum, & oculi ruborem, qui ad euacuationem per vomitum factam sequitur: Ita nunc damnat horrorem, qui ad euacuationem succedit, quæ per sudorem fit. *Connexio.*

Horror succedens sudori, bonum non est. *Intētio*

Vt demonstret vno particulari exemplo, quod alibi protulit iudicatoria non iudicantia, signa mala vbique esse, & proinde proponat duo maxima acutorum signa, & frequentia, quorum consideratio ad salutem, & mortem magni momenti semper fuit, sudorem, scilicet, & horrorem. *Ratio intēt.*

Si, vnde speratur horroris deletio, horror sequatur, non bonum: Sed ex sudore maximè speratur horroris sedatio: Igitur si ab eo sequatur, non bonum. Maior certa est. Minor demonstratur: quia sudor causam horroris, bilem scil. & pituitam euacuare solet. *Demonstratio*

Quòd horror, vt alibi diximus, medius est inter frigus & rigorem. Attamen de omnibus verificari potest sententia: horror tamen peior est rigore, quia ex duplici materia constare solet, bile scilicet, & pituita, estque proprius compositarum febrium. Nota tamen quod sicuti se habent ad inuicem calidum & frigidum, ita sudor & horror: nam (vt docet Hip. in lib. de veteri medicina) calidum & frigidum maximè cognatæ sunt affectiones in eo, quod alterum alteri succedit facillimè, vt in febre post frigus calor sequitur, & post calorem frigus: Ita etiam horrorem & rigorem solet sequi sudor, imo illa sunt signa sudoris. *1. adn.*

Quòd horror, qui à sudore nascitur, vel fit in febre intermitente, vel in febre continua. Rursus, horror, qui succedit sudori, vel adhuc sudanti, vel eadem die post sudorem, vel post duos, vel tres dies euenit. Quocunque modo accidat horror post sudorem, non bonum; & si fuerit in intermittente febre minus malum: in febre autem continua, si post aliquot dies accidat, peius est, quàm si eodem die; at eodem die si succedat, malum valde est, quia sudor ille non potest fieri, nisi ex virtutis imbecillitate, ad quam horror succedit, & vt malum signum, & vt mala causa. Omnis tandem horror, qui ad sudorem sequitur in continua febre, symptomaticus est, significans, vel diuersas febres, vel virium imbecillitatem, non tamen è contra: imò horror, ad quem sequitur sudor, is criticus esse solet, vnde qui febrem ardentem habuit, ex rigore superuenienti sanari libro quarto prodidit. *2. adn.*

APHO-

APHORISMVS V. Ab insania, quam maniam Graci vocant, &c.

Connexio. CVM de symptomatibus ad euacuationes superuenientibus dixisset in antecedentibus nunc de morbis, qui alijs succedunt, verba facit.

Si maniæ superueniant dysenteria, aut hydrops, aut extasis bonum.

Intẽtio Vt demonstret, quos in morbos transmutari soleat, insania; quare & ad prognosticum, & ad curationem vtilis est præceptio.

Ratio intent. Demonstratio Maius malum in minus mutari, bonũ; ergo bonum est insaniam, vel in dysenteriã, vel hydropem, vel mentis alienationem desinere. Antecedens notum est. Consequens deducitur Nam dysenteria, quæ sine vlcere est, & cruenta tantum, graue non est malum, de quo maximè intelligere videtur; imò salutare iudicans malum ipsum. Hydrops à principio sanari potest. Extasis autem, seu transmutatio in mente, hæc peior videtur, quàm insania: bonum tamen est, signum, indicans affectionem permutari, & paulò post desituram. Constat, itaque grauius esse malum insaniam, mentis pessimam affectionem, quam reliqua prædicta.

1. adn. Quòd insania vel est sine febre, quæ propriæ dicitur mania siue melancholia, vel cum febre, & dicitur phrenesis; de vtraque vera est sententia, intelligit autem præcipuè de ea, quæ sine febre est, furiosa mentis affectione. Dysenteriam verò non eam; quæ cum vlcere fit, se quæ cruenti humoris est: dysenteriam enim ab atra bile lethalem Hippocr. iudicauit *H*ydrops dupliciter contingere potest, aut quia in transitu humoris mala in temperies derelicta, morbi initium præbet, aut quia humor, vel in iecore, vel liene, vel intestinis, & meseræo contentus illius causa fit.

2. adn. Quod extasis vel significat vehementem insaniam, vel raptum quendam mentis quasi stuporem, & admirationem: quocunque modo intelligas bona est ista transmutatio; primo modo bonum est signum, quia cum validè augetur morbus, tunc quasi crisis instat, & fit naturæ magnus conatus ad morbum superandum; Secundo modo si accidat, signum est naturam ex ista transmutatione quasi in se redire, & properare ad morbi exitum.

3. adn. Quod ex hoc Aphorismo medicus naturam imitans poterit tentare euacuationem per aluum. Sunt autem aptissima medicamenta helleborus & antimonium, licet valida sint, nec semel, sed pluries repetenda: natura enim cum hydropem facit, non prima intentione id efficit, sed mouens materiam, si fortè impeditur, aut si qualitas illius adeo praua est, vt Iecori malam qualitatem inducat, & tunc hydrops gignitur.

APHORISMVS VI. In morbo diuturno cibi fastidium, &c.

Connexio. CVM in antecedenti de transmutatione vnius morbi ad alios morbos dixisset, inducens in exemplum insaniam; nunc morbum in vniuersum assumens, ex duobus symptomatibus sententiam ad prænotionem adfert valde vtilem.

Intẽtio Inappetentia, cum synceris deiectionibus morbo longo mala.

Ratio Intent. Vt medicus habeat ad prædicendum, in omni morbo longo, exitium, vbi ista duo signa adsunt.

Demonstratio. Cibi fastidium & syncera deiectio, vel insignem intemperiem, vel putredinem, vel emortuam facultatem, ostendunt: Ergo mala, vbi in morbo longo apparent. Consequens manifeste sequitur. Antecedens probatur: nam si syncera deiectio est pituitosa, tanta ex eo inducitur ventriculi, aut intestinorum frigiditas, vt nec coctio, neque appetentia fieri possit, quia leuis frigiditas appetentiam excitat, magna potius corrumpit: si verò inappetentia fiat cum bile syncera, priuata humiditate, ardorem

maximum

maximum significat membri alicuius ad nutritionem destinati: at si bilis humiditatem habeat admistam sitque liquida, & colliquans, ac fætens tunc syncera deiectio magnam putredinem ostendit: cum atra bile si fiat inappetentia, pessimum signum est cum sanguine, vt ex hepate debilitato, vel excoriatis intestinis in dysenteria, de qua iam protulit 6. libro malum est cibi fastidium. *5. aph.*

Quòd syncera deiectio dupliciter dicitur: Vno modo, vt id quod excernitur, sit quasi non mutatum, & immixtum: altero, vt quamuis re ipsa talis non sit. tamen ad sensum medici appareat. Primo modo non datur syncera deiectio, sed secundo modo. Rursus, syncera deiectio vel dicitur, quia sit alicuius humoris separati sine fæce, qua ratione etiam liquida alui deiectio, & colliquans syncera dici potest; vel quia priuata sit aquosa humiditate; quæ aquosa humiditas duplex est, altera innata ipsius excrementi, altera quæ ab intestinis accedit. Quocunque modo intelligas, cibi fastidium, si cum syncera deiectione iungatur in longo morbo, cum maximè appetentia deberet fieri ad refectionem, malum arbitrandum; confirmatur autem à syncera deiectione malum. *1. adu.*

Quòd ista duo symptomata mala sunt, & vt causa, & ut signum. Vt signum, quia indicant vel emortuam facultatem, vel putredinem insignem, vel magnam intemperiem. Vt causa, quia morbi longi maximè cibum ad refectionem postulant, siquidem per illos solidarum partium humiditas absumi solet; cibi autem fastidium prohibet. Syncera item deiectio mordere solet intestina; vnde nec retinetur, nec coquitur quidquam: quare syncera deiectione dysenteriam prædicit infrà. *2. adu.*

Quòd quamuis ista duo symptomata in acuto morbo sint mala, peiora tamen in longo censentur: quia in acuto morbo vires validæ sunt & inediæ ac morbi malignitate facilè resistere possunt: non sic in longis, languente facultate: adde cibi fastidium esse improportionatum longo morbo, quod in longo morbo refrigerari solet ventriculus, vnde appetentia innascitur Syncera item deiectio magis accidit acuto morbo, ob magnum calorem, ad quem sequi solet. Et licet secundo libro laudet inappetentiam, non tamen contraria asserit; quia ibi loquitur absolutè in corpore impuro, hic non, sed respectiuè: ibi in conualescentia, hic in morbo: ibi solum de inappetentia, hic de illa cum syncera deiectione. *3. adu.*

APHORISMVS VII. *A multa potatione rigor, & delirium malum, &c.*

CVM suprà de mania mentionem fecisset, quæ delirij species est: nunc de delirio agit, quod ad ebrietatem sequitur; cumque de horrore, qui ad sudorem sequitur: etiam dixisset; nunc de algore, qui ad ebrietatem. *Connexio.*

A multa potatione rigor, ac delirium, malum. *Interio*

Vt ostendat, non solum vtilem ad prædictionem sententiam, sed quam noxia sit ebrietas; siquidem pessima pariat symptomata, vnde exitium sit timendum. *Ratio intent.*

Quæ malum acutum, vel adesse, vel futurum indicant, mala: Sed talia sunt rigor, & delirium à multa potatione: Ergo rigor, & delirium à multa potatione, malum. Maior clara est. Minor ostenditur: quia, vbi ex vino rigor accidit cum delirio, iam phreniticam instare affectione ex eo demonstratur. Quòd si percurras ægros in epidemijs ab Hipp. descriptos, plures inuenies, quibus ebrietas, & phrenitidis, & comatis, & pessimarum affectionum fuit origo. *Demonstratio.*

Quòd hic non accipit delirium, leuem illam animi alterationem, quæ ex vino fit, sed grauem, & iam mentem occupantem: id quod ex rigore simul apprehendere percipitur: rigor enim cerebri, & neruorum propaginem non mediocriter affici ostendit. *1. adu.*

Quòd vinum licet calidum sit, refrigerat tamen dupliciter: vel quia humidum est *2. adu.*

& fri-

& frigescit, obruens calidum innatum; vel quia sua intensa caliditate extinguit calidum nostrum, consumens humidum. Horrorem autem ex vaporibus vini neruos pungentibus fieri est verisimile, qui si delirium coniunctum habeat, iudicatorius esse non potest: quare vel extinctionem caloris, vel humorem prauum cum delirio ostendit rigor à potatione, vnde acutus morbus & pessimus oriri solet.

2. adn. Quòd vnius vini exemplo Hip. intelligendas vult omnes alias potiones, quæ vim inebriandi habent, vt ceruisia, aliasue decoctiones, quæ ex plantis fiunt, & vim habent replendi caput & neruos. Fugienda itaque nimia vini potio: siquidem & breuis vitæ homines facit, & iecur adurit, caput & omne genus neruorum debilitat, omnium cruditatum est origo; vnde podagræ nephritides, apoplexiæ, paralyses, alijque infiniti morbi gigni consueuere.

APHORISMVS VIII. A tuberculi introrsum ruptione, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia de symptomatibus egisset ebrietati superuenientibus, quæ non adueniunt, nisi cum vini potentia altius penetrat; nunc de illis agit quæ interni tumoris, abscessusue eruptionem sequuntur.

Intentio. A tuberculi introrsum eruptione, exolutio, vomitio, & animi defectus fit.

Ratio intent. Quo dignoscat medicus, quæ mala ad puris eruptionem in visceribus sequi soleāt, & maximè ad ventriculum, vbi abscessum concipit.

Demonstratio. Ad ruptionem abscessus in ventriculo, morsus sequitur & spirituum multa euacuatio: ergo exolutio, vomitio, & animi defectus fient.

Antecedens declaratur; Nam pus sua natura mordicat, & putredine offendit: partes autem internæ multo abundant sanguine: quare facta eruptione puris multus sanguis, & spiritus effluit. Consequentia clarè deducitur; pus enim mordicans & offendens copia irritat ventriculum ad vomitum; ex puris autem praua qualitate, nec non spirituum, ac sanguinis repentina vacuatione, exolutio fit, & animi defectus: vnde scriptum est, hydropicis atque empyicis, si pus vniuersum effluxerit, sequi mortem de repente.

2. adn. Quòd per tuberculum hic intelligit vomicam, in qua pus colligitur. Hic vero fit, vel in ventriculo, vel in alio viscere, pulmone scilicet. hepate, & liene. Videtur autem hic sermo esse de ventriculi tuberculo, quia in alijs vomitus non sequitur, nisi disiunctiuè legamus, quod vel vomitus, vel exolutio fiant: tunc enim tubercula in aliis etiam partibus internis intelligere possumus. Ex vomicæ autem ruptione in pulmone, duos repente mortuos, refert Fernelius, cum prius nullo ferè malo affecti visi sint, ante tamen ruptionem præcessisse sanguinis reiectationem. Vera etiam sententia est de magna vomica, quæ prope magnas venas fit, & ad præcipua membra accedit; tunc per vomitum intelligere oportet, non solum motum ventriculi, sed omnem puris exitum, seu per os, seu per aluum.

APHORISMVS IX. A sanguinis profluuio desipientia, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia de symptomatibus egisset, quæ ad interni abscessus eruptionem pertinet, quatenus nimiam vacuationem sequuntur; nunc de illis agit, quæ ad magnam sanguinis effusionem fiunt.

Intentio. A copioso sanguinis fluxu desipientia, aut conuulsio malum.

Ratio intent. Vt demonstret, quando iam ad vltimum deuenit hæmorrhagia, ac proinde moneat, citissimè restinguendum sanguinem, ibi immoderate effluat; nec, cùm mittitur morbi ratione, ad eam immodicam vacuationem veniendum, ad quam ista sequi possint.

Desipientia, aut conuulsio à sanguinis nimia vacuatione, vel facultatis imbecillitatem, vel extremam siccitatem denunciat: ergo mala. *Demenstratio.*

Antecedens declaratur. Nam delirium ex debilitate contingit: conuulsio siccitatem sequitur. Consequentia clarè sequitur, quia peius malum est conuulsio.

Quòd sanguinis effluuium hic intelligit quodcumque, seu è naribus, seu vtero, seu hæmorrhoidibus siue id à natura, siue ab arte, aut causa violenta fiat. Sed dices, cur mentionem non fecit deliquij animi, quod maximè sequi solet effusiones sanguinis? quia deliquium non ita remotum est, imò remedium effusionis: sequitur autem maximè deliquium animi, cum repente sanguis effluit: hanc sequi solet conuulsio. Delirium verò, cum paulatim sanguis effluit: durat tamen, & maximè ad eam hæmorrhogiam, quæ per nares fit, sequi solet. *1. adn. 3. de morb.*

Quòd sanguis (vt scripsit Hippocrat.) maximè ad prudentiam facit, cùm suam seruat naturam. At cùm mutatur, prudentia perditur, vt mentem lædi necesse sit. Mutatur autem sanguis, vel quia alteratur, vel quia deficit: deficiente autem sanguine, deficiunt spiritus instrumenta omnium operationum. Desipientia hæc leuis est, non furiosa, sed potius cognoscendi impotentia: At cum sanguis alteratur & calescit, furibunda insania oriri solet: stupida verò cum frigescit: sed cum in melancholiam degenerat, timorosum fit delirium. *2. adn.*

Quòd effusionis sanguinis remedia, quædam ad reuulsionem pertinent, quæ vel cum euatuatione sunt, & a parte opposita vel sine ea, per cucurbitas, ligaturas, frictiones, vesicatoria, medicnmenta astringentia, ignem denique, vel vasorum resecationem fiunt. *3. adn.*

APHORISMVS X. *Ab Ileo vomitus singultus, &c.*

Conuexio. Sicuti in antecedenti de sæuis symptomatibus, quæ à sanguinis effusione adueniũt, tractauit; ita hic de illis, quæ ileo superueniunt, non minus grauibus sermonem instituit.

Ab Ileo vomitus, singultus, conuulsio, & desipientia, malum. *Intẽtio*

Vt ostendat tunc perniciosum esse ileon, cum ad ista deuenit accidentia. *Ratio intent.*

Quæ signa in graui morbo indicant lædi ventriculum, & cerebrum, mala sunt: Sed vomitus, singultus, & desipientia in ileo indicant lædi ventriculum, & cerebrum in graui morbo: ergo mala sunt. *Demenstratio.*

Maior vera est. Minor ostenditur: Nam iliaca passio grauis admodum est & acuta: vomitus, & singultus, iam pati ventriculum clarè ostendunt, cum illius sint passiones: desipientia verò cerebri læsionis indicium est, sicuti & conuulsio. *1. adn.*

Quòd ista symptomata se inuicem consequuntur: eam vbi compatitur ventrieulus ad intestina, vomitus sequitur; ad vomitum singultus: Tunc ob consensum, communicata cerebro affectione desipientia, ac conuulsio succedit, & iam morbus lethalis censeri debet, vbi ista quatuor iunguntur symptomata. Sed vomitus, cùm ferè sit pathognomonicus ilei, non ita formidandus, sicuti singultus: at desipientia formidabilis, & formidabilior conuulsio, præcipuè gracilium.

Quòd ileos affectio est tenuium intestinorum grauissima, quamuis etiam crassis fieri possit. Fit verò obturato intestino, seu inflammatione, seu stercore, aut crassa pituita adhærente ipsis intestinis; aut quia obuoluuntur, vt in hernia intestina, labantibus intestinis ad testiculos, vel inguina. Nuper quidam baiulus per sex menses nil deiecit inferius, sed euomebat cibos, & denique mortuus est. Putandum est concreuisse in eo intestinum. Non est autem necessarium, in ileo, vt nil deijciatur, sed parum aut nihil. Vomitus autem chyli sequitur, vbi malum est in tenui intestino, sed secus vbi in crassis consistit. Acutus autem ileos ex inflammatione intestini gracilis præcipuè fieri solet. *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XI. A pleuritide peripneumonia malum, &c.

Connexio. CVM in præcedentibus aphorismis de symptomatibus superuenientibus ad varia mala tractasset in prædictionem; nunc agit de pulmonia pleuritidi succedente, qua in mutatione morbus succedit.

Intētio. A pleuritide peripneumonia malum.

Racio intēt. Vt ostendat pleuritidem, cum occidit, solere in pulmoniam transmutari, & sententiam ad mali euentum prædicendum proferat.

Demonstratio. Quòd graui morbo superueniens, illum auget, & minus curabilem reddit, malum: sed talis est pulmonia succedens pleuritidi: ergo mala. Maior clara est. Minor ostenditur; nam ex pulmonis inflammatione, difficultas spirandi, & febris augetur: quare & vt signum & vt causa pulmonis inflammatio pleuritidi succedens mala est. Solet enim pleuritis per pulmonem expurgari. Cum vero non potest pulmo id efficere, retinet ipse materiam, & inflammatur, ex quo colligitur desperata salus.

1. adn. Quod omnis materia in thorace contenta, educi solet per sputum translata ad pulmonem materia: rarò enim aliam viam naturam in eo casu inuenire solet. Hinc fit, vt facilius ex pleutide fiat pulmonia, quàm econtra: quia rara est pulmonis substantia, & ad suscipiendum apta. & hic est vnus modus, quo ex pleuritide pulmonia fieri solet, transitu scilicet materiæ: alius autem est, vt regurgitet materia prauior reddita ad venas superiores, inde in pulmonem ruat, eumque inflammet. Adde pulmonem in lateris dolore agitari vehementer, & calescere, indeque sanguinem attrahi, & per consequens inflammari, ne mutato quidem priori foco.

2. adn. Quod pulmonia superuenire pleuritidi intelligitur, vel presente adhuc pleuritide, vel declinante. Quocunque modo fiat, malum admodum existimandum est. Nam à principio si fiat, duo magni morbi hominem vincunt: at si iam in declinatione accidat, viribus debilitatis occidat; & hoc est, quod scripsit Hipp. de affectionibus: Cum morbus alteri succedit, plerumque occidit, maximè si magno. At verò si ex pulmonia pleuritis nascatur, aut à peripneumonia fiat, maius etiam malum putandum est, quia erysipelas magis ad intrò vergit.

3. adn. Quòd peripneumonia est pulmonis inflammatio, quæ aliquando exquisita dicitur, cum ex sanguine optimo fit aliquando verò ad erysipelas vergit, ædema, pro natura humoris, qui sanguine miscetur non enim semper sanguis pituitosus inflammat pulmonem, vt vulgò creditur, sed biliosus aliquando, vnde erisipelas nascitur. Cæterum ex angina in pulmonem mali fiat conuersio adhuc magis horrendum censetur quia vt infrà dicetur, aut moriuntur ægri suffocati, aut suppurantur.

APHORISMVS XII. A peripneumonia phrenitis malum, &c.

Connexio. SIcuti facilè ad pulmoniam transit pleuritis, vbi ad malum vergit; ita ex pulmonia facilè phrenitis sequi solet: atque ita præsentem sententiam post illam notauit Hippocrat.

intent. A pulmonia phrenitis malum.

Ratio intētionis. Vt ostendat delirium esse pulmoniæ symptoma quàm familiare: & sicuti in antecedenti, succedens pulmonia pleuritidi, valde timenda erat; ita hic phrenitis non minus horrenda, si pulmonis inflammationi aduenìat.

Demonstratio. Adeo est manifesta sententia, vt nulla egeat probatione: nam quis dubitare potest magnum, ac lethale morbum, qualis est phrenitis, malum indicare, vbi succedit pulmoniæ? Sed si adeo clarum est, cur Hippocr. id describit, quippe qui solum obscura scribat? An quod malum lethale hic significat: adde, docere non solum id sed pulmo-

niam facile in phrenitidem mutari cum ad perniciem tendit.

Quòd phrenitis hic duo significare potest aut delirium quod per consensum sequitur; aut iam veram phrenitidem per essentiam factam. Primo modo si fiat, non ita timorosum est malum, tamen existimandum: quia morbi non solum adest magnitudo, sed malignitas. De vera autem phrenitide si intelligamus, iam lethale est. Nec solum vera, & exquisita phrenitis mala est, si succedat pulmonis inflammationi, sed etiam, quæ coma dicitur, & lethargus, & quilibet cerebri affectus grauis: solent enim morbi isti succedere pulmoni inflammato, quia facilè materia euaporat ad caput; vnde pro ratione vaporis delirium nascitur, vel somnolentum, ac pigrum, vel furiosum, & vigil. Tunc ergo vera phrenitis dicetur, si cum inflammatione sit, seu potius erysipelas in cerebro consistat. *1. ad*

Quòd pulmo ex membris est, quæ facile suscipiunt morbos, eos præcipuè, qui sunt epidemi, ac pestiferi, & maligni; quia aer potissimum membrum illud ferit, & in magna copia continue hauritur ab eo: eaque est illius membri præstantia, vt homines, qui pulmonem debilem habent, diuturnæ vitæ esse non possint, sicut quibus fortes pulmones sunt, fortes & sani degunt, ac diu viuunt. *2. adn*

APHORISMVS XIII. *Propter ardores vehementes conuulsio, &c.*

CVM de superuenientibus, vel morbis, vel symptomatibus ab Hipp. sit iam institutus sermo, & in præcedenti de phrenitide pulmoniæ superueniente actum sit; nunc de conuulsione verba facit, quæ ardores excipit. *Connexio.*

Ob ardores vehementes conuulsio, aut tetanus, malum. *Intẽtio*

Vt ex hoc symptomate possit medicus malum exitum prædicere. *Ratio Intent.*

Conuulsio, aut tetanos ardoribus superueniens, magnam causam ostendit, & ægrum debilitat: ergo mala sunt. Antecedens probatur: quia magnis ardoribus succedens conuulsio, vel tetanus, aut ad siccitatem sequitur, aut inflammationem, quæ magna sunt mala. Sed & vt causa mala sunt, quia valde debilitant ægrum, & præcipuè tetanos. Consequens manifestè sequitur. *Demonstratio.*

Quòd hic Aphorismus differt a 66 4. libri. & 67. quia in illis de febre solum loquitur: hic verò vniuersaliorem profert sermonem, Nam Galenus præter febrem comprehendit etiam quoscunque ardores, seu intus, seu extra, seu à febre sint, vel medicamento. At verò, sicuti conuulsio non rarò febres sequitur prauas, ista distentio difficile ad febres sequi solet, cum hæc passio magis, vel ad vulnerum ardores, vel frigiditates sequatur. *1. adn*

Quòd Hippoc. videtur separare conulsionem à Tetano: nam licet Tenus species sit conuulsionis; Conuulsio tamen *Hipp.* magis contractionem membrorum significat, quam totius corporis distensionem. Conuulsio itaque magis læsum cerebrum indicat: Distensio vero Spinam, & partem posteriorem: subque tetano emprosthotonon, & opisthotonon comprehendere licet. *2. adn.*

APHORISMVS XIV. *Propter plagam in capite, &c.*

CVM in præcedenti de conuulsione, quæ ardoribus superuenit mentionem fecisset modò de stupore seu desipientia agit, quæ ad capitis percussionem sequitur quæ symptomata conuulsioni sunt affinia. *Connexio.*

Propter plagam in capite acceptam stupor, aut desipientia malum. *Intẽtio*

Vt ostendat magna diligentia opus esse ad vulnera & ictus capitis, vbi ista appareant; ac proinde valde timendum esse, siquidem læsi cerebri sint symptomata. *Ratio intent.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Stupor aut desipientia cerebrum læsum esse ostendunt, in percussione capitis: ergo mala. Antecedens probatur; quia illæ læsæ sunt actiones ipsius cerebri, stupor quasi ablata princeps facultas, desipientia verò deprauata. Consequens sequitur; quia omnes cerebri læsiones ex percussione sint valdè timendæ.

Demonstratio.

Quòd stupor affectionem cerebri dicit, qua homo non cognoscit, aut obtumescit: Fit autem ex valida percussione, vel compressis cerebri ventriculis, fracta caluaria, vel inflammatis, & multo repletis sanguine, cuius fluxio concitatur, ob ictum & dolorem; vel quia anima se colligit ad sua diuerticula, sicuti in somno, quasi timore perculsa. Atque stupor accidere solet, & à principio, & post illud; desipientia non item, sed paulò post.

1. adn.

2. adn. Quòd Hippocrates loquitur de stupore quocunque, seu statim adueniat, seu postea: sed vbi diu durat, eò est periculosior. Solet autem primo stupor epprehendere, obturatis meatibus à materiæ copia, inde verò post stuporem facta inflammatione, delirium; rursus stupor resolutis partib. tenuioribus. Cæterum de symptomatibus superuenientibus capitis percussionibus ita scripsit Hippocrates, quod optimum sit non febricitare, neq; sanguinem erupisse, neq; inflammationem, neq; simul vllum dolorem acccessisse; si vero quid horum apparuerit, securissimum esse, vt à principio fiat, & modico tempore permaneat; hæc ille, quæ ad stuporem, & delirium reduci possunt. In ijs itaq; magnis vulneribus & non solum capitis, sed & cæterarum partium statim sanguinem mittere oportet, & tenuissima diæta vti, & aperire vulnus, & secare cranium, præsertim si ea in parte vel os fractum sit, vel disruptum, aut incisum.

APHORISMVS XV. A sanguinis sputo puris sputum, malum, &c.

Connexio. Sequitur instituto suo Hippocr. & sicut in antecedentibus, ita hic de superuenienti signo agit, & proponit in medium sanguinis sputum, symptoma valde horrendum.

Intẽtio A sanguinis sputo puris spuitio, malum.

Ratio intẽt. Multiplex est intentio; primò, vt doceat non ad omne sanguinis sputum sequi pus; secundò vt ex hoc signo medicus exitium prædicere possit; tertio, vt non apparente signo illo, bonum exitum; quartò citissimam adhibendam curam antequàm ex sanguinis sputo fiat sputum puris.

Demonstratio A sanguinis sputo pus si spuatur, vel vlcus in pulmone præsens, vel futurum indicatur; ergo malum. Antecedens probatur quia in sputo puris, necesse est, vel putrefactum sanguinem in pus conuerti, vel gigni in ipso vlcere; si hoc modo, iam vlcus adest; si primo modo, futurum est per erosionem. Consequens declaratur; Nam vlcera pulmonis vel in totum sunt insanabilia, vel difficilimè sanari possunt, tum quia membrum semper mouetur, tum quia expurgatione laceratur; tum etiam, quia difficilè medicamenta eò peruenire possunt.

Quòd iste Aphorismus dupliciter legi potest; primo modo vt dicat, malum esse

1. adn. succedere puris sputationem ad sanguinem: secundo modo vt à sanguinis spuitione puris sequatur sputum. Primus modus certior est, & vniuersalior & semper verus; at secundus non item, quia pus non sequitur ad omne sanguinis sputum, vt cum ex capite, aut gingiuis decidit; sed nec cum ex peripneumonia ex pulmone decidit. Quod si dicas, intelligendum, Aphorismum de repentina sanguinis cum tussi effusione, nec sic semper sequitur pus, quia a principio potest adstringi aperta vena, & sanguis sisti; at vt plurimum sequi solet pus istam spuitionem.

2. adn. Quòd iste Aphorismus multa docet egregia: primò ad prædictionem in malum, cum pus succedit; secundò ad spem cum pus non succedit; tertiò colligitur non omne

vlcu-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

vlcus pulmonis insanabile esse, cùm sanari possit antequam pus educatur. Sed & verbum illud *malum* non semper pus lethale esse significat; nec enim vlcus pulmonis euomens pus, semper insanabile est, vt scripsit Hippocrat. Et tamen difficilis curationis, obque id Medicus statim diligenti cura vti debet, antequam sanguis, qui per sptum educi solet, pus fiat, tum quietem, & silentium ac minimam respirationem præcipiendo, tum tenuissimè alendo, tum sanguinem pluries à brachio mittens reuellendo.

APHORISMVS XVI. *A puris sputo phthisis, & fluxio, &c.*

ADeo nectitur hic Aphorismus antecedenti, vt fere vnus censeatur cum illo. Cum enim de puris sputo egisset, qui ad sanguinis sputum fit, nunc de tabe & fluxu agit, qui puris sputum sequi solet. *Connexio.*

Duas habet conclusiones Aphorismus iuxta quas in partes duas secari potest: prima dicit sputo puris succedere tabem, & puris fluxionem; secunda mortis tempus, vbi retineatur effluxus, indicat. *Intētio*

Vt demonstret, cur malum sit sequi pus ad sanguinis reiectationem, cum ex eo tabes succedat & mors; proinde & quid futurum sit prædicere possit, & non solum mortem, sed tempus ipsius: adde, quòd cum retento sputo moriantur, debet Medicus vti his, quæ purgationem adiuuant, & ne fallatur cum vulgo, putans retentionem sputi essa bonam in tabidis. *Ratio Intent.*

Puris sputum vlcus pulmonis iam factum, aut futurum indicat: Ergo affert tabem, & puris effluuium. Antecedens supra declaratum est: nam vel putrescens pus vlcus facit, vel iam factum ostendit. Consequens sequitur, quod tabes est pulmonis vlcus: at necesse est educi sanguinem & pus, siquidem hæc omne vlcus putre comitantur. *Demonstratio.*

Retento pure, suffocantur ægri; ergo moriuntur: Antecedens patet, qùia pulmo repletur & cor, vnde intercipitur respirato. Consequens manifestum est. *Demonstratio.*

Quòd puris sputum & ad inflammationem pulmonis, & lateris, & ad fluxiones ad eas partes, & ad vulnera, & sanguinis effusiones sequi solet. Non est autem necessarium, vt ad omne puris sputum tabes sequatur: nam ex suppuratione, nisi intra dies quadraginta repurgentur, tabem fieri dixit Hippocr. Ad sanguinis reiectationes citiùs, & frequentiùs tabes sequi solet, de qua maximè loquitur, quia de illa in antecedenti sermonem habuit. *1. adn.*

Quòd vox illa *fluxus* tribus modis exponi potest; vel pro alui fluxu: vel pilorum defluuio; vel puris. De duobus primis fluxionibus 5. Aphorismo scripsit. Ideo magis de puris effluxu intelligere oportet, quod per verba illa indicatur; *Cum verò retentum fuerit pus morietur.* Duobus enim modis extinguntur tabidi, vel ex alui fluxu, cum pus ad ventriculum transmittitur, vel ex suffocatione à quantitate materiæ, quam attrahunt pulmones ex capite, & caput à reliquo corpore, Hippocrat. teste, atque hi citius moriuntur quam illi, sic nuper, dissecto viro, qui ex tabe perierat, pulmones adeo plenos ostendimus, vt impetu quodam aperto thorace pus eruperit; pulmones verò putrefacti, & varijs coloribus insigniti fuerint: is sane retento pure suffocatus est. *2. adn.*

APHORISMVS XVII. *Propter iecoris inflammationem, &c.*

NExus huius sententiæ cum superiori, pendet ex affinitate signorum: nam supra de pure, & tabe superuenientibus sanguinis screatui egit: nunc de singultu, qui super uenire solet ad iecoris inflammationem, tractat. *Connexio.*

X 3 Propter

Intētio. Propter iecoris inflammationem singultus malum.

Racio intēt. Vt per hoc signum ostendat magnitudinem inflammationis, ac proinde singultum non leue semper malum significare.

Demonstratio. Singultus ex inflammato iecore morbi vehementiam auget: ergo malus. Consequens manifestum est. Antecedens probatur; quia cum eò deuenit malum, vt singultum efficiat, & ventriculum ad consensum trahat, in eo affectio grauis admodum est, & duplex afflictio nascitur, cum à magna inflammatione, tum a singultu.

1. adn. Quòd inflammatio iecoris morbus grauis est, & acutus; hæc aliquando vera est inflammatio, aliquando ad erysipelatis naturam accedit. Indiget autem medici accurati diligentia, vt distinguatur à pleuritide; distinguitur autem, quia dolor grauatiuus est, non pungens; adest & inappetentia, sitis, nausea, bilis, vomitus, quæ eò grauiora erunt, quò cauam iecoris partem malum magis occupauerit, attamen in gibba maior est difficultas spirandi & tussis; tumor quoque vt plurimum de se significationem præbet tangenti.

2. adn. Quòd singultus à iecore inflammato multipliciter contingere potest, aut quia iecur sua grauitate premit ventriculum; aut quia ad ipsum bilem transmittit, seu serosum humorem, qui stomachum irritat; aut neruorum consensu. Quocunque modo fiat singultus, sanè malus est, tum quia ex eo morbi magnitudo significatur; tum quia ille singultus valde affligit ægrum, cùm magnus sit; vnde, & vt signum, & vt causa damnandus est. Verum accuratè distingendum, an singultus ille ex aliqua causa externa prodeat, an potius ex ipsa inflammatione, quia primo modo si accidat, nil mali significat, nec boni; at si secundo modo eueniat, tum valde perniciosus habendus. Distinguens autem, quia primo modo cùm accidit, non durat, sicuti alia symptomata, quæ ab externa causa eueniunt; secundo autem durat, & valde affligit ægrotantem.

APHORISMVS XVIII.

Propter vigiliam conuulsio, aut desipientia, malum, &c.

Connexio. CVM suprà de conuulsione egisset; quæ cum ardoribus nascitur, eamque malam pronunciasset; nunc de conuulsione agit, & desipientia, quæ ad vigiliam sequitur.

Intent. Propter vigiliam conuulsio, aut desipientia, malum.

Ratio intētionis. Vt quantum timendæ sint vigiliæ demonstret, quippe quas conuulsio, & desipientia grauissima mala sequi soleant; ac proinde hæc cùm ex vigilia succedant, valde esse timenda.

Demonstratio. Conuulsio aut desipientia propter vigiliam, pessimam causam habet; ergo mala. Consequens est manifestum. Antecedens probatur, quia conuulsio sequens vigiliam, siccitatis est soboles, & potius ex manitione contingit, desipientia quoque celebri præcipuum munus offendes symptoma est pessimum in acuta febre, & sine ea valde malum. Verisimile autem est, ita non fieri nisi ad magnas vigilias & perpetua; Vnde scripsit Hippoc. pessimum esse somnum nec nocte, nec interdiu capere posse, siquidem timendum, ne vel insania, vel perpetuus & animi, & corporis dolor inde proueniat.

1. adn. Quòd Aphorismus dupliciter intelligi potest, aut quod conuulsio, desipientia fiant ex vigilia, aut quod post vigiliam fiant: vtroque modo vera est sententia. Nam causa, quæ vigilias parit, poterit eadem ratione desipientiam, & conuulsionem parere, seu dolor sit vehemens, seu etiam siccitas & ardor. vnde colligitur non semper ex siccitate, & inanitione fieri vigiliam, & conuulsionem, cum ex dolore, & inflammatione fieri possit facientes vigilias. Sed dices, si vigilia est causa manifesta, non æquè

mala

mala erit conuulsio, & desipientia, quæ illam sequitur, ac si sine illa fiat. Dic, vigiliam hic non causam esse manifestam, sed sequi internam causam ad facienda prædicta symptomata.

Quòd Medicus summa ope niti debet pro somno conciliando, tum causas ipsius vigiliæ demendo, tum ea exhibendo, quæ somnum conciliant. Cauendum tamen ne narcoticis, & stupefacientibus vtatur, ita vt malum in lethargum transferat. Vtendum itaque est lactuca, papaueris semine, populeonis vnguento, syrup de papauere. nam perpetuæ vigiliæ, præterquam quòd minantur conuulsionem, & delirium, causa sunt cruditatis, & dissipant innatum calorem. *2, adn.*

APHORISMVS XIX. *Ab ossis nudatione Erysipelas, &c.*

CVm de capitis percussionibus 14 Aphorismo egisset, in prognosticum scribens, stuporem & desipientiam mala, si illis superueniant: In præsenti sententia symptoma aliud proponit, quod si ad plagas superueniat in capite, malum censeri debet. *Connexio.*

An ossis nudatione erysipelas malum. *Intētio*

Vt demonstret os nudatum concitare fluxiones, vnde erysipelas fit: nec non etiam subaudiamus malum esse, vbi tale accidens contingat. *Ratio intent.*

Osse nudato, fluxio concitatur: ergo ex eo fiet erisipelas. Antecedens probatur, siquidem seu os nudatum sit percussione, & plaga, seu contusum sit, seu corrosum, seu ruptum, seu luxatum, fluxio concitatur ad locum, vt ad partem debilem, & dolentem. Consequens probatur, quia cùm facillima omnium humorum ad fluxum sit bilis, ideo sequitur, vt potius erysipelas, quæ ex bile fit, quam alius tumor excitari debeat. *Demonstratio.*

Quòd Aphorismus dupliciter exponitur, vel quod ad ossis nudationem sequatur erysipelas; vel quòd, si sequatur nudationem malum sit: & hic secundus sensus verior est; quia non est necessarium sequi erysipelas ad ossis omnem nudationem, quamuis satis probabile sit, cùm ex violentia nudatum sit, & maximè in capite. Cum verò erysipelas sequitur plagam magnam, non est adeo malum, nisi, vt signum, significans morbi magnitudinem, vt causa tamen potest esse bonum, quia si in magnis & prauis vulneribus tumor non appareat, ingens malum. Verum id a principio si fiat, minus periculosum est, quàm postea, & in capitis vulneribus: at cum erysipelas ossis nudationem sequitur ex antiquis vlceribus, aut ossium malis, tunc malum est & vt signum indicans vlceris malignitatem (videmus enim praua vlcera rubescere in circuitu) & vt causa: quia inflammatio prohibet curam. *1. adn.* *5. aph.*

Quòd erysipelas, vel est phlegmonosum & cum tumore, vel exquisitum & sine tumore: quouis modo appareat ex nudatione ossis, malum est, tum quia magnitudinem morbi significat, tum quia difficilem curationem præbet. *2, adn.*

APHORISMVS XX. *Ab erysipelate putredo, &c.*

CVM in antecedenti de erypelate verba fecisset, quod sequitur ossis nudationem; nunc de putredine agit, & suppuratione, sequentibus erysipelas. *Connexio.*

Ab erysipelate putredo, aut suppuratio, malum. *Intētio*

Vt demonstret erysipelatis proprium non esse suppurari, sed resolui, & ideo malignum esse, vbi suppuratio in eo nascatur: & proinde erysipelas etiam, quod ex nudatione ossis vel cum ea fit, malum esse valde timendum. *Ratio intent.*

Putredo, aut suppuratio in erysipelate, malignitatem ostendunt, ergo mala. Consequens clarum est. Antecedens probatur, quia cum erysipelas fiat ex bile, humore (inquam) sicco, & difficilis putrefactionis, ac proinde facilis resolutionis, si in *Demonstratio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

eo fiat ſuppuratio, neceſſe eſt malignum eſſe,& ex prauis humoribus,atque malighis prognatum. Sicuti etiam difficile ſuppurat eryſipelas ita inflammatio facilè: at ſuppuratio eò etiam eſt timoroſior in eryſipelate, quò exquiſitius fuerit.

1. adn. Quod eryſipelata, de quibus *Hippocrat.* loquitur, vt plurimum ſunt phlegmonoſa, & ſolent maximè fieri circa faciem & labia. Fit autem putredo in illis, quia à valido calore extinguitur natiuus, & ſuffocatur à materia: ex incuria etiam Medici plus refrigerantis, quam decet: ſed & à malignitate humoris eryſipelas facientis, id progreditur non rarò, & præcipuè in peſte; vnde Hippocrates ſcripſit in conſtitutione peſtifera ſubortos eſſe ignes ſacros, malignos, & multos interimentes, & maximè circa faciem, & caput, vnde corroſiones & oſſium denudationes fiebant.

2. adn. Quòd ſuppuratio putrefactio quędam eſt, ſed non prorſus præter naturam. At abſolutè putredo ſignificat malignam conuerſionem, ſicuti maligna ſuppuratio, putredinem. Seu igitur intelligas veram ſuppurationem, ſeu putredinem, mala ſunt in eryſipelate: ſed mala valde eſt putredo ac corruptio,quia per eam prorſus,vincitur natura partis: vnde in conſtitutione illa allegata, tertio Epidamiorum, ſcribit fluxionem illam non fuiſſe puri ſimilem, ſed aliam quandam putredinem variam. Igitur dixit putredinem, aut ſuppurationem intelligens vel veram ſuppurationem, vel malignam: nam & putredo ſuppuratio quædam maligna eſt, & ſuppuratio putredo quædam.

APHORISMVS XXI. A forti in vulneribus pulſu, &c.

Connexio. CVM de ſuppuratione in antecedenti verba feciſſet; nunc de pulſu ſermonem habet, qui affinis eſt,& quaſi ſignum ſuppurationis, & inflammationis.

Intẽtio A forti in vulneribus pulſu gæmorrhagia, malum.

Ratio intent. Vt demonſtret, ſanguinis fluxum, qui pulſum ſequatur in vulneribus, non eſſe probandum: ac proinde Medicum præcauere debere talem hæmorrhagiam.

Demonſtratio. Sanguinis fluxus in vulneribus, qui pulſum ſequitur, fere compeſci nequit: ergo malum. Antecedens probatur: quia ſignum eſt ſanguinis fluorem ex arteriis eſſe, pulſus enim in arteriis potiſſimum fit, at ſanguis arteriis efluens vix magno cum labore ſiſti poteſt.

1. adn. Quòd aphoriſmus aliis legitur ſine particula illa *malum*, quia pulſus poterit indicare criticam expulſionem è naribus, aut alia parte. Sed mihi non probatur, quia pulſus in vulneribus non indicat criticam eductionem, niſi forte fiat in capite: ſecundò, quia ad pulſum in vulnere non ſequitur hæmorrhagia ſemper: nam vulneribus inflammatis, & ad ſuppurationem conuerſis, pulſus fieri ſolet, niſi dicas pulſum fortem intelligere, ad quem ſequi ſolet hæmorrhagia, ſanguine exitum quærente.

2. adn. Quòd vbi Medicus talem fore pulſum in vulneribus ſentit, non debet vulnus ſoluere, ſed ligatum conſeruare, & ea adhibere, quæ refrigerandi & expellendi vim habent: interim tamen cucurbitis, & aliis ingeniis ad aliam partem auertere: quia cum pulſus, aut ex arteriis ſanguinem educi ſignificent, aut inflammationem indicent, quocunque modo effluat ſanguis, difficile admodum ſiſti poteſt. Igitur vt plurimum vituperanda eſt vehemens pulſatio,& ſanguis ab ea manans: quod ſi vulnus ſanguinem fundat paulatim, malignum appellauit Hippocr. Pulſus autem non ſolum in vulnere, ſed & in corde, qualis eſt palpitatio, magnæ hæmorrhagiæ ſolet eſſe indicium.

APHO-

APHORISMVS XXII. *A diuturno partium ad ventrem attinentium, &c.*

CVM de ſuppuratione antea ſit locutus; modò de ſigno ſuppurationem indicante verba facit. *Connexio.*

A diuturno dolore partium ad ventrem attinentium ſuppuratio, malum.

Aphoriſmum vtilem & ad prædictionem, & ad curationem dolorum in ventre conſiſtentium affert: medicus enim & futuram ſuppurationem prædicere, & ſuppurantibus vti remedijs ad leuandum eiuſmodi dolore debet. *Intētio Ratio intēt.*

Diuturnus dolor in ventre abſceſſum indicat multæ, & craſſæ materiæ: ergo ſuppurabit. Antecedens probatur: quia ſi ex intemperie, aut flatu, aut acri humore fieret, non eſſet diuturnus, & remedijs facilè cederet. Conſequens probatur: quia cum omnis abſceſſus finiatur, vel reſolutione, vel ſuppuratione, vel in ſcirrum, aut putredinem degeneret, & talis reſolui non poſſit, quia craſſa eſt materia, & multa, nec in ſcirrhum verti, quia dolor adeſt (ſcirrhus enim fere ſine dolore eſt) neque putrefieri, quia non ita durare potuiſſet; ergo per ſuppurationem ſoluetur. *Demonſtratio*

Quòd dixit diuturnum dolorem, propterea, quia breuis cauſam non habet fixam, & per conſequens non indicat abſceſſum. Debet autem eſſe in vno loco, quia vagus magis intemperiem, & flatum oſtendit, vt in eo Aphoriſmo quarti libri de torminibus ſcripſit, qui non ſedantur ad medicamenta, & in hydropem tranſire ſolent; item ſi talis dolor ad remedia vacuantia, & reſoluentia non cedat, ſi febris adſit, & trāſeat vigeſimam diem, in ſuppurationem vertitur, vt in prognoſtico ſcripſit: ſuppurantur autem citiùs, qui duri ſunt tumores, & ſupra vmbilicum; tardiùs qui molles & infra. Aliquando autem fit ſuppuratio ſine vlla manifeſta febre ſine tumore, ſed ex diuturno dolore cognoſcitur. At non ſequitur, vt ſi in ventre fiat ſuppuratio, dolor neceſſariò comitetur; quia ſi tumor fiat in meſenterio, non eſt neceſſariū, aliquā febrem, aut dolorem præcedere. Sic apparet aliquando pus effundi per deiectionem nullo doloris ſenſu, quod aliquando celebres medicos magna admiratione contorſit: quod inde conſpicuum eſſe poteſt. Nam ab inflammatis inteſtinis, & ventriculo, non ſine vehementi dolore prodiret, ex Iecoris verò, aut lienis inflammatione febris vehemens vigeret; renes etiam affecti per vrinam expurgarentur; Itaque vnum meſenterium reliquum eſt in abdominis capacitate, quod ſub illis inflammatione tentetur. *1. adn.*

Quòd per ventrem intelligit totum abdomen à coſtis nothis, & mendoſis ad pectinem vſque. Alii quoque omnem ventris cauitatem intelligunt, & maximè thoracis quod etiam verum eſt. Infernum ventrem præcipuè adduxit, quia in eo frequenter fit ſuppuratio. Cum itaq; talis appareat dolor, nec vlla ratione leniri poſſit, adiuuanda eſt ſuppuratio humidis emplaſtris, & vnctionibus. In ventre ſuperiore ſuppurationes citiùs perficiuntur, vtpote loco calidiore: terminum verò poſuit illis vigeſimam diem: non proinde quæ inferno ſunt ventre, quæ circa ſexageſimum gigni ſolent. Cæterum artificioſum valde eſt cognoſcere ſuppurationes eas, quæ obſcuræ ſunt, quæque in conſpectum non venire ſcripſit Hipp. aut ob craſſitiem loci, aut puris. *2. adn.*

APHORISMVS XXIII. *A ſyncera deiectione dyſenteria, &c.*

CVM de dolore ventris inferni egiſſet in ſuperiori ſententia; nunc de dyſenteria agit, quæ ad eum ventrem dolores afferre ſolet. *Connexio.*

A ſincera deiectione dyſenteria, malum. *Intētio*

Vt ex ea deiectione medicus vlcerationem inteſtinorum prædicere poſſit, & quoad poſſibile ſit, humorem tum reuellendo, & purgando, tum temperando præcauere. *Ratio intent.*

Deie-

Demonstratio Deiectio syncera vlcerandi intestina vim habet; Ergo ab eo dysenteria metuenda. Antecedens probatur; quia syncera deiectio acris erodens est. Consequens faciliè deducitur. siquidem vlcus intestini dysenteria est.

Quòd syncerus humor dicitur quicunque humiditate natiua primatus est, seu *1. adn.* sanguis sit, seu bilis atra, aut flaua, pituita item salsa. Isti enim humores omnes meraci, & synceri dicuntur, cum acredinem concipiunt ob natiui humoris priuationem, quoniam exuruntur, & ideo colorem acquirunt meracum: frequenter autem syncera bilis visitur, ac cum minori periculo, quam alterius humoris. Pituita salsa secundum locum habet. Verum atra bilis raro dysenteriam facit, & cum fecerit, lethalem parit. Sanguis semper, cum educitur, syncerus est, & dysenteriam facit; quia omnis deiectio sanguinis dysenteria dicitur, seu cum vlcere, seu sine vlcere sit.

2. adn. Quòd meracitas, & synceritas non solum in deiectionibus consideratur, sed quoque in vomitibus, sputis, mucis, vrinis, & semper reprobanda est. Cæterum medicus, vbi syncerum humorem per inferna excerni videt, & durare deiectionem, timere debet dysenteriam; quamobrem humorem euacuare debet, & tum potiones, cum etiam clysteres obtundentes adhibere, quò intestina defendantur.

APHORISMVS XXIV. *Ab ossis vulnere desipientia, &c.*

Connexio. Intentio CVM suprà stuporem, & desipientiam, ad capitis percussionem superuenientia damnaret; nunc docet; quando ista sint timenda, & maximè desipientia.

Ab ossis vulnere desipientia, si in vacuum vsque penetrauerit, malum.

Ratio intent. Vt ostendat quibus vulneribus, ac præcipuè capitis, metuenda sit desipientia, ac proinde magnam cum diligentia tractandam esse.

Demonstratio Vulnera, quæ ad vacuum ossis penetrant, cerebrum lædunt: ergo desipientia timenda. Antecedens probatur: quia caluaria, de qua sermo est si præcidatur ad mébranas vsque internas, ita vt lædantur, cerebrum læditur. Consequens deducitur: quoniam in cerebro cognitio sedet; igitur eo læso, ista princeps operatio lædetur. Solet autem Hipp. mentem appellare omnem internum sensum, & phantasiam, & cogitationem, & memoriam intelligens.

1. adn. Quòd non semper, præciso craneo usque ad vacuum, delirium sequitur, sed neque præcisis membranis semper: nam in ijs, in quibus secatur craneum ob læsionem, ad extrahendum pus, nullum sequitur delirium: Non rarò tamen sequi solet ad præcisiones penetrantes, cum illis succedit inflammatio. Cæterum non solum de ossibus capitis, sed de his, quæ ad spinam fiunt, si in vacuum penetrauerit, delirium prouenit. & vidi delirantem esse mortuum, cui cum ad fauces punctum esset os, nec videbatur vulnus; penetrasse verò ad spinam, spinamque fuisse offensam verisimile videbatur.

2. adn. Quòd desipientia non est pathognomonicum accidens præcisæ caluariæ, sed cum in membranas læsio aduenit, & succedit inflammatio, seu vera, seu erysipelatodes, dummodo ad partes internas vergat, quia non omnis cerebri inflammatio desipientiam facit si ad partes cerebri externas vergat humor; id quod ex puella illa manifestum esse poterit Hippoc. autem de accidenti loquitur timoroso, quod cerebro offenso cuenire solet, & cum pernicie ægri: ac proinde, si percussione, seu penetrante, seu non cerebri appareat læsio. Hippocr. sectionem molitur, sanguinem mittit, & purgat. Solet tamen stupor præcedere delirium, quia ob multitudinem materiæ primò fit stupor, inflammatione succedente delirium.

APHO-

APHORISMVS XXV. A medicamento epotò, &c.

HIc Aphorismus satis supra expositus est libro quinto, quare eo supersedendum esse operepretium duximus.

APHORISMS XXVI. Propter vehementen dolorem, &c.

SVprà mentionem fecit de diuturno dolore ventris, ad quem suppurationem sequi dicebat, modò de alio accidente, quod magnum dolorem ventris sequitur, verba facit. *Connexio.*

A forti dolore ventris, extremorum perfrigeratio, malum. *Intētio Ratio*

Vt in omni dolore ventris per hoc accidens, medicus malum euentum in morbo prædicere possit, & proinde commodis remedijs illum dolorem tollat, quo ad fieri possibile sit. *Intent.*

In vehementi dolore extremorum frigiditas, grauem affectionem significat; ergo malum. Consequens clarum est. Antecedens probatur quia extremorum frigiditas, aut caloris innati extinctionem significat, dissipatis ob dolorem spiritibus, vnde ad cor & viscera trahitur; aut inflammatione alicuius visceris, quæ veluti cucurbita sanguinem ad se trahat. *Demonstratio.*

Quòd in omni dolore cuiuscunque partis, vehementer si refrigerentur extrema, malum non mediocre est. Sed Hipp. de dolore ventris loquitur, quia cum viscera in eo contineantur, sæpius & frequentius illis dolentibus solet hoc accidens aduenire. Cum verò dolor, & à causa calida & frigida prouenire possit, de vtroque dolore intelligere oportet; sed à causa calida cum inflammationem indicet, periculosior est affectus, ac magis lethalis, verum à frigida non item, vt in colicis. Dolores autem vehementes dixit, quia si extremorum frigiditas coli dolori accidat, non est notandum malum; quia ex alia causa prouenire poterit: nec etiam dolor vehemens hoc accidens inducendi vim habet, sed cum perniciosus est. *1. adn.*

Quòd extremorum frigiditas intelligitur pedum, manuum, narium, & aurium: partes enim istæ defectum caloris sentiunt, vbi intus trahitur, tùm quia multum distant à corde, tum quia ad extrema natura cursum suum terminat. Si verò extremorum, seu externæ cutis frigiditas accedit, malum quoque arbitrandum est, quod tamen raro accidit. Frigiditas autem hæc eo peior est, quò diutius durat. Cæterum inter vehementes dolores ventris, qui ad intestina pertinent, & præcipuè tenuia, qui item ad calculos renum, & vesicam, & qui ad os ventriculi fiunt, maximè connumerari debent. Cum verò omnis fortis dolor dissoluendi calidum, & spiritum vim habeat, adeo vt in syncopem deducat celeriter hominem, quod indicare solet illa extremarum partium refrigeratio, & proinde augeat, & attrahat materiam ad locum affectum; medicus debet citissimè remedia exhibere, & quæ euacuandi, & quæ alterandi, tum quæ leniendi, ac stupefaciendi vim habent, Inter dolores autem vehementes, qui ad pedum magnos digitos sunt, numerari solent. Notabilem casum habet Critonis, cui ab ambulanti cum dolor pedis fortis, à magno digito oboriebatur, eadem statim die horridus, anxiusque & parum subcalescens decumbebat, nocte verò desipiebat, secunda die tumore lasso per totum pedem, & circa malleolum subrubente cum distentione, pustulis item succedentibus nigris, febre acuta, atque insania, & ab aluo syncetis biliosis multis prodeuntibus, mortuus est: hæc ille. Per quæ dignoscimus fortes dolores esse valdè periculosos ad partes etiam extra ventrem, erat autem abscessus ille maior, quàm ferre poterat pars, & erat malignus, ac carbunculosus. *2. adn.* *6. Epid.*

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS XXVII. *Si prægnanti tenesmus superueniat, &c.*

Connexio. CVM de dolore ventris dixisset in præcedenti; nunc de tenesmo, qui vel ventris dolor est, vel ad dolores ventris referri potest, agit.

Intētio Tenesmus in prægnanti abortum facit.

Ratio intēt. Vt non solum ex eo malo abortum possit prædicere medicus, sed curare quam citò, antequam fiat abortus.

Demonstratio. Ex tenesmo grauiter afficitur vterus: ergo si prægnanti adueniat, faciet abortum. Antecedens probatur, quia tenesmus inflammatio est aut molestia recti intestini: quare, cùm hoc vtero contiguum sit, necesse est is compatiatur. Consequens probatur: quia vteri affectus, & passiones facilè infanti communicantur, vnde excidat est necesse.

1. adn. Quòd talis affectus est tenesmus intestino, qualis est stranguria vesicæ; nam sicut in stranguria paulatim, & frequenter ad meiendum inuitatur homo: ita in tenesmo perpetua adest desidendi cupiditas, & nihil aut parum admodum excernitur. Accidit autem cùm inflammatur rectum intestinum, aut mucosa ibidem pituita colligitur: & ex causa externa, vt cum quispiam imprudenter, frigidiore loco insedit, &c. Quamobrem cauendum est, ne mulier in hæc incurrat: quod si iam effecta sit, causa indagata, curatio statim aggredienda est; & si ab inflammatione proueniat, ea, quæ reprimunt. fomenta adhibenda, & qui leniunt, clysteres applicandi Solet & sanguinis missio esse illius remedium cum ab inflammatione procedit: at quia periculosa est in grauida, poterit fieri in pauca quantitate à brachio, ad reuellendum; nisi ex pituita contingat mucosa, quæ educenda est clysteribus: frigiditas causa si est, calefacientibus propellenda.

2. adn. Quòd per hanc affectionem multipliciter patitur vterus: communicatur enim primò dolor; deinde acrimonia ex transitu humorum; accedit ille frequens excernendi conatus, qui mulierem debilitat. Sed quòd maximè abortum inducere potest, expressio est illa frequens, qua laborant musculi abdominis; vnde facilè præmitur infans, & ad exitum commouetur. Cæterum 5. lib. vniuersaliorem prodidit sententiam scribens ex copioso alui fluxu abortum fieri, verum tenesmus licèt sub fluxu alui comprehendatur, peculiari tamen ratione ad abortum faciendum est aptior.

APHORISMVS XXVIII. *Siue os, siue cartilago, seu neruus, &c.*

REPETITVR hic Aphorismus lib. 6. ibique satis explanatus est.

APHORISMVS XXIX. *Si leucophlegmatia detento, &c.*

Connexio. CVM de ventris affectionibus dixisset in duobus antecedentibus, modò morbum proponit, qui ad ipsum ventrem pertinet, & ab eo originem dicit, qui leucophlegmatia, seu pituita alba dicitur.

Intent. Fortis diarrhæa, albę pituitæ superueniens, soluit morbum.

Ratio intētionis. Vt non solum tali superuenienti excretione medicus salutem prædicere possit, sed & naturam imitando medicamenta purgantia in hoc morbo exibeat, & pluries educendo arte denique consequatur id, quod natura aliquando assequitur.

Demonstratio Fortis diarrhæa causam tollit leucophlegmatiæ, ergo morbum. Consequens certum est. Antecedens probatur: quia cum naturæ fit impetus in morbis, talis est, vel cum vincit & criticè, vel cum opprimitur, & vincitur; at in longis morbis non mouet natura symptomaticè, nisi cum valdè sint depressæ vires; quæ cum tales non

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sint in hoc morbo, & maximè a principio, de quo intelligit, fit vt pituita euacuata per talem diarrhæam, tollatur quoque morbus, cuius illa causa est.

Quòd leucophlegmatia morbus est, per quem totum corpus solet tumere, & ad colorem album, vel subliuidum, vel sub pallidum vergit: sanguis enim per hunc morbum corrumpitur ad pituitam, & crudior euadit, quare ad nutritionem ineptus redditur, seu id iecoris vitio fiat, seu ex alia parte originem habeat, scilicet ex liene, aut ventriculo malè officium suum præstantibus; fit & in grauidis mulieribus ob retentionem mensium. Vbi igitur non facta est intemperies, & fit mala in iecore, aut aliquo alio viscere, si diarrhæa corripiat fortis, soluit morbum euacuans materiam, quæ in toto corpore est, & quæ in visceribus obstructionem facit: Ea autem ratione lienosis difficultas intestinorum superueniens, & hydropicis si aqua è venis in ventrem confluxerit, solui morbum scripsit antea. *1. adn.*

Quòd medicus imitando naturam debet purgantia adhibere medicamenta, quæ deorsum euacuent, & reiterare illa, dum morbus est in principio, & vires adhuc valet: attenuare etiam humorem calefacere, & viscera roborare. Est autem familiaris hic Aphoris. iis, qui prauas aquas bibunt lacustres, vel palustres. Sed dices: si ex pituita fit, quomodo color ille vergit aliquando ad suaflauum, & subliuidum colorem? Dic, quia semper cum illa pituita miscetur aliquid bilis, tum flauæ, quam atræ, & quia corrumpitur pituita, inde valde sitire dixit Hippoc. *2. adn.*

APHORISMVS XXX. Quibus per diarrhaas spumosa, &c.

CVM in antecedenti sententia de diarrhæa, quæ albæ pituitæ superuenit, sermonem habuisset, nunc rursus diarrhæa in contemplationem assumens, notabilem profert sententiam. *Connexio.*

Quibus per diarrhæas spumosa sunt alui excrementa, his ex capite fluunt talia. *Intẽtio*

Vt per hoc signum locum affectum comprehendat medicus: est enim ab excreti substantiam desumptum. *Ratio intent.*

Excrementa per aluum spumosa causam in capite habent potissimam, & facilem ad intestina aditum: ergo à capite venient Antecedens declaratur; quia duæ partes in corpore nostro aptissimæ sunt ad gignendum spiritum; pulmo, & caput: Sed in pulmone quæ continentur, non habent manifestam nec facilem viam ad aluum: Caput verò magnas habet venas, per quas ad intestina sua deponere potest excrementa. Cæterum, tum ob calorem, tum multum aeris & pulmo, & caput ad spumam gignendam vim habent. Consequens facilè sequitur, quia si non ex pulmone, ergo ex capite venient spumosa excrementa. *Demonstratio.*

Quòd spuma vel fit à calore colliquante, & ebullitionem faciente, sicuti in olla ebulliente; vel fit ob flatum, qui pituitæ miscet. Inter cætera autem membra caput pituita abundat, & illa quidem tenui, & flatu quoque multo ob respirationem trahẽtibus naribus; quare ex capite, ore, & pulmone saliua multa exit. Licet autem ex quacunque parte corporis excrementum alui spumosum produci possit, vt in colliquante febre, & colica passione, non proinde falsum scribit Hippo. quia vt plurimum spumosa deiectio ex capite est: rarò autem aliter contingit, quod ad veritatem Aph. sufficit; Sed & vox illa *cum diarrhea* significat alui fluxum perdurantem qua ratione non ex alia parte prouenire potest, quam ex capite, quia nullum est membrum, quod tam diu generare, & seruare possit spumam. *1. adn.*

Quòd non solum spuma excrementis alui, capitis affectiones demonstrat, sed etiam in vrina fluxiones ex capite indicare consueuit, & præcipuè ad pectus; Per hæc igitur signa medicus affectionem, vel præsentem, vel futuram cognoscens & & prouidere, & curare poterit. Nota tamen, quod non docet Hippocrat. omnem *2. adn.*

humo-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

humorem, qui ex capite per delectionem, esse spumosum, sed contrarium potius: ita etiam, cùm sanguis exit per os, & spumosus ex pulmone educitur; non tamen econtra, si ex pulmone ducitur sanguis, necessariò est spumosus, vt suo loco diximus.

APHORISMVS XXXI. *Quibus per febres in vrinis, &c.*

Connexio. Intẽtio CVM de excrementis alui determinasset in antecedenti; nunc ad vrinam accedit, quæ tenue est, & serosum corporis excrementum, sicuti alui fex crassum.

Quibus in febribus vrinæ sedimenta crassiore farinam referunt, longitudo morbi significatur.

Ratio intent. Vt ex vno signo morbi longitudinem prædicere possit medicus; & proinde cognoscat, morbum ex crassis humoribus pendere.

Demonstratio Sedimentum farinaceum crassum causam morbi ostendit pertinacem; ergo longitudinem eius. Antecedens probatur, quia tale sedimentum crudum & crassum humorem indicat, qui difficile superari potest. Consequens manifestè sequitur.

1. adn. Quòd farinaceum excrementum duplex est: Alterum, quod tenuem farinam refert; alterum, quod crassam. Rursus, vel est rubrum, vel album. Album itaque sedimentum crassam farinam referens, crudos, & crassos humores ostendit, ac proinde longum morbum. Verum rubrum potest apparere in acutis per adustionem partium, vt in prognostico farinaceum, laminosum & furfuraceum vituperauit. At dices: in Sileno apparuit farinaceum crassum, & tamen breuis fuit morbus. Dic, quòd in virtute debili breuis esse poterit morbus; sed cum valet, longus necessariò erit. Farinaceum autem ostendens tenuiorem farinam, ex colliquatione fieri poterit, ac proinde non necessariò longum morbum significat. Nota hic sedimentum aliquando apparere naturale & album, nec vere tale est, cum sit potius pituita cruda, quæ tale repræsentat sedimentum.

2. adn. Quòd renibus laborantibus solent aliquando sedimenta farinam crassam referre, & in vesicis lapidosis non rarò visuntur; ideo dixit, per febres, vt distingueret à morbis renum; quamuis & in febre, si homo nephritide, aut vesicæ calculo laborarit, tale apparere possit sedimentum, quod vbi accidit, non habet significationem supra febrem; quare scripsit in prognostico, non debere decipi medicum ab vrina, si mala sit, ob morbos renum aut vesicæ. Maximè autem momenti signum est in febribus, quod ex vrina petitur; & propterea addit, per febres.

APHORISMVS XXXII. *Quibus in vrinis biliosa sedimenta, &c.*

Connexio. Intẽtio CVm de sedimentis vrinæ crassis sermo esset in antecedenti Aphorismo; nunc de tenuibus sermonem instituit.

In vrinis si biliosa, & supra tenuia appareant, morbum acutum indicant.

Ratio intent. Vt demonstret, quod sicuti, in crasso sedimine longitudo morbi speranda est, ita tenui breuitas, & acuties.

Demonstratio Biliosa sedimenta, & tenuia in parte vrinæ superiori, bilem acrem & tenuem peccare ostendunt: ergo acutum morbum. Antecedens probatur: quia, sicut crassus humor sedimen efficit crassum, ita tenuis tenue: adde, locum superiorem eo etiam magis indicare calorem, & acutiem.

1. adn. Quòd in vrina consideramus substantiam, colorem, & contenta. Inter contenta, id, quod eundem occupat, propriè hypostasis dicitur; licet communiter hæc vox omne significet vrinæ contentum, vt hic; si verò medium locum occupat vrinæ, dicitur suspensum: cum occupat supremam vrinæ partem, sublimamentum appellatur.

Hipp.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Hipp. itaque sublimamentum intelligit, quod tenue esse solet (alioquin non esset in superiori parte vrinæ) taleque significat biliosum & tenuem humorem, imò raptum etiam materiæ ad superiora corporis: vnde acutus & periculosus morbus timendus. Cæterum in prognostico nubeculas considerandas in vrinis proposuit, & eas laudat, quæ magis deorsum vergunt cum bonis coloribus, contrà vituperat illas, quæ sursum tendunt.

Quòd Galenus Aphorismum interpretatur de vrinis per varia tempora: nam vrina (ait ille) tenuis, seu aquosa nunquam apparet cum sedimento bilioso, quia repugnare ista videntur: sed sic intelligit, si vrinæ aquosæ succedant biliosa sedimenta, tunc significari acutum morbum cum vrinis tamen aquosis, sedimentum biliosum apparuisse: habes exemplum in Pithione, cui ex initio vsque ad octauam tenues fuere vrinæ, & decolores, suspensiones tamen nebulosas habentes: & quibus biliosæ fuerint vrinæ, aut collorate, si statim tenues fiant, & de colores, acutus morbus significatur: fit enim talis ob raptum materiæ ad caput. *2. adn.* *5. Epi. sect. 1.*

Quòd in consideratione vrinarum perpendere debemus temperiem, & habitum hominis, quia biliosa natura vrinas tenuiores, & coloratiores, & hypostasim prauam habet, & tenuem; at contra pituitosa natura, crassiores & minus coloratas facit vrinas, & sedimentum quantitate plurimum, & substantia crassum: vt in temperatis media quædam in vrina seruatur natura. Ista omnia consideranda, vt non contingat error; nam cum vrina tenuis est, & sedimentum tenue apparet in pituitoso, adhuc maius est malum timendum, & ingens periculum; non item in natura biliosa, quia minus periculosè ægrotant homines ex cognatis morbis, quam contrarijs. *3. adn.*

APHORISMVS XXXIII. Quibus diuersæ fiunt vrinæ, &c.

CVM duobus antecedentibus Aphorismis de vrinarum sedimentis instituisset sermonem; modò eundem persequens, præceptum tradit de ipsis vrinis non parui momenti, & sumit signum ex illarum diuersitate. *Conuexio.*

Diuersitas vrinæ perturbationem magnam in corpore significat. *Intentio*

Vt ex hoc signo ostendat morbi difficultatem: atque ideo talem habentem vrinam non facilè sanari posse. *Ratio intent.*

Diuersitas vrinarum compositos morbos indicat, & plures in homine affectiones: ergo quibus ægris talis est, magnam turbatio in corpore fit. Antecedens patet, quia vrinæ de causa morbi indicant. Consequens sequitur, quia turbatio in corpore fieri dicitur, cùm variè afficitur. *Demonstratio.*

Quòd vrinarum diuersitas, consideratur secundum diuersa tempora, & varias mictiones, aut secundum vnam & eandem mictionem. Rursus, quocunque modo fiat, vel accidit secundum substantiam, vel colorem, vel contenta, vel iuxta omnia, vel quædam illorum. Peior autem est, cùm vna, & eadem vrina varias habet partes, vt cum sedimentum varium est, & dispersum: aut si cum biliosa vrina sedimentum crassum apparet: aut contrà cum pituitosa tenue. Iuxta diuersa verò tempora, vt si mox appareat crassa, inde verò tenuis, aut cum modò perspicua, modò turbata: & quò peiores fuerint modi, eò etiam deterior significatur affectio: quo autem minor varietas, eò minor etiam affectio: perinde de turbatione dicendum. *1. adn.*

Quod Aph de febribus potissimum intelligendus est, dummodo non sit in renibus aut in vesica affectio, à qua prouenire potest talis diuersitas. *2. adn.*

Quantum verò mali diuersitas excrementorum afferat, in sputo, quod per suppurationes educitur, explicauit Hippocr. in quo, si simul cum pure quid biliosum excernatur, mortem afferre dixit: ac proinde non solum de vrinis, sed & de reliquis excrementis hæc sententia verè pronunciari potest. Cæterum in prognostico variationem

tionem

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tionem ſedimenti, quæ fit, ſic vt modo appareat, modò non, etiam in bona vrina longitudinem morbi ſignificare dixit.

APHORISMVS XXXIV. *Quibus in vrinis bullæ innatant, &c.*

Connexio. CVM de vrinis in antecedentibus egiſſet; de illis eiſdem in hoc agit Hippocr. aſſumitque non iam ſedimentum, vel vrinam ipſam, ſed ſupernatantes bullas; quidque ex eo Medicus prædicere poſſit, oſtendit.

Intētio Bullæ vrinæ innatantes renalem, & longum morbum ſignificant.

Racio intēt. Vt oſtendat peculiare renum vitium ex bullis vrinæ innatantibus colligi, ac proinde longitudinem morbi.

Demonſtratio. Bullæ innatantes in vrina valdè præſupponunt lentam materiam, ſed & calorem adiunctum; igitur ex affectione longa renum fiunt.

Antecedens probatur, quia bullæ fieri non poſſunt, neque perſeuerare, niſi cum multo lentore materiæ; nec ſine calore flatus ad ampullas gignendas eleuantur, non ſecus ac in pluuijs Conſequens probatur: nam à locis ſupra renes talis materia adeoque lenta prouenire nequit, propterea quod per tot vias, & per ſubſtantiam etiam renum non tranſeat, quin attenuetur, aut ſaltem demittat lentorem, qui magnas & perſeuerantes bullas facere poteſt. At neque ex veſica, vel vaſis vreterum talis effluere poteſt vrina, cum calorem non habeant talem, qualem renes ad flatus eleuandos; igitur a renibus obſtructione laborantibus excernitur, ac perinde morbus longus ſignificatur: lentor enim longam ſignificat affectionem.

1. adu. Quòd hic Hipp. non intelligit ſpumantem vrinam, ſupra quam innatat ſpuma; quia hæc ex capite, & pectore malè affecto ſolet prouenire; ſicuti quibus per diarrhæas ſpumoſa ſunt alui excrementa, ex capite effluunt, ita quibus ſpumoſa eſt vrina ex capite maximè prodit; verum hic intelligit bullas, quæ per vrinam innatant, & magnæ ſunt, atque perſeuerantes. Quod ſi hæc materia ex alia corporis parte tam lenta prouenire, fieri non poſſet, quin ob ſuum lentorem in renibus non efficeret obſtructiones, & morbos, qua ratione verus quoque eſt Aphoriſmus.

2. adu. Quò bullæ & ſpuma ſolent fieri in omni vrina ob motum, & agitationem, cum primum irrit in matulam; ſed vbi vrina bene ſe habet ſtatim ceſſant; neque de hac loquitur Hippocrates ſed illa ſpuma, quæ permanet, quæ bullas excitat. Addere etiam oportet, ad maiorem certitudinem loci affecti, ſi dolor adeſt ad renes, & ſi veluti pili cum vrina exeunt, vel colliquatio, quæ magis renes laborare confirmant. Cum verò abſolutè renum vitia difficilis ſint curationis in ſenibus, difficiliora adhuc erunt cum bullæ vrinis innatant.

APHORISMVS XXXV. *Quibus in vrinis adipalis ſuperficies eſt, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti de ſigno egiſſet, per quod longus renum morbus deprehenditur: nunc de illo agit, per quod acutus illorum morbus dignoſcatur.

Intent. Quibus ſuperficies vrinæ adipoſa eſt, & conferta, morbus adeſt in renibus acutus.

Ratio intētionis. Vt ex hoc ſigno non ſolum deprehendere poſſit Medicus inſignem renum calorem; ſed & colliquationem renalem ab ea, quæ per colliquantes febres fierr ſolet, diſtinguat.

Demonſtratio. Pinguedo in vrina, confertim exiens, neque à propinquis, neque è remotis prtibus prouenire poteſt, & non niſi à valido calore fieri: igitur ſignificat renum morbum, euMque breuem. Antecedens probatur: nam nec ex veſica, neque vaſis vreteribus partibus propinquis prouenit, quia exangues ſunt, neque à partibus ſupra renes, quia non

non confertim veniret. Quòd verò pinguedo colliquatione fiat ob vim caloris, non est dubitandum, nam adeps à calore dissoluitur, ficuti frigore concrescit. Consequens probatur, quia si non ex partibus infrà, nec supra renes prouenit, affectio erit in renibus: sed quia non fit sine valido calore colliquante, ideo morbus acutus erit, aut breuis.

Quòd illud *confertim* multos habet sensus: primus, vt in magna quantitate intelligamus si exeat, quæ ex renibus venit pinguedo: secundò, vt illud confertim significet, quod breui tempore & frequenter admodum veniat: tertiò confertim, quia modò in quantitate multa prodit, modò parua inæqualiter: atq; hic sensus videtur accommodatior, & verior, quia alij duo etiam colliquantibus febribus possunt accommodari. Multæ autem sunt differentiæ pinguis vrinæ. Quædam enim verè pinguis est, cuius quatuor sunt species; prima cùm veluti telæ aranearum innatant; secunda cum veluti guttæ olei in medio apparent; tertia, cum frustula pinguedinis in ea conspiciuntur, & cum iuri similis est; inter duas, secunda species oleosa magis dicitur, vel quòd colorem olei repræsentet, vel illius substantiam. Et omnes istæ species, aut ex toto corpore per febres, aut ex renibus proueniunt: verum cum a renibus veniunt, vel febris non adest, vel si adest, colliquans non est, & confertim ac repente solent aduenire, vel inæqualiter, & multum: adsunt præterea signa ex dolore, vel lassitudine ipsorum renum. *1. adn.*

Quòd calor præter naturam triplex est: quidam simplex, cùm elementaris magis augetur; secundus putridus, qui ex putredine oritur; tertius, malignus. Simplex calor dicitur talis, qualis ephemeræ, seu hecticæ: putredinalis qualis tertianæ: malignus, qualis in febre pestifera esse solet. Omnis calor consumit, & colliquat, sed præter omnes malignus; qui etiam si tactu debilis censeatur, magis tamen est naturæ contrarius, quàm cæteri. Nam sicuti calor in ratione innati, magis concoquit, quam in ratione caloris, vt patet in febre; sic calor præter naturam magis colliquat in ratione malignitatis, quàm caloris. Cæterum renes, vt potè calore abundantes, & humiditate, & pinguedine scatentes, facile ad colliquationem sunt apti. *2. adn.*

APHORISMVS XXXVI. *Quibus verò renibus laborantibus, &c.*

CVm de renum affectionibus, seu longis, seu acutis ex vrinis dignoscendis in antecedentibus tractasset; nunc de illis eisdem agit, desumens aliud signum, quod ad dolorem pertinet. *Connexio.*

Dolor ad spinæ musculos, cum prædictis vrinis, abscessum indicat, ad illam partem, ad quam dolor vergit, seu intus, seu extra. *Intẽtio*

Vt ostendat renum affectus, quod ex prædictis vrinis significari dixit in abscessus desinere; ac proinde etiam ad colligendam affectionem renalem ex illis vrinis certius à dolore cum positu sumendum esse indicium. *Ratio intent.*

Dolor ad spinæ musculos cum prædictis vrinis ex fluxione oritur: Ergo abscessum faciet, iuxta partem interiorem, aut exteriorem: ad quam magis vergit. Antecedens probatur: quia dolor ille cum fit fixus, & perseueret, non ex intemperie, aut flatu prouenire potest; ergo ex humoribus, calidis, cùm confertim adeps in vrina apparet, frigidis, cùm in ea bullæ innatant. Consequens sequitur facile: quia fluxiones ad aliquam partem cum dolore abscessum faciunt. *Demonstratio.*

Quòd cùm musculi lumborum externi sint, vel anteriores ad ventrem, vel posteriores ad spinam, vtrosque intelligere oportet nomine exteriorum: ad interna verò vergente dolore iam profundus abscessus significatur. Cum itaque ad externam partem dolor vergit, adiuuari debet suppuratibus, & facta suppuratione ad sectionem veniendum; at cum intus vergit dolor, & abscessus non admittit sectionem subue- *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

niendum tamen est his, quæ suppurant, tum intus, tum extra: & in principio cuiusque renalis abscessus, secanda vena est ad talos, & poplites; quia ita poterit præcaueri.

2. adn. Quòd Hippocrates malum hunc abscessum descripsit, & symptoma mala quæ illum comitantur, & curam Causam dicit esse bilem & pituitam influentem ad renes, *patiuntur*, inquit, *dolores lumborum, vrinæ difficultatem: & solet durare per annum, inde in suppurationem tendit, & ille sectione curari debet: at cum intus est abscessus, si pus ad intestinum rectum procedit fugæ spes est, & si alterum renum contigerit, periculum est ne pereat.* Hippocr. Cæterum dixit, dolorem cum supradictis signis ad renes indicari, intelligens per supradicta signa, aut quod in vrina bullæ innatent, vnde longus morbus renum, & quod ex materia frigida abscessus sperandus: aut quod vrina sit adiposa, & confertim ad pus veniat, ex quo calidus. At abscessus, qui in renibus fiunt, cum suppurantur, magis per vrinas: qui verò ad spinæ musculos, magis per aluum expurgari anatomes ipsa clarè docet.

APHORISMVS XXXVII. Qui sanguinem vomunt, &c,

Connexio. CVM de vrina sermo illi esset in antecedentibus, quæ ad excrementa pertinet secundum naturam; hic de sanguinis excretione agit, quæ toto genere præter naturam dicitur. Vel connectit hunc antecedenti sic, vt si sanguis, aut pus, ex abscessu per os effluat, quid futurum sit hic doceat.

Intētio Diuisio Duæ sunt in Aphor. conclusiones: prima proponit salutarem esse vomitum sanguinis, qui sine febre accidit; malum autem, si cum febre fiat: secunda docet curationem esse faciendam refrigerantibus & astringentibus: quare Aphorismus iuxta duas conclusiones in duas partes diuidi rectè potest.

Ratio intent. Vt doceat non semper formidandum esse sanguinis vomitum, cùm salutaris sit, si sine febre accidat, secus valde timendus, & propterea doceat curationis modum, qui omni culpatæ hæmorrhagiæ debetur.

Demonstratio. Vomitus sanguinis sine febre morbus soluere potest, nec malam causam habet, ergo salutaris. Antecedens probatur, nam vomitus sanguinis sine febre solet plenitudinem soluere, vt in his, quibus menses supprimuntur, mulieribus, vnde scripsit Hipp. mulieri sanguinem euomenti, si menstrua effluxerint, solui morbos, quia licet omnis vomitus sanguinis, vt signum, malus sit, vt causa tamen bonus esse potest, ideo quibusdam mulieribus per circuitus sanguis multus per os solet venire, & per interualla, præcipuè his, quæ multo sanguine abundant, & quibus menses minus, quàm decet fluunt, cum magno iuuamento. Quòd verò non malam causam habeat, probatur: quia si sine febre est, non ex erosione, aut ruptione prouenire solet, neque ex pectore, quia tunc plerumque cum febre est: sed ex ventriculo, ob plenitudinem sanguinis adapertis venis iecoris. Consequens manifestum est: nam sicuti bonum est vomere sanguinem sine febre, ita cum febre malum; quia iam malam causam habet, erosionem ruptionem, & inflammationem.

Demonstratio. Refrigerantia, & astringentia causas omnes hæmorrhagiæ soluunt: ergo curanda est hæmorrhagia per talia. Antecedens probatur; quia refrigeratio sistit sanguinem, & vias densat; astrictio meatus comprimit, vnde sanguis prodit. Verùm, cùm vniuersalis sit hæc medendi ratio, non necesse fuit verba illa curationis ad salutarem venæ sectionem accommodare, vt facit Galenus, quia si salutaris est, non indiget curatione; sed ipse per illud (salutare minus malum intellexit, & prohibet astringentia, & refrigerantia in vomitu sanguinis cum febre, quia supponit adesse inflammationem, quæ per ista insuppurabilis redditur, & dolorem acersit: & ita vomitum, Galenus interpretatur minus malum sine febre; quia quarto Aphorismorum dixit

omne in

omnem sanguinis vomitum malum. Sed si respectiuè illud (salutare intelligitur, ridendus esset Hippocr. quis enim non scit minus malum esse sanguinis vomitum cum febre, quam sine illa? ac proinde absolute intelligerem sententiam, hic, vt salutaris sit vomitus sanguinis saltem in ratione causæ, cùm ex plenitudine eueniat,& malam causam non habeat.

Quòd curatio illa per refrigerantia & astringentia omni, debet culpatæ hæmorrhagiæ. Sed si quid magis vrgeat, vt cum adest inflammatio in partibus internis,non sunt adhibenda, præcipuè quæ validè astringant, & refrigerent. At dices; igitur non in vomitu sanguinis cum febre,sed si sine febre conuenient ista.Dic conuenire etiam cum febre, dupliciter, quia non necesse est adesse inflammationem, quoties adest febris; sed etiamsi adesset leuiter astringentia, & refrigerantia simul cum emplasticis conuenirent: hæc autem & in cibis & in medicamentis admouenda sunt; Hippocr. tamen frigida admouere iussit, magis ad locum,vnde fluit, quam loco, à quo fluit. Cæterum hæc non conueniunt, nisi prius factis reuulsionibus. *1. adn.*

APHORISMS XXXVIII. Destillationes in ventrem superiorem, &c.

CVM Aphorismo 26. dolorem ventris inferni suppurationem indicare dixisset, & & in antecedenti de lumborum tumore etiam tractasset, qui ferè suppurari solet; modò de suppuratione ventris superni agit. *Connexio.*

Destillationes in ventrem superiorem ad suppurationem perueniunt intra dies viginti. *Intētio*

Vt determinet tempus suppurationis in collectionibus thoracis. *Ratio intent.*

Superioris ventris fluxiones acutos faciunt morbos: ergo intra dies viginti suppurabunt. Anteeedens declaratur: quia vel pleuritidem, vel pulmoniam efficere solent fluxiones ad thoracem(nam per fluxiones inflammationes fiunt, ideo cum febre intelligere oportet fluxiones) aut pleuritis & peripneumonia acuti sunt morbi. Consequens probatur, quoniam acuti morbi habent terminum 14 diem,& vltimus aliquis solet esse 20.ad summum,nisi ex decidentia ad 40 perueniant: adde esse calidissimum superiorem ventrem, & ideo suppurationes eius citissimè aduenire. *Demonstratio*

Quòd fluxionum nomine, vel inflammtiones intelligit, quæ per fluxionem fiunt, vel quascunque collectiones ex fluxione fientes cum febre:per ventrem verò superiorem, thoracem. Cæterum scripsit Hipp. pleuritidis,nisi intra dies 14 supernè repurgentur transire in suppurationem,& hoc ipsum hic asserit quod intra dies viginti suppurantur, quæ intra 14. dies non sunt repurgatæ: non sic, quæ in ventre inferiore sunt, quia venter inferior non ita sensibilis, neque tanti caloris est, & præsertim infra vmbilicum, vt scripsit in prognostico. *1. adn.*

Quòd suppuratio intelligitur vel puris eruptio, vel mutatio sanguinis in pus. Non intelligit Hippoc. primò modo, licèt aliquæ suppurationes, & valde acuta intra 20. dies rumpantur; sed secundo modo, cùm iam natura non potens per superiora purgare materiam, ad suppurationem se conuertit. Cæterum fiunt aliquæ fluxiones aliquando ad ventrem superiorem,sine inflammatione, quæ intra quatuor dies & septem suppurari solent, vt si menstrua ad thoracem vergant,& suppurentur,quemadmodum vidi in muliere intra 4. pus expuente. Suppuratur autem propriè sanguis bonus, inde pituitosus, postea biliosus, ac demum melancholicus. Distinguere etiam oportet suppurationem à coctione: nam quæ destillationes ex thorace fiunt, non omnes in suppurationem terminantur, vt cum tussiunt homines ex catarrhis per multos dies, tunc materia coquitur, nec suppurat. Sed dices, cur non suppurantur omnes fluxiones ad thoracem? an quia non omnes impetu quodam fiunt; quæ enim repente fiunt collectiones,illæ suppurari solent, sed quæ paulatim fiunt, maturantur *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

intra 20. vel ad vltimum 40. dies. Vnde dicitur illud vulgariter: *vna buona infreddatura quaranta giorni dura*. Febres autem catarrhales in 5. aut 7. diebus cessare solent, iam cocta materia, vt scribit Hippocr.

APHORISMVS XXXIX. *Si quis sanguinem aut grumos, &c.*

HIc Aphorismus in quarto libro est à nobis abundè explicatus; ideo non est cur nunc in eo laboremus.

APHORISMVS XL. *Si de repente lingua incontinens fiat, &c.*

Connexio. CVM de fluxionibus dixisset, quæ ad ventrem superiorem fiunt supra; modò de illis, quæ ad linguam accedunt, illi sermo est, & ea de re præceptum reconditum tradit, ac perquam vtile.

Intẽtio Stupor linguæ repentinus, vel alterius partis, signum melancholiæ est.

Ratio intent. Vt ostendat qui repente sine sensu, aut voce fiunt, potissimum causam habere melancholiam; vnde non solum apoplexiæ, sed & resolutionis, epilepsiæ, & conuulsionis, potissimam causam statuit melancholiam.

Stupor linguæ, vel alterius partis repente fiens, è spirituum interceptione nascitur. Igitur ex atra bile. *Demonstratio.* Antecedens est Hippocr. 4. acutorum dicentis, quod si de repente quispiam sine voce fiat, si sano hoc accidat, sine occasione manifesta, aut alia forti causa, hoc prouenire ex venarum interceptione. Consequens est ipsiusmet loco adducto, vbi fluxiones atræ bilis intercipere venas dixit, quæ ad cor, vel hepar sunt: vnde capitis dolores, vertigines, epilepsiæ, apoplexiæ, & conuulsiones oriuntur.

1. adn. Quod hic Aphorismus, vtpote non consentiens principijs Galeni, si ad verbum intelligatur, occasionem dedit trahendi interpretes in diuersos sensus, quare quidam cum Galeno dicunt, illud *melancholicum*, non solum atram bilem significare, sed crassum humorem, ita vt si repente incontinens fiat lingua, vel alia parte corporis studeat, id prouenire ab humore crasso: alij verò, vt Cardanus, referunt incontinentiam linguæ ad amentiam, vt si quis de repente turpia loquatur, quod hoc proueniat ex vapore atræ bilis mentem feriente; inde fit, vt stuporem attonitum habeant in aliqua parte corporis: quare tales multa pati solent & sectiones, & tormenta, & mortes, & quasi non sentiunt. Multi autem sunt in illis, qui ægrotant mente, iuxta aphor. secundi libri, in quo dixit, qui dolentes aliqua parte corporis dolorem non sentiunt, his mens ægrotat. Sed dices: cur non fit loquacitas ita, & stupor potius ex pituita aut bile? Ex bile non fit stupor cum calida fit; ex pituita autem non ita insaniunt homines quia humor malignus non est, sicuti atra bilis. Alia expositio est, vt intelligat stuporem linguæ, vel alterius partis non in omnibus prouenire ex atra bile, sed his qui ad talem naturam sunt prompti, quia in pituitosis & albis ex pituita fiet: adde verbum illud, repente, significare potius melancholiam, quia pituita non ita repente solet stuporem efficere, quin illius signa præcedant.

2. adn. Quòd licet superiores sententiæ probabilitatem habeant, tamen mens Hippocr. est, vt stupor repentinus (dummodo sano homine contingat, & non aliqua manifesta causa) fiat ex atra bile. Cum enim per venarum obturationem fiat, seu in cerebro, seu ad alia membra præcipua: & illius obturationis causa sit vel summa plenitudo, vel mordacitas humorum fluxionem commouentium, & sanguis congeletur, & siccetur, & frigidus fiat, impediens spirituum transitum: frigidus autem & siccus humor melancholia sit, fit vt in actu & immediate semper stupor & aphonia proueniant ex melancholico sanguine.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXI. *Si senibus supra modum purgatis, &c.*

HIc Aphorismus iam libro quinto expositus est, inscriptus verò ibi est magis vniuersalis, vt malum sit, si purgationem sequatur conuulsio, aut singultus. Hic tamen de senibus magis loquitur, & conuulsionis, non meminit, addens singultum, quod peculiaris sit senum magis singultus, & ideo etiam minus periculosus in illis: quare dixit non bonum, sunt enim ficciores, & ideo ad conuulsionem propter siccitatem magis apti: & minus etiam periculosè ægrotant homines à morbis cognatis, nisi sine extremi senes, qui ob virium debilitatem grauius ex quacunq; causa habent.

APHORISMVS LXII. *Si febris sit non ex bile, &c.*

CVM de atra bile locutus sit suprà, quam ex stupore colligebat, nunc de febre, quæ ex bile non fit verba facit, & præceptum scribit vtile ad curationem in febribus. *Connexio.*

Si febris sit non ex bile orta multa aqua calida capiti superfusa febrem soluit. *Intẽtio*

Vt ostendat febrem omnem humorosam à bile exoriri; nec non balneum non mediocre esse ad febres simplices remedium: nam qua ratione victus humidus omni febri repugnat, eadem repugnat omni febri balneum, quantum in se est. *Ratio intent.*

Rigatio capitis ex multa calida humectat, refrigerat, & dissoluit: Ergo cõpetit omni febri si non ex bile oriatur. Antecedens probatur: quia hic de balneo intelligit tepido aquæ dulcis, quod tales habet vires; peculiariter autem capiti admouendo, quia ex eo solet esse origo febris ephemeræ quam potissimum hic intelligit. Consequens deducitur; quia licet omni febri competat, ei tamen, quæ ex humore fit, repugnat ratione causæ. Cæterum Hipp. se ipsum exponens in hunc modum scripsit, *si hominem calor corripiat, neque à bile, neque a pituita, seu à lassitudine, aut alias febriat, aquam multam calefacito, deinde ea superinfusa caput irrigato donec pedes sudarint.* *Demonstratio*

Quòd bilis nomine omnem intelligit humorem, qui febrem facit; quia vel omnis febris fit à bile, vel ex humore, qui bilis naturam assumit: quare exclusit per hoc febres humorales. Solet autem Hipp. nomine vnius humoris non rarò cæteros intelligere, & cum hoc facit, bilem, aut pituitam nominat, vnde dicebat omnes morbos ex bile, & pituita fieri, at lib. 2. Aphorismor. aph. 15. etiam per biliosum excrementum omne aliud intelligit, cum dixit: Quibus fauces ægrotant, aut pustularum eruptiones oriuntur in corpore, esse inspicienda excrementa; quæ si biliosa fuerint, hoc est seu biliosa, seu alterius humoris naturam referant, corpus intus ægrotare. Igitur hæc vox *bilis* hic omnem significat humorem; atque ita non solum febrem biliosam, sed phlegmonosam omnem excludit, cui talis superinfusio non conuenit; quamuis Galenus etiam dicat eum febrem absolutè affectionem dicere, quæ non ex aliquo abscessu fit: neque enim partis morbus dici solet, sicuti cum sequitur aliquam inflammationem, vt lateris pleuritidis dicitur in pulmone peripneumonia. Cum igitur febris neque putrida est, nec ex inflammatione oritur, capiti balneum adhibitum iuuat; ideo solum de ephemeris loquitur de illis, quæ præcipuè à capite originem traxere, seu nimis calefacto, seu refrigerato. *1. adn.*

Quòd non solum in ephemera capitis istæ superinfusiones prosunt, sed etiam totius corporis balneum illis magnum est remedium. Competit etiam balneum omni febri humorali, & phlegmonosæ, sed non à principio, sicuti in ephemera, At cur non dixit balneum, sed capitis infusiones? quia vt plurimum caput solet esse causa febris, quæ ex causa externa oritur, vt quod suscipit omnes corporis vapores: vnde non solum refrigerat, & humectat, sed dissoluere facit halitus: quare capitis grauitatem *2. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

soluere dixit lib.3. acutorum. Quod verò ad lotiones capitis attinet, quæ per sanitatem fiunt, tonsis capilis, ex lixiuio, & ipsæ quoque ad sanitatem conferunt, & abstergunt, sed quia exsiccant, in febre non conueniunt, sed magis ex aqua tepida.

APHORISMVS XLIII. Mulier non fit ambidextera.

Connexio. QVam connexionem hæc sententia cum superioribus habeat, difficile est videre; est autem interposita magis ad curiositatem, quàm artis vsum.

Intẽtio Mulier non fit ambi dextra.

Ratio Intent. Vt ostendat fœmineam naturam mascula esse imperfectiorem, ac per consequens masculos fieri posse ambi dexteros: quod ad bellum & operationes valde vtile est, cum vnus vir ambi dexter quasi duorum vicem gerat.

Demonstratio. Robur æqualis vtriusque manus perfectissimum robur indicat: ergo in fęminis esse nequit. Antecedens facile declaratur, quia ambi dexter quis esse nequit, nisi natura sit formatus robustissimus. Consequens probatur, quoniam perfectissimum robur in fœmina esse nequit.

1. adn. Quòd ambi dextrum significat ęquale robur in vtroq; brachio, quod cum vel à natura, vel exercitio, & per artem fieri potest, Hipp. loqui videtur de illis, qui a natura tales sunt. Sunt autem tales, quibus venæ, nerui, tendines, æquè robusti ac magni sunt in sinistra, atq; in dextra; ideo in caddissimis accidit, cuiusmodi nulla fœmina esse potest. Aliqui, vt Cardanus, causam huius problematis ad locum vteri inferunt, nam cum mares dextera vteri parte magis gestentur, ideo fit, vt dextras partes habeant robustiores; si quando tamen in sinistra fiunt poterunt valere etiam sinistris quare ambi dextri fient. At in mulieribus non est par ratio, quia si fiant in dextris dextras habebunt robustiores; quoniam id secundum naturam est illius partis; sed in sinistris si fiant, illis non est naturale.

2. adn. Quòd ambidexterum, quod fit ex arte, non est difficile in mulieribus reperire; quia cum non multum valeant viribus, facilè æquari potest operatio sinistri brachij dextero; at ex natura hoc non continget. Potest etiam intelligi Aphorismus de ambidextris, qui tum ex natura cum exercitio fiunt: sunt enim quidam, qui a natura adeo sinistro brachio vtuntur ad actiones, vt nullo ferè exercitio possit retrahi inclinatio illa, neque si brachium alligetur; sinistro autem brachio vtentes mali moris sunt fere omnes, quia assimilantur fœminis.

APHORISMVS XLIV. Si suppuratis cum vruntur, aut secantur, &c.

Connexio. CVM suprà de suppuratione, quæ fit tum in inferiori, tum superiori ventre dixisset; nunc de sectione agit, quæ in puris collectionibus fit.

Intẽtio Duę proponuntur conclusiones, quarum prima docet, purum & album pus, si per sectionem in suppuratis exeat, esse sanitatis futuræ indicium: secunda verò, quod, si pus effluat subcruentum, & fœculentum, ac fœtidum, pereant: ideo iuxta duas conclusiones in duas partes rectè diuidi potest Aphorismus.

intent. Ratio Vt dignoscat medicus & prædicat futurum euentum in sectionibus, & vstionibus, quæ fiunt in collectionibus. secundò, vt ostendat vstionem, & sectionem magna esse suppuratorum remedia.

Demonstratio. Pus album & purum per sectionem, aut vstionem exiens materiam euictam à natura ostēdit: ergo saluabitur æger. Antecedens probatur, quia pus purũ, & albũ, opus validum naturalis caloris ostendit supra materiã, siquidem non potest redigi ad melius Consequens manifeste sequitur; quia salus fit, cùm natura morbum superat.

Pus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Pus ſubcruentum, feculentum, ac fętidum victum calorem naturalem à non naturali oſtendit: ergo mors expectanda eſt, cum tale in ſectis, aut vſtis ſe oſtendit. Antecedens probatur:nam ſubcruentum pus ac ſanguinem redolens non poſſe naturam transformare declarat, & à materiæ multitudine, ſeu malignitate prouenit: Feculentum magnam exuſtionem ſignificat: fætidum extranei caloris dominium, ac proinde tale pus aliquam partem putrefactam eſſe intra corpus oſtendit.Conſequens clarè deducitur, quia prædictæ affectiones neceſſariò mortem indicant.

Quòd ſuppuratos hic intelligit eos,quibus collectiones fiunt, ſeu ad ventrem inferiorem, ſeu ſupernum, & potiſſimum eos, quibus ad ſupernum & thoracem pus colligitur, quod vel ex fluxione, vel rupta inflammatione, vel vlcera contingere poteſt. Solebant autem antiqui vbi ad certum quodam tempus pus non educebatur, vrere, & ſecare thoracem: vſtio fiebat vel penetrans ad cauitatem, vel per cruſtas; quæ diu permanebant ad extrahendum pus. Hipp. tamen de ſectione, ſeu vſtione penetrante magis loquitur.Cum itaque ſectis,aut vſtis ſuppuratis pus educitur purum, & album, medicus ſalutem pronunciabit: cum verò prauum fuerit, nigrum,aut fœtidum,aut aduſtum,aut viride, ſeu vt amurca, mors eſt prædicenda, quia tales ſecti non euadunt. Quare medicus; antequam ſecet conſiderabit pus quod ſupra educitur, & ſi bonas abuerit notas, cum manifeſte colligit, non poſſe educi pus, ſecare debet. Sed dices: quomodo natura in materiam dominari poteſt, pus album & purum conficiendo,& non expellere? an quia natura iam debillitata ex morbo aliquando non habet vires exppellendi, maxime in thorace, in quo difficilis admodum fit eductio: vnde Hippo.in pleuritide exhibet ptiſanam in tanto maiori quantitate quanto magis expuit æger vſque ad iudicationem. *1. adn.*

Quòd pus in collectionibus, vel optimum eſt, vel mediocre. Optimum album, leue & æquale eſt: peſſimum feculentum,ſubcruentum, & fœtidum, aut oleaginoſum, vel nigrum;medio modo ſe habet ſi fuerit album,& purum etiamſi craſſum ſit. Quare cum optimum educitur pus, ſanitas ſequetur; cum peſſimum mors; cum verò mediocre ſe præbet, ambigua res eſt. Cæterum ſectio per ferrum ignitum magni vſus eſt in ſuppuratis;quia ignis putredinem tollit, & ſanguinis fluores ſiſtit; thoracis autem ſectiones, nec anguſtæ admodum eſſe debent, quò pus effluere melius poſſit,neque latæ admodum,ne viſcera refrigerentur. *2. adn.*

APHORISMS XLV. *Quibus purulentur, &c.*

MAgnam habet hic Aphoriſmus cum ſuperiori connexionem;nam ſicuti in eo de ſuppurationibus agit, quæ in ventre fiunt ſuperiore,ita hic de illis, quæ in ventre inferiore ſecantur, aut vruntur. *Connexio.*

Duæ ponuntur concluſiones, quarum prima eſt: quibus per aduſtiones purulenti iecoris pus purum effluat & album, ſalui fiunt: ſecunda verò, ſi veluti amurca profluat, intereunt. *Intētio*

Vt adducat peculiare exemplum ſuperioris ſententia, ac proinde ſuppuratū iecur curetur per aduſtionem, & ex pure futurus euentus à medico prædici poſſit. *Ratio intent.*

Iuxta duas concluſiones, in duas partes diuidi poteſt Aphoriſmus. *Diuiſio*

In iecoris purulenti aduſtione purum pus, & album effluens ſignificat contineri in tunica: ergo ſaluabitur æger. Antecedens probatur; quia cum in tunica continetur neque penetrat ad iecoris ſubſtantiam, ſignum eſt naturam tranſmiſiſſe omne malum extra; ideo contineri in tunica, quaſi cauſa eſt boni puris; & puris bonitas ſignum, quòd contineatur in tunica: vtrumque vero validum calidum innatum; & naturam ſuperantem materiam demonſtrat: ergo ſalus ſperanda. *Lemma. ſtratio.*

In aduſtione purulenti iecoris, ſi pus veluti amurca effluat, in ſubſtantia eius

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

continetur ergo mors sequetur. Antecedens declaratur; quia si album in tunica est, ergo oleosum, aut vt amurca in substantia erit: nec solum in substantia, sed putrefacta iecoris substantia: ergo mors sequetur necessariò.

1. adn. Quòd vstiones in hepate dupliciter fieri possunt, vel adcrustas in ducẽdas, aut ex illis emanet, vel penetranti ferro vsque ad viscus ipsum. Conducit vtroque auxillio vti: grauis tamen est penetrans sectio, & quam non nisi ignito ferro tentat Hipp. ob timorem hæmorrhagiæ. Sed neque omnis iecoris abscessus ita exuri potest, vt cum tumor vergit, ad partem exteriorem, & gibbam, quia caua ferro attingi nequit. Prius tamen, quam ad hoc veniamus remedium, alia auxilia tẽtanda sunt, & illis quæ ruptionem efficere possunt, tum intus, tum extrà vtendum.

2. adn. Quòd non solum iecoris tumores, sed lienis adurebat Hippocr. cum enim viscera illa tumesiunt sine pure, nullum præstantius excogitari potest remedium, verum adustio, tunc penetrans esse non debet, sed ad crustas inducendas. Adurit autem non solum ferro, sed buxeis lignis, ac fungis, & ex lino crudo non solum ignitis, sed feruenti oleo intinctis.

APHORISMVS XLVI. *Dolores oculorum post meracioris vini potum, &c.*

HIc Aphorismus rectè à Galeno reprobatur: transcriptus enim est, & pars alterius, in quo dixit, aut balneum, aut fomentum aut phlebotomia, aut vini potionem soluere oculorum dolores nam nulla, ait Galen. est affectio, quæ ista tria desideret remedia. Quod si corpus venæ sectione indiget, & plethoricum est, non est cur balneum, aut vini potionem prius tentemus, at si non est plethoricum, sectione venæ non indiget. Fortasse scriptus est ab Hippoc. quasi particularis alicuius casus, vt in Coacis facit, quod aliquando temeraria curatio iuuet, & remedia particularia ante vniuersalia, cùm alioquin corpus vacuatione indigere videretur.

APHORISMVS XLVII. *Si hydropicum tussis habeat, &c.*

Iam hic Aphorismus supra est expositus, quamobrem eò recurrendum.

APHORISMVS XLVIII. *Stranguriam, & dysenteriam, &c.*

Connexio. COnnexionem habet hic Aphorismus cum antecedenti, in quo de potione vini mentionem fecit, quare occasionem modò arripiens applicat eam ad vrinæ difficultatem.

Intẽtio Stranguriam, & dysuriam vini potio, & venæ sectio soluit.

Ratio intent. Vt duo remedia insignia proponat, ad vrinæ difficultatem. Est autem morbus difficilis, & qui repentinam habet occasionem.

Duas partes habet hæc sententia, prima conclusionem intentam continet, secunda verò animaduersionem, & cautionem adhibendam in plebotomia.

Demonstratio Potio vini, & phlebotomia magnam vim habent aperiendi vias, & præcauendi ab inflammatione; ergo soluit stranguriam, & dysuriam. Antecedens probatur, nam vini potio facilè permeat ad vrinam, sanguinis missio reuellendo, & attenuando proibet inflamationem: ergo magnam vim habet vrinam soluendi, quod erat in consequenti.

1. adn. Quòd causas difficultatis vrinæ est quidquid obturandi vim habet, seu humor sit, seu tumor, seu lapis, aut arenulæ: seu callus, aut caruncula, seu denique multitudo vrinæ. Intelligit Hippocr. non illam difficultatem, quæ ex virtutis imbecillitate oritur, aut relaxatione musculi ad collum, quæ in senibus accidit. In reliquis, dummodo

in-

inflammatio, & febris non ad sit, vini potio vtilis est. Loquitur autem non de quolibet vino, sed grandi & meraco, & albo, hoc enim maximè per vrinam expurgare dicebat. At venæ sectio ratione magnitudinis morbi conuenit, & vbi inflammationis timor est, & denique in omni difficultate vrinæ conuenit, aut phlebotomia, aut meri potio, aut vtrumque remedium. Cæterum venas inferiores tali, aut poplitis secandas dixit ad communionem maiorem, atque adhuc internas magis, quod maior in illis, & euidentior conspiciatur vtilitas, licet Galeno difficile videatur cur magis internæ, quam externæ crurum incisæ iuuent, cum ab eodem trunco habeant originem vtraque.

Quòd inter alia remedia soluendi vrinam balneum est: cuius tamen non meminit, quia non in promptu est, neque omnes balneum ita ferre possunt, ob virium langorem. Clysteres quoque soluendi vrinam vim habent. Vbi autem quidpiam obturat, neque prædictis cedit remediis, syringa vtendum & conclusione, aut cantharidibus applicitis plantis pedum, quæ vrinæ mouendi vim habent. Quod si nullis remedijs cedit, quod vel coliatu meatus vrinarius sit obturatus, necessitas indicat veniendum esse, vel ad sectionem, vel violentam catheteris immissionem; quarum vtraque cum maximo vitæ periculo fit. Intelligit autem difficultatem vrinæ, quæ viris fit colli vesicæ, non partium superiorum. *2. adn.*

APHORISMVS XLXIV. Ab Angina detento, &c.

ADifficultate vrinæ quæ propter obstructionem, & constrictionem meatus vrinarij fit, ad anginam transit, quæ & ipsa oritur ex gutturis constrictione. *Connexio.*

Tumor & rubor si appareat in pectore angina laborantis, bonum. *Intẽtio*

Vt demonstret signum anginæ superueniens salutare. *Ratio intẽt.*

Duas partes habet præsens sententia: prima conclusionem intentam continet: secunda verò causam habet illius. *Demonstratio.*

Tumor in pectore apparens detenti ab angina, morbum extra vergere indicat: ergo bonum. Consequens clarum. Antecedens etiam satis apertum est.

Quòd libro sexto eundem affert Aphorismum, sed ibi de tumore in collo id dixit, nunc de eo, qui in pectore fit, loquitur. Cum autem in faucibus, & collo, & pectore apparere possit; Hippoc. hic de rubore, & tumore in pectore apparente loquitur, qui securior est. Sed cum loco allegato iam satis explicatus sit hic Aphoris. non est quod nunc plura afferamus. *1. adn.*

APHORISMVS L. Quicunque in cerebro Sphacelon, &c.

SIcuti in antecedenti de morbo graui, & periculoso, angina scilicet, sermonem habuit in prognosticum, ita hic de Sphacelo agit, qui grauissimus est cerebri morbus. *Connexio.*

Quibus cerebrum Sphacelo laborat, intra tres dies intereunt, si verò eos prætereant, non moriuntur. *intent.*

Vt morbi euentum ostendant difficillimi, & grauissimi, tam ad malum, quam ad bonum. *Ratio intẽtionis.*

Maximus morbus in primo circuitu iudicatur: ergo Sphacelus cerebri intra tres dies terminabitur ad malum; alioquin saluabitur æger. Antecedens manifestum est: siquidem acutissimi morbi statim extremos habent labores. Consequens probatur: quia primus circuitus est trium dierum in acutissimis morbis, qualis Sphacelus cerebri: magna enim habet symptomata: At si iam tres dies excedat, signum est superari à natura malum; quæ enim potuit per tres dies magnos ferre labores, *Demonstratio*

supe-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

superabit quoque mala, vt de tetano dicebat intra quatuor dies interimere, alioqui neququam.

3. adn. Quòd syderatio seu Sphacelus, & corruptio, aliquando ossi tribuitur male affecto, aliquando carnibus, vt cum putrefiunt membra: dequibus significationibus non potest intelligere Hippocr. quia si cerebrum ita corrumperetur, nullo modo euadere æger posset; sed inflammationem intelligere oportet, quæ vel sequitur sanguinis feruorem in capite, vel obtumescentiam illam, quæ ex graui percussione oriri solet, ruptis neruis, & sanguine extenuato, aut spiritus contractione ad cerebri ventriculos, vnde remanent ægri stupidi, ac sine sensu, & motu. Seu igitur à causa interna, seu externa morbus proueniat, cum maximus sit, statim intra tres dies occidit; aliquando ad quinque, & septem dies extenditur secundum Hippocrat. at frequentius finitur intra tres. Verum si talis fuerit, vt superetur & dissoluatur, aut euacuatione cesset inflammatio, tunc terminum illum transire solet, vnde euadit æger. *Lib. de morbis*

2. adn. Quòd Hippoc. de cerebri syderatione, cum sit à causa interna, secundo de morbis egit, & docuit fieri ex transmissione sanguinis venarum de morbis egit, & docuit fieri ex transmissione sanguinis venarum cerebri ad spinam & accidentia esse sanguinis vomitum per os, aut nas excretionem, animi deliquium & sudorem; at 7. epidemiorum ex repletione ait fieri, *cum cerebrum transmittere non potest humorem ad emunctoria, & nares siccæ sunt*, & addit *si autem accedat anxietas, & biliosus vomitus, aut stupor oculorum, aut obmutescentia, & raro quia loquitur; aut delirium quoddam, mortalem esse, & conuulsoriam*. hæc ille: per quæ ostendit fere semper lethalem morbum.

APHORISMVS LI. Sternutamentum cietur ex capite, &c.

Connexio. CVM in antecedenti sententia egisset Hippocr. de cerebri affectione præter naturam; in præsenti modò Aphorismo de symptomate naturali ipsius agit, sternutamento scilicet.

Intẽtio Duæ proponuntur conclusiones, quarum prima docet sternutamenti causam esse calidum, & humidum: secunda verò docet, strepitum fieri propter aeris per angusta transitum. Ideo in duas partes iuxta duas conclusiones diuidi potest præsens sententia.

Ratio intent. Vt demonstret, vnde sternutationes proueniant, quæ inter symptomata cerebri reperiuntur, vnde & morborum dignotiones, & prognostica habentur in cerebro.

Demonstratio Sternutatio extra à calore & humido concitatur: ergo & intra. Antecedens probatur: nam à calore Solis, & piperis excitatur; item à calido per austrum, ac humiditates fieri solent: ergo ab humido. Consequens facile sequitur: quia probabile est intus talem habere causam, qualem habet extrà.

Demonstratio. Secunda conclusio facilè probatur, nam sonus ex percussione fit, & quò validior fiet percussio, maior fiet sonus: & quia meatus angusti valde sunt, ideo vehemens nascitur percussio, & ideo sonitus.

1, adn. Quòd per sternutamentum purgatur totum corpus, sed præcipuè cerebrum; deinde pulmo & ventriculus. Excitatur autem primò, ex flatu per calorem eleuato; inde, excitato ad impulsionem cerebro, nouus aer attrahitur à naribus, & pulmone, vnde maior impetus. Sed dices; sternutamenta quæ fiunt irritatione narium, non videntur habere humorem & calorem excitantem. Respondit, Galenus loqui Hippoc. de illa, quæ fit à causa interna, non à causa externa. At dices; cum multoties homo in sternutationem incidat, & visum est quibusdam cum exitio, videtur habere talem causam; sed & cum in morbis, qui non ex pulmone pendent, fit, robur

na-

naturæ significat, vt in prognostico scripsit, non videtur itaque eandem causam habere. Dic, necessariò aut calorem, aut humorem semper mouere sternutamenta; nam quæ fiunt multoties, aliquando plusquam vicibus triginta, indicant prauam, & malignam cerebri dispositionem ex flatu, seu aura irritatam; quæ item fiunt ob robur naturæ, non nisi cum altera ex his causis fiunt.

Quòd pueris, cùm aeri frigido exponuntur sternutamenta fiunt, & singultus; vnde à frigido aliquando oriri possit, non à calido. Dic, habere tunc causam externam, non internam. Rursus, frigida, & humida caput replentia extra, sternutamenta mouent. Dic, frigida, quatenus densant, replere caput, inde id calescere, & calore eleuante humidum in cerebro sternutamenta fieri; quare per grauedines, & capitis repletiones maximè apparent sternutamenta; vnde ex frequentia illorum Medicus capitis mala, & repletionem prædicere potest, & obuiare. 1. adu.

APHORISMVS LII.
Quibus iecur vehementer, &c.

ALibi scriptus est hic Aphorismus; dixit enim sedari hypochondrij dolores sine inflammatione a febre superueniente; quare non est quod hic multa de eo afferamus, quia iecur sub hypochondrio est.

Quòd dolor iecoris vel est magnus, vel paruus; ab intemperie, vel obstructione. Paruus ab intemperie esse solet; obstructio grauem facit dolorem & præcipuè a cibo. At validi dolores hepatis, aut ab inflammatione intelligit, quia supponit sine febre fuisse dolorem: ergo ex flatu potius colligere oportet, qui superueniente dissoluitur, vnde fomenta adhibemus ad flatus dissipationem. 1. adu.

APHORISMVS LIII. *Quibus sanguinem conuenit, &c.*

HIc Aphorismus libro sexto expositus est; quare cum repetatur, non indiget alia expositione.

APHORISMVS LIV. *Quibus intra ventriculum, &c.*

CVm in antecedenti de hepatis dolorem mentionem fecisset, nunc de dolore agit qui hepatis dolori est affinis, & sententia scitu dignissimam proponit. *Connexio.*

Pituita intra ventriculum, & septum contenta, & dolorem afferens, si per venas ad vesicam tendat, soluitur. *Intētio*

Vt ostendat mirabilé naturæ prouidentiam, quæ aliquando præter spem morbos curat, ac proinde doceat nos, vt, si quando talis casus adueniat, diureticis vtamur, potius, quàm medicamentis, naturam imitando iuxta illud, *quò natura vergit, &c.* *Ratio intent.*

Pituita intra ventriculum & septum contenta viam non habens conspicuam, educi non potest nisi attenuetur: ergo potius per vesicam educetur, quam alia via, & morbum soluet. Antecedens declaratur; siquidem cũ non conspicuam habet viam, attenuata facile ad venas emulgentes penetrare poterit per occultos corporis meatus, aut ad iecur ob propinquitatem. Consequens probatur: quia serosus humor magis ad vesicam trahitur, quam ad aliam partem, quod sic in vesicam vergat pituita, soluitur dolor, causa mali per vrinam educta *Demonstratio*

Quòd de loco; quo vult Hipp. contineri pituitam, dubium non est: nam Galenus intra septum & peritonæum intelligit: vnde ventrem peritonæum explicat. Sed hæc expositio habet difficultatem, cur aqua illa non descendat ad pectinem. Cardanus expo- 1. adu.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

exponit de pituita, quæ ſupra ſeptum continetur ad os ventriculi, quæ affinitate iecinoris poterit ad partem connexam illius tranſſumi, & ſic in vrinas diffundi; vtraque expoſitio probabilis eſt. Cur verò deorſum non vergat pituita, quæ intra peritoneum continetur, cauſa eſſe poteſt, quia non in vacuo, ſed intra membranas continetur, aut adhæreat.

2. adn. Quòd cum nulla ſit via manifeſta, per quam talis pituita educi poſſit, per vomitum, aut deiectionem; ideo addit inter alterutrum ventrem viam non habens, intelligens manifeſtam, & ventres duos ſuperiorem & inferiorem. Sed dices, cur etiam aqua ad inteſtina non permeat, ſi non ad manifeſtam cauſam, ſed naturæ mirandam vim referri debet iſta vacuatio? an quod illa in veſicam verſa pituita, non ſignificat ſemper debere ire in veſicam, ſed quod, ſi eat, ſoluat morbum: vel quia facilior eſt via ad veſicam, quàm ad aluum, propter venas magnas, quæ ſunt ad ſpinam, quæ humorem illum attenuatum attrahere poſſunt: ideo habemus ex hoc Aphoriſmo magis eſſe curandam per diuretica, quam per purgantia. At nil mirum eſt, aquam illam etiam per aluum & vomitum educi poſſe naturæ illo conſenſu, quo corpus dicitur vndique eſſe confluxile: ad quod propoſitum notat Galenus per oſſa tranſmitti aliquando pus, & pro certo affirmat ſe vidiſſe mulierem, quæ deuoratam acum per cutim ad regionem ſtomachi eiecit, cum plures annos illa in ſtomacho continuiſſet, adeo ſagax natura aliquando ſui conſeruatrix admirabiles operationes edit.

APHORISMVS LV.

Quibus iecur aqua refertum, &c.

Connexio. CVm de pituita; quæ intra ventriculum & ſeptum continetur, dolorem inferente, in antecedenti egiſſet; nunc cauſam non diſſimilem proponit aquam ex iecore in omentum erumpentem.

Intẽtio Quibus iecur aqua refertum eruperit in omentum, his venter aqua impletur, & moriuntur.

Ratio intent. Vt oſtendat, lethalem eſſe hydropem iecoris aquoſum, & eò magis cum illud acceſſerit, vt aquam in ventrem infundantur.

Demonſtratio. Vbi aqua repletum iecur rumpitur, eaque multa in omentum effunditur, viſcus corruptum eſſe ſignificatur: ergo ventre implebitur, & mors ſequentur.

Antecedens declaratur; quia ſi iecur aqua plenum, ſupponitur, multam eſſe aquam: eademque autem aquæ generatio iecoris temperiem deperditam eſſe oſtendit. Probatur conſequens, quia non poteſt effundi aqua cum in omentum tendit, quam in ventrem. Mors autem ſequitur tum ex iecoris malo, tum etiam quia aqua illa hydropem facere ſolet, & augere, vnde mors ſequitur, nec enim eſſet, quamuis expurgaretur aqua, & ſpes ſanationis, quia iam viſceris robur eſt amiſſum, & adeſt virium imbecillitas.

1. adn. Quòd iecur impletur aqua, vel quia ſanguinem in aquam tranſmutat, aut quia excrementum ſeroſum non expurgatur: quod illi accidit ob intemperiem, vel ſcirrhum. Aqua verò vel in veſiculis quibuſdam continetur, vel inter membranas iecoris. Mors autem quæ ſuccedit, vel ſtatim ſuccedere poteſt ob magnam aquæ, & repentinam effuſionem, vnde ſcripſit Hipp. in hydropicis, & purulentis cum aqua, vel ſanguis ſimul educitur, ſequi mortem, aut mors ſuccedit paulatim, conſumptis viribus, & aqua totum ventrem implente.

2. adn. Quòd vel hoc Aphoriſmo ſumit occaſionem Fernelius putandi aquam, quæ in ventre continetur hydropicis, non per reſudationem transferri, ſed per coroſionem alicuius venæ percolari ad illum, ſicuti hepatis hic membrana rupta, & ab aqua corroſa illam in eundem ventrem effundit. Illud verò *omentum* ſignificat,

vel

vel in ipsum omentum, vel ad partes circa omentum, quæ sunt in ventre; quæ expositio magis placet Galeno; poterit tamen temporis spatio corrodi omentum, & aqua impleri, quæ intra peritonæum, & omentum continetur.

APHORISMVS LVI. *Anxietudinem oscitationem, &c.*

CVm suprà de vini potione locutus fuisset, eamque soluere scripsisset vrinæ difficultatem; nunc eandem vini potionem rursus in considerationem ponit. Connexio.

Anxietudinem, oscitationem, horrorem, vinum pari aqua epotum soluit. Intētio.

Vt demonstret vini vim ad hæc tria symptomata tollenda, ac proinde eo tanquam remedio in illis vti nos oportere. Ratio intēt.

Vinum æquali aqua perfusum dissoluendi & attemperandi humores, & vapores vim habet: ergo soluit anxietudinem, oscitationem, & horrorem. Antecedens probatur: nam ratione aquæ attemperat, & ratione vini dissoluit. Consequens deducitur; quia anxietudo, oscitatio, & horror solent habere eandem causam, vaporem scilicet, aut crassum, aut acrem, & mordentem os ventriculi & neruos: qui vapor à calore vini dissoluitur & à frigiditate aquæ attemperatur; adde, aquæ penetrationem vinum adiuuare & quò minus caput petat, impedire. Demonstratio.

Quòd ista tria symptomata vel sunt in sano homine, & absque febre, vel in febricitante: quouis modo vera est Hippocr. sententia, licèt in sano tutius sit remedium. Cæterum anxietudo, vel mœrorem significat (ad quem conducit maximè vini potus,) Vinum enim lætificat cor hominis: ait Propheta; vel significat anxietudinem, quæ ex maligno humore ad os ventriculi consistente fit, seu ad vterum, aut hypochondria; vnde ructus, ac animi defectus fiunt: & in his casibus vinum etiam optimum remedium est, tum quia calidum tum quia resistit omni malignitati; vnde Hip. inter remedia maleficiorum posuit lac, vinum, allium, acetum, & sal. 1. adn.

Quòd oscitatio fit ex crasso vapore, qui ad musculos mandibularum currit, vnde laxantur musculi & distenduntur, vt flatui pateat via, sicuti in pandiculatione. Horror autem, cum sit debilis rigor, seu à frigido, seu acri vapore fiat, etiam à vini potione soluitur. Cæterum illud *æquali aqua permixtum* triplicem habet sensum, aut quod æqualis sit potio pro medietate, vini & aquæ; aut quod mixtio aquæ sit tanta, quanta vinum ferre potest, ad proportionem vini, & naturam assumentis; aut quod tale debeat assumere vinum, vt est meracum, & grande, quod solet æqualem aquę partem ferre: quibus omnibus modis vera est sententia Hipp. & Medici prudentia omnibus pro occasione vti poterit. 2. adn.

APHORISMVS LVII. *Quibus in meatu vrinario, &c.*

HIc Aph. in quarto libro ponitur, & eo loci illum explicauimus, quare illius expositionem iam nunc omittimus.

APHORISMVS LVIII. *Quibus occasione aliqua cerebrum, &c.*

CVM supra de Sphacelo cerebri Hippocr. locutus fuisset: nunc affectionem indicat, quæ vel cerebri syderati est, vel illi perquam affinis. Connexio.

Quibus cerebrum vehementer fuerit concussum, mutos protinus fieri est necesse. intent.

Vt Medicus dignoscat ex hoc symptomate magnam cerebri concussionem factam, & intus læsum esse. Ratio intētionis.

Loquelæ principium est à cerebro: ergo, eo vehementer percusso, mutus fiet homo. Demonstratio

homo. Antecedens patet; quia mouendi, & sentiendi facultas à cerebro est. Consequens probatur; quoniam ex magna percussione necesse est, vel conquassari cerebrum, vel disrumpi neruos, aut rumpi venas, aut denique retrahi facultatem ad arcem suam: vnde mutus fit homo.

1. adn. Quòd aphonia, seu obmutescentia non solum vocis priuationem hic, sed omnis motus, & sensus missionem significat, quia valde læso principio perduntur operationes. Quod verò dicitur quinto Aphorismorum lib. 6. de febre, ac vomitu bilis, indicare diuisionem cerebri, ab hoc differt, quia hic magnam colligit læsionem quasi percussionem, seu casum & contusionem, ibi autem læsionem absolutè dixit: hunc vocauit Hippo. stuporem cum scripsit supra, ex capitis ictu stuporem, aut desipientiam malam esse. Solet autem aliquando post tres dies resurgere æger, & vocem recuperare; aliquando antem longiori tempore, dummodo non sint disrupti nerui, aut valdè læsi ventriculi. Quidam ictu adeo vehementi & valido consedit, vt sanguis ex oculis, auribus, naribus & ex ore manaret: tunc tantus eum mentis, sensuumque stupor inuasit, vt calua pertusa, atque inde obducta fuerit, omneque remedij genus sine sensu inductum: sicque is tertio mense restitutus erat immemor omnium, quæ obtigerant.

2. adn. Quòd ad eiusmodi percussiones syndone calido vino imbuta inuoluunt ægrum, & in quo ebulierint rosæ, maiorana, saluia, ad facultatem excitandam, & roborandam. Cæterum huius aphorismi exemplum habes 5. Epidem. in puella, quæ ex rupe cecidit, & voce priuata iactabat se septima die vocem recuperauit, liberata tamen sanguinis effusione ex naribus: aderat enim mulieri stertor, & spiritus densus, vt morientium. Victus fuit melicratum, maximè autem adiuta est ex ætate & sanguinis fluxu è naribus; in ætate enim puerili, cùm constet membrorum tenuitate & mollitie, non ita franguntur partes (cum cedant) vt in maioribus, & durioribus corporibus accidit.

APHORISMVS LIX. *Corporibus humida carne præditis, &c.*

Connexio. OCcasione potus, cuius supra meminit; modò famis mentionem facit: & sicuti de vtilitate potionis vini egit; ita de vtilitate famis nunc agit.

Intētio Corporibus humida carne præditis præcipienda fames.

Ratio intent. Vt proponat remedium ad morbosam partium humiditatem: ac perinde cognoscat medicus famem conferre aliquando hominibus, licèt debilitandi alioquin vim habeat.

Diuisio In duas partes secari potest præsens sententia: prima docet famem conuenire corporibus carnis humidæ: secunda verò causam.

Demonstratio. Fames exiccandi vim habet: ergo præcipienda corporibus carnem humidam habentibus. Antecedens declaratur; siquidem inedia exiccat, quia calor non reperiens alimentum ad propriam conuertitur humiditatem. Consequens probatur: quia corpora, quæ humidas carnes habent, exiccatione indigent; nam carnes humidæ ad robur sunt ineptæ, & ad ægrotandum aptissimæ.

1. adn. Quòd fames duo significat, vel cibi abstinentiam, vel minorem copiam, quam decet; vtroque modo intelligi debet sententia; adde etiam cibum debere esse extenuantem. Sed cur non alia addidit, quæ corpus exiccare possunt, præter famem, vt exercitium, balneum, calida medicamenta, vacuantia? an quod fames inter omnia æqualiter totum corpus exiccat & sine periculo; verum fames magna esse non debet, sed mediocris & pro natura ægri. Cæterum Hippocr. 6. epid. detractionem, & carnium extenuationem fieri dixit laboribus, & multis deambulationibus; deinde vero carne ouilla, maza & pane modico, duo proponens magna exiccandi remedia, labo-

laborem, & ciborum parsimoniam. Non solum autem fames confert humidis carnibus, sed sitis etiam; vnde hydropicos siti, etiam abstinentia potus per annum, multos curatos constat: sed hydropici quamuis ventrem inferiorem habeant humidum, non tamen omnes partes, præterquā leucophlegmatici, & qui alba pituita laborant, de quibus præcipue debet intelligi præsens sententia, de humidis scilicet morbis.

Quòd humidi sunt in duplici differentia, vel à natura, vel à morbo. A natura, vel ratione temperamenti, vel ætatis, de quibus non intelligit Hippocr. Sed de humidis humiditate morbosa, qualis est albæ pituitæ. Verum quia fieri potest, vt tales carnes habentes sit picrocholi ventre superiore medicus istos excipere debet aut saltem non ita fame premere quia ab ea valde læduntur. Nota autem Hippocrat. ad articulorum humiditatem septimo epidemiorum balneo aquæ marinæ vsum fuisse in Nisantide, quod mirabiliter exiccandi articulos vim habere credatur, quamuis ibi non supponat carnes humidas, sed articulos. *1. adn.*

APHORISMVS LX. *Vbi toto corpore mutatio, &c.*

HIc Aphorismus quarto libro iterum est ascriptus, & eo loco à nobis fuit explicatus.

APHORISMVS LXI. *Sudor multus calidus, aut frigidus, &c.*

CVM de humidis carnibus scripsisset 59 Aphorismo, & docuisset famem illis fore peculiare remedium; nunc de ea ipsa humiditate educenda verba facit. *Connexio.*

Sudor multus calidus, aut frigidus semper fluens, humiditatem educendam indicat, robusto per vomitum, imbecili autem per deiectionem. *Intētio*

Vt in hoc Aphorismo aliud auxilium ad corpora humida exiccanda demonstret, sic et purgationem. *Ratio intent.*

Sudor fit maxime ad partem superiorem: ergo per superna indicat euacuationem, nisi imbecilitas repugnat. Antecedens declaratur: siquidem viscera ad superna corporis partem colocantur, vel illi saltem sunt affinia; vnde sudor præcipuè circa faciem & thoracem conspicitur. Consequens declalatur: quia euacuatio debet fieri per locum quò natura vergit; sed quia vomitus requirit virium robur, ideo non nisi in robustis per superna purgandum dixit, in imbecillibus verò per inferna. *1. adn.*

Quòd sudor multus, vt quarto libro dixit, significat morbum, vel præsentem, vel futurum: & frigidus maiorem, calidus autem minorem. verum talis sudor non necessariò indicat carnium humiditatem; quamuis viscerum superfluum humorem indicet, qui grauat facultatem; vnde pars eius tenuior dissoluitur in sudorem, quare indiget purgatione. At quoniam vomitus solet repletionem curare de facili, & præcipuè si à copiosiori cibo sudor oriatur; ideo supernam præcipit purgationem, infernā autem magis debilibus. Erat enim vomitus frequens antiquis ad sanitatem tuendam, & ad præcauendos morbos. vnde tertio de diæta curae omnem repletionem vomitu. *2. adn.*

Quòd fames atiam continuè exudantibus remedium est, atque inedia, verum non ita potens, sicuti purgatio; quia non idem est, carnes habere humidas quasi habituali temperie, & exudare copiosè ex humorum abundantia facultatem grauante. Seu igitur sudor fit in toto corpore continuè fluens, seu in parte morbi est prænuncius; non tamen si quis exudat ventre inferiori, debet vomitu purgari sed deiectione, nisi reuulsionis ratione quispiam id tentare velit.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXII.
Si febres tertio quoque die, &c.

Hunc Aphorismum libro quarto abundè declarauimus, vbi videre poteris.

APHORISMVS LXIII. *Quibus longa febra, &c.*

Hic etiam libro quarto explanatus est.

APHORISMVS LXIV. *Quibus tubercula aut, &c.*

ET hæc superiori libro quarto est repetita sententia, cuius expositionem eo loco perquirito.

APHORISMVS LXV. *Si quis febricitanti cibum præbeat.*

Connexio. CVm de fame in præcedenti verba fecisset, adducens eam vt remedium humiditatis carnium, nunc de cibo verba facit, qui famis est remedium, & affert sententiam notatu dignam.

Intētio Cibus sano robur, febricitanti morbus est.

Ratio intent. Vt demonstret sanorum diætam nullo pacto conuenire ægris; & è contra, ægrorum diætam nociuam esse sanis.

Demonstratio Cibus ab ægro non superatur, à sano superatur: ergo in febrienti morbum, in sano robur auget. Antecedens declaratur: quia ægri imbecillem habent calorem, & ideò alimentum plenum superare nequeunt; contrà verò sani, cum calore & viribus valeant, superare possunt. Consequens probatur: quia cum alimentum non superatur, crudum fit & corrumpitur, quare morbum auget: cum superatur, roborat: vnde scripsit libro de alimento Hippocr. nutrimentum alere, cum id, quod superingeritur, superatur, id verò, quod prius inest, superat; superant partes corporis, quæ nutriuntur ista enim prius insunt.

1. adn. Quòd homines, vt docet Hippo. de veteri medicina à primo illo æuo victu bestiarum nutriebantur: cum verò ille esset insuperabilis ab humana natura, frumenta, & carnes temperarunt, & reduxerunt per cocturam & alias alterationes ad eam dispositionem, qua superari possent à natura nostra sana existente. Verum quia, cum ægrotamus, sanorum victum superare non possumus, ideo inuenerūt modum alium cibandi, qui per solutiones & potiones fit, quæ cum debilissimæ sint, facilè superari possent à natura imbecilli. Medicus itaq; debet alimentum dare ad proportionem virium, sanis plenum quod vires augeat, aut conseruet, ægris tenue, quod vires parum imminutas ferunt. At sicuti ægris sanorum victus malus est, ita sanis ægrorum: vnde periculosam scripsit primo huius operis exquisitam rationem viuendi in sanis, quia errata grauius ferunt, & quia debiles cibi 6. Epid. breuem vitam faciunt; rursus magis nocere sanorum diætam ægris, quia sanis cum feris communis est, & difficilè superatur. Aegri ergo, qui cibum debilem superare non possunt, sorbitionibus, qui sorbitiones non possunt, potionibus; qui nec eas ferre possunt, inedia debent tractari. Magna autem & maxima medicinæ pars, imò antiquissima est, quæ per diætam fit, quamuis veteres medici nil memorabile de ea dixerint, vt 1 acut. habemus.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXVI. *Quæ per vesicam permeant, &c.*

NVnc Hipp. vrinam in contemplationem assumit, cum antea multa in particulari de vrinis dixisset. *Connexio.*

Vrina quo sanorum fuerit similior, eò salubrior fuerit, quò vero dissimilior, eò insalubrior. *Intētio*

Vt demonstret exemplo vrinæ cætera excrementa consideranda, sic vt fiat comparatio per similitudinem vel dissimilitudinem ad sanos, qui modus frequens ei in prognostico fuit, & analogismus dicitur. *Ratio intēt.*

Vrina quò fuerit similior sanorum, eò minorem ostendit morbum, & quò dissimilior fuerit, eò maiorem: ergo illa salubrior, hæc verò insalubrior est censenda. *Demonstratio.*

Antecedens & consequens de se manifesta sunt adeò, vt nulla egeant probatione.

Quòd Hipp. duplici ratione indagat signum, vel per analogismum, vel epilogismum: primus modus per comparationem fit rei præter naturam ad naturalem, vt de facie illa horrenda lethalem dicebat in prognostico, quia similis mortuo est, & salubris si sanorum similis fuisset: secundus modus est, cum per causam indagat naturam affectus, vt de facie illa diximus esse lethalem, quia significat spiritus, & calidi innati consumptionem. *1. adn.*

Quòd non solum hæc similitudo, vel dissimilitudo facienda in vrina, sed in alui fecibus, sputis, sudoribus, mucis, sordibus, alijsque excrementis: Verum vrinam nominauit, quia in febribus potissimum est, & fidissimum signum. Sed contingit aliquando, vt vrina sit sano similis, vt in maligna febre: at hoc non repugnat, quia illa vrina quantum in se est, salutem indicat; sed moritur æger ex alia affectione. In vrina itaque consideramus substantiam qualitatem, quantitatem, tempus, modum, in quibus omnibus comparatio fieri debet. dixit autem; quæ per vrinam permeant; vt maximè sedimenta notaret, quæ præcipua in vrina indicari solent. *2. adn.*

APHORISMVS LXVII. *Et quibus in deiectionibus, &c.*

CVm vrinam considerasset in antecedenti Aphorismo; accedit modò ad feces, & alui excrementa. *Connexio.*

Duæ proponuntur conclusiones, quarum altera docet strigmenta in fecibus morbum indicare magnum si multa fuerint, at paruum sit parua: secunda, verò, quòd quibus talia adsunt, inferius sunt purgandi. *intent.*

Vt doceat, non solum quid prædicendum sit, vbi talia in deiectionibus adsunt; sed & curationem fieri debere per infernam purgationem. *Ratio intētionis.*

Strigmenta in deiectionibus sunt præter naturam: Igitur si plura fuerint, maior; si pauciora, minor morbus significabitur. Antecedens declaratur; quia strigmenta, aut ramenta per deiectiones eijci non est secundum naturam. Consequens manifestè sequitur. *Demonstratio*

Impura corpora indigent purgatione: ergo quibus in alui fecibus adsunt ramenta, sunt infra purgandi. Antecedens ex libro secundo habetur: Consequens probatur; quia talia corpora impura sunt, & ad ventrem infernum, per inferna purgationem desiderant.

Quòd strigmentum vel significat ramentum, quod corrosis intestinis effluit, aut pituitæ frustula intestinis adhærentia, aut lumbricorum frustula, aut concretum sanguinem, vel stridentem alui fluxum, de quo in prognostico. Quocunque modo intelligas, vera est Aphorismi sententia: nam purgatio inferna indicat: alioquin *1. adn.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quanto magis corpus nutries, tanto magis læseris, quia impurum: locus est secundo Epid. sect. tertia, vnde huc transtulit verba, Ventres turbati tenuibus aquosi, non biliosis cum multa spuma, &c. habebant autem aliquando hypostasim repositæ, vt non solum in vrina, quod propriè fit, sed in fecibus considerandis Hippocr. notauerit subsidentias. Subsidentia verò fit, vel quando pars crassa sub tenui subsidet, vel quando exhalat tenuior pars, & crassa remanet.

2. adn. Quod Gal. negat Aphorism hunc esse Hipp. cum sit ęnigmaticus, & stylum eius non teruet. Sed cuiuscunque ille sit, quia ex eo ita intellectu fructus aliquis colligi potest, ideo non est cur derelinquatur; imò admiranda est auctoris diligentia, qui in excrementis alui inspiciendis per quam diligens fuit, licet res indigna viro philosopho videatur, salutis tamen humanæ seruandæ gratia faciendum esse, res est quæ pio, & egregio viro maxime competit, & salutis humanæ amantissimo.

APHORISMVS LXVIII. Quibus cruda deorsum subeunt, &c.

Connexio. Sicuti in precedenti de alui deiectionibus egit, ita hic etiam de illis ipsis sermonem instituit.

Intẽtio Quibus cruda deorsum subeunt, ab atra sunt bile, si plura, copiosiori, si pauciora, minore.

Ratio Intent. Vt doceat, quod fortasse vulgus ignorat, cruditates magis ex atra bile, quam ex pituita prouenire, & atram bilem esse crudum humorem.

Demonstratio. Atra bilis potissima est cruditas causa; ergo quibus cruda subeunt, ex ea proueniunt, plurima, vel pauca. Antecedens probatur, quia ex liene non mediocris melancholiæ quantitas ad ventriculum fertur per canalem natura demandatum: vnde fit, vt cum magis, quam decet, abundat, cruditatem faciat. Consequens facile sequitur, quia, si atra bilis cruditatis potissima causa est, igitur excrementa cruda per aluum venientia ex ea prouenient.

1. adn. Quòd duæ sunt cruditates, altera nidorosa, quæ per adustionem fit, altera acida, quæ ex frigiditate nascitur. Hippocrat. loquitur de prima, sed de secunda cruditate. Rursus, cruditas, cùm ex frigiditate ortum habet, videtur habere causam, non atram bilem, sed magis pituitam; vnde scripsit, eos qui acidum ructant, non admodum fieri pleuriticos. Respondit Cardanus, pituitam non esse verè humorem crudum, quia vnus est ex quatuor humoribus: at hic intelligi crudum: quod est præter naturam. Verum negandum non est, etiam ex pituita prouenire cruditatem, sed tamen, quia pituitæ frequens causa est flatuosa melancholia translata à liene, vel hypochondrio ad ventriculum, ideo ex atra bile dixit prouenire cruda, quæ deorsum vergunt.

2. adn. Quòd excrementum crudum dicitur, vel quia sit liquidum qualis per diarrhæas eijcitur; vel quia cibus, qui accipitur, non coquitur, vt per dysenterias, aut quia humor aqueus deijcitur, & crassæ substantiæ, & talis ex atra bile coctionem corrumpente gigni solet, & in hominibus calidæ, & siccæ naturæ non minus quàm in melancholicis fieri solet. Biliosum autem excrementum liquidum, crudum dicitur, non quia si ex caloris defectu, sed quia ad illam formam non est redactum, quam cocta excrementa requirunt, vt consistat.

APHORISMVS LXIX. Excretiones in febribus, &c.

Iam libro 4. cum hæc sententia repetatur, ea est a nobis ibi explicata.

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXX. *Corpora cum quis purgare, &c.*

LIbro secundo eandem scripsit sententiam Hipp. Verum quod hic additur sistendam alluum, cùm quis per superiora purgare contendit; laxandum verò cum econtrà, non est à ratione alienum: nam si quis vomitu purgare intendit, non debet irritare naturam per medicamenta ad infernam deiectionem, sed leuiori vomitu facere, vt sursum tendat; sic cum per aluum euacuare licet, debet vti enematibus & his quæ leniter mouent vt sic, facto corpore fluxili, melius cedat purgatio. Tripliciter autem redditur corpus fluxile ante purgationem, vel per assuefactionem leuioribus medicamentis præparantibus ad vomitum, seu deiectionem; vel per humoris preparationem attenuando, & detergendo; vel per viarum humectationem, & apertionē, patet enim humiditatem tum corporis tum externam aeris fluida reddere corpora, & si quid aliud, ad purgationem hoc conferre vnde cibo, & quiete, & balneo tanquam principalibus disponentibus vtitur Hipp.

Quòd humor tenuis, quatenus talis est, non requirit incrassationem, ad hoc vt ope medicamenti trahatur, quia humor quò tenuior fuerit: eò etiam melius cedit, Cum autem non per attractionem, sed impulsionem debet educi humor, vt ex thorace, requirit mediocritatem, & fame incrassamus tenuem humorem, quia tenuius non resistit aeri, sicuti, & crassum attenuamus. Et licet natura in expulsione, quæ est per aluum, & vrinas, humorem requirat mediocrem, hoc est, quia prius intendit coctionem, quàm expulsionem; & cum coctio fiat incrassando, excrementa quoque crassiosa euadunt: vnde patet medicamenti tractionem non impedire humoris tenuitatem; & ideò præparationem semper attenuando fieri, modò per calida, vt oxymel, modò per frigida, vt acetosum syrupum, aut cichoreæ, si crassities à calore fiat. *T. ad q.*

APHORISMVS LXXI. *Somnus, & vigilia modum, &c.*

Iam libro secundo repetitur hæc eadem sententia, & explicatur.

APHORISMVS LXXII. *In febribus non intermittentibus, &c.*

Hic Aphorismus quarto quoque libro ponitur & ibidem abundè declaratur.

APHORISMVS LXXIII. *In febribus non intermittentibus si labrum, &c.*

Et hunc quarto libro enucleauimus.

APHORISMVS LXXIV.
Alba pituita aqua intercus, &c.

CVM de deiectionibus crudis egisset suprà nunc in albam pituitam, & hydropem incidit, quæ ex cruditate fieri solent, vel cruditatis sunt soboles. *Connexio. Intẽti.*

Albæ pituitæ aqua intercus superuenit.

Vt medicus & prædicere & præcauere hydropem possit, vbi corpus alba pituita seu leucophlegmatia laborat. *Ratio intẽti.*

Leucophlegmatia refrigerationem hepatis validam minatur: ergo hydropem, quæ aqua intercus dicitur. Antecedens probatur; quia pituita alba nil aliud est, quàm tumor quidam ædematosus totius corporis ex hepatis refrigeratione proueniens, quæ *Demon stratio.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sanguinem crudiorem gignit: ergo durante malo, & facta obstructione, hepar valdè refrigerabitur. Consequens declaratur, quia ascites, per quem aquosus hydrops gignitur, ex hepate iam valde refrigerato procedit: alea enim pituita à minori fit frigore, quam ascites.

1, adn. Quòd ascites differt ab alba pituita secundum magis, & minus; nam alba pituita in fieri est, & à minori fit refrigeratione, ascites in facto, & oritur ex hepatis refrigeratione maiori; ideo medicus ex tempore succurrat oportet, & purgando humorem multoties, & corpus exercendo, & exiccantem, ac tenuem victum præcipiendo. Conuenit etiam per crustas iecur adurere: & si malum ex liene incipiat, lien corrigendus; si ex menstruorum retentione, menstrua prouocanda: quo ingenio aquam inter cutem præcauere poterimus.

APHORISMVS LXXV. *A diarrhæa dysenteria, &c.*

Connexio. CVm de alba pituita, & ascite, quæ sibi inuicem consequi solent, egisset Hipp. in antecedenti, nunc de diarrhæa, & dysenteria loquitur, quæ & ipsæ sibi succedere consueuere.

Intẽtio A diarrhæa dysenteria.

Ratio intent. Vt Medicus prædicere, & precauere possit dysenteriam quoties diarrhæa hominem apprehendit.

Demonstratio. Diarrhæa causa plerumque est humor mordax; ergo timor dysenteriæ. Antecedens declaratur: siquidem diarrhæa plerumque sequitur acres excretiones, quales sunt bilis & pituitæ falsæ, aut atræ bilis. Consequens declaratur: nam cum dysenteria vlcus sit intestinorum, quod ex humore mordaci facilè fit, sequitur, quod ex diarrhea facili negotio dysenterea gignatur.

1, adn. Quòd medicus, vbi diarrhæam conspicit, & acrem humorem excerni videt, debet tunc purgare, & refrigerantibus, & obtundentibus præcauere, ne fiat dysenteria, quæ grauis, & pessimus est morbus. Eò autem magis timenda est dysenteria, quo sincerior fuerit humor, qui excernitur: vnde dicebat supra, a sincera deiectione dysenteriam fieri. Cæterum Auicenna scribit, bilem intra dies 14 salsam pituitam intra mensem, melancholiam intra 40. dies efficere vlcus, vnde dysenteria.

APHORISMVS LXXVI. *Dysenteriæ superuenit, &c.*

Connexio. CVM in antecedenti de dysenteria tractasset, in quam diarrhæa transmutari solet; nunc de lienteria sermonem instituit, quæ dysenteriæ succedere solet.

Intẽtio Dysenterię superuenit lienteria.

Ratio intent. Vt ostendat hos tres alui fluxus sibi inuicem consequi, diarrhæam, dysenteriam, & lienteriam.

Demonstratio. Per disenteriam virtus retentiua intestinorum, & ventriculi debilitantur: ergo lienteria illi succedet. Antecedens patet: siquidem per dysenteriam intestina grauiter affliguntur & irritantur, & per consensum etiam ventriculus sic, vt ne minimum sibi continere possit. Consequens probatur: quia lienteria alui fluxus est, per quem cibi citissimè, & ferè immutati deijciuntur.

1, adn. Quòd lienteria videtur esse signum pathognomonicum ipsius dysenteriæ, quia patitur ventriculus per consensum, & irritantur intestina, vt ferè nihil continere possint. Cur igitur Hippo. ponit hic eam quasi superueniens signum? An quod illud superuenire non significat futurum tempus, sed præsens? At dicit superuenire, quia effectus est dysenteriæ, vel dic, disenteriam, quæ in tenuibus est intestinis, habere pathognomonicam lienteriam; non eam, quæ est in crassis, quia magis distat à ventriculo.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXXVII. *A Sphalismo ossis abscessus, &c.*

CVM in præcedentibus Hipp. de transitu vnius morbi in alterum egisset, nunc in eandem intentionem assumit propositionem ad chirurgiam valde vtilem. *Connexio.*

A corruptione ossis abscessus. *Intētio*

Vt doceat, os corruptum ex se excissurum, ac proinde non esse opus, vt medicus vi euellat ante tempus. *Ratio intent.*

Natura in sui conseruationem semper agit: ergo separabit os corruptum à sano. Antecedens est manifestum. Consequens probatur; quia si os fuerit corruptum, separata parte corrupta, vi naturæ denique eijcitur. *Demonstratio*

Quòd Aphorismus duplicem intellectum habere potest: primus vt illa corruptio carnis intelligatur circundantis os, sic, vt a corruptione illius os abscedat: Secundus, vt de ipsius ossis corruptione, & nigredine intelligamus, vt pars ossis, qua putredine afficitur, denique abscedat, quo vtroque modo vera est sententia. At dices, cur ex Sphacelo carnis, non fit abscessus carnis putridæ, sicuti in osse, imo totum corpus solet corrumpi, serpente putredine? Dic, quia os siccum est, & expectare potest, vt fiat separatio boni à malo; quod in carne non fit; quia antequam separetur, suam communicat affectionem toti. Videmus etiam in vnguibus per eorum abscessus decidere illos, & renouari: ad similitudinem ossium. *1. adn.*

Quòd in corruptione ossis, quæ per desquammationem fit, non debet chirurgus extrahere officula, si nimis resistant, sed expectare vt in totum abscedant naturæ ope, & maximè in capite. Interim tamen siccantia adhibenda, vt gummi elemi terebinthinam, quæ saniem attrahant dum os abscedit; vbi tamen os cariem contraxit, aut igne, aut corrosione sanandum. *2. adn.*

APHORISMVS LXXVIII. *A sanguinis vomitione tabes, &c.*

CVM in antecedentibus instituisset sermonem de superuentu vnius morbi ad alterum; nunc eandem agit materiam, & proponit sanguinis vomitum & tabem. *Connexio.*

A sanguinis vomitu tabes, & puris supernè purgatio. *Intētio*

Vt ostendat, quam horrendum sit sanguinem per os educere; cùm tabis lethalissimi morbi periculum minetur, & proinde citissimè occurrendum esse. *Ratio Intent.*

Sanguis præter naturam in ventrem effusus suppuratur; ergo ex vomitu illius tabes, & puris purgatio continget. Antecedens est Aphorismus 20. lib. sexti. Consequens probatur, quia pus in thorace contentum ex sanguine genitum, erodit pulmonem: vnde tabes fit; & ad tabem, puris sputio sequitur. *Demonstratio.*

Quòd hic vomitum sanguinis eum intelligit, qui cum tussi fit, & ex pulmone educitur, & habet frequentem occasionem ex ruptura alicuius venæ, ob laborem, aut aut vociferationem, & ijs præcipue, qui debiles habent pulmones. Huic malo citissimè admouenda sunt remedia, antequam inflammatio corripiat; quia ea facta, vix; ac ne vix quidem, seruari potest æger. Medebitur ergo vel euacuatione sanguinis ex vtroque brachio, vel quæ sine illa, cucurbitis, ligaturis, ac frictionibus fit; quies quoque & silentium imperanda, tenuissimusque victus præscribendus ex ptisana solum; hinc theriaca recenti, & diaspermate vtendum. *1. adn.*

APHO-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

APHORISMVS LXXIX.

Qualia, quæ per vrinas, & aluum subeunt, &c.

Connexio. CVM hactenus Hippoc. multa tractasset, quæ ad cognitionem, prænotionem, & curationem morborum pertinebant; tunc in considerationem proponit quid maximè considerare debeat Medicus, vt magnitudinem morbi cognoscat, in quo tota prædicendi ratio consistit.

Intētio. Considerandum in excrementis alui, vesicæ, carnium, aliarumque partium, aut totius, quantum à naturali statu decesserint: vt quis morbi magnitudinem, aut paruitatem cognoscat.

Ratio intent. Vt Medicus omnia signa consideret, & illa comparet ad statum naturalem, ad morbi magnitudinem dignoscendam; quia in re omnis prædicendi ratio continetur, magnitudo enim morbi ex symptomate potissimum æstimatur.

Demonstratio. Morbi magnitudo, aut paruitas ex recessu, & distantia à naturali statu dignoscitur: Ergo si quis eam cognoscere vult, excrementa considerare debet, vt quidquid in corpore est, quantum à naturali statu recessit, intelligere queat. Antecedens est manifestum. Consequens deducitur; quia per excrementa, & reliqua symptomata, tanquam per signa, quæ morbum comitantur, præcipuè, & maximè recessus ille, dignoscitur.

1. adn. Quòd magnitudo morbi cognoscitur ex morbo ipso, seu illius essentia, ex causis, & symptomatibus. Sed Hippocrat. symdtomatum mentionem fecit, quia sunt magis sensui nota. Inter symptomata verò illa numerauit, quæ ad vrinas, alui feces, & sudores pertinent; quippe quæ sunt firmissima, & fida magis, cùm ad coctionem, & cruditatem pertineant; de hinc ex læsis actionibus, & mutata qualitate est facienda comparatio ad statum naturalem; quod fit dupliciter: vel ad hominem sanum in communi, vel ad hunc particularem hominem, cum sanus esset; id quod in fece illa adnotauit, in prognostico. Et recessu itaque maiori, vel minori eorum, quæ in corpore sunt, Medicus magnitudinem morbi dinnoscit. Debent autem considerari omnia signa, (vt scripsit in prognostico) & illa non solum numero, sed magnitudine expendenda: Quòd si omnia sint bona, sanabitur æger; si vero mala, morietur: si partim bona, & partim mala, dubius erit euentus: quo in statu Medicus accuratus, & diligens sit oportet, ad coniecturam faciendam, ne erret. In hanc intentionem scripsit Hippo. considerandam esse naturam hominis ex natiuitate, & causam, vnde ægrotare cœperit, plurimisque rationibus, & paulatim in cognitionem deuenire, colligere, ac addiscere, ac similia sint inter se, an dissimilia, quo ex dissimilitudinibus similitudo fiat vna.

2. adn. Quòd tota prædicendi ratio consistit in duobus, loci scilicet, à quibus signa sumuntur, & ratiocinatione, qua inuicem comparantur. Loca plurima, ac præcipua explicauit Hippocr. in prognostico, quæ ferè hæc sunt: Facies, oculi, labia, dentes, decubitus, vlcus, manus, spiratio, sudor, tumor hypochondrij, pus, hydrops, calor, motus, vngues, testis, somnus, & egestio, flatus, vrina, vomitus, sputum, suppuratio. grauedo, parotis, dolor capitis, aurium, vesicæ, faucium. Hæc sunt loca præcipua, a quibus signa sumit Hippoc. ad prædictionem in acutis morbis necessaria, quæ cum Iosepho Strutio (qui artem pulsuum conscripsit) ad compendiosiorem reduci possunt doctrinam, his versibus:

Morbus, causa, locus, symptomata, vita facultas.
Consimiles ægri, mos, actio, pharmaca gestus.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

In rationibus autem quæ ad prædicendum assumuntur, sunt analogismus, & epilogismus; quorum alter per similitudinem & dissimilitudinem ad statum naturalem signa considerat; alter verò ex propria causa cuiusque. Accedit ad hæc cautio illa, quæ semper debemus considerare, num signa à causa externa proueniant, vel interna, quod ex interrogatione potissimum dignoscendum est. Verum de his prognostico vberius Deo dante agemus, nunc ista obiter explicasse sufficiat.

Commentariorum Roderici à Fonseca in Aphorismos Hippocratis

FINIS.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

RODERICI
A FONSECA
OLYSIPONENSIS
PRACTICAM MEDICAM

Patauij in Priore loco profitentis,

TRACTATVS DE FEBRIVM ACVTARVM
Et pestilentium remedijs, diæteticis, Chirurgicis, & Pharmaceuticis,

Cum Indice rerum notabilium.

PATAVII M·DC·LXXVIII.

Apud Cadorinum, Sup. Perm.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

DE FEBRIVM ACVTARVM,

Et Pestil. remediis.

INTENDIMVS Febrium, potissimum acutarum auxilia in vniuersum descibere, eorumque commodum vsum docere, vt in febrium particularium curatione vobis inseruire possint; nam iure merito Hipp. eum medicum laudat, qui in curandis acutis febribus cæteros superat, cum vero materia remediorum pertineat ad diætam, pharmaciam, Chirurgiam, in primis de diæta Febricitantium sermo erit, quæ continet cibum, & potum, mox tractabitur pars chirurgica; postea pharmaceutica; quæ remedia cum ad curandas febres in vsum veniant, de illis artem sigillatim trademus, vt in ægrorum commoditatem potius, quam damnum adhibeantur, nam auxilia cum methodo, & caute adhibita, Deorum manus (Teste Erophilo) existimantur; temere autem vsurpata damno potius sunt, quam auxilio, atque in primis a victus ratione incipiemus. *Scopus*

Victus ratio bifariam consideratur, altero modo vniuersaliter, pro vt significat vsum sex rerum non naturalium, vel particulariter quatenus continet cibum, & potum; Et in hoc significatu intelligimus in præsenti de victu verba facere, idest de recta ratione nutriendi ægros, quæ res cum sit difficillima, est tamen omnium vtilissima, Difficultatem huius rei satis ostendunt altercationes medicorum inter se, quorum alij summe replebant ægros vt Petrona carnes & vinum statim ægris concedentes alij inedia necabant quippe qui per tres dies ægros ieiunare cogebant; vnde Hipp. 1. acut. 13. victus determinationem in acutis adeo difficilem indicauit, vt medici illum præcedentes rei difficultate victi, nihil memorabile ea de re scripserint; cum, enim per coniecturam res hæc determinanda sit non est vnicuique facile (dicebat Gal.) eam assequi, sed spectatis tantummodo viris qui s. natura prudentes sint & in arte recte exercitati. *Diffic.*

Vtilissima tamen est hæc doctrina de victu, & illius vsum magnum vocauit Hipp. non modo ægris ad sanitatem, sed sanis ad securitatem ne in morbos incidant, vnde scripsit, Celsus optimum medicamentorum esse cibum opportune datum, adeo vt si inopportune aliquando datum fuerit in grauibus morbis mortem præcipitem afferat 1. acut 32. *Vtilitas.*

Recta ratio exhibendi cibum in febribus præcipue acutis in quatuor consistit conditionibus in electione seu specie cibi, quo vtendum est 2 in quantitate 3. in tempore, denique in modo: quæ circumstantiæ non modo in victu, sed in omni alio remedio diligenter sunt perpendenda docet Gal. 1. ad Glauc. *Conditiones cibi.*

Igitur in primis de electione seu speciebus alimenti agemus habet autem alimentum duas rationes, & duos vsus, alterum in ratione alimenti, quatenus nutrit, & reficit id quod deperditum est: alterum medicamentum quatenus refrigerat, vel mouet aluum aut vrinas vel aperit. Hic autem agendum est de alimento & quatenus nutrit & in ratione medicamenti, separatim tamen ne confundatur vtriusque ratio. *Electio cibi.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Conditiones alimenti in febribus requiruntur multę, primò vt sit boni succi ne causam morbi augeat si sit vitiosus, non sit crassus nec lentus, non astringens ne obstruat & impediat expurgationem excrementorum: præterea debet esse coctu facilis; quia in febre calor natiuus debilis est, & dominatur extraneus quas conditiones si habuerit cibus reficiet, quod deperditum est nec morbum augebit.

Quod pertinet ad particulares species victus multæ sunt & variæ, de quibus particulatim dicendum est; & in primis tres species victus proponit Gal. 1. aphor. 4. plenum, qui vires auget, qualis est per carnes quadrupedum: mediocrem, qui vires conseruat per carnes auium & pisces saxatiles; tenui vero quem vires imminuit qualis est ptisanæ succus: cæterum in morbis raro aut, nunquam vtimur victu pleno, sed vel mediocri qui vires conseruet, vel tenui qui vires imminutas sustineat.

Species victus. Rursus, diuidentes species victus in febricitantibus, dicimus vel esse cibos qui manduntur, vel Sorbilia, quæ sorbentur, vel potus qua tenus bibuntur, & quoad cibos atttinet multi sunt cibi quibus vtuntur Medici in febribus præsertim acutis, & quibus vtebantur antiqui, qui potissimum ex frumentis conficiebantur; quales sunt ptisana, alica, panis lotus coctus & vix alijs cibis in acutis febribus vsi sunt Hippoc. & Gal. recentiores tamen & qui post hos secuti sunt, præter panem coctum vix vmquam ptisanam adhibent; præterea exhibent carnes, eas contundunt, destillant, exprimunt, & ægrotis sæpissime exhibent; nec non oua; pisces, verò nunquam iuniores medici concedunt in febribus, cum tamen apud antiquos sæpe in vsu fuerint & Gal. eos carnibus præferat libro de alimentis.

Olerum etiam vsus in febribus administratur, sicut etiam & fructuum, de quibus omnibus sigillatim dicendum nobis erit, incipiendo a frumentaceis, quippe qui apud antiquissimos Medicos Hippoc. & præsertim Gal. in acutis morbis fuere maxime in vsu incipientis à ptisana.

Ptisan. De ptisana tractaturi explicabimus nomen, quid sit, quotuplex, quis conficiendi modus, & quæ vtilitas, quo ad primum ptisana nomen sumpsit a pinsendo vel decorticando, quoniam semina ex quibus fiebat mortario tundebantur, & est genus quoddam pultis seu cibi qui præparabatu ex frumento, tritico, farre seu chondro, oriza, & hordeo. Sed cum ptisanam dicimus propter excellentiam intelligimus de ptisana facta ex hordeo. quæ dicitur *hordeacea* ad differentiam triticeæ, farraceæ, & orizaceæ.

Ptisana autem hordeacea vel est cruda vel cocta: cruda ptisana dicitur hordeum integrum decorticatum: cocta vero est genus pultis, quod ex eodem cocto hordeo conficitur: & hæc duobus modis vsurpatur, nam vel integrum hordeum coctum exhibetur: & dicitur *tota ptisana*, vel exprimitur succus per linteum & dicitur *cremor ptisanæ*, seu illius succus vulgariter dicitur *Sugo d'orzo*, seu *orzata*.

Quo ad modum conficiendi dico quod hordeum ad conficiendam ptisanam debet summi decorticatum, quod, vel arte fieri potest contundendo leuiter in mortario ligneo, deinde perfricando cum linteo calido; vel sumendum hordeum, quod sine cortice nascitur quod passim venditur a pharmacopolis; præterea debet sumi hordeum integrum non contritum vel fractum; vel eius farina; vlterius debet esse hordeum optimum ponderosum, & tale hordeum ita præparatum & decorticatum, dicitur *cruda ptisana*.

Modus confic. Igitur ad conficiendam ptisanam, coctam sumimus prædicti hordei decorticati lib. 1. aquæ vero optime lib. 3. coquitur vsque ad totius aquæ consumptionem vt vnum corpus faciat; nisi enim optima coquatur hordeum, cum sit flatuosum, multum nocebit.

Galen. condire solebat hanc ptisanam oleo, aceto, sale, & aneto ad saporem conciliandum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

condiendum, acetum admiscendum est quando coqui incipit & modicum anethi; postea frustum salis additur & parum olei, & hæc est illa tota ptisana qua antiquitus vtebantur sani, & quam dabant febricitantibus, nec cum quibusdam scrupulosis abstinendum est à sale in conficienda ptisana vel panatella; quia insulsa & ingrata est & suppinat ventriculum; sapidum vero coctionem adiuuat, putredinem arcet ratione salis, nec timendum est ex tam parua salis & olei quantitate aliquod nocumentum in febre nostris temporibus dum coquunt hordeum ad conficiendam ptisanam absq; alio condimento id faciunt: vnde non mirum est si non sapida sit & illam abhorreant ægri: est autem hæc tota ptisana conuenientissimus cibus calidis naturis tempore æstiuo, febricitantibus hecticis, tabidis, scabiosis, coquendo exactissime hordeum in iure pulli & exhibendo mane, & sero per multos dies ante cibum quod fit cum maximo iuuamento, hæc tota ptisana dicitur victus non exacte exquisitus, & competit morbi non exacte acutis, qui terminantur vltra 14. diem & extenduntur vsq; ad 20. & acutis ex decidentia dando bis in die huius hordeo cocti vn. VI. vel VIII. & sufficiens erit continere ægrum vsque ad morbi vigorem, augenda tamen vel minuenda quantitas pro ratione virium.

Fit aliquando ptisana ex farina hordei, quando scilicet propter temporis breuitatem ptisana confici non potest accipiendo farinæ hordei vnc. *j*. aquæ vero 10. vnc. coquendo ad consumptionem 3. partis: postea addito sacharo, ægro porrigitur; alter modus accipiendo hordeum integrum à cortice mundatum, coquendo in aqua quo ad omnia grana dehiscant & aqua fiat rubra; deinde tunduntur in mortario, transcolantur per setaceum, & quod residet excipitur iure vel aqua, & additur sacharum deinde datur ægro, ita fieri potest ptisana celeriter sed non eque bona aut laudabilis sicut supradicto modo confecta. *Ptisana menus exacta*

Ex hac tota ptisana seu integro hordeo cocto fit ptisanæ succus vel cremor, quem vulgariter dicunt *sugolo d' orzo* si transcoletur per linteum, nam id quod transcolatur coquitur postea paulatim ad ignem, addito sacharo ad saporem; aliquando vero dum tunditur hordeum coctum, addimus semina melonum, vt fiat magis sapida, & loco sachari addimus acetosum sirupum, sic, enim fit ptisana cum aliqua acciditate pro biliosis & vbi calor febrilis est intensus, hic succus ptisanæ non reponitur inter cibos, sed inter sorbitiones; & est illa species victus qui dicitur *tenuis & exquisitus* 1. Aphor. 4. quem dicebat *H*ippocr. esse periculosum in morbis longis, & in valde acutis parum tutum & reponitur à Gal. in medio omnis victus tenuis & conuenit morbis exquisite acutis qui à septimo vsque ad 14. terminantur, cuius 1. acutorum exhibeat *G*al. bis in die ipsis ægrotis ad mensuram oribaphi quæ mensura continet vnc VI. adeo erant antiqui parci in nutriendis ægris & eam Gal. vocat mediocrem.

Quo ad vtilitates & dotes ipsius ptisanæ nullus cibus est, qui magis conueniat in acutis febribus & propterea Hippocrat. 1. acut. 18. eam præponit omnibus cibis frumentaceis, pani scilicet alicæ ex farro: ponit proinde dotes ipsius quæ in nullo alio cibo reperiuntur, & quæ illi conueniunt in ratione alimenti & medicamenti, nam lenis est, iucunda, humectans, sitim tollit, abstergit non abstringit ventrem, nec turbat, quæ maximè cocta est parum alit vt Galen. in commento ait; nam cum febris sit calor excedens & igneus & quæ est acuta ex humorum putredine fiat, necesse est refrigerare, expellere excrementa putrida, & concoquere semiputrida; quæ quæ omnia præstat ptisana, nam exustum euacuat, semiputridum coquit, nutrit, facile coquitur, facilius distribuitur, frigida est & humida, nec solum debet ptisana præponi omnibus edulijs frumentaceis in febribus acutis, sed omnibus alijs cibis quos adhibere solent medici in illis, vnde Galen. 1. acutorum 27. de pleuritide loquens ait quod ptisana virtutem roborat mediocriter incidit, & abstergit, contra panis *Ptisanæ dotes.*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

& alica roborant quidem virtutem, sed non humectant nec incidunt, quæ conditiones nulli aliter (inquit Gal.) inest eorum, quæ medici languentibus dare consueuerunt, qualia sunt, oua, gallorum testes, alæ pisces, iuuenes columbi.

Vsus ptisan. cur raetus. Cum itaq; ptisana ipsa & eius succus non solum auctoritate Hip. & Gal. sed etiam ratione ipsa omnibus præferatur cibis, mirum est cur nostris temporibus eius vsus adeo exoleuerit, vt vix febricitantibus concedatur, & ratio est quoniam institutio victus fere ignoratur, cum sit munus optimi medici & exercitati, nec cognoscunt per coniecturam artificiosam modum exhibendi ipsam ptisanam; & à principio tenuiter alunt in vigore morbi plenius; item propter ægrorum & assistentium importunitatem qui carnibus & vino assueti etiam in morbis eumdem victum obseruare volunt, qui tamen ptisana abhorrent, vel in eorum ventriculo acescit & nauseam parit, ab ea abstineant.

Inter frumentacea succedit panis, cuius vsus solet esse in morbis acutis adeo frequens vt vix vllus sit ægrotus, quem medici non nutriant panatella seu pane cocto, aut in iure pulli, aut in aqua, ideo de pane qui exhibetur in acutis morbis nunc dicendum.

Panis. Panis non debet exhiberi in febre acuta purus sed debet preparari: preparatur autem, dum coquitur eius medulla, vnde fit panatella si panis coquatur in bucellis, vel in aqua, vel in iure vel alio liquore, dicitur etiam panis coctus contritus quando medulla panis transmittitur & transcolatur vel manibus imminuitur & coquitur in prædictis liquoribus: errant in primis Medici in condiendo istum panem, quia abstinent à sale & oleo, & aceto vnde redditur cibus ingratus & nauseam facit, nam frustrum salis addere timent ob calorem & parum olei quia facile inflammatur & etiam renuunt acetum quod lædat partes neruosas: sed debent hæc apponi ad conditinuram, quia vt supra dixi sal saporem addit & coctionem iuuat; nec obstat instantia quia Sal, oleum & acetum in tam parua quantitate ponuntur, vt non possint obesse.

Cæterum hic panis coctus seu in bucellis, seu contritus cibus est crassæ substātiæ, & plenius nutrit, quam conuenit, nec quidquam habet medicamenti, propterea melius est vt pane loto ex sententia Gal. 1. de alimentis. nam panis lotus ferè accedit ad ptisanam, quoniam ex lotura separantur partes terreæ, & crassæ, & remanent aereæ, adeo vt reddatur cibus minus nutriens, & magis refrigerans, & non obstruens sed abstergens.

Panis lotus. Lauatur autem panis medulla, infundendo illam in aquam fontis per horæ spacium, deinde exprimitur, & noua aqua immittitur idq; quater aut quinquies, vt separantur partes crassiores, postea excolatur per cribrum setaceum vel linteum, & ita exhiberi potest ægrotantibus, aut crudus cum pauco sacharo & aceto, aut coctus vel in iure pulli vel in emulsione seminum melonum. ita enim redditur proximus ptisanæ, imo semper panis in acutis febribus prius quam coquatur lauari debet hac ratione, & hoc pane loto vtitur Galen: in febribus 1. ad Glauc. vbi in illis concedit ptisanam, nisi acescat mulsam, nisi bilescat sorbitionem, ex alica. & panem lotum ex aqua. Hic cibus ex pane cocto & loto reponitur inter victus conseruantes vires nec conuenit in acutis morbis, qui terminantur ad 14. diem conuenit enim morbis longis non acutis. & tamen Medici quam plurimi indifferenter in omni acuta febre panatellam exhibent aut panem lotum, longe tamen præstat dare ptisanam, quam si æger reuuit tunc si pane vtendum est debet lauari ea ratione qua diximus, transmitti.s.per setaceum, & quod excolatur coqui vel in iure vel potius in emulsione seminum melonum cum sacharo, cum ea tamen cautela in acuto morbo minor sit semper copia panis quam ptisanæ; nam Gal. in acutis dabat bis in die ad vnc.vj.ptisanæ si vero demus panem lotum vel crudum, vel coctum sufficit dare vsque ad vnc. ij. vel iij bis in die, hæc vt exemplo.

Se-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Sequitur vt 3.loco de alica dicamus quam antiqui medici in acutis exhibere sole- bant. est autem alica ptisana, tritacea facta ex quodam genere tritici quod *faro* appellant, satis nutrit, & est crassi alimenti ideo longe superatur a ptisana *Gal.* vero vt corrigat illius lentorem, addit aliquid aceti,& porri. est autem alica reponenda inter cibos mediocres qui vires conseruant, nec est victus tenuis sicut, nec panis coctus, vel lotus, nec conuenit in acutis exacte, nisi in parua admodum quantitate sicut,diximus de pane, & potius conuenit acutis ex decidentia, vel morbis longis vbi ptisana non placet, vel acescit.

Post frumentacea sequitur, vt de carnibus agamus quæ exhiberi solent in acutis præsertim nostris temporibus, adeo vt vix in vllo acuto morbo ab illis abstineant nimis timentes virium debilitatem, nec solum exhibent carnes auium, sed vituli, quæ vix possunt coqui à sanis. antiquissimi tamen Medici, si quando in morbis acutis vtebantur carnibus (quod raro admodum fiebat) eorum potius partes dabant, testes gallorum, & alas, pedes, & iecora; dabant quoque auiculas, turdos ficedulas, & paserculos qui in turribus degunt, & teneros columbos. sed omnis victus qui ex carnibus habetur, vel partibus earum minime conuenit in acutis morbis, quoniam vires conseruant, & longis magis morbis exhibendus. *Carnes*

Quidam timentes illico virium lapsum carnes præparant contusa faciunt, extillant, exprimunt vt hac ratione facilius superentur ab ægris,& in magna quantitate exhibent etiam in vigore morbi, & plus roboris præstare putant quo quis plura ingesserit. cibant mane, vesperi, in meridie, nocteque media,sed videamus qua ratione hæc fiant, & si quando in acutis quomodo exhiberi possint.

Contusa fiunt ex carnibus auium præcipue ex pulli carne contusa prius cocta, & expressa, potest etiam fieri, & alijs auibus, vt perdicibus, columbis, qui cibus magis reficit, quam conuenit ideo vbi vires valent ab eo abstinendum, vbi autem sunt imbecilles nisi recte adhibentur multum nocet. primum quia cum bibatur in maiori copia sumitur, quam coqui possit, præterea saporem non habet, quia non manditur, vnde a multis ægris renuitur, & quoniam solet facere egestiones biliosas; Hippocr. autem 3.acut. vituperauit aquam mulsam meracam vtquæ biliosas deiectiones facit, decipiuntur autem ex dicto Hipp. 2. aphoris. quod *facilius sit repleri potu, quam cibo*, vbi tamen adest virium imbecillitas,nec æger masticare potest exhiberi potest non excedendo vnc 1.pro vice ita vt sit satis liquidum cum iure mixtum quod ius ex cicoraceis fuerit alteratum; nec laudo decoctum pullorum quod *consummatum* dicitur quia ex longa coctura acquirit nitrositatem, vel salsedinem quæ febribus nocua est. *Contusa.*

Quod vero pertinet ad aquam quæ destilatur e carnibus, vel iure illorum, quæ loco potus, & cibi datur ægrotantibus hæc potest fieri bifariam, vel destillatur ius pullis sine carnibus alteratum tamen cum lactuca, cicorea, acetosa, & borragine, vel destillantur carnes coctæ cum pane additis ijsdem herbis refrigerantibus vel destilatur caro aliquando obturato vase, & tota resoluitur in substantiam quamdam vnctuosam, & pinguem quam vulgariter vocant *ristoro*. *S*ed quod pertinet ad aquam destillatam ex iure, illa potest inseruire pro potu ægrotantium qui à vino abstinent.

De aqua vero quæ, destillatur ex carnibus ea ratione qua diximus vbi æger mandere non potest, in debilitate virium poterit dari, sed debet corrigi cum 3.parte aquæ vel hordei vel acetosæ præsertim vbi vrget febris vt temperetur caliditas destillati.

Quod vero pertinet ad alterum destillatum, quod vulgariter dicitur *ristoro*, miscent illius aliquam portionem cum iuribus sed huiusscemodi Restorum non videtur

esse conueniens febri acutæ, quia licet antequam destilletur; pinguedo extrahatur; nihilominus quod resultat ex destillatione carnis, pingue est, & fit materia febris facile inflammatur etiam si parua eius portio cum iure detur, propterea ab illo abstinendum censeo.

Illud tamen considerandum, cum fiunt huiusmodi destillationes, ne fiant in vase plumbeo quoniam acquirunt nidorem & fumum sapiunt, vnde ægrotantibus ingratæ sunt, præterea debent destillari in bocia vitrea in balneo mariæ, qua ratione nec odorem nec saporem habent infestum ægrotantibus.

Fiunt quoque & in vsum veniunt in acutis morbis expressa ex carnibus vbi celeri nutritione opus est in deblitate virium, hoc modo; capiunt capos non saginatos, & dum assantur aqua rosea, vel aceto rosaceo madefiunt, postea per torculum exprimuntur & de hoc expresso dantur vnc.ii. per interualla, quod genus victus in virium imbecillitate, quia sapit, & cito reficit non reprobo, omnes tamen dictæ tam carnes quam eorum contusa destillata expressa non sunt exhibenda in morbis acutis nisi in magna virium prostratione, & in cura cocta: vnde Hippocr. 2. acutorum 54.scribit non vtendum esse sorbitionibus prius, quam morbus maturus factus fuerit, aut aliquod signum apparuerit euacuationum, aut irritationum, in eo enim casu vires solent deijci & cogitur medicus pleniori victu vti, quamuis Hipp. non de his intelligat quæ per carnes fiunt vel carnium sorbitiones, sed ptisanæ cum prius potu vterentur.

Oua. Quod autem pertinet ad oua illa quoque videmus frequenter vsurpari à medicis in acutis morbis, illa concedit Galen. in tertiana 1. ad Glauc. Saltem eorum vitelos, cum tamen facile vertantur in bilem, facile quoque à Calore valido corrumpantur, & plus nutriant, quam decet vitanda sunt, immo quia stomachum suppinant, vt docet Gal. 1.acutorum 18. vbi ait quod, *ptisana humida est non vt aqua vel melicratum sorbitio item ex chondro & quæ sorbentur oua; nam hæc omnia stomachum languentibus supinant & subuertunt*, ideo ab ouis prorsus abstinendum iudico in acutis febribus nisi vbi virium adest imbecillitas & æger fuerit illis assuetus & alios cibos renuerit, nec verum est quod aliqui dicunt esse potius dandas carnes quam oua, quia facilius corrumpuntur quam carnes, cum videamus contrarium fieri, nam videmus æstiuo tempore secundo, vel 3. die corrumpi carnes, oua vero diutius perdurare; ideo præbenda potius sunt oua quam carnes, ambo tamen vitanda si fieri potest in acutis.

Post carnes veniendum est ad pisces quos medici fere in febribus abhorrent & aliqui tanquam venenum fugiunt cum tamen pisces Gal. magis approbet quam carnes libr. de alimentis in febribus ipsis & 1.acutorum 27. hæc verba habet loquens de pleuritide, *Si æger aquam mulsam, ptisanamque fastidiuerit pisces saxatiles sunt maxime idonei*, itaque inter cibos dandos in acutis febribus post ptisanam pisces proponit, & inter illos, saxatiles quia sunt boni succi & facile coquuntur; & omnes alij pisces qui nec lentoris, nec insuaues, nec mali odoris, quidquam gustui præseferunt, qualis est truta ita dicta, solea, passer, aurata, rombus, nasellus; debent autem præparari & coqui in albo iure cum porro, anetho, sale, oleo, & pauco aceto, & sine pane possunt edi, possunt quoque assari & cum succo limonis exhiberi adeoque Gal. probat piscium vsum in acutis vt illis ptisanæ loco vtatur, intelligendum autem est ptisanæ totæ comparatos; quia pisces etiam si parui & saxatiles non videntur conuenire nisi in declinatione acuti morbi, vel a principio, nam victus est piscibus saxatilibus aut paruis non videtur reponendus inter victus tenues, sed quodammodo pleniores; si tamen æger fuerit carnibus assuetus & pisces abhorreat & ex illis per sanitatem nocumentum passus fuerit abstinendum a piscibus iudicamus, & in assuetis & regionibus Maritimis pisces carnibus omnibus præferendi sunt.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

De Oleribus autem quæritur an exhibenda sint in febribus, cum omnia teste Gal. sint mali succi; adeo vt quidam medici ab illis abstineant tanquam à peste; videmus tamen Galenum 1. ad Glauc. in tertiana illa concedere, & multi Medici olera cocta vt lactucam, circorium, borraginem, blitum, betam, asparagos, vel in carnibus cocta concedunt ægrotantibus, vel in accetariis seu insalatitijs cum oleo, & aceto, & profecto huiuscemodi acetaria, non sunt deneganda ægrotantibus in febre acuta ad excitandam apetentiam quo fere omnes febricitantes carent; nec vmquam ego meis ægrotis aliquod olus coctum ex prædictis denego, nam per sanitatem homines huiuscemodi herbis vel crudis vel coctis, frequenter vti solent, & *paulo peior* dicebat Hippocrat. *sed suauior cibus præferendus*; nec timor est alicuius nocumenti quia eduntur in parua copia; nam ægri fastidio habent, & abhorrent cibos medicinales quibus vtuntur in febribus, præsertim iura & panatellam in eo coctam: ideo non solum huiuscemodi accetaria ante cibum condimus in cæna, sed aliquod præparamus accetarium apetentiam excitans, in quo vbi tempus est exhibendi carnes vel pisces eas madefaciant. *Olera.*

Sequitur, vt dicamus de fructibus qui solent exhiberi in febribus acutis à quibus nonnulli scrupulosi Medici in totum abstinent quod mali succi sint, contra tamen concedit Gal in tertiana febre, & in acutis concedi debet, & præsertim æstiuo tempore inter quæ primum locum obtinent visciolæ, & pruna quædam prætiosa, qualia sunt damascena, Hispana, quæ Catalana vocant vel maximiana, quæ mirabiliter recreant ęgros, præterea non deneganda sunt ægris pira vel poma, non quæ adstringunt sed quæ dulcia sint vel acida; pira verò debent esse dulcia, & cocta, & post cibum in pauca quantitate exhibenda, vel pirorum loco poma similiter cocta dummodo non sint austera vel admodum adstringentia; ea quoque laudat Gal. lib. de alimentis quia sunt febricitantibus suauia; adeo vt illa acidissima appetant, & ego meis ægrotis semper concedo pomum coctum, præsertim acidum, quia frigidum est, & tenuium partium, austeris vero vtitur Gal. vbi ventriculus imbecillis fuerit ob calidam intemperiem multamue humiditatem. Hispani quoque his pomis in acutis sæpe vti solent. *Fruct.*

Concedimus quoque in gratiam ægrotorum cucurbitam coctam, & cucumeres in iure pulli; præterea pruna dulcia exiccata cocta in eodem iure cum sacharo, quia cum suauia sunt & aluum mouent. aliquando etiam saporis ergo ficus, & pendulas vuas concedimus, & vuas passulas, quia sunt aliqui ægri ita morosi vti nisi aliquod ex his detur nihil aliud gustare velint, quales sunt pueri, & delicati homines, mulieres; quibus naturis aliquid condonandum est. Vnde Gal. 1. ad Glauc. cap. de tertiana concedit herbas, & fructus, carnes, & pisces in corporibus delicatis: at in alijs corporibus in delicatis ea victus ratione vteudum docet, qua solet Hipp. vti, vt ægri vsque ad statum morbi cum succo ptisanæ maneant; per homines delicatos intelligens corpora ciuilia quæ molli victu vti consueta sunt, tales sunt pueri, & mulieres, contra in agrestibus, & duris corporibus ptisana vtitur. sed videtur in hoc Galenus repræhendendus quia multum distat victus ratio prima à 2. immo videtur esse talis ampla, & nocua, quod si illa bona est, & conuenit in tertiana non oportebat sine necessitate victum adeo austerum præscribere, solo vtendo ptisana vel eius succo. Respond. quod Gal. per delicata corpora intelligit quæ multum patiuntur ex inedia, & incommodis, & quæ mutationes omnes difficile ferunt; contra quæ facilè ferunt labores, & inediam. ita & nos in acutis malis si ægri sint tollerantes austera illa victus ratione vtemur quam tradit Hipp. contra si delicati rari habitus pueris picrocolis assuetis delitijs, condonamus illis, & aliqua concedimus, quæ minus fortasse conuenire viderentur. *Cucurbitus.*

Cum dictum sit supra tres esse species victus febricitantium, cibum, sorbitionem, & *Potio.*

potum,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

potum, & de cibo, & sorbitione hactenus satis superque dictum sit. nunc de potionibus quarum vsus est in acutis febribus dicendum, variæ autem erant potiones, & multæ sed inter has, quatuor præcipuè Hippocr. in vsu erant, illæ scilicet de quibus agit 3.acut.diligentissime, vinum, mulsa, seu aqua mellis, oximel. seu acetum, mulsum, & aqua, nec solis his vtebantur antiqui, sed alijs potionibus medicatis 3 acut. 43. coquebant enim in aqua hordeum, triticum cartamum, baccas mirti, thymum, & ægris administrabant. de quibus omnibus dicendum est, erat autem potus, victus morborum per acutorum quos dicebat Hipp. statim labores habere extremos, quia vel 4 vel 7 iudicabantur nec sorbitionibus vtebantur nisi post statum morbi vel in debilitate virium 2 acut.55.

Vinum A vino incipiemus, eius differentias vtilitates, & nocumenta proponit Hippoc. 3. acu. in principio, & medicus non indefinite vel temere illud exhibeat proponit autem multas vini differentias quæ sumentur à colore quo dicitur album vel nigrum, sub albo compræhendens aquosum, palidum, fuluum, flauum: sub nigro rubeum, & nigrum, à sapore dulce, austerum, acre, acidum: a substantia tenue, vel crassum; ab odore odoratum vel odore carens; denique à facultate quatenus dicitur vinosum, & validum vel aquosum, & imbecille aut medium.

Quòd pertinet ad effectus vinorum, vinum dulce minus caput grauat sputum magis educit, & aluum mouet, quam vinosum & acre sed nocumenta habet, quia obstruit hepar & lienem, facile bilescit, flatus generat; contra autem vinosum vinum non dulce acre scilicet vrinas mouet, cæterum quamuis vinum dulce magis sputum moueat, quam vinosum, illud tamen ita intelligi debet, nisi sitim inducat, ex quo præceptum habemus in morbis thoracis abstinendum esse à dulcibus, vbi sitim accedunt, & fugienda eclegmata, quibus passim vtuntur medici.

Vinum an in fibre dandũ. Illud maximè in considerationem venit an conueniat vinum in febribus acutis, pro parte affirmatiua habemus *Hipp.* sunt rationes validæ nam 3. acut. 41. vt fugiat aquæ noxas vinum exhibet in acutis, excepto si aderit capitis grauitas vel delirium, imo in tali casu concedit vinum aquosum album inodorum, & monet vt super bibatur aqua vt frangatur vis vini; propterea adsunt rationes pro eo, nam vinum præ cęteris virtutem roborat, coctiones perficit, omnes euacuationes promouet, quæ omnia indicantur in febre acuta.

Contra vero est autoritas eiusdem Hippoc.6. epidem sect.6. vbi calidis naturis vinum abnegat, & vtilem esse aquæ potum scribit, ergo tanto minus in febribus acutis vbi ardor est. præterea ratio confirmat hanc opinionem, nam vinum calefacit, materias trahit ad caput ideo delirium, & conuulsionem inducit, fluxiones auget ergo nulli febri acutæ videtur conuenire, nam omnis morbus acutus videtur esse, vel cum inflammatione interna vel habere intensum calorem, capitis grauitatem delirij metum, & raptus materiæ ad caput.

Decisio Pro decisione controuersiæ si Gal spectemus ille parcior fuit in exhibendo vino, quam Hipp. & cautiones scribit quibus commode exhiberi possit, nam concedit vinum in febribus tam acutis quam non acutis sed illud oligoferum album, tenue, inodorum, quod scribit 3.acutorum 8.gratissimum febricitantibus esse; tale enim vinum cum minimum calorem habeat vix potest febrem accendere, caput petere & mouet vrinas, sed tamen non vtitur hoc vino nisi post apparentia coctionis signa, & post factas uacuationes, quare primo ad Glauc. vinum concedit in terriana post coctionem & 2. meth. passim.

Aliorum vero vinorum vsus non conuenit in morbis acutis non dulcis quoniam obstructiones facit, nisi in morbis thoracis sedata inflammatione, & cocto morbo; ad virtutem roborandam & sputum prouocandum 3.acutorum 2. nec etiam vinosi

vini

vini & acris vsus in febre commodus est, nisi ob aliquod symptoma, vt in syncope 12 Meth. & in cardialgia in pauca tamen quantitate, nec vini rubri & austeri vsus in febre conuenit, quoniam obstructiones auget & distributionem alimenti impedit, ac excrementorum expurgationem nisi aluus multum fluat & vires iam languidæ sint 3. acutorum 7.

Cum igitur uinum febricitantibus præsertim acutis febribus modo dicto exhibendum sit; tanto magis illo vtendum si æger fuerit vino assuetus, si ventriculum habeat imbecillem, & aqua fuerit mala, sed quæritur cur Galen. non nisi post coctionem in febribus vinum exhibeat, nam potius à principio magis conuenire videtur: cum febris eo tempore minor sit, imo ipse Gal. in quartana & quotidiana à principio vinum exhibet, respondeo quod vinum in febribus prohibetur propter duas causas 1. ob calorem 2. propter commotionem humorum: negat Gal. vinum a principio febrium præsertim acutarum quia timet ne demandet humores ad caput, & augeat abstructiones, quod periculum non adest post coctionem: sed in febribus longis, vt quartana, & quotidiana ex vino isto albo tenue attenuantur humores adiuuantur coctiones: ex quibus magis fit iuuamentum, quam nocumentum ex aliqua leui commotione humorum.

Hæc de vino vice cuius adulterinæ aliæ institutæ sunt potiones, inter quas est vinum visciolanum, pomi granati, pomorum, quod *sidra* dicitur apud hispanos, item decoctio tritici, quo nomine Hip. appellat ceruisiam seu zithum cuius potus frequentissimus est apud germanos, de quibus dicendum est; & quod pertinet ad vinum visciolarum, seu cerasorum acidorum; sicut etiam pomi granati cum illud habeant medici frequenter in vsu in accutis morbis, dubitatur an vsus istorum accidorum & adstringentium conueniat in febribus; pro parte affirmatiua habemus vsum, quia Medici in principio his solent vti, præterea quia frigida sicca qualia hæc sunt maxime resistunt putredini & sitim extinguunt. Contra tamen Gal. 1. acutorum 18. in febribus putridis prohibet adstringentia, & accida excepto oximelite, nisi ob aliquod symptoma vt animi deliquium, vel alui fluxum; ratio adducitur ab illo quia adstringentia corpora, densant vias alimenti & destributionis & transpirationes occludunt. *Vina adult.*

Qui vero contrariam tenent sententiam, dicunt accida & astringentia conuenire potissimum febri malignæ; quæ raro est cum obstructione, & quia a siccis & accidis consummitur humiditas, præterea poma, pira, punica roborant ventriculum ideo vsus horum præcipue esse debet in febribus pestilentibus, quod confirmat vsus boli armeni 9. simp. a quo omnes peste infecti sanabantur qui tamen adstringendi vim habent.

Contra rursus obijcitur, hæc non conuenire vlli febri putridæ, vel malignæ, quia cum humores putrescunt, vel corrigi possunt, vel non si non corriguntur expelli debent vacuatione sensili, vel insensili, si possunt corrigi & superari id fit adiuuando calorem innatum; at adstringentia non conueniunt 1. modo quia impediunt vacuationes nec 2. quoniam coctio adiuuatur ab humidis non siccis & ab his, quæ corpus vndique transpirabile faciunt.

Pro resolutione dicendum, quod accida, vel sunt accerbitate coniuncta & austeritate, vt fieri contingit in fructibus, non tamen omnibus, vel carent austeritate vt accetum, quia fit à calore, ideo dico quod vinum visciolarum & punicorum accidorum quæ auida sunt, possunt venire in vsum febrium putridarum, quemadmodum etiam succus limonum quia habent facultatem incidendi, licet aliquam austeritatem nanciscantur, ideo concedi possunt, præsertim in febre maligna, quia parum adstringunt & putredini resistunt, & præsertim possunt concedi in febre

ma-

maligna simplici; in qua nec obstructio adest nec vlla vacuatio conuenit in quo casu etiam adstringentia & adstringentes fructus conueniunt.

Quod de bolo armeno Gal. affert confirmat hanc sententiã quippe qui non solum sua siccitate, & lentore (vt pars aduersa tenet) sed etiam adstrictione qua pollet prodest: argumenta dic quod in simplici maligna coctio non magis tenuerit: quam malignæ qualitatis frenum.

Sequitur vt de birra seu ceruisia loquamur: quæ in potu frequentissima est apud Germanos, Gallos, & Anglos, fit ex hordeo & tritico in aqua maceratis quoad acescant addunt flores lupulorum, & sicut vinum multas habet differentias, præsertim sapore & viribus; ita etiam ceruisia ista paratur trium generum: primum est aquosum quod simplicem ceruisiam vocant, & correspondet vino albo oligofero; medium quod *triam peninam* appellant & tertium potens seu vinosum; duplicem dicunt ceruisiam, prima quæ symplex est refrigerat & gustui suauis est, & potest exhiberi in febribus, illis qui sunt assueti birram bibere. Cæterum omnia genera birræ damnantur à Dioscoride quod ventosa sint, mali succi, calculos gignant, & lepram, neruos lædant & cerebri membranas offendant, vrinas tamen mouent, & pingues reddunt homines.

Birra.

Fit quoque ex malis in prouincia illa Hispaniæ quæ dicitur *Biscaia*, vinum quod dicitur *Sidra*; quæ magnam vim habet refrigerandi, sed flatuosum valde est, nec conuenit ventriculis frigidis, fit quoque ex piris vinum in Gallia, sed vtriumque hoc vinum minime conuenit acutis morbis præsertim quod ex piris conficitur nisi in debilitate ventriculi & alui fluxu.

Vinum pomorum.

His de vino expositis veniendum modo est ad alterum genus potu propositum ab Hipp. 3. acut. quod dicitur mellicratum, seu aqua mellis aut aqua mulsa siue hydromel; inuenta in vsum febricitantium; hæc habet cum medicamenti magis quam alimenti, parcissime nutrit, reponitur inter victus tenuissimos si ea sola vtantur ægri.

Mulsa.

Cœterum quia aqua ex se ob frigiditatem & cruditatem multum lædere solet febricitantes; vinum etiam sua caliditate nocet: propterea vt vtriusque noxas vitarent antiqui mel aqua miscendum putarunt: quod illius frigiditatem frangeret & penetrationem adiuuaret & aliquam vim acquireret nutriendi, quæ omnia facit mel illi admixtum aliquando loco mellis parum vini oligoferi vel aceti, vel succi limonis penetrationis gratia additur.

Tractantes de mulsa illius species & differentias explicabimus vtilitates & nocumenta, vt his cognitis medicus commodum illius vsum eliciat; igitur ratione mellis admisti maiori vel minori copia tres habet differentias aqua mulsa; sicut etiam in vino diximus nam aliud erat meracum & vinosum, aliud aquosum & inodorum; Tertium mediocre ita mulsa quædam est meraca, quæ recipit vnam partem aquæ duas mellis vel partes æquales vtriusque; alia dicitur mediocris que recipit 8. 10. vel 12. partes aquæ & vnam mellis; tertia denique aquosa, quæ capit vnam partem mellis, & 80 vel 100. aquæ; vt vnaquæque harum specierum secundum maiorem vel minorem copiam mellis multos habet gradus.

Rursus mulsa duas habet species ob conficiendi modum nam vel est cruda, vel cocta eligenda tamen est cocta magis, quam cruda propterea quod tenuior est, pellucida representans vinum album, minus flatuosa, nec mordet, vt cruda.

Vtilitates multas habet aqua mulsa, multa quoque nocumenta nam sputum educit in morbis pulmonis, sitim sedat, vrinas mouet & aluum; præsertim mulsa aquosa; habet præterea multa nocumenta; quia bilem auget, viscera magna facit splenem & hepar, deiectiones biliosas meracas & spumosas efficit; quæ vt ait Hippo. 3.

acut. 13.

acut. 13. nec ardorem extinguunt in præcordijs, inquietudinem & anxietatem faciunt, & vlcera intestinorum; tales autem deiectiones biliosæ meracæ spumosæ (vt ait Gal. loco citato particula 12.) solent apparere in febribus colliquantibus quibus satis nocua est mulsa iuuantissima autem aqua frigida huiusmodi autem deiectiones solent fallere medicos imperitos putantes esse bonas: nam aliquando sunt bonæ, aliquando autem malæ ; in bona deiectione bilis quæ est naturaliter pallida sequitur conferentia & tollerantia: contra vero male si fuerint bilis meracæ flauæ spumosæ, sinceræ, nec sequitur conferentia & tollerantia; quæ nocumenta multo magis fiunt quanto mulsa fuerit magis meraca & plus mellis habuerit, Ideo Hipp. in acutis utitur mulsa aquosa, qua ratione multo minus nocebit: fiet autem hæc mulsa aquosa accipiendo, vnc. i. mellis optimi & 8. libr. aquæ quæ coquuntur simul lento igne in fiala donec tota spuma sit ablata.

Cœterum nostris temporibus loco mellis vtimur xacharo, facientes ex eo mulsam, siquidem saccharum multo temperatius est melle, & si Hippocr. & Gal. sacharum cognouissent certe aquam sachari præposuissent aquæ mellis: nam addendo sacharum præsertim in pauca quantitate poterit exhiberi cruda, & cocta quia sacharum multo minus flatuosum est quam mel ob ebulitionem quam habuit dum conficiebatur. *Aqua zachari.*

Miscetur quoque aquæ in acutis ad maiorem penetrationem vinum pauciferum oligoferum album, & vt aliquantisper nutriat: & laudo istam potionem præsertim vino asuetis; miscendo prius per aliquod temporis interuallum aquam cum vino, vt vinum vt quarta, vel 3. pars aquæ, ita Gal. 3. acutor. 40. in sene quodam quotidie vinum aquosum cum aqua miscebat medica quantitate ad corrigendas aquæ noxas. *Aqua vinosa.*

Admiscebant etiam vt aqua magis penetraret aliquando acetum siue limonis succum, vel arantiorum acidorum. & exhibebant in febribus ardentibus & natura biliosis, ac fiebat posca seu oxicraton: acetum autem & succus accidi in pauca quantitate miscebantur, vt aqua vix, sapore acida sentiretur, & est potus conueniens febri febri ardenti exquisito ac sitim extinguit, cum enim illa fiat ex humoris inopia, aut copia vtroque modo posca aquosa sedat sitim. *Oxicratum.*

Aqua mulsa reponitur inter potus & eius vsus conuenit morbis acutissimis, qui terminantur ad quartum vel quintum diem sine alio alimento, vt docet Gal 3. acut. 9. & Hipp. 1 Aphor. 7. *Cum morbus per acutus est extremos labores habet, & summè tenuissimo victu vtendum est*; talis est mellicratum seu mulsa, nec timendum est quin æger possit perdurare vsque ad morbi vigorem qui est intra 4. vel 5. diem cum sola mulsa, ita Hippocr. 4. acut. in febre ardente vsque ad morbi vigorem sola vtitur mulsa aquosa, intelligendo si vires valent, nam vbi cum tali victu ob debilitatem virium eo peruenire non possit æger, succo ptisanæ vtendum Gal. autem 1. acut. 44. ita habet. *mihi autem longa experientia enotuit quosdam ad septimum vsque diem solis potibus perdurare, quamquam ex his pauci existant, plurimos vero ad 4. & 5. cum aqua vel oximellite vel mulsa.*

Expediti de mulsa veniamus ad tertium genus potus quo vtebatur Hip. & postremo Gal. in morbis acutis quod dicitur *Oximel* seu *acetum mulsum*. Et componitur ex melle & aceto de quo eodem methodo explicabimus differentias, vtilitates & damna, quæ ægrotis afferre solet: vt his consideratis medicus commode eo vti possit: & sicuti vini & mulsæ tres erant species penes facultates eorum ita etiam & oximellitis tres constituuntur species, nam vel dicitur oximel acre, vel medium, vel debile; acre quod plurimum accipit aceti, mediocre quod medio modo, debile vero quod parum. *Oximel.*

Est autem oximel multiplex, quoddam symplex quoddam compositum simplex

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

est in duplici differentia, nam vel fit ex aceto & melle solo; vel additur aqua; & rursus acetum vel est commune quale relinquitur à vino, vel dicitur acetum squiliticum factum ex scylla; oximel quod fit ex aceto communi, seu cum aqua seu sine illa, dicitur oximel simplex quod vero fit ex aceto scilitico dicitur oximel sciliti-cum & vtrumque est simplex, oximel autem compositum præter mel, acetum, & aquam, alia recipit qualia sunt semina & radices plantarum vnde dicitur *oximel compositum, vel Iuliani*, hic vero de simplici oximelite verba facimus, quod ex aqua melle & aceto communi fit & hoc dicitur illud *oximel acre*, quod æquales partes melis & aceti recipit, quatuor verò aquæ, oximel mediocre est illud quod vnam partem mellis, mediam aceti & quatuor aquæ recipit: denique oximel aquosum & debile, aquæ quatuor partes recipit, vnam mellis & aceti quartam partem ad vna mellis: exemplum conficiendi oximel tale est si fiat mediocre apud Gale. *vni aceti parti mellis à quo detracta sit spuma duplum est miscendum; deinde ambo lento igne coquenda donec eorum qualitates in vnum coeant*, tale est exemplum oximelitis sine aqua, si vero conficiatur cum aqua sic fere fieri solet; ad quatuor aquæ libras vnam mellis misces coquendo quo ad spumescat, inde adde libram semis aceti & denuo coquendum donec omnia misceãtur, hoc est exemplum oximelitis mediocris si verò fiat cum æqualibus partibus aceti & mellis erit oximel acre, at si cum quatuor vncijs aceti, oxymel aquosum & imbecille conficietur.

Potest autem in vnaquaque earum specierum esse differentia secundum magis & minus; vnde Gal. conficit oximel ad gustum ipsius ægri ait enim. *Cum melle optimo super carbones spumam abstuleris conijcies in ipsum tantum aceti, vt gustanti nec acidum nec nimis dulce videatur, & denuo super prunas coquitur, quo ad plane partes amborum vnita sint*, nam quemadmodum non omnibus vinum æquè placet sed varius est gustus ægrotantium; ita de oximelite dicebat Gal. alijs enim acidius alij dulcius magis placet.

Hoc est illud oximel de quo loquitur Hipp. 3. acut 24. eiusque proponit in acutis morbis iuuamenta & nocumenta, vt rectè illo vti possimus: & quod pertinent ad oximel acre dicit magnas vires habere pro educendis sputis, ex thorace, dummodo vires valeant, & exhibet tepidum: dammandi sunt medici qui non solum acri oximelite simplici, sed scyllitico, quod longe admodum vehementius est indifferenter vtuntur.

Oximel autem quod mediocre est aut imbecille vel aquosum sputum educit, sitim sedat, visceribus est amicum, & flatus erumpere facit, aluum mouet, & vrinas, de hoc oximellite dicebat Gal. libr. de cibis boni & mali succi 14. *Quod sanitatis tuendæ gratia ætatibus naturisque omnibus est vtilissimum; siquidem obstructiones omnes discutit adstrictosque meatus ita aperit, vt nulla in parte crassi glutinosique humores deprahendantur.*

Oximel autem in morbis acutis duo nocumenta potissimum inducere solet primum quod flatum recurrere facit, secundo vlcerat intestina, idq; ratione aceti: & tanto magis id faciet quanto fuerit acrius, minus si oximel fuerit aquosum, vbi in morbo acuto tantummodo oximelite vtendum est vel potu alio solo.

Si intestina in ægro fuerint debilia facit flatus recurrere ad superiora; quia dolorem inducit, & exulcerat facilè: sed si intestina fuerint robusta tunc potius flatus expellit nec recurrere facit, aluum mouet & vrinas, quæ omnia à medicis parum animaduertuntur, vtentes indifferenter oximelite, illud tamen monet Hippoc. valde considerandum quod vbi oximelitis potus per totum morbum exhibeatur debet esse valde imbecillis & aquosus vt vix aciditas sentiatur.

Acetosus syrupus. In æmulationem oximelitis Arabes syrupum accetosum inuenire qui fit ex sacharo aceto & aqua & sicuti etiam aquam mulsam ex sacharo composuere, quod longe

tem-

temperatius est; ita in acetoso syrupo sacharum quod minus calidum est loco mellis addiderint,& ideo biliosis naturis & ardentibus magis accomodatum est: & profecto si antiqui sachari notitiam habuissent acetoso potius syrupo in acutis febribus quam oximelite vsi fuissent. Vnde Trallianus inuehitur inuehitur in Gal. qui in febribus vtatur oximelite indifferenter præsertim in naturis biliosis.

Cœterum oximel multo minus nutrit quam mulsa propter acetum quod impedit nutritionem & agglutinationem alimenti reponitur autem oximel inter victus tenuissimos exacte, & eo vtitur Hipp. in pleuritide & morbis thoracis, in pleuritide vbi acuta fuerit, dum cruda est & dolorosa vsq; ad morbi vigorem, & aliquando vsq; ad septimum diem si validus æger fuerit: & oximel exhibet æstate frigidum, hyeme autem calidum 1. acut. 43.

Illud vero dubitationem habet quod scribit 3. acu. 38. quod aciditates & compositiones cum aceto conferunt biliosis: nocent vero melancholicis & quod aduersantur mulieribus magis quam viris propter acetum quod dolores vteri facit, vnde colligitur non esse dandum oximel melancholicis nec mulieribus, attamen in morbis lienis acetum vsurpamus & oximel solet crassos humores incidere & extenuare qualis est melancholicus, respondeo quod acetum conuenit lieni extra aplicatum quia penetrationem medicamentorum auget, nec potest adeo penetrare extra appositum vt augeat & fermentet atram bilem: damus etiam intus oximel ad lienis obstructiones & in quartanis; sed parum aceti habere debet, quia incidit abstergit aperitque obstructiones, qua ratione magis iuuat quam ratione aceti noceat.

Quo ad mulieres, illæ præcipue ex aceto læduntur, quæ sunt histericæ & quibus a partu fit purgatio, quia vacuationes illas sistit, dolorem quæ facit vteri sua acrimonia: vterus autem se contrahit ob dolorem quare ab aceto mulieres abstinere deberent, præsertim quæ vterinas affectiones patiuntur; at ab oximelite aquoso non ita lædentur & illo vti poterunt vbi necessitas aderit, solent medici etiam in acutis vti potionibus longis de quibus modo dicendum est.

Inter potationes autem quæ exhibentur in febribus acutis sunt serapia longa, quæ constant ex multa parte aquæ, scilicet ad libr. 1. vel amplius addendo vnc. j. vel ij. alicuius syrupi refrigerantis, inter aquas assumunt acetosæ endiuiæ violarum; inter syrupos acetosum simplicem, vel violaceum, vel endiuiæ. Alij vero loco aquæ accipiunt serum lactis caprinum purum vel destillatum, aliqui vero destillatum ex iure pulli,& ex his magnam quantitatem exhibentper aliquot dies; putantes ex huiusmodi potationibus longis extingui calorem febrilem, sedari sitim, moueri aluum, & vrinam: sed errant quam maxime quia indifferenter quibusuis naturis & temporibus istas potationes exhibent, nam nisi conditiones adsint quas proponit Galen. nono, meth. de potu multo aquæ frigidæ in perniciem ægri exhibentur; præsertim in maligna febre vbi pulsus exigui sunt & debiles, quia extinguunt calorem innatum; præterea augent viscera & tumefaciunt illa lienem, & iecur; morantur in hipochondrijs, vnde tot lieniosi in his regionibus reperiuntur ex potationibus istis longis: & licet aliqui addant syrupum rosaceum solutiuum, vel mel eiusdem generis, tunc non sunt potus sed medicamenta purgantia; præterea semper remanet frigiditas in visceribus vnde producuntur morbi, quare ab his potationibus abstinendum & rarissime est illis vtendum, sicuti & aquæ frigidæ, nec nisi cum magna cautione. *Potus longi.*

Sequitur modo vt ad quartum genus potus veniamus cuius in febribus acutis magnus est vsus & frequens talisest aqua; quam natura ipsa videtur instituisse ad potum tam sanis quam ægris,& qua ratione de alijs potationibus tractatum est proponendo illorum species vtilitates & damna in acutis febribus, eadem in potu aquæ explicando vtemur. Aqua igitur sumit differentias a gustu olfactu, pondere, substantia, loco, alteratione & motu & quod pertinent ad locum ea in vsum venit fon- *Aqua*

tana

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tana fluuialis, & putealis; sed cæteris relictis dicimus aquam, vel esse bonam vel malam, bona aqua insipida est, nullum habens odorem, substantia tenuis, facile alteratur à calore, vel frigore, non moratur in hypochondrijs, mala autem his contraria censetur &, ista aqua bona potest exhiberi vel cruda, vel cocta, vel destillata; mala aqua non vtimur nisi prædictis modis corrigatur; bona verò aliquando cruda in acutis vtimur, frequentius cocta, vel destillata per vitrum quoniam cocta tenuior est cruda & minus frigida, ideo minus nocua censetur.

Aqua cocta. Illud tamen hic disputandum venit, an aqua cocta sit præstantior cruda in morbis, supponendo aquam crudam esse optimam & habere conditiones prædictas, nam de aqua destillata non est dubium quod melior sit cruda quia tenuior est, sed aqua cocta videtur esse crassior cruda; quoniam exhalant partes tenuiores dum coquitur. Præterea si aqua cocta melior esset cruda semper esset exhibenda in febribus, at Hippoc. tertio acut. 39. de aqua loquens nullam fecit mentionem aquæ coctæ vel crudæ; quasi quod vtraq; eamdem habeat naturam secundo Hipp. eodem libro tex 32. mulsam crudam præponit coctæ.

Contra tamen his non obstantibus dicimus aquam coctam longe præstantiorem esse cruda, quia magis fugit aquæ noxas, nam tenuior est, rarior, minus frigida, & magis coctilis, nec argumenta in oppositum quidpiam valent, & quod pertinet ad auctoritatem Hippoc. dico quod eo loco loquitur de aqua simplici quæ cruda exibetur in acuti: sed si comparetur cum cocta multo inferior est. Ad alteram auctoritatem dicimus quod laudat magis mulsam crudam non simpliciter, sed quo ad saporem, vel in aliqua conditione quatenus magis aluum mouet cruda quam cocta.

Ad rationem, cum dicitur quod aqua cruda est tenuior cocta, quia exhalat pars tenuior in cocta; respondeo hoc esse falsum ex sententia Hippocrat. loco citato, vbi scribit quod mulsa cocta est tenuior cruda, nam aqua dum coquitur deponit partem crassiorem, & multas feces, quibus priuata longe tenuior est quam prius; quod patet ex sententia Gal. 6. Epid. sectione quarta text. 10. vbi præceptum pulcherrimum scribit de corrigenda & destinguenda bona aqua à mala, quod semper in memoria medicum habere velim pro cognoscenda aquæ natura regionis cuiuscunque potest autem esse aqua mala, aperta malitia vel occulta, nam mala aqua partem cenosam & feces deponit per ignem: sed debet prius feruere, deinde refrigerari quia dum calida est non separantur partes crassæ, nam caloris motus confundit partes, sed post quam refrigerata est, quod in ea mixtum vehementer erat, tunc visu deprehenditur, vnde videmus tales aquas relinquere in vasis in quibus feruent lapidosã substantiam P Chimicus ille celebris, in omni aqua tartarum reperiri dicit, quod dicit esse causam congelationis & cur lapidescant aquæ; quod non solum fit in aquis calidis, sed frigidis; vnde calculos in renibus & vessica non à calore, sed à tattaro concresce re & congelari contendit.

Cum Patauium accedere quintus iam igitur annus, ex quo in primo loco praxim doceo, volui experiri naturam aquæ ipsius Brentæ & puteorum, & post coctionem in aqua Brentæ refrigerata inueni sabulum seu arenam, quam deposuerat in fundo; in aqua vero puteali cœnum & lutum, cuius ratione facilius putrefit, debet enim aqua praua aliquando plus aliquando minus coqui, ideo non est vnus terminus elixationis, sed alia plus, alia minus exigit iuxta maiorem vel minorem prauitatem, postquam vero aqua cocta, fuerit refrigerata percolanda est, & in aliud vas trasfundenda derelicta parte aquæ crassiore quæ in fundo residet.

Mox tempus est vt explicemus vtilitates & nocumenta ipsius aquæ; accipiendo ipsam aquam optimam quæ bibitur, de qua intelligit *Hippocr.* ex sententia *Galen.* 3. acut. 40. in quo tex. Hipp. vtillitates numerans dixit quod aqua quæ in acutis bibitur nullam aliam actionem tribuit; per quæ verba indicat vtillitatem aquæ esse sitim

extin-

extinguere refrigerare, & humectare, præter quæ nihil habet quod *illi* tribuat, aliquando tamen tussim lædit, si inter acetum mulsum & aquam mulsam parum illis bibatur, & solam aquam concedit vbi timet raptum materiæ ad caput si grauitas illius adsit vel delirium, aqua quoque vtitur in febre ardenti 4. acut. 10.

Sed si consideremus nocumenta aquæ (quamuis optimæ) plurima sunt & grauia vt eo loco docet Hipp. nam nec sputum mouet, nec sitim sedat, quia bilescit, viscera auget, splenem & hepar, fluctuat, & supernatat in hypocondrijs; non mouet vrinas nec aluum; nocentissima est in principio febris, rationem horum omnium reddit Hip. quia aqua frigida est cruda & inconcoctilis; & Gal. in commento; *aqua*, inquit, *non incidit vt acetum, nec calida est, mel, quod detergit; sed cum frigida sit & incoctilis non facile distribuitur nec penetrat ad hepar & renes, nec ad intestina, & ideo virtutem debilitat quoniam non nutrit.*

Ob prædictas igitur causas Hipp. (ait Galen.) potius vtitur in febribus acutis reliquis potibus vino .s. oximelite & mulsa ab aqua abstinens; non tamen semper, sed multo rarius quam alij medici. Siquidem turba medicorum vtitur libentius aqua in acutis, quia putat minora nocumenta afferre quam cœteri potus, si errare contingerit; nam vinum deliria inducit, & febres auget, intestina abradit, flatus recurrere facit, & propterea illi vtebantur, putantes minus nocere cum tamen illa non minus noceat, licet reuera nocumenta non sint ita manifesta.

Sed quoniam dicit Hip. quod aqua vires debilitat, ex quo colligitur quod non nutriat; ideo quæritur i ipsa nutriat: & pro parte negatiua est Hippocrat. 3. acutor. 40. vbi dicit quod vires debilitat eodem libro Galen. text. 17. aquam nullo pacto nutrire scribit.

Contra idem Galen. loco citato dicit, quod aqua vires recreat, & quod æger cum aqua sola potest per aliquot dies substineri: præterea aqua coquitur à calore innato ergo nutrit, ad hæc pisces videntur nutriri aqua pura cum in ea diu viuant.

Pro decisione dicendum quod aqua cum sit elementum simplex nutrire non potest, est enim alimenti vehiculum non alimentum; ad rationes dico quod aqua dicitur vires refficere per accidens vt medicamentum quatenus ducit partes ad temperamentum: quod vero dicitur de coctione aquæ, dicimus aliam esse veram coctionem & propriam qua transmutatur alimentum in substantiam nutriti, aliam impropriam, quæ sumitur pro qualibet alteratione, primo modo non coquitur aqua, sed secundo modo improprie coquitur; præterea respondeo, quod aqua per se nutrit cum vero miscetur alimentis tunc potest nutrire, vt quando in ea coquitur caro vel cum ea miscetur vinum; quod vero dicitur de piscibus, qui videntur aqua nutriri dubium est, quod si in ea durant videntur substinere potius, quam nutriri.

Quoniam vero aqua exhiberi potest in acutis aliquando in ratione alimenti in modica quantitate pro potu; aliquando ratione medicamenti in magna copia; aliquando calida, aliquando frigida, vt docet Hippocr. 3. acutorum 43. ideo videndum est an aqua in magna copia exhibenda sit in morbis acutis, & quando, & qua quantitate.

Gal. copiosum aquæ frigidæ potum tanquam magnum remedium & singulare in febre ardenti extollit 4. acut. 12. vbi hæc verba habet, *fortasse quispiam me asserere putabit nullum ex his qui causa laborant moriturum, qui aquam tempestiue biberit, quod non assero; sed quod omnibus quibus propinaui (cum multi extiterint) successit auxilium & salus, nam qui perniciose habent, eos nec aqua nec alijs auxilijs seruari potuerunt*, ex quibus colligitur quod data, in magna copia opportune, magnum est auxilium febris ardentis, vbi læthalis non est, & 9. method. in sinocha febre duo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

præcipue auxilia proponit, venæ sectionem, & copiosum aquæ potum, & rationem adducit cur aqua sit egregium auxilium in dictis febribus, nam ardorem partium attemperat, & roborat, sudorem, alui fluxum & vomitum mouet vnde iugulatur febris. *Hipp.* quoq; per magnam copiam aquæ frigidæ inspersione 5. aphor. sed curat conuulsionem in iuuene carnoso æstate media: adeo vt non solum ad febrium calorem extinguendum, sed etiam ad morbos frigidos soluendos aquam frigidam in magna copia exibeat, sed in his per accidens id facit in illis vero per se.

At si aqua frigida copiosa inoportunè exhibeatur, & sine debetis cautionibus magna nocumenta inferre poterit atque grauia, ideo cautiones proponuntur a Galen. primo quod exhibeatur in morbo Salubri 2. apparentibus coctionis signis 3. vt nulla inflammatio, vel obstructio abscessus sit in visceribus, 4. non est exhibenda si vires sint imbecilles, quod cognoscitur si æger non fuerit assuetus potui aquæ per sanitatem, nam si fuerit assuetus multo aquæ potui signum est roboris viscerum; ideo in assuetis exhiberi debet, denique non in pueris, nec in senibus in quibus aliquando ex copioso aquæ potu, repentinæ mortes successerunt. Proponit autem Gal. damna huius aquæ frigidæ in multa quantitate 9. meth *nam, aqua frigida*, inquit, *si immodice & intempestiuè detur lentos crassosque humores, siue hi obstructionem, siue putredinem, siue flegmonem, siue qualis erisipelas, scirrus, aut edema affectum creauerint attenuari digerique prohibet, vnde si non extinxerit alia succeait febris prima vehementior.*

Et quod pertinent ad primam conditionem, quæritur cur Galen. ad exhibendum frigidum potum exoptet signa coctionis, non enim hoc expectandum esse scripsit Auer. Galenum accusans lib. 7 colliget cap 8 nam in febre ardentissima & adustiua illico à principio nulla expectanda coctione dandam esse frigidæ aquæ copiam contēdit: quia cum in tali febre humor peccans sit bilis calidissima non omnino priuatur coctione at si expectemus coctionem æger consumetur & fiet hecticus, nec fiet, coctio sed potius combustio vrinæ, & melius est reducere ægrotum in longam febrem quam abstinendo ab aqua ante coctionem mortem inferre.

Dicimus tamen pro Gal. quod ipse expectat coctionem ad exhibendam frigidam, quia tunc natura magis robusta est quam prius, & potest omnes operationes melius proficere nec necesse est expectare perfectam coctionem vbi vrget, sed sufficit quod appareant aliqua coctionis signa, imo vbi viget caliditas ipse Gal. 10. method. neglectis omnibus aliis etiam ante coctionem, etiam vbi febris procedit ab Erisipelate aquam sine vlla mora exhibet, quod si Aueir. considerasset non in Galen. ita facile prorupisset.

De quantitate autem aquæ frigidæ exhibendæ in febre ardenti, si Gal. consideremus varius esse videbitur, aliquando enim tantum bibendum esse dicit quantum vnica respiratione sumi potest aliquando vero vsque ad sacietatem nonnumquam dedit vsque ad duas heminas, quæ conficiunt vnc 20. ideo non semper in eadem quantitate præcise dari debet, sed aliquando minus, cum adsunt omnes conditiones nihil prohibet dari quantum voluerit; non tamen cum Auicenna in eo copia danda sest quoad color fiat liuidus, & æger rigeat quia hoc esset absurdum & periculum esset extinctionis caloris innati in ipsemet Gal. scribit 10. Meth.

Licet autem Galen. 4. acut. in se aquam frigidam sæpe dedisse affirmet in ardenti febre salubri, & omnes sanasse dicat, ex quo loco nata est occasio aquæ frigidæ frequenter dandæ in calidissimis febribus, nihilominus iure merito hoc remedium suspectum haberi debet, quia vix fieri potest, vt omnes conditiones reperiantur, quæ requiruntur, vt tuto talis aqua exhiberi possit, adde quod nostris regionibus assueta non est; nec nostræ febres tales sunt vt copiosissimum illum potum requirant & ego rarissime ea sum vsus & vtar.

Hactenus de potionibus egimus quæ in acutis frequenti vsui erant apud antiquos, vino scil. mulsa oximelite & aqua, præterquas alias proponit Hipp. 3.acut.43.vt quæ ex hordeo fit & quæ ex herbis, vua passa earum nucleis, sed incipientes ab aqua hordei illius differentias vtilitates atque nocumenta explicabimus, vt commode ægris exhibeatur.

Aqua hordei antiquis medicis Hipp. & Gal. parum in vsu fuit nostris temporibus frequentissimus est eius vsus in febribus acutis, & etiam apud Arabes qui nullo fere alio potu vtebantur in his febribus. Hipp. huius aquæ mentionem fecit 3. acut.43.& 4.eiusdem 71.quo loco ignorat Gal quid Hipp. intelligat per aquam hordei, sed cum aqua hordei non sit ptisana nec cremor illius, dicendum profecto est, intelligere Hipp. nostram aquam hordeaceam.

Aqua hordei sumit differentias vel ex maiori vel ex minori quantitate hordei; aut ex maiori, aut minori coctura; & quo ad quantitatem hordei tres sunt illius species, vna meraca, quæ recipit plus hordei & magis coquitur, vt si vnc. *ij*. hordei in aquæ libris iij. diu coquantur altera dicitur imbecillis, & aquosa, quæ pro vna libra aquæ sumit j. hordei, & coquitur quo ad grana, rumpantur; alia dicitur mediocris vt si in Lib. iij. aquæ coquatur vnc. i. hordei quo ad grana dehiscant. *Aqua hordei.*

Cæterum aqua hordei pro potu in febribus hominibus dictis tribus modis vsurpari potest, pro diuersa medici intentione, oportet autem sumere hordeum decorticatum, non germanicum, sed nostrum italicum ad conficiendam aquam hordei, & totum integrum, & coquendum, vt saltem spatio vnius horæ ebulliat.

Quo ad vtilitates aquæ hordei multæ sunt, nam frigida est & humida, febrem & sitim extinguit, abstergit & facile distribuitur, vnde fugit aquæ frigidæ noxas, quæ non penetrat, & aquæ mulsæ etiam quia non bilescit, est enim frigida quare sitim maxime sedat, quæ præ cæteris symptomatibus affligit ægrotantes teste. Hipp. 4. acu. 71. quo loco dicit, quod si febriens sit siticulosus danda est aqua hordei, præterea nutrit, & vomitum prouocat si illo opus est, ac præ cæteris sudores mouet.

Et in hac prærogatiua sudores mouendi magnam vim habet, & ego illam exhibeo calidam in febricitantibus pro sudore mouendo tali intentione: aliquando vero, vt efficacior fit ad quatuor, vel quinque vnc. aquæ hordei calidæ cocleare vnum vini albi generosi apponimus qua potione nihil ægregius sudorem prouocare potest.

Quo ad nocumenta aquæ hordei multa sunt, nam flatuosa est, quia hordeum non coquitur, vnde aliquando lienem auget, accescit in ventriculo frigido, suppinat illum, & nauseam mouet, sed tamen corrigi potest pro ventriculis frigidis addendo aliquid sachari dum coquitur & parum seminis coriandri; si igitur conficere volumus aquam hordei quę inseruiat pro potu, parandi modus talis erit; accipiatur aqua optima, & coquatur vel destilletur deinde Recip. huius aquæ libras v. hordei mundi italici integri decorticati ℥.iv. coriandrorum ℥. v. vel cinamomi integri scrup.1. syrupi acetosi vnc.ii. bulliant in phiala bene obturata vt nihil respiret, saltem per horam in balneo mariæ: denique postquam refrigerata fuerit colletur & seruetur, hæc aqua calida sudores mouet tepida vomitum prouocat, præsertim si diutius coquatur hordeum quoad amplius hordei formam non habeat, parum distat a ptisana, superatur tamen ab ea, quoniam humectatio ptisanæ est mediocris & magis acrea; aqua vero hordei magis aquea & flatuosa est, cum vero aqua hordei minus cocta fuerit magis est gustui grata, sed magis flatuosa, at quanto fuerit magis cocta magis relaxat, & suppinat stomachum.

Ex decocto hordei fit ceruisia, vt supra diximus, qui potus in vsu est frequentissimo apud Germanos Gallos, & Anglos; sed ea quæ fit in Angla & dicitur simplex, & est valde aquosa correspondet aquę hordei & potest illius vsus esse non incommodus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

febricitantibus, eadem ceruisia fit ex tritico & eam intelligit Hippoc. 3.acut.43. cum dicit potum tritaceum, sed hæc, acutæ febri non conuenit.

Quoniam vero de aqua, & aqua hordei dixit Hippoc.3. acut.42. quod aliquando exhibetur frigida: aliquando calida, aliquando etiam tepida: ideo dicimus quod datur calida si sudorem mouere volumus & in hieme: ita *Hipp.* oximel dat in hyeme frigidum æstate vero calidum, præsertim in morbis thoracis, tepida vero aqua datur quando vomitum mouere volumus, quia tepida ventriculum relaxant, calida etiam non assuetis potui frigido & in ventriculis debilibus: sed frigida exhibetur assuetis frigidis potionibus in magna febre in æstate, frigidum autem multiplex dici potest primò modo quod est moderatum qualis est frigiditas aquę fontis in vere, quam vocat Galen.10. method.11. fontanam frigiditatem, quæ media est inter tepidum, & frigidum feriens: secundo modo dicitur frigidum valde intensum quale est niuale omnibus his modis possumus vti in febribus aqua frigida, non tamen frigidissima frigore niuali nisi in causone & in æstate: nec laudo *Siculos* & Neapolitanos qui syrupos & quod peius est medicamenta ęstiuo tempore exhibent refrigerata in niue, hęc enim frigiditas calorem innatum minuit, nec sinit actuari medicamenta: in his tamen qui assueti sunt potui niuali vt fieri solet in aulis non solum æstiuo tempore, sed etiam hyeme frigidissima, minus nocua erit aqua niualis data in febribus ęstiuo tempore, dummodo febres sint sine inflammatione, vel abscessu, nec morbus sit in thorace: frigidum enim dicebat Hippocr. 5. aphor. qualis nix & glacies pectori inimicum est venarum ruptiones & destillationes facit, rigores creat conuulsiones & tetanos, quod si scirent qui niuem & glaciem bibunt omni tempore à tam pernicioso errore abstinerent.

Ex quibus colligi potest multos esse gradus frigoris, qui possunt accomodari non solum potibus sed cibis, primum gradum videtur obtinere qualitas lactis, nam teporem habet adeo temperatum vt dignosci non possit an si calidum, vel frigidum, postea, sequitur aqua gelida quæ habet fontanam frigiditatem talem, qualis est in mediis temporibus vere vel autumno; quoniam in hyeme calida est, in æstate vero frigida inde sequitur frigiditas intensior quasi niualis, quæ omnes qualitates temperari possunt cum aqua frigida, & calida, vnde Hippocr.3. acut. de aqua balnei loquens præcipit, vt fiant multæ aquæ misturæ ex calida frigida, ne corpus dum lauatur trāseat ab vno extremo ad aliud sine medio.

Decocta. Inter potus qui exhibentur in morbis acutis numerat Hipp.3.acut.24. eos, qui ex herbis fiunt per quos intelligit decocta ex plantis & partibus earum coquebant enim semina folia, & radices plantarum in aqua vel oximelite & ægris exhibebant; succos item coquebant & addito melle vel aceto, potiones parabant, in quorum æmulationem nos syrupos & apoaemata conficimus; vt audiendi non sint quidam scioli, qui nullis aliis potionibus vtuntur quatuor illis ab *Hipp.* expositis vino scilicet, mulsa, oximelite, & aqua, cum & ipse Hipp. & post eum medici variis vsi fuerint potionibus præter dictas.

Ius pulli. Præ cæteris frequens vsus est in febribus nostris temporibus iuris pulli alterati, in quo incoquunt folia vel radices plantarum & fructus, quæ refrigerandi vim habent, & aliquo pacto aperiendi, cuiusmodi est cicorium, acetosa, adiantum, lichen, borrago, gramen & quinque folii radix, vua passa, pruna; quod ius apud Anglos magno est in vsu in febribus & illud laudo quoniam calorem habet similem naturali nostro; suaue est ægris; facultatem habet aliquam nutriendi, refrigerandi, obstructiones aperiendi, & propter passulas & pruna, aluum mouendi.

De

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

De quantitate Victus.

EXplicatis omnibus speciebus victus quibus vtuntur Medici in febribus acutis; seu cibi seu sorbitiones seu potus sint; Reliquum modo est vt de quantitate victus exhibenda in acutis morbis tractemus, vt cognoscere possimus quæ quantitas victus pro curando morbo acuto sit eligenda, ne plus dando quam decet naturam grauemus; vnde non bona fit nutritio & vitiosi humores gignuntur, & putredo augetur, vel si minus demus quam conuenit vires deijciamus, & cum magno ægri nocumento inoportune nutrire cogamur, vnde Celsus breuiter hæc exponens dixit. *Officiũ medici esse vt ægrũ nec super vacua materia oneret, nec imbecillẽ fame perdat.*

Cæterum quantitas victus duobus modis consideratur, vel virtutis vel molis. Ptimo modo dicimus alimentum plus minusue nutrire, quod etiam duobus modis fit, vel solidum alimentum præbendo, vel fluxum & laxum: in molle consideranda alimenti mensura, cum multum aut parum exhibemus, vnde potest alimentum in parua quantitate multum nutrire vt oua & panis: sunt tamen quæ multa quantitate parum nutriunt vt olera, & de vtraque quantitate agendum nobis est, iusta primam rationem victus dicitur plenus, qui vires auget, vel mediocris qui conseruat, vel tenuis qui minuit, primus & secundus conueniunt sanis: secundus morbis longis, tertius vero acutis solum, qui victus tenuis plures habet gradus, primus dicitur tenuissimus exacte, vt inedia, 2. non exactè, vt potus mulsæ, 3. tenuis simpliciter, vt succus ptisanæ: 4. iam plus nutrit quam tenuis victus & potius inter conseruantes deponitur vt tota ptisana.

Victus tenuissimus exacte qualis est inedia conuenit extremis morbis qui dicuntur peracuti exactè qui quarta die finiuntur: victus non extreme tenuissimus qualis est mulsa seu oximel vel aqua hordei, conuenit peracutis morbis non exacte quam septima die terminantur; victus tenuis exquisitè, qualis est succus ptisanæ competit acutis simpliciter qui intra 14. finiuntur: victus autem conseruans qui fit per totam ptisanam vel panem lotum, pisces saxatiles vel auiculas conuenit morbis longis & acutis ex decidentia.

Ratio horum omnium colligitur quia cum morbus cibum renuat qui tantummodo datur ratione virium. quanto species morbi fuerit maior & grauior tanto minus de victu dare oportet, & cum pro vnaquaque specie morbi, speciem victus conuenientem (vt mox diximus) statuere oporteat: non tamen id ita absolute intelligendum est quin respectum habeamus ad vires quorum gratia cibamus, nam tota ratio instituendi commodum victum pendet à magnitudine morbi & virium robore vel imbecillitate, do vobis exemplum in morbo peracuto exacte qualis est grauis angina vel apoplexia inedia conuenit vsque ad quartum diem, in sinocha vero quæ ad septimam terminatur potus mulsæ & sic de alijs.

*S*ed cum hoc oportet considerare vires an validæ sint vel infirmæ aut medio modo se habeant, cum vero validas vires dico non solum præsentes, sed futuras contemplor, an sustineri possint cum tali victu vsquæ ad morbi vigorem vel prius deficiant; tunc enim pleniori victu vtendum, & hæc est doctrina diuini Hipp. 1 Aphoris. 6.

At virium debilitas cognoscenda diligenter est ne noceamns nutriendo; sunt autem debiles vel per oppressionem, vel ex vasorum vacuatione, in primo casu conuenit abstinere a cibo, imo & vacuare, in secundo vero plenius dandum, hæc scripsit Hipp. 2. acut. 47. vbi medicos acusat non cognoscentes debilitates in morbis, quæ ex vasorum vacuatione fiunt, vel alia irritatione & propter vim morbi tum talium rerum cognitio aut ignorantia salutem aut mortem afferat.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Cum vero species victus statim à principio morbi per coniecturam artificiosam inueniri debeat, cognoscendo statum morbi quando futurus sit, & statum virium ideo de hac dicendum est, nam difficillima est, nec nisi opus prudentissimi, & exercitatissimi medici, ideo non mirum si antiquiores Hip. nihil memorabile de victus ratione scripserint 1. acutor. 6. vbi proponitur illa quæstio adeo celebris de victu eodem libro tex. 13. cur, scilicet adeo variant medici in victu acutorum; si quidem quidam prisanam non colatam exhibent, alij eius succum, abstinentes ab hordeo quidam vero nec prisana nec eius succo vtuntur sed potu solo vsque ad morbi iudicationem, & omnes recte se facere existimant.

Virtu cognitio. Ratio diuersitatis est quoniam in grauiori morbo minus cibi dandum est, & quanto fuerit minus grauis magis dandum, debet autem Medicus a principio coniecturari quando vigor futurus est, & virium statum an fortes sint vel debiles; id recte exequetur medicus considerando ægrotantis naturam, ætatem, temperamentum, consuetudinem & anni tempus; nam frigidi & habitu denso præditi, & senes & parco cibo assueti, inediam facile sustinent, nec deficiunt ex illa, contra vero calidi natura habitu corporis raro, pueri, biliosi in parte ventris superiori, assueti multis cibis, & in æstate, difficile ferunt inediam ideo plus sunt nutriendi. ita habetur optima coniectura status virium si cum tali victu instituto possunt perdurare vsque ad morbi vigorem.

Status morbi cognit. Quod vero pertinet ad cognitionem vigoris morbi quo tempore sit futurus, statim à principio difficile adeo est, vt quidam negauerint posse præcognosci, vt docet Gal. 1. aphoris. 12. sed diuinus Hipp. vt cætera omnia eo Aphoris. cognoscere docet exacta methodo statum morbi a principio, docens eius cognitionis loca communia esse quatuor, morbi speciem, anni tempus, accessionum successiua incrementa & quæ postea apparent signa in excrementis, nam cognita frenitide vel febre ardente, illico a specie morbi cognoscitur status breui futurus; secus in quartana vel podragra, inter anni tempora æstas, morbos omnes abbreuiat, quod *Hipp.* exemplo quartanæ indicauit secundo Aphoris. 25. contra vero in hyeme, proportio item accessionum si multum anticipant vehementes sunt & longiores, morbus erit breuis, contra vero longus.

Quartus locus cognoscendi morbos sunt signa postea apparentia quæ indicant robur virium: nam vbi cito coctio apparet, seu in sputu, seu vrinis, seu alui excrementis breuis erit morbus, vbi vero moratur concoctio longus.

Sed exactius dicendum est qua ratione a principio morbi cognoscere medicus possit, an febris futurus sit vel longus, & quo tempore vigorem suum habebit, & primo quæritur an hæc cognitio vigoris a principio morbi haberi possit: respondeo si loquamur de cognitione confusa hæc semper a principio habetur si vero de cognitione distincta etiam exacta, hæc non semper in principio elucet; cognitione confusa præcognoscimus vigorem morbi quatenus acutus est vel longus, & hæc sufficit ne committatur error in specie, vbi enim est acutus venit in vsu victus tenuis, vbi longus victus conseruans, acuti autem 14 dies iudicantur, longi vero vltra 40.

Distincte cognoscimus statum morbi a principio quando proprie adest in morbis peracutis, qui quarta vel septima terminantur, quo casu turpe est non nocuisse, quia a cibo abstinendum est, & fiet error maximus, & perniciosus; adeo vt cibum dando mors inducatur primo acutorum 33. sed si morbus fuerit acutus & longior; satis erit si in primo quaternario status cognoscatur considerando si quarta die aliquid notabile apparet, qualis est coctio in excrementis tunc septima die futurus est status quarto Aphorismo septuagesimoprimo ait Hipp. si nubecula quarta die appareat cæteraque pro ratione septima fiet iudicium, præsertim si morbus velociter moueatur, ideo addit Hippocrat. *& cætera pro ratione*; si vero motus sit tardior,

statuserit vel nona, vel vndecima fiet aut quartadecima.

At si morbus fuerit diuturnus multi quaternarij transient prius, quam status cognoscatur: ideo illos considerare oportet an aliquid appareat, quod statum præostendat quale supra diximus.

Cæterum magna vis est quartaneorum ante secundam diem; post secundam languent quaternarii, & maiorem vim habent septenarij; ideo post secundam, Septenarios obseruare oportet; cum autem numeramus dies in continuis prout iacent numerandi sunt à principio morbi, at in intermitentibus dies numerantur per accessiones, vbi igitur per coniecturam à principio morbi tempus status præcognoscimus, statim elucet species victus cum qua possit æger vsque ad illum perdurare sine læsione pro specie morbi & statu virium vnde dixit Hipp. secundo acut. considerandа esse virium robur, modum morbi, hominis naturam & consuetudinem, ex quibus coniectura fiat pro victu opportune adhibendo; morbi modum intelligit illius speciem an acutus sit vel longus; & si acutus an peracutus, vel simpliciter talis, vel ex decidentia.

Inuenta commoda victus specie cum qua ægri permanere possint vsque ad morbi vigorem, In ea perseruandum est vsque ad declinationem morbi, nec mutanda, vt scribit Gal.2 acut.44. vbi ponit quatuor corporum dispositiones, primam hominis sani; secundam à principio morbi vsque ad statum, tertiam quæ continet declinationem, quartam denique conualescentiam, quibus quatuor dispositionibus diuersa victus species conuenit, vt sanis victus conseruans per carnes & oua & vinum, at in morbis si fuerint acuti exacte, succus ptisanæ; si peracuti mulsa; si ex decidentia, tota ptisana, at si fuerint morbi longi panis coctus, pisces saxatiles, auicularum carnes, nec in hoc primo statu a principio vsque ad vigorem mutanda est species victus, nisi mutatus fuerit morbus.& declinauerit, quo tempore pleniore victu vtendum.

Ex dictis facile intelligi potest, quid sibi velit *H*pp.cum secundo acut.tex 18.reprehendos medicos antiquos, qui victus mutationes præter rationem faciebant, quia aliquando plenius nutriebant, quando à cibo abstinendum erat,& rursus abstinebant quando nutrire oportebat & hoc innuit secundo acut. 35. dum dicit quod mutatio victus ab his fiebat corpore non mutato nec ad robur vt cibum augere opus sit, nec ad debilitatem vt detrahere oporteat, ex qua praua cibi mutatione præsertim in valde acutis morbis grauissima mala oriebantur, de quibus sermonem habet Hipp. 2.acut. 44. nam fluxiones à capite ad pectus mouentur, vigiliæ concitantur, deliria, extremorum frigiditas, sudores circa collum, respiratio difficilis & inquietudines, quæ in principijs morborum apparentia vehemens delirium significant & plerumque mortem.

Ex quibus abunde patet quanti momenti sit ratio victus bene instituta & præsertim in valde acutis morbis, & cum magna hæc res sit & maximi momenti parum tamen æstimatura vulgo quia medicus cum diæta vtitur nihil agere videtur.

Licet autem species victus vt ex Gal.dictum est non sit mutanda à principio morbi vsque ad statum, debet tamen quantitas illius mutari iuxta tria morbi tempora vniuersalia principium augumentum & statum ita a principio plus demus, minus in augumento, minime omnium in statu & vigore morbi, ideo dixit Hipp.1. Aphoris.8 *in vigore tenuissime victu vtendum &* aphoris. 10. *antea plenus alendum.*

Ratio autem cur in statu minus dandum est, eadem est, qua dicimus morbum sua magnitudine cibum renuere quo grauior erit ergo quo tempore est maior, vt in statu maxime cibum respicit, cum autem minor, vt in principio minus repugnat, ideo magis alendum, vnde Hip. medicos antiquos reprehendit qui contrario modo victum instituebant, continebant enim ægros tribus diebus in omnimoda inedia, postea in vigore cibum dabant.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Cœterum qui hac ratione cibandi vtebantur Thessali sectatores fuere qui primis diebus corpora fame siccabant, post modum aduentante statu debilitatos iam ægros alebant magno atq; perniciosο errore, atque vtinam nostris temporibus non multi diatriarij reperirentur, & in Lusitania præsertim si quidem primis diebus lactuca seu pomis coctis vel succo amigdalarum nutriunt, sed postea sexta & septima die in statu morbi carnes pullorum concedunt.

Licet autem Hipp. statuat plus dandum à principio postea minus in statu non tamen ea licentia id faciendum est, quam passim vtuntur aliqui licet paulo parciorem viuendi normam quam per sanitatem à principio vtantur raro tamen à vino vel pane, vel farre abstinent, sæpe vero nec à carnibus, idque indifferenter etiam in acutis valde; quasi Petronam immitantes, quas duas victus institutiones tridua nam scilicet inediam, vel carnes, & vinum exhibere, vt valde offendentes & extremas iure merito damnat Galen. 1. acutorum 17. Hippocratem summe laudans qui media via incessit.

Cum vero statuat Hippoc. in vigore morbi tenuissime vel simpliciter vel in comparatione alendum esse, antea vero plenius, intelligendum est si vigor statim in primo quaternario non adueniat vt fieri solet in peracutis, tunc enim inedia vtendum est aut potu solum per totum morbi tempus, & in morbis illis qui in thorace fiunt & paulatim expurgantur statim à principio tenui victu vtendum, postea pleniore vnde scripsit Hipp. *Quibus vigor statim, futurus est tenuiter alere oportet*, & 1. acut. 33. de pleuritide loquens, dum cruda est, statim à principio tenuissimo victu vtitur potu solum; vt vbi coqui cepit & sputum procedit tunc plus nutrit quia vigor morbi à principio est.

Hactenus de quantitate cibi dictum est, quatenus plus aut minus alit, vnde dicitur hæc quantitas virtutis; nunc vero de quantitate molis, & de mensura dicendum est.

Quantitas molis.

Hoc est si verbi gratia tota ptisana vel succus eius aut panis lotus conueniunt in aliquo morbo considerare oportet in qua quantitate sint exhibenda qua in re artificiosa coniectura vtendum est, vt detur in ea copia alimentum quæ non augeat morbum vel debilitet pro quo respicienda est consuetudo ægri 1. acut. 22. ita tamen vt ventrem non grauet nec in tumorem attollat.

Si vero mediocrem ptisanæ quantitatem exemplo explicare licet, eam Gal. habet primo acut. 21. per hæc verba.

Si igitur ptisanæ oxibaphum idest cotulæ quartam partem, quæ quotidie ad septimam vsque vel ad nonam diem exhibetur, minoris esse facultatis quam id quo alunt nutrimentum fateantur, mea sententia a nugis se cohibuissent per quæ verba significat Galen. mediocrem quantitatem ptisanæ esse ad mensuram acetabulis in die datam, quæ mensuram, existimatur, sex vnciarum, ita vt ptisanæ mediocris quantitas sit sex vnciarum in mane & totidem in vespere; at si alius cibus magis nutriens vt tota ptisana daretur, vel panis lotus, vel cotus, in minori quantitate exhiberi debet, verbi gratia si ægro non placeat succus ptisanæ & cogamur dare panem lotum dabimus ex illo vnc. ij. vel iij. quæ est quantitas mediocris, ita in exemplo quodam demonstrauit nobis Galen. mediocrem speciem victus & eius mediocrem quantitatem.

Sed per ptisanam possumus intelligere, vel totum hordeum, vel eius succum & vtriusq; potest dari ad vnc. vj. in morbis in quibus conueniunt, licet autem determinetur quantitas cibi exhibendi sex vnciarum, illa tamen potest augeri vel minui pro robore virium & morbi modo & temporibus eiusdem & natura ægri consuetudine, & ætate; posuit tamen Gal. exemplum moderatæ quantitatis vt illam respicientes minime abberraremus.

Verum quoniam quantitas alimenti exacte & distincte haberi non potest nisi per coniecturam: ille medicus magis laudandus erit, qui in determinanda quantitate victus minus errabit; sed quæritur si errandum sit an declinandum magis ad victum pleniorem vel tenuiorem? quo ad virtutem & qua ad mensuram, vtrum ad maiorem quantitatem vel minorem magis declinare conducat? verbi gratia si dubium sit, vtrum potum eligere magis præstet, an sorbitionem; Præterea de quantitate molis, vt si exhibendæ sunt vnc. vj. succi ptisanæ bis in die, vtrum conueniat exhibere 7. vel 8. aut declinare ad v.

Pro vtraque opinione sunt authoritates & rationes, & in primis quod declinare oporteat ad excessum præcepit Hippo. 1. Aphoris. 5. dicens, quod *tenuis & exactus victus paulo pleniori existit maxima ex parte periculosior* & in confirmationem videtur esse demonstratio, quia melius est cum pleniori victu ægrum tenere, licet aliquantisper morbus augeatur, quam periclitare ne æger deficiat; vnde habetur adagium apud hispanos quod melius sit pugnare contra morbum quam contra vires, ex altera parte habemus eumdem Hipp. in contrarium quippe qui secundo acutorum contrarium sentit, nam text. 37 habet hæc verba *multo minus ad additionem procedendum est, quia detrahere omnino sæpe conducit*, & text. 48. maius malum esse dicit si ob dolorem & morbi acumen debilitato exhibet quis cibum, aut potum copiosiorem, ob vasorum euacuationem debilem esse putans, & Gal. addit rationem commento 37. dum scribit, quod id quod plus exuperat noxas interdum inemendabiles facit, quod vero minus est facile emendatur, ex quibus concluditur melius esse declinare ad tenuiorem quam pleniorem victum, seu de quantitate virtutis seu molis sit sermo.

Pro dissolutione huius quæstionis dicimus quod morbus in quo instituendus est victus vel est peracutus & extremus, qui terminatur quarta vel septima die; vel est acutus simpliciter, qui terminatur a septima vsque ad 14. diem, vel 20. rursus cum loquimur de quantitate cibi maiori vel minori; id intelligitur vel de quantitate virtutis vel molis; rursus, vel intelligimus de tempore vniuersali morbi a principio vsque ad statum de particulari cibatione quæ fit singulis diebus.

His igitur stantibus distinctionibus, dicimus quod si morbus fuerit peracutus, melius est declinare ad tenuiorem victum, propterea quod non est periculosum quod deficiat æger in tam breui spatio & magnum detrimentum à cibo acciperet: sed in morbis acutis post septimam terminandis, melius est ad paulo pleniorem victus rationem declinare: secundo dico quod si loquamur de particularibus cibationibus, quę fiunt singulis diebus, melius est declinare ad minorem quantitatem; vt si succi ptisanæ statuatur quantitas sex vnciarum si errandum est, dandæ potius vnc. v. quam 7. vel 8. sed si in ptisanæ fastidio dandus sit panis lotus ad vnc. 11. potius declinabimus ad vnc. j & v. quam ad iij. quod verum est in peracutis morbis seu speciem cibi consideremus à principio vsque ad vigorem, seu mensuram eius singulis diebus exhibendam: quod vero ait Hipp. 1. aphoris. 5 magis periculosum esse cibum tenuiorem, non intelligit de morbis peracutis sed de simpliciter acutis aut ex decidentia: vel dic quod licet dicat tenuiorem victum esse magis periculosum paulo pleniori non tamen sequitur quod declinandum sit ad pleniorem, sed quod caute & cum diligentia eo vtamur quia peccata in eo grauiora sunt.

Sed dubitatur rursus, duobus errandi modis cum possint errare, vel dando quando non conuenit, vt quando vires sunt oppressæ ex dolore vel vi morbi, aut negare quando conuenit vt in resolutis viribus, quæritur ex quo errore maius damnum sequatur.

Quæstio hæc proponitur ab *Hipp.* 2. acut. 47. & respondet primum errorem dando cibum in vigore morbi esse peiorem multo quam secundum cum negatur cibus,

quam-

quamuis hoc peccatum dicat esse magis ridiculum, quia si superueniat alter medicus vel idiota & cibum det videtur ægrum à morte suscitasse, sed dices eadem est ratio, ergo damna vtriusq; erroris erunt æqualia: respondeo quod data paritate in omnibus verum erit, sed tamen cum datur cibus importune, citius apparent offensæ, vnde mors e cibo etiam leui contingit, vt in graui pleuritide 1 acutor. 33. sed ex secundo errore non cibando non ita celeriter offenduntur, sed temporis progressu vt patet in adolescente illo 10. meth. qui thessalorum inedia in syncopem deuenerat, quem Gal. parum nutriens dando vini & succi ptisanæ à morte liberauit, cum magna ignominia illorum medicorum.

Occasio cibãdi. Iam de cibi quantitate conuenienter exhibenda in acutis morbis satis superque dictum est; nunc de occasione seu tempore conuenienti dicendum est in quo magna est difficultas ne opportuna occasione cibandi arripiatur quæ breuis admodum est præsertim in acutis, est autem duplex occasio exhibendi cibum; altera in temporibus vniuersalibus febrium in quibus minus malum sit ægrum nutrire, altera in qua particulari hora quotidie magis dare cibum conducat.

In vtroque occasio cibandi sumitur à necessitate nutriendi & quod non adsint impedimenta, quæ duo requiruntur in omni alio auxilio, & negotio ad inueniendum tempus optandi opportunum.

Igitur cum quæritur in quo ex tribus temporibus vniuersalibus principio scilicet augumento, & statu magis conueniat nutrire si æger cibum requirat, respondeo quod vbi adsunt contra indicantia leuia, & quo tempore morbus minor est, eo tempore magis dare oportet; contra minus; sed morbus maximus est in vigore minor à principio, medius in augumento secundo aphorismo trigesimo, ergo magis dare oportet à principio, minus in augumento minime omnium in vigore primo aphorismo octauo.

Sed circa victus mutationes notandum est ex *Hipp.* maxime errasse antiquos, in tempore opportuno eligendo circa vniuersalia tempora morbi, nam maior pars eorum in primis diebus morbi vsque ad tertium, vel quartum diem, aut amplius, inedia macerabant ægros secundo acutorum 15. & ex hac mutatione putabant posse curari morbus, quia cum magna mutatio fiat à sano ad ægrum, magna quoque debebat fieri victus mutatio, hoc argumentum concludit si morbus est peracutus exacte scilicet quatuor, dierum in quo nihil dare oportet, sed vbi aliquid dare conuenit, vt in acutis longioribus perniciose agebant, quia à principio magis dare oportet; ipsi autem nihil dabant & debilitabant ægros & cogebantur nutrire in vigore quando minime cibandum erat.

Cœterum propter has diuersitates Celsus libr. 3. capit. 4. recte dixit, perpetuum esse de tempore exhibendi cibum circa tempora vniuersalia, nam potest primo die cibus dari, potest, secundo potest tertio potest non nisi quarto & quinto, potest post vnam accessionem, potest post duas, potest post plures, refert enim qualis morbus sit, quale corpus, quale cœlum, quæ ætas, quod tempus anni, hæc ille, per quæ demonstrat quod potest contineri æger vsque ad quartum sine cibo, id est, quando fuerit extremus & statim habet vigorem, alioquin dandum esse cibum, & statim in prima die, aliquando & secunda, si ita necessitas postulabit, in vigore autem minus dandum.

Cum igitur vbi cibus dandus est à principio magis sit nutriendum minus in augumento, minime in vigore vt Hipp. præcipit, & postulat; ex hoc patet quantum errant medici, quibus etiam mulieres occasio errandi fuere, circa initia morbi tenuiter admodum alentes, & postea augentes cibum, quem grauissimum errorem adulatores medici committunt ne mulieribus contradicant, à quibus cognoscunt magnam partem lucri pendere, & hic error frequentissimus est quia nulla est mulier quæ ægrum

dum

non cibet ex vi morbi vel dolore debilitatum, putans esse debilem ob resolutionem & vasorum inanitionem.

Hactenus diximus de occasione dandi cibos in temporibus vniuersalibus à principio vsque ad vigorem, sequitur modo vt de illa dicamus in temporibus particularibus, vt si cibus dandus sit singulis diebus, quo tempore, qua ve hora cibandus sit æger, quam occasionem maximi momenti putauit Hipp. in morbis acutis & sicut in opportuno tempore cibandi vniuersalium temporum duo considerabantur, quod adsit indicans cibum, & non sit contra indicans, qualis est leuitas morbi; ita in conuenienti hora cibandi abstinendum cum morbus est maior vt accessionibus & paroxismis si illos habuerit ideo reliquit quammaxime obseruandum Hipp. vt in accessionibus & ante illas abstineamus 1. aphoris. 11. & 19. *Hora cibandi.*

Dicitur autem accessio seu exacerbatio grece *paroxismus* & est deterior pars particularis temporis morbi, qui cum habeat quatuor tempora, principium, augumentum, statum, & declinationem, in hoc tamen loco proprie accessio accipitur quatenus comprahendit prima tria tempora quia in his magis affligitur æger quam in declinatione ideo in eo tempore abstinendum a cibo & potu, at in ea hora nutriendus est æger, in qua est declinatio in continuis, interuallum intermittentibus, & quam longissime à principio accessionis; quæ tempora declarauit Hippocr. primo acutor. 46. cum, ait *si pedes frigidi fuerint, & à sorbitione & à potu abstinendum, vbi vero calor ad pedes descenderit tunc exhibere conuenit*, & est tempus declinationis; quo tempore vt dicebat Gal. pectus & venter moderatissime habent: at in febrium principijs, & incrementis viget calor extraneus, qui non concoquit, sed putrefacit, & exurit, hæc tempora vt cætera omnia breuiter distinxit Celsus lib. 3. cap. 3. per hæc verba, *cum vero febris instet incipiat, augetur, consistat, decedat, deinde in decessione consistat, aut finiatur, scire licet optimum cibi tempus esse febre finita, deinde vero cum decessio eius consistit, tertio si necesse est quandocunque decedit, cætera omnia periculosa esse.*

Cæterum cum dixit Hipp abstinendum esse quæritur, num æqualiter à cibo, & potu, respondeo ex Hipp. quod in principiis febrium dum pedes frigidi sunt ab vtroque abstinendum, sed magis a potu; quia facilius penetrat ad partes læsas; at procedente accessione potest exhiberi potus in statu, qualis est aqua hordei & cum magno iuuamento præsertim in biliosis febribus, quia ardorem attemperat & sitim extinguit aliquando sudores mouet, secus in febribus pituitosis & frigidis.

Cum vero ex sententia Hippo. & ex natura rei cibandus sit æger in declinatione vel interuallo transacta afflictione trium temporum nescio qua ratione in praxi adeo grauiter errent aliqui medici, vbi declinatio paulo serior est futura, timentes de viribus increscente calore cibum exhibent; nam vbi per aliquot horas ante accessionem cibarunt, in augmento accessionis rursus vel ouum, vel stillatum, vel contusum pulli, satis superque factum arbitrantur, si principij, & vigoris noxam euitent, inquiunt enim durum esse in longa accessione, quæ totam diem occupet, ægrum ieiunare, nam si pluribus diebus id fiat, aut in puero, vel grauida muliere, vel sene, & his qui pluries in die cibari sunt assueti, vires omnino defficient in ea abstinentia.

Ad hæc respondemus ex sententia Celsi considerandum esse, qualis morbus, qualis natura, quæ ætas, quod anni tempus, adeo vt in quibusdam, ne dierum trium inedia nos deterreat, aliquando etiam in dictis casibus longiorem inediam euitamus, ita Galen. in accessione aliquando nutriebat quando virium lapsus aderat: sed hæc raro accidunt, nec præceptum vniuersale cibandi in declinatione tollunt, nec æger aliquid patitur; imo etiam in eo casu Gal. (si fieri potest) expectat declinationem, nec aliquid nos intempestiue cibare coget nisi virium lapsus magnum fuerit, ple-

rumque

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

rumque enim accessionem vitare oportet nec vlla adeo est lõga accessio quam æger sine cibo præterire non possit exceptis illis corporibus quæ cito dissoluuntur: nostram sententiam confirmat Gal. 1. ad Glauc. vbi de tertianis notis loquitur & cibandũ præcipit alternis diebus; & Cels. li. 3. c. 5. scribit quod tertio quoque die cibus commodissime datur, vt alter febrem imminuat, alter viribus subueniat, ex quo patet, quam raro nutriendos ægros in accessionibus esse voluerint; si tamen cogamur in accessione cibum dare propter aliquam ex dictis causis superius; vt si puer sit, mulier grauida aut senex assuetus pluries comedere vel picrocolus ex parte superiori, vel accessio valde extensa, vel ob errorem medici non cibantis opportune, quæritur quo tempore in accessione minori cum nocumento cibus dari possit.

Iuniores tenent cibandum esse in augumento accessionis, quia sic fugimus noxas principij & status, quæ sunt peiora tempora, noxa principii cauetur in quo maxime calor reuocatur ad intestina, at in augumento iam expanditur: euitatur quoq; noxa status in quo calor maior est & eius simptomata, sitis scilicet & inquietudo cuius sententiæ videtur fuisse Celsus per hæc verba eleganter vt solet hanc quæstionem dissoluens.

Si tamen propter infirmitatem necessitas vrget satis est consistente iam incremento febris, aliquid offerre quam increscente, satius instante quam incipiente, cum eo tamen vt nullo tempore is qui deficit non sustinendus sit.

Ex alia parte si Hipp. sententiam exoptamus qui primo acutorum 46. & quarto eiusdem 40. dicit cibandos ægros longissime à principio, itaq; potius in vigore quam in principio vel augumento cibandi sunt ægri Gal. loco nuper citato 46. primo acutorum dicit deterrimum tempus accessionis esse principium.

At ipse Gal. 11. meth. vltimo alias regulas affert quoties in accessione cibandus est æger, & inquit considerando vtriusq temporis morem hoc benignitatem, vel prauitatem. Sunt autem principij nocumenta magna Sanguinis, & caloris reuocatio, adeo vt ex cibo periculum sit ne calor extinguatur; in statu autem caloris vehementia, vnde non potest cibum coquere, igitur si principium magis affligat euitandum: si vero statu & ille quoq; nam prauum est principium vbi adest inflammatio vel copia humorum multa, nec in eo, nec paulo ante ipsum cibare oportet; sed si principium sit leue & magna fiat afflictio in statu potius nutriendum à principio, ita vt videatur Gal. contrarius Hipp. & sibi.

Pro resolutione dico primam opinionem in augumento potius sit nutriendum reprobandam esse, si quidem augumentum in prima parte habet nocumenta principij, in secunda vero status; nec Galen. cum agit de nutritione in accessione meminit vmquam augumenti; nec Celsus hac in parte audiendus est, quamuis melius dicat, quam cæteri, cum enim iam consistente augumento nutrit, videtur iam accedere ad statum vbi tamen augumentum longissimum est & mite, nihil prohibet in eo cibare.

Quo ad secundam opinionem ipsius Galen. qui 11. method. aliquando in principio nutriendum docet si mite sit; aliquando in statu si pariter sit leuis, hoc præceptum videtur repugnare sententiæ Hippoc. vt diximus, qui longissime à principio nutrit, respondemus vt plurimum cum cibandum sit in accessione, nutriendum in fine statu; distinctio tamen Gal. recipienda est quia aliquando contingit principium esse leue & paucorum accidentium vigorem vero grauem, quo casu in principio magis nutriemus, imo si augumentum sit mite, & longum, vt diximus quod aliquando contingit, in eo magis cibare oportet, quam in principio, vel in status, vt plurimum tamen in fine status cibandum si in accessione id faciendum est.

Si igitur coactus sis cibare in accessione, si erratum est, quod cibus tempestiue non

fit exhibitus, & timor sit ne deficiat ante declinationem (quam tamen Gal. expectare etiam in periculosis audet 11. meth.) statim cibus dandus est quacunque hora occurras; nam vt ait Celsus quouis tempore is qui deficit est sustinendus: si vero non est erratum & bis cibare cogaris ob corporis naturam, altera cibatio præcedat principium, altera statim post vigorem fiat; prima tamen sit leuior secunda, quod si non datur tantum spatij, vt coqui possint conficeranda est natura principij, & si facilius est in eo cibandum, deinde expectanda declinatio, Contra si graue fuerit principium, & augumentum mitius, & longum in eo quoque dandus est cibus.

Hactenus tres scopos cibandi satis superq; explicauimus relinquitur modo vt ad quartum veniamus qui respicit modum exhibendi cibum.

Consistit autem hic modus in particione cibi, in apparatu & denique in ordine ipsorum alimentorum de quorum vnoquoq; separatim dicemus, & primo de partitione alimenti de qua loquitur Hipp. primo aphorii. 17. vbi considerandum proponit, *quibus semel aut bis plus minusue alere conueniant*, idest quoties nutriendus sit æger & quando plus aut minus dandum.

Partitio cibi commoda sumitur à virtute vbi enim debilis est virtus parum, & sæpe nutrire oportet, seu debiles sint ex morbo seu ex natura vt in pricocolis, & ratione virtutis considerat Hipp. consuetudinem ætatem anni tempus, & regionem, à consuetudine primo acut. 20. quæ seruanda est nisi quid prohibeat, nam qui semel in die comedunt semel, qui bis, bis quoque cibandi sunt; item vt pueritia ob resolutionem; æstas & autumnus, ob paucitatem caloris; ideo in illis partiendus est cibus sicuti in calida regione, ob quam causam dicebat Celsus in Africa nullo die æger abstinere debet, est tamen aliquando mutanda consuetudo in numero cibationum propter maiorem vrgentiam vnde qui semel nutriebatur in die per sanitatem potest bis, aut ter in die per morbum cibari, si vires sint languidæ & è contra.

Gal. primo aphoris. 17. partitionem cibi à virtute & causa morbi sumendam dicit etiam proponit casus & exempla.

Primus casus si vires sint imbecilles cum corruptione vel defectu humorum parum & sæpe alendum dicit: secundus casus vbi vires sunt debiles cum humorum abundantia, tunc pauca & rara exhibenda sunt, nam vires potius oppressæ sunt, quā verè debiles. Tertius casus si vires sunt validæ cum humorum defectu & corruptione (quod tamen vix fieri posse credo) multum & sæpe alendum ait; quæ tamen propositiones diligenter considerandæ sunt, nam vbi vires debiles sunt ob corruptionem, epicrasi vtendum est, quæ duplex est altera procedit attemperando crudos humores per cibos; altera vero partim attemperando partim vacuando; at vbi vires validæ sunt cum corruptione humorum non licet multum & sæpe dare, sed vacuandum primo corpus, deinde illo cibo vtendum cum quo æger sine morbi augumento ad statum peruenire possit.

Hic haud tacere oportet errata medicorum & mulierum qui vbi vires imbecilles sunt nō cessant nutrire ægros pluries in die ac nocte, quasi athletas ad pugnam præparare velint exhibendo carnes, oua, vinum, destillata, consumpta, atque contusa quibus suffocatur calor innatus, ideo moderatione vtendum & raro quater nutriendus est æger; quod Hipp. explicauit in aphoris. cum dicit *semel, aut bis* & vbi multiplicandus est numerus satis est ter in die cibare exceptis pueris, & decrepitis qui quater cibari possunt, & in ea quantitate ne suffocetur calor.

Quoniam vero de numero cibandi sermo est, ideo quæstione dignum videtur quærere quoties per sanitatem nutrire liceat, quia Hipp. in morbis illum numerum seruandum esse dicit nisi quid prohibeat primo acut 22. ideo videndum an per sanitatē, semel, aut bis, aut pluries alendum exceptis pueris, & decrepitis, qui ter vel *Cenarum.*

quater

quater in die nutriendi sunt, solent autem aliqui semel in die comedere quod Romæ in vsu est & Florentiæ, vt prandeant solum, vel cænent, qua ratione etiam antiquitus Romæ fieri solebat vt cœnarent solum, alij bis in die comendunt quod frequens est apud Italos & Hispanos, alij pluries in die id faciunt vt Galli, qui quinquies in continua sunt comestione vt Angli, Poloni.

Cæterum inter has nurriendi rationes laudatur magis illa in qua homines bis in die comedunt, multo minus qui semel in die id faciunt ex sententia Hipp. libr. de alimentis in fine & ratio afferri potest quia talis numerus cibandi inter extrema est mediocris, & quoniam calor minus obruitur à copia ciborum ex illorum partitione, & quia vna cibatio in die medicamentosa est & corpus siccat, attenuat & aluum sistit, quibus non æget corpus sanum, tunc enim vnica cibatio conuenit si extenuandum esset corpus crassum, humidum siccandum & aluus nimis humida soluenda. Hanc sententiam probat Celsus libro primo capitulo primo, vbi scribit, bis potius quam semel cibum capere oportere.

Nec silentio transiendum est, si bis in die cibandus est æger, sicut etiam sanus vtrum plus cænandum quam prandendum, & si de sanis loquamur nulla facienda est differentia de prandio ad cęnam, sed bene prandendum & melius cænandum pro vt appetitus habet, quod ego semper facio dummodo tamen non ad satietatem id fiat pro vt conuenit viro moderato, & hoc explicauit Cels. loco citato vbi ait sanum hominem nullis abligare se legibus debere & modo minus, modo amplius comedere, bis in die magis quam semel cibum capere, & semper quam plurimum dummodo illum concoquat.

An plus cænandum.

Si vero simpliciter quæramus an plus cænandum quam prandendum Hipp. lib. secundo acutorum in nocte plus sumendum in ægris scripsit cum a sorbitionibus matutinis in vespere ad cibos transit & Gal. 7. meth. in eandem venit sententiam, ratio est quia in eo tempore quiescunt homines, & dormiunt, & contrahitur calor ad viscera, ergo melior coctio & quia interuallum à cæna ad prandium longius est, quod intelligendum venit nisi accessio eo tempore adueniat, vel consuetudo aduersetur, quæ seruanda est, aut homo fluxionibus & catharris sit obnoxius, vel vbi vigilandum est: & in litterarum studiosis in quibus casibus cæna parcior prandio esse debet: in his etiam qui multum laborant mane & tarde prandent, quod fieri solet Romæ ob negotia & mercatoribus Venetijs, Florentiæ Genuæ copiosius debet esse prandium quam cæna, potissimum autem vbi vigilandum est parcissimo cibo per noctem vtendum, alioquin ægrotabunt homines ob crudítates.

Cum modus cibandi vt dictum est contineat partitionem, apparatum & ordinem, & cum iam dictum sit de partitione; nunc de apparatu in secundo loco dicendum; qui continet coctionis formam, condicturam, substantiam, & qualitatem, sub qua sumi debet: ideo de his sigillatim dicemus, & quantum attinet ad coctionem recte statuit Galen. medicum non debere esse ignarum artis coquendi & apparandi cibos, vnde etiam coquas repræhendit primo acutor. qui male ptisana coquerent ex quo potius nocumentum proueniebat ipsis ægris quam iuuamentum, duo autem sunt species coctionis, elixatio & assatio, elixatio magis conuenit febribus, & pueris quoniam humidiora facilius coquuntur; contra assa vbi humidus est ventriculus, vel adest alui fluxus magis conueniunt elixatis, quæ licet ratione morbi ita se habeant, tamen condonandum est aliquid consuetudini, & voluptati ægrotantis quorum ratione, vel assa, vel elixa concedimus Hippocrat. secundo aphorismorum ex duobus cibis magis gratum esse dandum dicit etiam si peior sit quia vt ait Galenus ventriculus amplectitur & hæret his quibus gaudet: reijcit vero illa quæ illi molesta sunt.

Quo ad condituram necesse est in gratiam ægri condire cibos, tum ad saporem,

tum

tum etiam vt corrigant causam morbi præterea vt corrigatur cibi qualitas, nullus enim est cibus quamuis optimus qui delectet sine conditura, nec tam malus qui si bene conditus sit non sapiat & appetitum excitet: vnde Gal. docet rationem condiendi ptisanam & pisces saxatiles in illa enim acetum, oleum, sal & anethum coquit; pisces vero ex albo iure conficiendos monet cum exiguo porri, anethi parum salis, olei, & aceti; condiunt autem cibos multa, vt sal, acetum, oleum, mel zacharum, aromata; præ cæteris salis parum in omnibus febricitantibus ptisanæ & cibis addere oportet ad saporem ad putredinem arcendam & coctionem iuuandam, ideo accusandi sunt medici qui panem coctum insulsum febricitantibus exhibent; insulsa enim suppinant ventriculum. *Conditura.*

Coquimus olera radices & fructus non modo ad saporem vt alimenta, sed medicamenta, pruna damus cocta vt aluum moueant: radices petroselini incoquimus ad aperiendum & vrinas mouendas: aliquando addimus aromata pro corrigendis cibis frigidis; ideo Gal. in tertiana notha primo ad Glauc. piper cum ptisana miscet, & in conficienda alica acetum addit.

Quod cibi substantium, quædam exhibentur liquida, quædam vero solidiora pro vt vires se habent, nam si languidæ fuerint liquida magis conueniunt & pueris, item in venarum angustia, & quia facilius conficiuntur, vnde dicebat Hipp. 2. aphoris. facilius esse potu reficere quam cibo, Contra solida damus vbi magis nutriendum & in gratiam saporis; vbi vero aluus est humida tunc solidioribus vtimur & si corpora facile resoluuntur.

Quod pertinet ad qualitatem tum cibi tum potus cum possint exhiberi actu calida & frigida: quæritur qua ratione exhibenda sint, & in primis tepida conuenire non videntur. quia ventriculum relaxant; frigiditas duos habet gradus; primus moderatus, qui refert fontanam frigiditatem qualis est in vere vel autumno aqua fontis; secundus intensus qualis est frigus niuis. Ceterum an calida, vel moderate frigida, vel frigidissima sint exhibenda ex natura morbi, consuetudine, & anni tempore habetur qui enim valde febricitant assueti sunt frigidis, & in æstate & autumno frigida sumant vel moderate vel etiam in excessu, contra vero in calida. *Qualitas cibi.*

Sequitur modo vt de ordine ciborum dicamus vbi plura conceduntur ægris, quod facimus in eorum gratiam propter apetitum, & vt nobis obedientes sint præsertim in pueris & mulieribus & delicatis hominibus, quibus Gal. 1. ad Glauc. cap. de tertianæ curatione varios cibos concedit, vt carnes auium oua pisces, olera, & fructus; contra verò in alijs hominibus qui delicati non sunt vno tantum genere victus vtitur ptisana scilicet vsque ad statum morbi. *Ordo cibandi.*

Vbi tamen plures cibi sunt exhibendi semper humidiores, & coctu faciles primo assumendi sunt: denique duriores & solidiores vt docet Hippocrat. 3. acutorum 22. & Gal. in commento vniuersalem regulam esse dicit, prius ingerenda esse, quæ facilius corrumpuntur & quæ magis subducunt; posterius vero contraria vnde iubet Hippocr. in assumptione mulsæ & ptisanæ incipiendum esse à mulsa, deinde sorbendam ptisanam.

Sed quoniam diximus posse concedi ægris varios cibos vel vnam speciem tantum, propterea quæritur an varietas illa sit conueniens. & vbi multi sunt assumendi cibi, an liceat incipere à debilioribus, & quæ facilius coquuntur, id eo dignum est vt determinemus veritatem harum propositionum, an scilicet ad sanitatem conducat magis ciborum varietas quam vnus simplex cibus: & secundo vtrum quæ faciliora sunt in ordine sint prius assumenda.

Quo ad primam quæstionem videtur varietas ciborum magis laudabilis; primo quia cum membra sint diuersa, diuersa quoque alimenta desiderant: secundo quoniam quotidie diuersos edimus cibos, tam in prandio, quam in cęna sine vlla læsione;

tertio

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tertio quo ad saporem, (qui non infimum locum obtinet in cibatione varietas ciborum maxime facit, & ventriculus melius amplectitur varios quam vnum cibum. Contra tamen ex aduersa parte varietas ciborum damnatur a Gal. 1. acutorum 18. vt quæ ventrem conturbet: propterea laudat Athletas, qui in prandio pane dumtaxat vterentur: in cena vero carnibus, præterea videmus eos qui varijs cibis vtuntur vt principes licet ob consuetudinem statim lædi non videantur in processu tamen temporis grauissimos morbos incurrere podagras cæterosq; articulares morbos, & febres longas & acutas.

Pro resolutione dicendum quod varietas ciborum duplex esse potest, vel enim talis est vt simul coquantur vt panis, caro, oua, nec contrarias habent naturas, aut contrarias facultates quibus pugnant ad inuicem vt si quis cerebrum cum oleo, & garo comedat, item si cibus diuersas habet facultates ad stringendi & soluendi vt brasica, & lens igitur varietas primo modo non damnatur, quia cibi parum distant, præterea si accipiantur non principaliter ad saporem & in pauca copia, vt acetaria; at si varietas sit in secundo modo damnatur, quia impendit coctionem, ventrem turbat, & in maiori copia editur. Verum in vniuersum tam in sanis quam in ægris vna victus species vtilior est ad sanitatem quam plures, propterea Gal. varijs cibis non vtitur nisi in hominibus delicatis, aut pueris siue mulieribus: in alijs vero vno tantum cibo contentus est.

Qua ad secundam quæstionem vtrum dum varij cibi sumuntur debent proponi faciliores, probatum est supra ex sententia Gal. 3. acut. 22 nam quæ facile coquuntur cito descendunt, ideo nisi sint in infima parte ventriculi vt quam primum deijciantur ob retentionem corrumpuntur & tel quos solidiores corrumpunt, vnde sequuntur praua alui pro fluuia, & cruditates.

Ex alia parte non desunt rationes in contrarium, nam cum omnes cibi in ventriculo misceantur, nihil refert prius assumere liquida quam solida, secundo ventriculus teste Gal. dum cibos recipit clauditur vsque ad integram eorum coctionem, vt nihil ante illud tempus per pylorum excerni possit, ergo quamuis liquida prius sumantur semper permanebant in ventriculo, & non prius excernentur quam reliqui cibi tertio in calido ventriculo cibi humidi & coctu faciles corrumpuntur, ergo in illis à solidis incipiendum est, quarto ventriculi fundus ex Galen. destinatur magis coctioni superior vero pars ad appetentiam, ergo solidiora prius assumi debent, quia melius coquentur, denique si qui liquidiora essent prius assumenda deberemus incipere à potu & postea comedere.

Quibus tamen non obstantibus dicimus omnia liquida in stomaci fundum esse recipienda, quoniam facilius corrumpuntur & coquuntur & facilius etiam descendunt. ad rationes in oppositum respondemus, & ad primam dicimus non esse verum quod misceantur omnia in ventriculo; quia quæ prius assumuntur fundum occupant, cætera vero mediam & deinde supremam partem ventriculi. Ad secundã respondemus quod licet os ventriculi inferius claudatur quoad perficiatur coctio nihil tamen prohibet vbi liquidiora prius assumpta cocta fuerint aliquantum relaxari ad illorum transitum. Ad tertiam dico quod qui habent calorem magnum in ventriculo debent abstinere à cibis facilis coctionis, vt à lacte & ouis, quia aduruntur in illis primo de alimentis, sed solum debent assumere solida & inter illa reponenda semper, quæ facilius coquuntur, ad quartam respondeo quod totus ventriculus destinatus est ad coctionem licet os superius, quod stomacum vocant, magis faciat ad appetentiam, nec tanta est differentia inter partes ventriculi quo ad coctionem, vt propterea debeamus solidiora prius assumere. Ad vltimam respondeo diuersam rationem esse potus & cibi liquidioris, nam cibus liquidior recte prius assumitur ob dictas rationes, non tamen potus prius assumi debet, nam si fuerit aquæ ventriculum sua

natura

natura frigidum refrigerabit actu frigida, tepida relaxabit, quare accusanda est schola Salernitana quæ libro de tuenda sanitate ad Regem Angliæ dicit à potu incipiendam esse cenam, ergo non solum aqua sed nec vinum debet bibi ieiuno ventriculo, quoniam penetrat ad partes neruosas ad & dissoluit illas, deliria inducit; aliquando tamen medicamenti gratia à potu incipiendum esse dicimus: nam in febre magna, & æstuante ægro, & sitiente damus poculum aquæ hordeaceæ coctæ, ita, enim correcta intemperie cibum appetunt, melius coquunt, quod si prius cibus daretur vix illum assumere possent. Item aliquando medicamenti gratia ad ventriculi frigiditatem prius damus vinum aut vbi valde sitiunt ægri præsertim prope cænam à potu incipi potest; ita enim melior fit appetentia.

De Chirurgia in febribus recte exercenda.

ABsolutá dieta, vt putequæ in acutis febribus maximi momenti est, licet paruifiat à vulgo, & ignaris hominibus, quia medicus dum eam instituit nihil facere videtur, veniendum modo est ad secundum genus remedii quod ad Chirurgiam pertinent, & continet venæ sectionem, cucurbitulas, extractionem per hirudines nec non etiam medicamenta ex alto trahentia, quæ greci vocant *metas incritica*, inter quæ vulgo vessicantia potissimum vsurpantur, & illorum commodum vsum in acutis febribus explicabimus breuiter & succinte atque methodice sicuti in dieta fecimus. *Chirurgia.*

In primis igitur de venæ sectione agemus, quæ præstantissimum est remedium, celerrimum facile ad tutum; adeo vt scribat Celsus vix aliud remedium vmquam sanitatem restituere; qamuis Erasistratus & eius sectatores hanc tamquam perniciosam reprobarint;

Contra quos diuinissimus Galen. librum conscripsit demonstrationibus & experimentis, huius remedij præstantiam extollens: & vtinam nostris temporibus multi Erasistrati sectatores non essent, qui adeo timidi sunt in mittendo sanguine, vt vix hoc remedio vtantur & cum sanguinem mittunt non iiii. vel vi. vncias transeunt: ex alia parte apud Hispanos, tam frequens mittendi sanguinis Bulimia accessit, vt nullo in morbo nec vlla die morbi, ab eo remedio abstineant.

De Vena Sectione.

DE Venæ sectione agentes imprimis dicendum de electione remedii inde de quantitate, de tempore, & modo, sicut in tractanda diæta fætimus; & quo ad primum attinet quæritur vnde sumatur indicatio mittendi sanguinis, quæ res difficillima est adeo, vt vix describi possit. Nihilominus Hip. 4. acut. 19. tunc mittendum sanguinem esse dicit, cum morbus fuerit magnus, & ætas floruerit & virium robur adsit quæ conditiones licet necessitatem mittendi sanguinem vt plurimum describãt, non tamen semper illam indicant: nam in magnis morbis frigidis, vt in cholica, etiam si adest virium robur & ætas florens sanguis non mittitur: præterea dubium est an morbus magnus indicet venæ sectionem an purgationem; nec in magno morbo immateriali etiam si cætera adsint conuenit, præterea in morbis diuturnis sanguinem quoque mittimus; vt in quartana 1. ad Glauc. in ephemera ex obstructione 8. meth. qui tamen sunt morbi parui. *Venæ sectio.*

Præterea magnus morbus non indicat per se venæ sectionem, sed magnum remedium, quod potest esse venæ sectio & purgatio & tenuissimus victus, at vnum non debet indicare nisi vnum, igitur cum sanguinis missio sit species vacuationis debet indicare a plenitudine, & à plenitudine æquali omnium humorum, vbi opus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

est subita vacuatione, quoniam non omnis plenitudo curatur sectione vene quarto meth. potest, enim curari inedia, balneo exercitio, frictione; sed quando periculum non est in mora & vbi imminet magnitudo morbi subita eget vacuatione.

Quod si nulla plenitudine existente mittimus sanguinem, ad refrigerandum & transpirationem faciendam, ad reuellendum in magno fluxu sanguinis, vel prohibendam inflamationem in luxationibus, vel fracturis, tunc sanguinem mittimus per accidens, nec indicatur per se talis vacuatio; quare indicans venæ sectionem, est plenitudo ad vasa seu ad vires vbi subita indigemus vacuatione; quam necesitatem explicauit *Hippoc.* per magnitudinem morbi, seu magnus sit simpliciter in suo genere, quia sæua affert symptomata, seu magnus in actu, seu in potentia.

An in omni febre. Mittēdus sāguis. De missione sanguinis in febre.

Hinc fit vt optime descripserit Hip necessitatem mittendi sanguinem per magnitudinem morbi præsentem vel futuram, & propterea licet in morbo non acuto, paruo, sanguis mittatur, vt in quartana, in ephemera ex obstructione, in morbis longis, id fit quoniam possunt fieri magnis vt scilicet ista magnitudo prohibeatur.

His ita constitutis quærendum est, an in omni febre putrida conueniat sanguinem mittere, & pro parte affirmatiua est Gal. 11. meth. Cap 15 qui in omnibus febribus putridis mittendum esse sanguinem scribit non solum in continuis, sed intermittentibus, dummodo vires & ætas consentiant; cuius præcepti multiplex affertur ratio; primo vt natura leuetur à multitudine humorum à quibus tanquam sarcina præmitur, secundo ad transpirationem faciendam & obstructiones soluendas, tertio ad refrigerandum corpus quarto ad excrementa vacuanda quæ in venis continentur, denique vt remedia obstructionis tutius adhibeantur; nam cum apperientia fere omnia calida sint, nisi vacuato corpore dentur poterunt obstructiones augere, vel nouas gignere aut aliud maius malum, quod ipsum intelligendum est de rare facientibus & laxantibus remedijs vt de balneo, inunctione, cata plasmate; quæ si fiat ante vacuationem materias liquant & attrahunt ad viscera 11.meth.

Ex altera parte non videtur conuenire sanguinis missio in omni putrida febre, nec Gal. in curanda tertiana, primo ad Glauc. sanguinem mittit, nec in intermittentibus videtur conuenire, quia non sunt magni morbi, imo nec in malignis febribus quia vires non ferunt, nec in quotidianis vel quartanis conuenire videtur, quoniam humor peccans non est sanguis; ideo magis conuenit purgatio: quare argenterius Gal. accusat quippe qui inconsiderate scripserit in omni febre putrida mittendum esse sanguinem, nam id faciendum est solum in febribus calidis, præsertim in continuis; at in intermittentibus non nisi vbi sanguis adest, qui in bile verti potest & facere febrem continuam.

Vt vero hæc res exactè determinetur methodum consistere oportet; nam si magnitudo morbi vel præsens vel futura indicat missionem sanguinis, in primo casu nulla est difficultas; cum vero timetur ne morbus fiat magnus licet paruus in præsenti sit, mitti sanguis debet; ideo non solum in continuis febribus quæ magnæ sunt, sed in intermittentibus vbi causa antecedens est in venis licet fiant ab alijs humoribus quam à sanguine, quia fieri possunt continuæ, magis sanguinem mittimus quam purgamus; nam causæ antecedens mixtæ sunt cum sanguine in venis, & secta venæ vacuantur; & licet alij humores à sanguine non æque bene vacuentur sectione venæ, veluti si purgarentur; nihil hominus eligimus potius sanguinis missionem vt auxilium potentius & facilius; quia occasio purgandi raro est à principio morbi, & hæc est ratio cur magnitudo morbi præsertim in febribus potius indiget venæ sectione quam purgatione.

Ad auctoritatem Gal. 11. method. præcipientis vt in omni febre putrida sanguis mittatur, dicimus loqui Gal. in generali ne forte aliquis crederet in febre sinocha & continua solum ob præsentem morbi magnitudinem conuenire sanguinis missionem,

quia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quia conuenit eetiam in alijs speciebus, vbi timor est ne fiant magnæ, quod si in tertiana exquisita, nec in quotidiana meminit Gal huius remedij, ratio est quia in illa raro adest redundantia; in hac vero humorum crudorum copia, nostra tamen ætate sæpius secunda est vena, quia corpora plethorica sunt, & facile ex intermittentibus fiunt continuæ; ideo optimum consilium est sanguinem mittere.

Vtrum uero in febribus malignis sanguis mittendus sit, dubitationem habet insignem, huiusmodi enim febres dici debent morbi magni re vera, licet ad apparentiam parui videantur, & Gal. inter magnos morbos quarto meth. malignos collocat, cum dicit morbum magnum esse, vel sua essentia, vel partis affectæ præstantia, vel quia sunt cachoeti; sub quibus continentur maligni morbi: in malignis autem morbis cum magni sint, & seua symptomata afferant, conuenit sanguinis missio. *An in febre maligna sãguis mitti debeat.*

Ex alia parte in malignis febribus abstinendum est à sanguinis missione, quia vires sunt imbecilles præsertim vitales; at sine robore virium sanguis mittendus non est: nec solum imbecillitas præsens sed futura prohibet sectionem venæ; hinc factum est vt aliqui medici insigniores ab ea abstineant in hoc casu, & quoniam hæc res maximi est momenti (agitur, enim de vita & morte hominum) ideo diligenter exponenda est.

Pro decisione Superioris quæstionis dico quod duplex est febris maligna, quædam solitaria & simplex, alia non solitaria sed putridæ permixta; prima febris sine plenitudine vel obstructione vel cachochimia consistit, in qua pulsus paruus Celer, frequens & languidus conspicitur; vigilia adest, & frequens corporis iactatio, febris adeo obscura vt ægri se febricitare ignorent, vrina fere naturalis & tamen sine sensu doloris, extinctis viribus decedit æger.

Altera est febris maligna cum vulgari putredine copulata, & plenitudine, vel obstructione, aut cachochimia, vnde capitis dolor & grauitas succedit somnolentia, sitis, viscerum ardor, extremorum frigiditas, vrina cruda turbida fætida.

Quibus ita positis dicimus quod si maligna febris fuerit solitaria, & non cum putrida coniuncta nullo pacto conuenit sanguinis missio, sed nec purgatio, quoniam cito intereunt aucto morbo & imminutis viribus, ideo vel clysteribus, vel leuioribus medicamentis vtendum, nec ista febris requirit vacuationem sed quæ leui adstrictione, spiritus sanguinem & humores cohibent, qualis est succus citri, limonis, punici, syrupus de succo limonis citri, aqua destillata ex succis prædictis, bolus armenus cum conserua de acido citri, semina citri præterea quæ totius substantiæ proprietate huius veneni vires infringant, aut foras sudore propellant, lenes item vacuationes & clysteria.

At vbi febris maligna non solitaria est, sed putrida adiungitur, si plethora vel cacochimia, vel obstructio corpus tenent, tunc mittendus sanguis & vacuundum corpus statim a principio, nam prædictæ causæ, fouent venenum & antidorum vires obtundunt, sed de loco mittendi sanguinis in hac febre iure dubitatur: nam communis opinio est vt secetur vena brachij, at Salius Diuersus non contemnendus autor, tenet in febre maligna ob virium imbecillitatem non esse mittendum sanguinem à vena, sed potius per hemorrhoidas, quæ vires non frangunt, nisi vbi menstrua deficiunt aut aliqua sanguinis suppressio consueta præcesserit, tunc enim secta vena sanguinem mittit, atque hanc curandi rationem vt experimento comprobatam confirmat; quia ex infinitis ægris maligna febre laborantibus quos ipse curauit, pauci admodum interiere, quibus sanguis per venas sedales missus fuit, sed plures admodum mortuos fuisse, quibus secta vena sanguis fuit eductus, neutrum tamen istorum perpetuum est, potest enim mitti sanguis ex vna; potest per hirudines pro ratione virium nec adeo debiles sunt vires in hac febre, quin aliquam sanguinis missionem ferant, præsertim à principio ex vena cubiti vel manus, nec tamen experi-

mentum Diuersi spernendum puto vt magis tutum.

*C*um de primo scopo mittendi sanguinis actenus dictum sit, scilicet de morbo qui illum indicat; nunc de altero illius scopo sermo habendus est scilicet de viribus quorum robur requiritur, & quod non solum terminat genus remedii, sed quantitatem; per vires autem intelligimus facultates corporis nostri, quæ consistunt in calido innato, seu fixus sit in membro, seu influens à principalibus potissimum à corde in sanguine, & spiritus sedem habens, vbi igitur solida humores & spiritus quantitate & qualitate bene habent robustæ sunt vires, at vero, contra vbi substantia illarum, vel quantitas, vel intemperies mutantur, imbecilles dicuntur; cognoscitur robur virium per operationes; nam vbi vrina & alui excrementa cruda sunt, tenuia, aquosa facultas naturalis est imbecillis, & inapetentia adest, vitalis vero ex paruo pulsu, frequenti, & languido, difficili respiratione, languida voce, quæ vbi adsunt, vel huius virtutis languorem vel robur indicant, animalis vero imbecillis ex læsione sensus, & motus, vigilia, & delirio dignoscitur. Requiritur autem ad sanguinis missionem præcipuè robur facultatis vitalis.

Cęterum debilitatur facultas atque virium robur, vel ex oppressione, vel resolutione, vel ex vehementi morbi malignitate Gal. ad tirones, ex oppressione debilitantur vires à plenitudine, & obstructione vasorum indicia eius habentur si nulla causa præcessit corpus Euacuans sensibiliter, vel sine sensu; præterea ex pulsu vario, & inequali, nam vbi virtus grauatur à copia, pulsus aliquando sunt magni, & vehementes aliquando parui, & alquando intermittunt; Contra vbi vires languidæ sunt à resolutione, vel malignitate, omnes parui sunt, & languidi æqualiter inæquales.

Vbi vires debiles sunt per oppressionem sanguis mittendus est, vbi vero à resolutiones, vel malignitate; aut non mittendus si prostratę fuerint, aut minima quantitate, sunt enim varij gradus virtutis; quædam robustæ, quędam imbecilles, aliæ medio modo se habent: rursus debiles, vel sunt grauatæ, vel prostratæ, vel languidæ, primæ indicant sanguinis missionem, vt diximus: secundæ prorsus renuunt: tertiæ quantitatem, vel modum describunt.

Propter vires consideramus in mittendo sanguine temperiem, corporis habitum; ætatem, aerem ambieatem, victum præcedentem, & conceptionem, quæ omnia, vel coindicant, vel contra indicant: & incipientes ab ætate, veteres, & in primis Hippo. iuuentutem ad mittendum sanguinem requirunt: & ideo Gal. in pueris ante 14. annum, & in senibus post 70. abstinendum dixit ab ista euacuatione, pueri enim facile dissoluuntur, propter corporis mollitiem, & propterea inediam non ferunt senes vero vires habent imbecilles, quia exangues sunt.

Sed has determinationes non perpetuas nec semper obseruandas in arte experientia, comprobauit: & a posterioribus medicis in prædictis ætatibus, posse mitti sanguinem cum magno iuuamento compertum est, quia, vt Celsus ait, firmus puer, & robustus senex tuto curantur; in pueris ergo sanguinem mittimus, vbi peracuto morbo tenentur, quia cum breuiter finiatur, non possunt pati multam dissolutionem; sic in graui morbo, vt angina pleuritide, facta aliqua sanguinis missione, liberantur, sed parcius mittendus, sanguis in illis est.

Apud *H*ispanos omnibus puerulis dummodo vena conspiciatur sanguinem mittunt; & quod ferendum non est in lactantibus: ego vero, in infantia, quæ est ad quartum annum sanguinem mitterem vbi vrget morbus, sed non secta vena per cucurbitulas, vel hirudines, vltra hanc ætatem, vsque ad 14. annum in graui morbo potest secari vena, sed magis post septimum annum, quamuis intra septimum tutius sit per cucurbitulas, vel hirudines vacuare; nec in ista ætate excederem quantitatem ij. vel iij. vnc.

In

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

In senibus cum minori periculo sanguinem mittimus, vbi grauis morbus est, etiam à 60. vsque ad 80. annum præcipue si vires valeant, & nos missimus non semel, sed bis in pleuritide in senioribus 70. & 80. annorum. sed damnare oportet, vt perniciosam, Hispanorum consuetudinem, qui adeo sunt sanguinis auidi, vt in pueris, & senibus cum febricitant indifferenter, quouis tempore, quouis fere die sanguinem copiose mittant, cum maxima ægrorum calamitate, præsertim in pueris, & senibus; vnde postea nutrire coguntur ægros in vigore morbi.

De ambienti aere, regione, anni tempore, vel calidis, vel frigidis dubitatur an prohibere possint venæ sectionem, nam vbi regio tempus anni, & cœli status calidissima sunt vires debilitant; frigida vero sanguinem intus congelant, sed nullum istorum absolute prohibet sanguinem mittere, vbi morbus vrget, & vires valent: quantitatem vero, præscribunt, vt minus euacuetur de sanguine, licet in Insula beati Thomæ sub ditione Lusitaniæ, quæ est sub æquinoctiali, vbi aer regionis, toto anno exæstuans ac ardentissimus est, cum homines febricitant acutis febribus quod frequenter contingit copiosissimas faciunt sanguinis missiones, & cum illis sanantur ægri, & nisi tales fiant minime.

Quo ad grauidas mulieres non minor controuersia, est an sanguis mitti debeat ob timorem abortus, siquidem scripsit Hipp. 5. aphoris. grauidam mulierem secta vena abortire; sed nihil prohibet in grauidis mulieribus, vbi acutus & magnus morbus vrget, vel vbi adest multitudo sanguinis quæ suffocare posset infantem sanguinem mittere, & id sæpe fecimus cum euidentissima vtilitate sine periculo abortus; ad Hippo. auctoritatem dicimus quod vbi tempus, breue est, & morbus acutus dum reliqua consentiant nullum est periculum, etiam si in vltimis mensibus fiat, præterea loquitur Hipp. de larga missione sanguinis quæ suis temporibus fiebat: non de parua qualis nostris temporibus vsurpatur; ideo potius voluit nos bene ponderare debere, cum in grauida sanguis mittitur, vt cum magna cautione fiat, nec nisi magna vrgente necessitate.

Cum vero in grauidis secanda, est vena in partibus superioribus incidi debet ne prouocentur menses, & quo ad quantitatem bene mensurare oportet morbum, & vires, quoniam, vt ait Celsus mulieri pregnanti, post curationem quoque viribus opus est, non tantum ad se, sed ad partum sustinendum octauo ac nono mense raro secanda vena est, præsertim cum mulier leui ex causa, vel ob vteri imbecillitatem, vel humiditatem abortiri consueuit. *Grauidis an mittendus sanguis.*

Quo ad sanguinis quantitatem, cum illius quantitas sicut, & aliorum remediorum sit coniecturalis, & præceteris scopis difficilima, ille, bonus medicus fuerit, qui probe coniecturam cognouerit, & quam minime, errabit, aliquando, enim in magna copia mitti debet, si vires valent, & morbus magnus est, at moderata quantitate; apud antiquos, erat vnius cotilæ, quæ 10 vncie continet; nos vix vmquam hanc mensuram excedimus; apud Hispanos profusa admodum non solum numero, sed mensura. *Quantitas sanguinis*

Porro coniectura quantitatis sumitur à morbi natura qui morbus si magnus est, & magna plethora quoad vasa vbi vires constant, præsertim vitales, quod ex magno, & vehementi pulsu corporis habitu denso, & duro, ætate iuuentutis, tempore veris, tunc mittimus sanguinem, ex consilio Hipp. etiam ad lipothimiam seu animi, defectum & Gal. in synochis febribus nono, meth. eam vacuationem fecit in iuuenibus duobus synocha laborantibus. Item 1. aphoris. 23. in ardentissimis febribus, in maximis inflammationibus, & maximis doloribus istam vacuationem præcipit & Hipp. 4. acut. eam scribit in magna, & acuta pleuritide in robore virium, & ætate florente, & secundo acut. in pleuritide magna ad superiora vergente mittit sanguinem vsque ad coloris mutationem, raro tamen facienda est ista vacuatio, & ad lypothimiam tantum non ad sincopem, quæ est omnium virium lapsus, quia cum

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sanguinis missione, vitam finiret; sed ad lypothimiam, quæ leuior est syncope in qua etiam ægrotus loquitur, audit, videt, cognoscit præsentes: sed istæ operationes imminuuntur, color faciei amittitur quæ affectio cognoscitur tenendo manum ad pulsum, cum ex magno fit paruus, ex vehementi languidus, ex æquali inæqualis: dixi raro admodum faciendam esse istam vacuationem: quia raro, vel nunquam omnes conditiones reperiuntur, ex parte virium; quare recte monuit Celsus, quod ista medicina, vbi necessaria est, in biduum diuidenda est, aliquando tamen fieri debet, quia morbi maximi & acutissimi in alio modo minime curari posse videntur.

Quod si aliqua magna euacuatione opus fit, & vires quo ad robur sint mediocres, vel etiam imbecilliores, partire oportet sanguinis missionem mane, & vespere; aut etiam altera die, quod si multa dissuadeant sanguinis missionem, vel cucurbitulis scarificatis, vel hirudinibus venis applicitis mittendus, est imperanda inedia, leuiter aluus mouenda, vel clysteribus acrioribus vtendum.

Quo ad occasionem mittendi sanguinis, & tempus commodum in quo consistit tertius scopus, consideramus duplicia tempora, aut vniuersalia morbi, aut particularia, aut horam præcisam in qua sanguis mitti debet; de quibus omnibus dicendum est; & quo ad primum nullum dubium est, quod sectio venæ, debet fieri in principio morbi ex sententia Hipp. 2 aphoris. vbi dixit circa morborum principia mouendum esse: nam eo tempore, vbi morbus magnus, est curatur & futurus præcauetur, & leuata natura, facilius humores concoquet, & euacuabit: præterea, eo tempore vires valent quæ requiruntur ad hanc euacuationem; vnde scripsit Celsus aptissimum esse pro mittendo sanguine aduersę valitudinis diem secundum vel tertium, sed quod postea addit post diem quartum numquam vtile esse sanguinem mittere, reprobatur à Gal. & recte lib. de sanguinis missione; quia quouis tempore morbi etiam vsque ad 40. diem dummodo morbus magnus fuerit, & vires adsint possumus mittere sanguinem, & Hipp. in Anaxione octaua die venam secuit, vt excluderet errorem antiquorum, qui post quartam diem abstinebant: quamuis raro id contingat, quia vires in longitudine morbi deficiunt.

Nec post coctionem, vt aliquando voluit Auic. est secanda vena, quia dilatio posset interficere ægrum, & post coctionem potius purgandum, quam mittendus sanguis est, raro quoque in statu vel numquam secanda vena: nam in morbo salubri crisis instat quę posset impediri: ideo dixit Hippocr. vigentibus morbis quiescendum.

Cum ergo in principio conueniat præcipuè sanguinem mittere aliqui multa obseruanda proponunt prius quam mittatur; Primò si adsit cruditas in primis venis, vel ventriculo coctionem expectant, ne cruda materia trahatur ad venas, secundo si febris in accessione, expectanda est declinatio, quia in accessione humores peccante, commiscentur, & magna pars humorum quæ est extra venas intus traheretur: tertiò vbi magnus adest dolor prius dicunt esse sedandum dolorem, ex sent. Auic. quæ videtur esse Hipp. secundo acut. primo vbi dolores lateris per fomenta primo sedare tentat.

Circa primam cautionem aliqui semper ante sanguinis missionem aluum leniunt medicamento, quod non est perpetuum: quia si æger sponte egerit nulla opus est vacuatione & tempus commodum huius remedij preterijt sæpe, sed si feces detentæ fuerint possumus clisterem inijcere, vt expurgentur, & tantisper expectare, vt coquantur si quæ cruda in ventriculo, aut primis venis continentur.

Circa secundam cautionem, quod expectanda sit intermissio febris, vel declinatio, id intelligendum, vbi febres habent accessiones; sed vbi sunt continentes, vt sinochæ nulla mora mittendus sanguis est.

Quo ad tertiam cautionem, vbi maximus vrget dolor cum copia, & confluxu, humo-

humorum illico vacuatio est facienda quoniam omnis sedatio doloris prius facta est periculosa: nam si fiat per anodina, & paregorica, fluxionem augent relaxando partem; si per narcotica causam magis rebellem faciunt, & expultricem vim in parte debilitant, quare nulla mora vacuandum.

Præceptum Auicennæ de sedando prius dolore tunc obseruandum est, cùm à punctura, vel infixo sp'culo, aut morsu venenato dolor excitatur. Præterea veritatem habet, vbi facta reuulsione prius, & euacuatione dolor non cedit, quia humor impactus parti inhæsit, & ideo abstinendum aliquantisper à reuellentibus & expectãdum donec à priore vacuatione sedetur, & hoc est quod scripsit Hipp. 6 Epid. Cedentẽ statim reuellere, renitentem sinere. Ad auctoritatem *H*ipp. 2. acut. dicimus ante euacuationem non esse leniendum dolorem priusquam vacuemus, non modo in impuro corpore sed etiam in puro, cum vrgent inflammationes Hipp. autem intelligit prius sedandum dolorem in morbo leui, vel vbi dubium est an dolor procedat à flatu tentationis gratia non vbi certa est plenitudo, & notus morbus.

Sequitur quartus scopus mittendi sanguinis qui concernit modum, modus autem comprehendit quantitatem, & numerum, secundo locum, tertio administrandi modum, & quod pertinet ad primum quantitas, & numerus educendi sanguinem considerari debet sicuti de victu primo aphor. 17. dicebat *considerandum, quibus semel aut bis plus minusue dare conuenit, dando aliquid tempori, regioni, ætati, & consuetudini*, quod ipsum obseruandum est in missione sanguinis, & omni alio remedio, *I*udicatio autem huiusmodi in sanguine sumitur à morbo, & viribus, nam vbi magnus est morbus, & vrgens multum confestim vacuare oportet, vbi autem minus acutus, melius est vacuationem partiri, & à magna abstinere; quoniam fit cum tollerantia, & morbum iuuat, & propter ignaros qui mensurare vacuationis quantitatem nesciunt, Indicant quoque partitionem vires: nam fortes multam, & vnicam vacuationem admittunt Contra debiles. *Modus*

*C*um vero iteratio fit, vel vacuatoria, vel reuulsoria, vel deriuatoria, si ob virium debilitatem, repetenda est, vacuatoria eadem die fiet mane scilicet & vespere, reseruando venam apertam, quod fit si sectioni matutinæ ex oleo linteolum imponatur vulneri, deinde in sero non est vena digito percutienda, vt faciunt aliqui, sed digitis circum circa commouenda vt exeat sanguis: si verò iteratio sit reuulsoria dicit Gal. quod dies duo sunt interponendi: sed hoc non est perpetuum, quia altera die potest fieri: nam cum in magnis fluxionibus sanguinem reuellere volumus aliquando eadẽ die, aliquando secunda vel tertia reiteramus: bene verum est quod iteratio vacuatoria ex mora paucam habet vtilitatem, at reuulsoria habet, quæ repetitio ex mediocri interuallo ad fluxionis impetus plus proficeret quam si ex breui.

Quo ad locum multæ secantur venæ brachiorum crurum in capite & facie, vena frontis, in angulis oculorum, naribus, post aures sub lingua prope labia in occipite, in cubitis tres venæ secantur basilica cephalica, communis: in manibus duæ venę, altera inter policem & indicem quæ est ramus cephalicæ; alteram inter annularem & minimum quæ est ramus basilicæ, & dicitur communiter saluatella, secantur quoque venæ poplitis sub genu vtrinque duo, interna, & externa: item in sede hemorrhoidales, in pedibus duæ venæ interna quæ dicitur zaphena & externa scia dicta: sed secare oculorum venas, narium, post aures periculosum admodum, melius est his locis hirudines admouere sicuti in occipite quo loco vix apparent, venæ poplitis ob imperitiam raro secantur, pro illis in pedibus id facimus. *Locus s. cãde leua.*

Locus secandi venam eligitur ex parte effecta, & sede vbi adest copia, sanguinis de qua in febre potissimum fit consideratio, propterea cum solum vacuare intendimus tundimus venas in cubito, & præcipue basilicam dextram ob viciniam iecoris, ea non comparente mediam, in defectu cephalicam, sin minus quæ sunt in manibus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quia istæ venæ celeriter trahunt ex visceribus in quibus est copia & focus humorum, qui febrem faciunt.

Verum vbi affectus est in aliqua parte variat locum mittendi sanguinis, nam si temerè quæuis vena secetur, lædes magis quam iuuabis; vt vero in tali casu vena commode eligatur scopos considerare oportet vacuationis, qui sunt vel reuellere, vel vacuare, vel deriuare, vel omnia ista facere, debetur autem vacuatio potissimum sanguini quiescenti, reuulsio & deriuatio sanguini dum mouetur, vacuatio proprie respicit partem affectam, reuulsio longinquam, deriuatio propinquam.

Cum igitur tres scopos habeamus vacuandi reuellendi & deriuandi vt in inflãmationibus viscerum magnis, tunc seruanda est comunio vasorum ob celeritatem, rectitudo ob maiorẽ tractionem, & longinquitas quæ haberi potest, hinc fit vt in pleuritide secetur cubiti vena basilica, eiusdẽ lateris: quia fit vacuatio reuulsio, & deriuatio, quæ ex alia vena vix fieri possunt cum vtilitate test. Hip. & Gal. nam adsunt cõmunitas rectitudo & cõtrarietas; nec timendum est quod ex hac vacuatione trahatur sanguis ad partem, quia cum iubeat Hipp. vacuandum in magna quantitate & ad coloris mutationem fit vacuatio a parte & reuulsio & quoniam exinaniũtur venæ cessat tumor & calor, & dolor, quę attrahere solebant nec metus erit nouæ fluxionis, quia ex copia multa sanguinis detracta, vix alia humorum fluxio concitabitur, quia partes distantes proprium sanguinem elabi non sinent, nec pars affecta imminuto calore, & dolore ab illis strahet, cum sit exinanita & pauco indigeat alimento.

In morbis capitis supra clauiculas reuellit & euacuat vena cephalica in cubito, tardius vero in manus ramo, qui inter policem & indicem excurrit, at in partibus infra clauiculam vsque ad renes basilica cubiti vena celeriter eadem præstat, tardius saluatella, in ramo qui in manu inter annularem & minimum digitum excurrit; hæc est illa vena quæ saluatella dicitur, quam Gal. adeo laudat in quartana febre & lienis affectibus; ad deriuandum & euacuandum, in capite venam frontis secamus, at in angulis oculorum & naribus, ob difficultatem non secamus, hirudines potius, applicandæ in occipite & post aures hirudines potius & cucurbitulæ sint in vsu, in angina sub lingua in qua sunt duæ venulæ quæ oriuntur à Iugularibus, sed non debent secari priusquam ex vtroque brachio facta fuerit sanguinis missio & cum materia impetus cessauit.

Venæ iugulares externæ, quæ carotides dicuntur, non solent incidi nostris temporibus, quoniam effunditur magna copia sanguinis nec sisti facile potest, has tamen secant medici in apoplexia quæ fit ex multitudine sanguinis, sed sectio angustissima fiat secundum rectum & sine ligatura digito apposito, & cum pulueribus Gal. constringentibus sisti poterit sanguis, quare vbi res est desperata nec sectio venæ in cubito proficit, in plethorica dispositione apopletica, imo & in angina incidi poterunt, sed requirunt diligentem artificem anotomiæ peritum; ob periculum tamen vix secandæ. Pulmonibus affectis & inflammatione correptis ex vtroque brachio sanguis mitti debet; sed Fernelius in hoc casu semper sinistram basilicam secandam vult quod pulmonum venæ ex dextro cordis sinu prodeant, qui inseritur in sinistrum parietem venæ cauæ, qui per alam sinistram in cubitum excurrit: Ego vero dico seruandam esse rectitudinem, & quod vbi pulmonis dexter lobus afficitur à iecoraria dextra vbi sinister a sinistra mittendum esse sanguinem, in iecore pariter inflammato basilica cubiti dextri brachii, in liene vero sicut in quartana basilica sinistri & saluatella eiusdem manus.

In renum affectibus & inflammationibus cum plenitudine vena secanda, in cubito secundum rectitudinem affecti renis ad reuellendum, sicuti in inflammationibus partium infernarum, vbi vero modica est plenitudo inferiores venæ secandæ, à poplitis venis raro nostris temporibus fit, cum tamen antiquis esset frequens quod

con-

contingit propter ignorantiam artificum, quia non facilis ista est operatio; oportet tamen vbi fieri debet vtrinque ligare supra & infra genua & immittere crus intra aquam & quia sunt duæ venæ altera externa, altera vero interna, sicut in pede; vtraque secari potest pro ratione partium affectarum, sed vt dixi propter difficultatem operationis recurrunt ad venas tali, & merito quia securiores sunt, quarum interna dicitur zaphena, externa vero scia quia sciaticæ, conducit, at saphena minori cum periculo tunditur si quæ in pedem excurrit aperiatur.

Huiuscemodi venæ inferiores poplitum & pedum in defectu mensium in mulieribus secantur, verum si inflammatio aliqua adsit in vtero quamuis suppressi sint menses vbi adest multitudo sanguinis venæ in cubito secandæ, sicuti in morbis acutis superiorum partium, vt in angina, pleuritide, etiam supressis mensibus quoniam trahunt a Iecore tamquam ex fonte à quo fluxio ortum ducit, postea secandæ venæ inferiores; nam reuulsio quæ fit à Iecore vniuersalis est; quæ vero ex partibus inferioribus particularis & vniuersalis particularibus præmittenda sunt.

Cœterum cum reuulsio sit remedium humores retrahés & fieri debeat per communitatem vasorum secundum rectitudinem & ad contraria ac longinqua, si apparet humoris motus debet fieri ad longinqua, si non apparet ex basilica dextri brachij facienda, quia vero simile est ex iecore venire fluxionem; reuellimus autem non solum sectione venæ quod fit vacuitatis ratione sed dolore & colore; his enim tribus modis fit attractio.

Quo admodum administrandi sectionem venæ multa consideranda sunt primo vt expurgetur prima corporis regio saltem clystere si astricta aluus præcessit; deinde prouidendum in timidis & picrocholis qui os ventriculi habent debile ne incidant in animi deliquium dum secatur vena ob sensibilitatem oris eius propter mollitiem neruorum; qui, enim sic affecti sunt ob timorem inediam vel tristitiam consentit os ventriculi & deficiunt, quare prius, quam vena secetur roborandus ventriculus est ex succo mali punici, vel cotonei, vel cum bucella panis vino rubro intincta & secetur vena iacente ægro non sedente. *Modus*

Venientes ad sectionem venæ calefiat pars, & confricetur, ac ligetur arctius vt attrahatur sanguis, & vena tumeat, examinetur locus venæ in cubitis genu, & pedibus præsertim ne loco venæ arteria incidatur; vnde ineuitabilis mors sequitur; vel neruus, nam secto neruo dolor, & conuulsio succedit & læsio in motu, ideo digito tentandus est locus arteriæ antequam ligetur, quia ligatura sistit illius motum, quæ tamen se manifestat in cubitu, & latet sub basilica, ideo fugienda, sicuti & neruus qui excurrit etiam sub basilica & vena communi, at cephalica tutius secatur, licet difficilius inueniatur, in talo quoque arteria fugienda & neruus si casu pro vena arteria incidatur; remedia multa proponuntur à Galen. quinto method. sicut si neruus pungatur sexto eiusdem, incisio fiat potius scalpello, seu lancea dicta quam phlebotomo & incisio in cubitu, & in poplite sit obliqua non recta, extra articulos vero sit recta & sit latior vbi sanguis est melancholicus, vel pituitosus, angusta vbi est subtilis & tenuis, cauendum præterea ne vena flatum concipiat & tumeat quod contingit, vel ex angusta admodum sectione, vel quia artifex non bene ligaturam facit vnde obturatur incisio, vel quando mutat situm membri; quia debet permanere membrum ex eo situ in quo facta est ab incisione quod male obseruatur a chirurgis, vt in sectione venæ brachij, sub vno situ venam secant & in alium brachium mouent ad effusionem sanguinis, debet enim seruari idem situs.

Obseruandus autem est sanguis dum vena tunditur, tum dum exit carta, vel vngue, tum etiam post quam euacuatus est & excipiendus in pluribus vasulis vitreis, aut staneis, siue argenteis, vt varietas cerni possit, quæ varietas consistit in sub-

stantia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſtantia vel qualitate; in ſubſtantia conſideramus an craſſus lentus, vel tenuis & aquoſus, vel putridus vel ſpumoſus. Craſſus ſanguis cognoſcitur quia difficile exit, & difficile ſcinditur, & cito concreſcit & obſtructiones facit, quia difficile diſtribuitur. Contra ſanguis tenuis & feroſus facile exit & ſcinditur, at vbi multum ſeri abundat, vel multum potum indicat vel renum caliditatem, & iecoris imbecillitatem. Sanguis bonus ſubſtantia eſt mediocris, colore rubeus, ſapore dulcis & facile concreſcit; concreſcit autem ſanguis ob fibras quibus abundat, & pinguedinem quandam ſibi innatam.

Putridus ſanguis non concreſcit nec finditur, ſed vbi tangitur in exiguas partes diſſoluitur. Spuma ſanguinis natans calorem ingentem oſtendit, rubra ſanguinis, citrina bilis, alba pituitæ.

Quo autem ad qualitates conſideratur variatio potiſſimum in colore, nam rubicundus boni sanguinis iudex eſt, ſi fuerit obſcurus, ſed rubeus clarus caliditatem indicat, citrinus color bilem flauam, viridis torridam liuidus plumbeus atram bilem, albus pituitam; diuerſi colores varios humores oſtendunt.

Cœterum comparanda ſunt inter ſe vaſcula, vbi enim ſanguis in omnibus vniformis eſt & bonus, bonus itidem in vaſis remanet potius copia quam qualitate moleſtus, ſi vero fuerit difformis & impurus in omnibus peluiculis qui remanet in corpore impurus erit ideo cum vtilitate vacuatur: ſi vero in primis vaſculis impurus fuerit in reliquis bonus qui remanet in corpore ſanguis laudabilis exiſtimatur & è contra Optime Hipp. in inflammationibus partium internarum & præſertim in pleuritide iubet mittendum ſanguinem vſque ad coloris mutationem dummodo vires ferant; quoniam vult extrahere ſanguinem qui eſt in inflammatione qui ſemper eſt coloratior eo qui prius exit; nam vel eſt rubicundior vel liuidior, debet autem examinari ſanguis in aqua tepida, quoniam ſeparantur eius partes: nam ſerum cum aqua confunditur ac tenuior pars ſanguinis & oſtendit colorem eius. Craſſior pars in imo reſidet quæ ſi fuerit liuida tenuis, ſub albida, cohærens, naturalis iudicabitur, craſſior vero obſcura, & nigra aut varie colorata, viſioſus eſt ſanguis & alijs humoribus mixtus, ſi vero non cohæret diſtractaque eſt & facile dilaceratur magnæ eſt putredinis inditium.

Sunt qui tenēt ſanguinem eo magis eſſe euacuandum quo fuerit à natura ſua diſtantior: ſed falluntur quia quanto humores ſupra vel infra ſanguinis naturam fuerint tanto minus vacuandum & cum longiſſime diſtant, & magis putridus eſt in totum à phlebotomia abſtinendum nam qui prauis abundant humoribus nullas vacuatiotiones ferunt nec in eo caſu extractio ſanguinis poteſt eſſe cum iuuamento quia debilitantur vires & remanet eadem materia.

Cucurbitula. Vbi ſanguinis miſſio commode fieri non poteſt recurrimus ad ſcarificationes, ad cucurbitulas, & hirudines, vel ad euacuandum materiam in partem fixam & immotam, vel ad reuellendum aut deriuandum & quod pertinet ad ſcarificationes, eas habuerunt in vſu antiqui vbi per venam ſanguinem mittere non erat tutum, ſcarificando, ſupra cutim ſine cucurbitulis, poſtea vſus inuenit cucurbitulas & profecto melius eſt ſcarificationem facere cum cucurbitulis, tum quia ſanguis in maiori copia educi poteſt & cum minori dolore & citius & in primis ſcarificatio crurum vicaria eſt ſectionis venæ, ea frequentiſſime fit in pueris apud Hiſpanos etiam in infantibus; ſcarificant enim crura ſine cucurbitulis & ligant infra genu & immiſſis in aquam calidam in puerilis eam exercent cum magna vtilitate; at in grandioribus appoſitis cucurbitulis ſcarificamus.

Vſus quoque ſcarificationum & cucurbitarum eſt ad expurgādam cutem & prauos humores ex illa educendos, ideo in ſcabioſis & leproſis nihil magis confert quam ſcarificatio cutis appoſitis cucurbitulis paruis, in febribus autem malignis

ma-

magnus est cucurbitarum vsus, aliquando cum scarificatione, aliquando sine ea ad extrahendum calorem ad partes externas quando magna fit contractio eius, nec audiendus est montanus qui hoc remedium, tamquam perniciosum in febribus iudicat, quia inquit, calor innatus & spiritus trahitur ad partes externas & minuitur in internis, nec imminutus potest superare morbum, præterea ex attractione cucurbitulæ partes calefactæ frigefiunt statim ab aere ambiente & respirationem impediunt, ideo laudat magis in febre maligna pro attractione ad cutim Aetij vnctionem quæ fit ex vna parte olei, vt puta vnc. ij. iij. aquæ, & ℥. ij. nitri, coquendo ad consumptionem aquæ, probat cucurbitulas in inflammationem partium internarum vbi frigent extrema, & calent interna. Nos autem dicimus quod cucurbitulæ non solum applicantur pro reuellendo fluxum humorum ad viscera, sed pro vacuando sanguine, & etiam si vteremur ad reuellendum non ideo trahitur calor innatus ad externa, sed potius praui humores euacuantur, nec timendum de refrigeratione, quia post applicationem oleo inungimus calido, & cooperimus locum ne pars refrigeretur.

Vtimur scarificatione in gangrena, apponimus etiam cucurbitulam magnam in dolore colico ad flatus & sedandum dolorem, apponimus sub mammas in mensium fluxu immodico, & hypochondriis pro compescendo sanguine ex naribus immodice fluente; easdem coxis, & pubi adhibemus ad euacuanda menstrua.

Multiplex autem est cucurbitarum vsus ratione materiæ, magnitudinis, compositionis, modi applicandi, nam fiunt ex ære, cornu, vitro; magnæ sunt, vel paruæ, aut mediocres, præterea vel habent in fundo foramen exiguum, vel eo carent, foramen apponitur quia cera obturatur dum afficitur; deinde vbi extrahere volumus ceram tollimus vt facile euellatur, quod maxime fit in magnis cucurbitulis difficile enim extrahuntur nisi rumpantur. Affiguntur autem cucurbitulæ, vel igne imposita stupa & accensa, vel per fumum candelæ, vel aquam calidam, aliquando etiam in quadrante apponitur frustulum tenuis candelæ & supra apponitur cucurbitula. *Hoc* auxilium ex cucurbitulis numquam periculosum existimatur, vt ait Celsus, etiam si in medio febris impetu, etiam si in cruditate adhibeatur, & vbi inhæsit si concisa cutis antea scalpello est, sanguinem extrahit si vero integra est spiritum, conueniunt autem cucurbitulæ tam scarificatæ, quam sine scarificatione principio morbi, & in progressu, in principio ad euacuandum totum corpus loco sectionis venæ, in progressu vero ad reuellendum, & deriuandum cum vero vacuationis gratia adhibentur, applicari debent primo lumbis mox medio dorso, demum spatulis, postremo ceruici, & brachiorum musculis, quia à visceribus citius trahunt.

Sed de loco adhibendarum cucurbitularum quæstio est, nam solent applicari omnibus fere corporis partibus, capiti ad futuram coronalem, occipiti, fronti, post aures, mento & in colli posteriori parte, quod facit Hipp. in pessimis anginis ad euocandam materiam, applicantur etiam brachijs per totum dorsum, pectori, ventri, coxis, natibus, & cruribus.

Cæterum cum vsus cucurbitularum multiplex sit, si euacuandum reuellendum & deriuandum; & si adhibeantur loco venæ sectionibus in febribus debent applicari partibus superioribus, in dorso, lumbis & brachiis, quia euacuant ex visceribus, & magnis venis vbi est humorum multitudo, nec timor est vt augeantur obstructiones, & quod materia cruda trahatur ad venas vel ad cor, quia idem dicendum esse de sectione venæ, quæ fit in brachiis, & quia in copia trahitur, si tamen adsit in ventre cruditas expectanda coctio, & euacuanda prima regio clystere vel leniente, nec thoraci applicitæ cucurbitulæ trahunt materiam ad cor, imo reuellunt

uellunt ab eo præsertim post alias vacuationes.

Cum tamen scarificatio crurum correspondeat sectioni venæ tes. Gal. 2. aphoris. 17. poterit hæc quoque tentari, vbi sanguinis missionis, ex vena timor est, sed non ita cito, & celeriter fiet vacuatio à visceribus ac si scarificentur partes superiores vt dictum est. Vbi igitur missio sanguinis per cucurbitulas non fuerit vacuatoria & vniuersalis sed particularis, & vbi potest mitti sanguis debet mitti prius à vena, seu purgatione tollenda cachochimia & in hoc sensu intelligit Gal. cum ait cucurbitularum vsum non nisi vacuato corpore conuenire: loquitur, enim de particulari vacuatione & non de vniuersali quæ fit loco sectionis venæ.

Modus, applicandi cucurbitulas talis est, fricetur pars linteo asperiori ad euacuandum sanguinem, inde applicentur cucurbitulæ, seu plures, seu vna magna & supra imponatur linteum calidum & permaneant per octauæ horæ spatium; at si debent scarificari, fiant plures incisuræ ordinatim per tres seu quatuor ordines in grandioribus, per duos vel tres in minoribus, ac post sanguinis tractionem vngatur locus oleo communi ad leuandum dolorem, potest etiam inungi cucurbitula oleo dum affligitur vt minus fit dolorosa.

Obseruatur apud nonnullos in malignis febribus præcipue vbi adest contractio caloris vt quotidie applicentur cucurbitulę scarificatę vel sine scarificatione vniuerso corpori post venæ sectionem, & potissimum scarificari solet cucurbitula in ea parte, dorsi sinistra quę directe cor respicit; affigitur etiam sub axilla sinistra & scarificatur ob eamdem rationem.

Hirudines. Sequitur, vt post scarificationem de hirudinibus seu sanguisugis agamus, quarum non fuit vsus apud antiquos & apud nos non multis ab hinc annis, à medicis vsurpantur & certe magna cum vtilitate, ægrorum; vsus illarum est multiplex ad euacuandum sanguinem vbi secare venam propter vires non licet, vel propter ætatem vel conceptum, præterea ad reuellendum & euacuandum sanguinem vbi secare venam non possumus; item ad deriuandum & particularem partium vacuationem, debent autem eligi hirudines potius ex fontibus & lacubus quam ex aqua palustri, & quoniam earum morsus non caret malignitate debent, purificari per 40. dies aqua quotidie mutata. Applicantur autem hirudines diuersis venis vel earum orificijs, venis narium internis & extra, in vena quæ est in medio illius, venis temporum post aures, collo inter secundam, vel tertiam vertebram, cubitis, ano & aliquando ad vuluæ orificium & in venis pedum: illud tamen animaduertendum, vt raro applicentur hirudines venis narium, quia aliquando fluxus sanguinis succedit qui nulla ratione sisti potest; præterea si quando id fit cauendum ne hirudo sursum eat ad summitates narium quoniam interficiet effuso sangnine, & ne per meatum palati perueniat ad fauces, & inde in pulmones, vel ventriculum cum euidenti vitæ periculo, ideo bene obseruandus est locus vbi affiguntur prius quam apponantur, & linteo inuoluendæ, nec remouenda manus quousque, firmiter sint affixæ, cum aliquando videantur affixæ, & non sunt.

Verum vt omne periculum euitetur ligandum filum ad caudam quo retineantur & non possint elabi, quia trahunt sanguinem etiam si ligatæ sint.

Vbi adhibentur hirudines loco venæ sectionis, debent applicari potissimum venis cubitorum & tali nec non etiam alijs partibus pro diuerso scopo medici, qui debet prius locum fricare & aqua calida fouere; deinde supra locum auulsa penna columbi sanguis imponendus, in defectu madefaciendo aqua frigida, vel etiam lacte locum venæ, ita enim facile adhærent.

Sed locus affigendarum hirudinum frequentissimus esse solet in venis sedalibus, quæ dicuntur hæmorroides, desinũt autem in anum & podicem, & sunt duæ internæ quæ non conspiciuntur, duæ vero externæ circa anum; internæ a ramo splenetico

oriuntur

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

oriuntur vnde maxime conferunt morbis lienis & melancholicis, externæ ab illiaco, nephriticis & proeuacuando corpore, visceribus maxime inseruiunt.

Sed hic contingunt duæ dubitationes, prima an sanguis qui exit per hemorroides sit melancolicus nec ne, secunda vtrum affigere hirudines his venis conueniat tantummodo illis, qui per eas solent euacuari; quo ad primam quæstionem, quod sanguis melancolicus, per eas venas vacuetur Hippoc. testatur 6. aphoris. vbi scribit iuuari melancolicos, & insanientes ex hac vacuatione.

Contra tamen frequenter apparet, sanguinem quem istæ venæ vomunt, ex applicatione hirudinum esse tenuem, clarum, & floridum maxime distantem natura melancoliæ, respondent aliqui, quod à principio ex his sanguis tenuis venit: sed postea orificio magis aperto sanguis crassus, quod minime probandum est, quia videmus, quod etiam ad libras, & vlterius si mittatur sanguis ex illis venis semper habet eamdem naturam.

Alij dicunt sanguinem qui naturaliter per has, venas erit esse melancholicum, cum vero præter naturam non esse talem, tertia responsio quod sanguis ab internis venis est melancolicus, quia internæ hæmorrhoides ortum habent a vena splenitica; contra sanguis qui exit à venis externis, quæ ortum ducunt à vena illiaca non est melancholicus; quas responsiones probo.

Quo ad secundam quæstionem vtrum venæ sedales debeant solum euacuari assuetis per illas vias purgari vel non, pro prima parte dicunt aliqui non esse mittendum sanguinem nisi assuetis, primo quia sanguis qui euacuatur vt plurimum est tenuis non melancholicus, vt dictum est; Præterea quia ista vacuatio non expurgat viscera & Iecur vbi est focus putredinis, tertio quoniam ex applicatione hirudinum his venis solent excitari hęmorrhoides morbi pessimi, vlcera & fistulæ.

Quæ sententia nulla ratione recipienda est, si quidem videmus vacuationem hanc à venis sedalibus magnæ esse efficaciæ & omnia præstare quæ venæ sectio præstat sine virium languore, & vtilissimam esse vbi materia febrium caput petit & somnum, vel vigilias inducit; & quocumque tempore morbi potest administrari sine virium detrimento, & maxime conducit in morbis melancholicis & insanientibus ac nephriticis, etiam si numquam habuerint vsum hæmorrhoidarum.

Ad rationes in oppositum respondeo quod licet ex venis sedalibus sanguis exeat ichorosus, clarus, & tenuis (quod tamen non semper succedit vt diximus) vsus tamen huius præsidij non est tantum ad euacuandum sanguinem melancholicum, sed alium quemuis seu multitudine, seu qualitate peccet: præterea ad reuellendum; Nec verum est quod hæc vacuatio non expurget viscera, sanat enim tumorem lienis, imminuit iecoris plenitudinem, vnde aliquando succedit totius corporis refrigeratio. Quod vero ad applicationem hirudinum succedant multa mala, id propter errorem artificum aduenit non bene operantium, quod si partes illæ fuerint malæ affectę, vel antea, vel in pręsenti; tunc abstinebimus.

Cæterum vbi affigere volumus cucurbitulas venis sedalibus ad euacuandum loco sectionis venę, diligenter obseruare oportet ora venarum, abradendo pilos, & fouendo aqua calida, ita vt duæ applicentur, secundum rectitudinem spinæ in superiori parte ani, vnam: alteram vero, in inferiori ex directo illis respondentem, duæ vtrinque ad latera podicis, digito aqua intincto madefaciendo partes, ita enim faciie adhærebunt.

Quidam vt maior copia exeat sanguinis, vbi opus est cucurbitulas paruas post casum hirudinum illarum morsibus applicant, quod non probo, quia ex ista attractione posset conuocari humorum fluxus: alii vero patenam aqua tepida plenam sub sede perforata ponunt, prope anum vt in ea æger insedeat; sed non est semper tutum hoc, tum quoniam, necesse est ægros surgere electo; tum etiam quia aliquando defi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

deficiunt animo ægri, alij vero, in madia tractione hirudinum eas per medium secant, vt maior fiat atractio; deinde post casum hirudinum partem fouent aqua calida, & pannum calidum supra nates imponunt, ita enim sanguis exit copiosus; at si non exit rursus applicant hirudines qui modus magis probandus videtur.

Postquam debita copia sanguinis educta fuerit oportet sanguinem sistere, quod quidam faciunt per ligaturam, quod non probo, quia in festa est ægrotantibus, sed lauanda est pars cum posca aquosa vel vino rubro adstringenti deinde, applicanda linteola, ex albo oui, aloe, & mastice,& singulis horis inspiciendus, est locus ne sanguis rursus profluat, quod aliquando accidit sine sensu, vt contingit cuidam religioso, qui tota nocte cum dormiret sanguis effluxit, & sequenti die mortuus est.

Vesicantia. Diximus de venæ sectione, scarificatione, cucurbitulis, & hirudinibus,quæ sunt remedia chirurgica in curandis febribus acutis, nunc ad vesicatoria veniendum, quę ad chirurgiam quoq; pertinent, & quorum vsus frequens admodum est in febribus malignis, adeo vt ad illa tanquam ad sacram ancoram confugiant medici, quouis tempore morbi vbi signa malignitatis conspiciuntur, de quorum vsu magna fuit altercatio nostris temporibus inter, professores Patauij doctissimos, Saxonium, & Massariam, Reprobante hoc illorum vsum, illo vero, contra, approbante. Propterea de visicatorium vsu aliqua dicenda sunt.

*I*gitur, quod visicatoria conueniant, in malignis febribus (de alijs enim morbis non est controuersia) multis rationibus probari potest, quas ipse Saxonius magnæ eruditionis, & doctrinæ vir, in libro suo phenigmis & in curatione febris malignæ, proponit.

Illius autem primum, & maximum argumentum tale est, in febre maligna, seu continua, seu intermittente, seu cum exacerbationibus, seu sine illis reuellere oportet ad cutim. ergo conueniunt vesicatoria & præcipue,ante accessiones, & in principio, quia eo tempore fluunt humores ad partes internas: quod vero fiant fluxiones humorum per accessiones febrium probatur,ex Galeno, qui scribit multoties per illas, trahi humores in profundum corporis & transmitti de parte ad partem,at dum humores fluunt reuellendum est, in continuis vero, malignis & pestilantibus cum humores coqui non possint, & venenati sint, extrahere oportet venenum ad partes externas, & reuellere; præsertim quod in malignis febribus, vt plurimum externæ partes, frigent, internę vero ardent.

Contra tamen hanc sententiam multa adduci possunt, primo quod nullus ex antiquis græcis in febre tali remedio, vsus fuerit nec Gal. pro illis curandis, vel simptomatibus liniendis primo ad Glauconem, vissicantium meminerit: nec tollerabile est adhibere talia præsidia calidissima, febribus, & biliosis, & vbi delirium adest, vel vigilia,nec in principio morbi vniuersali, vel augmento, crudo existente morbo, nec etiam post vacuationes vesicatoria conuenire videntur; siquidem coctiones perturbantur quæ quiete & somno indigent quarto acut.47 nec licet, ante coctionem localibus 11 meth. Impediuntur præterea vacuationes ad intra quia vesicatoria extra trahunt,præpterea addo ego, vesicantia pharmaca nisi recte adhibeantur, & componantur, posse corrumpere partes, gangrenas facere vlcera insanabilia.

*S*i vero quod sentio libere dicendum est, rarissime aut nunquam vesicatorium vsum probo in febre maligna: nec enim conuenit in principio cruda existente materia; quia impeditur coctio humorum, in qua vnica salus ægri consistit, nam cum dolorosa valde sint vesicantia,somnum intercipiunt, & quietem à quibus fit coctio, & humores commouent, nec valet instantia de maligna febre sporadica quoniam in ea per coctionem humorum, plerumque euadit æger & superatur malignitas.

Quod si dicas saltem in peste humor coqui non potest nec expectandę crises, quia vt plurimum sunt ad mortem, ideo, trahendum esse per visicicantia ad ipsam cutim,

& ad emunctoria; quia & in peste aliqui sanatur per coctionem; & dato etiam quod malignitas materiæ superari non possit & moriturus sit æger in crisi : dico quod accelerabitur mors à vesicatorijs, quia extrema remedia sunt, & debilitant vires, ob dolores intensos, qui succedunt ob illorum applicationem.

Quod si non conueniunt in principio, tanto minus conueniunt in statu, in quo maxima fit pugna natura cum morbo, & si morbus fuerit læthalis, & adsit humorum prauitas coctioni contraria, accelerabitur mors, ex vsu istorum medicamentorum, quod si morbi, pessimi, & læthales iudicati aliquando sanantur per abscessum præter opinionem expectatum, tamen est motus naturæ, quæ vbi valens est nec coquere, nec euacuare humorem potest, eum ad ignobiles partes transmittet sine vescicatoriis, & torsiouibus ante tempus.

Quod si internæ partes calent, & externæ frigent, seu per totum morbum, vt in lipirijs, seu per accessiones valide concentratur calor, ita vt illum trahere oportet extra, non id faciendum per vesicatoria, tormentosa medicameata, sed aliis calorificis remediis mitioribus scilicet cucurbitulis frictionibus vnctionibus, & linteis calidis appositis, nihil enim maiori studio agendum in omni febre maligna, quam calefacere pedes si frigidi sint, sed non per vesicatoria: in testimonium adduco Hippocr. summum virum quarto acutorum 40. vbi hæc ad verbum scribit. *Si in febribus liquida est aluus, & pedes frigidi fuerint calefaciendos esse pedes ceratis, & saxijs:* ergo non vesicatorijs, imo subiungit Hipp. quod si pedes calidi fuerint, non esse calefaciendos: ergo vesicatoria reijcienda sunt in quauis febre, si pedes calidi fuerint, cum Hipp. ipse nec calorificis mitioribus, vti audeat: augetur enim calor febrilis, & viscerum ex calidorum applicatione, & hæc Hipp. autoritas satis, est pro illis qui in calidis valde febribus, ea adhibent, & calidis pedibus.

Quod vero vessicatoriis non sit vtendum in febribus lipiriis test. habeo Hippocrat. quarto acutorum 47. vbi scribit, quod si febres anxiosæ sint cum tensione hipochondriorum, & inquietudine, & extremis frigidis omni diligentia, & custodia tractandos esse ægros, nec exhibendum aliquid præter oximel aquosum, præcipiens vt iacet in stratis mollissimis, & multo tempore decubitum in eodem loco sustineat, & quam minime se iactet; at si in hoc casu vesicatoria adhibeantur ob dolores succedentes, augebitur inquietitudo quam adeo timet Hippocr. ob dolorem, & vigilias.

Sed videamus iam mala quæ ex appositione vessicatorij emergunt nam sicut ignis aut aqua frequens, vel fumus ardens quæ actu calent, ambustionem in cute faciunt & cocturam ad quam sequitur inflammatio, dolor igens, excitantur vesicæ exulceratio, cuticulæ remotio, & dolores, & inflamationes vsq; ad 7. vel 9. diem perdurant, & vlterius, sicut fieri solet in inflammationibus: ita post operationem vessicatoriorum potentia adurentium inflammato spiritu, excitantur vesicæ, & excoriata cute similes dolores inuadunt, & non minus durant, adeo vt miseri ægrotantes quiescere non possint, nec dormire nec mouere membra exusta, & decorticata cute nullum genus auxilii fertur, non medicamenta etiam blandissima, non lintea, & multo minus cerata ferre possunt, nam qui affigunt vessicatoria post operationem illorum illico cuticulam extrahunt, & vlcus dolorosum relinquunt quod difficilime curatur & ægros mirabiliter torquet, adde quod hæc vesicantia ob cantarides aliquando sanguinis mictum prouocant præsertim in pueris, quod ego experientiam vidi. nec vt aiunt cantarides reuellendo a capite somnum inducunt, cum potius ratione doloris vigilare semper ægrum cogant.

Ad argumentum saxonij modo respondere oportet, dicebat enim in principio accessionum moueri materias ad partes internas, & inde grauari viscera, & propterea reuertendos humores ad eas partes externas idque per vessicatoria (alia enim auxilia

lia

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

lia inualida indicat) respondec quod in accessione non tam moueantur humores ad partes internas quin etiam moueantur ad externas, & hæc est sententia Gal. sæpissime repetita quod incipiente accessione transmittantur humores per vniuersum corporis habitum; deinde recedente calore ad partes internas secum etiam trahere humores prauos ad viscera, nam natura modo insurgit cum calore ad externas partes expellendo superfluitatis in corporis habitum, modo retrahit calorem qui refugit in arcem ad tuendam vitam, vnde rigeres succedunt, & sic motu successiuo, & celeri, calor innatus intus & extra fertur non eodem tempore. Exsurgit enim extra vt pellat retrocedit in viscera statim ob sensatam noxam & quia trahitur ad focum putredinis ad debellandam partem materiæ quæ ibi remansit, vt docet Auicena prima 4. quare non solum materia trahitur intus in accessione sed extra pellitur, quod ostendunt laxitudines quę eas pręcedunt; quare antecedens argumenti Saxonij in eo deficit quod supponat vnum tantum fieri motum in accessione ad partes internas.

Nec si vt verum supponatur fieri talem motum materiæ, sequitur quod debeant adhiberi vesicatoria vbi ad partes externas attrahere, oportet ob causas supra numeratas, cum id fieri possit melius & tutius per alia remedia mitiora quare valeant vesicatoria in acutis febribus atque etiam malignis: quod si aliquando fieri debent vt in soporiferis affectionibus letargicis, & valentibus viribus id cum ea cautione fiat, quæ requiritur ne ex illorum appositione maius sequatur nocumentum quam iuuamentum.

Expediti de dieta & chirurgia, veniamus ad pharmaciam,& ad medicamentorum tam vacuantium, quam alterantium vsum, ac in primis de euacuantibus medicamentis sermo erit, & explicabimus scopos omnes, an vacuandum, quod, quale, quantum, quo tempore & quomodo, quod igitur pertinet ad primum scopum, quæritur quid indicet purgationem, vnde necessitas remedij colligitur, atque in primis cum purgatio sit species vacuationis indicatur à plenitudine per se & primo aliorum humorum à sanguine, seu sint in venis cum eo, seu extra venas, seu sint vere humores, seu cibus corruptus vel feces quando autem purgamus vel ad reuellendum, vel ad prohibendum fluxu humoris, licet non adsit plenitudo, id fit per accidens & non per se, quia sine vacuatione commode fieri nequit.

Cum vero dicimus purgationem indicari a plenitudine & plenitudo sit, vel ad vasa, vel ad vires, vel denique ad proportionem aliorum humorum qualis est cachochimia, purgatio indicatur à plenitudine proportionali, quæ dicitur cachochimia, non quidem omnis, sed quæ indicet celerem vacuationem, vel ob aliquam aliam vrgentem causam quę sine vacuatione fieri non potest.

Cum vero purgans medicamentum per Aluum, aut per Vomitum id efficere possit, vtroque modo trifariam contingere potest, vel debiliter vel mediocriter, vel valenter, iuxta tres corporis regiones. Prima continet ventriculum, venas meseraicas, & lienem, & extenditur vsque ad caua iecoris, secunda à medio iecore in tenues venas partium singularum excurrit comprehendens iecoris connexam, & omnem venam cauam & illi sociam arteriam maiorem, tertia regio musculos complectitur, membranas, ossa & omnem corporis habitum; & denique in summam cutem profertur, medicamentum igitur quod prima regionem euacuat dicitur leniens, quod secundam mediocre quod tertiam validum.

Circa primum scopum exhibendorum medicamentorum, quæritur an horum vsus conueniat tam in sanis quam in ęgris, & si loquamur de lenientibus medicamẽtis dico quod possunt conuenire vbi prima regio, vel etiam intestina repleta fuerint, seu sint sani, seu ægri, si vero de purgantibus electiue illa conueniunt sanis vbi timetur magnus morbus, qua ratione Galen. præcipit purgari corpora ad præcauendos

mor

morbos in vere conueniunt, & etiam in ægris vbi morbus periculosus fuerit, & aderit cachochimia, at si morbus fuerit leuis purgantia medicamenta non conueniunt, quia natura per se morbos curat, & solum sufficit dieta ad sanitatem consequendam.

Quare valeant illi Medici qui in corporibus sanis vel etiam ægris, pro quauis leui noxa statim deueniunt ad medicamenta purgantia, cum tamen dicat *Hipp.* corpora sana difficille ferre purgationes, & Gal. 3. aphoris. 15. purgationes in sanis vitupe-rat: nec faciendam esse inquit nisi ex longis interuallis vbi opus est. nam si quis (ait Gal.) voluerit bis in mense aut semel purgare, præterquam quod nocebit, corpus in malam consuetudinem trahet. Tu igitur Medice qui probitati studes, nota, inquam nec à mente tua excidat, quod pharmaca non sunt danda nisi valde indigentibus noli, ergo pro qualibet re minima ad purgantia Medicamenta recurrere imo si indigent raro exhibenda sunt, intelligendo de medicamentis purgantibus, & præcipue de validissimis quale est scammonium, colocinthis, helleborus, & alia eius generis, quamobrem Celsus lib. 1. cap. 3. hæc verba habet. *Sed purgationes quoque, vt interdum necessariæ sunt, sic vbi frequentes sunt periculum afferunt assuescit enim non ali corpus, & ob hoc infirmum erit cum omnibus morbis obnoxia maxime infirmitas sit.*

Sed rursus omissis alijs morbis quoniam de curandis febribus putridis: & acutis sermo est; quæritur an vsus medicamentorum purgantium in febribus putridis, sit vtilis: nec quæstio est de leuibus sed de validioribus, quæ à 2. & 3. regione trahunt. nam si consideramus antiquos præsertim *Hipp.* & Gal. raro admodum in acutis febribus purgabant; alij vero inter quos sunt Emperici quidam non alia ratione curari posse febres aiunt, quam validis medicamentis statim à principio exhibitis inter quos, Bouius Veronensis numerandus venit, & Chimici quidam, qui pulueres antimonij adusti cum scammonea per sulfur præparata omnibus febribus indifferenter exhibent solent autem Chymici vbi antimonium, exhibent abstinere ea sanguinis missione. Ego tamen post sanguinis missionem puluerem dedi illum debito tempore, sine vlla noxa.

Contra huiusmodi homines qui iteratis pharmacis validis febres curare à principio intendunt audi Celsum lib. 3. cap. 2. per hæc verba *plurimi falluntur dum se primo die protenus sublaturos languorem aut coacta deiectione, aut vomitu, aut sudatione sperant. Non quod non interdum id incidat, sed quod sæpius fallat.* Et rursus idem Celsus aduersus Petronam, & hos homines inuehitur. lib. 3. cap. 9. cum ait. *Nec ista curatio noua est qua nunc quidam traditos sibi ægros (qui sub cautioribus Medicis trahebantur) interdum contrarijs sanant, quæ curatio grata fuit his quos rationales Medici diu tractos non expedierunt* & subiungit: *nec ideo tamen non est materia ista medicina, quia plures, si protinus à principijs excipit interimit.* Hæc habet Celsus contra Petronam qui à principio statim sudorem, vomitum, & deiectionem procurabat. Sed ad rem nostram redeuntes queritur an in omni febre putrida conueniat vti pharmaco electiue purganti, quod comuniter solet fieri à Medicis quibusdam dum minoratiua exhibent etiam ante coctionem, ab aliis vero semper post coctionem.

Pro decisione dico non conuenire semper purgare febricitantes si Medicus debet esse naturæ obseruator & præceptorum Hipp. Summi viri, qui 1. aphoris. 24. dicit in acutis, morbis raro purgandum, solet aut natura iudicare morbos acutos, vel per crisim subito, & repente, vel paulatim per coctionem rursus primo modo, vel per vacuationem, per aluum, vomitum, vrinas, sudores, sanguinis fluxum, vel per abscessum deponendo ad partes ignobiles. Si vero paulatim & per coctionem id plerumque fit per vrinas, aliquando per aluum vt scribit Gal. 3. prognos; ex quibus

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ſequitur raro naturam febres ſoluere per deiectionem ; plurimi enim ſudoribus aut ue dictis excretionibus finiuntur : ergo ſi imitanda opera naturæ raro purgabimus in febribus , contra quam Medici faciunt , qui nihil aliud in ore habent quam medicamenta purgantia propinare . Nec etiam ſi natura tentaret eam vacuationem perfectam debet Medicus medicamento vti .

Cum ergo non ſemper conueniat purgare in febribus, dicendum eſt, in quibus caſibus id faciendum ſit , primo ſi natura mouet per aluum aut vomitum , ſed imperfecte quoniam quæ relinquuntur faciunt recidiuas 2. purgandum vbi nulla fit vacuatio ſenſilis poſt coctiones quod raro accidit , tunc debemus mouere ad alium locum ignobilem, & deſtinatum ac con u t m ad excrementa ſuſcipienda 4. vbi natura tentat alias vacuationes, & æger non multo leuatur, vt per ſudores , vel vrinas , quia tunc in viſceribus ſunt humores craſſi ad quos vacuandos purganti vtimur medicamento 5. vbi materia turget etiam à principio, vt docet Hipp. in apho.

Concludamus, ergo raro in acutis morbis vtendum eſſe medicamento purganti , quod etiam Hipp. præcipit libro de medicamentis purgantibus vbi dicit, quod in magnis febribus non debemus vti medicamento purganti niſi poſt 14. diem , alioquin ſuccederent maxima incommoda, debilitari vires, augeri bilem , morbum denique non maturari, quod ipſum Celſus ſuo teſtimonio confirmauit libro tertio capitulo quarto per hæc verba, *Ego autem medicamentorum dari potiones , & aluum deijci non niſi raro debere, concedo*, non tamen Hipp. negauit poſſe dari aliqua medicamenta lenientia , & temperantia , in validis febribus ita quarto acut. in cauſone ſi os ait amarum fuerit vomere conducit , & ventrem per clyſterem ſubducere ; ſi vero ad hæc non ſoluatur lacte aſinino cocto purgato: nam Hipp. vituperat medicamenta electiue purgantia, quibus in magnis febribus non eſt vtendum, niſi poſt quam ſedatus fuerit ardor, & vbi conuenit .

Expediti de primo ſcopo an ſcilicet purgandum ſit mox veniamus ad ſecundum qui reſpicit materiam medicamentorum purgantium , inter quæ quædam ſunt lenia admodum, vt dictum eſt, quædam vero mediocria, alia validiſſima de quibus dicendum eſt, & quod pertinet ad primum genus , ea vel euacuant inteſtina , vt ſunt chyſteres, & ſuppoſitoria; inter clyſteres ſimpliciſſimus eſt qui proponitur à Gal. 11. meth. & facillime paratur, fit ex aqua, & mele, & oleo cum pauco ſale, in eumdem vſum ſuppoſitoria, ex melle cocto adhibere conducit, quamdiu per clyſterem non ita commode aut cito fieri poteſt .

Medicamenta, autem lenientia aluum, quædam ſunt, vere talia , alia vero habent rationem alimenti; quæ habent rationem medicamenti, ſunt caſſia , manna , ſyrup. roſat. Solut, & violatus, mel roſatum ſolut, aloes, tamarindi, mirabolani ; quæ vero aluum mouent, vt alimenta, & apud antiquos in vſu erant, ſunt ptiſana, mulſa, oximel, apomel, ſuccus betæ, & apud nos vuæ paſſæ, pruna damaſcena , mercurialis , & malua cocta cum zacharo : medicamenta vero purgatiua mediocriter ſunt rhabarbarum, agaricus meciocan, ſalapa quæ nullum habe ſaporem, vel odorem ingratum: inter valida, vero, & potentia medicamenta, Hipp. precipue laudat helleborum nigrum, & peplium, ea ratione qua docet ſecundo acut. 11. ſcammonium quoque præparatum, radix hellebori nigri, electerium, quod potentiſſimum eſt medicamentum, quorum vſus raro admodum debet eſſe in febribus, nos autem loco horum, vtimur frequenter electarijs noſtris, diaphiniconis , pſilij , de ſucco roſ. hamec , indo , hieris quoque magnis, aut pilulis aureis, ſine quibus, cochijs aggregatiuis, ex quibus omnibus validis medicamentis tam ſiymplicibus quam compoſitis chimici extracta optime concinnarunt, & ita temperarunt, vt pauciſſima doſi , & ſine ægrotantis faſtidio opus vnum perficiant .

Nuper nouus modus præparandi ſcammonium a chymichis cum fumo ſulphuris

inuentus est; accipiunt, enim scammonium, ex eo puluerem conficiunt deinde im-ponunt supra cartam, & imposito subtus vase cum igne, in carbones ignitos sulphur inijciunt, postea imponunt cartam supra fumum sulphuris;quam teneat per aliquod spatium, quo ad scamonium aliquantisper concrescat, torrefiat, & albidior euadat, quæ præparatio scammonij, est non minus præstans quam illa quæ fit communiter dragridij; dosis a granis v. ad xij. in cocleare iuris pulli, vel in zacharo ros: exhibent hunc puluerem chimichi vt supra dictum est tribus diebus continuis in febribus omnibus etiam à principio, sed efficacius operatur, si admisceatur cum croco metallorum hoc est, antimonio combusto, & calcinato ter cum salenitro de quo supra diximus. Exemplum tale, erit Rec. pul. Scammonij, vt supra præparati, pul. antimonij ter cum sale nitro combusti, salis tartari ana grana vij. exhibentur à principio omnibus in febribus, per tres dies etiam in die accessionis omnibus naturis, & præcipue in febribus malignis dosis præscripta est vt in exemplo; potest tamen augeri,& minui pro diuersa natura, temperamento & ætate.

De medicamentis purgantibus deiectorijs cum iam dictum sit, nunc de his quæ per vomitum purgant dicendum est, quorum vsum non solum in morbis vtilis, est, & necessarius aliquando, sed in sanis ad præcauendos magnos morbos, illorum magnus fuit vsus apud antiquos præsertim Hipp. & Gal. licet nostris temporibus rarissimus sit; & Gal. in omni febre intermittenti vomitum laudat primo ad Glauc.& in spurijs tertianis nullum maius remedium cognoscit processu temporis, in quartanis quoque apparente coctione helleboro albo vomitum procurat, conuenit etiam in omnibus morbis antiquis primæ regionis, vbi adest nausea, inappetentia humorum, impuritas in præcordijs, melancholia hypochondria, denique quæ purgatio non sanat per inferna, extirpat vomitio. consueuerunt, alij qui nostris temporibus vomitorijs medicamentis vti ad ruptionem internorum abscessuum, non modo ventriculi, sed thoracis, & pulmonis, in pleuritide, pulmonia, & suppurationibus, quæ appellant vomitoria ruptoria,quibus aliquando curant huiuscemodi morbos alioquin desperatos, qua curandi ratione Martinus rolandus, Quercetanus,& Bouius Veronensis aliquando feliciter sunt vsi; præ ceteris in hoc casu laudatur rasura dentis apri cum oleo amigdalarum dulcium assumendo rasuram ad ʒ.i. olei vero calidi vnc viij. vomitus, enim tussi & motu rumpit apostemata.

Verum magna cum cautione hoc remedio vtendum est, non enim conuenit illis qui habent propensionem ad tabem, valde crassis, difficile admodum vomentibus, quibus metus est ruptionis venæ. Contra gracilibus qui facile vomunt, biliosis, in cruditatibus, repletionibus, præsertim in æstate præstantissima est, & saluberrima vomitum purgatio, ideo ad sanitatem tuendam antiqui sæpe vomebant, & Hipp. bis in mense ob eamdem rationem vomitum præcipit; & Celsus libro primo cap. 3. Asclepiadem reprehendit qui vomitum sustulerat, *vtile valde iudicans, Hoc remedium plenis, & biliosis hominibus vbi nimium se repleuerunt, vel parum coxerunt; vbi amari ructus cum grauitate præcordiorum. Idem prodest ei cui pectus æstuat, & frequens saliua, vel nausea est, cui sonant aures, aut madent oculi, aut os amarum, & similiter ei qui vel cælum vel locum mutat, itaque luxuriæ causa fieri non oportere confiteor. Interdum valetudinis causa recte fieri experimentis credo*, hæc Celsus.

Cæterum vomitoria sunt in triplici differentia, quædam admodum leuia, quędam mediocria; alia denique validissima; inter leuia sunt mitissima ius pingue cum oleo, mulsa ex aqua gordeacea, succus raphani tepidus ad vnc. ij. exhibitus, seminis illius triti ad ʒ. iij. cum mulsa vel iure, puluis radicis melonis aridi & triti datur cum aqua mulsa, vsque ad ʒ. i.

Inter vomitoria mediocria est radix assari contusa ad ʒ s. cum iure,vel aqua hordei, sed inter ista medicamentum Fernelii diasaron dictum, præstantissimum est, de-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

scribitur ab eo in antidotario dantur 3. iiii. vsque ad vi. cum hidromelite, vel iure pulli ieiuno ventre, nam placide ac sine vllo labore ter aut quater vomitum mouet, medicamentum præstantissimum quod semper deberet seruari confectum in pharmacopolijs si quod alterum.

Inter medicamenta valida vomitum cientia hellebori albi radices connumerandæ veniunt, medicamentum ab Hippoc. frequenter vsurpatum in pertinacibus morbis, adeo vt 4. aphoris. doceat modum præparandi corpora ad hoc medicamentum, quod apud illum in vsu fuit quotidiano & apud Gal. cæterosque antiquos medicos, nostris tamen temporibus nullus eo vtitur, cum tamen exhiberi possit sine periculo, si recte medicamentum præparetur, & corpus: & in robusto homine prima præparatio est vt accipiantur hellebori albi fibræ radicis à scr. i. ad ii, & in raphanis radices infigantur per vnam diem; deinde extractis fibris raphanus comedatur; Gal. vero easdem radices cum fibris hellebori in oximelite per horas 24. infundebat; postea abiectis radicibus oximel dabat, secunda præparatio; accipiantur fibre in quantitate dicta & cum cinamomo & aniso inijciantur in vinum album potentissimum, calefaciendum parum ad ignem remaneat tota nocte, deinde expressus liquor adito sacharo exhibeatur, tertia præparatio si coquantur fibræ bene purgatæ a terra, & coquantur in aceto albo optimo; inde post paucam ebullitionem reiiciatur acetum, & nouum addatur & iterum coquantur, quæ vbi molles à coctione fuerint colato per pannum aceto, siccentur in vmbra radices, deinde datur 3. s in puluerem non admodum tenuem redacta, in vino cum cinamomo aniso & sacharo.

Mirabile medicamentum est melancholicis omnibus, maniacis, quartanariis, nephriticis, podagricis, sed non debet exhiberi nisi in robustis hominibus vnde dicebat Hippoc. 6. epid. ad præcauendum a calculo iuuenes veratro purgandos, præterea requiritur optima præparatio humorum & corporis, præparationem docuit Hippoc. 4. aphoris. 13. per cibum & quietem: cibus sit humidus, & multus, iura pinguia, præterea ante potionem hellebori leniter mouendus vomitus; vt assuescat stomacus quare antiquus huius medicamenti vsus in vsum reuocandus est, quia mirabile est, præsertim in morsu canis rabidi, nec timor est conuulsionis si recte adhibeatur.

Inter vomentia valida reponitur antimonium per salnitrum multoties non dico vitrificatum, sed in flores redactum, ea ratione qua Bouius præparat septies calcinando, quod si recte præparetur longe securius est helleboro, nec minus efficax ad pertinacissimos morbos soluendos, dosis est a v. ad x. grana cum iure vel zacharo rosato, vel vino; supra & infra purgat humores sine molestia, & omnibus praeferendum puto vomitorijs validis nec vllum habet ingratum saporem vel odorem. Præparatur etiam cum sale nitro sic ℞ antimonij puluerizati vnc. i. pul. salis nitri vnc. II. calcinentur in crucibulo sine flamma à principio cum pauco igne, postea augendo semperque agitando. Quod remanet calcinatum rursus contundito & additis v. vnc. pul. salis nitri rursus calcinetur, & ideo tertio repetitur, & quod remanet pulerizetur, datur a gran. vij. vsque ad xv. cum zacharo ros, vel vino, vel iure & solum deorsum purgat, & est præparatio Illustrissimi Comitis est Auiruic. Angli, & non parum æstimanda si quidem non mouet vomitum.

Fit quoque ex croco metallorum seu antimonia cum salnitro calcinato & adusto potio quædam præstantissima quæ leniter per vomitum & deiectionem purgat, fit autem in hunc modum: calcinetur antimonium cum sale prunellæ seu nitri, fit puluis rubeus crocus metallorum dictus, huius puluerizati Rec. vnc. i. aquæ cardi benedicti lib. iij. cinamomi vnc. 5. macerentur omnia per biduum aut triduum deinde transcolentur per linteum & seruetur aqua ad vsum, cuius aquæ dosis est ad vnc. i. & s. datur in aurora vomitum blande purgat & per inferiora mouet quater vel quinquies sedes.

Iam duos scopos absoluimus scilicet an purgandum, & qua materia; nunc ad tertium scopum veniendum est, in quo quæritur ocasio & tempus commodum exhibendi medicamenta, qua in re maxima est controuersia inter medicos; nam quidam non nisi post coctionem humorum in fine status & declinatione morbi salubris purgant, nisi materia turgeat; alij vero purgandos esse humores coctos dicunt, non solum post perfectam coctionem in statu vel declinatione, sed aliquando etiam in augumento, in quo iam manifesta apparent coctionis signa, tunc, enim potest exhiberi minoratiuum medicamentum, quia per *concocta* dicunt intelligere Hippoc. non solum perfecte cocta, sed etiam imperfecte; alij vero etiam in principio purgare volunt, & materiam imminuere, quæstio autem hæc potissimum in febribus putridis intelligitur; prima opinio quod purgari non oeorteat nisi perfecta coctione confirmatur ex sententia Hippoc. primo aphoris. 22. vbi ait concocta purganda esse non per initia nisi materia turgeat, quod raro contingit, & secundo aphoris. cum ait circa initia mouendum si quid videatur, interpretatur Gal. vt plurimum per venæ sectionem nonnumquam medicamento purgante, quasi raro eo vti conueniat, quod respondit raro turgere, tunc enim habemus naturam adiuuantem, mouentem humores, a quorum qualitate vel quantitate grauatur: & Gal 4. acut. 43. *in his* ait, *Qui iam ægrotant, siquidem longi morbi existant numquam coctio expectanda non est*.

Hanc sententiam confirmat Hippoc. 5 acutorum 22. ait quod sicut in inflammationibus coctio & puris generatio expectanda est, ita etiam dum cruditas adest in febre, alioquin fieri colliquationes, & vim naturæ inferri, id ipsum confirmat idem Hipp. libro citato tex. 43. vbi præceptum memorandum proponit & semper obseruandum; *Quibus*, ait, *vrinæ tenues à principio tales ne purgato, sed si visum fuerit Clysterem adhibeto: si enim quid circa ventrem commoueris vrina non coquetur, sed absque sudore & indicatione febri in multum tempus durabit*: ex quo loco aperte patet quantum abhorret Hipp. medicamenta purgantia præsertim in prædicto casu, cum solum clysteribus vtatur, multa quiete, & somno, quo ad morbus concoquatur.

Nec audiendi videntur illi qui in augumento morbi aliquando minorant materiam; nam crescentibus morbis & vigentibus non est natura fariganda, vnde ex ista vacuatione impediuntur crises, agitantur humores; quamobrem in febribus putridis quiescente materia vitanda medicamenta electiue purgantia seu mediocria, seu valida, & clysteribus potius vtendum, quoad concoctio appareat perfecta.

Contra vero qui à principio medicamenta minoratiua exhibent inter quos vnus est Argenterius censent statim à principio purgandam esse materiam si calida fuerit & tenuis & mobilis, facile enim cedit medicamento, & tanto magis si materia fuerit praua & venenata, vt in pestillenti, non sic vbi humores crassilenti & crudi sunt, qualis est pituita & melancholia, in quo etiam casu solemus aliquando purgare statim crudum humorem, vt in apoplexia & angina in qua illico medicamenta dantur valida in eadem die vel secunda & tamen materia est crassa cruda & lenta, & Auic. in hanc sententiam venit, quia potest esse tanta copia materiæ à principio vt periculum fit suffocationis caloris. Hipp quoque secundo acut. 11. in pleuritide statim purgat valido medicamento & 4. aphoris. 10. eodem die in valde acutis purgandum præcipit.

Pro decisione dicendum quod illud iudicatur optimum tempus purgationis quando corpus illa indiget & non adsunt impedimenta, impedimenta autem sunt si corpus male fuerit paratum & viæ impeditæ & si ventriculus fuerit debilis impedit quoque status corporis dum morbus augetur; nec oportet reduplicare labores, in principio quoque adest impedimentum dum cruda materia est, quia humor non facile trahitur: impedit enim sua crassitie & lentore, ergo impeditur purgatio donec

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

per coctionem humores facti fuerint fluxiles, & extenuati, nec paratum est corpus nec viæ illius, præterea quia nescimus quo natura vergere debeat in principio, nam si dato pharmaco, purgatio non fiat, augetur febris, debilitatur æger, vt docet Hipp. lib. de medicamentis purgantibus; quod si humores moueantur augebitur febris, & obstructio, vnde videmus ex istis intempestiuis purgationibus ex intermittentibus fieri febres continuas, & vacuantur humores mixti vtiles cum noxis, nec vlla vacuatio a principio laudabilis iudicatur à Gal. 4. acut. 2.

At si quæritur an conueniat in principio & augumento exhibere leuia medicamenta saltem benigna, qualis est cassia, manna, syrup. rof. respondeo id fieri posse in his qui assueti sunt vacuationibus & robustum habent os ventriculi, non autem si debile præterea tutius est vti alimentis quæ aluum mouent quibus vtitur Gal. ptisana scilicet mulsa, oximelite, vel vuis passis & prunis coctis, quod si aluus non mouetur, leni clystere tertio quoque die potius vtendum vt placet Hipp. quem sequitur Gal. in curandis febribus, in quibus præter venæ sectionem nullam fere molitur vacuationem nisi per clysteres ptisanam, mulsam, oximel, in quam etiam sententiam venit Auic. in curatione putridarum, dum ait, *Et clysteriorum vsus mihi magis placet.*

Respondeamus modo ad argumenta adducta ab illis qui non cessant materias crudas vacuare in febribus cum magna ægrorum pernicie ad primum cum dicunt quod materiæ calidæ, tenues statim debent expurgari quia facilius trahuntur, & ita Gal. tales humores solet purgare sicut aquosos & tenues: respondeo quod non debet fieri in febre, licet in aliis morbis fieri possit medicaméto eradicante, etiam si viæ sint apertæ, & corpus præparatum; nam in cæteris morbis sine febre in quibus non speratur concoctio putredinis fieri potest à principio talis vacuatio; sed in febre putrida dummodo humores quiescant, licet tenues purgari non debent, sed prius contemperandi, & quanto febris fuerit maior magis expectanda est coctio test. Hipp. lib. de medicamentis purgantibus, qui dicit quod si febris fuerit fortis, purgare non conuenit ante decimam sextam diem; cum enim carnes eo in casu & ventres valde caleant medicamentum assumunt & nihil expurgantur, & febris augetur, & color fit ictericus & amittitur appetentia, quod si dicas intelligere Hipp. de validis medicamentis & calidis dico quod lenientia non dicuntur purgantia, & si exhibet Hippo. in causone vt lac asininum & serum, veluti attemperantia magis quam vacuantia propinat.

Quod vero adducitur de apoplexia in qua statim à principio materia cruda existente valide purgamus, respondeo esse morbum sine febre & valde acutum, imo in eo turgere materiam cum fluant humores ad loca principalia in quo casu reuulsionis gratia coacti sumus valida exhibere medicamenta vomitoria; vt irritata natura excitetur ad expulsionem, quod vero apoplexia fiat per fluxiones humorum docet Hipp. 4. acut. 27 imo in eo casu potius sectione venæ vtitur quam pharmaco, cum sit tutior, post venæ sectionem clysteribus vtendum acribus, vt Hipp. docet eo in loco; nam post venam sectam ait consideranda an egeat medicamento sursum purgante, vel deorsum, vel infuso per clysterem.

Quod vero adducitur de pleuritide in qua 2. acut Hipp statim purgat, dicimus aliud esse purgationem fieri vacuationis gratia, aliud vero reuulsionis, & deriuationis: in pleuritide, quæ vergit ad hipocondria mouentur humores ad faciendum abscessum, quare facilius purgantur & est fere turgens materia in eo casu & mouetur ad locum conferens versus intestina.

Quod dicitur de materia venenata quæ debet statim expurgari a principio cum sit a natura aliena, respondeo quod ista materia aliquando coquitur & tunc melius est expectare coctionem, quod si dicas in febre saltem pestilenti id conueniet vbi

mate-

materia coqui non potest ob eius malignitatem; respondeo valere argumentum, si venenum sit in ventriculo & intestinis vbi vero est in venis & visceribus non debet expurgari, quia acceleratur mors. quare nisi turgeat non est purgandum sed alexipharmacis vtendum relinquendo opus naturæ, quod vero Hip. scribit quarto aphorismorum, in valde acutis eodem die esse purgandum, loquitur de materia turgente vt patet ex apho. in quo casu mihi placet sententia Cardani aduersum Gal. qui primo apho. 24. in tali necessitate vult humores præparare cum tamen *H*pp. Scribat prædicto apho. Eadem ipsa die mouendum, nec differendum.

Sed quæstione dignum est problema quoddam discutere in ægrorum vtilitatem, proposito casu febris acutæ, in qua vrina permaneat cruda sine vlla vel obscura coctione, & ita permaneat per multos dies vsque ad 14 & vlterius difficile assequi est, in quo tempore morbus, sit, & vtrum purgatione minoratiua indigeat; huius casus exemplum habuimus nuper Patauii in Nobilissimo Baptista Nanio patritio Veneto viro doctrina & integritate animi conspicuo, prodictæ Vrbis Prætore dignissimo, qui media hyeme duplici tertiana laborauit cum sudore copioso in augumento accessionis, & vrina tenuis vltra 20 diem sine vllo sedimento vel nube videbatur; & si nubecula aliquando ad erat, obscura adeo erat, & in superficie, vt vix appareret, vocatus ad curam cum Eccellentissimis Nigro, Saluatico, & Sanctorio, quærebatur primo an morbus esset in principio vel in augmento, & statu, præterea vtrum medicamento purganti vtendum esset. *Casus exempl.*

Quo ad primam partem si nulla coctionis signa in vrina apparebant, vel obscurissima, arguebatur principium morbi, quod diffiniens Auicennas, vbi agit de temporibus febrium dicit quod, *Est illud tempus in quo non apparet coctionis signum vel eius contrarium*, idest prauitatis, sed vsque ad 27. diem nec coctio, nec prauitas videbantur in vrina, ergo erat principium, sed cum symptomata augerentur & sudor & catharrus & rigor & febris magis quam à principio vrgerent, videbatur esse morbus in fine augumenti vel in statu potius.

Pro decisione dico quod Auicenna defecit in definitione principij, dicit enim durare quousque nec coctio nec prauitas apparent, sed contingit augeri morbum permanente cruda materia sine prædictis signis, vt in casu prædicto, quia materia morbi augetur & symptomata quoque augentur, & est augmentum & sequitur status, cum tamen signa coctionis nec prauitatis vnquam appareant, quare morbus erat prope statum & in fine augumenti; ex quo apparet quod tempora morbi desumpta à coctione & cruditate non semper concidant.

De secunda quæstione vtrum purgandum esset æger minorante pharmaco dubitabatur, nam cum morbus perseuerauerit cum vrina cruda, metus erat ne posset æger sufficere donec coqueretur, vnde dicebat *H*ppo. secundo prognosticorum 30. quod quandiu vrina fuerit russa & tenuis crudum significat morbum, & si diuturna fuerit talis existens periculum esse ne sufficere homo possit vsque ad coctionem, ergo videbatur indigere medicamento.

Contra habemus auctoritatem Hpp. superius citatam 4. acut. 43. vbi scribit quod si à principio vrina tenuis fuerit non est purgandum sed si visum fuerit clystere vtendum, & prouocandam esse coctionem cibo, quiete, somno, vnctione quemadmodum fiebat in casu nostro.

Respondeo considerandum esse euentum morbi, sine quo nihil determinare potest medicus in tali casu, nam si diu talis vrina permaneat, & æger signa bona habeat, vt in conualitutis, non oportet vti purganti medicamento electiue, sed sperandum est vt morbus iudicetur per abscessum, & hæc est sententia Hpp. 2. prognost. 43. *quicunque* ait *vrinas, tenues & crudas mingunt multo tempore si alia velut superstibus futuris signa fuerint his abscessum expectare oportet ad locos infra septum transuersum,*

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

sum, nam vbi morbus prorogatur crudus, si virtus constat vt in casu nostro consta-bat potius abscessum quam excretionem expectare oportebat, & tertio prognost. 31. in tali casu dicit expectandum esse abscessum ad articulos, præsertim si cruda vrina perdurauerit vsque ad 20. dies aliquando autem in quartanam terminandum esse morbum.

Verum si vrina talis permanserit & virtus non constet morbus erit lætalis & tunc ex medicamento si exhibeatur potius vires succumbent, itaque ab eo abstineadum est, denique consultum fuit in supradicto casu exhibere medicamentum medioere, à quo melius habere cæpit & morbus aliqua parte per abscessum terminatus est, quia apparuerunt ad aliquas partes corporis pustulæ & pruritus quæ erant Illustrissimo viro familiares, vnde ali qua parte abscessus apparuit licet imperfecte, quia toto pro-gressu morbi multum sudauit & copiosam vrinam minxit quę euacuationes fuerunt in causa ne abscessus fieret perfectè.

Cum de tempore opportuno exhibendi medicamenti hactenus dictum sit quo ad tempora vniuersalia; nunc de die & hora qua exhiberi debet dicendum est. Dico quod illud est tempus conueniens exhibendi pharmaco, quando necessitas adest & minus nocere potest quare in die tranquilliori exhiberi debet vitando si fieri potest, accessionem, ideo dicebat Hipp. quod in diebus imparibus purgare non oportet quia succedit superflua purgatio quod eo tempore morbus magis fatigat: aliquando tamē vbi vires valēt ne fiat multa agitatio & materia rebellis euadat, potest exhiberi medi-camentum in die decretorio & aliquando in die accessionis vt in quartanis diuturnis in accessione medicamentum exhiberi potest, sed per sex horas ante accessionem vt ante illam operari possit.

Quod pertinet ad horam exhibendi medicamentum purgans; quæritur qua hora exhiberi debeat, & in primis si medicamentum fuerit cibale, qualia sunt alimenta, quæ aluum mouent hæc proponenda sunt cibis & prius assumenda; vel per semi ho-ram ante cibum & hæc est sententia Gal. secundo de alimentorum facultatibus, Ca-pit. de prunis vbi ea coquit in aqua mulsa ad moliendam aluum; quod etiam de vuis passulis intelligendum est, & mouent melius si vinum dulce superbibatur; *si prandium*, (inquit) *non statim vel pauco interuallo interposito inchoetur*; sed notandum est, quod pruna, & vuæ passulæ coctæ ad hoc vt bene molliant al-uum debent exprimi in iure sine aqua scilicet cum Sacharo, vel melle, & ius bibi debet.

Ex hac Gal. autoritate consuetudo inoleuit de hora exhibendi medicamenta le-nientia, vt cassia, manna, per vnam, vel duas horas ante cibum, vel in prandio, vel in cæna in qua exhibent pillulas aluum lenientes ex aloe, vel stomaticas, aliasue huius generis, aliqui etiam post cænam istas pillulas exhibent, sed licet lenientia phar-maca ita exhibita ante cibum egregie aluum moueāt, tamen magis laudo quod assu-mantur hora matutina ieiuno ventre, & abstineatur à cibo per 4. vel 5. horas, ita enim melius & cum minore laborare operantur, nec miscenda sunt cum cibis; & multo magis reprehendendi sunt qui pillulas post cænam exhibent, trahunt, enim malos succos ad ventriculum quia admiscentur cibis & eos corrumpunt, prætereà cibus detrahitur ante tempus & ducitur per aluum, quia proritatur natura, tum à medicamenti qualitate, tum à prauis humoribus qui confluunt, præterea minus operatur, quoniam eius vis à cibo obtunditur quod nocumentum adest, vbi paulo ante cibum exhibentur lenientia, quamuis ante cibum minorem noxam afferat.

Quod pertinet ad pillulas lenientes quales sunt ex aloe, de simp. hiera asaiar & stomaticæ vsus frequens nostris temporibus est vt desumantur per horam ante cænam, quod non reprobo sed melius esset si ieiuno ventriculo sumerentur; & quod

pertinet ad pillulas ex aloe, quæ in vsu sunt frequentissimo præsertim senibus; huius rei causa fuit Melues, qui eorum vsum adeo laudat vt qui eas assidue sumunt non videant suis in corporibus, nec in instrumentis sensuum suorum ægretudinem.

Sed cum aloes in tertio sit sicca aduersatur siccis naturis, & senibus vt docet Gal. libro de sanitate tuenda; præterea ex eius vsu aperiuntur hemorrhoides, vnde non mirum est si in his regionibus vix vnus reperiatur sine illis; sed cum hæc incommoda habeat aloes ad reprimendam siccitatem lauant multoties quidam cum succo ros. quod communiter hic Patauij fieri solet, quem in tanta quantitate consumunt vt vix supersint rosæ pro hoc opere conficiendo, quare longe melius est imbibere aloem multoties in aqua cicoreæ, & certæ pillulæ aloes conferunt senibus præsertim pituitosis, & crassis hominibus, & humidis non autem senibus gracillibus qui ventriculum siccum habent nec in tempore æstiuo, nec auctoritas Galen. debet deterrere nos ab vsu aloes in senibus, quia videmus antiquissimos senes ex vsu eius singulis diebus per vnam pillulam ad tam longam ætatem peruenire; præsertim nostris temporibus, in quibus homines crapulæ sunt maxime dediti tamen quidam natura calidi ex vsu huius medicamenti maximam noxam recipiunt, in quibus ab ea prorsus abstinendum censeo, & quibus hæmorrhoides infestæ esse solent.

Quæritur autem vtrum sicut pro tuenda sanitate pillulæ ex aloe, & aliæ eius generis laudantur, ita conueniat vnam pillulam ex electiue purgantibus ad .ʃ. scrupulũ exhibere bis in septimana, cuiusmodi sunt pillulæ aureæ, sine quibus, cochiæ & aggregatiuæ, respondeo non conuenire frequentem vsum harum pillularum etiam in parua quantitate: tum quia validæ sunt, tum quia corpus in malam consuetudinem traheretur, at vbi necessitas aderit pro reuellenda materia à capite in morbis longis singulis 10, vel 15. diebus exhiberi potest ex vna his pillulis.

Quod vero pertinet ad medicamenta electiue purgantia, hora conueniens censetur matutina, cum possint ventriculo vacuo trahere a toto corpore sine impedimento, sed non est exhibendus cibus nisi post 4 aut 5. horas post assumptum pharmacum post quam autem validum assumptum est medicamentum Hipp 2. acut. 12. statim dabat ptisanæ succum in pauca quantitate vt reliquiæ medicamenti ab esophago, & ore ventriculi ad fundum illius traherentur, præsertim si medicamentum fuerit in forma liquida; nam in forma solida facile deorsum ruit: vel loco ptisanæ dari potest aliquod ius in pauca quantitate, vel parum vini dulcis, & austeri, quod præceptum cum sit vtilissimum vix tamen obseruatur.

Exhibet autem Hippocrat. istam potionem illico assumpto medicamento, & reprehendit medicos, qui in media purgatione potum, vel cibum dant, quia medicamenti vim obtundunt nisi quando anxietas ægrum habet, nec sequitur purgatio hora debita, tunc dare aliquid oportet adstringens roborans ventriculum, vt pellat deorsum; quando aliquando Galen fecit in iuuene qui post scammonium non purgabatur, facta vero purgatione conueniet eius aliquod exhibere, quod medicamenti reliquias ad intestina pellat, & sequenti die clysterem adhibere lauatiuum ex carnium iure vt intestina mundentur, & abstergantur à reliquijs medicamenti & fecuum: illud tamen notat Hippocrat. secundo acutorum decimotertio, quod in die purgationis minus cibetur æger, quia ventriculus à medicamento imbecillis factus copiam cibi ferre non potest, cuius contrarium videmus fieri, imperiti enim, & mulieres in die purgationis copiosius nutriunt, quam alias.

Quod autem pertinet ad quantitatẽ medicamenti debitam coniecturam habet difficilem magis quam sanguinis missio, nam sistere sanguinem possumus ad libitum

sed

sed purgationem non possumus vbi excedit, ex alia parte si medicamentum non operatur turpe est medico, præterea quia medicamentum præcipue validum in corpore retento multas noxas facit, habet enim aliquam vim deleteriam vt docet Gal. 2. acut. 12. magnus Hippocrat. in libro aureo de medicamento purgante cautiones proponit semper memorandas pro assequenda quantitate medicamenti ne plusquam oportet euacuet, vel ob imbecilitatem non operetur, cuius Hipp. verba circa speciem & quantitatem medicamenti hic apponere oportet.

Cum itaque pharmacum alicui dare voles, siue deorsum, siue sursum purgans interrogare ipsum oportet an prius biberit medicamentum, & an aluus ex deorsum purgātibus cita sit & celeriter obediat, at dura, & si citam ac facilem solutu esse dixerit mollioribus & paucioribus medicamentis opus habet, si vero dura fuerit fortioribus indiget idem in sursum purgantibus sequitur, at si numquam nec sursum nec deorsum esse purgatum dixerit, nec medicamentum bibisse cognoscere oportet an ad ea quæ sanus in corpus ingessit aluus deorsum solutu facilis fuerit aut sursum versu opposita ad vomitionem, & an ad repletionem aliquam alui profluuium ipsi su ccesserit, hæc omnia interrogare oportet quo rectè consulere possis, turpis enim est calamitas medicamento purgante dato hominem occidere.

Prædicta verba Hippocr. memoriæ commendanda sunt, considerat enim indicationes quantitatis medicamenti, primo à consuetudine ægri an solitus sit purgari nec ne, præterea naturam corporis an facilis sit ad purgandum vel non, præsertim dum sanus esset, si aluum habuit humidam vel siccam, necm assueti medicamentis, & qui facile illis soluuntur, & qui aluum habent humidam leuior.bus indigent medicamentis & facilius purgantur, in contrariis contrarium accidit; præterea ex natura humoris sumitur coniectura, nam crassi & lenti valido medicamento indigent qualis est pituita & melancholia, vnde dicebat Hippocr. melancholicos vehementius purgandos per inferna. Contra humores tenues, vt bilis debiliori medicamento indigent.

Ab anni tempore quoque sumitur ratio purgandi facilis vel difficilis, in hyeme enim vel æstate difficilis est purgatio, in vere autem facilis, vnde dixit Hippocrat. in aphorit. quod quibus secanda est vena, aut purgatio facienda, vere faciendum, pueri quoque mulieres & senes ob debilitatem virium parcius sunt purgandi: præceteris autem in grauidis mulieribus difficultas est an purgandæ sint, & difficultas multiplex: prima vtrum gerentibus vtero acuto morbo correptis non turgente materia, vti conueniat pharmaco purgante. 2. an turgente materia purgatio solum à quarto mense ad septimum tantum, vt docet Hippocrat. quarto aphorismo primo in primis supponendum est Hippocratem aphorismo citato intelligere medicamentum validum electiue purgans, vt helleborum, colocintidem, Scammonium, igitur talibus medicamentis in muliere prægnante vti non licet, si non turgeat materia, sed possumus vti lenibus & benedictis pharmacis manna scilicet sirupo rosato solutiuo diapruno simpl. & alijs huiusmodi; inter quæ potest etiam connumerari rhabarbarum, quo in substantia possumus vti, præsertim in his, quæ solent abortiri ob humiditatem corporis, & vteri, in quibus experientia monstrat si per interualla rhabarbaro vtantur, cum zacharo rosato in pauca quantitate fœtum feliciter gerere ad partum vsque: cauendum tamen est ab aloe, quia venas aperit; cauendum præterea cassia, quæ humida est, & flatuosa, & tormina facit ac ventris dolores, ventriculi, & intestinorum debilitatem, vnde raro sola adhibenda.

Quod vero medicamenta purgantia huius generis exhiberi possint in grauidis attestatur Gal. quinto aphoris. 55. veruntamen sunt aliqui putantes nullum medicamentum purgans quamuis mediocre, vel leue exhibendum esse in grauidis mulieri-

bus,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

bus, etiam à quarto ad septimum mensem, quoniam rhabarbarum, & alia numerata commouent humores, & Galeno prædicto aphorismo videtur ista mediocria medicamenta concedere in turgente materia: sed hæc opinio seruanda est in mulieribus quæ facile abortiunt, verum in alijs vti possumus prædictis medicamentis leuibus, vbi necessitas adest; præsertim in febribus, & vbi pica, & malacia, vehementer eas afficit.

Quo vero ad secundum quæsitum, vtrum turgente materia conueniat, vti pharmaco electiue purgante à quarto mense vsque ad septimum, Hipp. id faciendum esse monet, & per *catarctica medicamenta* semper intelligit valida, & ita intelligendum est, quoties hac voce purgationis vtitur.

Auerroes tamen tertio colliget reprobat hanc sententiam per talia medicamenta valida, etiam si materia turgeat: primo, quia omne pharmacum est venenosum, & fætum potest interficere: secundo, quia mouebit humores prauos ad vterum: tertio, quoniam mouent vrinas. Contra tamen Hippocrat. sententia verissima est, & obseruanda, quia talia pharmaca non exhibet nisi coactus vi morbi vt vitet mortem vtriusque, vel saltem matris, nam cum iam materia turgens sit in motu, etiam si non detur medicamentum, potest moueri ad vterum, vel ad partem nobilem, & occidere matrem & fætum; præterea quia materia turgens non minus venenosa est, quam pharmacum correctum imo magis. Ad argumentum Auerrois respondemus, ad primum, quod licet medicamentum omne validum habeat aliquid veneni, tamen corrigitur, & Hippocrat. eo non vtitur nisi turgente materia, quæ iam est in motu, etiam sine medicamento, nec materia ad vterum trahitur, sed ad intestina, falsum præterea est omne medicamentum purgans mouere vrinam, & etiam, si moueret exhibendum esset; quia nocumentum minus est ex dato pharmaco, quam si non detur.

Quouis ergo tempore in grauidis materia turgeat ea purganda est, non solum à 4. ad septimum, sed in primis, & vltimis mensibus, bene verum est, quod 4. ad septimum tutius id fit, quam in primis vel vltimis, sed tutius est materia turgente vti medicinis mediocribus, quale est rheobarbarum, mecioacam, agaricus, & his bene correctis, & aliquando transcendere possumus ad diapheniconem, & alia huiusmodi electaria purgantia; vbi vero non turget materia, præsertim in primis, & vltimis mensibus tutius est vti clysteribus lenientibus, in aliis vero mensibus à tertio vsque ad septimum, si materia non turget, vbi necessitas adest; in febribus lenientibus, vti oportet, dico tertium mensem quia Galen. hunc non excludit, & quarto nectit.

Denique vt hunc scopum de quantitate absoluamus dico mensurandam esse a natura humoris, a situ, a magnitudine morbi, & denique à viribus, nam in prima regione leuia pharmaca conueniunt, quæ electiue non purgant; in secunda electiue purgantia sed mediocria; in tertia valida; vires considerandæ sunt si ferunt valida medicamenta, nam hæc vbi morbus est pertinax debent exhiberi sine timore, vnde videmus pertinacissimos morbos per hæc curari; comitiales, melancholicos, podagricos, elephanticos, qui si non sanentur nostris temporibus, accidit quoniam ignari vix vltra lenientia medicamenta transeunt, & honorem omnem artis sibi detrahunt, & quod magis indignandum, est morbos, quos ipsi, vt incurabiles relinquunt à rusticis, & mulieribus curari videmus, vnde Celsus in epistola ad Gaium Giulium Calistum, hac de re loquens. *animum aduertimus* (inquit) *sæpe inter deliberationes contentionesque medicorum auctoritate præcedentium; dum quæritur, quid nam faciendum, aut qua ratione succurrendum sit ægro, quosdam humiles quidem & alioquin ignaros, reuera peritiores, vel quod fateri pudet longe semotos à disciplina medicinæ, & ne affines quidem eius professioni medicamento efficaci dato, protinus velut præsenti*

numine

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

numine omni dolore periculoque liberasse ægros. Audacter ergo validis medicamentis vtendum in pertinaci morbo si vires valent nec temere propinanda, nam cachochimi, & mali habitus homines, & hydropici valida medicamenta non ferunt, quia vires habent debiles, vt dixit Hipp. difficile ferunt medicamenta qui malo victu utuntur 2. aph. 36. cautionibus ergo adhibitis, & in magnis, & longis morbis vsum hellebori vtriusque, Scammonii, antimonij præter medicorum spem morbos curare videmus.

Hæc de quantitate medicamenti dicta sunt, nunc de loco commode purgandi dicendum est, vtrum per vomitum, vel deiectione mollienda sit purgatio, id indicabunt motus humoris, eius natura, & situs, & quoad motum ille primum locum obtinet, quo enim natura vergit dixit Hipp. eo ducere oportet seu superne, seu inferne, quia adiuuante natura optime purgatio cedit. motum ad superiora docuit. Hipp. 4. aphor. 17. dum ait *non febricitanti cibi fastigium, cordis dolor, vertigo tenebrosa, & oris amaritudo, purgatione per superna opus esse significant*, inclinationem vero infernam declarat aph. 20. eiusdem libri *si citra febrem tormina adsint, & genuum grauitas, & dolor lumborum inferna purgatione opus esse significant*. humoris quoque natura consideranda tenues enim, vt bilis per vomitum ducendi. vnde dixit Hipp 4. aph. 4. æstate per superiora purgandum quia bilis eo tempore abundat, pituita autem & melancholia magis per inferna.

Præterea situs humoris maxime facit ad locum purgationis elligendum; nam si materia fuerit in ventriculo magis per vomitum purganda est; si vero in intestinis, & in inferna regione per inferna. vnde dixit Hippocrat. libro de salubri dieta per sex menses hibernos esse vomendum, quoniam tempus est pituitosum, & morbi circa caput fiunt, & supra septum transuersum dolores, quicunque egent purgatione per superna purgandum esse significant: qui vero inferna sunt per inferna sed contra hoc 4 aphor. 4. idem Hipp. dixit æstate potius per superna, hyeme vero per inferna purgandum. Gal. hanc contradictionem ita soluit distinguens de purgatione vniuersali totius, vel particulari, si ergo de vniuersali intelligamus æstate per vomitum, hyeme contra vt dicit in aphoris. sed si intelligatur de peculiari ventriculi, & intestinorum vacuatione, hyeme per vomitum, æstate vero per deiectionem purgandum dicit. Cardanus vero aliter respondet, & ait, quod si materia est in ventriculo per vomitum est educenda, sed in æstate magis vacuat per clysterem propter debilitatem ventriculi, sed videtur Hipp. æstate per inferna mouere Clysteribus ad reuulsionem potius quam ad purgationem.

Vbi autem indicationes pares sint, & anceps. Medicus an supra, vel inferne purgare oporteat, melius est per inferiora purgare, propter multas causas, primo, quia nostra ætate tutius est per aluum purgare, nam humores innata grauitate deorsum vergunt, præterea quia sunt multo plures, & latiores venæ meseraicæ, quæ a vena porta vadunt ad intestina, quam ad ventriculum, 3 quia intestina sunt a natura instituta ad recipienda excrementa cum sint ignobiliora ventriculo: 4. quia breuiora est via ex ambitu corporis ad intestina, quam ad ventriculum, præterea quia vomitus requirit naturam robustiorem septimo aphoris. 62. vbi dicit robustos per superna purgandos, cum vero medicamenta purgantia valde periculosa sint, quia aliquando mouent, & non vacuant, aliquando vero nimis id faciunt; ideo explicare oportet, quibus auxiliis his incommodis occurrendum sit, alias multa sequuntur incommoda, vbi igitur medicamentum mouet, sed non euacuat, motus aliquis conuenit, quantum febricitans potest ferre; sic dicebat Hippocrat. mouendum corpus ad excitationem hellebori; vigilia quoque conuenit, quia somnus impedit purgationem, licet aliquando promoueat medicamentum, & actuet, vt in debilibus si per horam ab assumptione dormiat, sicut etiam ieiunare conuenit

ne

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

ne cibus obtundat vim medicamenti, quamuis aliquando conuenit aliquid exhiberi, quod roboret os ventriculi, vt cidoneum vel pirum coctum, aut opha panis in vino astringenti. ita Gal. in quadam qui assumpto Scammoneo non purgabatur, & anxius erat exhibito pauco cibo astringenti, & roborato ventriculo successit purgatio; præterea clystere, vel balano prouocandus est aluus.

Contra vbi medicamentum nisi euacuat, id fit quoniam venarum ora debilitata, & irritata euomunt humores contentos, igitur occurrendum est per contrarias his, quæ supra eicta sunt, quiete, somno, odorata naribus, & ventriculo apponenda; vinũ quoque potens haustum, cum opha panis, extrema liganda frequenter, & soluenda; & si dorsum fiat purgatio prouocandus vomitus ex aqua calida, si per vomitum clystere molliente iniecto vel glande; theriaca quoque antiqua ad drach. v. exhibita imo, & recens, quia oppiata habent vim sistendi vacuationes.

Postea, quam de purgatione in febribus deque recto illius vsu dictum est, nunc de præparatione purgationi præmittenda agendum est sicuti enim in omnibus actionib. ita maxime in purgandis humoribus antequam euacuentur diligens adhibenda est præparatio, & cum tolerantia fuerit, alioquin multa mala sequuntur, vt termina, angustia, nausea, superflua purgatio, vel nulla; propterea memorabilem sententiam scripsit Hipp. 2. aph. *corpora cum quis purgare voluerit fluida facere oportet*.

Est autem præparatio duplex: altera corporis, & viarum, altera humoris, qui purgari debet. Quod pertinet ad primum, viæ purgandi, sunt ventriculus, intestina, & si vltra sunt humores vsque ad Iecur, mesenterii venæ, si vero vltra Iecur viscera ipsa, & venæ. imo, & meatus corporis omnes debent esse aperti, præsertim vbi in habitu corporis materia continetur: quia non solum per vasa, sed cæcos meatus trahunt medicamenta humores peccantes.

Quod pertinet ad ventriculum, vacuus prius esse debet etsi fuerit nauseabundus; & cruditatibus abundans tollenda nausea inedia, aut vomitu, aut deiectione per pillulam ex aloe, intestina vero aperienda clystera mollienti; & detergentibus si quid illis adhæret, reliquæ viæ emolliendæ, & aperiendæ, quod fit per ea quæ obstructiones tollunt, quæ iam pertinent ad præparationem humorum.

Qua ratione verò præparandi sunt humores purgantes diligenter expendendum est, hæc verò præparatio nihil aliud est in febribus putridis, quam concoctio: nam intentio curandi febres putridas, vt ait Auicenna, vel est ad febrem, quam refrigerare, & humectare oportet, vel ad causam quæ indicat digestionem, & euacuationem, intelligens per digestiones humorum, eorumdem coctionem, & Galen. libro artis medicæ cap. 38. in putridis indicari dixit vacuationem, & alterationem, & definiens alterationem dixit esse coctionem, quæ putredinem finiat manente adhuc substantia: quod si opponas Galen. 11. method. 13 vbi alias ponit indicationes putredinis refrigerationem, ventilationem, & coctionem respondeo quod loquitur in arte Medica compendiosæ, lib. vero meth. exactius. nam refrigeratio excessum caloris obtundit, ventilatio innatum calorem promouet, & confirmat. coctio vero in meliorem conditionem humores reducit: quoniam verò concoctione vere præparantur humores putridi, ideo explicandum est, quid concoctio, & quibus ingenijs adiuuari possit a medico, idque breuiter, & succinte. diffinitur ab Aristot. concoctio, quod sit perfectio in mistis ex humido, & sicco, ita vt passiuæ qualitates ab actiuis vincantur, facta a calore naturali: & est definitio data per finem. est enim coctio alteratio quædam facta a calore innato, vt perfectum mistum fiat, & finem assequatur intentum: sic maturi fructus dicuntur, & cocti cum ad generationem sunt idonei: sic dicimus sanguinem concoctum, qui vtilis est ad nutritionem, & excrementa cocta quoties ad temperiem, & meliorem statum sunt reducta, ita panem, & carnes dicimus coctas quando ad nutriendum sunt apta.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Cum ergo natura agat propter finem, & coctio fiat à calore innato vt assimiliter materiam, & vincat; assimilat autem aliquando in substantia, & qualitate, dum conuertit alimentum in naturam aliti, & nutrit, aliquando cum non potest, substantiam mutare saltem qualitatem assimilat, vt in puris confectione, quando fit album lene, & æquale aliquando nec substantia nec qualitate assimilare potest, quod contingit quando materia inepta ad alterationem, & propter naturam caloris extranei.

Igitur si coctio non fit, vel contingit deffectu agentis vel materiæ, quæ vitia contingunt etiam in coctione per artem facta. coquus enim aliquando inutilem cibum parat aut ratione caloris acris, vel diminuti, vel nimis sicci acuti, aut propter contumaciam materiæ qualis est leguminum, carnium durarum. sic natura ob easdem causas impedita primo in instrumento, vt calore imminuto, crudum relinquit si vero acris exurit. coctio enim fit à calido temperato, ratione vero materiæ, dum multa est, crassa, dura, vel praua qualitate donata; atque hoc contingit in alimento: in vitiosis vero humoribus diuersi sunt gradus coctionis; aliqua enim parum vitiata corrigi possunt, alia vero transmutantur in meliorem conditionem, vt acrimoniam, corruptelam aut frigiditatem aliqua ex parte deponant; nonnulla vero prorsus sunt aliena nec reduci possunt secundo acut. 20.

Cum ergo humor putridus dicatur crudus, & præparatio illius sit coctio, hæc vero fiat vel à natura vel arte, ideo Medicus debet auxiliari naturæ, quæ vere dicitur causa efficiens coctiones; ars enim dicitur concoquere per similitudinem, & communitatem quandam, quatenus illam adiuuat, quod fit duobus modis, vel augendo calorem innatum quantitate, vel ex parte humoris remouendo impedimenta coctionis & quo ad primum adiuuatur calor innatus per calida humida vt docet Gal. quinto simp intus per alimenta recte instituta: extra vero per fomenta, inunctiones, cooperimenta, & per illa quæ habent facultatem emplasticam dum occludunt meatus, & quæ humectandi vim habent, ideo somnus, quies, clyster, frictio coctionem adiuuare dicuntur.

Sed contra dicet aliquis medicamenta emplastica claudunt, & obstruunt meatus ergo putredinem augebunt, contra nos iubemus apperire meatus non occludere ad transpirationem faciendam; respondeo quod remedium hoc emplasticum non adhibet ad putredinem vniuersalem nec in toto corpore, sed in parte in qua putredo insedit, vt in hipochondrijs, nec timor est, vt putredo augetur; quia licet calor non euentetur in ea parte in qua adhibetur potest tamen euentari per circunstantia vasa; nec tanta est occlusio quæ euentationem prohibeat, sed alia ex parte augetur substantia calidi innati qui coctionis est opifex.

Solent autem hæc emplastica medicamenta adhiberi in febribus putridis ac longis, cuiusmodi sunt fotus, vnctiones, non nisi post vacuationes, & post aliquam coctionem; qui si applicentur dum excrementa abundant nocebunt magis quam iuuabunt, vt docet Gal. 11. meth. trahendo materias ad viscera quare post 14. diem adhiberi solet factis vacuationibus.

Huiusmodi fotus mirifice laudat Gal. in febribus longioribus: indicantur autem à debilitate coctricis viscerum, quia eorum calor est imminutus à febre, & cruditatibus abundat, fotus autem multipliciter iuuat coctionem tam cibi quam cruditatis humorum; eliquant illos qui crassi sunt, & suo calore extenuant, & difflare faciunt humores: fit autem fotus per spongiam tepido liquore madidam, in quo incoquitur absynthium eupatorium, camomelum, cicoreum, & hypochondria fouentur. post fotum succedit inunctio, quæ poterit fieri in hunc modum Rec. olei camomelini absinti*j* ana vnc. ii. pulueris mastices ℥. ii calefiant in duplici vase, & inungatur loca prædicta sæpe. sicuti autem in febribus longis huiusmodi fotus conueniunt, sic si ar-

dor vrgeret, & febris magna esset abstinet Gal. à cataplasmatis, & profusionibus: ac refrigerantia imponit præcordiis, qualis est intubi succus, ceratum refrigerans, sed in reliquis quæ estuosæ non sunt relaxantibus vtitur, quæ intensa remittant, & adstricta rarefaciant. sæpe vero non præcordiis modo sed vniuerso corpori adhibet, ex oleo aneti aut camemeli.

Ex parte vero humorum impedimenta coctionis remouenda sunt seu in substantia, seu in qualitate vt si humor fuerit crassus attenuandus, si lentus abstergendus, durus molliendus, si calidus acris mordax refrigerandus; & huiusmodi alteratio humoris non vere dicitur coctio sed præparatio, vt coquatur, vel præparetur ad expulsionem humores ergo crassi attenuantur qualis est pituita, & melancholia illa per calida, humida, incidunt n̄, & abstergunt humores sine calore ptisana, oximel, accetosus syrupus mulsa aquosa, in quibus cum magnitudo non vrgebat antiqui Medici radices, & semina plantarum aut folia incoquebant, macerabant intingebant, secus ac fieri solet nostris temporibus, vbi syruporum varietas, & medicatæ potiones variæ, olfactu horribiles propinantur, vnde ventriculi coctio impeditur, & appetentia tollitur; quod si dicas coctionem fieri incrassando ideo non debere nos adhibere incidentia, & attenuantia, respondeo quod exhibentur hæc non vt coquant, verum vt præparent humorem ad coctionem, quæ in mediocritate consistit.

Sic videmus in coctione omni separari partes crassiores vt in chilo conficiendo, quod dum coquitur in ventriculo tenuior fit, ita sanguis tenuior est chilo, & in maturatione fructuum attenuari solent dum maturantur. item dum vinum coquitur, & antiquus & tenuior *est, & in maturatione fructuum attenuari solent dum maturantur*; hæc tamen tollunt quin coctio fiat incrassando, quia calor dum coquit resoluit tenuiorem partem; hanc veritatem instantiæ propositæ non tollunt, quia confundunt opus separationis cum coctione; nam calor naturalis dum coquit separationem facit, inde attrahit vtile, & pellit inutile, & secernitur quod crassius est tenuius vero attrahitur, quia magis vtile, & melius penetrat, ac post separationem semper procedit incrassando.

Humor autem tenuis vtrum incrassari debeat, vt melius coquatur dubitationem habet insignem Auicen. enim dicit digestionem esse reductionem humoris ad æqualitatem, vt si crassus sit atttenuatur si vero tenuis incrassatur, & rationem addit; quoniam humor tenuis imbibitur in meatibus; præterea videmus humores contentos in pulmone difficile excerni, si fuerint tenues sicut etiam crassi, facile vero si mediocres.

Respondeo humores tenues in putridis non esse incrassandos ad hoc vt melius excernantur: sed esse attemperandos, & frenandos si calidi sint, & mordaces per refrigerantia nam humores, quo tenuiores fuerint eo melius à medicamento trahuntur. sed in his expectamus coctionem, & frenamus acrimoniam, quod si tenuis humor per coctionem aliquantum crassescat; ea tamen crassities non impedit purgationem; quoniam tunc reductus est ad temperiem; vt bilis cum prius acris fuerit amara fetida, & maraca, post coctionem fit minus colorata, temperatur, & malum odorem amittit, quod si opponas bilem coqui non posse. hoc enim proprium est pituitæ quæ potest verti in sanguinem, ac neutra bilis in illum verti potest; respondeo non solum pituitam concoqui, quæ in sanguinem verti potest sed bilem, & melancholiam, & excrementa; at in pituita dicitur coctio fieri absolute, quia apta euadit ad nutriendum; in aliis autem humoribus, & excrementis dicitur coctio fieri quando vincuntur, & temperantur, ita Gal. vocare solet crudam bilem, cum est flaua, & sincera, mordax, & male olens; cum vero cocta est pallidior, fit minus acris, & odore minus insuauis.

Igitur tenues humores sunt, quidem coquendi, & contemperandi in febribus putridis,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tridis, nec debent fieri crassiores, vt melius expellantur; nec argumentum desputo in pulmone concludit, quia tenuis materia in pectore difficile excernitur propter aerem qui spiratur, & ob tenuitatem relabitur in pulmones. at non sic contingit vbi humores sunt, ex aliis partibus, quia quo tenuiores fuerint, eo melius trahuntur à medicamento, quam si crassescant, aliquando tamen humores incrassamus in catharris vbi sunt tenues, & acres ne ita fluant.

Hactenus de purgatione. & humorum præparatione, quæ ad pharmaciam pertinent; nunc de diureticis, & sudorificis, quæ hunc etiam scopum respiciunt agendum nobis est: ac primum de diureticis seu vrinam cientibus sermo erit. natura enim non solum febres iudicat per vomitum, & deiectionem: sed per vrinas iudicare solet, nec solum vniuersum corpus vrinis expurgatur, sed partes illius; non enim vrina est solum materia potus, sed continet serum 4. humorum in venis existentium, præterea continet plerunque humores omnes excrementosos vnde multoties totum corpus per eam expurgatur; & primo epidemiorum sect. 2 multas febres per strangurias iudicatas esse dixit ob acredinem humorum, quas non nephriticas, sed criticas appellauit Hipp.

Nec solum vniuersum corpus, sed partes illius male affectæ expurgantur per vrinam. Sic lienosi multi per vrinas nigras non raro sanantur, quamuis Gal. dicat morbos lienis iudicari per aluum: nam per arterias quæ sunt in eo, materia peccans ad vrinas aliquando transmittitur; morbi quoque thoracis, & pulmonis nonnunquam per vrinas iudicantur excreto pure, quod obseruauit Hipp. 3. equidem sect. 3. & Gal. 6. de locis ca. 4. per quas autem vias id facit, dixit Gal. per arterias, & sinistri cordis ventriculum: sed multo facilius, & expeditius pus in thorace contentum expurgari potest per venam sine pari, quæ desinit in emulgentem sinistram, & vnitur cum ramo venæ cauæ paulo inferius.

Igitur cum Hipp. doceet mouendas esse materias quo natura vergit, si non perfecte vergat adiuuare oportet per diuretica; signa vero vergentis naturæ ad vrinam in crisi non descripsit Hipp. Sed nos ex priuatione specierum crisis hæmorargiæ scilicet, vomitus, deiectionis, & sudoris? id colligimus, vbi enim nulla illarum signa appareant verosimile est per vrinas morbum iudicatum iri, maxime vero si sit grauitas in hypochondrio, & ardor in extremo pudendi sentiatur, præterea si in toto morbi decursu copiosa vrina visa est, & ætas sit senilis, & ægrotet in hyeme.

Non solum autem diureticis vtimur in febribus ad expurganda excrementa putrida secundum totum, vt in crisi, & secundum partes accessiones scilicet; sed ad expurganda excrementa aquosa, quæ quotidie gignuntur, quæ non probe natura educit, ergo adhibemus vrinatiua in febribus, vt separemus excrementa ciborum, & causæ morborum euacuentur.

*H*is explicatis de primo scopo diureticorum nunc de illorum materia agendum. hæc autem multiplex est, & varia: quædam enim vrinas mouent, quia sanguinem fundunt, & coagulant, vt in lactè coagulum vnde postea trahitur a renibus, quæ tamen diuretica per accidens id facere videntur, quia liquati ab illis humores facilius trahuntur à renibus quæ omnia dicit Gal. 5. simpl. 12. esse calida, & sicca tenuium partium inter quæ reponit semen apij petroselini, fœniculi, ami, asari; therebintinā, & alia huius generis aromatica, alia vero vrinam mouent minus proprie, quia vrinæ fiunt materia, vt aquosi fructus qualis est pepo, anguria, cucumerus; imo aqua ipsa præcipue thermalis quæ non solum multitudine, sed per aliquam nitrositatem, vel salsedinem per vrinas exeunt: in hoc genere sunt, vina oligofera alba, aqua hordei oximel, & mulsa.

Quædam vero alia dicuntur diuretica vtroque modo ob calorem & partium tenuitatem,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

nuitatem, & prætterea quia fiunt materia vrinæ; tale est vinum meracum fuluum, flauum, de quo dixit Hipp. in aphor. Soluere stranguriam, & dysuriam, & 3. acut. vinũ album, & vinosum magnis laudibus extollit, eo quod præcæteris vrinas moueat. alia denique videntur vrinas mouere à proprietate naturæ cuiusmodi sunt capillus veneris, fructus viscicariæ, rhabarbarum, liquiritia, erinaceæ carnes, & paterculus regulus, cum aliqua sint frigida, & sicca aut exiguam, vel nullam habeant caliditatem, vel acrimoniam quæ gustu, vel olfactu sentiatur, inter quæ videntur reponi quatuor semina frigida, tum maiora, cucurbitæ, citriuli, melonis, cucumeris; tum minora portulacæ scariolæ, lactucæ, endiuiæ, acetosæ.

Cæterum ex his, quæ vrinam mouent, præsertim in primo, & secundo genere, quædam sunt fortia, alia vero leuia, fortia, vt aromata cinamomum, cassia; leuiora decoctum appii petroselini oximel. in tertio ordine leuiora sunt semina peponis, cucumeris aqua hordei, capillus veneris; fortiora halicacabi semen, & rubiæ radix.

His explicatis de materia diureticorum, nunc de occasione, & oportuno tempore eorum exhibendorum dicendum est, tempus opportunum mouendi vrinam, vt in cęteris remediis est quando necessitas adest, nec adsunt impedimenta. Et quo ad necessitatem ea videtur esse omni tempore febris, etiam à principio adhibenda ad purgandam serosam materiam quæ à potu quotidie gignitur; sed quia à principio adsunt impedimenta, quæ sunt copia humorum, & obstructio: & vbi humores sunt crassi, & lenti, vt in febribus pituitosis, & melãcolicis ac notis tertianis ideo diureticis non est vtendum à principio nisi post euacuationem sanguinis, & aliquam ventris solutionem per clysteres aut lenientia, deinde possunt adhiberi aliqua diuretica non quidem valida, sed secundi, vel tertij generis, qualis est syrupus acetosus cum decoctione apij, & hęc est sententia Auic. de curatione putridarum vbi post vacuationem corporis veniendum esse dicit ad diuretica.

At si loquamur de fortibus diureticis, hæc non conueniunt nisi cocta manna, & attenuata, nec à principio exhiberi debent, quoniam materias crudas fundunt, & mouent. vnde quarto de sanitate tuenda à validis diureticis abstinendum esse scribit in cruditatibus, quod si aliquis in oppositum adducat eumdem Gal. qui in cap. de quotidiana statim vtitur diureticis validis, & 12. method. in syncopali humorosa exhibet in primis diebus mulsam cum decocto hysopi, respondemus illam esse curam coactam; nam in quotidiana fortiora adhibet vrinatiua ob pertinaciam materiæ, vacuato tamen prius corpore, & ob crassitiem humorum: 12. vero method. in syncopali humorosa nulla vtitur vacuatione, nisi per frictiones trahendo ad superficiem corporis humores à visceribus, qui suffocant calorem innatum quos attenuare, & incidere vult.

Illud hic animaduertendum est pro vacuationibus, quæ fiunt in febribus seu missione sanguinis, seu pharmaco, seu per vrinam, vel sudorem, quod materiæ, quæ vacuantur in febribus, sunt in duplici differentia; quędam enim sunt proprię, quædam vero communes; rursus propriæ sunt causę antecedentes, & coniunctę in ipsis febribus; causa inquam antecedens, quæ disposita est vt fiat coniuncta, vt immediate faciat febrem. rursus materię communes, quę debent euacuari in febribus sunt tria excrementa triplicis coctionis, fęces, vrina, sordes, ac insensibilis transpiratio à quibus fouetur febris: ideo per totum morbi decursum euacuari debet. Medicus ergo non intendit euacuare materiam propriam ipsius febris à principio nisi partem materię coniunctæ in accessionibus ideo à principio (excepta missione sanguinis) alię vacuationes debent esse leues quia materiam crudam propriam mouere non licet secundũ totum, sed euacuare communem vnde per inclinationem accessionum diuretica, & sudorifica exhibere solemus.

Ec Prę-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

Præterea notandum est quod in calidis febribus, vt in tertianis exquisitis abstinendum est à diureticis calidis; quare ad expellendam vrinam vtimur accetoso syrupo cum aqua hordei, præterea emulsione seminum melonum; in febribus autem quotidianis, & quartanis validioribus vtimur diureticis. ideo à principio exhibemus oximel cum decocto apij, vel petroselini: præterea quando multa est copia materiæ eam potius per aluum mouere oportet quam per vrinas quantitas autem diuretici debet esse amplior quam syrupi, debet exhiberi calidum ad vnc. 8. saltem.

His ita habitis de diureticis relinquum est, vt agamus de sudorificis, quæ solent exhiberi in febribus. Si quidem multæ febres, & præsertim intermittens per sudores iudicari solent, propterea quando natura crisim facit per sudorem imperfectam illam adiuuare oportet, nam per sudores non solum vacuantur humores in venis contenti, qui sunt causæ febris antecedens, sed vniuersus corporis habitus: Vnde dixit Hipp. 2. prognost. 22. criticos sudores qui in diebus decretorijs fiunt, & per totum corpus febre in totum tollere, vel imminuere, & 4. apho. 36. sudores bonos, & iudicantes morbos diebus iudicatorijs aduenire.

Nec solum sudores febres iudicant tam acutas quam longas, sed etiam morbos à tota substantia (qualis præ cæteris est Gallicus) extirpare solent, & radicitus tollere, quoniam expurgant viscera malè affecta, & prauos humores à venis, & membris omnibus educunt.

Cæterum signa futuri sudoris critici in febribus non proposuit Hippoc. duo tamen habentur primum ex suppressione vrinarum. nam. sexto epidem. sectione prima ante rigorem (id est sudorem qui proxime rigorem sequitur) vrinarum suppressiones, si in bonis fuerint. *S*upprimitur autem vrina quia serosus humor ad corporis habitum transmittitur; ideoque qui multum sudant parum mingunt, & è contra. Alterum futurum sudoris signum est rigor propter acrimoniam seri membranam carnosam percutientis, vnde dixit Hipp. 4 aphoris. 63. *quibus rigores quotidie fiunt, quotidie febres soluuntur*, & aphoris. 58. *Febre ardente laborante, si rigor superueniat fit solutio*, quæ solet fieri per sudorem, dummodo tamen corpus sit validum. Addunt recentiores pulsum mollem, & calidum quemdam vapore qui ex corpore attollitur. Auic. addit vrinæ colorem per rubrum.

Quo ad materiam medicamentorum sudorem mouentium Gal. 5. simp. nullam eorum mentionem facit, sed tamen cum sudor duobus modis fieri possit, primo per impulsionem ad ipsam cutim: alio modo per attractionem ad eandem; quæ sunt in primo genere debent esse de natura diureticorum calida & sicca, tenuium partium, imo valentiora, quia sudor per angustiores vias transit, quam vrina; & idem medicamentum est prouocatiuum sudoris, & vrinæ, pro diuersa dispositione corporis, qui enim frigidos habent renes, & corporis habitum rarum, facilius per sudores vacuantur: contra in alijs: igitur medicamenta quæ ab intra mouent debent esse calida valde, tenuium partium, & validiora diureticis: nam diuretica adiuuantur à renibus trahentibus serum, sed sudorifica non adiuuantur à membris, vel cute, quædam etiam à proprietate sudorem mouent. Dicuntur etiam medicamenta sudorifica, quæ per attractionem mouent, & sunt, quæ meatus aperiunt, & laxant, qualis est aer calidus, & humidus, vnde dixit Hipp. 3. aphoris. 6. *Cum æstas est similis veri sudores in febribus multos expectare oportet*. balneum etiam maxime sudores mouet ideo maxime laudatur à Gal. in febribus putridis: vnctiones item aperientes ex oleo anetino cammomelino, præterea cum vino calido item ex aqua tepida, quæ per spongias, vel cucurbitulas applicatur: quæ medicamenta exterius adhibita non solum sudores mouent, sed si non succedat vtilia sunt, quia excrementa, quæ quotidie circa cutim fiunt expurgant: præterea putredinem sanat aperiendo poros ad transpirationem, & ventilationem caloris naturalis; denique expurgant putrida excrementa in venis, &

extra venas contenta.

Sed silentio præterire non possum perniciosum abusum, laconicorum quæ stufæ siccæ vulgo dicuntur, quam fabricant ex ligno ad eliciendos sudores in his qui morbo gallico laborant, vel arthritide, aut podagra alijsve longis, & frigidis morbis quibus multi indifferenter vtuntur in quouis habitu, & temperamento. & torrefaciunt corpora dum sudare cogunt vsque fere ad interitum, quæ medendi ratio in temperamentis calidis, & siccis ac melancholicis adeo est perniciosa, vt in tabem incidant & alios peiores morbos & præterea aliquando æstu, & ardore suffocentur miseri patientes quare ab hoc instrumento abstinendum in totum censeo. non enim natura vi, & violentia compellenda.

Est alius modus prouocandi sudorem mitior, sed non sine periculo, iubent enim, vt intra semidolium sedeat æger nudus capite super eminente, & ad aerem exposito: & operiatur superficies dolij superior linteo capite excepto ac intra pedes ponitur vas cum igne, vel aliquo decocto ebulliente cum herbis sudorificis, & ita per horæ dimidium circiter sudat æger, qui modus sudandi minus periculosus est quam primus, sed indiget magna prudentia medici vt moderare sciat hunc sudandi modum, ne lædat magis quam iuuat.

Tertius sudandi modus fit per cucurbitas aqua calida plenas in qua anetum camomellum calaminta, & folia lauri coquuntur, & bene obturatis iacenti ęgro in lecto nudo duæ cucurbitæ apponuntur in lecto ex vtraquæ parte vna: qui sudandi modus minus periculosus est, & magis laudatur: omnia prædicta sudatoria rarefaciendo cutem ac laxando meatus sudores promouent nec conueniunt in febribus sed morbis frigidis, & longis: cauendum tamen omnino à prædicta illa lignea stufa.

Inuenerunt quoque recentiores aliqui potiones aliquas quæ non solum sunt sudatoriæ, sed vacuatoriæ: ita conficiunt guaiaci decoctum cum purgantibus, vt simul sudent ægri, & euacuentur per inferiora: alij vero sudatorias potiones conficiunt, quæ vomitum mouent, quas inuenerunt ipsi chimici, & exhibent in pleuriticis, & longis febribus qualis est hæc R. aqua cardi sancti vnc. VI. pulueris radicum assari drach. s. sumat æger calidum deinde cooperiatur, vt sudet: postea prouocetur vomitus, & ita aliquando curant pleuritides, & rumpunt apostemata, & febres longas, & pertinaces sanant: & quamuis huiusmodi potiones quæ simul sudorem mouent, & humores supra vel infra euacuant non videantur admittendæ cum fiant per motus contrarios, nihilominus experientia ostendit esse vtiles, & pertinaces morbos absolute extirpare.

Sed redeuntes ad sudorifica, quæ in putridis febribus exhibentur occasionem, & tempus opportunum illorum exhibendorum exponamus: Auic. cap. de febribus putridis non nisi post vniuersalem corporis vacuationem ad diuretica peruenit, & post diuretica sudatoria pharmaca comendat. nam postea quam de vrinatiuis egit subiungit, post illam fac ipsum sudare, & aperi meatus cum illis in quibus non est calor fortis sicuti, cum inunctione, & oleo camomelino, & frictione cum vino albo, & aqua dulci tepida; & dicit quod post diuretica debent applicari sudorifica, quoniam difficilius est prouocare sudorem; vbi tamen febris fuerit acuta, & ardens abstinendum à sodorificis extra applicitis imo vnctionibus frigidis vtendum ex oleo violaceo, & refrigerante Gal. cerato quia magis vrget febris quam causa.

Sed sicuti diximus de diureticis quo ad tempus ita de sudorificis dicendum est. conuenit enim per totum morbum vacuare excrementa & materias comunes non solum primæ & secundæ coctionis, sed etiam tertiæ, sicut partem materiæ coniunctæ. *Putrefacta enim* dicebat Galen. *per aluum vrinas, & sudores vacuanda sunt: assumendo tamen, quæ sunt minus calida*; sed non sunt adhibenda sudorifica ante euacuationem propter multitudinem humorum quod præcipit Gal. 11. meth. 8. vbi

 dixit,

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

dixit, prius quam corpus vacuaueris eius habitum rarefacere non conuenit; at fortia sudorifica non debent exhiberi nisi cocta materia, & attenuata.

Inter cætera vero, quæ leuiter sudores mouent sine calefactione est aqua hordei calida, si copiose exhibeatur, & multo magis mouebit sudores si ad vnc.vi. illius coclearia duo vini generosi non dulcis(quare maluaticum est, & græcum.) inijciantur; nulllum enim præstantius sudores mouere in febribus iuuenes.

De remedijs contra Pestem, & Febres Malignas.

HActenus de auxilijs comunibus acutarum febrium breuiter egimus, sed nihil à nobis actum putaremus, nisi in hac postrema parte de illis tractaremus; quæ pesti, & malignæ febri aduerfantur quæ Græci voocant *alexipharmaca & alexiteria*. quia venenis repugnant, à quibus tam pestis quam febris malignæ sporades ortum ducunt, illa ex veneno externo, hæc vero interno dicimus autem venenum, quod à tota substantia naturam nostram opugnat.

Nec dubitandum est in corpore nostro gigni venenum tale quale per morsum venenatum animalium inducitur, & quale plantæ quædam venenosæ, vt aconitum, arsenicum, & alia deletaria intus assumpta producunt; vnde humor pestis efficiens dici potest arsenicale, vel napellinum, vel ferinum, quia effectus producunt similes illis. talis non raro est humor, qui epilepsiam, suffocationem vteri, pranas, & malignas febres inducit teste Gal. 3. & 6. de locis affectis.

Cæterum remedia quæ à venenis indicantur, quædam sunt alterantia, quædam vero vacuantia ipsum venenum; Et rursus a terantia id efficiunt, vel qualitate occulta, vel manifesta; occulta, vt caro viperæ, manifesta vero per contrariam intemperiem, quæ omnia vocantur à Gal. alexipharmaca 5. simp. Sed præcipue, & proprie illa talia sunt, quæ occulta proprietate veneno aduersantur. dicuntur præterea alexipharmaca quæ corroborant cordialia dicti, sed ex accidenti, quatenus roborato viscere magis repugnat veneno.

Alexipharmaca propriæ dicta teste Gal. medium obtinent inter venenum, & naturam nostram, & sunt semi venena. nam si in totum essent venenis similia occiderent, si prorsus contraria non agerent in ipsa. actio enim per contraria & similia perficitur, ita caro viperæ dicitur esse alexipharmacum aduersus eius excrementum, quod in cauda, & ore resident, & similiter caro scorpionis aduersus eius morsus applicatur; agunt enim in sua venena, per similitudinem attrahendo: vel per aliquam contrarietatem, quam caro istorum animalium habet ad sua excrementa, & venena: propterea ait Gal. ista alexipharmaca non esse multoties sumenda cum habeant aliquid veneni.

Præterea cum alexipharmaca proprie dicta quædam comuniter omni fere veneno repugnent, vt theriaca, & mitridatum, alia vero particulariter huic vel illi veneno aduersentur, quæ à Dioscoride describuntur lib. 6. vt vinum aduersus cicutam, & hoc vel illud peculiare aduersus napellum, vel arsenicum; si nos haberemus notitiam peculiaris veneni, quod in corpore nostro gignitur, vnde prauæ febres, & maligni morbi fiunt facile esset illas curare; sed cum ignoremus, recurrimus ad comunia, possumus tamen ex effectu indagare natura veneni interni particularem: num sit napellina, vel arsenicalis, vel opialis per effectus, & symptomata istorum venenorum quæ narrat Dioscorides lib. 6. & talia adhibere remedia qualia illis venenis exhiberi solent in peste, & maligna febre seruatis tamen seruandis.

Inter alexipharmaca, seu proprie seu comuniter dicta, quædam sunt simplicia, alia vero composita, nonnulla calida: alia frigida, quædam intus assumuntur, alia extra, & omnium materia sumitur, vel ab animalibus, vel plantis, aut metallis, vel

lapi-

lapillibus de quibus omnibus sigillatim dicemus, & præsertim de illis, quæ communiter exhiberi solent, quæ omnia diligenter examinabimus, & eorum commodum vsum methodice exponemus ne indefinite exhibita potius noceant quam iuuent.

Incipientes ab aleximpharmacis, quæ ab animalibus desumuntur, & simplicia, & composita proponimus alexipharmaca, quæ fiunt ex carne viperæ, vel serpentum, & primo agemus de puluere istarum carnium, qui maximum est remedium ad omnia venena, & fit ex serpentibus non venenatis, vt anguibus præciso capite, & cauda, & ablate corio; eorumque partes concisæ lento igni exiccantur ne comburantur; deinde tunduntur, & fit puluis cuius drach. 1. vel drach. sem. exhibita non febrientibus cum vino; febrientibus vero cum aqua acetosæ, & valet maxime aduersus omnes morsus animalium quorumdam, & solet vomitum mouere, & est maximum & incomparabile secretum contra omnia venena.

Eadem ratione ex carne viperę confici potest puluis, qui eamdem vim habeat, & fortasse longe maiorem, sed si ad scrup. v. exhibeatur, ex eadem quoque carne viperæ fiunt sales theriacales quos Galen. & antiqui medici ad pertinacissimos morbos composuere, antequam tamen eorum compositio, & ob quantitatem salis magnam, & ob conficiendi modum non curet vitio; propterea chimici, & inter eos Quercetanus hanc compositionem exactissime faciun, quæ optima est ad tollendos omnes cutaneos morbos contra omnia venena, podagricis quartanarijs, ipsi denique pesti magnum est remedium; dosis eorum est ad vnum vel 2. coclearia alii ea vtuntur loco salis in cęna, & prandio.

Ex eadem carne viperæ fit sal viperinum, quod est maximum, & potentissimum alexipharmacum ad omne genus veneni datur ad gran. 3. Hic obiter de salibus, qui ex herbis aliisue vegetabilibus conficiuntur breuiter dicendum: nec huiusmodi rerum cineres earum virtutibus spoliantur, sed eas continent cum magna efficacia, quale est sal absintii; hiperci, menthæ, baccarum, iuniperi, fiunt autem per cineres quæ ex calcinatione emanant cum aqua multoties trans colatos. exemplum apponam salis tartari. habet enim, sed tartarum vim, non solum expurgandi leuiter ipsum corpus ad scrup. ii. datum, sed peculiariter hoc habet, quod aliorum purgantium vim augeat si cum illis scrup. 1. vel drach. s. salis tartari misceatur nam si drach. 2. Senæ infundantur vel his dr. 1 rhabar. cum dr. 1. salis tartari ad duplum operabuntur, & color liquoris sanguine rubicundior reddetur ac sapore acido præditus erit.

Quanta vero salis natura vis, & potestas sit, exemplo quodam notabili refert Quercetanus nam cum quidam autumnali tempore vrticas cum radicibus euelleret, & lixiuium cum aqua calida fibrando & transcolando purificasset, vt ex illis salem educeret, relicto lixiuio tota nocte super fenestram in vasculo terreo, vt refrigeraretur; cum aer illius noctis fuisset frigidissimus lixiuium concreuit; & cum mane vas amouere vellet, vidit mille vrticarum figuras in ea glacie cum radicibus folijs, & truncis adeo perfectæ insculptas, vt nullum pictorem eas perfectius figuraturum quilibet dixisset.

Inter composita alexipharmaca, quæ ex animalibus sumuntur præcipuum locum obtinet theriaca andromaci, quam solent medici nō modo omnibus venenis, sed præcipue in febribus malignis exhibere intus, & illa etiam cor inungere sicut etiā ad mitridatum: nam & Gal. lib. de theriaca ad Pisonem illam in peste concedit tanquam præcipuum alexipharmacum, & eius vsum talibus tanquam experimento confirmatum maximum esse in malignis febribus asserit, præsertim in sudoribus diaphoreticis, vt nulli alteri medicamento magis confidat, cuius summo mane dabat dr. j. singulis diebus, vbi videbat prauam qualitatem intendi, vires deijci, corpus refrigerari, & alia exhibita non iuuare, & exhibet præcipue cum ingentem caliditatem non timet.

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

quod si adsit caliditas multa miscet cum refrigerantibus conseruis, & dat in minore quantitate, & si non vrget caliditas vinum supra bibendum exhibet.

Contra tamen Capiuacius theriacæ vsum in pestiferis febribus reprobat; quia calida nimis est, & non operatur nisi in magna quantitate, venenum autem fouens febrem malignam calidam, & putrefaciens, cum faciat febrem quæ est affectus calidus, ideo confugiendum esse dicit ad alia pharmaca frigida, vel temperata. ad Gale. Vero qui theriacam in peste exhibet, respondet illam concedi ad preseruationem non ad curationem. Massaria quoque vsum theriacæ reprobat in peste, & in maligna febre; nec vllo pacto concedendam ante coctionem contendit, quia febrem augebit, humores crudos per corpus distribuet, ob quam rationem in quartana à principio Gal. theriacam minime concedit; quia si detur ex simplici, fit duplex, & triplex, vt contingit. Eudemo philosopho Romæ lib. de præcognitione ad Posthumium, & quod de theriaca dicitur, idem dicendum esse de omnibus calidis alexipharmacis. nam calida frigidis venenis, contra frigidis calida adhibenda esse dicit, at theriaca mitridatum calida plus quam decet sunt medicamenta.

Pro decisione animaduertendum, quod chimici, & inter cæteros. T. P. in peste, & febre maligna calidissima solent exhibere ad sudores prouocandos, & inter cætera aquam vitæ probat multoties circulatam sic. destillat enim pluries vinum, ita tamen, vt medium phlegmatis separetur, & medium relinquatur, quod ita probat, mittit aliquantulum prædictæ aquæ vitæ destillatæ in patinam, staneam, & incendit illam, quod si nulla pinguedo relinquitur in patina, perfecta est, si relinquit rursus destillanda quoad nihil relinquat, & tunc exhibet cocleare vnum vel duo ægro febricitanti. nam ita penetrat (ait ille) ad membra principalia, quæ morbo tenentur, vt per sudorem morbus resoluatur, ad hoc genus remedij reducitur aqua theriacalis, elixiruitæ essentia theriacæ optime concinata, ex officina magnis Ducis Etruriæ domini mei; in qua quidquid est in arte chymica egregius, seu velis quintas essentias, seu magisteria, extracta, tincturas, olea, sales, antidota, mira arte confecta reperiũtur, præ cæteris in pestiferis febribus ad sudorem eliciendum aqua theriacalis solet exhiberi quæ sic fiat. Rec. aquæ vitæ primæ coctæ per balneum extractæ lib. 1. theriacæ veteris vnc. j destilletur rursus per balneum Mariæ tepidum, huius aquæ dato vnum cocleare in declinatione accessionis in malignis febribus; quod si magna adsit caliditas, potest dari cum vnc. iiij. aquæ hordei, & hęc aqua est pręstantissimum remediu m in omnibus morbis frigidis ventriculi, & intestinorum.

Igitur decidentes illam controuersiam dicimus, quod in febre maligna, & pestilenti si ardor non fuerit multus qualis solet in simplici, & solitaria, aut etiam si cum putredine fuerit associata possumus exhibere etiam alexipharmaca calida, & vbi calor febris vrget ea possumus attemperare cum frigidis, eorum tamen vsus post alexipharmaca frigida in tali casu magis probatur, præsertim vbi hæc nihil profuerunt, & videmus malignitatem augeri, & extrema refrigerari, & sudores fieri diaphoreticos, tunc ad serpentum pulueres & sales theriacos, & aquas eiusdem veniendum, imo & à principio vbi vrget malignitas, vt in peste adhibenda sunt.

Confirmatur hæc sententia experimento germanorum, qui in peste, & malignis febribus illico post euacuationes deueniunt ad sudatoria calorifica, quod faciunt chimici non sine magno progressu, exhibentes flores sulphuris, aqua theriacalis aliave eius generis; quam sententiam probat Cardanus qui inter errores medicorum reponit curationē harum febrium per frigida semper tamen medicus debet habere rationem febrilis caloris, si validus fuerit; nam vt habet Gal. 5. simp. alexipharmaca calida ad frigida venena, & frigida ad calida vsurpanda sunt; id eo frigida in vsum primo veniant: ita tamen, vt si non conferant veniamus ad calida: possunt enim hæc suo calore nocere fortasse magis quam a proprietate iuuare, verum febris pestilens, & ma-

ligna

ligna tam perniciosi morbi sunt, vt omnia in illis experienda sint, talis est aqua theriacalis supra descripta.

Nec solum hæc animaduertenda sunt in his alexipharmacis quę intra corpus assumuntur, sed in illis, quæ extra applicantur, quale est oleum scorpionum Matthioli, & oleum aduersus venenum magni Etruriæ Ducis, imo, & theriaca ipsa calefaciunt enim nimis, & fumant ad caput, præsertim si partibus superioribus apponantur, vt cordi, gutturi, temporibus, & naribus. odor enim istorum percutere solet cerebrum febricitantium. Cæterum, quod pertinet ad oleum prædictum, illud non modo extra sed etiam intus dari solet, ad guttulas vj. vel viij. in iure aliquo, & cum iuuamento, sed in calidis admodum febribus, abstinendum puto, prætera vsus istius olei, extrinsecus solet esse post frictionem partis cum vino maluatico ad maiorem penetrationē, quod non puto necessarium, quia oleum, cum sit partium tenuissimarum non indiget alio penetrante, vbi tamen facienda est inunctio, & calor vrget ad arterias carpi, & tali, plantas pedum, & volas manum, relictis superioribus partibus apponenda iudico. At in febre maligna simplici in qua calor vix percipitur, omnibus locis dictis apponi potest. Inter ea, quæ sunt partes animalium, quædam cordialia numerari solent, quæ vt diximus, ex accidenti alexipharmaca dicuntur, qualia sunt cornu cerui, cartilago quæ in corde illius reperitur, quæ os de corde cerui dicitur margaritæ prætiosarum lapidum fragmenta, smaragdi, hyacinti atque rubini, lapis bezzuas, vnicornium, cornu rinocerontis, corallia, & aurum potabile, quæ omnia supradicta exhibentur, & præparantur in puluerem vel dissoluta aut in magisteria redacta, quibus connumeratur aurum foliatum puluerizatum aut potabile redditum apud chimicos.

De his tamen dubitare licet, nam perle Margheritæ, lapidum fragmenta, cornu cerui, & cartilago quæ in corde reperitur, nulla est ratio cur cordialia dici possint. cordialia enim sunt aromatica, hæc autem numerata talia non sunt, cum nullam habeant manifestam qualitatem Margaritę vero, & fragmenta lapidum cum sint vitra, quędam nihil habere videntur ad cordis confortationem pręterea admiscere hęc electuarijs cordialibus, vanum existimatur, sicut, aurum, & argentum de quibus antiqui medici non meminere, sed fuit arabum inuentum: os vero de corde cerui, seu cartilago illa, quæ in eo reperitur non magis videtur conferre ad roborandum cor, quam cartilago de corde asini.

Sed quod pertinet ad aurum illud, prorsus inutile iudicatur quippe quod, si crudum exhibeatur in puluerem, vel tenuissimas rasuras redactum, cum sit solidissimæ substantiæ à calore nostro nullo pacto separari potest, vel actuari nec propterea, potest iuuare melancholicos, quos aurum, & perlæ multo magis iuuarent, si ad copiosam suppellectilem illis darentur. aurum autem potabile de quo tanta, & tot hermetici scribunt prorsus damnandum videtur. si quidem confici non potest nisi per corrodentia, & venena à quibus vix spoliari potest, & modus conficiendi adeo varius, difficilis, & operosus est, vt à nemine intelligatur; nec credendum est chimicis, qui tot arcana atque magnalia Dei, ipsi tribunt, nec solum ad has febres omnium præstantissimū remediū prędicant, sed ad omnes morbos; nec tantū in hoc remedio, sed multis in alijs turpiter mentiuntur; quia si vera forent, omnes chimici opulentissimi, & felicissimi fuissent, quod tamen non videmus; vt dicendum cum Adernaco T.P. insignē chimicę magistrū, & post eū alios, pręclara multa in libris suis prodidisse, sed cōtra hoc dolendum esse quod non pauca vana, & falsa eis intermiscuerint, ne dicam, quod optima quoque sic obscurarunt, vt nemo aut pauci fructum aliquem ex eorum lectione percipere possint.

Contra vero, quod pertinet ad margaritas belzuar, lapillos, prætiosos, & alia cordialia supra posita, videmus adhiberi quotidie saltem sine vlla noxa, nec negandum esse videtur, posse prædicta omnia habere occultas qualitates, & dato etiam quod nō

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

haberent sua frigiditate,& siccitate saltem venenis repugnant, vnde hac ratione lau-dari videntur nam etiam terra lemnia seu sigillata, non videtur habere. aliquam qua-litatem cordialem manifestam;& tamen est alexipharmacum, vt docet Galen. multis exemplis 9.simp vbi de terræ differentijs tractat,& illam exhibet cum aceto ad mor-sus ferarum præterea vsus huius terræ in peste quadam adeo salutarem refert, vt omnes qui medicamentum hoc ebibere curati fuerint; Contrà, quibus non profecit, omnes interiisse. assumebant autem illam in vino modice diluto si febris aberat, vel leuis erat, si vero grauius febricitarent oligofero,& valde diluto hæc Gal. de terra lē-nia, seu bolo armeno scribit, quamuis his nostris temporibus hæc admiranda huius terræ non videamus. Igitur & prædicta à proprietate cordialia dici possunt, ac præ cæteris cartilago illa cordis ceruini,& cornu eius vim alexiteriam habere posse credi-mus; si quidem hoc animal à proprietate quadam antipatiam habet contra serpentes, sicut olim apud Romanos familia quædam reperiebatur marsica quæ à serpentum, & viperarum veneno non inficiebatur.

De lapide belzoartico non vidimus magna portenta licet infinities illum in febre maligna dederimus, præterea nostris hisce temporibus omnes ferè adulterantur, vt vix vnus reperiatur sincerus, aliqui in vsu habent frequenter bolos quosdam, quos in malignis exhibent confectos ex puluere margaritarum corallorum bolo armeno, & lapide belzoartico cum conserua de acido citri, quod approbo licet non sit magnæ ef-ficaciæ, at potius in aliqua re liquida exhiberi deberent vt in iure, vel vino oligofero, aut aqua cardi sancti ad maiorem penetrationem.

Quod autem pertinet ad aurum videtur sympatiam quandam cum homine habe-re, adeo vt tradat Cardanus ad inueniendos tesauros sub terra latentes, si candela ex pinguedine humana supra thesaurum accensa ponatur, statim stridorem sentiri. Sed nec despicienda est Auicennæ,& aliorum autoritas qui aurum multis miscent medi-camentis, vt in vtroque. R. electario de gemmis in aurea alexandrina, in confectionē alchermes In quibus aurum in rasuras tenuissime comminutum aut alia quauis, ra-tione attenuatum imponitur.

Quod pertinet ad aurum potabile contendunt spagirici esse remedium optimum, & singulare, non quidem crudum quod vix quidquam potest efficere, sed dissolutum in aqua vel oleo nec dubitandum est (est aiunt) posse hoc fieri. nam sicut in cæteris sa-libus, & metallis extrahuntur spiritus, & essentiæ, vt ex vitriolo, cuius spiritus in vsu frequenti est, & in hydrargiro dissolutiones fiunt ad medicinam præstantissimæ, ita multo magis id præstabunt auri essentiæ, quæ extrauntur per varias præparatio-nes, destillationes, sublimationes & circulationes.

Quod si aurum non sine corrosiuis dissolui potest, quod tamen chimici negant; potest tamen auri essentia spoliari corrosiuis illis qualitatibus, non secus ac argentū viuum calcinatum per aquam fortem adhibitis varijs lotionibus, & circulationibus à quibus dulcificatur, & spoliatur propria acrimonia, & datur innoxie, ita etiam au-rum spoliari potest per artem, & fieri dulce, aptissimum quidem remedium contra omnes morbos, & febres malignas.

Nam per spiritum vini ait Quercetanus multoties transmutatum sulphur fit, & Mercurius philosophorum, qui vim habet dissoluendi aurum illudque reducit in cal-cem iure philosophicam, in liquore præciosum, qui per iteratas circulationes ac de-stillationes transire etiam potest per collum alambici, & sic habebis aurum potabile medicinam vniuersalem, quæ nec æstimari nec laudari satis potest. hæc chimici in confirmationem huius remedij scribunt, in quorum confirmationem memini me vidisse hoc aurum potabile ex officina Cristianissimi Regis Galliç factum & erat sub-stā quędam clara,& purę aquę similis,& vidi exhibitum hoc remedium pluries nobi-liss. cuidā Principi febre maligna laboranti sed sine vtilitate vel noxa aliqua euidēti.

Vt decidatur ista controuersia dico, quod licet aurum possit per varias præparationes fieri potabile, & reduci in quintam essentiam, & dulcificari; res tamen est adeo difficilis, & operosa, vt nec etiam magnus ille chimicus T. P. potuerit fortasse optatum finem consequi, nec etiam si consecutus fuisset portentosa illa, quæ de hoc remedio prædicant chimici huius essentiæ auri vera essent; nam ego vidi exhibita, vt modo dixi (si tamen illa erat essentia auri) sine vllo progressu, quare tutius est abstinere ab hoc remedio, quod Empirici quidam Pseudochimici passim profitentur se conficere, & in perniciem exhibent ægrorum, ementitum hoc aurum potabile exhibentes.

Si tamen quis exoptat modum breuem conficiendi hoc aurum, hæc erit norma; Rec. auri purissimi limati quantumuis soluatur in aqua forti; postea per balneum destilletur, residuum quod est in fundo impone retortæ vitreæ, cui tantum aquæ mellis adde, vt vnius digiti latitudinem super emineat, & destilletur per balneum Mariæ temperatum, donec aqua extrahatur. rursus aliam aquam mellis superinfunde, & extrahe, & destilla, & toties id facies, donec aqua mellis corrigat salsedinem aquæ fortis, tunc infunde aquam vitæ septies sublimatam, & soluetur auri calx. Qua solutam aquam vitam, per inclinationem ejce, & remanebit aurum potabile velut cera, dato cum pauco vino generoso ad guttas duas vel tres. Aqua mellis pro soluendo auro Recip. mel optimum imple boccam ad tertiam partem cum duabus lapillis tersis fluminis magnitudine nucis, & distilla lento igne in balneo Mariæ.

Hæc de alexipharmacis, quæ ab animalibus sumuntur, & peculiariter de auro metallorum principe, dicta sufficiant; veniendum modo est ad illa alexiteria, quæ à vegetabilibus desumuntur seu plantis, & earum partibus. inter quæ primum locum obtinent acida; & in primis acetum. succus citri, limonis, eorum aqua destillata, arantij, pomi granati, visciularum, conserua de acido citri, quę omnia ideo videntur aduersari febribus malignis, quia ardorem extinguunt febrilem, putredinem arcent sua frigiditate, & siccitate, ac prohibent: nec obstat, quod remedia putredinis sint calida humida coquentia: hæc enim factæ putredinis præsidia vero frigida sicca futuræ, & præsertim vbi febris valde maligna, & solitaria fuerit. Reponitur autem citri semen inter alexipharmaca; adeo vt scribat Atheneus referente Mathiolo. aliquos à iudice damnatos ad viperarum morsum, vsu ipsius citri, & illius seminis morsus euitasse: ex quo adeo frequens, (vt credo) est seminum citri vsus præsertim Venetijs vt nullum aut ius, aut decoctum, siue potum, febrientes vnquam gustent absque eorum seminum præparatione; nec tamen puto, ex citro eorumque seminibus assumptis posse quemquam effugere viperarum, & aspidum morsus; multa referuntur, quæ experimento falsa competimus. conficiuntur quoque syrupi ex succo citri ad quos statim confugiunt medici in malignis febribus sicut illius conseruam, sed longe præstantior est syrupus ex succo limonis, quia magis refrigerat, penetrat, & incidit. præcæteris laudatur hic puluis Recip. pulu. ossis de corde cerui, vnguis magnæ bestiæ, vnicorni, corallorum rub. succini albi, margaritarum præp. ana scr. i. dentur in aqua acetosæ ad drac. v. vel cum conserua de acido citri.

In vsu frequentissime est ad febres istas malignas aqua cordialis Saxonij præstantissimi Medici Patauini, quam hic describere placuit quia fortasse melius, & efficacius præparabitur nostra hac ratione. Rec. succi borraginis, buglosæ, melissæ, bistortæ, verbenacæ, oxilapiti, acetosæ, rutæ, caprariæ, myrrhidis, cyani maioris, & minoris, rosarum, calendulæ, limonum, citri ana vnc. vi. succi pimpinellæ, quam saxifragiam dicunt, pentaphili ana vnc. 3. aceti vini albi libram 1. seminis portulacæ florum nimpheæ ana vnc. 2. terræ lemniæ silesciacæ Armenæ ana vnc. 1. s. seminum citri vnc. v. specierum triasandali drac. 6. margaritarum præparatarum cum acido ci-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

tri dr.iij.infundantur species in succis. & facta maceratione per tres dies destillentur per alembicum vitreum. Supra dicta est aqua cordialis Saxonii cuius dosis est unc.i. in mane altera in sero,& magna arte confecta est: nam putredinem arcet ob aciditatem præsertim succi limonum,& citri atque aceti,multa recipit cordialia,sed temperata,vel frigida; vnde attemperat ardorem febrium;habet tamē aliquas noxas,quia nocet ventriculis frigidis,& flatus commouet,vt expertus sum in quibusdam, & quidam eam renuunt ob prædictas causas:pręterea,potest inducere tormina,& dysenterias cb acetum, & succos acidos,ideo caute exhiberi debet & administrāda cum iure pulli,qua ratione ista mala fortasse vitabūtur,nec continuo exhibenda,vt temere aliqui faciunt per multos dies mane,& sero,sed à principio,dum malignitas viget.

Ego istam aquam multo nobiliorem & efficaciorem, efficierem abstinēdo ab aceto,citri,& limonis succo:sine quib.destillare facio ipsam aquā,& addo in succi scorzeneræ vnc ii.destillatam postea aquam reddo acidulam per essentiam vitrioli adiiciendo pro singulis vnc aquæ guttam prædictæ essentiæ. nam aciditates vitreoli, & sulphuris, & metallorum multo præstantiores sunt vegetabilibus & magis venenum oppugnant, penetrant,refrigerant,obstructiones tollunt , vrinas & sudores promouent , vt quotidiana experientia demonstrat, atque ista aqua vitriolata poterit exhiberi ad 2. vel iii. coclearia per horam ante prandium, & ante cænam .

Requirit docendi ratio,vt aliqua de spiritu seu essentia vitrioli dicamus,& aliquorum medicamentorum , quibus admiscetur exempla proponamus , atque in primis illud ignorandum non est , quod aciditates metallorum, vitrioli , sulphuris , & salis longe perfectiores sunt aliis aciditatibus aceti scilicet succi limonis citri , & arancio-rum : nam per totam vitam illæ incorruptibiles manent; hæ vero facile corrumpuntur, & situ contrahunt. præterea plus operatur vna pars , aciditatis metallicæ vt spiritus vitrioli, quam 20. partes aliorum vegetabilium. spiritus enim à metallis prædictis extractus liberus a suis compedibus omnia penetrat,& radices morborum extirpat, habent præterea magnam vim refrigerandi,& coagulandi quare aduersantur omnibus fluxionibus; & præ cæteris aqua acida sulphuris seu illius oleum,sic cum vnc i. aqua plantaginis ad guttas ii. misceatur specificum , & singulare remedium est ad omnes dysenterias etiam hepaticas .

Sed venientes ad vitrioli spiritum , quanta ipsius sit virtus aduersus pestem , & malignas febres ex eo patet,quod ipsum vitriolum crudum,& impurum tantam vim habet in præseruanda, & curanda peste, vt (Autore Bouio Veronense) in quadam peste Veronæ grassante,ex infinitis quibus calcantum ipsum exhibuit nullus mortuus fuerit exhibebat autem illud in puluerem redactum & dissolutum ad 3.i. Dioscorides quoque 3. pondere exhibebat ad fungorum venena , & Matheolus ad remorantem vrinam scr.s pondere cum aqua agrimoniæ exhibet: in peste quoque vitriolum opuli pondere idest ad grana xij quater cum aqua rosacea lotum exhibendum scribit. ex eodem licet proponere remedium omnium præstantissimum ad pestē ex Luca Ghino consumatissimo medico, quod secretum est maximum.Rec p.vitrioli albi drach. i. rad. dictam albi recentis , tormentillæ, ana drach ij fiat puluis tenuissimus detur drac.i. cum duabus vnc. aquæ plantaginis, vel acetosæ , post duas horas iterum exexhibeatur, & si opus sit tertio potest exhiberi mane , & vespere. vitriolum sic præparatur; pulueriz̄etur, & infundatur in aqua rosacea postea siccetur ad solem quod fiat,ter vel quater addendo aliquid camphoræ.verum vitriolum si purum & crudum exhibeatur valde insuaue est , & iniucundum , vomitum , & nauseam vehementer mouet tamen corrigitur eo modo .

Si igitur vitriolum impurum crudum , & fœculentum maximum est alexiterium contra pestem , non minus id ipsum effic ent eius essentiæ spoliatæ , & purificatæ . paramus autem ex vitriolo spiritum seu quintam essentiam , & oleum subdulce , &

acci-

acidum potentissimum, quod tamen non debet exhiberi nisi correctum, & dulcificatum per circulationes cum spiritu vini; præcæteris autem spiritus vitrioli aduersus morbum caducum. & epilepsiam omnium efficacissimum censetur.

Nec est quod, in oppositum horum vsus damnetur. si quidem spiritus vitrioli, & ipsius oleum tantæ sunt efficaciæ, vt dissoluant metallum, & linguam minima quantitate apposita excorient, quare pessime afficient corpus humanum nam huiusmodi medicamenta exhibentur in paruam admodum quantitatem ad dosim vnius guttæ pro qualibet vncia alicuius liquoris, vt aquæ, aut iuris, aut syrupi, vel hydromelitis, cum quibus miscetur: & licet propter partium tenuitatem videantur istæ acciditates esse calidissimæ; habent tamen refrigerandi potentiam maximam, & coagulandi, quod ex accido sapore colligitur, qui fere semper est effectus frigiditatis. nam multa acria valde sunt, & pungentia linguam, quæ tamen refrigerandi vim habent, vt patet de camphora, quæ ad sensum apparet calidissima; re vera tamen refrigerat; idem dicendum de spiritu, & oleo vitrioli, & cæteris aciditatibus metallicis, est enim iam experientia quotidiana confirmatum horum vsum vtilissimum esse; oleum tamen vitrioli debet prius corrigi per circulationem, & dulcificare.

Præ cæteris vero admirabilem prærogatiuam habet spiritus vitrioli ad extrahendas tincturas cum coloribus, & odoribus omnium florum, seminum, & radicum; ex quo elucet quanta sit efficacia, & virtus illius quam rem exemplo nobilissimo, & admirando declarare oportet, proponendo extractionem rosarum etiam siccarum. nam si in qua vis aqua, guttæ aliquot huius spiritus adijciantur, ita vt fiat accidula, & postea folia rosarum siccarum infundantur per duos dies, extrahetur tinctura rubicundissima cum odore, & sapore rosarum iucundissimo; cui si adijciatur zaccharum clarificatum fiet iulepus, & syrupus præstantissimus, cordialis, ac sapidissimus ad febres malignas, & earum ardorem extinguedum, quod etiam ex reliquis floribus cordialibus fieri poterit.

Exemplum horum syruporum in extractione rosarum sic habetur. Rec aquæ rosarum, vel acetosæ lib. ii. reddantur acidæ cum spiritu vitrioli per aliquot guttas illius, ita vt sentiatur ad gustum acidula, huic aquæ pug. iiii. rosarum siccarum adiicies in vase vitreo agitando liquorem. & rosas paulisper, deinde per duos dies relinquantur in quiete, post quos apparebit aqua rubicundissima colore odore, & sapore rosarum prædita, etiam si exiccatæ vltra tertium annum pertransierint rosæ; deinde ista aqua transfundantur per inclinationem in aliud vas, cui expressioni si addatur sacharum fiet iulep. præstantissimus cui similis nullus in officinis reperietur. potest quoque fieri syrupus rubicundissimus ex eadem tinctura quo solo viso, recreatur cor, & cuius iulepii, vel syrupi, si vnc. i. in mane altera in sero exhibeatur, non solum præstantissimum est remedium ad contagionem omnem, & malignas febres, sed ad ardorem & sitim: & pari ratione prædicta ierapia, & sirupus conficies ex omnibus floribus eorumdem, similiter extrahendo tincturas per spiritum vitrioli, vt ex violis, floribus cicorii, borraginis, uenupharis, ad biliosos; at illis qui sunt habitu frigidiori, & febre longa laborant parari poterunt cum floribus suis, betonicæ rosmarini, saluiæ, stichados, calendulæ, lauendulæ, & rorismarini.

Nec solum ex floribus extrahuntur tincturæ, & spiritus vitrioli per aciditates metallicas prædictas; sed ex radicibus, fructibus, & seminibus, radices autem debent leuiter conquassari, dum infunduntur; propterea deberent pharmacopolæ suas ornare officinas adeo præstantibus ac præclaris remediis, quæ præceteris sapida sunt, cor exhilarant, putredinem arcent nec minoris sunt efficaciæ, quam sit illud cordiale nob lissi uum magni Ducis Etruriæ; quod iulep. gemmarum dicitur, cum maxima expensa confectum; quis igitur hæc experimenta perspiciens non admi-

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478

admiretur, & suscipiat huius spiritus admirabilem naturam, proprietatem? at procul dubio sicuti prædictorum vegetalium extrahit tincturas, sapores, & odores, ita à corpore nostro omnes impuritates putredines separabit, & pertinacissimas obstructiones viscerum remouebit, & omnes vias etiam angustissimas aperiet.

De acido spiritu vitrioli, & de illius vsu in malignis febribus satis superque dictum est, nunc vero de aciditate sulphuris dicendum; quæ, & ipsa quoque magnam vim habet alexipharmacam aduersus venena interna, & externa: nam si naturam sulphuris crudi considerare velimus, hoc exhibere Dioscoridem conspiciemus aduersus morsum venenatarum bestiarum, præsertim scorpionum, & draconum marinorum, & Gal. 9 simpl. aduersus draconi Marini morsum eo vtitur cum saliua humana; item vrina maceratum idem exhibet; Dioscorides vero cum suo asthmaticis, & suppuratis.

Sed chimici, ex prædicto sulphure crudo multa extrahunt medicamenta præstantissima aduersus prauas febres; & venena, flores sulphuris, oleum, eius acidum, lac, seu butirum illius, fiunt autem flores sulphuris ex vitriolo calcinato cum æquali parte eiusdem sulphuris sublimando omnia, & addendo Zacharum candidum, medicamentum temperatissimum, & singularem remedium, atque specificum ad omnes morbos pulmonis; & præterea ad febres malignas datum cum conserua de acido citri quotidie ad dr. v. mane, & vesperi, vel cum iure, vel aqua hordeacea, nam efficaciter mouet sudores, & inter sudorifica alexipharmaca, præcipuum locum habet, quin imo, & pulueres ipsius sulphuris exhibentur a quibusdam empiricis in eandem intentionem non sine multa vtilitate.

Quod si aliquis sulphur, vt nimis calidum, & siccum, & inflammatorium omnino reprobandum putet: contra respondent chimici, quod si quis sulphurus naturam diligentius consideret, inueniet ipsum spiritu acido, & vitriolico præditum, vt in eius oleo patet, quod non minorem refrigerandi, & coagulandi vim habet, quam spiritus vitrioli, & ita valere contra pestem, & inflammationes, præsertim si misceatur cum liquoribus frigidioribus: quare non negant sulphur crudum habere vim exsiccandi, & calefaciendi, sed superficialem: si vero per ignem præparetur in flores, vel eius acida essentia extrahatur, refrigeratarium esse pharmacum, & antidotum ad omne venenum experietur.

Fit præterea ex sulphure oleum vitriolatum, ex æqualibus partibus eiusdem, & vitrioli per descensum fit, & oleum sulphuris therebinthinarum cum vna parte eiusdem, & tribus therebintinæ per calorem siccum, quod oleum si circuletur, & cum spiritu vini attemperetur amittit acrimoniam: fit præterea aqua sulphuris acida incidendo sulphur, & apposita campana vitrea, vt suscipiantur vapores, qui conuertuntur in aquam acidulam.

Hæc olea possunt intus assumi atque extra applicari, sed si intus sumuntur debent contemperari prius ea circulando cum vini spiritu, & ad guttas exhiberi cum aliquo liquore mixta, sicut de spiritu vitrioli diximus, vt ad vnc. i. liquoris gutta vna vel duæ adiiciantur: valet autem præ cæteris acidus liquor sulphuris, vt supra diximus ad sistendos omnes fluxus dissentericos, & hepaticos ob magnam vim coagulandi, quod etiam Dioscorides dixit sulphur scilicet erumpentem vndecumque sanguinem sistere.

Cæterum est oleum sulphuris præstantissimum omniū remediorū ad omnia vlcera maligna, & pessima, & præsertim oris, debet tamen attemperari cum aqua rosac. ita vt ad vnam partem olei admisceantur 6 8. aut x. partes prædedictæ aquæ plus minusue pro diuersa vlceris, & ægrotantis natura: præterea nullū medicamentū est efficacius, & prestantius ad corroborandas gingiuas, & firmandos dentes mobiles, ita vt si

quotidie

quotidie cum hoc oleo rosacea temperato malefiant, aut singulis tribus vel quatuor diebus, non sentient dentium corruptiones, vel mobilitates idque præsertim facit aqua acida.

Cum floribus sulphuris antidotus conficitur præstantissima aduersus febres malignas quæ nescio an vlla præstantior inueniri possit, & potest exhiberi in quibuscunque febribus, & naturis calidissimis, quæ ita habet Recip. conser. florum buglosæ, violarum cicorii, rosarum rubr. ana vnc. v. corticum citri condit. dr. ii. spec. triasantali diamargar. frigid. ana dr. 5. florum sulphuris bene præparati: terrę sigillatæ veræ ana dr. i. s. corollarum præparatorum spodii ana dr. ii. ossis cornu cerui vnicornu ana scr. i. canphoræ scrup. v. confect. hyacinti scr. iiii. sulphuris g. xx. salis hyperici dr. i. adde syrupi limonum tantum, quantum sufficiat ad omnia reducenda in formam conseruæ mollis. è qua singulo quoque mane ad pondus auellanæ erit assumendum. Quod attinet ad aciditates salis, ipsæ, quoque venerunt in vsum ad febres malignas, est autem salis multiplex differentia, quidā enim sunt naturales, & proprie sales dicti, qualis est marinus, sal gemma qui dicuntur à chimicis salex fixi; est tamen sal marinus omnium fundamentum: dicuntur etiam sed minus propriæ sales sal petræ seu nitri, & sal armoniacus, quorum hunc asserunt chimici esse volatilem, illum vero ex vtroque participare, reponunt quoque inter sales sed minus propriæ metalla omnia, & præsertim alumen, vitriolum, sulphur, antimonium, quinimo, & sacharum ipsum, & mannam inter dulces sales reponunt; ita asserentes diuersas species salis pro diuersis saporibus, & hi sales fere à natura sine arte fiunt.

Præter quos sales conficiunt chimici alios artificiales ex cineribus omnium mixtorum: nam constituunt tria principia rerum formalia, & propinqua, saltem 5. mercurium, & sulphur quia in destillationibus hæc tria conspiciuntur, & appellant mercurium partem aquosam, quæ primo destillat post flegma; sulphur vero oleum, quod secundo loco venit; salem autem feces, quæ resident in fundo alambici. quoniam si quis cum aqua calida huiuscemodi cineres multoties filtret, transcolet, & per ignem exhalare faciat partem tenuiorem aquosam, remanebit sal fixus concretus in fundo vasis, qui sales retinent virtutes rei destillatæ multo euidentiores, & sunt maxime in vsu in arte medica, & si misceantur ac exhibeantur cum suo sulphure, & Mercurio miros præstabunt effectos.

Consistunt etiam principia rerum elementa ipsa, sed materialia; imo duo tantum elementa concurrere ad generationem istorum asserunt, Flegma insipidum sine odore, & sapore; & est aqua illa, quæ in destillatione primo exiit, quæ correspondeat elemento aquæ. pręterea alterum elementum dicunt esse terram inutilem, ex qua per viam ignis nihil amplius extrahi potest: & cum per virtutem caloris extrahant ex terra pingui rursus salem, oleum, & aquam ideo statuunt elementorū principia ista tria.

Sed hac de re non est, quod cum illis contendamus; nec enim intendimus disputare de rerum principiis; illud tamen vere affirmandum censeo, ista principia chimica seu vere talia sint seu falsa, nihilominus esse admittenda illis qui spagyricam artem profitentur; siquidem per hæc sua principia probant omnia problemata, & effectus rerum quarum anatomem faciunt per multiplices suas operationes: nihil enim prohibet artificem principia sua statuere etiam dubia atque non absolute vera si ad rem quam intendunt maxime conducunt; ita mathematicus supponit lineam trahi in infinitum, & esse bibedem licet falso id asseratur.

Sed quoniam limites propositi scopi de remediis febrium transire non licet veniamus ad medicamenta; quæ ex sale conficiuntur, quæ in malignis febribus exhiberi possunt, de quibus etiam supra aliqua per transitum diximus; & inter cætera duo salium genera ad vsu sunt; quorum primum dicitur *sal prunelle* alterum vero *sal tartari*, & quod pertinet ad salem prunellæ inuentū chimicorum fuit, & nomen accepit à morbo

Early European Books, Copyright © 2011 ProQuest LLC.
Images reproduced by courtesy of the Biblioteca Nazionale Centrale di Firenze.
CFMAGL. 1.6.478